ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՄԱՐՏ

MARDI 1ER MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8736 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4537

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՉ ՄԸ ԱՄԷՆՈՒՆ

Վերջերս, աշխատակից մը կը յանձնարարէր մեր Հայրենակցական Միութեանց որ իրենց ուշադրութեան առարկայ դարձնէին մեր մշակութային արժէքները, մեր մեծասքանչ լեզուն ու մեր փառահեղ անցեալը :

Անտեղի է մեր աշխատակցին գանգատը թէ հարիւր հազարներով տոլարներ հանգանակուած են, բայց այդ գումարներուն համապատասխան գործ տեսնը ուած չէ : Նոյնքան անտեղի է այն ամբաստանութիւնը թէ հաշուետուութիւն եղած չէ :

Ամէնէն ձեռնհաս փաստաբանն ալ կրնայ իր դատը կորսնցնել, երբ իյնայ ծայրայեղութեանց ցանցին մէջ :

Բնաւ պէտք չկար Հայր. Միութեանց դրական աշխատանքներուն վրայ աչք գոցելու եւ մատնանիշ ընելու, ամէնէն առաջ եւ ամէնէն աւելի, անոնց մանրմունր թերութիւնները :

Մեզի համար ալ մխիթարական երեւոյթ մը չէ որ Հայրենակցականներու համրանքը հասած է այսօրուան թիւին եւ իւրաքանչիւր գիւղ ու քաղաք ունի իր սեփական — աւելի ընթացիկ եւ նուիրագործուած բառով, «հարազատ» — կազմակերպութիւնը :

Բնականաբար, շատ աւելի լաւ պիտի ըլլար որ ունենայինք միայն եօթը Հայր. Միութիւններ՝ մեր եօթը նահանգներուն անունով մկրտուած, փոխանակ ունենալու տասնեակներով «մանրուք» մարմիններ, որոնք կը ներկայացնեն այս կամ այն մանրանկար գիւղն ու աւանը :

Կը հաւատանք որ ուժերու եւ ճիգերու անտեղի վատնում մըն է որ տեղի կ'ունենայ այս «կոտորակում»ով :

Եւ սակայն, կը հաւատանք նաեւ որ իւրաքանչիւր Հայրենակցական — մեծ թէ պզտիկ, ունեւոր թէ չունեւոր — կը կատարէ իրմէ ակնկալուած ազգային պարտականութիւնը եւ կ'արդարացնէ իր կոչումը : Մէկը Կրթասիրաց, միւսը Ընթերցասիրաց, երրորդ մը Ուսումնասիրաց :

Ո՞վ պիտի յանդգնէր յայտարարելու թէ հանդէսներու, խնջոյքներու եւ հանգանակութեանց շնորհիւ քով քովի բերուած տոլարները ազգին գանձանակը չեն մտներ : Ո՞վ պիտի համարձակէր ուրանալու այն օժանդակութիւնը, զոր մեր Հայրենակցականները կ'ընծայեն Միջին Արեւելքի մեր դպրոցներուն — սաներ որդեգրելով, — մեր բուժարաններուն — իրենց անունով անկողիններ կամ յարկաբաժիններ մկրտելով — եւ մեր եկեղեցիներուն՝ անոնց խաչն ու խունկը եւ անոնց «իւղագին»ը ապահովելով :

Սրբագրութեան, վերաքննութեան կարօտ երեւոյթներ չկա՞ն : Ի հարկէ կան : Մենք համոզուած ենք որ ամէն հանրային կազմակերպութիւն տեւականօրէն պէտք ունի վերաքննութեան եւ վերանորոգումի՝ որպէսզի չհիննայ ու մնայ միշտ երիտասարդ ու առոյգ՝ իրմէ ակընկալուած ծառայութիւնը լաւագոյն ձեւով մատուցանելու համար՝ ազգին :

Մեր աշխատակիցը կը գանգատի թէ Հայրենակցականներու հաւաքոյթներուն « երիտասարդութիւն չէք տեսներ » :

Այս ողբերգական երեւոյթը նկատելի է ուրիշ կազմակերպութեանց հաւաքոյթներուն ալ, դժբախտաբար :

Եթէ մեր Նոր Սերունդը հազիւ թէ կը բարեհաճի իր ներկայութեամբ պատուել «հին»երու նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հանդէսները, պատճառը այն է որ այդ «հին»երը — իրենց հայրերն ու մայրերը — չունին նիւթական այն պայմանները, որոնց միջոցաւ միայն պիտի կարենային սարքել երիտասարդութեան համար գրաւիչ, հրապուրիչ հանդէսներ :

Մեր ներկայ աստանդական կացութեան մէջ, չենք կրնար մեծածախս յայտագիրներ ունենալ՝ սրահները երիտասարդներու բազմութեամբ լեցնելու համար :

Հայրենակցական Միութիւնները, ինչպէս բազմաթիւ ուրիշ կազմակերպութիւններ իրենց գուրգուրանքին ու հոգածութեան առարկայ պէտք է ընեն մեր Մշակոյթը, մեր լեզուն, մեր գրականութիւնը, մեր պատմութիւնը :

Նոր Սերունդը ազգին կը մօտենայ միայն այն ատեն, երբ իրեն ճանչցնենք մեր տոհմիկ հարստութիւնները :

Նոր Սերունդը ամէն իրաւունք կ'ունենայ հպարտանալու իր ծագումով, երբ հրամցնենք իրեն այն գանձերը, որոնք մերն էին երէկ ու մերը պիտի մնան վաղըն ալ :

Ուրեմն կոչ կ'ընենք մեր բոլոր կազմակերպութեանց որ յափափոյ հաւաքոյթներու ձանձրոյթէն, հետզհետէ, ազատ կացուցանեն ժողովուրդը եւ անոր — եւ մանաւանդ Նորերուն — հրամցնեն մեր անվիճելի ու անկորնչելի գանձերը :

Այս կոչը ամէնուն : Եւ Հայրենակցականին ե'ւ կուսակցականին ե'ւ անկախին :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՐ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՍԷԹԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՒ ԶՕՐԱՎԱՐԸ

Հանրապետութեան Նախագահը Կիրակի իրիկուն Փարիզ վերադարձաւ, յոգնած բայց զոհ : Ծանօթ է որ Սէթի քաղաքապետը մերժած էր ընդունիլ Զօրավարը, բայց վերջերս որոշումը փոխած էր եւ կացութեան՝ համակերպած :

Ինչպէս կ'երեւի «հրամանը» վերէն եկա ծէր, եւ հաւանաբար աւելի հեռուէն քան՝ Փարիզէն :

Երբ Զօր. տը Կոլ Սէթ հասաւ մօտ 40 հազար հոգի համախմբուած էին ողջունելու համար զինքը հակառակ որ քաղաքացիներուն մեծ մասը համայնավար է : Քաղաքապետը ընդունելութեան իր ճառին մէջ շեշտեց. — Պարտականութիւնս է ձեզ ընդունիլ, հաւանաբար հարկ եղածին պէս չկարենամ ընել կամ ձեր ուզածին պէս, կը խնդրեմ Պ. Նախագահ որ ներողամիտ ըլլաք » : Դուրս ելած պահուն Զօր. տը Կոլ ըսաւ. — իրիկնամուտ է, կարծեմ օրուան վաստակս շահած եմ : Այս քաղաքապետարանին առջեւ որ հասարակաց տուն է, ձերը, բայց նոյն ատեն իմս է, բոլորիդ կ'ըսեմ շնորհակալութիւն » : Երկար ծափահարութիւններ դիմաւորեցին Զօրավարին խօսքերը :

Զօր. տը Կոլ Մոնփելիէ այցելեց Կիրակի օր եւ Փարիզ վերադարձաւ նոյն իրիկուն :

Այս ճամբորդութիւնը նոր առիթ մը եղաւ որ նախագահը ճշդէ իր ընդհանուր քաղաքականութիւնը եւ մանաւանդ «ինքնորոշման» սկզբունքը : Այս վերջին կէտը շատ կարեւոր է Ֆերաթ Ապպասի նոր յայտարարութեան նախօրեակին :

Ֆերաթ Ապպաս իր այս նոր ճառով զոր արտասանեց երկուշաբթի առաւօտ յայտարարեց թէ Ալժ. Ազատ. ճակատը կ'ընդունի ինքնորոշումը, կ'առաջարկէ անմիջական բանակցութիւններ կրակը դադրեցնելու համար, բայց կը մերժէ նահանգային ընտրութիւնները : Ֆերաթ Ապպաս ամբաստանեց Ֆրանսան որ մինակ բանակը կուտայ իբրեւ երաշխաւոր եւ կ'ուզէ Ալժերիան բաժնել կրօնական եւ ցեղային համայնքներու :

ԺՊԻՏԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ — ՍՕՔԱՌՆՕ ԶԵԿՈՅՑԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՉԻԼԻ ՄԵԿՆԱԾ Է

« Խ. Միութեան վարչապետը համաձայն գտնուած է մէկ միլիառ 250 միլիոն Ն. Ֆ. վարկ մը բանալու Ինտոնէզիոյ, որպէսզի այս վերջինը կարենայ երկիրը ճարտարարուեստով օժտելու իր ծրագիրը յաջողցնել» ըսած է Արտ. նախարար՝ Սիւպանտրիոյ ու այս առթիւ աւելցուցած է թէ «Խ. Միութեան օժանդակութեամբ մէկ կամ երկու հիւլէական կեդրոններ պիտի շինուին, խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար » :

Միացեալ զեկոյցով մը երկու երկիրները ալ կը յայտարարեն թէ պէտք է վերջ դնել գաղթատիրական ձեւերուն ու այս առթիւ Խ. Միութիւնը զօրավիգ կը կանգնի Ինտոնէզիոյ պահանջին «հոլանտական Նոր Կինէն յանձնելու իր օրինաւոր տիրոջ» այսինքն Ինտոնէզիոյ :

Երկու երկիրներն ալ բաղձանք կը յայտնեն որ զինաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը գոյանայ եւ այս ձեւով վերջ տրուի միջազգային լարուած կացութեան :

Անդրադառնալով յառաջիկայ Վերին Ժողովին, զեկոյցը փափաք կը յայտնէ որ « վերին ժողովին մասնակցին Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդները եւս » ու վերջապէս զեկոյցը կը յիշէ թէ նախագահ Սօքառնօ ի մօտոյ Խ. Միութիւն պիտի այցելէ :

Միջազգային քաղաքական դէմքերը դիտել կուտան թէ զեկոյցը լռութեամբ կ'անցնի «օտար երկիրի մը ներքին գործերուն միջամուխ չըլլալու» Սօքառնոյի պահանջին. ինչպէս յայտնի է Խ. Չինաստան ճնշում կը բանեցնէ Ինտոնէզիոյ վրայ որ այս վերջինը առանձնաշնորհեալ դրութիւն մը տայ երկրի Չինացի գաղութին որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով գործիք կը դառնան Չինաստանին :

× Խ. Միութեան վարչապետը Աֆղանիստան մեկնեցաւ : Խրուշչեւի այցելութեան նախօրէին Քապուլի կառավարական շրջանակները կը յայտարարեն թէ « Աֆղանիստան պիտի շարունակէ չէզոք քաղաքականութիւն մը վարել » :

× Մ. Նահանգներու նախագահը Չիլի մեկնած է : Արժանթինի մէջ, ուր քանի մը օրէ ի վեր կը գտնուէր, Նախագահը քաղաքական կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած է՝ նախագահ Ֆրոնտիզիի հետ : Անդրադառնալով խօսակցութիւններուն, Արժանթինի նախագահը յայտարարած է թղթակիցներուն «Նախագահին ըսի թէ պիտի աշխատինք միջնորդել եւ այս ձեւով բարելաւել Մ. Նահանգներու եւ Քուպայի յարաբերութիւնները» : Ինչ կը վերաբերի Լատին Ամերիկայէն ներսԽորհրդային թափանցումին, Ֆրոնտիզի յայտնած է թէ շնորհիւ Արեւմուտքի տնտեսական օժանդակութեան Լատին ժողովուրդները պիտի կարողանան առաջքը առնել այդ թափանցումին » :

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆի մէկ նոր թատերախաղը առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուած է Վիէննայի մէջ : Այս առթիւ Աւստրիական մամուլի ընկերակցութեան արուեստի քննադատը կը գրէ. — «Սարոյեանի Լիլի Տաֆոն կամ Փարիզեան Երգիծանքը եղերերգական վիպասանութիւն մըն է, գրուած բանաստեղծական սիրուն ոճով եւ շունչով » :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ միջազգային հանդիպումներու կարգին ռբկպիի մէջ Անգլիա — Ֆրանսա հաւասար մնացին (3 — 3) : Ֆութպոլի մէջ Ֆրանսա Կիրակի օր պարտուեցաւ Պելժիայէն 0ի դէմ 1ով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԱՅՓՑԻԿԻ միջազգային տօնավաճառին բացումը կատարուեցաւ Կիրակի օր Կռոթվոլի ներկայութեան : 51 երկիրներ կը ներկայանան 9500 Սթանտներով : Արեւմտեաններու կարգին, Դաշնակցային Հանրապետութենէն ետք կուգայ Ֆրանսա :

ՕԼԻՎԵԹԹԻ իտալական գրամեքենաներու «թագաւորը» յանկարծամահ եղած է Միլանօ — Լօզան ճեպընթացին մէջ, ուղեղային արիւնահոսութենէ : 58 տարեկան, Օլիվեթթի փայլուն համալսարանական մըն էր եւ «յեղափոխական » նորութիւններ բերած էր գրամեքենայի շինութեան մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ նախարարութիւնը հաղորդեց թէ 1954 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1959 Նոյեմբեր, 13·000 զինուորականներ սպաննուած են, Ալժերիոյ ճակատին վրայ :

ՎԵՑ ԱԼԺԵՐԱՅԻ ահաբեկիչներ գընդակահարուած են, Ալժերիոյ մէջ : Զինուորական ատեանը մահուան դատապարտած էր վեցն ալ ահաբեկչութեան եւ մարդասպանութեան յանցանքով :

ՉՈՒԷՆ ԼԱՅ ընդունած է տեսակցիլ Նեհրուի հետ : Փետրուար 26 թուակիր նամակով մը Չինաստանի վարչապետը փափաք կը յայտնէ Հնդկաստան այցելել, Ապրիլին մէջ :

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ երկրագործներ խաղաղ ցոյց մը կազմակերպած են Մոնթօպանի մէջ, բողոքելու համար կառավարութեան ընտրած քաղաքականութիւնը գիւղատնտեսութենէն ներս :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ անդրադառնալով Սպանիոյ մէջ զինուորական կայաններ հաստատելու իրենց ծրագրին, ըսած է « մենք միշտ ալ համաձայն գտնուած ենք որ զինուորական կայաններու եւ պահեստանոցներու հիմնումը կարգադրուին Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն համաձայնութեամբ » :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ նպատակ ունի 120 միլիոն տոլարի արժողութեամբ ամերիկեան հեռավար հրթիռներ գնելու : Գերմաններուն ծրագրով, 1960ի կէսերուն Արեւմտեան Գերմանիան Եւրոպայի ամէնէն զօրաւոր եւ արդիական օդատորմիղը պիտի ունենայ :

ԵՐԿՈՒ ՌՈՒՄԲԵՐ պայթած են Փարիզի մէջ, նիւթական վնասները փոքր են : Կը կարծուի թէ ասոնք գործն են աջակողմեան ծայրայեղ տարրերուն, որոնք հակառակ են Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութեան, նկատի առնելով որ յարձակումի ենթարկուած է ճամբորդութեանց գործակալութեան գրասենեակ մը որ այցելութիւններ կը կազմակերպէր դէպի Խ. Միութիւն :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ, բողոքելու համար Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան ի գործ դրած ցեղային զատորոշումի քաղաքականութեան, 7000 ցուցարարներ, առաջնորդութեամբ աշխատաւորականներու պարագլուխ՝ Կէյձքելի որոշած են «արգելքի տակ դնել» (պոյքոթ) Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան ապրանքները : Ցոյցին՝ անկարգութիւններ ծագած եւ ինը հոգի ձերբակալուած են :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հարաւային նահանգներուն մէջ, սեւերը խաղաղ ցոյցեր կը կազմակերպեն պահանջելով որ վերջ դրուի ցեղային զատորոշումին : Մոնթկոմէրիի մէջ ցոյցի մը ընթացքին 80 ցուցարարներ ձերբակալուած են :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ խումբ մը ընկերվարականներ ազատ արձակուած են : Տարիներէ ի վեր բանտարկուած էին «Համայնավար կարգերը տապալել փորձած ըլլալու » յանցանքով : Այս քայլով Պելկրատ կը ձգտի բարելաւել իր յարաբերութիւնները ընկերվարական երկիրներուն հետ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԱՐՆ ՈՒ ՊԱՐԵՐԳԸ

Հեթանոսական դարաշրջաններու ամբողջ ընթացքին, կրօնական արարողութեան մաս կը կազմէին պարն ու նուագը:

Պարը բոլոր դարերուն մէջ իբր կատարեալ արուեստ մը ճանչցուած է, մատչելի եւ խօսուն՝ թագաւորին եւ գիւղացիին, աղքատին ու հարուստին:

Պարն ու պարերգը, նուագն ու ժողովրդական երաժշտութիւնը գոյութիւն ունեցած են միշտ: Անոնք կրօնական հաւատալիքներու խորհուրդն ու կախարդանքը կը փոխանցէին ժողովուրդին՝ պարին ու երաժշտութեան միջոցով:

Պարային արարողութիւնները կը կատարուէին քուրմերու առաջնորդութեամբ՝ մեհեաններու մէջ եւ չաստուածներու դէմ յանդիման կամ մեհեանի բակին մէջ: Երախայի մը ծնունդը, զոյգի մը պսակը եւ մեռելներուն յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէին պարով ու երաժշտութեամբ:

Քրիստոնէական եկեղեցիները չէին կրնար ուրանալ երաժշտութեան հմայքն ու կախարդական զօրութիւնը: Աւարտողութեանց պահերուն՝ երաժշտութիւնը կրնայ նպաստել կրօնքին խմաստը խորացնելու, ժամերգութիւնը տպաւորիչ դարձնելու եւ ժողովուրդը եկեղեցիին կապելու համար:

Բայց արգիլեցին պարը, թէեւ չկրցան չեզոքացնել զայն: Պարի ու երաժշտութեան դիւթանքին տակ ապրած էին ժողովուրդները իրենց դարաւոր կեանքին մէջ, պարն ալ կրօնական աւանդութիւն մը դարձած էր, տեսակ մը պարտադիր պահանջ: Հակառակ կրօնական արգելքին, ճնշումներուն եւ հալածանքներուն՝ պարը սակայն մնաց եթէ ոչ եկեղեցիին մէջ, գոնէ եկեղեցիի բակին եւ շըրջապատին մէջ:

Մօտիկ անցեալին մէջ, տակաւին կեն-դանի կը մնար պարելու եւ նուագելու սովորութիւնը՝ հարսանեկան եւ կնունքի կրօնական արարողութիւններէն ետք, տեղեզելու համար խանդավառութիւն:

Վանքերու կամ եկեղեցիներու անուա-նակոչութեան կամ տարեդարձի օրերուն, հայ ժողովուրդը յօժարակամ եւ անդուլ բերկրութեամբ կը խուժէր սրբավայրերը, հետը տանելով առատ ուտելիք, ոգելից ըմպելի, մատաղցու կենդանիներ: Գացած տեղը կ'աղօթէր, իր կրօնական պարտականութիւնը կը կատարէր լիուլին եւ ջերմեռանդութեամբ, ապա՝ կ'ուտէր, կը խմէր ու կը պարէր: Ո՞վ որ ուխտ գացած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետը, Արմաշի Ս. Աստուածածինը, Վարագայ Ս. Խաչը, Աղթամարի Ս. Խաչը, Նարեկայ վանքը, վերջապէս հայկական վանքերէն մէկը, հոն տեսած պիտի ըլլայ կերակուր պատրաստելու, սեղան դնելու խոովքը, գինարբուքն ու երգը, նուագն ու պարը:

Հայ պարողները պարելու ատեն, ժողովուրդին կը ներկայանային երեսները, աչքերը, յօնքերը ներկայած, այո, մանաւանդ աղջիկներն ու հարսները:

Հայկական միջավայրը, թէ գիւղի եւ թէ քաղաքին մէջ, կիներու համար՝ նեղ էր ու խեղդուկ, չկային զուարթ ապրելու կամ զուարճանալու ազատ պայմաններ: Գաւառացի կինը հարսանիքի, նշանտուքի, ուխտագնացութեան, տօնախմբութեան մը, Նոր տարիին, Մնունդին, Բարեկենդանին, Զատիկին, Վարդավառին, Համբարձումին եւ կիրակի օրերու ըն-թացքին էր որ պզտիկ չեղում մը կ'ընէր: Այսպիսի առիթներուն՝ հայ կինը կը հագուէր, մազերը կը սանտրէր, ճոնո-ցը կը կախէր, ապարանջան ու օղերը կը դնէր, ապա նաեւ՝ աչքերը կը դեղէր ծարիրով, ծարրաքարի մուրով: Դեղդիրը կը թաթխէր այդ մուրին մէջ, աչքին կոպերուն կը քսէր, այսպիսով սեւ կը ներկէր թարթիչներն ու կոպերը:

Հայ կինը, հարսն ու աղջիկը երբեք զրկուած չեն ներկերէ եւ զարդարանքներէ, բայց երբեք չափազանցութեան չեն տարած:

Հայկական պարերը ունին իրենց բազմաթիւ բաժանումները: Ջանոնք բնորոշող անունները գաւառէ գաւառ կրնային փոխուիլ, ինչպէս նաեւ պարերգի եղանակին ու բառերուն մէջ կրնային չեղումներ կատարուիլ, բայց կը պահուէին ձեւերն ու արտայայտութիւնը, դուք ըսէք պարային բովանդակութիւնը:

Պարերը իրենց խաղակերպին համաձայն՝ կը կոչուին փաթ պար, թեւ պար, բոնոցի պար, ծանր պար, ցոլակի, քամակարա, փափուրի, Հոչարի, լորէ եւ ուսպար:

Երգերն ու պարերը արուեստ են, կը դառնան փառք ու հպարտութիւն՝ զիրենք ծնող ու մշակող ժողովուրդին: Մեր հայրենիքին մէջ՝ կը պարէին երկսեռ երիտասարդները, հարսներն ու կիները, եւ դեռ վաթսուն, եօթանասուն եւ աւելի տարիք ունեցող ծերերն ու պառաւները տաք ու խանդավառ, հոգեկան ներշնչումով եւ մարմնական չարժումներու կախարդիչ ներդաշնակութեամբ:

Պարային արուեստին մէջ՝ պէտք չէ մոռնալ տարազին դերը, չափազանցութիւն պիտի չըլլայ եթէ ըսուի թէ պարը իր յաջողութեան կէսը պարտական է տարազին, այսինքն անոր ձեւին, գոյնին կամ սուղ նիւթին, մարմնին յարմարուելուն:

Պարն ու պարերգը արուեստի բոլոր ճիւղերէն չատ աւելի դիւրամատչելի են ժողովուրդ կոչուած զանգուածին, ասոր համար է որ ան կը սիրէ զանոնք: Պարն ու պարերգը կը կազմեն հոգեկան հայրենիք:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԵՒ ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Ալիճներուն վրայ ոստոստող հովն ըլլայի, հովն ըլլայի կատարներուն վրայ պարանցիկ, հովն ըլլայի՝ հողուըրտիիին մէջ երգեցիկ ու ծծէի տակաւ գաղտնիքն ես Աճդիի ...

— Բարձունքներուն լայնշի ճամբան ըլլայի ... համայնական Ջայնն ըլլայի, Ջա՛յնն աւետուն, կամ ըլլայի արահետը խնկագոյն ... երգն ըլլայի թռչուններուն ծնծղաձայն, ու դառնայի ուրախութեան ճիչ մը լայն ...

— Դաշտի ճամբուն վրայ, կամ ստորոտը լերան, ուղեւորին ժամանման սպասող հիւ՛ղն ըլլայի ...

— Եւ ըլլայի Լոյս, Ջեւ, երանգ, քերթուած, կեանքի փաղփուն պատմուճանը ծիրանի· կեճապաղծիկ հոգւոյն երազն անպատում ...

Նման քերթուած մըն ալ եղիչէ Զարենց ունի, որ բանաստեղծին մահէն ետք գտնուած է «Ինչ որ կ'ուզեմ» խորագրով.

Կ'ուզեմ ամէն ծխոր
Հոգիս ապրի, զգայ :
Կ'ուզեմ երգում իմ այս
Հոգիս հրթիռ դառնայ :
Թռչի հեռուն՝ հրկէզ,
Ամէ՛ն անցորդ ապրի,
Ամէ՛ն անցորդ զգայ
Խենթութիւնը երգիս ....
Կ'ուզեմ շնչում երգիս
Ամէ՛ն անցորդ զգայ,
Խենթութիւնը հրկէզ,
Խնդութիւնը հսկայ ...

Համայնական սիրոյ այս երգը բացառիկ չէ Մ. Մեծարենցի քնարին վրայ: Զափազանց լայնախոհ ու մարդկային, իր քնարը ուրիշներուն համար կը թրըթռայ: Այլասիրական այս ղիծը ամէնէն զգայուն երակը կը դառնայ անոր քնարերգութեան: Իր հոգիին համար փնտրած խաղաղութիւնը, ուրախութիւնը, լոյսն ու արեւը ամէնուն համար կը բաղձայ, բոլոր կարօտաբաղձ հոգիներուն, քերթողներուն, մշակներուն, լոյսի եւ երջանկութեան կարօտ բոլոր էակներուն համար: Մարդկայնական եւ համայնական հզօր երգի մը ելեւէջներով կը ներկայանայ այսպէս Մեծարենցի այն քերթուածները, որոնց մէջ ան կը խտացնէր «Արդի Մարդուն Հայր Մերը», ինչպէս նաեւ մեր մէջ բերած «ըլլայի»ներուն չարքը: «Տուր ինծի Տէր ուրախութիւնն անանձնական» երգ երգոցը, ամէնուն նայուածքին մէջ եւ ամէն օր, ուրախութեան եւ երջանկութեան ճառագայթը ողջունելու համար, ինչպէս ծաղկաստանի մը մէջ ծաղիկ կը ժողվենք:

Մանկական ու պատանեկական տարիներուն յիշատակները, մօրը անմիջական ներդործութեան շնորհիւ, իբրեւ բան խօսք, հէքեաթի մանրիկներ, այլաբանութիւն, զաղափար եւ նիւթ, տեսարան եւ պատկեր, յարուցիչն կ'առնէին ու կը դառնային կենդանի ատաղձ, որուն վրայ հետզհետէ պիտի քանդակէր իր քերթուածներու ամբողջ չէնքը, լոյսով ճառագայթներով պիտի օծէր գիւղական կեանքին հրաչքը: Այս մարզին մէջ էր, որ Մեծարենց եւս, ինչպէս Ռուբէն Զարդարեան, կրցաւ ասեղնագործի մը պէս աչխատիլ, յղկել իր նիւթերը, եւ տալ մային գոյն ու գիծեր արձանագրել քերթուածներու մէջ, իբրեւ լոյս եւ ստուեր, բոյր ու թոյր, արշալոյս եւ վերջալոյս, ծառ ու ծաղիկ, ծննդավայրի բնութիւնը իր ամբողջ ներդաշնակութեան մէջ, ըսելու համար որ իր մէջ կը վերյայտնուէին Ակնայ Անտունիներու ազդեցութիւնը եւ գեղեցկութիւնը եւ, որոնց ներշնչումին հզօր ազդեցութեան տակ կը գտնուէր չատ կանուխէն, յիշելու համար «Զրուցքը» իբրեւ գեղեցիկ եւ ամբողջական հովուերգութիւն, ինչպէս նաեւ «Ի՛նչ արեցուքեամբ ...» քերթուածը, որ ներչնչուած է բացառաբար բնութեան տարերքէն, գեղեցկութիւններէն ...:

Բնութենապաչտ քերթողը կը զգայ որ կեանքի յաւերժականութիւնը կախում ունի արեւէն ու լոյսէն: Գիտէ հետեւաբար որ իր հիւանդ հոգին ալ ճառագայթի պէտք ունի.

Պիտի ըմպեմ բոցն արեւին,
Ճառագայթի եմ ծարաւի,
Պիտի ծըծեմ բոյրն առտուան՝
Հոգւոյս համար որ հիւանդ է :

Արեւաբաղձ եւ լուսաբաղձ նոյն տարմադրութիւններով, քերթողը կ'երգէ.

Ա՛հ, ինչ մը լո՛յս, ծպի՛տ մը,
Որ կեանք ինծի պիտի տար :

Աննոր հոգին թռչնիկ մըն է, օդ ու լոյսի, երգ ու ծիծաղի կարօտ, որ վերջին անգամ կը պաղատի :

Ինչ մըն ալ դեռ,
Ա՛հ, շողա՛, շողա՛, բարի՛ արեւ :

Բայց ան հաչտուած է տիեզերական խորհուրդին առջեւ :

Աղաղակ մը, մէջս հոգւոյս,
Արագօրէն կը ձայնէ
Մահուան պարը սրտայոյզ :

×

Ռուբէն Զարդարեանի եւ Միսաք Մեծարենցի նոյն նիւթերով ներչնչումը եւ արտայայտութիւը բացառիկ երեւոյթ մը չէ գրականութեան պատմութեան մէջ: Ճամփա կը հանդիպինքի նման երեւոյթներու: Տարբեր հեղինակներ, տարբեր ժամանակներու մէջ կը ներչնչուին նոյն նիւթերով: Մեր գրականութենէն պիտի յիշենք երկու օրինակներ :

Երեք բանաստեղծներ, Յովհ. Թումանեան, Ռուբէն Զարդարեան եւ Միսաք Մեծարենց նոյն նիւթերով ներչնչուելը եւ արտայայտուելը բացառիկ երեւոյթ մը չէ գրականութեան պատմութեան մէջ: Ճամփա կը հանդիպինքի նման երեւոյթներու: Տարբեր հեղինակներ, տարբեր ժամանակներու մէջ կը ներչնչուին նոյն նիւթերով: Մեր գրականութենէն պիտի յիշենք երկու օրինակներ :

Երեք բանաստեղծներ, Յովհ. Թումանեան, Ռուբէն Զարդարեան եւ Միսաք Մեծարենց նոյն նիւթերով ներչնչուելը եւ արտայայտուելը բացառիկ երեւոյթ մը չէ գրականութեան պատմութեան մէջ: Ճամփա կը հանդիպինքի նման երեւոյթներու: Տարբեր հեղինակներ, տարբեր ժամանակներու մէջ կը ներչնչուին նոյն նիւթերով: Մեր գրականութենէն պիտի յիշենք երկու օրինակներ :

Երեք բանաստեղծներ, Յովհ. Թումանեան,

ԳԵՂԱՆԻ ԿԱՑՍՐՈՒՀԻՆ

(ԶԻՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Հիմա այլեւս կայսրուհին որոշած էր ըլլալ անողոք իր վրիժառութեան մէջ :

Առանց իր պաղարիւնը կորսնցնելու, Ցէօ Հի հրամայեց Եուկ Լուին երթալ եւ իսկոյն նիստի հրաւիրել Գերագոյն Խորհուրդին անդամները, նոյն գիշերն իսկ գումարուելիք ժողովի մը համար :

Միւս կողմէ, կայսրուհին կանչել տըւաւ իր հաւատարիմ ներքինապետը եւ անոր հաղորդեց կարգ մը ստիպողական եւ որոշ հրահանգներ :

Ժամ մը ետք, Ցէօ Հիի հաւատարիմ մնացած արքայազուն իշխանները՝ մեծամասնութիւնը Գերագոյն Խորհուրդին անդամները, բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ Քուանկ Սին կայսեր կողմէ պաշտօնանկ եղած մէկ քանի նախարարներ հաւաքուեցան կայսրուհիին չուրջը :

Ցէօ Հի բացատրեց անոնց տիրող կացութիւնը եւ յայդողեցաւ ձեռք բերել իր ցանկացած որոշումը: Ժողովականները միաձայնութեամբ խնդրեցին կայսրուհիին զահ բարձրանալ, ձեռք առնել պետութեանղեկը, զահընկեց ընել Քուանկ Սին՝ որ դաւաճանած էր մանչուրիական կայսերական սրբութեանց եւ պետութեան չահերուն դէմ :

Ցէօ Հի, անշուշտ, ընդառաջ գնաց ժողովականներու խնդրանքին :

Արշալոյսը սկսած էր ծագիլ երբ ժողովասրահէն ներս մտաւ ներքինապետը եւ հաղորդեց կայսրուհիին՝ թէ իր տուած հրահանգները կէտ առ կէտ գործադրուած էին :

Զօրավար Թունկ Ֆու Սիանկ, իր տասը հազար ձիաւորներով հասած էր Փեքինի դռներուն եւ աւելի յառաջանալով, եւ կած ու պաշարած էր Արդիլեալ Ոստանը:

Միւս կողմէ, ինքը, ներքինապետը, իր հարիւրէ աւելի սպառազինուած որ-ձատեաներով պաշարած էր կայսեր պալատը :

Ցէօ Հի, տեղեկանալով այս լուրերուն, պաշտօնապէս յայտարարեց ժողովականներուն թէ որոշած էր անմիջապէս ձերբակալել զահընկեց Կայսրը եւ աւելի ուշ՝ դատել ու դատապարտել զայն :

Ժողովականները, դարձեալ միաձայնութեամբ, հաւանութիւն յայտնեցին կայսրուհիին եւ ցրուեցան :

Նոյն այդ ժամուն, Քուանկ Սին կայսրը, երկարագին կը պատրաստուէր դիմել վճռական գործունէութեան իր կայսրուհի մօրաքրոջ լուծէն ազատելու համար : Երիտասարդ կայսրը, դուրս ելաւ իր ննջասենեակէն երթալ միանալու համար մէկ քանի պահպանողական իշխաններու, որոնք հակառակորդներն էին Ցէօ Հիի :

Սակայն, հազիւ թէ Քուանկ Սին քանի մը քայլ էր յառաջացած, երբ զինեալ ներքինիներ եւ զինուորներ իր ճամբան կտրելով, յարձակեցան վրան եւ զայն կալանաւորեցին :

Այս երեւոյթին առջեւ, երիտասարդ կայսեր ընկերացող տկար ուժերը դիմեցին փախուստի, լքելով իրենց օգոստափառ տէրը :

Կալանաւոր կայսրը, Ցէօ Հիի կողմէ առաջուց եղած կարգադրութեան մը համաձայն, փոխադրուեցաւ հեռաւոր տաղաւարի մը մէջ :

Տաղաւարին մէջ, տարաբախտ կայսրը կապեցին սիւնի մը, ուր հաւանաբար, անիկա պիտի սպասէր իր մահուան, որ անտարակոյս պիտի ըլլար չատ անողոք :

Ու ահա, տաղաւարին դուռը բացուելով, ներս մտաւ Ցէօ Հի կայսրուհին, որուն մէկ նշանին վրայ, ներկայ եղող ներքինիներն ու զինուորները հեռացան :

Չինացի պատմագիր՝ Լիէ Սու հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ այնուհետեւ տեղի ունեցող տեսարանը. —

«Տաղաւարին մէջ մնացած էին միայն երկու պահակներ, որոնք վառեցին խարոյկ մը եւ զոցեցին պատուհանները, որպէսզի սենեակը առաւօտեան պաղ օդի հոսանքին դէմ պահէ իր ջերմութիւնը : կայսրուհին մօտեցաւ չղթայուածՔուանկ Սինի եւ խստօրէն յանդիմանեց զայն, ըսելով թէ ոչ միայն մեղուսացուցած էր զինքը, այլ եւ հաւանաբար մտածած էր նոյնիսկ մէջտեղէն վերցնել : Աւելի խոտութեամբ ամբաստանեց կայսրը թէ դաւեր սարքած էր իր դէմ յեղափոխականներու ընկերակցութեամբ եւ ջնացած էր ամբողջ Չինաստանի մէջ անիշխանութիւն յառաջացնել : Ղուանկ Սին լուռ մնաց եւ այս լռութիւնը աւելի զբաղեց ու ջղայնացուց կայսրուհին, որ խարոյկին մէջ գտնուող չիկացած երկաթեայ թելը առնելով հարուած մը իջեցուց իր քրոջ որդւոյն երեսին : կայսրը այրեցաւ եւ ճենճերող միսին հոտը պատեց ամբողջ սենեակը, Քուանկ Սին մնաց անտրտունջ եւ առանց բողոքի ցաւի արտայայտութեան ...»:

Իր կատաղութեան զենիթին հասած, Ցէօ Հի վերջապէս հեռացաւ տաղաւարէն:

Դուրսը՝ հրամաններ արձակեց որ որեւէ պատրուակով ոչ ոք իրաւունք ունենար հաղորդակցելու կայսեր հետ:

Նոյն օրն իսկ, հրովարտակ մը կը ծանուցանէր թէ կայսրը չափազանց հիւանդ ըլլալով, հրաժարած էր իշխանութենէն եւ երկրին ղեկը յանձնած էր իր կայսրուհի մօրաքրոջ :

Կայսեր բոլոր հաւատարիմ գործակիցները եւ իրեն համախոհ հուրդ մեծ ու փոքր պաշտօնատարները սրածուեցան :

(25 Տար.)

Պ. ՌԻՕՅԹԵՐԻ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

«Աւելի քան հաւանական է թէ Պ. Խըրուչեւ պիտի մերժէ որեւէ հրաւէր Մ. Նահանգները երթալու՝ «վերին ժողովի մը համար»: Այս էր միաձայնութեամբ ամերիկեան մամուլի եզրակացութիւնը՝ երբ Ռիօյթեր գործակալութեան մէկ յանդուգն հեռագիրը հակառակը հաստատեց: «Մոսկուայի մեր թղթակիցը կը հեռագրէ թէ դիւանագիտական շրջանակներէ քա-դած է իր այս տեղեկութիւնը»: կէս օր էր, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաստատէր թէ Խրուչեւ համաձայն է: Անդամ մը եւս գործակալութեան Լոնտոնի մասնաճիւղին 132 հեռատիպ մեքենաները կը կանխէին պատմութեան ընթացքը: Հարիւր ութ տարիէ ի վեր յաճախ քանի մը վայրկեանով միայն, կանխած էին օրուան ամէնէն զգայացունց լուրերը:

Օրինակի համար, 1948 Յունուարին Նոր Տէլհիի մասնաճիւղին հեռաձայնը կը հնչէր: Տնօրէնը՝ Տուն Քէմպել Թելին միւն ծայրէն կը լսէր երիտասարդ եւ դեռ անփորձ լրաբերի մը յուզուած ձայնը.— «Սարսափելի է, անծանօթ մը չորս գընդակ արձակած է Մահաթմա Կանտիի վրայ: կը կրկնեմ.— Չորս գնդակ»...— «Մեռա՞ծ է, մեռա՞ծ է, կը գոչէ Քէմպել — չեմ գիտեր, ոչ ոք գիտէ ... չորս գնդակ..., անդարմանելիին կը սպասուի ...»: Տնօրէնը կը հանգստացնէ եւ բիտասարդը եւ կը թելադրէ տեղէն չշարժիլ եւ յօդուած մը պատրաստել: «Դէպքին ներկա՞յ էիր, բառ մը պէտք չէ ըսել, ոչ ոքի: Բան մը չէք տեսած»:

Հրաշքով՝ այդ անփորձ լրաբերը միակը էր որ ներկայ եղած էր չատ սովորական կրօնական արարողութեան մը, ուր սպանութիւնը կատարուած էր:

Տարօրինակը այն էր որ Ռիօյթերի հեռագրին լուրը, երիտասարդ լրագրողին բառերով իսկ աշխարհը չշմեգուց «կան-տի զարնուած է չորս գնդակներով ..., կը վախցուի թէ մահաբեր ըլլան»: Այդ օրը Ռիօյթեր, եօթը վայրկեանով կանխած էր բոլոր միւս հեռագրական գործակալութիւնները: Հազիւ եօթը վայրկեան, բայց թանկագին վայրկեաններ լրագրողի մը համար, որովհետեւ կը հաստատէր այն տարբերութիւնը որ կար բացառիկ եւ սովորական լուրի մը միջեւ: Քառորդ ժամ վերջը կանտի մեռած էր: Եւ Ռիօյթերի թղթակիցները ամենակարճ ժամանակի մը մէջ երկու հրատարակու-թիւն ըրած էին, երկու տարբեր խորագիրներով այս ահաւոր դէպքին առթիւ: Լուրը, էլեքտրականութեան միջոցով, երկվայրկեանը 300·000 քիլմ· արագու-թեամբ, աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը կտրելով երկվայրկեանի մէջ հասած էր: Եւ Ռիօյթերի թղթակիցները ամենակարճ ժամանակի մը մէջ երկու հրատարակու-թիւն ըրած էին, երկու տարբեր խորագիրներով այս ահաւոր դէպքին առթիւ: Լուրը, էլեքտրականութեան միջոցով, երկվայրկեանը 300·000 քիլմ· արագու-թեամբ, աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը կտրելով երկվայրկեանի մէջ հասած էր: Քառորդ ժամ վերջը կանտի մեռ

Պ. Արմենակ Գույումճեան եւ իր դա – ւակը, Պ. Մօրիս Լէվի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց տիկնոջ, մօր եւ աղգականին՝

ԻՐԻՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Էնկէլ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 25 Փետր·ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այսօր, երեքշաբթի, ժամը 4ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ
Concerts Chouteau

Ցայտագիր·—

ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ՝

Ջուրթակի ֆոնչերթօն եւ Գայաներ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ՝ դաշնակի քոնչերթօ (Ա· ունկնդրութիւն) եւ հայկ· ժողովրդական երգեր :

ԿԸ ՄԱՄՆԱԿՑԻՆ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ (ԴԱՇՆԱԿ)
GÉRARD JARRY (Violon)

եւ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ

ղեկավարութիւն՝

RENÉ-PIERRE CHOUTEAU

Մարտ 7, երկուշաբթի ժամը 21ին, Սալ Կավօ։

Տոմսերու գին 2·50էն 10 Ն· Ֆ·։

Դիմել սրահը եւ Տիւրանին :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Les peuples qui chantent

Ժողովրդական երգի եւ պարի փառա – տօն, ի նպաստ Ֆրանսայի Ուսանողական Սանաթօրիօմներուն :

կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 14·30ին
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի Համալսարանի տեսուչ

Պ· ԺԱՆ ՄԱՐԱՃԻ

Նախագահութեամբ
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՃԻ

Կը մասնակցին՝

Հայկական բաժին՝

Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿ· ՅԱՄԻԿ ՔԻՒՐՆԵՐԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Պ· ՎԱՀԷ ՃԷՐԱՀԵԱՆի, նոր պարերով :

Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի նոր երգերով :

Պր· Պէռնար ՏԷՏԷՃԵԱՆ, իր նուագախումբով :

Ինչպէս նաեւ հետեւեալ երկիրներու ուսանողական եւ ֆոլքլօրական խումբերը՝

Իսպայէլ, Լաօս, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Հնդկաստան, Ճափոն, Մատակաս – ֆար, Մեխսիա, Միացեալ Նահանգներ (Ամերիկա), Յուգոսլաւիա, Չերբէխիա, Պրազիլիա, Վիէթնամ, Քամերուն, Քամպոճ :

Գիները՝ 400 (4 Ն· Ֆ·), 300 (3 Ն· Ֆ·), 200 (2 Ն· Ֆ·), 150 (1·50 Ն·Ֆ·)։

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

×

ԿԱՑՈՑՏ ԽԱԶԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝
ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէն·— Հ· Յ· Դ· Վիէնի Անի կոմիտէն, Ֆ· Կ· Խաչը իրենց խորհրդակցութիւնները կը յայտնեն Պ· Նազար Նազարեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, իր կնոջ տիկին Վարդանոյշ Նազարեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Քայսէրլեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր Ամասիացի հայրենակիցներուն, Փարիզէն թէ Մարսէյլէն, ինչպէս նաեւ ամէն անոնց որոնք մասնակցեցան իրենց սուգին եւ ցաւակից եղան իրենց ողբացեալ սիրելի զաւկին եւ եղբօր Արամ Քայսէրլեանի մահուան առթիւ, որ Յունուար 30ին ցաւալի արկածի մը զոհ գացած է :

×

Իմ ջերմ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ բոլոր անոնց, որոնք հիւանդութեանս ամբողջ ընթացքին հիւանդանոց այցելելով կամ մխիթարական նամակներ գրե – լով քաջալերեցին զիս իրենց մաղթանք – ներով առողջութեանս մասին, ի մաս – նաւորի Տէր եւ Տիկին Ճերանեանի :

Լ· ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ
ԿԱՐՕՏԵԱՂՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաճեռնութեամբ կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժապրահին մէջ։

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շերվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր ։—

ԱՆՈՒՇ, ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն ։ — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Րիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ· տը Պոմոն :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ
ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

ՊԱՀԱՍՏԱՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով :

ՊԱՀԱՍՏԱՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», «պիպէռա», տերեւ, Թահին հելվա, «վանիլլ», չոքոլա, «նուագէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», կեսարական «պաստըրմա», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաչքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով։ Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս», հարիսա, առմագ, թարամա, լաֆերտա, բաֆլաւա, Թատայիֆ, տեբեւ եւայլն։

Անգամ մը դիմեցէք՝
ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝

ՊԱՀԱՍՏԱՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մասնաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն։ Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն)։

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՄԵԾ ԵՐԿՈՑԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձին առթիւ

Շաբաթ, 5 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ,
Հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր Ենթակոմիտէի եւ Շ· Միսաքեան խումբի

կը նախագահէ ընկեր Ա· ՔԷՕՍԷԵԱՆ

կը խօսի ընկ· ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին

Առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսահայ բեմերու վրայ, սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ յատկապէս վենետիկէն հրաւիրուած երգչուհի Օր· Սեդա Բալուեան, կ'արտասանեն Օր· Ալիս Շամիրեան, Օր· Սեդա Թուքէլեան :

Կը մեներգեն Օր· Ալիս Շամիրեան, Տէրտէրեան եղբարք :

Մարսէյլի Հայ Աբեղոյչներու կողմէ հայկական եւ գեղջկական պարեր, ղեկավար Տիկին Մանուշ Շամիրեան, ազգորէն Ալեքս Ճօշկունեան :

Շամիրամի պար, Օր· Թիրէեան եւ Ալեքս Նագաշեանի, Դաշնակահարուհի Օր· Ատրինէ Մանուկեան

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

SURPRISE PARTY Ն

Մարտ 6ին, ժամը 4 – 10, Ագգ· Տան մէջ,

32, RUE DE TRÉVISE, PARIS

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի գինեճաշ – խնջոյքով, Իսիի «Սըրիմեան» դպրոցին մէջ, Մարտ վեցին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին։

Առատ կերուխում 6 Ն· Ֆ·ով :

Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահարոնեան» ակումբը, Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք :

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 8-59
aux heures de repas

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ Հ· Յ· Դ· Արամ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ· Յ· Դ· ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ· Կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ չրջանի ընկերները :

ՎԱԼԱՆՍ·— 2 Մարտ, Զորեքշաբթի գիչեր :

ԿՐՈՆՈՊԼ·— 3 Մարտ, Հինգշաբթի գիչեր :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— 6 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի բոլոր ընկերները, 6 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Սոյն ժողովին ներկայ պիտի ըլլայ Կ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Օգնական խոհարարուհիի մը պէտք կայ : Հեռախօսել 927 – 01 – 72 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Սոնուվիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին կողմէ :

Ապրիլ 3ին

×

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 10ին, կիրակի, Ամպասատէօրի շէնք սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆր·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆր·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆր·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն· Ֆր·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆր·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆր·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆր·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ»	5 Ն· Ֆր·	» » »
« ԾԱՒՈՒ Է »	20 Ն· Ֆր·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՐՏ

MERCREDI 2 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8737 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4538

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԷԻՆ

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

★

Լարուած կացութիւն՝ Միջին եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ

«Քէմփ Տէյվիտ»ի ոգին, ժամանակէ մը ի վեր անհետանալու վրայ է, կարծես: Արդարեւ սպասուած արդիւնքին չյանգեցան խօսակցութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Ժընեւի մէջ զինաթափութեան մասին, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Պերլին կը մնայ միշտ տարակարծութեան վտանգաւոր կէտ մը: Գերմանիաներու միացման շուրջ երկու կողմերն ալ կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ: Միւս կողմէ Վերին Ժողովի նախօրէին՝ երկու պլոքներն ալ կ'աշխատին ամրացնել իրենց դիրքերը, Ծայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Լատին Ամերիկա:

Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելք, ուր ժամանակէ մը ի վեր, յարաբերական հանդարտութիւն կը տիրէր, սկսած է խլրտիլ: Արդարեւ՝ Արաբ եւ Իսրայէլի սահմանագլուխը թատերաբեմը դարձած է մասնակի բախումներու եւ կը տիրէ լարուած ջղագրգիռ կացութիւն մը: Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը ընդհանուր զօրակոչ հռչակած է Եգիպտոսի մէջ: Երկրի զինուորական իշխանութիւնը հաւաքած է փոխադրութեան բոլոր միջոցները, շոգեկառքերէն, բեռնատար ինքնաշարժներէն մինչեւ հասարակ վարձակառքերը (թաքսի): Նասր, որ կարգ մը միջազգային անձնաւորութիւններու կարծիքով «երկրորդ Հիթլեր» կ'ուզէ դառնալ, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան երկրորդ տարեդարձին առթիւ (Սուրիոյ միացումը Եգիպտոսի), Հալէպ – Դամասկոս – Քամբշլի ճամբուն վրայ, կը շարունակէ կրակոտ ճառեր խօսիլ: «Չենք ճանչնար երրեակ երկիրներու (Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա եւ Անգլիա) յայտարարութիւնը Միջին Արեւելքի ներկայ գոյավիճակի պահպանման մասին», կը յայտարարէ եւ այս առթիւ քայլ մը աւելի առաջ երթալով, կ'ըսէ թէ «պիտի ազատագրենք Պաղեստինը, պիտի հիմնենք արաբական միաձոյլ աշխարհ մը, իրագործելով Սալահետտինի քաղաքական ծրագիրները:

Խօսքէն անցնելով գործի, Եգիպտական եւ Սուրիական ուժերը փոխադրուած են Իսրայէլեան սահմանագլուխ:

Քիւսէյմանի մօտ, ուր 1956ին, Սինայի կռիւներուն ընթացքին, արիւնալի բախումներու թատերաբեմ դարձաւ, կեդրոնացած են, զրահապատ եւ հետեւակազօր երկու զօրագունդեր: Վեց վաշտ՝ էլ Արիշի մէջ, ուրիշ զրահապատ վաշտ մըն ալ հաստատուած է Ռուէյյիի շրջանը: Սուրիական բանակը, իր կարգին (հրամանատարն է Եգիպտացի մարեշալ Ամէր), հաստատուած է Իսրայէլի հիւսիսի սահմանին վրայ: Արաբական ուժերը զինուած են, Խորհրդային ծանր եւ արդիական զէնքերով:

Մ. Ա. Կ.ի շրջանակները ուշի – ուշով եւ մտահոգութեամբ կը հետեւին անցուդարձերուն, առանց կարենալ բան մը ընելու: Կը յուսան որ Ռայիսին (առաջնորդ) միտքը ցուցական է միայն. ազդելու ձեւ մը արաբ ամբոխին վրայ:

Չին եւ Հնդկական յարաբերութիւնները վերստին պաղած են: Հնդկական խորհրդարանին մէջ Նեհրու յայտարարեց, թէ «փոխանակ իրենց զօրքերը ետ քաշելու, Չինացիները կը շարունակեն Հնդկական հողերէն ներս թափանցել: Ապօրէն ձեւով գրաւած են Շանթանի աղի հանքերով լեցուն շրջանը, ինչպէս նաեւ Լատախի լիճը: Չբաւականալով՝ կը թափանցեն Փատար եւ Զանքշար, այլ խօսքով շրջաններ՝ որոնք կը գտնուին Հնդկան սահմանագլուխէն 1000 մղոն ներս»:

Միջազգային դէտերու կարծիքով՝ Խ. Միութիւնը աննուղակի մատ ունի այս բոլորին մէջ:

Պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու հին այլ ծանօթ ձեւ մը:

×

ՉՈՒ ԷՆ ԼԱՅ ԵՒ ՆԵՀՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԷԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, նամակով մը համայնավար Չինաստանի վարչապետը բաղձանք յայտնած էր Հնդկաստան այցելել եւ տեսակցիլ Նեհրուին հետ, Ապրիլին: Չու Էն Լայի նամակին տուն տըւող մտքերէն եւ գրած ոճէն այնպէս կը հետեւի թէ Չինաստան վերջին պահուն փոխած է իր «անդրդուելի» մնալու դիրքը եւ հետամուտ է խաղաղ ձեւով կարգադրելու Հնդկաստանի եւ Չինաստանի սահմանային վէճը: Քաղաքական դէմքերու կարծիքով Չինաստան որոշած է, որոշ զիջումներ ընելու գնով, ապահովել իրեն համար կենսական նշանակութիւն ունեցող Լատախի շրջանը: Արդարեւ՝ այս շրջանին մէջ Չինացիները շինած են Թիպէթը իրենց երկրին միացնող միակ ճամբան, որով հաւանական է թէ աշխատին ամէն գնով իրենց ձեռքին մէջ պահել ռազմական կարեւորութիւն ներկայացնող այս ուղին: Յամենայն դէպս քաղաքական դէմքերու կարծիքները կը մընան ենթադրութեանց սահմաններուն մէջ: Պէտք է սպասել մինչեւ յառաջիկայ Ապրիլ տեսնելու համար թէ ի՞նչ ձեւով պիտի կարգադրուի Չինաստանի եւ Հնդկաստանի սահմանային վէճը:

×

Շ. ՓԵՐԷԶ. — «Իսրայէլ կրնայ դէմ դնել որեւէ յարձակումի մը»:

Այս յայտարարութիւնը ըրած է Իսրայէլի պաշտպանութեան փոխ – նախարարը, «Քոմպա»յի թղթակցին: Շ. Փերէզ որ Փարիզ կը գտնուի այս պահուս, կարգ մը շահեկան մանրամասնութիւններ եւ տեսակէտներ յայտնած է:

Հարցում. — Եգիպտական երեք զօրամասեր կեդրոնացած են ձեր սահմաններուն վրայ: Եթէ երբեք Իրաքցիներն ալ ձեր դէմ դիրք բռնեն, ի՞նչ կը կարծէք որ ըլլայ կռիւին վախճանը:

Փերէզ. — Առաջին հերթին Իրաքի հետ հասարակած սահման չունինք: Երկրորդ առ այժմ նկատի պէտք է առնել Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ուժերու կեդրոնացումը: Դժուար է ըսել թէ քաղաքական ի՞նչ նպատակներով արաբական ուժեր կը կեդրոնանան մեր դէմ, քանի որ իրենց հողերը զրաւելու որեւէ պատճառ եւ նպատակ չունինք: Պէտք է նշել այստեղ թէ Արաբները շատ ալ տըրամաբանութիւն ցոյց չեն տար, իրենց մօտ վառ է երեւակայութիւնը եւ զգացողութիւնը: Գահիրէի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռները օրն ի բուն արձագանգ կ'ըլլան կռիւներու, որոնք միշտ ալ իրենց փայլուն յաղթանակովը կը վերջանան: Առ այժմ մէկ բան յստակ է: Նասր աւելի մտահոգուած է Սուրիայով քան Իսրայէլով:

Հարցում. — Հապա վա՞ղը: Յունուարին, Պէն Կուրիոն յայտարարեց թէ հաւանական կը նկատէ արաբական յարձակում մը:

Փերէզ. — Կրնանք դէմ դնել որեւէ յարձակումի մը, ուրտեղէն ալ որ գայ ան: Անշուշտ չենք ցանկար պատերազմ մը, թերեւս անոր համար որ մարդկայնօրէն խօսելով յաղթող կողմն անգամ պարտուած դուրս պիտի գայ:

ՖԵՐԱԹ ԱՊՊԱՍԻ ՃԱՌԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

«ԻՆՔՆՈՐՈՇՈՒՄԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է»

Ինչպէս գրած էինք երէկ, «Ալժերիոյ կառավարութեան» վարչապետը, Ֆերաթ Ապպաս, երկուշաբթի առաւօտ, Թունուզի մէջ ճառ մը խօսեցաւ եւ ներկայացուց իր «կառավարութեան» տեսակէտները, Ալժերիոյ ապագայի մասին:

Յայտարարելէ ետք, թէ 1959 Սեպտեմբեր 16ին իսկ, ընդունած են Զօրավար տը Կոլի առաջարկած ինքնորոշումի սկզբունքին վրայ հաստատուած՝ ալժերական հարցին լուծումի եղանակը, այսուհանդերձ կը շեշտէ թէ նախքան կռիւներու դադարեցումը եւ ինքնորոշման գործադրութիւնը «պէտք է խօսիլ թէ ի՞նչ միջոցներով պիտի ապահովուի հանրաքուէի գործադրութեան հսկողութիւնը»: Արդ, կ'աւելցնէ «վարչապետը», խնդիրը Ալժերիոյ ապագային չի վերաբերիր, այդ ապագան պիտի ըլլայ այն ինչ որ կը բաղձայ Ալժերացին: Մարդկային մտքի յեղաշրջումը, գաղթային ժողովուրդներու տրամադրութիւնները, ու վերջապէս հինգ տարիներէ ի վեր մեր ժողովուրդին ազատութեան ի խնդիր մղած պայքարը ոչ մէկ կասկած կը թողուն թէ ինչ պիտի ըլլայ Ալժերացի ժողովուրդին բաղձանքը: Այսուհանդերձ, կը կրկնենք թէ անկախութիւն ձեռք ձգելով մեր կապերը պիտի չկտրենք Ֆրանսայի հետ, այլ պիտի ստեղծենք երկու կողմերու շահերը եւ իրաւունքները յարգուած ազատ համագործակցութիւն մը»:

Ալժերիոյ ազատ. ճակատի ղեկավարին ճառը եթէ բաղդատենք Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին յայտարարութիւններուն հետ — Ալպիի, Քասթրի եւ Պէզիէի — յստակ յայտնի կ'ըլլան երկու կողմերուն տեսակէտները Ալժերիոյ ապագայի նկատմամբ:

Երկու կողմերն ալ համաձայն են ինքնորոշումի ծրագրին:

Տը Կոլ կը պնդէ թէ նախքան ինքնորոշում պէտք է վերջ դրուի բախումներուն, ընդհակառակն Ազատ. Ճակատը կ'ուզէ որ նախքան դադարեցումը բանակցութիւններ տեղի ունենան:

Անկախութեան պարագային տը Կոլ պիտի բանակցի Ալժերիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, մինչճակատը կ'ուզէ ինք ստանձնել «ներկայացուցիչի» դերը:

Ֆ. Ապպաս դէմ արտայայտուած է նաեւ նահանգային ընտրութիւններուն, որոնք ինչպէս յայտարարուած է, տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ Մայիսին: «Հեգնանք է խօսիլ ընտրութիւններու շուրջ. հեգնանք է նաեւ ձգտիլ բաժնել երկիրը, ցեղային և կրօնական համայնքներու: Նման կարգադրութիւններ կոչուած են ձախողելու: Ալժերացի ժողովուրդը պիտի մերժէ նման քայլ մը» — ըսած է ան:

Ընդհանուր գիծերու մէջ, տը Կոլի եւ Ֆերաթ Ապպասի տեսակէտները մօտեցած են: Մէկ գլխաւոր տարբերութիւն՝ մինչ տը Կոլ կ'ուզէ վերջը խօսիլ, Ֆ. Ապպաս կ'ուզէ առաջ խօսիլ: Այս կացութեան մէջ ո՞վ կրնայ տեղի տալ: Ամէն պարագայի մէջ Ապպասի ճառը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ եւ խաղաղեցման համար դէպի առաջ քայլ մը չկայ: Այս կարծիքն ունի նաեւ Թունուզ ուր կը խօսուի «ինքնորոշման անելին» մասին:

Մարոքի մէջ կը նկատուի թէ Ապպաս ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ բայց շեշտը փոխած է:

ՌԱՄԱՏԱՆԸ (մահմետական ծոմապահութեան ամիսը) սկսաւ Փետր. 29ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻԼԻԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ (Սանթիակօ), հասած է Այզընհաուըր: Օդակայան զինքը դիմաւորելու գացած են՝ նախագահ Ալեսանտրի եւ կառավարական դէմքեր: Համաժողովրդական ընդունելութեան արժանացած է:

ՔՈՒՊԱՅԻ զրկուած յուշագրով մը, Մ. Նահանգները կ'առաջարկեն «բարելաւել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները», այսուհանդերձ, Մ. Նահանգները դիտել կուտան թէ ստիպողական պարագային «պիտի գիտնան պաշտպանել իրենց շահերը»:

ՆԵՀՐՈՒ, Հնդկական խորհրդարանին յայտարարեց թէ ուրախ է եւ կ'ընդունի Չու Էն Լայի այցելութիւնը, Նոր Տելհի:

ԻՐԱՔԵԱՆ կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ նոր դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի Քասըմը տապալելու համար: Առաջին առթիւ կ'ամբաստանուի Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը: Էլ Ախպար կը գրէ թէ Արաբ իշխանութիւնները զէնքեր կը ղրկեն Իրաքի իրենց գործակալներուն:

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ մէջ, Խրուշչեւ ճառ խօսած եւ յայտարարած է թէ Խ. Միութիւնը պիտի չմասնակցի հանրաքուէի եւ Գերմանիաներու միացման համար կազմուած յատուկ մարմնի աշխատանքներուն: «Եթէ — յայտարարած է ան — Արեւմտեան Պերլինի շուրջ մեր առաջարկը չընդունուի, պիտի ստիպուինք հաշտութեան առանձին դաշնագիր մը ստորագրել Փանքովի կառավարութեան հետ: Այդ պարագային Արեւմտեան Պերլին պիտի իյնայ Փանքովի հակակշռին տակ»: Անդրադարձած է նաեւՃափոնի մէջ հաստատուած Ամերիկեան զինուորական կայաններուն «անմիջական կերպով մեզ եւ Չինաստանին սպառնացող վտանգ մըն է» ըսած է ան: Իր ճառին մէջ Խրուշչեւ ի մէջ այլոց դիտել տուած է թէ Վերին Ժողովին պէտք է մասնակցին Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդները եւս:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ, Ֆրանսա եւ Անգլիա որոշեցին, այսուհետեւ թոյլ տալ որ Պերլինը Արեւմտեան Գերմանիոյ կապող նրբանցքին մէջ, իրենց օդանաւերը թռչին երեք հազար մեթր բարձրութեան վրայ: Անցեալ գարնան Խ. Միութիւնը դէմ գտնուած ու արգելք հանդիսացած էր:

ԱՆԳԼԻՈՅ պաշտպանութեան նախարարը, Ուաթքինսըն ի մօտոյ Ուոշինկթըն պիտի մեկնի, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար ամերիկեան հեռավար հրթիռները: Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, պաշտպանութեան նախարարը յայտարարած է թէ «Անգլիա կը մտածէ իր բանակը օժտել գեր – արդիական զէնքերով»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրապետութեան նախագահը, Ալժերիա պիտի մեկնի, այս շաբթու վերջաւորութեան: Զօր. տը Կոլ պիտի քննէ Ֆրանսական բանակը եւ այցելէ խակատ, բայց Ալժէ պիտի չերթայ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ լիկան զգուշացուց Արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները որ ոչ մէկ պարագայի տակ միջամտեն Պաղեստինի մէջ, «այլապէս կացութիւնը պիտի վատթարանայ եւ խաղաղութիւնը պիտի վտանգուի»:

ԱՂԵՏԱԼԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը, երեքշաբթի առաւօտ քանդեց Ակատիր քաղաքը, Մարոքի մէջ: Հաղորդակցութիւնները կտրուած ըլլալով կարելի չէ եղած ճշդել մեռեալներու եւ վիրաւորեալներու թիւը: Այսուհանդերձ կը կարծուի թէ մարդկային եւ նիւթական վնասը մեծ է: Կ'ըսուի թէ քանի մը հարիւր մեռեալ կայ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կուրիոն Մ. Նահանգներ պիտի այցելէ, Մարտ 9ին:

ԿՐՕՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Կ'արտատպենք այս գրախօսականը, որ հրատարակուած է «Սով. Հայաստան»ի մէջ (5 Փետր.), փիլիսոփայական գիտութեանց թեկնածու Իսայեանի կողմէ,— այս գրախօսականը կուգայ հաստատել թէ անաստուածութեան պայքարը հետզհետէ կը սաստկացուի Հայաստանի մէջ, միշտ պնդելով թէ հակակրօնական որեւէ ճնշում չի կատարուիր «ազատ» քաղաքացիներուն վրայ :

Խորհրդային մարդկանց մի մասի գիտակցութեան ու կենցաղի մէջ տեղ գտած կրօնական նախապաշարմունքների ու սնահաւատութիւնների դէմ պայքարը առանձնայատուկ նշանակութիւն է ստացել այժմ, երբ մեր ժողովուրդը ձեռնամուխ է եղել համայնավարութեան ծաւալուն կառուցմանը :

Գիտական անաստուածութեան քարոզչութեան մեծ օժանդակութիւն կարող է լինել համայնավար կուսակցութեան ականաւոր գործիչ, խորհրդային խոշորագոյն պատմաբան Եարոսլաւսկու «Կրօնի մասին» ժողովածուն, որը վերջերս թարգմանաբար լոյս է տեսել հայերէն (Հայպետհրատ, 1959) :

Ներկայ ժողովածուն ընդգրկում է Եարոսլաւսկու՝ կրօնի մասին նշանաւոր հրապարախօսական յօդուածներն ու ելոյթները :

Գրքի առաջին մասում զետեղուած են « Կարլ Մարքսը կրօնի մասին» յօդուածաշարքը, ուր հեղինակը պարզաբանում է Կ. Մարքսի եւ Ֆ. Էնկելսի հայեացքները կրօնի էութեան, դասակարգային դերի մասին, ինչպէս նաեւ նրանց դրոյթները կրօնական աշխարհայեացքի դէմ անդադար պայքար մղելու անհրաժեշտութեան վերաբերեալ :

Դեռ եւս գիտական համայնավարութեան արշալոյսին՝ բանուոր դասակարգի մեծ առաջնորդներ, Կ. Մարքսը եւ Ֆ. Էնգելսը, համայնավարներին առջեւ խնդիր դրեցին ժողովրդական զանգուածներին ազատագրել ոչ միայն տնտեսական, այլեւ հոգեւոր ստրկութիւնից : Աշխատաւորների հոգեւոր ստրկութեան ձեւերից մէկը նրանք համարում էին կրօնը : Գիտական համայնավարութեան հիմնադիրները ապացուցել են, որ կրօնը միշտ գոյութիւն չէ ունեցել, այլ ծագել է հասարակութեան զարգացման որոշ պատմական աստիճանում եւ անխուսափելի կերպով կը մահանայ, երբ անհետանան այն սնող արմատները :

« Լենինի մտքերը կրօնի մասին » յօդուածաշարքում Եարոսլաւսկին պարզ, մատչելի լեզուով շարադրել ու փաստական նիւթերի հիման վրայ ցոյց է տուել, թէ ինչպէս Լենինը, պատմական նոր պայմաններին համապատասխան զարգացնելով մարքսիսմի անաստուածութեան տեսութիւնը, հարստացրեց այն դասակարգային պայքարի ու ընկերային շինարարութեան փորձով : Հեղինակը յատկապէս կանգ է առնում լենինեան այն դրոյթների վրայ, որտեղ աշխատաւորական դասի մեծ առաջնորդը, պատմական պայմաններին համապատասխան, ճանապարհներ, մեթոտներ ու միջոցներ է նշում կրօնական մնացուքները մինչեւ վերջ յաղթահարելու համար :

Լենինը տուել է այդպիսի պայքարի հիանալի օրինակներ : Դրանցից մէկն է նրա պայքարը «աստուածաշինարարների» եւ « աստուածորոնողների» դէմ : Լենինի կողմից այդ երկու կրօնա – փիլիսոփայական հոսանքների քննադատութեանը, այսպէս կոչուած «ընկերային կրօն» ստեղծելու փորձերի մերկացմանն են նուիրուած Եարոսլաւսկու «կարելի՞ է արդեօք ընկերվարութիւնը կրօն անուանել» յօդուածը, « աստուածորոդների » եւ « աստուածաշինարարների մասին» եւ այլ յօդուածներ :

Տարբեր կարգի «աստուածաշինարարների » կրօնը ընկերվարութեան հետ միացնողներին Լենինի քննադատութիւնը չափազանց այժմէական է հնչում մեր օրերում : Ինչպէս նախկինում, այնպէս էլ ներկայումս մարքսիսմի ժամանակակից քննադատները՝ Պլոխի, Գէորգ Լուկաչի նման վերաքննիչները ձգտում են տեսականօրէն եւ գործնականօրէն բանուոր դասակարգի վրայ տարածել կրօնական ֆետադէմ ազդեցութիւնը : Ժամանակակից վերաքննիչների «աստուածաշինարարական » քարոզները, ընկերվարութեան կրօնին «միացնելու» նրանց նոր փորձերը ջախջախիչ հակահարուածի են հանդիպում մարքսիստական – լենինեան փիլիսոփայութեան կողմից :

Ժողովածուում զետեղուած են մի շարք արժէքաւոր յօդուածներ նաեւ եկեղեցին պետութիւնից եւ դպրոցը եկեղեցուց անջատելու մասին խորհրդային իշխանութեան հրամանագրի, խղճի ազատութեան դէպի կրօնը համայնավարների վերաբերմունքի մասին :

Յայտնի է, որ խորհրդային իշխանութեան գործունէութեան ոչ մի դաշտ դրամատիրական աշխարհում չի ենթարկուել այնպիսի զրպարտութեան, ինչպէս կրօնի նկատմամբ՝ մեր պետութեան վերաբերմունքի հարցը : Սկսած 1917 թուականի Հոկտեմբերից մինչեւ մեր օրերը, Խորհրդային պետութեան թշնամիները կրօնի եւ եկեղեցու դրութիւնը մեր երկրում ներկայացնում են աղճատուած ձեւով : Նրանք ձգտում են հաւատացեալների մէջ թշնամանք արթնացնել Խորհրդային երկրի նկատմամբ, ուր իբր «ճնշւում են» կրօնական հաստատութիւնները, «հետապնդւում է» կրօնը :

Լենինը նշել է, որ եկեղեցու անջատումը պետութիւնից դրամատիրական – ժողովրդավարութեան յեղափոխութեան միջոցառումն է, որը սակայն, դրամատիրութիւնը ոչ մի տեղ մինչեւ վերջ չի հասցրել, քանի որ դրամատէրերու եւ կրօնական հաստատութիւնների միջեւ գոյութիւն ունեն բազմապիսի կապեր, որոնք դրամատէրերին դրդում են պահպանել կրօնը՝ որպէս ժողովրդի կեղեքման միջոց : Խորհրդարյին պետութիւնը այդ միջոցառումը հասցրեց իր աւարտին, կրօնը յայտարարելով իւրաքանչիւր քաղաքացու մասնաւոր գործ : Սրան հակառակ՝ դրամատիրական երկրներում, նոյնիսկ այնտեղ, ուր եկեղեցին անջատուած է պետութիւնից, նրա եւ կրօնի միջեւ գոյութիւն ունեն բազմապիսի կապեր : Այդ երկրներում բացակայում է կամ կերպով մը խախտւում է խղճի ազատութիւնը յօգուտ կրօնի : Խղճի իսկական ազատութիւն չի կարող լինել այնտեղ, ուր կրօնական կազմակերպութիւնները կախում ունեն նիւթականից, ուր այդ կազմակերպութիւնները ղեկավարում են դրամատէրերը, արդիւնաբերողները (Ա. Մ. Ն.) կամ այնտեղ, ուր պետութեան ղեկավարը միաժամանակ եկեղեցու գլխաւորն է (Անգլիա) : Միայն այնտեղ, ուր իշխանութիւնը պատկանում է աշխատաւորներին, ժողովրդավարական ազատութիւնները իրականացւում են յօգուտ աշխատաւորների շահերի եւ երաշխաւորւում են սահմանադրութիւններով, ընդամէնը ժողովրդավարական ազատութիւնների թուին է պատկանում նաեւ խղճի ազատութիւնը եւ դրա տակ հասկացւում է ոչ միայն կրօնի, այլեւ անաստուածութեան ազատութիւնը :

« Կրօնի մասին » ժողովածուի երկրորդ մասն ընդգրկում է «Ինչպէս են ծնւում, ապրում եւ մեռնում աստուածներն ու աստուածուհիները» աշխատութիւնը, որ գրուել է 1923 թուականին : Աշխատութեան գլխաւոր խնդիրն է, ինչպէս գրում է հեղինակը, «ցոյց տալ կրօնական բոլոր հասկացողութիւնների ու պատկերացումների երկրային սկզբնաղբիւրը, որ բոլոր աստուածներին մարդիկ են ստեղծել» (էջ 267) : Ընթերցողներին ծանօթացնելով հնադարեան մարդկանց գոյութեան պայմաններին, հեղինակը բացայայտում է կրօնական պատկերացումների առաջ գալու պատճառները : Եթէ մարդկային հասարակութեան զարգացման ամենավաղ ժամանակաշրջանում կրօնական հաւատալիքները առաջ էին եկել բնութեան ուժերի հանդէպ նախնադարեան մարդու անզօրութիւնից, ապա դասակարգային, հակամարտ հասարակութեան մէջ աշխատաւորների ընկերային ճնշուածութիւնը, շահագործողների դէմ պայքարելու նրանց, առաջին հայեացքից թուացող անզօրութիւնը ծնունդ են տալիս եւ պահպանում են կրօնը, հաւատը հանդերձեալ կեանքի նկատմամբ, որ իբր պէտք է փոխհատուցի նրանց տանջանքները երկրային կեանքում :

Աշխատութեան վերջում խօսւում է այն մասին, թէ ինչ վնաս են հասցնում սնահաւատութիւնն ու կրօնական նախապաշարմունքները խորհրդային հասարակութիւնը եւ ինչո՛ւ պէտք է կրօնական մնացուքների դէմ գաղափարական պայքար մղել :

Կրօնը եւ կրօնական նախապաշարմունքները չեն դադարել յետադիմական ուժ լինելուց : Նրանց դէմ ուղղուած պայքարը պէտք է դիտել որպէս գիտական իրապաշտական աշխարհայեացքի գաղափարական պայքար հակագիտական կրօնական աշխարհայեացքի դէմ :

« Կրօնի մասին» ժողովածւում տեղ են գտել նաև Եարոսլաւսկու մեծ արժէքներկայացնող այն յօդուածները, որոնք նուիրուած են կրօնի յաղթահարման մասին մարքսիսմ – լենինիսմի դասական դրոյթների լուսաբանմանը : Ինչպէս յայտնի է, Մարքսը եւ Էնգելսը անաստուածական մտքի պատմութեան մէջ առաջին անգամ հիմնաւորեցին կրօնի լրիւ յաղթահարման պատմական անխուսափելիութիւնը : « Իրական աշխարհի կրօնական արտացոլումը կարող է ընդհանրապէս չքանալ — գրել է Մարքսը — միայն այն ժամանակ, երբ մարդկանց առօրեայ գործնական կեանքի յարաբերութիւնները արտայայտուին մարդկանց՝ միմեանց ու բնութեան նկատմամբ ունեցած յստակ ու բանական յարաբերութիւնների մէջ (Կ. Մարքս, «Կապիտալ», հատոր Ա. էջ 88), հէնց այդպիսի յարաբերութիւններ գոյութիւն ունեն մեր խորհրդային հասարակակարգում : Մենք գնում ենք առաջ, դէպի համայնավարութիւն, դէպի անկրօն հասարակութիւն : Ահա թէ ինչո՛ւ կրօնական հաւատալիքների լրիւ յաղթահարումը կարեւորագոյն հարց է :

Հայպետհրատը շնորհակալ գործ է կատարել, լոյս ընծայելով Եարոսլաւսկու « Կրօնի մասին» ժողովածուն : Սակայն ցանկալի կը լինէր, որ հայ ընթերցողը հնարաւորութիւն ստանար ծանօթանալու եթէ ոչ ռուսերէն ժողովածուի մէջ տեղ գտած բոլոր նիւթերին, ապա այժմ մեծ հետաքրքրութիւն ներկայացնող մի քանի յօդուածներին եւս, ինչպիսիք են «Լենինիզմը, ընտանիքի եւ կրօնի մասին», « Աշխատանքի եւ գիտութեան միասնական ճակատն ընդդէմ խաւարամոլների», «Պուշկինի անաստուածութիւնը », «Նիկոլա Գավրիլովիչ Չերնիշեւսկի » յօդուածները, որոնք հետաքրքիր են թէ ընթերցող լայն զանգուածներին համար եւ թէ հարուստ նիւթ են տալիս անաստուածութեան մեր քարոզչութիւններին :

Ժողովածուի թարգմանութիւնը ընդհանրապէս կատարուած է յաջող, սակայն որոշ տեղերում հանդիպում են անյաջող դարձուածքներ, հայերէնին խորթ ոճեր, անհարթ նախադասութիւններ : Վերջում կ՚ուզենայինք ցանկութիւն յայտնել, որ Հայպետհրատը ձեռնարկի « Անաստուածութեան գրադարան » մատենաշարի՝ ԺԸ. տարի արեւմտեան նիւթապաշտ – անաստուածներ՝ Տիտրոյի, Հոլբախի, Հելվետիոսի, ինչպէս նաեւ ռուս յեղափոխական ընկերվարականների անաստուածական հարուստ ժառանգութեան թարգմանութիւնը :

Թ. ԻՍԱՅԵԱՆ

Պ. ՌԷՕՅԹԵՐԻ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Թայմզ միջազգային իր թղթակիցները ունէր եւ արհամարհեց այս կասկածելի նորութիւնը . — Տեղեկատուութեան անկախ գործակալութիւն մը :

Այն ատեն Ռէօյթեր մտածեց վարպետ խաղ մը : 1859 Փետրուար 9ին Նափոլէոն Գ. կայսրը Թիւյլըրիի մէջ ճառ մը պիտի արտասանէր, որուն մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէր ամբողջ աշխարհ : Աւստրիոյ եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները լարուած էին : Պատերազմը պիտի պայթէ՞ր թէ պիտի հաշտուէին : Գաղտնիք էր : Ռէօյթեր այնպիսի բան մը փորձեց որ հիմա մեր օրերուն շատ անցուկ գործ մըն է բան մը որ իրմէ առաջ ոչ ոք փորձած էր սակայն : Առաջուց գնեց եւ ի՞նչ գինով, ճառին մէկ պատճէնը եւ ստացաւ կնքուած պահարան մը, որ պիտի բացուէր ճիշդ այն վայրկեանին երբ կայսրը կը խօսէր : Այս դժուարութիւնը զինքը չյուսահատեցուց :

Անձնապէս վարձեց Մանշի ընդծովեայ հեռագրական գիծը, կէսօրէն վերջը մէկ ժամուան համար : Հազիւ թէ Նափոլէոն Գ. խօսք առաւ երեսփոխանական ժողովին առջեւ, Ռէօյթերի գործակալներէն մէկը բացաւ պահարանը եւ վազեց հեռագրատուն : Ճուլիուս Փօլ իշխանավայել կերպով «Թայմզ»ին տեղեկացուց այնքան

ԳԵՂԱՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

(ՉԻՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Այն զինուորներն ու ներքինիները, որոնք ձերբակալած էին կայսրը, խրախուսուելով նոր կարգադրութիւններէն, սկսան պահանջել Ցէօ Հիէն որ զիրենք վարձատրէ ըստ արժանւոյն :

Եւ սակայն, Ցէօ Հի այն կիներէն չէր որ կրնար հանդուրժել որեւէ պահանջի ..

Իր մէկ հրամանին վրայ, անխնայ կերպով կոտորել տուաւ բոլոր այն զինուորներն ու որձատեալները, որոնք իր խորհուրդին իսկ անսալով, ձերբակալած ու աղետալի տաղաւարը առաջնորդած էին Քուանկ Սին կայսրը :

Այսքանով չի բաւականանար սակայն վրիժառու կայսրուհին :

Անիկա կ՚որոշէ միանգամ ընդ միշտ վերջ դնել երիտասարդ կայսեր կեանքին :

Մասնաւոր տեղեկագիրներով կը ծանուցուի թէ՝ Քուանկ Սին կայսեր առողջական վիճակը հետզհետէ կը ստանայ վատթար բնոյթ մը :

Հէօ Հի, Երկնային Կայսրութեան Զաւակին առողջութիւնը իբր թէ վերահաստատելու միտումով, Փեքին կը հրաւիրէ կայսրութեան ամէնէն ականաւոր բժիշկները :

Բայց այս վերջինները, կայսեր կրնային մօտենալ միայն գետնամած վիճակի մը մէջ, գրեթէ սողալով եւ իրաւունք չունէին նոյնիսկ իրենց գլուխը վեր առնելով նայիլ կարծեցեալ հիւանդին :

Այս տարօրինակ բժշկական քննութենէն ետք, իբրեւ թէ ականաւոր բժիշկներուն ախտաճանաչութեան վրայ, Ցէօ Հի հանրութեան ծանուցանեց թէ՝ Քուանկ Սին կայսրը ոչ աւելի քան քանի մը օրուան կեանք ունէր միայն :

Այս լուրին վրայ, օտար պետութեանց դեսպանները իրար անցան : Անոնք գիտէին թէ ինչ տեսակ «հիւանդութենէ» կը տառապէր երիտասարդ կայսրը, որ կ՚ուզէր արդիականացնել իր երկիրը :

Հոս, ըսինք թէ, Ցէօ Հիի եւ անկեալ կայսեր միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը, բոլորովին ալ անհատական բնոյթ չունէր :

Կարծիքներու անջրպետային տարբերութիւն մը գոյութիւն ունէր արդարեւ այս երկուքին միջեւ :

Մինչ կայսրը կ՚ուզէր Չինաստանը ձերբազատել հնաւանդ սովորութիւններէ եւ զայն մօտեցնել եւրոպական պետութեանց հետապնդած քաղաքակրթութեան, ընդհակառակն Ցէօ Հի կը ջանար խաւարի ու տգիտութեան մէջ պահելով երկիրը իր տիրակալութիւնը դնել ամուր հիմերու վրայ :

Կայսեր «անբուժելի հիւանդութեան» լուրին վրայ ուրեմն, եւրոպական պետութեանց ներկայացուցիչները վերին աստիճանի քաղաքավար ոճով մը հասկրցուցին կայսրուհիին թէ իրենց կառավարութիւնները այնքան ալ հաշտ աչքով պիտի չդիտէին Քուանկ Սին կայսեր այնպէս յանկարծակի կերպով դէպի «Դեղին Աղբիւրները » մեկնիլը, այսինքն՝ մահանալը :

Այս ազդու եւ կորովի միջամտութեան վրայ, Ցէօ Հի սկիզբները զայրացած, ուզեց բողոքել օտար պետութեանց ներկայացուցիչներուն Չինաստանի ներքին գործերուն այս միջամտութեան դէմ, եւ սակայն, հետեւելով իր խորհրդատուին եւ սիրականին Եոնկ Լուի խորհուրդներուն ժամանակաւորապէս թէեւ հրաժարեցաւ կայսեր հոգեվարքին եւ մահուան հրավարտակները հրապարակելէ, եւ սակայն, ի խորոց սրտի վճռեց այս վերջնոյն ի սպառ անհետացումը, ատոր գործադրութիւնը առայժմ յետաձգելով :

Կայսրուհիին բովանդակ ուշադրութիւնը, արդարեւ, կեդրոնացած էր Չինաստանի ներքին կացութեան վրայ :

Կայսրութեան մէկ ծայրէն միւսը, բովանդակ ժողովուրդը կը բաժնէր Ցէօ Հիի «սպիտակ բարբարոս»ներուն հանդէպ տածած ատելութեան զգացումները, որոնք, կը պնդէին թէ Չինացիները կ՚ուզէին իրենց ազդեցութեան շրջանակը, ընդլայնել Չինաստանի մէջ եւ իրենց համար ապահովել շահաբեր ու իւղոտ պատառներ :

(27 Շար.)

անհամբերութեամբ սպասուած հեռագիրը եւ մէկ ժամ վերջը Լոնտոնի բոլոր թերթերը կը հրատարակէին կայսեր ճառը. — Հազիւ քօղարկուած պատերազմի սպառնալիք մը ...: Եւ սակարանի գիները ազդուած այս դիպուածային հարուածէն ակնթարթի մը մէջ թաւալգլոր ինկան: Ռէօյթեր անունը հոմանիշ եղաւ տեղեկութեան: Բոլոր թերթերը ուզեցին օգտուիլ այս մարդ – վայրկեանէն: 1859 Յուլիս 15ին, Փարիզի մէջ, մամուլի երեք մեծ տիտաններ ընդարձակ պայմանագրով կը բաժնէին կարկանդակի մը նման աշխարհի օրուան նորութիւնները, ասոնք էին Շարլ – Լուի Հավաս (Հավաս գործակալութիւն), Պեռնար Վոլֆ (Պերլին) եւ Ռէօյթեր (Լոնտոն): Երկար բանակցութենէ մը ետք հետեւեալ ձեւով որոշեցին իրենց մրցակցութեան սահմաններ: Հավաս կ'առնէր Ֆրանսան, Լատին երկիրները, Սպանիան, Իտալիան եւ Հարաւային Ամերիկան:

Վոլֆ՝ Գերմանիան եւ Սքանտինաւեան երկիրները եւ Ռէօյթեր, ամենայն պարզութեամբ, մեծ իշխանաւորի մը նման տէր կ'ըլլար աշխարհի մնացեալ մասին:

Ճարպիկութիւնը եւ յանդգնութիւնը իր գործելակերպին նշանաբաններն էին: Այդ օրերուն, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ դեռ գոյութիւն չունէր Ատլանտեան ընդծովեայ հեռագրաթելը: Երբ 1865ին նախագահ Լինքօլն սպաննուեցաւ, Սթանթոն լրագրողը նաւ մը վարձեց Անգլիա գացող սովորական թղթատար շոգենաւին ետեւէն հասնելու եւ Ռէօյթերի հեռագիրը յանձնելու համար: Ռէօյթեր այսպէսով եօթը օր շահեցաւ միւս գործակալութեանց վրայ:

Քորքի մէջ Ռէօյթեր անմիջապէս կը ստանար Ամերիկայի Անջատումի ներքին պատերազմի բոլոր հեռագիրները: Երբ մրցակից մը, նոյն քաղաքին մէջ հաստատուեցաւ, Ռէօյթեր՝ Քորքէն 90 մղոն աւելի անդին, Անգլիոյ ամէնէն յառաջացեալ ծայրը իր մասնաւոր հեռագրաթելը չինել տուաւ: Հազիւ թէ շոգենաւ մը կը տեսնուէր հեռուն, մասնաւոր շոգենաւ մը անմիջապէս անոր ընդառաջ կ'երթար, Նիւ Եորքէն եկող նաւը իր բերած հեռագիրը ծովը կը նետէր, ճերմակ թիթեղէ շինուած եւ անգլիական դրօշակով ծփացող ամանի մը մէջ, Ռէօյթեր զայն անմիջապէս կ'որսար եւ պարունակութիւնը իսկոյն կը հեռագրէր Լոնտոն:

Յաղթանակը մեծ էր: Ռէօյթեր ընկերութեան մը կը վերածուի, որուն մենատէր վարիչը կ'ըլլայ Ճուլիուս Փօլ, մամուլի թագաւորը, որ Վիքթորիա թագուհիին կողմէ կը ստանայ «պարոն» տիտղոսը:

Այնքան հզօր էր Ռէօյթերի ստեղծած աշխարհատարած ձեռնարկը, որ իր հիմնադրին մահն իսկ (1899) չտկարացուց անոր ուժը: Իր անդրանիկ որդին Հերպերթ տը Ռէօյթեր ձեռք առաւ գործը: Իր հօրը նման աշխարհակալի մտայնութիւն մը ունէր: 1911ին Ռէօյթեր դրամատուն հիմնեց, որպէսզի իր կայսրութիւնը արտաքին աշխարհի փոխատուութեան պէտք չունենայ: Բայց դիպուածին կապուած գործողութիւն մըն էր: Ռէօյթեր դրամատունը, գործակալութեան պէս աշխոյժ գործունէութիւն մը չունեցաւ եւ «մայր – տունը» վտանգի կ'ենթարկէր: 1915ին կը հեռագրէին Ռիկաթէն. — Պարոնուհի Ռէօյթեր յանկարծամահ: Հերպերթ Ռէօյթեր կարծես փլաւ: Անմիջապէս սակայն խելքը գլուխը ժողվելով, իր քարտուղարին յղեց հետեւեալ հեռագիր կտակը. — «Կինս մեռաւ, իրեն հետ կը կորսնցնեմ զիս կեանքին կապող ամէն ինչ»: Ստորագրուած Ռէօյթեր: Իր ձմեռնային պարտէզին մէջ թիկնաթոռի մը վրայ նստած, քովն առած իր սիրած շունը, Հերպերթ ուղեղը պայթեցուց:

Լոնտոն տակնուվրայ եղաւ: Ռէօյթեր գործակալութեան գլուխը կ'անհետանար: Շփոթութիւնը տիրեց եւ բաժնետէրերը իրար սկսան ուտել յաջորդը ապահովելու համար:

Ռէօյթերի երրորդ մարդը իշխանութեան գլուխը անցաւ: Հարաւային Ափրիկէ գործակալութեան նախկին թղթակից Ռոկտիկ Ճոնսն էր:

Մեծ փոփոխութիւն մը կը պատրաստուէր, որովհետեւ Ճոնս, որպէս ազատամիտ մարդ ընկերային արդարութեան նուիրուած, կայսրութիւն մը ռամկավար իշխանութեան մը կը փոխակերպէր: Ծախեց Ռէօյթեր դրամատունը. հրապարակէն գնեց գործակալութեան բոլոր բաժնեթուղթերը: Եւ 1925ին կացութեան բացարձակ տէրը դառնալով, Ռէօյթերը ծախեց միացեալ մամուլի ձեռնարկներու: Գործակալութեան Ֆլիթ Սթրիտի նոր շէնքը սեփականութիւն կը դառնար եւ ամբողջ անգլիական մամուլը կը հակակշռէր: Ռէօյթեր, հանրային ըսպասարկութիւնը, ժամանակին հետ կը քալէր: Իր 132 հեռատեսիլ մեքենաները, ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ էին Ռէօյթերի Օսլոյի, Հելսինքիի, Փարիզի, Պուտափեշթի, Պելկրատի, Հռոմի, Պերլինի եւ բոլոր մայրաքաղքներուն իր գործակալութեանց հետ Մոսկուան ալ մէջը ըլլալով: Օրական 40·000 բառ կը հասնէր Ֆլիթ Սթրիտի գրասենեակները: Երբ հեռատիպ մը գործել սկսի, այլեւս հեռաւորութիւն գոյութիւն չունի, նոյն լուրը միեւնոյն վայրկեանին կը հասնի Լոնտոն եւ Պաքոք. Փարիզի թղթակիցները Լոնտոնը ունենալու համար կրնան Նիւ Եորքի վրայով տալ իրենց հեռագիրները, որոնք այսպէսով երկու անգամ Ատլանտեանը կտրած կ'ըլլան: Մասնաւոր սպասարկութիւն մը կը հսկէ աշխարհի ձայնասփիւռի կայաններուն եւ մանաւանդ Մոսկուայի կայանին վրայ, որովհետեւ Ռէօյթերի այնտեղի թղթակիցներուն կեանքը բաւական դժուար է: Մոսկուայի ռատիօն պետական ըլլալով, ամէնէն արագ միջոցն է պաշտօնական լուրերը ունենալու: Ռէօյթերի մրցակիցը, խորհրդային գործակալութիւնը (Թաս) իր գործը կը դժուարացնէ: Որովհետեւ կառավարական ընկերութիւն մը ըլլալով, ջախջախիչ առաւելութիւններ ունի, անհատական ձեռնարկի մը վրայ:

(2 Շար.)

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ԱՊՏԱԿԸ

«Յառաջ»ի Փետրուար 20ի թիւին մէջ, կարդացի Պ. Արտաշէս Գմբէթեանի գրութիւնը, — դերասան Վարդ Պատրիկին ստացած ապտակը Շիրվանզադէի կողմէ:

Ի հարկէ շատ ցաւալի պարագայ մըն է անուանի գրողի մը համար, ապտակ ըստանալ: Ընթերցողներուն կը ձգեմ որ իրենց խիղճով դատեն եւ իրենց անաչառ որոշումը տան, ես կը պատմեմ իբրեւ ականատես:

Ստորագրեալս, Գարեգին Վասիլեան, շատ մտերիմ էի Զօր. Անդրանիկին, որ Թիֆլիզ իմ տունս կը բնակէր 1914 – 18, թուականներուն: Իր կողքին կռուած եմ տաճկական բանակներուն, Վէհիպ եւ Գարապէքիր փաշաներուն դէմ, Էրզրումի, Իլիճէի եւ Կէզի ճակատներուն վրայ: (Ա. Թէրզիպաշեան իր յուշերուն մէջ էջ 383, կը յիշէ անունս):

Այժմ տարիքս 75 է, բայց յիշողութիւնս շատ սուր, կրնամ ասկէ վաթսուն տարի առաջուան ականատես եղած խընդիրներու մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալ:

Ես եւ Անդրանիկ, 1914 – 18 թուականներուն Թիֆլիզի Կալավինսկի պողոտային վրայ Հայ Կարմիր Խաչի տիկիններու կողմէ բացուած «Զաչքա Զայ» սրճարանը կ'երթայինք, պահ մը մոռնալու համար մեր վիշտերը:

Զաչքա Զային մէջ ունէինք մեզի յատկացուած սեղանը, ուր կը շրջապատուէինք ընկերներով, — Ռոստոմ, Թումանեան, Համօ Օհանջանեան, Համբարձում Մելիքեան (Հորիզոնի խմբագիր) եւ կարգ մը ռուս ազնիւ սպաներ, ինչպէս Ժաք Ժամկոչով եւ ժեներալ Պեժամպէքով, ի մէջ այլոց Աւետիս Թէրզիպաշեան, որ գրած է իր յուշերը Անդրանիկի մասին:

Օրին մէկը կը մտնենք Զաչքա Զայ, եւ մեր որոշուած սեղանը կը նստինք:

Ժամը չորսին ներս կը մտնէ Շիրվանզադէն տիկիններով միասին, ի միջի այլոց տիկին Բուդաղեան:

Երբ մենք մեր թէյերը կ'առնէինք եւ բնաւ ուշադրութիւն չէինք ըներ Շիրվանզադէին սեղանին, յանկարծ Տիկին Բուդաղեանը կը մօտենայ մեր սեղանին, եւ յարգանքով կը բարեւէ, Անդրանիկը եւ մեզ: Անդրանիկ ուզեց հիւրասիրել թէյով: Տիկինը չուզեց մերժել եւ նստաւ: Թէյը վերջացնելէ ետք տիկինը շնորհալի յարգանքներով մեկնեցաւ:

Հազիւ թէ երկու վայրկեան անցած էր, յանկարծ Շիրվանզադէ ոտքի ելլելով, դունատ եւ խիստ բարկացած, եւ մեզի ակնարկելով.

— Դուք Սուլթանի ձագերը ... դուք ստրուկներ էք, դուք Թուրք էք ...:

Անդրանիկ եւ մենք, յանկարծակիի եկած, ուզեցինք հասկնալ թէ որու կ'ուղղէ այդ խօսքերը:

Անդրանիկ ոտքի ելլելով, ուղղելով իր խօսքերը Շիրվանզադէին, հարցուց. — Պարոն, որո՞ւ կ'ուղղէք այդ խօսքերը: Զեզի, ձեզի, այո, դուք ստրուկներ էք, դուք սուլթանին ձագերը ...

Անդրանիկ, որ գառնուկի պէս հանդարտ նստած էր, մէկ վայրկեանի մէջ առիւծ դարձած՝ վերցուց աթոռը եւ ուզեց Շիրվանզադէին գլխուն իջեցունել: Ի հարկէ մենք պինդ կերպով բռնեցինք Անդրանիկը, որ անկարելի էր զսպել: Անմիջապէս դուրս ելայ, կառք մը կանչեցի եւ տուն տարի:

Անդրանիկ այդ գիշեր բնաւ չքնացաւ եւ մինչեւ առաւօտ այնքան ծխեց, որ ամբողջ սենեակը մուխով լեցուեցաւ:

Անդրանիկ շատ յուզուած էր, այդ օրերուն: Նախ քան աթոռ վերցնելը, շատ յուզիչ խօսքեր ըսաւ Շիրվանզադէին.

— Բարեկամ, ի՞նպէս կը համարձակիս այդ խօսքերը ինձ ըսելու: Ես որ 40 տարի գնդակ նետած եմ Ֆէսին, զիս վարձատրելու համա՞ր է, որ կը խօսիս եւ անվայել խօսքերով կ'անարգես:

Յաջորդ օրը՝ Անդրանիկի քրոջ թոռը, երբ իմացաւ այս պատմութիւնը, տունէն դուրս ելաւ խիստ ջղայնացած: Անդրանիկ զգաց որ կրնար ծանր հետեւանքներ առաջ գալ: Ինձ պատուիրեց որ հետեւիմ եւ չձգեմ որ ծայրայեղութիւններու դիմէ:

Մտանք սրճարան: Թէյ ապսպրեցինք, ճիշդ ժամը չորսին, Շիրվանզադէ, տիկիններով միասին, տիկին Բուդաղեանն ալ միասին, եկաւ նստաւ: Յանկարծ Երուանդ տեղէն ցատկեց եւ Շիրվանզադէին մօտենալով ըսաւ. «Պարոն, երէկ դո՞ւք էիք մեզ Սուլթանի ձագեր, ստրուկներ անուանողը: Ահա քեզի Սուլթանի ձագը, ահա քեզի ստրուկը»: Եւ աջ ու ձախ ապտակեց: Անմիջապէս բաժնեցինք Երուանդը: Բայց Շիրվանզադէն սեղանին վրայ գտնուած պնակները եւ գաւաթները մեր գլխուն կը տեղացնէր:

Ոստիկանները ներս լեցուեցան, մեզ հանդարտեցուցին, իսկ Կարմիր Խաչի անդամուհիները ոստիկանատուն տարին:

Խնդիրը շատ ծանրանալով, առաջարկուեցաւ Շիրվանզադէի, որ ներողութիւն խնդրէ: «Հորիզոն»ի թերթին մէջ, Տոքթ. Համօ Օհանջանեանի, Ռոստոմի, Սամսոն Յարութիւնեանի միջնորդութեամբ՝ «Հորիզոն»ի մէջ բարեփոխուած եւ մեղմացուցիչ տողերով փակուեցաւ խնդիրը:

Ահա բուն պատմութիւնը:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՍԻԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Հովտին արեւմտեան բլուրներուն կողերը ծառախիտ պուրակներ են տեղ տեղ: Մեծաբերձ բարտիներու եւ հաստատուն կաղնիներու զովասուն շուքին տակ կ'աճին կարճուկ թուփերու անտառակներ՝ որոնց անդորրութիւնը կը խանգարուի ճագարներու գաղտնապահ ու վախկոտ ոստումներէն եւ խլուրդներու սմսեղուկ պտոյտներէն:

Համբիկ մասնաւորապէս կը սիրէր բլուրը որուն կողին վրայ պալատ մը կը բարձրանայ եւ որուն սեպ դարուվարը թուփերու, ծառատունկերու մթին խառնամառնութիւն մըն է: Այն ճարպիկութեամբն ու դիւրաշարժութեամբը, զոր բնութիւնը կուտայ իր ծոցին մէջ ապրողներուն, տղան կը սողոսկէր, կը մագլցէր, կը ցատքէր մինչեւ որ հասնէր բլուրին բարձունքը, հոն փռուելու համար խոնաւ մարմանդին վրայ, ծառերուն բացատներէն դիտելով գետակը, որուն արծաթէ ժապաւէնը կը ցոլցլար վարը արեւին ճառագայթներուն տակ, օձապտոյտ գալարումներով:

Մինակ այծերը կը համարձակէին մինչեւ մօտերը գալ՝ թարմ խոտ ճարակելու իրենց մօրուսաւոր դունչը երերցնելէն: Համբիկ հազիւ կը տեսնար երկինքին կապոյտը, տերեւներուն խիտ դրասանգումներէն: Եզնաքարշ սայլերու սուր եւ նուագաւոր ճռինչները մերթ կուգային օրօրել մենասէրին խոկմունքը, կամ բլուրին կատարէն, ուր լայն արահետ մը կը բացուէր, կամ վարէն, հովտին ճամբաներէն: Օգոստոսի ջերմութիւնը չէր կարող թափանցել այդ պատնէշէն ներս, վանքի յաւիտենական խաղաղ թերաստուերի մը մէջ կորսուած: Հոն, եկեղեցիի մը ձեղունէն կախուած մենաւոր ջահերու կը նմանէին արեւի անգաղտնապահ ճառագայթները, որոնք տերեւներու ժանեկաւորումներէն ու ոստերու խաչաձեւումներէն սողոսկելով վար կը մաղուէին Ֆանթաստիկ բեկբեկումներով: Մեծավայելուչ ու սարսռալի բան մը կար հոդ: Ատիկա էր որ իրեն կը քաշէր, կը հմայէր մարդերէն ու սէրէն հալածուած երիտասարդը:

Աչքերը գոց, գլուխը գետնին, մտիկ կ'ընէր ան բնութեան մեծ ու ահեղ շընչառութիւնը, չտեսնուած, անծանօթ, անսահման կեանքերու հեռաւոր հեւքը: Իր օրօրն էր այդ հեւքը, իր գինովութիւնը, իր մխիթարանքը, միակ անուշ ձայնը որուն մէջ նենգութեան խազեր չըկային, որ շիտակ իր հոգիին կը խօսէր, իր ցաւերը կը բալասանէր, իր մտամոլորանքները կ'անդորրէր:

Այդ օրը, Համբիկ պուրակին բարձրերը ելաւ, կառանցիկ արահետին այնքան մօտ, որ իր պառկած տեղէն կրնար լսել հայհուչները, պոռչտուքները սայլավար գեղացիներուն, խառնուած բոժոժներու միօրինակ երաժշտութեան մը:

Բլուրին հեռաւոր անկիւններէն յեղակարծ շշուկներ կը բարձրանային մերթ, ճագարներու խղդուկ ճիչեր, հեւքոտ սիրուրտուքներու տենդալի գալարումներէն արձակուած: Կենդանային աշխարհը կ'արգասաւորէր հոդ, լռիկ մնջիկ, գաղտնի աշխատանքով մը:

Համբիկ կը նիրհէր: Ատեն ատեն, աչուըները կը բանար, ծառերուն բացուածքներէն գետակին ալեակներուն պըսպըղումը դիտելու: Արեւը կը խոնարհէր, հանդիսաւոր ճաճանչումով: Հանդիպակաց բլուրներուն ստորոտը, հովիւները իրենց հօտերը կը հաւաքէին քիչ քիչ:

Մէկէնիմէկ, Համբիկ թօթուրուեցաւ, պառկած տեղէն աչուըները բացաւ խոշոր խոշոր, ելաւ նստաւ, չորս դին նայելով՝ անծանօթ վտանգի մը երկիւղէն կարծես: Զայն մը զարկած էր ականջին, բոլորովին տարբեր սայլավարներու կոպիտ պոռչտուքէն: Ճամբուն եզերքէն կուգար, հոն, վերը, շատ մօտ: Խենթը տժգունեցաւ: Մազերը տակնուվրայ, կուրծքը բաց, գլուխը կարկառած, մըտիկ կ'ընէր աչքերու անշարժ սեւեռմամբ: Հազիւ տասնըհինգ քայլ հեռուն, ճամբուն վրայ երկու հոգի կը խօսէին:

— Սոֆի, մրմնջեց Համբիկ:

Զուարթ ճիչեր, բացագանչութիւններ, ծիծաղներ:

Համբիկ, յուզումէն սիրտը բռնած, մտիկ կ'ընէր միշտ, կամաց կամաց մագլցելով, դէպի ձայներուն կողմը. Թուփերու եւ մացառներու պատուար մը կար որ զինքը կը ծածկէր: Տղան կը հեւար: Շատ չանցած, այնքան մօտեցաւ ճամբուն որ ալ սկսաւ որոշապէս իմանալ փոխանակուած խօսքերը:

— Սոֆի, մի ըներ, կ'իյնաս, կը պոռար տոքթորին ձայնը:

— Չէ, կ'ըսէր աղջիկը, չէ, չեմ իյնար, պէտք է որ գոնէ հովանոցովս քանի մը հատ թափեմ... շատ կը սիրեմ այս պըտուղը ... ոհ, շատ համով է, տոքթոր, եթէ ուտես... դուն ինքդ ծառին վրայ պիտի ելլաս ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջանի ընկերները :

ՎԱԼԱՆՍ.— 2 Մարտ, Չորեքշաբթի գիշեր :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 3 Մարտ, Հինգշաբթի գիշեր :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 6 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻՋ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարաբախտ Միշէլ Պաղտասարեանի ընտանիքը պարտք կը համարի մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնել Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մխիթարեան Հայրերուն, Նախկին Սանուց Միութեան եւ աշակերտներուն, որոնք այնքան յուզումով իրենց մասնակցութիւնը բերին երիտասարդ Միշէլի յուղարկաւորութեան :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ միութեան բոլոր անդամները, որոնք 1959, իրենց տարեվճարը վճարած են: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ վեցին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ տը Քոմէրսի վերնայարկը, Փըլաս Կրանէտ :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն : Բ) Եկեղեցւոյ եւ ընթացիկ հարցեր: Գ) Վարչութեան ընտրութիւն :

Վերոյիշեալ թուականին մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, կը յետաձգուի, Մարտ 13ին, ուր ներկաներուն թիւը մեծասնութիւն կը նկատուի :

Ի դիմաց Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան վարչութեան :

(Ատենադպիր)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ :

Ապրիլ 3ին

×

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 10ին, Կիրակի, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Գեղարուեստական ցերեկոյթը

ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի գինեձօն – խնջոյքով, Իսիի «Խըրիմեան» դպրոցին մէջ, Մարտ վեցին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Առատ կերուխում 6 Ն. Ֆ.ով :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահարոնեան» ակումբը, Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժասրահին մէջ:

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շիրվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր .—

ԱՆՈՒՇ, ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն . — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Բիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ. տը Պոմոն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Concerts Chouteau

Յայտագիր.—

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ՝

Ջութակի քոնչերթօն եւ Գայանէ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ՝ դաշնակի քոնչերթօ (Ա. ունկնդրութիւն) եւ հայկ. ժողովրդական երգեր :

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ (ԴԱՇՆԱԿ)

GÉRARD JARRY (Violon)

եւ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութիւն՝

RENÉ-PIERRE CHOUTEAU

Մարտ 7, Երկուշաբթի ժամը 21ին, Սալ Կավօ:

Տոմսերու գին 2·50էն 10 Ն. Ֆ.:

Դիմել սրահը եւ Տիւրանին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Օգնական խոհարարուհիի մը պէտք կայ: Հեռախօսել 927 – 01 – 72 :

ՍՐՃԱՐԱՆ-ՃԱՇԱՐԱՆ
ԳԱՌՆԻԿ
(ՏԻՒՅՄԷՃԵԱՆ)
Արեւելեան մասնաճաշեր
Խնամուած կերակուրներ
66, Rue de Bonnel, LYON (3e)
TÉL. 60-37-92
Բաց է ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի օրերը :
Լաւագոյն ընդունելութիւն, ապահովուած է բոլոր յաճախորդներուն:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձին առթիւ

Շաբաթ, 5 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շ. Միսաքեան խումբի

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմերու վրայ, սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ յատկապէս Վենետիկէն հրաւիրուած երգչուհի Օր. Սեդա Բալուլեան, կ'արտասանեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Օր. Սեդա Թուրէլեան :

Կը մեներգեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Տէրտէրեան եղբարք :

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու կողմէ հայկական եւ գեղջկական պարեր, Ղեկավար Տիկին Մանուշ Շամիրեան, ագորտէոն Ալեքս Ճօշկունեան :

Շամիրամի պար, Օր. Թիրէքեան եւ Ժ. Համբարձումեան, ընկերակցութեամբ Ալեքս Նագաշեանի, Դաշնակահարուհի Օր. Ատրինէ Մանուկեան

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

SURPRISE PARTY Ն

Մարտ 6ին, ժամը 4 – 10, Ազգ. Տան մէջ,

32, RUE DE TRÉVISE, PARIS

29ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻՋԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած շրջանին երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին,

SALLE DE LA CHIMIE, 28 bis Rue St. Dominique
Paris 7e, Métro Invalides

Ներկայացումներ սկաուտներուն կողմէ, երգեր եւ պարեր, հայկական պարեր, կենդանի պատկերներ եւ խաղեր գայլիկներէն : Ֆրանսերէն կը ներկայացուի՝

« ԹՌՉՈՂ ՀՈՎԱՆՈՑԸ »

Կատակերգութիւն, խմբապետուհի ներուն կողմէ:

Մասնաւոր պատրաստութեամբ եւ բեմ ադրութեամբ, Նախկին Հայ Արիները կը ներկայացնեն, հայերէն, Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը :

ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ

(La Mégère Apprivoisée)

Սիրայօժար մասնակցութեամբ եւ օժանդակութեամբ Շաւիլի Երիտասարդաց թատերախումբին :

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն Մուտք 3 Ն. Ֆ. (300) եւ 5 Ն. Ֆ. (500)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՐՏ

JEUDI 3 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8738 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4539

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՌ Ի ՉԳՈՅԷ ԼԱԻԱԳՈՅՆԻՆ

Գրեթէ չորս տասնեակ տարիներէ ի վեր Հայութեան կարեւոր մէկ մասը կ'ապրի արեւմուտքի քաղաքակիրթ եր – կիրներուն մէջ, որոնք մշակոյթով մեզմէ աւելի բարձր են :

Սոսկ վիճակագրութիւն չունինք՝ ճշ – դիւ գիտնալու համար մեր թիւը, Ֆրան – սայէն սկսեալ : Կան որ ութսուն հազար կը հաշուեն մեր համրանքը այս երկրին մէջ, ուրիշներ մինչեւ 140·000 կը հաս – ցնեն զայն :

Հիւսիսային Ամերիկայի համար տըր – ուած թիւերն ալ նոյն համեմատութեամբ կը տարբերին իրարմէ : Ոմանք 200·000 կ'ըսեն , ուրիշներ 350·000 : Ո՞ր մէկուն հաւատալ :

Հարաւային Ամերիկան ալ կը հաշուեն յիսուն հազար հոգի :

Այս երկիրներուն մէջ Հայերը կ'ապրին ցիրուցան, մանաւանդ մեծ ոստաններու մէջ: Փոքրիկ դիւղերու կամ մեծ քաղաք – ներու կարգ մը արուարձաններուն մէջ է միայն, որ համախումբ ապրող հայ գանգուածներու կը հանդիպինք :

Օտարացումը, կամ աւելի թեթեւ բա – ռով՝ ուծացումը կը սկսի այն վայրերէն, ուր մեր հայրենակիցները համախումբ չեն ապրիր, ցրուած են մեծ քաղաքներու գանագան թաղերուն մէջ եւ կորսուած իր – րեւ կաթիլ մը ջուր ովկիանոսին մէջ :

Միայն հայկական ազգային, քաղա – քական, բարեսիրական կազմակերպու – թիւնները, ու Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ հայերէն թերթերն են, որ միութեան կապ մը կը հանդիսանան մեր ցիրուցան հայրենակիցներուն միջեւ: Հոն՝ ուր ո՛չ կազմակերպութիւն կայ, ո՛չ ալ եկեղեցի կամ մատուռ՝ վտանգ կը սպառնայ Հա – յութեան :

Իսկ ամէնէն կարեւորը դպրոցն է , — ամէնէն զօրաւոր իրագործելին :

Երբ դպրոց կ'ըսենք, պէտք չէ հաս – կնալ հայերէնի չաբաթական դասըն , — թագքները , — Ֆրանսայի մէջ հինգշաբ – թի, Ամերիկայի մէջ կիրակի օրերը — որոնք կիսադարման իսկ չեն կրնար հա – մարուիլ մեզ տանջող ցաւին :

Գովելի են անշուշտ այն բոլոր կազմա – կերպութիւնները, որոնք Փարիզի եւ գա – ւառի մէջ դասընթացքներ հաստատած են եւ կը պահեն զանոնք մեծ զոհողութիւն – ներով, մանաւանդ մեծ հայրենասիրու – թեամբ :

Եւ սակայն այդ դասընթացքներուն հե – տեւողներուն թիւը կը պակսի օրէ օր : Աշտապերութիւնը կ'աւելնայ հետզհետէ՝ քանի կը փոխուի սերունդը :

Ցետոյ նաեւ մեծ արդիւնքի մը չենք հասներ, մանաւանդ փարիզեան շրջանին մէջ: Շատեր իրրեւ տարապարհակ կը հե – տեւին հայերէնի դասընթացքներուն, յա – ճախ հաճելի ըլլալու համար իրենց ծնող – քին :

Երկրին օրէնքները, տեղական պայման – ները, մանաւանդ մեր հայրենակիցներու ցրուած վիճակը թոյլ չեն տար բանալու հայկական մանկապարտէզներ եւ նախա – կրթարաններ :

Մեր ներկայ վիճակին մէջ ակումբ մը կամ սրահ մը անգամ չենք կրնար ունե – նալ մեր զանազան միութիւններուն հա – մար: Ո՛ւր մնաց դպրոց բանալը :

Միլիոններ (նոր Ֆրանքով) պէտք պի – տի ըլլան հայալատ կեդրոններու մէջ մանկապարտէզ եւ նախակրթարան բանա – լու համար, անշուշտ Ֆրանսական ծրա – գրով :

Կը սխալին բոլոր անոնք, որ կը կար – ծեն թէ փոքրիկը պէտք չէ ծանրաբեռ – նուի մէկ քանի ամիսնոց երկու լեզու սորվելու պարտադրանքով : Ինչպէս երէկ մեր ծնո – ղավարներուն մէջ, այսօր ալ Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայկական գաղութներուն

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԿԱՏԻՐԻ ԱՂԷՏԸ

5000 ՄԵՌԵԱԼ, 30·000 ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ

ՔԱՂԱՔԸ ԱԻԵՐԱԿԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ Է

Երէկ, քանի մը տողով գրած էինք թէ աղետալի երկրաշարժ մը քարուքանդ ը – րած էր Մարոքի սիրուն ամարանոցը , Ագատիր :

Ագատիր նաւահանգիստ մըն էր , Քա – զապլանքայէն 400 քիլոմեթր հեռու , տե – սակ մը Լոս – Անճըլըս, ուր կ'երթային շաբաթօրեայ զբօսաշրջիկները ամառ –ձմեռ : 1936էն մինչեւ այսօր բնակչութեան թիւը 5626էն հասած էր 40·000ի, որուն 5000ը՝ Եւրո – պացի : Այս նաւահանգիստը ափրիկեան ծովեղերին առեւտրական մեծագոյն կեդ – րոններէն մէկը պիտի դառնար կարճ ա – տենէն : Ագատիրի համար կ'ըսուէր թէ « Մարոքի իսկ պատկերն է »: Երկու գըլ – խաւոր կեդրոն ունէր, — եւրոպական մասը, ծովեզերքը, և բնիկներու թաղա – մասը : Քաղաքը պատմական դարձած այն օրը՝ երբ Գերմանիոյ Կայսրը՝ Վիլհելմ Բ. փորձեց ոտք դնել Մարոք, Սուսի գերմանական չահերը պաշտպանելու պա – տրուակով : Անգլիացիներուն միջամ – տութեամբ էր, որ պատերազմին առաջքն առնուեցաւ եւ 1911 Նոյեմբեր 4ի համա – ձայնութեամբ «Ֆրանսական պաշտպա – նութիւնը» ընդունուեցաւ Մարոքի վրայ:

Այսօր քաղաքը աւերակ է: Առաջին չարժ մը որ երեք երկվայրկեան տեւեց , տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի գիշեր ժամը 23·41ին, երկրորդ մը՝ չատ աւելի զո – րաւոր , ժամը 1·31ին: Մասնագէտները կը հաշուեն թէ ցնցումը այնքան զօրաւոր էր որքան 1755ին Լիզպոնայի չարժը, որ պատճառ դարձած էր 40·000 հոգիի մահ – ուան :Քաղաքին մարոքեան մասը քան – դուած է 90 առ հարիւր, իսկ եւրոպակա – նը՝ 75 առ հարիւր: Ճամբաները, հեռա – ձայնի գիծերը, ելեկտրականութիւնը եւ ջուրը կտրուած են : Մինչ տեղական մա – մուլը մեռեալներու թիւը կը հաշուէ 1000էն աւելի, Քանարեան կղզիներու ճայնասփիւռը երկու հազարի մասին կը խօսէր երեքշաբթի գիշեր, առանց դեռ վերջնական թիւը հաշուելու : Ամէն կողմէ օգնութիւն կը հասնի: Հիւանդանոցը փը – լած ըլլալով վիրաւորները կը խնամուին Ֆրանսական ծովային եւ օդանաւային կայանը, որ կը գտնուի քաղաքին հարա – ւը: Արտաքին Ֆրանսական նաւա – տորմին 18 նաւերը ճամբայ ելած են դէպ ի խորտակուած նաւահանգիստը :

Երկրաշարժներուն պատճառները յայտ – չեն ցարդ, որովհետեւ ծանօթ չէ նաեւ երկրագունտին ներքին կազմը : Խոր – չափութիւնը հասած է մինչեւ 7·500 մե – թրը միայն : Ամէն պարագայի մէջ, կա – մէջ մանուկները հայերէնի հետ միասին կը սորվին նաեւ տեղական լեզուն :

Իսկ նախակրթարաններուն մէջ կ'ուսա – նին երրորդ լեզու մըն ալ, — Ֆրանսերէն կամ անգլերէն, համաձայն երկրին :

Արեւելքի դպրոցական աշակերտները աւելի խելացի չեն քան արեւմուտքի մէջ ծնածները, եթէ կը սորվին լեզու մը ա – ւելի :

Մեր ցաւն ալ է, որ չունինք — եւ դժբախտաբար չենք կրնար ունենալ — հայկական մանկապարտէզներ ու նախա – կրթարաններ, մեսրոպեան ոսկեղինիկ լե – զուն սորվեցնելու համար մեր պզտիկնե – րուն :

Այս պայմաններուն տակ պարտաւոր ենք զարկ տալ հայերէնի դասընթացքնե – րուն, առ ի չգոյէ լաւագոյնին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ԱԿԱՏԻՐԻ ՀԱՄԱՐ

(Pour Agadir)

Արտաքին նախարարութիւնը կը հա – ղորդէ · — Աղէտեալներու օգնութեան միջնախարարութեան կոմիտէն, հասցէ՝

33. RUE LA PÉROUSE· PARIS

արտօնուած է ստանալու բոլոր նուէ – րատուութիւնները եւ ամէն նպաստ Ակա – տիրի համար :

Նուէրները ղրկել ·—

PAIERIE GÉNÉRALE DE LA SEINE

(Pour les Sinistrés d'Agadir)

14·205 թիւ հաշիւին :

×

րելի չէ այս չարժը վերագրել Ռեկանի Ֆրանսական ռումբին պայթումին, ինչ – պէս կը փորձեն պարզամիտ կամ չարա – միտ մարդիկ: Մասնագէտներու համա – ձայն՝ մակերեսին վրայ պայթած ռումբ մը չի կրնար նման աղէտներու դուռ բա – նալ: Շարժին պատճառ դառնալու հա – մար՝ պէտք է ռումբը պայթի երկրա – դունդին ընդերքին մէջ եւ ունենայ քանի մը միլիառ անգամ աւելի զօրութիւն : Այս առթիւ կը յիշուի նաեւ թէ մեծ փո – թորիկի մը յառաջ բերած ուժը հաւասար է քանի մը հազար ջրածին ռումբի ար – ձակած ուժին :

Աղէտին ականատեսները, որոնց թիւը շատ քիչ է, կը պատմեն թէ սարսափի դիչեր մը ապրած են բնակիչները: Ֆրան – սացի ընտանիք մը, որ յաջողած է փախ – չիլ, կը պատմէ · — «Հաւատր էր, աչ – խարհի վերջը կարծեցինք »:

Երկրաշարժէն ետք, ելեկտրական հո – սանքի արկածներ պատճառ դարձած են հրդեհներու եւ քաղաքը ամբողջ դիչերը եւ երեքշաբթի օրը բոցերու մատնուած էր:

Անմիջապէս Ագատիր մեկնած են Մա – րոքի թագաւորը, Մոհամէտ Ե., Ֆրան – սայի դեսպանը, Փարոտի : Օդը այնքան դեղեցիկ էր, վերջերս, որ զբօսաշրջիկ – ներու թիւը մեծ էր, իսկ այժմ բոլոր պանդոկները աւերակ, ծայրէ ծայր լեց – ուած էին :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն , որոնք պաշտօնական չեն սակայն, մեռ – եալներու թիւը կը հասնի հինգ հազարի , իսկ երեսուն հազար հոգի կը մնան ա – ռանց ապաստանի: Ապատած են 1500 հո – գի, որոնք համախմբուած են Ֆրանսա – կան կայանը :

Զօր· տը կոչ ցաւակցական հեռագիր մը ղրկեց Մարոքի թագաւորին, իսկ վար – չապետ Տըպրէ նոյնիմաստ հեռագիր մը ուղղեց Մարոքի վարչապետին: Ցաւակ – ցական հեռագիրներ ղրկած են նաեւ Պուրկիպա, զօրավար Ֆրանքօ, Նասր, Ն'Քրումա (Ղանայի վարչապետը) եւ ու – րիչներ :

Օգնութիւնները կը հասնին ամէն կող – մէ : Առաջին կարգին՝ Ֆրանսացիները իր – րենց զինուորական եւ քաղաքային ուժե – րով : Մասնաւոր օգնաւ մը արդէն, մէկ թոն դեղ, հագուստեղէն եւ ուտեստեղէն հասցուցած է աղէտին վայրը, առաջին օրն իսկ: Ֆրանսական կարմիր Խաչը 10 հազար Ն· Ֆ· դրած է աղէտեալներու ինամատարութեան տրամադրութեան տակ :

Պապը ցաւակցութիւն յայտնելով Ռա – պաթի արքեպիսկոպոսին միջոցաւ՝ կա – րեւոր դումար մը ղրկած է անճնապէս :

———o———

ԻՄՐԱՁԻԼԻ վարչապետը Պէն Կուրիոն հանդիպում մը պիտի ունենայ Աթըն – աւուրքի հետ, Միացեալ Նահանգներու մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտին նախագահ՝ Մեռցակոռայի հրաժարումը նոր դժուա – րութիւններ կը ստեղծէ կառավարական տագնապին լուծման համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԼԿԱԹԱՑի մէջ Խրուչչեւ նոր խօսակ – ցութիւններ ունեցած է Նեհրուի հետ : Արարողութեանց ատեն խօսք առնելով խորհրդային վարչապետը անգամ մը եւս օգտուած է առիթէն, յիչեցնելու համար խաղաղ գոյակեցութեան եւ ապագիմման անհրաժեչտութիւնը : Խրուչչեւ ըսած է նաեւ. — Խորհրդային Միութիւնը զին – ուորական հզօրագոյն ուժն է աչխարհի մէջ, պատմութիւնը պիտի ճշդէ թէ եր – կու ընկերային դրութիւններէն ո՞ր մէկը աւելի նպաստաւոր է մարդկութեան հա – մար· դրամատիրութի՞ւն թէ համայնա – վարութիւն :

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը Մաք Միլըն Փարիզ պիտի գայ Մարտ 12ին, ընդառաջ երթալով նախագահ տը Կոլի հրաւէրին :

ՖԵՐԱՔ ԱԲԲԱՍԻ ճառին առթիւ Մար – սէյլի քաղաքապետը՝ ծերակուտական Կասթոն Տէֆէր կը գրէ «Փրովանսալ»ի մէջ.— Ալժերիոյ պատերազմի վախճանը մօտալուտ է: Երբեք այսքան նպաստաւոր պայմաններ չեն եղած կրակը դադրեցնե – լու համար : Պոնի Ֆրաճիֆիութըր Ռուն – տչաուճ կը գրէ թէ պէտք է սկսիլ բանակ – ցութիւնները որպէսզի խաղաղութիւնը հաստատուի ալժերական խնդրին միջազ – գայնանալէն առաջ : Թունուզի Ազ Սա – պահ թերթը կը գրէ թէ Աբպաս իր խո – սակիցները իրենց պատասխանատուու – թեանց առջեւ դրաւ :

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ կի Մոլէ յոդ – ուածաչարք մը կը գրէ«Փոփիւլէռ»ի մէջ, «Բանակը եւ ազգը» ուր կը չեշտէ թէ պէտք չէ չփոթել բանակը կարգ մը սպա – ներու հետ :

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ երկու միլիոն Ն· Ֆ· արժողութեամբ գոհարեղէններ գող – ցուած են :

ՊԱՊԱԿԱՆ նուիրակը՝ կարդինալ Մա – ռելլա փայլուն ընդունելութիւն մը տը – ւած է առջի գիչեր Փարիզի պապական դեսպանատան մէջ, իր մեկնումին առ – թիւ: Ներկաներու կարգին՝ արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ, ծերակոյ – տի նախագահը Մոներվիլ, Պիտօ, Տանիէլ Ռօփս, զօրավարներ՝ Սալան, Քաթրու, փաստաբան Կառսոն, մարեչալ Փուլէն եւ բազմաթիւ ուրիչ անձնաւորութիւն – ներ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ խորհրդարանը 158ի դէմ 396 ձայնով վաւերացուցած է պետու – թեան պիւտճէն , — եօթը միլիառ Թրքա – կան ոսկի: Ժողովը ցրուած է 35 օրուան համար: Հաւանական է որ այդ ժամանա – կամիջոցէն ետք՝ լուծուի եւ նոր ընտ – րութիւններու ձեռնարկուի :

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆի ապահովութեան ըս – պասարկութեանց պետը՝ Պիղով, պաչ – տօնական եղաւ :

ՓԱՐԻԶի համալսարանի խորհուրդին նախագահը իր համաձայնութիւնը տուած է ուսանողական երկու չէնքերու չինու – թեան , — Պարսկական եւ Լիբանանեան:

ՊԵԼԿՐԱՏի ճայնասփիւռը, ընդառաջ երթալով Ֆրանսական դեսպանատան դի – մումին, հաղորդած է իր հպատակներուն թէ ցարդ ցրուած Ֆրանսական վիզաները դադրած են ի զօրու ըլլալէ Փետրուար 29էն ի վեր, եւ ներկայիս նորը չի տըր – ուիր: Կը կարծուի թէ այս միջոցները ձեռք առնուած են Խրուչչեւի Փարիզ այ – ցելութեան համար, որպէսզի նոյն չըր – ջանին Եուկոսլաւներ չգան Ֆրանսա :

ՋԵՄՄԱՆ, ամերիկացի մահապարտը յայտարարեց թէ պատրաստ է իր կեանքը զոհելու եթէ ատով մահապատիժը ջըն – ջուի Քալիֆորնիոյ մէջ :

«ՔՈԼ – ԿԼՐԼՋ»երու ցանց մը երեւան ելած է Միլանոյի մէջ, որոնց ամէնէն ե – ըիտասարդը 54 տարեկան է եւ երիցա – գոյնը՝ 73: Ցաճախորդները չատ աւելի երիտասարդ են, բայց ամէնէն «կանոնա – ւորը» 72 տարեկան է :

ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՏՄԻՉՆԵԸԸ

Որքան ծերանանք տարիքով, այնքան կը սիրենք ետ նայիլ: Կան, որ անցեալը հետազօտելու այս աշխատանքը կը կատարեն յիշողութեամբ, այսինքն՝ մեծ գաղափարներ սորվելով, ուրիշներ՝ իմաստութեամբ, այսինքն՝ մեծ գաղափարներ յղանալով:

Կը կարծեմ, թէ մեր պատմագիրները իմաստութենէ աւելի յիշողութիւն ունեցան: Ասիկա արժէքի ուրացում մը չէ անշուշտ. կ'ընդունինք ու կը հաստատենք, թէ մեր պատմիչները արժանի են «գրով յիշատակուելու»: Նախ՝ մեր անցեալը կորուստէ փրկեցին, ապա՝ սերունդէ սերունդ փոխանցեցին պատկառելի ժառանգութիւն մը: Այնպէս որ բաւական լոյս կայ հազար չորս հարիւր տարուան շրջանի մը վրայ, պարզապէս շնորհիւ մեր պատմիչներուն «յիշողութեան»:

Անոնց գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է անվթար պահել մեր նախահայրերուն «արութեան գործերը»: Ագաթանգեղոս, առաջինը մեր պատմիչներուն մէջ, կ'ըսէ. «Պատմել նախ զհայրենեացն գործս քաջութեան»: Կ'ենթադրեմ, որ ծանօթ է մեր Պատմահօր վկայութիւնն ալ. «Բազում գործք արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհի»: Ստեփանոս Օրբելեան, Սիւնեաց պատմիչը, կը գրէ իր կարգին. «Զի մի կորիցեն առաջնոցն գովելի գործք քաջութեան»:

Մեր «փոքր ածու»ին այս մեծ սերմնացանները եթէ բաւական գիտուն չեղան մեր պատմութիւնը վերլուծելու համար, բայց եղան հոգիով Հայ՝ զայն զգալու, եւ խառնուածքով բանաստեղծ՝ զայն գեղազարդելու համար: Անոցմէ շատեր գիշերաջան տքնութեամբ աշխատեցան, բայց նաեւ վարանեցան, յուսահատ՝ «իմաստութեան անսիրելութիւն»էն, զոր ազգը ցոյց կուտար այն ատեն, ինչպէս հիմա ալ: Ուրիշներ ծանր խոչընդոտներու հանդիպեցան, երբեմն մինչեւ իսկ հալածուեցան անխնայ: Դառն մորմոքի շեշտ մը կայ իրենց խոստովանութիւններուն մէջ: Անոնցմէ մէկը (Մխիթար Գօշ) կը խոստովանի իր վարանքը՝ «Դատաստանագիրքի» կազմութեան ատեն, նկատի ունենալով «զանընդունելութիւն ազգիս»: Փարպեցի, Վահանի ուղղուած իր «թուղթ»ին մէջ, նախանձէ կուրացած իր հակառակորդները կ'անուանէ «ի հաւատոյ եւ յուսմանէ տգէտք, եւ ի գործս ծոյլք եւ անժոյժք»: Նոյն բանը կ'ըսէ Խորենացի տարբեր բառերով. «Վարդապետք տխմարք ... վիճակաւորք ատեցողք արուեստից եւ վարդապետական բանից»:

Փարպեցի դառնութեամբ կը պատմէ իր արտաքսումը Վաղարշապատի վանքէն, ուր իր յունարէն գիրքերը կը մնային «ընկեցեալ ի կերակուր ցեցոյ»: Մովսէս փիլիսոփայ անխնայ հալածուեցաւ իր ժամանակակիցներուն կողմէ. ուրիշի մը ոսկորները հանուեցան գերեզմանէն ու գետը նետուեցան: Անանիա Շիրակացի, համբաւաւոր՝ ուսողական գիտութեանց մէջ, դառնօրէն կը գանգատէր իր ատենին. «Ոչ սիրեն Հայքս իմաստ կամ գիտութիւն, այլ ծոյլք են եւ ձանձրացողք»: Ոչ նուազ նշանակալից է Շնորհալիի ողբագին հեծեծանքը. «Այլ եմք իբր զայծեամն յորսորդաց եւ ի շանց փախուցեալք՝ ի քարանձաւս յայս բնակելով»:

Այս դժնդակ պայմաններուն մէջ, իրապէս նահատակութիւն էր մտածել գիրի եւ գրականութեան մասին: Այդ նահատակութիւնը կամովին յանձն առին մեր պատմիչները: Ասիկա կրկնապէս կը բարձրացնէ եթէ ոչ արժէքը իրենց գործին, գէթ մեծութիւնը իրենց անձին:

Մեր պատմագիրքերէն շատերը գրուեցան մասնաւոր խնդրանքով: Յանձնարարութեան վրայ: Այսպէս՝ Ագաթանգեղոս իր պատմութիւնը գրեց «հրամանաւ Տրդատի», Խորենացի՝ Սահակ Բագրատունիի խնդրանքով, Եղիշէ՝ Դաւիթ Երէցի, Փարպեցի՝ Վահան Մամիկոնեանի, Ղեւոնդ՝ Շապուհ Բագրատունիի, Թովմա Արծրունի՝ Արծրունեաց թագաւորին, եւայլն: Ոմանք գրեցին ինքնակամ, առանց թելադրանքի, հրամանի կամ խնդրանքի, ինչպէս Բուզանդը կամ Վարդանը, Գանձակեցին կամ Օրբելեանը: Ուրիշներ գոհացան պարզ ընդօրինակիչի անշուք դերով. համառօտեցին կամ «կարճ ի կարճոյ շարադրեցին» ինչ որ գրած էին իրենց նախորդները:

Այս բոլորէն կրնայ հետեւցուիլ, թէ առ նուազն ուսումնասէր մարդիկն էին հայ ազնուականութեան ներկայացուցիչները, — թագաւոր, իշխան, նախարար կամ տանուտէր: Միւս կողմէ՝ որոշ է, որ քաղաքական, զինուորական եւ այլ կարգի զբաղումներ շատ քիչ ժամանակ կը ձգէին անոնց՝ պարապելու հոգեկան ու մտաւոր կրթութեամբ: Եւ եթէ, հակառակ այս փաստին, գրել տրուեցան տոհմական կամ մասնական պատմութիւններ, ատիկա հաւանաբար պէտք է վերագրել ոչ թէ իշխաններու եւ նախարարներու ուսման «ընտելութեան», այլ անոնց փառասիրութեան:

Ազնուական բոլոր տոհմերը, նախանձախնդիր՝ իրենց համբաւին, վարկին եւ իշխանութեան, չուզեցին ետ մնալ իրարմէ եւ գտան մարդը, որ պիտի գրէր իրենց «պատմութիւն»ը, ուրիշ խօսքով՝ «արութեան գործերը»: Իբրեւ հետեւանք այս մասնական պատմագրութեան, մեր պատմիչներէն ոմանք դարձան գաղափարական պաշտպանները կամ հակառակորդները նախարարարական տարբեր ուղղութիւններու: Կը բաւէ միայն յիշել օրինակը մեր Պատմահօր, որ Բագրատունեաց տոհմին ջատագովը, իսկ Մամիկոնեաններու գաղափարական հակառակորդը եղաւ: Այսպէս է, որ նախարարական տուներէն ոմանք անցան սեւ շրջանակի մէջ, մինչ ուրիշներ լուսապըսակով կ'երեւին հիմա:

Այս մանր փառասիրութիւններէն ու ճշմարտութեան զառածումներէն տուժեց պատմագրական անաչառութիւնը, բայց անկասկած շահեցաւ հայ մատենագրութիւնը: Ու փոքր շահ մը չէ ասիկա ժամանակի այն անջրպետին մէջ, որ մեր անցեալէն կը բաժնէ մեզ տասնեակ դարերով:

Ճշդելու համար մօտաւոր թիւը յայտ կամ անյայտ մեր պատմագիրներուն, կարեւոր է նկատի ունենալ ազնուական տոհմերու քանակը: Հայոց աշխարհը ունէր աւելի քան երկու հարիւր գաւառ եւ աւելի քան հինգ հարիւր իշխանական տոհմ (այս թիւը ոմանք կը հասցնեն մինչեւ ինը հարիւրի, ուրիշներ կ'իջեցնեն մինչեւ հարիւր քսանի): Արդ, եթէ այս տոհմերէն իւրաքանչիւրը գրել տուաւ իր տոհմական պատմութիւնը, հարկ կ'ըլլայ ենթադրել, թէ մինչեւ հինգ հարիւր պատմագիրքեր գոյութիւն ունեցած են մեր մէջ, որոշ շրջանի մը: Ի՞նչ եղան ասոնք: Կը պատասխանենք անմիջապէս, — կամ փճացան ժանգէ ու բորբոսէ, «ի կերակուր ցեցոյ», եւ կամ կրակի տրուեցան պատերազմի կամ փախի ատեն:

Կարեւոր է — եւ կարելի է — մօտաւորապէս ճշդել անյայտ պատմիչներու գոյութեան վաւերականութիւնը, փաստերու եւ վկայութեանց հիման վրայ:

Նախաքրիստոնէական շրջանին, եւ աւելի վաղնջական շրջաններու, գոյութիւն ունեցած են հսկայ մատենադարաններ: Բաբելական մատենադարան մը, օրինակ, մինչեւ երեսուն հազար գրուած աղիւսներ կը պարունակէր: Աղեքսանդրիոյ մատենադարանը կէս միլիոնէ աւելի «ձեռագիր» ունէր: Եթէ նկատի ունենանք նախնական եւ արդի պայմանները, Աղեքսանդրիոյ կէս միլիոնը Փարիզի երեք միլիոնէն անհամեմատօրէն աւելի մեծ է:

Կը կարծեմ, թէ բաւական հարուստ գրականութիւն մը ունեցած ենք նաեւ մենք: Գրաւոր եւ բանաւոր կրկնակ մարզերու մէջ: Այս կարծիքը կը հաստատուի մասամբ նոյնիսկ մեր պատմագիրներուն ուղղակի կամ անուղղակի վկայութեամբը: Խորենացիի պատմութեան մէջ ակնարկութիւն մը կայ «անբաւ զրուցաց մատեանք»ի մասին: Փարպեցի իր պատմութեան սկիզբը կը յիշատակէ «բազում ճառս մատենից Առաջնոցն Պատմագրաց Հայոց...»: Թովմա Արծրունի կը գրէ իր գործին յառաջաբանին մէջ. «Զմնացորդս ի յիշատակարանաց ի յառաջագոյն եւ ի հին պատմագրաց»: Ուրիշ տեղ մը. «Որպէս ցուցանեն մեզ առաջինքն ի պատմագրաց»: Դարձեալ. «... ցուցանեն բազումք ի պատմագրաց»:

Բոլոր այս թուումներուն մէջ եթէ օտարին տանք անհրաժեշտ հարկը, դարձեալ շատ բան կը մնայ մեզի: Այս «շատ»ը կը հաստատէ Մխիթար Ապարանեցի:

Եթէ կարելի ըլլար, — կ'ըսէ, — զանազան կողմեր ցրուած հայերէն ձեռագրերը ի մի ժողվել, «աւելի գոյր քան զհազար բեռն»:

Դժբախտ ճակատագիրը մեր ժողովուրդին, որ ցրուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի, կրնայ գաղափար մը տալ այն մասին, թէ ի՞նչ եղան այս «հազար բեռ» գիրքերը: Մեր երկրէն անցաւ Լենկթիմուր: Անցան Պարսիկները, Հռոմայեցիները, Մոնկոլները, Պաղտատի էմիրները: Անցաւ մանաւանդ Թուրքը: Անցան օտարներն ու հարազատները: Ու արեան հետ խառն ընթացաւ մագաղաթներու ըսպիտակ ջարդը: Աղթամարի Ղուկաս գրապետը տակառներով գիրք թաղեց՝ Լենկթիմուրէն ազատելու համար զանոնք: Մովսէս Կաղանկատուացի կ'ողբայ «զմատենից եւ զկտակարանաց հրկիզութիւն»: Բաղակայ բերդին հետ տասը հազար գիրքեր կորսուեցան: Ուրիշ տասը հազար մըն ալ փճացաւ Պասլպէքի գրաւման ատեն: Թաթարներու արշաւանքի օրերուն «անթիւ գոյին կտակարանք աստուածային գրոց՝ մեծամեծաց եւ փոքունց. զայնս առեալ այլազգեացն ծախէին... ընդ դոյզն գնոյ»:

Եւայլն, եւայլն:

Ու հիմա, բոլոր այս աղէտներէն ետք, դարձեալ բախտաւոր ենք մեր պատմիչներով, որոնք զանցառելի չեն թէ իբրեւ որակ, թէ իբրեւ քանակ:

Բ. Թ.

Պ. ՌԷՕՅԹԵՐԻ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ռէօյթեր 108 տարեկան է. իսկ Թաս 42,— հիմնուած 1917ին Լենինի կողմէ Խորհրդ. Միութեան հեռագրական գործակալութիւնը նախարարներու խորհուրդէն կախում ունի և պետական հաստատութիւն մըն է:

Մոսկուայի Պուշկին պողոտային վրայ Թաս գործակալութեան շէնքը բերդ մըն է պահակներով շրջապատուած: Օրական հինգ հազար բառ կը ստանայ բոլոր մայրաքաղաքներէն, որոնք յատկացուած են 4500 ռուսական թերթերու: Բայց իր ըստացած տեղեկութիւններուն մէկ մասը միայն յատկացուած է հանրութեան: Տնտեսական, գործնական, քաղաքական տեղեկութիւնները կը զատուին, կը դասաւորուին, կը վերլուծուին եւ կը յանձնուին պաշտօնական դիւաններուն, ուր մասնագէտները կրնան որեւէ ատեն օգտուիլ անոնցմէ:

Ըստ Ուոշինկթընի՝ 85 առ հարիւր Թասի գործակալները խորհրդարանական անձեռնմխելիութիւն եւ դիւանագիտական անձագիր ունեցող պաշտօնեաներ

ԳԵՂԱՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

(ՉԻՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Միւս կողմէ, ինչպէս գիտենք, Չինաստանը գաղտնի ընկերակցութեանց երկիր մըն է: Գոյնզգոյն աղանդաւորներու հիմնած մոլեռանդ կազմակերպութիւնները՝ Նունուֆարները, Մեծ Դաշոյնները, Հին Լապտերները, Զաղեմի Եղբայրները եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ գաղտնի ընկերակցութիւններ գործի էին լծուած երկրէն վտարելու համար բոլոր օտարականները:

Նոր կազմակերպութիւն մըն ալ երեւան էր եկած, որ իսկոյն իր շուրջ հաւաքած էր հարիւր հազարաւոր Չինացիներ: Այս նոր կազմակերպութիւնը կը կոչուէր «Համաձայնութեան եւ Արդարութեան Բռունցքները», զորս Եւրոպացիները մը կըրտած էին «Պոքսէր»ներ կոչումով:

«Պոքսէր»ներու պետերը կը սկսին բուռն քարոզչութեան մը եւ իրենց հետեւորդները փողոցները թափած, կը սկսին աղաղակել. «Պէտք է վտարել սադայելական օտարները, կայսրուհին կը հրամայէ եւ մեր աստուածները այդպէս կը ցանկան»:

Քիչ մը ամէն կողմ, կը սկսին խռովութիւններ ծագիլ, օտարականները կ'ենթարկուին յարձակումներու, կը խոշտանգուին:

Փաօ Թինկ Ֆուի մէջ երեք Եւրոպացիներ կը մահացուին, ողջ ողջ կրակի տրուելով ...

Նախ քան գահընկէց կայսրը ոչնչացնելը, Ցէօ Հի կը պատրաստէ անոր յաջորդը, կատարելով յատկանշական ընտրութիւն մը: Արդարեւ, կայսրուհին Չինաստանի գահին վրայ կ'որոշէ բարձրացնել «Պոքսէր»ներու պետ՝ իշխան Թուանի երիտասարդ զաւակը՝ Փո Ցիուն:

Հնարամիտ կայսրուհին, սակայն, ինքզինքը բոլորովին ալ համախոհ չձեւացնելու եւ օտարականներու վստահութիւնը շահելու համար, կը սարքէ մեծ ընդունելութիւն մը, որուն կը հրաւիրէ բոլոր օտար դեսպաններու եւ դիւանագիտական ներկայացուցիչներու տիկինները. —

Միւս կողմէ, սակայն, «Պոքսէր»ները ռազմական կանոնաւոր փորձեր կը կատարէին ամէն օր եւ ամենուրեք եւ կը յայտարարէին թէ՝ իրենք անխոցելի էին թշնամիին սուրին եւ գնդակին դէմ:

Եւ փողոց ինկած, գազազած բորենիներու նման, ի ձեռին՝ կարմիր դրօշակներ, որոնց վրայ գրուած էին՝ «Հու Ցինկ մի Եանկ» (պաշտպանենք կայսրութիւնը, ոչնչացնենք օտարականները) «Պոքսէր»ները ահագին սպանութիւններ սկսան գործեր օտարականներու վրայ:

Հակառակ խոհեմութեան եւ զգուշութեան խորհուրդներուն, զորս Եոնկ Լու կուտար իր արքայական սիրականին, Ցէօ Հի գաղտնօրէն կը քաջալերէր մարդասպանները:

Իր պալատին պատշգամէն, անսովոր հաճոյքով մը կը դիտէր «Պոքսէր»ներու գազանային արարքները:

Մեծ պետութեանց դեսպանները կը սկսին մտահոգուիլ, երբ մանաւանդ կը տեղեկանան թէ Թիէն Ցինը Փեքինի կապող երկաթուղին կտրուած է «Պոքսէր»ներուն կողմէ եւ թէ այս վերջինները հետզհետէ կը բազմապատկեն իրենց խժդժութիւնները քրիստոնեայ օտարականներու եւ մանաւանդ կրօնական միսիոնարներու դէմ:

Աւելի առաջ տանելով օսարականներու դէմ իրենց թշնամական արարքները, չինացի աւազակները սկսան պաշարել օտար պետութեանց դեսպանատուներն ու հիւպատոսարանները, ուր ապաստանած էին Չինաստան բնակող օտարականները: Այսպէս, պաշարումը տեւեց երկար օրեր, մինչեւ որ միջազգային բանակ մը մտաւ Փեքին, մաքրագործեց չինացի աւազակները եւ ազատագրեց իրենց չէնքերուն մէջ պահուրտած Եւրոպացիները:

Արգիլեալ Ոստանի իր պալատին մէջ, Ցէօ Հի կայսրուհին տեղեկացաւ միջազգային զինուորական ուժերուն Չինաստան մուտքը եւ խորհելով որ այժմ համաձայնական պետութիւնները փոխ-վրէժի պիտի դիմէին, իր առաջին մտածումը եղաւ լքել ամէն բան եւ հեռանալ:

Հրամայեց իսկոյն, որ ներքինիները շրջապատեն կալանաւոր կայսրը եւ ճամբայ իյնան դէպի փախուստ:

Ցէօ Հի կ'ուզէր Քուանկ Սին կայսրը անպայման միասին տանիլ, վասնզի կը խորհէր թէ համաձայնական իշխանութիւններըկրնային գահընկէց կայսրը վերահաստատել իր գահուն վրայ եւ անոր վերադարձնել իր վեհապետական բոլոր իրաւունքները:

Ներքինիները կալանաւոր կայսրը նստեցուցին հասարակ սայլի մը մէջ, իսկ կայսրուհին բազմած շքեղ պատգարակի մը մէջ, փախստական կարաւանը գուրեկաւ Արգիլեալ Ոստանի պարիսպներէն եւ ուղղուեցաւ դէպի Ամառնային Պալատը, ուր Ցէօ Հի ատենօք անցուցած էր երիտասարդութեան եւ սիրոյ քաղցրիկ պահեր: Այժմ, կը խորհէր հոն հասնիլ եւ քաշուած ամէն բանէ վերապրիլ նոյն այդ քաղցրիկ պահերը՝ իր կեանքի վերջալոյսին:

Եւ սակայն, Ամառնային Պալատը վրայ տահելի վայր մը չնկատելով եւ իր եւրոպացի ներխուժողներուն միջեւ կարելի եղածին չափ երկար հեռաւորութիւն մը ունենալու մտօք, Ցէօ Հի որոշեց աւելի հեռուները փախչիլ, եւ երկար ճամբորդութենէն մը ետք հասաւ Չինաստանի ծայրագաւառներէն Նկան նահանգը, ուր եւ գտաւ սիրալիր ընդունելութիւն մը տեղւոյն կառավարիչին կողմէ:

(28 Շար.)

են, որովհետեւ Թաս կառավարութեան մէկ ճիւղը կ'ուզէ նկատուիլ :

Ասիկա կը բացատրէ արդէն թէ ինչո՞ւ համար Ռէօյթերի գործակալները այնքան դժուարութիւններու կ'ենթարկուին երկաթէ վարագոյրին ետեւ, ամենափոքր տեղեկութիւն մը քաղելու համար : Խորհրդային կառավարութեան համար ամէն մէկ բրիտանական լրագրող Էնթելիճընս Սըրվիսի գործակալ կը նկատուի : Այնպէս որ երբ Լոնտոն, Մոսկուայէն կէս օր առաջ կրցաւ ծանուցանել թէ Նիքիթա Խրուշչեւ«ընդունած է»,դիւրին է հասկընալ թէ Ռէօյթեր, շնորհիւ իր 108 տարուան փոթորկալից փորձառութեան, աւելի ուժեղ է քան համաշխարհային լրատեսական կազմակերպութիւն մը :

Ռէօյթերի, Հավասի, Վօլֆի, Ասոսիյէթտ Փրէսի միջեւ եղած մրցումն է որ այս ռամկավար սպասարկութեան տուած է այժմէութեան գերազանցութիւնը : Կարելի է այդ հարցումը ընել : Մրցակցութեան ոգին հրաշք գործել կուտայ երբեմն: Որովհետեւ ներկայ օրերուս չկայ անջատ լուր, որուն նշանակութիւնը սահմանափակ ըլլայ, միայն տնտեսական, գիտական կամ քաղաքական :

Արտադրութեան քանակի հասարակ թիւէ մը կարելի է ճարտարարուեստի մը գաղտնի ծնունդը կամ ընդարձակումը հետեւցնել : Գիտունի մը անուանումէն կարելի է նախատեսել թէ սպայակոյտի մը գիտական ծրագիրը կրնայ յաջողիլ կամ ձախողիլ :

1939ին, Ռէօյթերի մէկ հեռագիրը կը ծանուցանէր Պերլինի քանի մը անանուն բնագէտներու հրաժարումը : Ալպերթ Այնշթայն անկէ գուշակեց թէ զինուորական ճիգ մը կ'ընէր Հիթլեր՝ հիւլէական ռումբը գտնելու համար: Այս օրուան լրագրողները յառաջապահ վազողներն են, մէկ վայրկեան առաջ զգայացունց կամ խորհրդաւոր նորութիւն մը ձեռք ձգելու համար: Բայց երբ վերջերս հարցուփորձեցին գործակալութեան ներկայ պատասխանատուն՝ Ուութըն Քոլ, Պառոն Ճուլիուս Փօլի ժառանգորդը ; խորհրդաւոր ժպիտով մը պատասխանեց խենթ պէտք է ըլլամ իմ թղթակիցներուս ճիշդ թիւը ըսելու համար , անոնց գտնուած տեղերը աշխարհի վրայ եւ կամ անոնց անունները: Մեր գործին մէջ շատ մրցակցութիւն կայ, նուազագոյնը զոր կրնամ ընել մեր գործակալներուն համար զանոնք անծանօթութեան մէջ պահելն է :

Անտեսանելի պայքարը կը շարունակուի : Ֆրթտ Սթրիտը կը խշայ , հեռատիպերը իրենց ժապաւէնները կը լեցնեն տարօրինակ կամ սովորական լուրերով :

Առաջին լուրը զոր պիտի կարդաք ձեր լրագրին մէջ, անկասկած դարձեալ Ռէօթերի ստորագրութիւնը պիտի կրէ :

ՏՈՄՍԵՐ

ՀՐՁԻԳՆԵՐԸ

•

Աւելորդ ըլլար թերեւս զբաղիլ Փարիզի Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան հարցով : Ամէնուն ծանօթ է իր գործունէութիւնը , ինչպէս եւ իւրայատուկ ընտրութեանց պատմութիւնը :

Երբեմն, սակայն, հակառակ կամքիդ՝ կը ստիպեն քեզ, որպէսզի մերկացնես կարգ մը անուղղաներ եւ ցոյց տաս իրենց բոպիկութիւնը : Այդ էր որ կ'ուզէր հրձիգ մը, զոր «Յառաջ», պէտք եղածին պէս որակեց : Այս մարդուկը յաղթանակ կը չեփորէ Ամերիկայէն Պէյրութ եւ Պէյրութէն մինչեւ Եգիպտոսի բուրգերը : Ի՞նչ յաղթանակի մասին խօսքը :

« Դաշնակները, 1955ին, Կրօն. Ընկերակցութեան կողմէ ջախջախիչ պարտութիւն կրեր եւ կառավարութեան դիմեր են, սակայն կառավարութիւնը կարեւորութիւն չէ ընծայեր եւ վաւերացուցեր է ընտրուած կազմը, իսկ 1959ին, Դաշնակները չեն համարձակեր մասնակցել՝ գուշակելով իրենց սպասած ճակատագիրը : Եւ Փարիզի օրինապահ Հայութիւնը, այս ընտրութիւնը կատարեր է օրինաւոր պայմաններու մէջ, կեանքի կոչելով կեղեցիի միասնականութեան եւ Սուրբ աւանդութեանց հաւատարիմ վարչութիւն մը» :

Հայութեան սուրբ աւանդութեանց երիցս անհաւատարիմ այս ողորմելիին եւ իրեն աղբարիկներուն աւելորդ չըլլայ թերեւս յիշեցնել թէ.—

Նախ, կառավարութիւնը ոչ մէկ կազմ կամ վարչութիւն «կը վաւերացնէ » :

Երկրորդ, ոչ 1955ին, ոչ ալ 1959ին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թեկնածու չէ ներկայացուցած :

Երրորդ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թշնամի է ժուռնալներու ստորին աւանդութեանց ,— վկայ իր պատմութիւնը եւ գործնական դասը որ տուած է նման ժուռնալիներու :

Չորրորդ, եթէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աթոռախտէ բռնուած ըլլար, մատնանշուած աթոռներուն վրայ պիտի տեսնուէին մարդիկ, որոնք պէտք պիտի չունենային նման թղթակիցներու գնահատութեան :

Նոյն հրձիգ թղթակիցին խելքին ու տրամաբանութեան մասին գաղափար մը տալու համար, դիտել կուտանք հետեւեալը. —

Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութիւնը 4000 անդամ ունէր քանի մը տարի առաջ : Վերջին ընտրութեան մասնակցեր են 1085 հոգի, — ասո՞նք են «օրինապահ»ները , մնացած 2915 հոգին անօրէ՞ն դարձան մէկ օրէն միւսը: Չըլլա՛յ թէ մեծամասնութիւն կազմող «անօրէնները » զզուած ըլլան «օրինապահ»ներէն, չպատասխանելով ընտրութեանց մասնակցելու հրաւէրին :

ՊԻԾԱԿ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՕՔ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

•

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը համալսարանական փոխատուութիւններ պիտի կատարէ 1960 – 61 ուսումնական տարեշրջանին համար, հետեւեալ պայմաններով .

1.— Փոխատուութեան հիման վրայ կրթաթոշակներ կրնան յատկացուիլ հայկական ծագումով — ինչ ալ ըլլայ իրենց հպատակութիւնը — այն երիտասարդներու, եւ երիտասարդուհիներուն, որոնք նիւթական բաւարար միջոցներ չունին բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու, իրենց բնակութեան երկրին կամ ամենամօտիկ օտար երկրի մը բարձրագոյն ուսումնարաններուն մէջ: Կը հետեւի որ սկզբունքով Լիբանանի, Միացեալ Արաբ Հանրապետութեան, Իրաքի, Յորդանանի, Իրանի, Կիպրոսի եւ Թուրքիոյ թեկնածուներուն ոչ մէկ համալսարանական փոխատուութիւն պիտի կատարուի եւրոպական եւ ամերիկեան համալսարաններու մէջ իրենց ուսումը շարունակելու համար, բացի այն պարագայէն ուր ընտրուած ուսումները անհրաժեշտ կը դարձընեն արձանագրութիւնը այս վերջին հաստատութիւններուն մէջ: Այս պարագային, յարգելով հանդերձ թեկնածուներուն նախընտրութիւնը, հիմնարկութիւնը իրեն կը վերապահէ համալսարանին ընտրութիւնը փոփոխութեան ենթարկելու իրաւունքը :

Ընդհանուր կերպով, Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը չի ստանձներ թեկնածուներուն ճանապարհորդութեան ծախքերը :

2.— Ուսման բոլոր ճիւղերը ընդունելի են, բայց նախապատուութիւն պիտի տրուի այն թեկնածուներուն որոնք կը փափաքին պատրաստուիլ մանկավարժական ասպարէզին, եւ յանձնառու կ'ըլլան պաշտօնավարելու հայկական դպրոցական հաստատութիւններու մէջ :

3.— Թեկնածուները պէտք է ունենան համալսարանի մը մէջ ընդունման համար պահանջուած երկրորդական ուսմանց վրկայականը :

4. — Փոխատուութեան յատկացումը վերջնական կը դառնայ երբ զայն ստացողը կրնայ ներկայացնել վաւերագիր մը որ կը վկայէ թէ կանոնաւորապէս արձանագրուած է այն հաստատութեան մէջ ուր կը փափաքի շարունակել իր ուսումը:

5.— Համալսարանական փոխատուութիւնը կը յատկացուի մէկ ուսումնական տարեշրջանի համար : — Կրնայ վերանորոգուիլ նոր դիմումի վրայ եւ ուսումնական յաջող արդիւնքներէ ետք :

6.— Կրթաթոշակները կը յատկացուին իբր փոխատուութիւն, որ հատուցանելի է ըլլայ գրամով, ուսման աւարտումին յաջորդող հինգ տարիներուն ընթացքին , ըլլայ հայկական կրթական կամ բարեսիրական հաստատութիւններու մատուցուած ծառայութիւններով, այս ծառայութիւններուն արժէքը ձգուած ըլլալով հիմնարկութեանս վարչութեան գնահատութեան :

Երբ ուսանող մը իր ուսումը աւարտելէն յետոյ կրնայ ներկայացնել վաւերագիր մը որ կը վկայէ թէ կը դասաւանդէ հայկական վարժարանի մը կամ կրթական հաստատութեան մը մէջ, իրեն կատարուած փոխատուութիւնը հատուցուած պիտի համարուի, այս վերջնոյն տեւողութեան հաւասար ժամանակաշրջանի մը պաշտօնավարութենէն ետք :

7.— Թեկնածուները պէտք է իրենց դիմումը ներկայացնեն ամէնէն ուշը մինչեւ Մայիսի վերջը: Դիմողները պիտի ստանան հարցարաններ որոնց պէտք է պատասխանեն ճշգրտօրէն եւ ուղղամտօրէն եւ զորս պէտք է վերադարձնեն կատարելապէս լեցուած, պահանջուած վաւերագիրներուն հետ, մինչեւ Յուլիս 10 : Հիմնարկութեան ընտրող յանձնաժողովը կրթաթոշակներուն յատկացումը կը կատարէ Յուլիս ամսոյ ընթացքին :

8.— Այս թուականէն ետք հասնող հարցարանները նկատի պիտի չառնուին :

9.— Տպագրուած հարցարաններ թեկնածուներուն տրամադրութեան տակ են:

10.— Անոնք որոնք արդէն հիմնարկութենէս համալսարանական փոխատուութիւն կը ստանան, իրենց փոխատուութեանց վերանորոգման խնդրագիրները եւ ամէն տեսակ այլ թղթակցութիւնները պէտք է ուղղեն հիմնարկութեանս կեդրոնատեղւոյն հասցէին որ ստորեւ նշանակուած է :

Բոլոր նոր դիմումները պէտք է ուղղուին .

Ա.— Լիբանան բնակող թեկնածուներուն համար .

Comité Éducationnel du Liban de la Fondation Calouste Gulbenkian c/o M. A Topdjian, P. O. Box 715 Beyrouth

Բ.— Սուրիա բնակող թեկնածուներուն համար .

Comité Éducationnel de Syrie de la Fondation Calouste Gulbenkian, c/o M. K. Nersoyan, P. O. Box, 757, Alep, Syrie (R A.U.)

Գ.— Թուրքիա բնակող թեկնածուներունհամար .

M. J. J. Abravanel
Consul du Portugal, Beyoglu, Istanbul (Turquie)

Դ.— Ֆրանսա բնակող թեկնածուներուն համար

Comité des Boursiers Arméniens, Fondation Calouste Gulbenkian, 51, Avenue d'Iéna. Paris 16e - France

Ե.— Մեծն Բրիտանիա բնակող կամ գտնուող թեկնածուներուն համար .

M W. A. Sanderson, Secretary Calouste Gulbenkian
3, Prince Albert Road, London N. W. 1., England·

Այս Յանձնախումբերուն կողմէ զատուած թղթածրարները պիտի քննուին Փորթուկալի մէջ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ընտրող յանձնաժողովին կողմէ որ պիտի տայ վերջնական որոշումը :

Միւս երկիրները բնակող թեկնածուները պէտք է ուղղակի դիմեն Հիմնարկութեանս կեդրոնատեղին.

Fondation Calouste Gulbenkian
Département des Affaires Arméniennes
Comité de Sélection des Boursiers
Avenida Berna, Lisbonne 1' Portugal.

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 24 Փետր· 1960

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

»ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

— Բայց, Սոֆի, կը պնդէր երիտասարդը, շատ վտանգաւոր է ատ ծառերուն մօտենալը, տես, անդունդին եզերքն են.. ոտքդ սահելուն պէս ...

Տոքթորին ձայնը քիչ մը աւելի հեռուէն կուգար: Աղջիկը ճամբուն եզրն էր :

— Չէ, չըլլար, գոնէ քանի մը հատիկ կ'ուզեմ... Տոքթոր, կը պոռար ան ծիծաղելով , եթէ վար իյնամ՝ զիս կ'ազատես ... այնպէս չէ՞... Շատ շատ սա թուփերուն մէջ պիտի իյնամ ...

Համբիկ այնքան մօտեցած էր որ մացառներուն մէջէն կը տեսնէր աղջկան շրջազգեստին ծածանումը : Երեք չորս քայլ միայն հեռու էր անկէ :

Ճամբուն եզրին վրայ բարձրացող լուտասենիներէն (չէքլէնպին) մէկուն կ'ուզէր հասնիլ աղջիկը եւ հովանոցի հարուածներով հատիկներէն թափել : Հիմա, երիտասարդը կը յաջողի տեսնել Սոֆիին դէմքը՝ յարդէ կարմիր լայնեզր գլխարկի մը տակ, որուն վրայ կապոյտ քօղ մը կը ծածանէր :

— Մի ըներ, խնդրեմ, մի ըներ , Սոֆի, կ'աղերսէր անդիէն տոքթորը, որ իբրեւ քաջասիրտ քավալիէ թող կուտար որ աղջիկը այդ վտանգաւոր փորձը ընէր, մինչդեռ ինք ճամբուն եզերքին մօտենալ իսկ չէր համարձակեր:

— Ես քեզի պէս վախկոտ չեմ, մրմըռաց աղջիկը եւ իր յանդուգն փորձին ձեռնարկեց :

Մէկ ձեռքովը ծառին բունին կառչած, միւս ձեռքովը հովանոցին նուրբ կոթովը սկսաւ հարուածներ տալ վայրահակ ճիւղի մը, որ սեւ կլոր հատիկներով ծանրաբեռնուած էր: Քանի մը հատիկներ ճամբուն փոշիին վրայ ինկան, ուրիշներ վարի մացառներուն մէջ անյայտ եղան :

— Կ'օգտէ, Սոֆի, կ'օգտէ, պոռաց Արշակ, որ կը շարունակէր հեռուէն դիտել մանկամարդ աղջկան այդ խիզախ փորձը, հաւնելով անոր նրբաձիգ հասակին այդ ծառացող աղուորութեանը :

— Քիչ մըն ալ, ըսաւ Սոֆի :

Եւ՝ ոտքերուն ծայրին վրայ լարուած՝ աւելի ուժով հարուածներ սկսաւ տեղալ ճիւղին :

Մէկէն ի մէկ սրտաճմլիկ ճիչ մը լըսուեցաւ, ու Սոֆի անդունդէն վար գլորեցաւ: Ոտքին տակ փխրուն հողը տեղի տուած էր, եւ աղջիկը՝ հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով՝ ինկած էր:

Տոքթորը սարսափահար եւ ձեռքերը գլխուն զարնելով՝ ճամբուն եզրը վազեց իր զոհին ջախջախուած դիակը տեսնելու համար: Բայց բոլորովին տարբեր տեսարանի մը ներկայ եղաւ :

Մացառներուն մէջէն, խռուահեր գլուխով, ցնցոտիներով ծածկուած մարդ մը դուրս ելած՝ թեւերուն վրայ բռներ էր Սոֆին՝ անկենդան վիճակի մէջ: Գլխարկը մացառներէն խլուած էր ու վարսերը՝ քակուելով՝ մարդուն թեւերէն վար կը թափէին :

Այդ անակնկալ երեւոյթին առջեւ , տոքթորը ափիբերան եղաւ. անտառներու ո՞րխորհրդաւոր պահապանն էր այդ տարօրինակ էակը , որ անդունդներու վրայ կը հսկէր, կեանքեր կը փրկէր այդպէս :

Իր զարհուրանքին մէջ, ամիրային թոռը չէր յիշեր ծովեզրին մարդը, որ ակնարկովը այնքան սարսափ տուեր էր իրեն ու Սոֆիին: Մացառներու մթին խորհուրդէն դուրս ցցուած, թեւերուն վրայ ունենալով նուաղած աղջիկը, անոր անշարժ, տժգոյն ու չքնաղ դէմքը կը դիտէր, յափշտակուած ու խորունկ նայուածքով: Անձկութեան դժնդակ րոպէ մը ապրեցաւ Արշակ :

Այդ այլանդակ ազատարարին կեցուածքը պատկառանք ու սարսափ կուտար միանգամայն իրեն: Ան կը շարունակէր մնալ աղջկան հայեցողութեանը մէջ, անով հմայուած, անով մոռցած ամէն բան, վիշտի ու զմայլանքի արտայայտութեամբ մը :

Այդ կացութիւնը որքան ալ տեւեց , տոքթորը չհամարձակեցաւ ընդհատել զայն: Յետոյ, տեսաւ որ մարդուն աչքերէն քանի մը արցունքներ ինկան Սոֆիի դէմքին վրայ: Աղջիկը արտեւանունքը շարժեց , հառաչանք մը հանեց կոկորդէն ու աչուրները կամաց մը բացաւ : Բայց հազիւ բացած ու իր վրայ հակող դէմքը տեսած, սարսափի աղաղակով մը նորէն գոցեց զանոնք, նորէն նուաղելով :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջանի ընկերները :

ՎԱԼԱՆՍ.— 2 Մարտ, Չորեքշաբթի գիշեր :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 3 Մարտ, Հինգշաբթի գիշեր :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 6 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժասրահին մէջ:

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շիրվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր .—

ԱՆՈՒՇ , ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն . — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն , Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Ռիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ· տը Պօմոն :

Նկատի ունենալ Հայկական երգի Փառատօնը , որ տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 17-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք Փարիզի ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Կարպիս ԱՓՐԻԿԵԱՆի , Սալ Ռամոյի մէջ (Լիոն):

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՂԱՐԱՆ
ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ
46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի , Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն :

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու :

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը , ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի գինեձօն – խնջոյքով, Իսիի «Խըրիմեան» դպրոցին մէջ, Մարտ վեցին , Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Առատ կերուխում 6 Ն. Ֆ.ով :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահարոնեան» ակումբը , Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ :

Այս Կիրակի օր, ժամը 15էն սկսեալ , խնջոյք – գինեձօնով , Յոյներուն սրահին մէջ, 5 Ռիւ Պօնըֆուա :

Առատ կերուխում:

Լիոնահայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, յիշատակի եւ ոգեկոչումի այս ցերեկոյթին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Մարզական Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Միութեան ատենապետին, Պ. Ռուբէն Տալաքիւփէեանի եւ տիկնոջ Տիկին Շահնիկին, որոնք շարունակելով իրենց օժանդակութիւնները մեր Միութեան, այս անգամ նուիրեցին 90 զոյգ գուլպայ, 50 մայեօ, 15 սիւրվէթման, որոնց արժէքն է, մեծաքանակ վաճառման գինով, 1550 Ն. Ֆ.:

Միութեանս այս բարերարներն էին որ Վալանսի լուսաւորչական եկեղեցւոյ կեդր. ջեռուցման ծախքերը ստանձնեցին (աւելի քան մէկ միլիոն Ֆր.):

Միութիւնս Մարտ 5ին կուտայ իր պարահանդէսը Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ միութեան բոլոր անդամները , որոնք 1959 , իրենց տարեվճարը վճարած են: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ վեցին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին , Քաֆէ տը Քոմէրսի վերնայարկը, Փըլաս Կրանէտ :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն : Բ) Եկեղեցւոյ եւ ընթացիկ հարցեր: Գ) Վարչութեան ընտրութիւն :

Վերոյիշեալ թուականին մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, կը յետաձգուի, Մարտ 13ին , ուր ներկաներուն թիւը մեծասնութիւն կը նկատուի :

Ի դիմաց Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան վարչութեան :

(Ատենադպիր)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՌԱՏՕՆ
Concerts Chouteau

Յայտագիր.—

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ՝

Ջութակի քոնչերթօն եւ Գայանէ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ՝ դաշնակի քոնչերթօ (Ա. ունկնդրութիւն) եւ հայկ. ժողովրդական երգեր :

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ (ԴԱՇՆԱԿ)
GÉRARD JARRY (Violon)

եւ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութիւն՝

RENÉ-PIERRE CHOUTEAU

Մարտ 7, Երկուշաբթի ժամը 21ին , Սալ Կավօ:

Տոմսերու գին 2·50էն 10 Ն. Ֆ.:

Դիմել սրահը եւ Տիւրանին :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԿԱՊ. ԽԱՉԻՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան իրենց երկրորդ զաւկին

ԳԱՐԻՆԻ

Ծննդեան առթիւ 300 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ 200 Ն. Ֆ. Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեանէ 50 Ն. Ֆ.:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Մարսէյլ – Սէն Լու. Ս. Գինոսեան. — Միշտ կը սպասենք ցանկին :

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձին առթիւ

Շաբաթ, 5 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ , Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շ. Միսաքեան խումբի

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմերու վրայ, սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ յատկապէս Վենետիկէն հրաւիրուած երգչուհի Օր. Սեդա Բալուլեան, կ'արտասանեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Օր. Սեդա Թութէլեան :

Կը մեներգեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Տէրտէրեան եղբարք :

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու կողմէ հայկական եւ գեղջկական պարեր , Ղեկավար Տիկին Մանուշ Շամիրեան , ագորտէոն Ալեքս Ճօշկունեան :

Շամիրամի պար, Օր. Թիրէքեան եւ Ժ. Համբարձումեան , ընկերակցութեամբ Ալեքս Նագաշեանի , Դաշնակահարուհի Օր. Ատրինէ Մանուկեան

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

SURPRISE PARTY Ն

Մարտ 6ին, ժամը 4 – 10, Ազգ. Տան մէջ,

32, RUE DE TRÉVISE, PARIS

29ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած շրջանին երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն կողմէ:

Կիրակի , Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին ,

SALLE DE LA CHIMIE, 28 bis Rue St. Dominique
Paris 7·, Métro Invalides

Ներկայացումներ սկաուտներուն կողմէ , երգեր եւ պարեր, հայկական պարեր, կենդանի պատկերներ եւ խաղեր գայլիկներէն : Ֆրանսերէն կը ներկայացուի՝

« ԹՌՉՈՂ ՀՈՎԱՆՈՑԸ »

Կատակերգութիւն , խմբապետուհիներուն կողմէ:

Մասնաւոր պատրաստութեամբ եւ բեմադրութեամբ , Նախկին Հայ Արիները կը ներկայացնեն, հայերէն, Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը :

ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ
(La Mégère Apprivoisée)

Սիրայօժար մասնակցութեամբ եւ օժանդակութեամբ Շաւիլի Երիտասարդաց թատերախումբին :

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն Մուտք 3 Ն. Ֆ. (300) եւ 5 Ն. Ֆ. (500)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին

Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ

Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔ 3 Ն. ՖՐԱՆՔ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՃՆՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ

Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ. Պահատէրեանի , Հեռ. Օռնանօ 37-22 եւ Գ. Ադամեանի՝ հեռ. Թռինիթէ 58–74 Մուտք՝ 5 Ն.Ֆ. , ուսանողներու կէս գին

ՀԱՅՐԵՆԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՈՒՐԲԱԹ
4
ՄԱՐՏ
//
VENDREDI
4 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8739 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4540

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱ՞Յ Է ԹԷ ՌՈՒՍ ԿԱՄ ՉԵՐՔԷԶ

Բոլոր անոնք որ սկեպտիկ էին Հանրի Թրուայայի ընդունելութեան առթիւ խօսուելիք ճառերուն մասին, իրաւունք ունեցան :

Իրաւունք ունէր նաեւ «Ցառաջ», որ սկիզբէն ի վեր վերապահ դտնուեցաւ Հայածին ակադեմականին ազգային հպարտութեան դիտակցութեան մասին :

Արդ աչխարհ գիտէ հայ է Թրուա – յան :

Փա՞ստ կ'ուզէք : Առաջին, Ֆրանսայի պաշտօնաթերթը (Ժուռնալ Օֆիսիէլ) քա– նի մը տարի առաջ, Պատուոյ Լեգէոնի արժանանալուն առթիւ հրատարակեց իր իսկական անունը — Լեւոն Թորոսեան : Պաշտօնաթերթին առնելով արտատպեցին նաեւ ֆրանսական օրաթերթերը —Լը Մոնտ եւ ուրիշներ :

Երկրորդ· — Բացէ՛ք «կեղծանուններու բառարան»ը (Տիքսիոնէր տէ Փսէուտոնիմ) եւ հոն Հանրի Թրուայայի անուան առ – ջեւ պիտի կարդաք Լեւոն Թորոսեան :

Ալ հարկ չկայ յիշելու հայկական փաս– տերը, սկսեալ դինքը մկրտող հայ քա – հանային — Արսէն Ա· Քհնյ· Սիմէոն – եանց — եւ ուրիշները զրաւոր վկայու – թիւններէն հայերէն թերթերու մէջ :

Ըսենք նաեւ, որ տարիներ առաջ, երբ կոնքուռի զրական մրցանակն էր ստա – ցած, նախաձեռնութեամբ մեր արեւելա – հայ հայրենակիցներուն —որոնց մէջ նա– եւ ողբացեալ Ալէքսանտր Խատիսեան — ընդունելութիւն մը տրուեցաւ իրեն ի պատիւ՝ Ղորղանեանի Նէօյեիի բնակա – րանին մէջ :

Հակառակ այս փաստերուն, որոնք ան– ժխտելի կերպով կը հաստատեն թէ Հան– րի Թրուայան իսկապէս Հայ է եւ կը կոչ– ուի Լեւոն Թորոսեան, դժբախտաբար ին– քը չուզեր յայտնել իր հայկական ծագու– մը եւ կը նախընտրէ կոչուիլ Ռուս , — երբեմն ալ նոյնիսկ՝ Չէրքէզ :

Մկրտուած է Հայոց եկեղեցիին մէջ : Սակայն երբ տարիներ առաջ ամուսնա – ցաւ, պսակը կատարել տուաւ Փարիզի ռուս օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ :

Ջայնասփիւռի խօսնակի հարցումնե – րուն պատասխանելով, երկու տարի ա – ռաջ հաստատեց թէ «սլաւական ծագում» ունի :

Եւ ահա՛ վերջին փաստը : Փետրուար 25ի ճառերը :

Մարեչալ Ժուկն, որ իրեն պատասխա – նելու պարականութիւնն ունէր Ակադե – միայի հանդիսաւոր նիստին մէջ, ոչ մէկ ակնարկութիւն րրաւ Թրուայայի հայկա– կական ծագումին մասին, — Անշուշտ ենթակային փափաքին ընդ առաջ երթա– լով : Միակ յիշատակութիւնն այն էր, որ հայրը կը կոչուէր Թարասոփ (եւ ո՛չ Թորոսեան) եւ ծնած էր Արմաւիր, կէս – հայկական եւ կէս – չէրքէզական գիւ – ղաքաղաք մը : Շարունակութեան մէջ չէջը տրուած էր Թրուայայի ռուսական ծագում ունենալուն վրայ :

Իսկ նորընտիր ակադեմականը՝ ինք՝ իր ճառին մէջ այնքան ցայտուն փաստ մը կուտայ իր «ռուս» ըլլալուն, որ այլեւս ոչ մէկ կասկած կը վերցնէ ազգը ուրա – նալուն : Կը յիշէ 1932 Մայիս 6ին Ֆրան – սայի Հանրապետութեան նախագահ Փօլ Տումէրի սպանութիւնը Կորկուլոֆի կող– մէ, որ «ձերմակ Ռուս» մըն էր :

Այս ոճիրը իր մէկ «Հայրենակիցին» կողմէ «արեան ու ցեխի մէջ թաթխած» է նկեր գինքը :

Ուրեմն Թրուայա կը նախընտրէ ըլլալ Կորկուլոֆի Հայրենակից, սակայն չու – զեր խոստովանիլ իր Հայութիւնը եւ կ'ուրանայ զայն :

Այս պայմաններուն տակ քիչ մը տարօ– րինակ կը թուի եռանդը անոնց, որոնք կը պատրաստուին հանդիսաւոր եւ մե –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆԸ ՌՈՒՍ ԻՇԽԱՆ ՄԸՆ Է

1000 ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ ՔՈՐՍԻՔԱ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻՆ

Ֆրանսան եւ մանաւանդ Փարիզը կը պատրաստուին ընդունելու խորհրդային վարչապետը : Բոլորը կ'ուզեն «սիրալիր» երեւալ բացի եկեղեցիէն : Կարդինալ Ֆել– թէն յստակ ճշդեց կաթոլիկներու դիր – քը, — պէտք է վերապահ մնալ հանդէպ անոր որ հետապնդումներու ենթարկած է կղերականները «երկաթէ վարագոյրէն» անդին եւ կրօնքը վերածած՝ «լուծեան եկեղեցիի» : Միայն Կանոնիկոս Քիոնէ , Տիժոնի քաղաքապետը որ չուզեր ենթար– կուիլ վերի հրամանին եւ կը պատրաս – տուի ընդունիլ Խրուշչեւը :

Տը Կոլ – Խրուշչեւ բոլոր խօսակցու – թեանց ներկայ պիտի ըլլայ ռուս իշխան մը, աջսորուած իր երկրէն բոլշեւիկնե – րու կողմէ, որ պաշտօնական թարգմանն է Ֆրանսայի արտաքին նախարարու – թեան :

Կոնստանդէն Անտրոնիքոֆ 44 տարեկան է եւ Բիւզանդիոնի կայսերական չարաւի– դին կը պատկանի, ինչպէս կը դրէ Փարի Փրէս : Իր ընտանիքը Թուրքերու կողմէ վռնտուած է Տրապիզոնէն եւ հաստատ – ուած Վրաստան : Ինք ծնած է Փեթերս – պուրկ :

Խրուշչեւ անձնաւոր մը չէ իրեն հա – մար եւ իր բերնով կը պատմէ· — «Նի – քիթա Խրուշչեւ հին բարեկամ մըն է, կ'ըսէ կէս ժպիտով : Քանի մը անգամներ դիս Յորդր· Միութիւն հրաւիրած է եւ ինք էր որ թոյլ տուաւ որ կովկաս եր – թամ 1955ին, խնդրելով որ վերադարձիս տպաւորութիւններս պատմեմ իրեն :

« Կովկասը, քիչ մը ծննդավայրս է : Հոն չատ Անտրոնիքաշվիլիներ կան (Ան– տրոնիքոֆի վրացական ձեւն է) Թիֆլիզի եւ Երեւանի կողմերը :

« Ընդառաջ գացի Պ· «Խ·»ի բաղձանքին եւ Փարիզ վերադառնալէ առաջ Մոս – կուա մնացի : Իմ պատմած տպաւորու – թիւններս խոտոր կը համեմատէին իմ սպասառներուն հետ :

« Բան մը, մանաւանդ, ուշադրութիւնս գրաւած էր, եւ իրեն ըսի — խորհրդային քաղաքացիներու երջանկութիւնը կը մեծ– նայ որքան անոնք հեռանան կեդրոնի իշ– խանութենէն : Որքան հեռու են Մոսկուա– յէն, այնքան աւելի զուարթ եւ ազատ կը զգան իրենք զիրենք : Այս ըսածս երբ լսեց, ինք իրմէն դուրս ելաւ, բայց եր – բեք չեմ կրցած ճշմարտութիւնը չըսել նոյնիսկ եթէ հաճելի չէ զայն լսել » :

Ճշմարտութեան հանդէպ իր ունեցած բծախնդրութիւնը գլխաւոր գաղտնիքը կը նկատուի, Անտրոնիքոֆի յաջողութեան : Խրուշչեւ անգամ ըսած է իր մասին· — « այս իշխանը , միակ դրամատէրն է որ կրնայ հաւատարմօրէն թարգմանս ըլլալ, միակը որուն հանդէպ բացարձակ վըս – տահութիւն ունիմ » :

1945էն ի վեր, Անտրոնիքով աւելի քան հազար ժամուան խօսակցութիւններ

ծածախս ընդունելութիւն մը սարքել « Հայ » մեծանուն ակադեմականին : Բո – լորը ծանօթ են այն պաղ նամակին, զոր Թրուայա գրած էր նախաձեռնարկ կարգ մը Հայերու , որոնք կ'ուղղէին դրամ հանդանակել իր ակադեմականի սուրին համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅՐ ԱԿԻՆԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴ

Վիէննայի մեր թղթակիցէն ցաւով կ'ի– մանանք թէ Հայր Ներսէս Վ· Ակինեան սրտի տագնապի եւ շնչարգելութեան հե– տեւանքով հիւանդանոց փոխադրուած է : Վաստակաւոր վարդապետին վիճակը բժշկական լուրջ խնամքի կը կարօտի :

Թարգմանած է եւ «խիստ գաղտնի» փաս– տաթուղթեր չարադրած Ֆրանսական կա– ռավարութեան համար : Ճանչցած է խոր– հրդային բոլոր ղեկավարները· — Սթա – լին, Մալենքով, Բուլգանին, Խրուշչեւ , Մոլոթով, Վիչինսքի, Շեփիլով, Կրոմի – քօ : Ոմանք մեռած են, ոմանք պաշտօ – նանկ :

Անտրոնիքոֆ կ'ըսէ թէ պէտք է միշտ ղդոյշ ըլլալ Խրուշչեւի հետ : Անոր ոճը իւրայատուկ է իր տեսակին մէջ· — խիստ, չոր, ժողովրդական առածներով լեցուն :

Փարի Փրէսի թղթակիցը հարցուցած է նաեւ թէ Անտրոնիքոֆ երբեք տը Կո՞լի թարգմանը եղած է ժողովի մը առեն :Ոչ, կը պատասխանէ իշխանը եւ երբ լրա – գրողը կը չեչտէ · — Չէ՞ք վախնար որ դժուարութիւններ ունենաք անոր լեզուն ռուսերէնի թարգմանելու , դիտէք որ ո– ճը հին դարձուածքներ ունի եւ քիչ մըն ալ խրթին է : Բայց Արմանտինոֆ կը պա– տասխանէ · — Դիտէք, ժորժ Պիտոյէն ետք, այդ ուղղութեամբ վախնալիք բան չունիմ :

1000 ՀՈԳԻ ՔՈՐՍԻՔԱ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

Ճամբորդութեան գործակալութիւնը որ այս այցելութիւնը կը կազմակերպէ 1000 ռուս, հունգարացի, լեհ, ռումանացի , եուկոսլաւ եւ չեխ գաղթականներու հա – մար, Ներքին նախարարութիւնն է :

Ֆրանսա կ'ապրին մօտ երկու հարիւր հազար քաղաքական պատսպարեալներ , մեծ մասը համախմբուած՝ Փարիզ,Լիոն, Մարսէյլ, Լիլ եւ Լօռէնի շրջանը ուր 5000 Հունգարացիներ կ'աշխատին հանքե– րու մէջ :

Հազար հոգի պիտի փոխադրուին Քո– սիքա կառավարութեան հաշուոյն, երեք հազար ուրիշներ օրը երկու անգամ ոս – տիկանատուն պիտի ներկայանան :

Ոմանք դժգոհ չեն երեք չաբաթ ձրի արձակուրդ մը անցընելու«պեղեցկութեան կղզիին» մէջ եւ սկսած են սպառնական նամակներ տեղացնել աջ – ձախ որպէսզի իրենց, ցարդ հանդարտ, կեցուածքը կարծել չտայ թէ անլուսա են եւ կարենան օգտուիլ այս բացառիկ «օդափոխութե – նէն » :

Կը կարծուի սակայն թէ հոս, ինչպէս Ամերիկա, լուռ ցոյցեր տեղի պիտի ունե– նան: Հունգար գաղթականներու կոմի – տէի նախագահը ուղած է Խրուշչեւի ժա– մանումին օրը երկինքին մէջ պծել տալ « ինքնորոշում Հունգարիոյ համար» , բայց իշխանութիւնները մերժած են :

Ամէնէն խելօքները սպիտակ Ռուսերն են, 1917ը հին Թուական մըն է այլեւս ի– րենց համար :

Ամէնէն «կատղածները» իրաւացի կեր– պով Հունգարներն են· — կ'ուզեն որ երբ Խրուշչեւ Շան զ'Էլիզէները բարձրանայ , ամբոխը , վայրկեանը անգամ մը պոռայ· — Փեշտա :

× 400·000 Նախկին Ռազմիկներու Ազ– գային Միութիւնը որոշած է չմասնակցիլ Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ եղած ա– րարողութեանց : Միութիւնը կը ճշդէ որ այս ձեռնպահութիւնը կը վերաբերի մասնաւորաբար Վերտէօնի մէջ կատար – ուելիք արարողութեանց «քաղաքը՝ որ կը խորհրդանշէ ազատութեան համար զոհ – ուած մարդոց հերոսական գոհողութիւ – նը, նոյն կարգին է քան Սթալինկրատը , բայց նաեւ՝ Փեշտան :

ԱԿԱՏԻՐ

ՄԵՌԱՒ ՔԱՂԱՔԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՊՐԻ 1961 ՄԱՐՏ 2ԻՆ

ՄՕՏ 10·000 ՄԵՌԵԱԼ, ՎԻՐԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ

Ակատիրի աղէտը օրէ օր եւ ժամէ ժամ աւելի զարհուրելի կը դառնայ իր ան – պատմելի մանրամասնութիւններով : Ցարդ կարելի չէ եղած ճշդել աղէտեալ – ներու թիւը : Հինգէն տասը հազար կը հաշուեն մեռեալներու թիւը: Քաղաքը արգիլուած յայտարարուեցաւ եւ թագա– ւորը որոշեց քանդել տալ նոյնիսկ այն փոքր մասը որ չէ վնասուած եւ ծայրէն վերաշինել նոր քաղաք մը որ կեանքի կոչուի 1961 Մարտ 2ին, Մարոքի անկա– խութեան տարեդարձին օրը: Փլատակնե– րու եւ աւերակներու մէջ դիակներ եւ մուկեր կը վխտան: Կը վախցուի նաեւ որ ժանտատենդի եւ ժանտախտի համա – ճարակ ըլլայ: Օգնութեան հասնողներու կարգին ամէնէն առաջ հասած են Ֆրան – տացիները· — Բժիշկներ, հիւանդապա – հուհիներ, կարմիր Խաչի պաշտօնեաներ:

Մեռեալներու մէջ մօտ 1500 Եւրոպա – ցիներ կը հաշուեն, զոհերուն մէջն է Ֆր– րանսայի հիւպատոսին 18 ամսուս ման – չուկը :

× Ինչպէս կը սպասուէր Գահիրէի էլ Ախպարը կը գրէ թէ երկրաշարժին պատ– ճառը... Ռեկտնի ռումբին պայթումն է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ բնակչութեան թիւը , անց – եալ Դեկտեմբեր 31ին կը հասնէր 50·– 698·000ի : 1959ին ծնունդներու թիւը 920 հազար եղած է, ինչ որ զգալի յաւելում մը ցոյց կուտայ :

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ երեսփոխանական ժո – ղովը երեքի դէմ 39 ձայնով վստահու – թիւն տուաւ Քարամէի դահլիճին , ընդ– հանուր քաղաքականութեան չուրջ եղած վիճաբանութիւններէ ետք :

ՆԱՍՍՐ Յունիս մէկին Յունաստան պիտի երթայ, պաշտօնական այցելութիւն մը կատարելով :

ՔԱՊՈՒԼ (Աֆղանիստան) հասած է Խր– րուշչեւ: Խանդավառ ընդունելութենէ մը վերջ մասնակցած է , երեն ի պատիւ տրուած խնջոյքի մը եւ այցելած զանա – զան աշխատանոցներ :

ԽՐՈՒՇՉԵԻ «բարոյական ապտակ » մը ստացաւ Ինտոնեզիոյ մէջ: Արդարեւ՝ խորհրդային վարչապետը մեկնումի պա– հուն պահանջած է որ երկու երկիրներու միացեալ զեկոյցին մէջ յիշուի ու այս առթիւ քննադատուի Ամերիկեան եւ Ճա – պոն զինուորական համաձայնութիւնը : Ինտոնեզիա մերժած է ու մինչեւ իսկ նա– խարար Սուպարիօ պատասխանած է թէ « ոչ միայն նման յիշատակութիւն մը կարելի չէ, այլեւ պէտք է զեկոյցին մէջ չեչտուի թէ Ինտոնեզիա դէմ է օտար որ եւ է միջամտութեան » :

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ տագնապը կը չարու – նակուի Իտալիոյ մէջ: Սենեի կառավա – րութեան հրաժարումին առթիւ՝ Ծերա – կոյտի նախկին նախագահը խիստ բառե – րով գատապարտած է «կուսակցութիւն – ներու միջեւ գոյութիւն ունեցող չհամոզ պայքարները» ու այս վերջիններուն վրայ նետած է Իտալիոյ մէջ ստեղծուած կա – ռավարական տագնապին ամբողջ պա – տասխանատուութիւնը : Հանրապետու – թեան նախկին նախագահը՝ Էնաուտի իր կարգին դէմ արտայայտուած է Սիկի – լիոյ, Սարտինիոյ, եւ երկու այլ շրջան – ներու «կիսանկախութիւն» չնորհելու գա– դափարին, «երկրի միասնականութիւնը խնդրոյ առարկայ կրնայ դառնալ» ըսած է ան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ՉԻԼԻ միացեալ դե – կոյցը խմբագրուած է «իրարու օգնելու » եւ «իրարու հետ գործակցելու» ոգիով մը :

ՄՐՑՈՒՄ

ՏՈԼԱՐԻ ԵՒ ՌՈՒԲԼԻԻ

Արեւելք եւ Արեւմուտք կը մրցին զինուորական գետնի վրայ, կը մրցին գաղափարախօսական տեսակէտներով, կը մրցին տնտեսական գետնի վրայ, կը մրցին տոլար եւ ռուբլի: Խորհրդ. Միութիւնը օժանդակելով թերաճ երկիրներու՝ կը ջանայ հաստատել համայնավար դրութեան գերազանցութիւնը դրամատիրական դրութենէն, այդպէս հրապուրել ասիական ժողովուրդները համայնավար շրջանակին մէջ :

Ամերիկա տոլար կը ցրուէ ասիական երկիրներու մէջ, Խորհրդ. Միութիւնը կը փութայ փոխատուութիւններ կատարել, մասնագէտներ տրամադրել, ճարտարարուեստի բարգաւաճման ուժ տալ, երկրին նախանիւթերը գործածելու մղել, որպէսզի արեւմտեան «գաղութարար» պետութիւնները զրկուին նախանիւթերէ եւ սպառման շուկաներէ :

Հազիւ թէ Ամերիկայի նախագահը վերադարձաւ Ամերիկա, Խորհրդ. Միութեան նախագահը այցելեց Հնդկաստան, ահա կը հասնի Նոր Տելհի, կ'այցելէ Խ. Միութեան օժանդակութեամբ հիմնուած պողպատի գործարանը եւ կը կատարէ երկու միլիառ ռուբլիի փոխատուութիւն մը: Խանդավառ ամբոխին կը գոչէ. «Մեր ժողովուրդները եղբայրներ են իրենց ոգիով եւ բոլոր ձգտումներով: Այսպէս է այսօր, սիրելի բարեկամներ, այսպէս պիտի մնայ դարեր»:

Մարշալի ծրագրէն ասդին Ամերիկա միլիառներ տուաւ ոչ – համայնավար երկիրներու, Եւրոպայի տնտեսութիւնը բարելաւեց, մինչեւ եւրոպական տնտեսական միութեան մը կազմութիւնը: Խ. Միութիւնը արեւելեան տնտեսական միութիւնը կազմեց պայքարելու համար Հասարակաց Շուկայի եւ Ազատ Գօտիի դէմ: Այնուհետեւ Ամերիկա տոլարներ բաշխել սկսաւ Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Խորհրդ. Միութիւնն ալ սկսաւ ռուբլի տրամադրել նոյն երկիրներուն: Ամերիկացիներ «ռուբլիի խուճապը» ունեցան, յայտնեցին թէ Ամերիկա տոլարներ պէտք է փութացնէ չէզոք երկիրներու կամ համակերպի այդ երկիրներուն Մոսկուայի տիրապետութեան տակ մտնելուն :

Ուոշինկթընի կառավարութիւնը հրատարակեց ուսումնասիրութիւն մը Խորհ. Միութեան օժանդակութեան մասին: 1958ին Եգիպտոս Մոսկուայէն ստացած է 175 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը : Արժանթին ստացած է հարիւր միլիոն տոլար քարիւղի ճարտարարուեստը զարգացնելու համար: Հնդկաց Ովկիանոսի կղզիները ստացած են 225 միլիոն տոլար տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութեան նպատակով : 120 միլիոնի զինուորական օգնութիւն ստացած է Իրաք: Հնդկաստան ձուլարան մը հիմնելու համար ստացած է 21 միլիոն, զտարանի մը կառուցման համար 11 միլիոն տոլար :

Միացեալ Նահանգները նոյն երկիրներուն օգնած են 1948էն 1956ի տասնամեակի ընթացքին վեց միլիառ հինգ միլիոն տոլարով :

Ծերակուտական դեմոկրատ Մանսֆիլտ յայտարարեց, թէ Մոսկուա իր յանձնառութիւնները չի կրնար գործադրել, իր նպատակն է քաղաքական թափանցում, հետեւաբար Ամերիկա խուճապի մատնուելու չէ եւ մրցակցութեան մտնելու չէ :

Ասիական երկիրները տոլար եւ ռուբլի կը ստանան, բայց կը պահեն իրենց քաղաքական դիրքը՝ չէզոքութիւն, ուստի աւելի մօտ են Խորհր. Միութեան քան բարեկամ Ամերիկայի : Ամերիկա գումարը կը տրամադրէ պետական վարիչներու, առանց հետաքրքրուելու թէ ինչ նպատակի պիտի ծառայէ փոխ տրուած կամ օգնութեան համար տրուած գումարը եւ թէ ինչպէս կը գործածուի: Խորհ. Միութիւնը ապրանքներ կը հայթայթէ, մասնագէտներ կուտայ իրական օժանդակութիւն մը բերելով երկրին տնտեսութեան :

Ասիացիներ կը հաւատան թէ քաղաքական անկախութենէն ետք տնտեսական անկախութիւն պիտի ունենան ճարտարարուեստական երկիր մը դառնալով : Երկրին վարիչներն ալ երկրագործութեան բարելաւումը եւ յառաջդիմութիւնը զանց առնելով՝ գործարաններ կը շինեն ինչ որ շահաւէտ է տեղացի դրամատէրներուն համար, մինչդեռ երկրագործութեան արդիականացումը հողային կարգադրութիւններու պէտք ունի, ինչ որ կը վտանգէ տեղացի հողատէրներուն շահերը: Ռուբլիները կը նպաստեն տեղացի դրամատէրներու, տոլարները չեն նպաստեր ժողովուրդներու կենցաղի մակարդակի բարձրացման : Կասկած կը յայտնեն թէ Ամերիկա տնտեսական օժանդակութեամբ կ'ուզէ արգիլել իրենց տնտեսական անկախութիւնը :

Տարիներ առաջ պաշտօնական յանձնախումբ մը տեղեկագիր մը ներկայացուց նախագահ Թրումընի՝ Փիլիպեան կղզիներու ընկերային եւ տնտեսական կացութեան շուրջ: 1945էն ի վեր Ամերիկա հազար չորս հարիւր միլիոն տոլար ծախսած էր կղզիներուն մէջ: Տեղեկագիրը կը հաստատէր թէ « տնտեսական կացութիւնը բարելաւուած չէր, կրնար ծանրանալ եւ քաղաքական անկարգութիւններու պատճառ դառնալ: Երկրին արտադրութիւնը նուազ է, մինչեւ ժողովուրդը կ'ամի, կենցաղի մակարդակը վար կ'իջնէ»:

Տեղեկագիրը կ'եզրակացնէր. «Պատրանք մըն է թէ կարելի է փրկել Ասիոյ ժողովուրդները համայնավարութենէն իրենց պարտադրելով արեւմտեան վարչաձեւերու արտաքին կերպերը, տոլարներով ալ ելեւմտական օգնութիւն հայթայթելով » :

Հնդկաստանի վարիչ Նեհրու կը յայտարարէ թէ համայնավարութեան տնտեսական վարդապետութիւնը ընկերվարութիւն է, մեթոտները միայն մեղադրելի են » :

Տոլար եւ ռուբլի կը մրցին միջազգային չափանիշ մը ըլլալու համար: Տոլարը Արեւմուտքի մէջ, ռուբլին Ասիոյ մէջ փոխանակութեան դրամանիշներ են: Քըսան տարիէ ի վեր Մոսկուա կ'աշխատի ամրացնել ռուբլին եւ Եւրոպայէն դուրս նետել տոլարը: 1924ին շրջաբերութեան դրուեցաւ ռուբլի մը, 77·423 միլիկրամ ոսկի արժէքով : Արեւմտեան ելեւմտագէտներ երբեք չխորհեցան թէ օր մը ռուբլին կրնար սպառնալիք մը դառնալ տոլարի եւ սթերլինի միջազգային հրապարակին վրայ : Խորհ. Միութիւնը պետական դրամատիրութիւն դարձաւ 1927ին եւ ուժ տուաւ ճարտարարուեստի զարգացման: Ամերիկա 1933ին արժեզրկեց տոլարը, Մոսկուա ալ 1935 Նոյեմբերին եւ 1936 Փետրուարին ռուբլին արժեզրկեց եւ 5,30 ռուբլին մէկ տոլարի հաշիւով հրապարակ հանեց: Ռոզվելթ այնպէս կարծեց, թէ Խորհրդ. Միութիւնը կ'ուղղուի դէպի «ռամկավարութիւն»:1 Մարտ 1950ին ռուբլիին արժէքտրուեցաւ222,168 միլիկրամ ոսկի: Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ դրամները յարեցան ռուբլիին, որ ցամաքային դրամ դարձաւ: Փոխանակութիւնները կը կատարուին ռուբլիով Մոսկուայի առեւտրական կեդրոնի միջոցով : Այս կեդրոնը Լեհաստանի կը փոխանցէ պուլկար ծխախոտը, Ռումանիոյ կը փոխանցէ լեհական զէնկը, Պուլկարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ կը փոխանցէ ռումանական քարիւղը :

Արեւելքի տնտեսական եւ դրամական միութիւնը ամրացնելէն ետք, Խորհրդ. Միութիւնը կը ջանայ ասիական դրամական միութիւն մը ստեղծել՝ ռուբլիով տոլարը գահընկեց ընելով, ասիական շուկաները գրաւելով՝ նախանիւթերու գնումով եւ ճարտարարուեստական նիւթեր հայթայթելով :

Երկու կողմի ելեւմտագէտները լաւատես են, ոմանք տոլարի տոկունութեան, միւսները ռուբլիի յաղթանակին: Եթէ ոսկիին արժէքը բարձրանայ տոլարի տեղատուութեամբ, որովհետեւ Ամերիկայի ոսկիի մթերքը կը նուազի արտածումով, Խորհրդ. Միութեան ոսկիի մթերքին արժէքը կը բարձրանայ ռուբլին ամրացնելով :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԱՆՆԱ ԱՆՏԵՐՍԸՆ

ԹԷ

ՄԵԾ ԴՔՍՈՒՀԻ ԱՆԱՍՏԱՍԻԱ

Երեսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր, բովանդակ աշխարհի մամուլը կը զբաղի զգայացունց եւ հրատապ հարցով մը :

Արդէն սպիտակահեր կին մը՝ Աննա Անտերսըն, որ ներկայիս մեկուսացած կեանք մը կ'ապրի Գերմանիա, Սեւ Անտառին խորը, կը պնդէ արդարեւ թէ ինք բոլշեւիկներու կողմէ 1918ին Եկատերինոտարի մէջ խժդուժօրէն սպաննուած ռուսական արքայական գերդաստանին անդամներէն մին, Նիկոլա Բ. ցարին կրտսեր աղջիկը՝ Մեծ Դքսուհի Անաստասիան է :

Տիկին Աննա Անտերսընի պնդումը հաստատողներ եղած են թէեւ, եւ սակայն գտնուած են այնպիսիներ եւս որոնք այդ պնդումը հերքելով, զինքը հռչակած են իբրեւ պարզ խաբեբայ մը, արկածախնդիր մը :

Եւ սակայն, « Անաստասիայի պարագան » կայ ու կը մնայ իբրեւ զգայացունց դէպք մը, իբրեւ վիպային գլուխ գործոց մը: Մանրամասնօրէն կարենալ մտնելու համար հարցին խորը, քրքրենք քիչ մը պատմութիւնը :

×

1918ի Յուլիս 16էն 17ի գիշերը, Ռուսիոյ արքայական ընտանիքը, ինչպէս նաեւ Նիկոլա Բ. ցարին անձնական բժիշկը Պոտկին եւ արքայական շրջանակէն ուրիշ երեք անձեր, Եկադերինոտարի մէջ բոլշեւիկներու կողմէ սպաննուեցան վայրագօրէն: Զոհերուն դիակները փոխադրուեցան դէպի Քոփթիաքի անտառը եւ հոն բզիկ բզիկ ըլլալէ ետք կտորները նետուեցան «Չորս եղբայրներ» կոչուած հանքային փոսի մը մէջ :

Այս սպանութենէն քիչ ատեն ետք, Սիպերիոյ մէջ սկսաւ զրոյց մը շրջան ընել թէ ցարին չորս աղջիկներէն Մեծ Դքսուհի Թաթիանան կամ անոր կրտսեր քոյրը՝ Անաստասիան, յաջողած էր խուսափիլ սպանդէն: Դիակներուն կտորները «Չորս եղբայրներ»ու փոսը փոխադրուելէն առաջ, ռուս զինուորներ յաջողած էին իր դահիճներուն ձեռքէն հրաշքով մը ազատուած Անաստասիան տանիլ ու պահել ապահով վայրի մը մէջ :

Ի հարկէ, իր ժամանակին, այս զրոյցը տեղի կուտայ մանրակրկիտ քննութեան մը, որ կը ձեռնարկէ բոլշեւիկ դատախազ Սոքոլոֆ, ռուս Սպիտակ ուժերու կողմէ կարմիրներուն Եկադերինոտարէն վտարուելէն քանի մը ամիս առաջ: Սոքոլոֆ քննութիւններէն ետք եզրակացուցած է թէ շրջան ընող զրոյցը բոլորովին անհիմն է, վասնզի դիակներուն կտորուանքը պարունակող փոսը քննուելով, հոնկէ դուրս են հանուած այնքան քանակութեամբ կանացի սեղմիրաններու կոճակներ, որքան կը կրէին իրենց սեղմիրաններուն վրայ սպանդին օրը ներկայ եղած կանացի զոհերը ...

Այս «փաստերը» եւ մանաւանդ դահիճ-

ԳԵՂԱՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

(ՉԻՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Ամէն օր, Փեքինէն կը հասնէին նորանոր պատգամաբերներ որոնք կը հաղորդէին թէ «սպիտակ բարբարոսներ»ը աւարի էին տուած մայրաքաղաքը, եւ սակայն այնքան ալ թշնամական զգացումներ չունէին փախստական կայսրուհիին հանդէպ :

Կայսրուհիին սիրականը, մարեշալԵոնկ Լուն քանի մը օր ետք եկաւ ու գտաւ Ցէօ Հին եւ երկուքը միասին խորհրդակցելով, որոշեցին ըստ կարելւոյն օգտուիլ կացութենէն, քանի որ համաձայնականները այնքան ալ խեռ աչքով չէին դիտած կայսրուհիին փախուստը :

Իրերու այս դրութեան մէջ, հասան նոր պատգամաբերներ, որոնք հաղորդեցին թէ Փեքինի մէջ մնացած չինացի պետական անձնաւորութիւններ յաջողած էին հաշտութիւն մը կնքել Եւրոպացիներուն հետ, յօժարելով վճարել 450 միլիոն թայէլ (երկու միլիառ ոսկի ֆրանք) եւ ստանձնելով պատժել բոլոր այն խռովարարները որոնք պատճառ եղած էին բազմաթիւ Եւրոպացիներու մահուան :

Այս լուրերը խրախուսեցին կայսրուհին որ լեցուեցաւ ապագայի նոր յոյսերով : Եւ սակայն, դժբախտ դէպք մը դարձեալ եկաւ սուգի շղարշ մը փռել Ցէօ Հիի այս ժամանակաւոր ուրախութեան վրայ :

Արդարեւ, յանկարծական հիւանդութեան մը ենթարկուելով . կայսրուհիին սիրականը՝ մառեշալ Եոնկ Լուն քանի մը օրուան ընթացքին մահացաւ :

Անսահման եղաւ Ցէօ Հիի վիշտը :

Այս կինը, որ իր կիրքերուն գոհացում տալու համար չէր վարանած նոյնիսկ գործել վայրագ ոճիրներ, իր կեանքին մէջ մէկ անգամ սիրած էր, եւ ահա այսօր, իր այդ ճշմարիտ սիրոյն առարկան, իր սիրական Եոնկ Լուն զինքը մինակ կը թողուր իր յիշատակներուն հետ :

Եւ սակայն, այս նոր սուգը նոյնպէս անցողական եղաւ կորովի ու կամքի մարմնացումը եղող Ցէօ Հիին համար, որ առանց տատամսելու, որոշեց օգտուիլ համաձայնականներու իրեն հանդէպ տածած ներողամիտ զգացումներէն եւ վերադառնալով Փեփին՝ վերստին ձեռք առնել կայսրութեան գործերը:

Երբ Ցէօ Հի առօք փառօք վերադարձաւ Փեքին, վարպետորդի կարգադրութեամբ մը վերստին գահ բարձրացուց խրտուիլակ կայսրը՝ Քուանկ Սինը, իրականին մէջ սակայն ինքը մնալով կայսրութեան եւ պետութեան միահեծան ղեկավարը :

Առաջին առթիւ, անվերապահ համակրութիւնը շահելու համար Եւրոպացիներուն, Ցէօ Հի առանց դատավարութեան գլխատել տուաւ Պոքսէրներու պետը՝ իշխան Թուանը եւ անողոք կերպով հրապարակէն մաքրեց իրեն հակառակորդ մէկ քանի մեծամեծներ :

×

Երկնային Կայսրութեան ներքին եւ արտաքին անդորրութիւնը վերահաստատուած էր :

Կայսրուհին, այլեւս յոգնած ու պարտասած, որոշեց նուիրուիլ խաղաղ ու անդորր կեանքի մը:

Կանչեց իր ներքինապետը եւ հրամայեց որ այնուհետեւ իրեն համար ստեղծուէին ժամանցի պահեր :

Ներքինապետը իր օգոստափառ տիրուհիին կամքին ընդառաջ երթալով, կազմակերպեց գիշերային հանդէսներ :

Այս հանդիսութեանց ընթացքին տեղի կ'ունենային նուազ, երգ, պարեր եւ յաճախ ալ բանաստեղծական ընթերցանութեանց երեկոյթներ եւ նոյնիսկ թատերական ներկայացումներ :

Այս բոլոր հանդիսութիւնները տեղի կ'ունենային բացօթեայ, պարտէզներու մէջ եւ հոն գտնուած գեղածիծաղ լճակներու ափին :

Գիշեր մը, սակայն, ամառնային զով օդը խայթեց կայսրուհին :

Ինքզինքը տկար զգալով, Ցէօ Հի անկողին ինկաւ :

Թեւակոխած էր 73 տարեկանը, պահելով սակայն արտակարգ գեղեցկութիւն մը եւ անտեղիտալի գրաւչութիւն մը:

Ականաւոր բժիշկները հաւաքուեցան անոր սնարին շուրջ, եւ սակայն, հակառակ տրուած բոլոր խնամքներուն, հիւանդին վիճակը վատթարացաւ :

Զգաց որ իր վերջին ժամը հնչած էր:

Գրեց իր կտակը, որուն մէջ զետեղեց հետեւեալ նախադասութիւնը . —

« Երբ յետադարձ ակնարկ մը կը նետեմ անցեալիս վրայ, խոր անձկութիւն մը կը պատէ ամբողջ հոգիս, երբ մանաւանդ կը մտածեմ Երկնային Կայսրութեան ապագային մասին ...»:

Այդ գիշերը, կայսրուհին անցուց տենդոտ տագնապներու մէջ:

Սկսած էր զառանցել :

Յանկարծ, ցցուեցաւ անկողնին վրայ, դիտեց իր շուրջ բոլորը եւ աղաղակեց :

« Այսուհետեւ չըլլայ որ կայսրութեան ղեկը յանձնէք կնոջ մը ...»:

Իր վերջին խօսքերը ասոնք եղան :

Ցիսուն եւ աւելի երկար տարիներ 500 միլիոննոց կայսրութեան մը վրայ միահեծան կերպով իշխելէ ետք, նախկին հարճ Նէ Հօ Նօ Լան, մեծազօր կայսրուհի Ցէօ Հին մեկնած էր դէպի «Դեղին Աղբիւրները » :

Կտրուած էր կեանքին թելը՝ Դեղին Շամիրամին, 1908 Նոյեմբերին :

(29 եւ վերջ)

ԱՒԱԶԱՆ ՆՇԱՆԱԿԸ

ՎԱՅԻԿԻ ՂԱՌԱՆ

ՊՈԼՈՎՈՒԹ

Գ.

Ալ ետեւս չմտքերնիս ու հոգերնիս, դուռն եւ բեղուն հայրենիքը մեր ձգելէ եւ գացած ապրուստ մը փնտռելու Ամերիկա, ինչպէս ըրին հազարներ ու հազարներ մեր հայրենակիցներ, որոնք ոչ միայն ապրուստ մը գտան հոն, այլ եւ ստացուածք մը, ինչպէս ես ալ ըրի։ Ես ալ ինձ համար ըսի, որ ինչ որ ըլլայ, ես հոն պիտի երթամ, ինչպէս ուրիշներ ըրին։ Ես ալ ինձ համար ըսի, որ ինչ որ ըլլայ, ես հոն պիտի երթամ, ինչպէս ուրիշներ ըրին։

— Ես ալ, ըսաւ Վահէ, որ ինձ հետ կը մտածէր, ես ալ հոն պիտի երթամ։

Տղաքը որոշ ըրած էին ինձ հետ գալ։ Ես ալ որոշած էի, որ ինչ որ ըլլայ, ես պիտի երթամ։ Ինչո՞ւ ես որոշած էի երթալ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ուրիշները որոշած էին երթալ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ամբողջ ազգ մը կ՚ուզէ երթալ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ամբողջ ազգ մը կ՚ուզէ ապրիլ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ամբողջ ազգ մը կ՚ուզէ մեռնիլ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ամբողջ ազգ մը կ՚ուզէ ոչնչանալ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ ամբողջ ազգ մը կ՚ուզէ ոչնչանալ, չեմ գիտեր։

Ես ալ ինձ համար ըսի, որ ինչ որ ըլլայ, ես հոն պիտի երթամ։ Ես ալ ինձ համար ըսի, որ ինչ որ ըլլայ, ես հոն պիտի երթամ։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջանի ընկերները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 6 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Եղիա Մաքասեան եւ զաւակները, Մաննիկ և Խաչիկ կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր, եւ մեծ մօր՝

ՄԱՆՆԻԿ ՄԱՔԱՍԵԱՆի

(Ծնեալ Սվաճեան), մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ԽԱՉԻԿ ՄԱՔԱՍԵԱՆի

մահուան 18րդ տարեդարձին առթիւ :

Հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին :

×

Այրի Տիկին Մարիամ Կանաչեան եւ զաւակները, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝ Պուքրէշ մահացած ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔՐԻՍԹԻՆԷ ԹՕՔԱԹԼԵԱՆի (ծնեալ Կարապետեան) մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԹԱԴԷՈՍ ԿԱՆԱՉԵԱՆի եւ քեռայրին եւ մօրեղբօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՕՔԱԹԼԵԱՆի հոգւոց համար : Կը խնդրուի հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողներէն՝ ներկայ գտնուիլ :

×

Այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս –Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՄԻՇԷԼ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին տարաբախտ երիտասարդին յիշատակը յարգողները :

×

Լիոնէն Պ. Վարուժան Սարգիսեան հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել կուտայ, այս կիրակի Լիոնի եկեղեցիին մէջ, Պէյրութ հանգուցեալ իր սիրելի հօրեղբօր ՍԻՐԱԿԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանկական ծպտեալ հանդէս, կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ : ՄԱՐՏ 24ԻՆ

Pavillon Dauphine

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՌԱՏՕՆ
Concerts Chouteau

Յայտագիր.—

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ՝

Ջութակի քոնչերթօն եւ Գայանէ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ՝ դաշնակի քոնչերթօ (Ա. ունկնդրութիւն) եւ հայկ. ժողովրդական երգեր :

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ (ԴԱՇՆԱԿ)

GÉRARD JARRY (Violon)

եւ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութիւն՝

RENÉ-PIERRE CHOUTEAU

Մարտ 7, Երկուշաբթի ժամը 21ին, Սալ Կավօ :

Տոմսերու գին 2·50էն 10 Ն. Ֆ. :

Դիմել սրահը եւ Տիւրանին :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի գինեձօն – խնջոյքով, Իսիի «Խըրիմեան» դպրոցին մէջ, Մարտ վեցին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Առատ կերուխում 6 Ն. Ֆ.ով :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահարոնեան» ակումբը, Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ :

Այս Կիրակի օր, ժամը 15էն սկսեալ, խնջոյք – գինեձօնով, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 Բիւ Պօնըֆուա :

Առատ կերուխում :

Լիոնահայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, յիշատակի եւ ոգեկոչումի այս ցերեկոյթին :

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը առ ի գիտութիւն Հայ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ Մեծ Պահքի Արեւագալի արարողութիւնները պիտի կատարուին Մարտ վեց, յառաջիկայ Կիրակիէն սկսեալ, յաւարտ Ս. Պատարագի :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Les peuples qui chantent

Ժողովրդական երգի եւ պարի փառատօն, ի նպաստ Ֆրանսայի Ուսանողական Սանաթօրիօմներուն :

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 14·30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Բարձր հովանաւորութեամբ

Փարիզի համալսարանի տեսուչ

Պ. ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ

Նախագահութեամբ

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ

Կը մասնակցին՝

Հայկական բաժին՝

Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿ. ՅԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԵՐԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՃԷՐԱՀԵԱՆի, նոր պարերով :

Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի նոր երգերով :

Պր. Պէռնար ՏԷՏԷՃԵԱՆ, իր նուագախումբով :

Ինչպէս նաեւ հետեւեալ երկիրներու ուսանողական եւ Ֆօլքլօրական խումբերը՝

Իսրայէլ, Լաօս, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Հնդկաստան, Ճափոն, Մատակասքար, Մեքսիքա, Միացեալ Նահանգներ (Ամերիկա), Յունաստան, Չէրքէսիա, Պրազիլիա, Վիէթնամ, Քամերուն, Քամպօճ :

Գիները՝ 400 (4 Ն. Ֆ.), 300 (3 Ն. Ֆ.), 200 (2 Ն. Ֆ.), 150 (1·50 Ն.Ֆ.) :

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ միութեան բոլոր անդամները, որոնք 1959, իրենց տարեվճարը վճարած են : Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ վեցին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ տը Քոմէրսի վերնայարկը, Փըլաս Կրանէտ :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն : Բ) Եկեղեցւոյ եւ ընթացիկ հարցեր : Գ) Վարչութեան ընտրութիւն :

Վերոյիշեալ թուականին մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, կը յետաձգուի, Մարտ 13ին, ուր ներկաներու թիւը մեծասնութիւն կը նկատուի :

Ի դիմաց Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան վարչութեան :

(Ատենադպիր)

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ապստամբութեան 39րդ տարեդարձին առթիւ

Շաբաթ, 5 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շ. Միսաքեան խումբի

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմերու վրայ, սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ յատկապէս Վենետիկէն հրաւիրուած երգչուհի

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԲԱԼՈՒԼԵԱՆ

կ'արտասանեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Օր. Սեդա Թութէլեան :

Կը մեներգեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Տէրտէրեան եղբարք :

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու կողմէ հայկական եւ գեղջկական պարեր, Ղեկավար Տիկին Մանուշ Շամիրեան, ագորտէոն Ալեքս Ճօշկունեան :

Շամիրամի պար, Օր. Թիրէքեան եւ Ժ. Համբարձումեան, ընկերակցութեամբ Ալեքս Նագաշեանի, Դաշնակահարուհի Օր. Ատրինէ Մանուկեան

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

SURPRISE PARTY Ն

Մարտ 6ին, ժամը 4 – 10, Ազգ. Տան մէջ,

32, RUE DE TRÉVISE, PARIS

29ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած շրջանին երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն կողմէ :

Կիրակի, Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին,

SALLE DE LA CHIMIE, 28 bis Rue St. Dominique
Paris 7e, Métro Invalides

Ներկայացումներ սկաուտներուն կողմէ, երգեր եւ պարեր, հայկական պարեր, կենդանի պատկերներ եւ խաղեր գայլիկներէն : Ֆրանսերէն կը ներկայացուի՝

« ԹՌՉՈՂ ՀՈՎԱՆՈՑԸ »

Կատակերգութիւն, խմբապետուհիներուն կողմէ :

Մասնաւոր պատրաստութեամբ եւ բեմադրութեամբ, Նախկին Հայ Արիները կը ներկայացնեն, հայերէն, Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը :

ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ

(La Mégère Apprivoisée)

Սիրայօժար մասնակցութեամբ եւ օժանդակութեամբ Շաւիլի Երիտասարդաց թատերախումբին :

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն Մուտք 3 Ն. Ֆ. (300) եւ 5 Ն. Ֆ. (500)

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պէլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մաս նակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱՓԻՒՐԻՆԴՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տռամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆի

Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժասրահին մէջ :

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շիրվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր .—

ԱՆՈՒՇ, ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն . — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Բիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ. տը Պօմոն :

AU BEAU NOYER

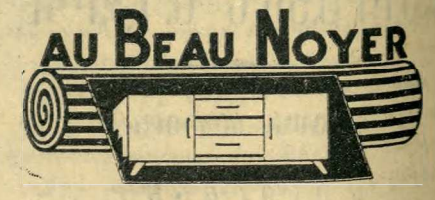

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

SAMEDI 5 ՄԱՐՏ — ՇԱԲԱԹ 5 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8740 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4541

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ՊԷՏՔ Է ՄՆԱՅ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԿՈԼ

Զօր. տը Կոլ Կոնստանդին հասաւ հինգշաբթի օր եւ երեք կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ սպաներուն եւ ենթասպաներուն :

«Ֆրանս – Փրէս » գործակալութեան թղթակիցը որ միակ արտօնուած լրագրողն է ընկերանալու Նախագահին կը հաղորդէ այդ յայտարարութիւնները :

Տը Կոլի ճառերը ունէին երեք գլխաւոր կէտեր . — (Ճառեր՝ արտասանուած Հաճէր – Մաֆրուշի եւ Ռեժանի մէջ) :

Ա) Ալժերական խնդիրը տակաւին ուշ պիտի լուծուի :

Բ) Պիտի լուծուի միայն Ֆրանսական զինուորական յաղթանակէն ետք :

Գ) Պէտք է որ Ֆրանսան մնայ Ալժերիոյ մէջ, ինչպէ՞ս :

Զօրավարը շեշտեց . — Պէտք է ձեր միտքը դնէք, ամէն մարդ պէտք է իր միտքը դնէ որ տակաւին երկար ժամանակ, շատ երկար ժամանակ պէտք է : Զինուորական գործողութիւնները տակաւին երկար պիտի տեւեն : Յաջողութիւնը կը տարածուի բայց յաղթած չէ :

« Աղատ. Ճակատի անկախութիւնը կատակ մըն է, անոր համար որ Ալժերիան չի կրնար գոյատեւել առանց Ֆրանսային, որովհետեւ հոծ թիւով մահմետականներ կան որ կ'ուզեն Ֆրանսացի մնալ : Ալժերիոյ մէջ մէկ միլիոն Եւրոպացիներ կան ու վերջապէս, 400·000 մահմետականներ մայր երկիրի մէջ կ'աշխատին ու իրենց վաստակով կ'ապրեցնեն շուրջ երեք միլիոն մահմետականներ, պէտք է ի մտի ունենալ նաեւ թէ Ֆրանսայի կամքն է հոս մնալ, Ֆրանսա մեծ պետութիւն մըն է :

« Ի՞նչ պիտի ըլլայ վաղուան Ալժերիան : Իսկապէս չեմ գիտեր : Գիտեմ միայն որ Ֆրանսան պէտք է մնայ Ալժերիոյ մէջ : Ի՞նչ ձեւով Ֆրանսան պիտի մնայ, այդ՝ բնակիչներէն կախում ունի» :

Նախագահ տը Կոլ աւելցուց . — «Չեմ գիտեր ի՞նչ ձեւ պիտի ընտրէ Ալժերիան ի վերջոյ : Բայց պիտի ուզէ Ֆրանսայի կողքին մնալ : Այդ է իմաստութիւնը » :

Զօր. տը Կոլ յիշեց նաեւ թէ Ալժերիան միակ հարցը չէ զոր Ֆրանսան կ'ուզէ լուծել : «Ֆրանսան համաշխարհային ուժ մըն է : Կը բարձրանայ : Կրկին կը գտնէ իր արժանի տեղը : Այս վերելքը նոր կը սկսի, ուրեմն հարցը միայն ալժերական չէ : Պէտք է ամբողջը նկատի առնեմ : Ամբողջ Ֆրանսան՝ ներսէն եւ դուրսէն : Ամէն բան վրաս է, եւ այդ ամէն բանը, միայն Ալժերիան չէ : Անկախութիւնը յիմարութիւն է Ֆրանսան եւ բանակը պիտի մնան, ինչպէ՞ս յետոյ կը տեսնենք : Նախ՝ զինուորական յաղթանակը անհրաժեշտ է :

Զօր. տը Կոլ եզրակացուցած է . — «Լաւ ճամբու մէջ ենք, կը կրկնեմ որ չեմ ճշդեր թէ ի՞նչ ձեւի տակ Ֆրանսան Ալժերիա պիտի մնայ, բայց վստահ եմ որ պիտի մնայ, ատոր համար է որ կը կըռուիք : Հոտ հասնելու համար վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ» :

«Ֆրանս – Փրէս »ի թղթակիցը կը ճշդէ թէ միայն այս վերջին պարբերութիւնը կարելի է ջակերտի մէջ դնել :

Այս յայտարարութիւներէն առաջ, մեկնումին ժամանակ կառավարութեան Ալժերիոյ պատուիրակութիւնը հրապարակ կը հանէր Հանրապետութեան Նախագահին մէկ հրամանագիրը, որ 1960 Փետրուար 20ի հրովարտակին կը վերաբերի :

Այս առթիւ տը Կոլ կը շեշտէ . — զինուորական իշխանութիւնը պատասխանատու է հանրային կարգին : Անոր կը պատկանի հարկ եղած հրահանգները տալ քաղաքային իշխանութեան, մանաւանդ ոստիկանութեան վերաբերեալ հարցերու մասին :

Ներկայ պայմաններու մէջ, կը շարունակէ տը Կոլ, ալժերական բնակչութիւնը կը յառաջանայ դէպի իր ապագային ազատ ընտրութիւնը եւ կ'եզրակացնէ . — « Բոլոր պատասխանատուներու համընթաց գործունէութեամբ է, ըլլան անոնք քաղաքային թէ զինուորական, որ Ֆրանսան պիտի շահի Ալժերիոյ մէջ » : Հրամանագիրը ստորագրած է . — Շարլ տը Կոլ :

Տը Կոլի ըրած յայտարարութիւնները չեն կրնար չզարմացնել, երբ բոլորը կը յիշեն Յունուար 29ի խիստ ճառը : Ճիշդ է որ այս յայտարարութիւնները « հանրութեան» համար չեն այլ միայն մասնայատուկ շրջանակի մը վերապահուած, բայց որոշ շփոթութիւն առաջ բերին, թէեւ մամուլին գրածները պաշտօնական հանգամանք չունին : Ազգ. ժողովի նրբանցքներուն մէջ, հինգշաբթի օր զարմանքը մեծ էր, մինչ համայնավարները չէին ուզեր հաւատալ միակ ներկայ թղթակիցին տուած լուրերուն, աջերը չէին ծածկեր իրենց ուրախութիւնը : Տը Կոլ յստակ էր . — Նոր Տիէն – Պիէն Ֆու մը պիտի չըլլայ : Հոս պիտի մնանք :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԶՕՐ. ՆՈՐՍԹԱՏ . — «ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՎ ՇԱՐԺՈՒՆ ԲԱՆԱԿ ՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ, ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԷ, ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԷ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԷ »

Մէկ տարուան լռութենէ մը վերջ, Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր հրամանատար՝ Զօր. Նորսթատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ, Արեւմուտքի եւ յատկապէս Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին, Լուվսիէնի իր բանակատեղիին մէջ :

Տեղեկատուութեան ձեւով ներկայացուցած է Ատլանտեան Ուխտի զինուորական կազմակերպութիւնը եւ մասնաւորապէս անցեալ տարեշրջանին, կատարուած եւ ձեռք առնուած պաշտպանողական կարեւոր քայլերը : Ատլանտեան Ուխտը այժմ իր տրամադրութեան տակ ունի երկու անգամ աւելի կորիզային զէնքեր, իսկ ապահովութեան համար սարքաւորուած ռատարի կայանները ի վիճակի են «տեսնելու» ոչ միայն թշնամի օդանաւերը այլեւ հրթիռները, ինչ որ զինուորական գետնի վրայ մեծ յաջողութիւն մը կը նկատուի :

Զօրավարը ի մէջ այլոց դիտել տուած է թէ միջազգային գետնի վրայ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ տեղի ունեցող խօսակցութիւնները եւ բանակցութիւնները պատճառ չեն որ Ատլանտեան Ուխտը չշարունակէ զինուիլ եւ ձեռք չառնէ անհրաժեշտ միջոցներ, ի խնդիր Եւրոպայի եւ ազատ աշխարհի ապահովութեան :

«Նոր եւ հատու ծրագիր մը պատրաստուած է — ըսած է զօրավարը — պիտի կազմուի, կորիզային զէնքերով զինուած Ատլանտեան բանակ մը, բաղկացած՝ անգլիական, Ֆրանսական եւ ամերիկեան զօրամասերէ » :

Շարժուն եւ միջամտիչ ուժը (թասք փօրս) պիտի կազմուի հետեւեալ ձեւով : Առաջին առթիւ, երեք ջոկատներ, (մէկ Ֆրանսական, մէկ անգլիական, մէկ ամերիկեան) իւրաքանչիւրը բաղկացած 2500 – 3000 հոգիէ : Անոնց պիտի միանան երկու ուրիշ ջոկատներ եւս (հաւանաբար, գերմանական եւ իտալական) : Ամէնէն վերջ երեք տարբեր ազգութեանց ջոկատներ : Ընդամէնը՝ ութ ջոկատ :

Միացեալ բանակը իր տրամադրութեան ներքեւ պիտի ունենայ օդանաւեր, մարտանաւեր եւ այլ զինուորական զէնքեր :

Պատերազմի մը պարագային միացեալ եւ շարժուն այս բանակը, կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել հոն ուր անհրաժեշտ նըկատուի : Բանակը իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ՝ «Քորփրբրլ», «Օճեսթ Ճոնս» եւ «Պլու ուոթըր » տիպի հիւլէատար հրթիռներ :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

× Փարիզի պետական շրջանակները կը յայտարարեն թէ տեղեակ են այս նոր ծրագրին, սակայն դեռ ոչ մէկ որոշում տրուած է այս մասին :

× Ուոշինկթընի զինուորական շրջանակները գոհունակութեամբ դիտել կուտան թէ «Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, անհրաժեշտ եւ օգտակար կարգադրութիւն մըն է այս, թէեւ — կ'աւելցընեն նոյն շրջանակի մարդիկը — ծրագիրը համեստ է, ուստի անհրաժեշտ՝ ընդլայնումի » :

« Զօրավար Նորսթատի ծրագիրը օգտակար կը գտնենք» յայտարարած է Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարարութիւնը : Այսուհանդերձ, դիտել կուտան թէ անհրաժեշտ է «աւելի եւս ընդլայնել» ութ ջոկատներէ կազմուելիք այս բանակը որ ոչ միայն օժտուած պէտք է ըլլայ « թեթեւ» այլեւ «ծանր» հիւլէական զէնքերով :

ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Ատլանտեան Ուխտի մնայուն ներկայացուցիչներու խորհուրդը քննած է, Սպանիոյ մէջ գերմանական կայաններ հաստատելու Պոնի կառավարութեան ծրագիրը :

Գերման ներկայացուցիչը յայտարարած է թէ . — Ա) Գերմանիոյ համար խիստ կենսական անհրաժեշտութիւն կը նկատուի Եւրոպայի զանազան վայրերու մէջ պահեստանոցներու եւ կայաններու հաստատումը : Բ) Սպանիոյ հետ իրենց խօսակցութիւնները զուտ քննական բնոյթ ունեցած են : Գ) Որեւէ կարգադրութիւն, պիտի ըլլայ Ատլանտեան Ուխտի խողովակով :

« Պէտք չէ կասկածիլ մեր հաւատարմութեան վրայ» ըսած է Գերման ներկայացուցիչը :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ . — Կաթողիկէ եկեղեցիէն եւ 400 հազար հաշուող Նախկին Ռազմիկներու Ազգային Միութիւնէն ետք, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան Սէնի նահանգի կեդրոնական կոմիտէն կոչ մը ուղղած է բոլոր ընկերվարականներուն որ «ծաղիկներով չդիմաւորեն Սթալինի մեղսակիցը եւ Հունգարիոյ հարստահարիչը » այսուհանդերձ կոչը կ'ընդունի թէ Խրուշչեւի այցը «հետաքրքրութիւն ստեղծող սակայն ոչ խանդավառ » երեւոյթ մըն է :

Ընկերվարականները կը զգուշացնեն մանաւանդ իրենց շարքայինները որպէս զի որեւէ ձեւով չմասնակցին համայնավար կամ համայնավարամիտ ցոյցերու, որոնք կը ձգտին Ֆրանսայի ժողովուրդին ուրախութիւնը յայտնելու խորհրդային մենատէրին : Ազատ Որմնադրութիւնը իր կարգին կը յայտարարէ թէ դէմ է այս այցելութեան եւ դիրք կը ճշդէ :

Ազատ որմնադիրները կը յայտնեն թէ բոլոր ժողովարանները փակ պիտի մնան իբրեւ բողոք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԿԱՏԻՐԻ աղէտին վերջին հաշուեկշիռը տասը հազարի կը հասցնէ մեռեալներու թիւը : Ժանտատենդը սկսած է : Իշխան Մուլէյ Հասան հրաման տուաւ որ քաղաքին ազատած մասն ալ քանդուի, ողջեր զոհելու գինով : Դժբախտաբար մարդկային թշուառութիւնը շահագործողներ միշտ կան եւ անօթի քաղաքին մէջ, մարդիկ սկսած են 1000 Ֆր.ի հանքային ջուր ծախել, երկու հազար Ֆր.ի երախաներու համար խտացեալ կաթ, 1500 Ֆր.ի մէկ շիշ գարեջուր :

ՊԱՊԸ եօթը նոր կարդինալներ նշանակեց, ասոնց կարգին մէկ ճափոնացի, մէկ ափրիկեցի, մէկ Ֆրանսացի (դերապայծառ Լըֆեպիւր) :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ որոշեցին ետ առնել իրենց պահանջը երեք հազար մեթր բարձրութենէն աւելի վեր թռչելու Պերլինի վրայ եւ մնալ նախկին կարգադրութեան վրայ :

ՆԻԻ ԹԱՅՄԶ խորհրդային անգլերէն ամսագիրը, անդրադառնալով միջազգային հսկիչ ոստիկանութիւն մը ստեղծելու ամերիկեան ծրագրին, կը գրէ . — «Այս ծրագիրը ոչ մէկ գործնական արժէք կը ներկայացնէ, մնաց որ դէմ է զինաթափութեան ոգիին » : Միջազգային հսկիչ ոստիկանութեան դերը, ըստ Ամերիկեան ծրագրին, պիտի ըլլար, հսկել որ «ոչ մէկ երկիր գաղտնի, կորիզային զէնքեր պատրաստէ» : « Իզվեստիա » իր կարգին կը դատապարտէ ամերիկեան ծրագիրը :

ՔԱՊՈՒԼԻ մէջ Խրուշչեւ, պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին յայտարարած է թէ «Աֆղանիստանի եւ Խորհրդային Միութեան բարեկամութիւնը լաւագոյն ապացոյցն է որ երկու դրացի երկիրներ կրնան իրարու հետ գործակցիլ եւ կողք կողքի ապրիլ խաղաղ եւ բարեկամ » շարունակելով, ըսած է նաեւ թէ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ օժանդակել Աֆղանիստանի տնտեսական գետնի վրայ : Ինչ կը վերաբերի Աֆղանիստանի եւ Փաքիստանի միջեւ սահմանային տարակարծութիւններուն, Խորհրդային վարչապետը վստահեցուցած է թէ իրենք զօրավիգ պիտի կանգնին Քապուլի կառավարութեան :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ վերջացուց Լատին Ամերիկայի իր «բարի դրացնութեան » այցը : Փետրուար 22ին մեկնեցաւ Ուոշինկթընէն եւ այցելեց չորս Լատին երկիրներ, Պրազիլ, Արժանթին, Չիլի եւ Ուրուկուէ : Միացեալ զեկոյցի մը մէջ, Ամերիկա եւ Ուրուկուէյ կը յայտարարեն թէ «դէմ են հակաժողովրդավարական երկիրներու թափանցումին, Լատին Ամերիկայէն ներս» այս առթիւ կ'աւելցնեն թէ կը պաշտպանեն ժողովրդավար եւ ազատախոհ սկզբունքները :

«ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ պէտք ունի իր սահմաններէն դուրս հաստատուած պահեստանոցներու եւ զինուորական կայաններու, արդ, ինչո՞ւ դժկամակիլ ու չուզել որ այդ կայաններէն շատերը գտնուին Սպանիոյ մէջ», յայտարարեց Պոնի ամերիկեան դեսպանը, Տաուլինկ :

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ հասած կարգ մը անպաշտօն լուրեր արձագանգ կ'ըլլան թելադրութեան մը զոր ըրած է Պուրկիպա ԷՖ էլ էնի ղեկավարներուն : Ըստ այդ լուրերուն Պուրկիպա թելադրած է որ ընդունին տը Կոլի առաջարկը եւ դադրեցնեն կռիւները, Ալժերիոյ մէջ, վեց ամսուան համար :

ԱՆՏՐԷ ՄԱԼՐՕ Մեքսիքա պիտի այցելէ, Ապրիլ մէկին :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ համաձայնագիր մը ըստորագրուեցաւ, Խ. Միութեան եւ Ճափոնի միջեւ : Յաջորդ երեք տարիներուն, Խորհրդային Միութիւնը, Ճափոնէն պիտի ներածէ 231 միլիոն տոլարի արժողութեամբ ապրանքներ, նոյն ժամանակաշրջանին՝ ճափոն պիտի ներածէ 205 միլիոն տոլարի ապրանք :

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

ՄՄԲ.— Պոլսական թերթերէն կը ֆա–դեւիֆ հետեւեալ տպաւորութիւնները, զոր գրի առած է բժիշկ մը, Տոքթ· Հերմոն Արաֆս, — իրապաշտ ու կենդանի պատկեր :

Կառախումբը եօթը ժամ անընդհատ ձիւնով ծածկուած արուերէ եւ քաղաքնե–րէ անցաւ եւ հետզհետէ դանդաղեցուց իր դնացքը, ի վերջոյ կանգ առաւ կայարա–նի մը առջեւ :

Սպիտակափայլ Արգէոս լեռը արուար–ձաններէն սկսեալ կը տիրապետէր քա–ղաքին վրայ իր պատկառազդու դիրքով : Տեղացի ճամբորդներ, հոյակապ տեսա–րանէն հպարտութեան բաժին մը հանել կ'ուզէին կարծես, երբ կ'ողջունէին իրենց բարձրաղաղակ .

— Գայսերի՛, ջանըմ Գայսերի :

28 Փետրուար 1954, կիրակի, ժամը 14ին, ես, պահեստի սպայ բժիշկ մը, այսպէս ոտք կը դնէի Կեսարիոյ հողին, աւելի ճիշդը սառուցեալ ձիւնին վրայ, զերոյէն վար երեսուն աստիճան ցուրտ :

Կառապանը զրեթէ խլելով առաւ ճամ–բորդական պայուսակս, տեղաւորեց կառ–քին մէջ եւ յամրաբար սկսանք յառաջ–նալ դէպի Օրտու Էվի : Հակառակ ձիե–րուն ոտքերը քուրջերով փաթթուած ըլ–լալուն, սառած գետնին վրայ ամէն քայ–լափոխի կը սահէին, քանի մը անգամ գետին փռուելու վտանգը անցընելով :

Վերջապէս տեղաւորուեցայ Օրտու Է–վիի մէջ, ուր անկողին մը վերապահուած էր ինծի համար : Ծառայող զինուորէն տեղեկացայ, թէ փաւնսիոնի վառարանը կը վառէին միայն գիշերները, սափորով ջուրը առտուան մօտ սառած կը գտնուէր յաճախ : Ես ալ իմ կարգիս չսառելու հա–մար՝ իջայ «Օրտու Էվիի քաղինօ»ն, ջա–նալով պահ մը հանդուրժել սիկառի ծու–խով զոյացած ամպին, ապականած օդին եւ բարձրացած ժխորին :

Ինծի ծանօթ բժիշկ ընկերներս միւս ապաներուն պէս հաւաքուած էին պեգիկի սեղաններու չուրջ : Պահ մը չրջապատե–ցին զիս իրենց կատակասէր ցաւակցու–թիւնը յայտնելու՝ «ասանկ» օդով «ա–սանկ» քաղաք մը «ինկած» ըլլալուս հա–մար : Ցետոյ անդրադարձան իրենց ապ–րելակերպին վրայ . — Զինուորական պաշտօնատեղիէն Օրտու Էվի եւ Օրտու Էվիի բազիւօքէն փաւնսիոն անցնող միօրի–նակ կեանք մը :

Առանց դարմանատուն բանալու դիտա–ւորութիւնս յայտնելու, հետաքրքրուե–ցայ տեղւոյն բժիշկներով : Քաղաքը ու–նէր 70·000 բնակչութեան համար 70 բը–ժիշկ, կէսը մասնագէտ, ուր – տասը հո–գի ալ ռատիոսոփիով զբաղած է (այնա–լը տոքթոր՝ տեղացիներու բարբառով) : Վերջերս բնակչութիւնը ութսուն հազարի եւ բժիշկներու թիւը հարիւրի բարձրա–ցաւ եւ բոլոր այս բժիշկները ունին իրենց «միջնորդները», յաճախորդ որսացող : Բժիշկի միջնորդը ամօթալի երեւոյթ մը չէր, այլ ընդհանրացած սովորութիւն մը : Այցեգինն էր հինգ ոսկի (այս տա–րի քանի բարձրացաւ) :

Այսքան տեղեկութիւն բաւ համարելով դուրս նետուեցայ :

Առաջին տպաւորութեանս համաձայն՝ կացութիւնը չատ ալ յուսատու չէր : Ո–րոշեցի անձամբ կատարել քննութիւնս եւ ինքզինքս զտայ կառավարական հրապա–րակը, թափառական եւ մտամոլոր :

Մինակ էի : Պանդխտութեան զգացումը պատեց հոգիս : Ցիշեցի որ հայկական ե–կեղեցի մը ունէինք հոս : Գոտեպնդուեցայ եւ անմիջապէս ուզեցի այցելել :

Հինգ – վեց հոգիի հարցնելով, դարձ–դարձիկ ճամբաներէ անցնելով, հասայ Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝ երբ արդէն մուէզը կոխած էր :

Հին տուներով ու նեղլիկ փողոցներով չրջապատուած եկեղեցին, ընդարձակ չր–ջափակի մը մէջտեղ, հոյակապ եւ դա–րաւոր կառուցուածքովը, Քրիստոնէու–թեան եւ քաղաքակրթութեան կոթողի մը պէս կը բարձրանար :

Սպայի հագուստով հայերէն խօսիլս երբ լսեցին, սիրալիր փութկոտութեամբ մը բացին եկեղեցւոյ դուռը : Խաչի ձե–ւով չինուած ընդարձակ տաճարը քանի մը կանթեղի լոյսով եւ հաւատացեալնե–րուն վառած մոմերով հազիւ թէ լուսա–ւորուած էր : Մոմ մըն ալ ես վառեցի եւ այս խորհրդաւոր կէս մթութեան մէջ, մինակ, աղօթեցի յաջողութեանս համար :

Դուրսը, եկեղեցւոյ չրջափակին մէջ, գտայ հետաքրքիր Հայերու խումբ մը, ո–րոնք եկած էին իրենց ազգակից սպայ – բժիշկը տեսնելու : Ըստ բաւականին զո–հացնելով իրենց հետաքրքրութիւնը, ա–ռաջին անգամ յայտնեցի զարմանատուն բանալու «որոշումս» : Ցետոյ Կեսարիոյ 18 տարուան հոգեւոր հովիւին Հայկա–զուն քհնյ· Կարապետեանի հետ առանձ–նացայ իր պանդուխտի սենեակին մէջ :

Տէր Հայրը հոգերով բեռնաւոր էր : Ջաւակներուն կարօտը, կարգ մը տեղա–ցի Հայերու պատճառած նեղութիւնները դառնացուցած էին զինքը : Այս պայման–ներուն տակ երբ դարմանատուն բանալու եւ ի հարկին քանի մը տարի հոս հաս – տատուելու մտադրութիւնս յայտնեցի, զարմացաւ : «Մեղքերնին կուտան, դրամ չեն տար այս մարդիկը» ըսաւ : Եւ աւել–ցուց·— «Չարցը կը փոխուի՝ երբ բնաւ դրամ չառնես, որովհետեւ երբ առանց դրամի պատաւիճ գտնէ Կեսարացին, օր մը առաջ կը մեռնի ···» :

Այս առածը փոխանակ չլսատելու զիս՝ յուսադրեց : Պահեստի սպայութեանս ա–ռաջին չորս ամիսը անցուցած էի Անգա–րա, սպայակոյտի բժիշկ ըլլալով : Նոյն չրջանին Ենի Մահալլէ գարմանատուն մը բանալու վրայ էի, երբ Կեսարիա փոխա–դրութիւնս որոշուեցաւ : Հիմա տասը ամսուան (զինուորական պարտականու–թեան) չրջան մը ունէի իմ առջեւ : Այս միջոցին, եթէ նոյնիսկ չկարենայի դրամ շահիլ, փորձառութիւն պիտի շահէի ա–ռաւելագոյն թիւով հիւանդ քննելով ··· ի հարկին առանց դրամի :

Ցուսալից եւ վճռական՝ հրաժեշտ առի Տէր Հօրմէն, երեկոյեան ժամը եօթնին :

Հետեւեալ օրն իսկ սկսայ դարմանա–տան յարմար տեղ մը փնտռել :

Դարմանատան տեղը որոշելու համար քաղաքը ճանչնալու պէտք ունէի : Ամէն առտու ժամը եօթնէն մինչեւ իրիկուն, կէս – օրէ ետք՝ ժամը հինգէն եօթը կը պտը – տէի քաղաքին դանազան թաղամասերուն մէջ, տեղացի զինուորի մը ընկերակցու–թեամբ :

Գրեթէ բոլոր բժիշկները հաւաքուած էին քաղաքին երեք գլխաւոր հրապարակ–ներուն վրայ, ուր ամէն քայլափոխի կա–բելի էր հանդիպիլ բժիշկի ցուցատախ – տակներու, առեւտրական ծանուցումնե–րու չափ խոշոր :

Բժիշկի միջնորդները կը դեգերէին այս կողմերը եւ օթօպուսի կայաններու չուրջ, հիւանդ որսալու համար : Ինծի ըն–կերացող զինուորին մատնանչումով ըս–տուգեցի ամէնէն վարպետորդիին աչխա–տութեան եղանակը :

Գիւղէն եկած օթօպուս մը նոր պարպել սկսեր էր իր ճամբորդները, երբ կէս գիւղացիի տարազով չափահաս մարդ մը մօտեցաւ մեզի :

— Բարեւ հայրենակիցս, բարի եկար :

Գիւղացին նոյն փութկոտութեամբ ա–ռաւ բարեւը : Անատոլուի մէջ հին սե–րունդի պատկանողները, ծանօթ կամ ան–ծանօթ, հաւասարապէս կը բարեւեն : Ճամբան չարունակելու վրայ էի, երբ միւսը խօսք բացաւ .

— Ի՞նչ կայ չկայ հայրենակից, ան – հանգիստ կ'երեւիս :

Այս ըսելով սիկառէթի տուփը երկա–րեց : Բարեկամութիւնը հաստատուած էր : Ճամբորդը յայտնեց թէ բժիշկի է – կած է, ինք եւ «էվչենլիյին» (այսինքն իր կինը) հիւանդ էին :

Ցաւակցական «վախ–վախ»ներէն ետքը մարդը իր դերը ամբողջացուց .

— Ես ալ նոյն հիւանդութեան բըռ – նուած էի, բոլոր բժիշկները յոյսերնին կտրեցին, ողջ ըլլայ ··· բժիշկը, անիկա էր որ ազատեց զիս : Եթէ կ'ուզես՝ ան – ձամբ տանիմ քեզ, զիս կը ճանչնայ, ա – ւելի ազէկ կը նայի :

« Որսը » բռնուած էր : Ինծի ընկերա – ցող զինուորը հաստատեց թէ այս մար – դուկը քանի մը խօսքով բժիշկի այցեգի – նին կէսը չահած էր արդէն :

Մազերս փչաքաղեցան,—կարդա՛ 17–18 տարի, հաղարումէկ զոհողութիւններով բժիշկ եղիր, վերջն ալ ասպարէզդ ի գործ դնելու համար՝ պէտք ունենիր դատար – կապորտ խաբեբաներու միջնորդութեան : Պարզապէս ընդվզեցուցիչ էր :

(1 Շար·)

ԱՆՆԱ ԱՆՏԵՐՍԸ'Ն

ԹԷ

ՄԵԾ ԴՔՍՈՒՀԻ ԱՆԱՍՏԱՍԻԱ

(Բ· եւ վերջին մաս)

1925ին, Նիկոլա Բ· կայսեր կրտսեր քոյրը՝ Մեծ Դքսուհի Օլկան, Քոփհէնա–կէն Պերլին կուգայ, իր կարգին ծաւա–ծանալու համար յիմարանոցը զոնուող հիւանդին հետ, որուն համար կ'ըսուի թէ հիւծախտաւոր է եւ զրեթէ մահամերձ : Տանըմարքայի դեսպանը Պ· Զահլէ, որ կը սպասէ դքսուհի Օլկայի հիւանդին սենեակէն դուրս ելլելուն, կը տեսնէ թէ դքսուհին այլայլած ու վարանոտ վիճակ մը ունի : Ինք ալ չի հաւատար որ անծա–նօթուհին իր եղբօր աղջիկը՝ Անաստա–սիան ըլլայ :

Եւ սակայն, 1926ին եւ 1927ին, ցարին հետ միասին սպանուած բժիշկ Պոտկինի զաւակները, քոյր եւ եղբայր, ինչպէս եւ ուրիշ նախկին զինուորական ֆելիքս Սասլ–րոյ պատկառելի կը հաստատեն թէ հիւանդը Անաստասիան է :

Նոյն տարին, մեծ դուքս Հէս, կար–ծեցեալ Անաստասիայի մօրեղբայրը, գերմանացի զաղտնի ոստիկանի մը ա–ջակցութեամբ կը յաջողի ապացուցանել թէ յիմարանոցը զտնուող խորհրդաւոր հիւանդը լեհ բանուորուհի մըն է, որ իր Պերլինի բնակարանէն անյայտա–ցած է ճիշդ այն միջոցին երբ Ջրանցքին դուրս հանած են մանկամարդ կին մը :

« Արկածախնդիր»ը այդ օրէն սկսեալ ձերբակալուելու սպառնալիքին տակ կը գտնուի, եթէ յանկարծ նպաստաւոր վե–կայութիւններ չհասնին իրեն օգնութեան :

Ռուսիոյ վերջին ցարին հեռաւոր ազ–գականներէն Լէօմպէնպերկի դուքսը կու գայ ու յիմարանոցէն առնելով հիւանդը կը տանի իր տունը, ուր կը խնամէ զայն իբր իր ընտանիքին հարազատ մէկ ան–դամը :

Այս բոլոր երկդիմի կարծիքներուն մէջ, նահատակուած բժիշկ Պոտկինի զա–ւակը՝ Կլեպ Պոտկին, ցարին ազգական–ներէն Նիւ Եորք բնակող իշխանուհի Քր–սեննայէն կը խնդրէ որ «Անաստասիան» ժամանակուան մը համար հրաւիրէ Նիւ Եորք, անոր իսկական անձնաւորութեան մասին ճշդրիտ զաղափար մը կարենայ կազմելու համար : Իշխանուհին կ'ըն–դունի առաջարկութիւնը եւ քիչ ժամա–նակ ետք կը կազմէ իր անձնական կար–ծիքը, կատարեալ վստահութեամբ : «Ե–րիտասարդ կինը, զոր հիւրընկալեցի, կը յայտարարէ իշխանուհին, իրաւամբ թա–զարմուհիս Անաստասիան է » :

1928ին, երբ «Անաստասիա» կը վերա–դառնայ Նիւ Եորքէն, կը հանդիպի փա–րիզ : Ռոմանոֆներու վերջին ներկայա–ցուցիչը՝ Մեծ Դուքս Անդրէան, նահա–տակ ցարին զարմիկը, հետաքրքրուելով « անծանօթ»ով, կը տեսնէ զայն եւ յա–

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

էջմիածնայ Ճեմարանի իր հասարակ աշակերտներէն մէկի յիշողութիւններ
Սիրելի Օր· Մարգարիտ Բաբայեանին

Տասը տարեկան մանուկ էի 1903 Յունիսին : Ամէն օրեր էին իմ հայրենի Գիւմրի քա–ղաքին մէջ : Մեր մեծերը զերազդուա–ծած էին, ցասումի մէջ, սակայն մեզի, փոքրերուս ոչինչ չէին բացատրեր : Երե–խոյին մէջ մեր ծերունի վարժապետը, Նշանաւոր Ալեքսան Խալֆան, լուռ էր եւ ոչ մէկ ակնարկ կ'ընէր անցքերու մասին :

Դասարանի պատէն կախուած Նիկոլա կայսեր նկարը մատով ցոյց տալով, ա–շակերտներէն մէկը ըսաւ .

« Ամէն բան էնողն էս է, մեր ժամերու զանձերը խլեր է, մեր դպրոցները կը փակէ» : Զարութեան առանձին արտայայ–տութիւն չտեսնելով Թագաւորի երեսին, այդ լուրերուն կարեւորութիւն չտուի :

Մէկ օր ալ, խլրտումներ, աղմուկ : Մարդիկ փողոցներու մէջ կը վազէին զա–նազան ուղղութիւններով : Սեւ դրօշակ – ներ, իրարանցում : Ռուսական ձիաւոր զօրքը սուրաց մեր ուղղութեամբ : Զօ–րահանդէս չէր : Զինուորներն անմիջա–պէս սկսեցին մարշալել ժողովուրդը : Մինչեւ փախուստի պատրաստուիլս, զին–ուոր մը հասաւ եւ ուսիս հասցուց մըտ–րակի մի հարուած : Ցաւէն լեզուս չոր–ցաւ : Դպրոցէն չուտ մը ներս խուժեցինք եւ մեր բարկութիւնը Թագաւորի նկարին վրայ գործադրելով՝ բզիկ բզիկ ըրինք զայն :

Դարձանք յեղափոխական :

Մեր տուներէն ներս ամէնը միաբերան կ'անիծէին Թագաւորը, որն Հայերուս գլխուն ասանկ փորձանքներ կը թափէ : Մեր տատիկս ձեռքերը վեր բարձրացու–ցած չարունակ կ'աղօթէր Արիմեան Հայ – րիկի արեւչատութեան համար եւ աղօթ – քը կը վերջացնէր · «վո՛ւյ, լո՛ւսդ քո – ռանա, Նիկոլ Թագաւոր, Թաղիդ գըլ – խուդ փլի, որ մեզի էս օրին հասուցիր , գրողն յերեսիդ» :

Ամէն տեղ կը լսէինք Արիմեան Հայրիկի անունը եւ ամէն տունի մէջ կը տես – նէինք անոր մեծ նկարը :

Փիչ եռքը լուր եկաւ, թէ Հայրիկը կուգայ :

Օրեր առաջ եռ ու զեռ մեր քաղաքին մէջ : Ամէնքս եռանդով սկսեցինք յաղ – թական կամարներ չինել : Մեր սակաւա – թիւ ծառերը զրկուեցան իրենց սաղար – թէն : Ծաղիկ չմնաց պարտէզներու մէջ : Տուներու ճակատները զարդարուեցան խալիներով եւ Հայրիկի պատկառազդու նկարներով :

Հայրիկն եկաւ յաղթական, պարթեւա–հասակ, հպարտ կեցուածքով, բարի խո–չոր աչքերով : Ամէնուս հայրը, մեր պաշտպան–ապաւէնը — ատանկ կ'ը – սէին մեր մեծերը— խաչը ձեռքին, փայ–լուն խաչը ճակատին :

Բազմութիւնները փառաբանեցին Հայ – րիկը աղաղակներով, երգերով, ծափե – րով, պարերով, իր ոտքերուն տակ ոչ – խարներ մատաղ ընելով :

Ուստա Սողոմոն,

Երեկոյեան ծովածաւալ ժողովուրդը չրջապատած էր Առաջնորդարանը, կողքի բոլոր փողոցները լեցուն էին չտեսնուած բազմութեամբ : Շրջապատի խանութնե – րու երդիքները լեփ լեցուն էին : Պատշ–գամի ճիշդ դիմացը տեղ բռնեցի : Պար – թեւահասակ Հայրիկը քանիցս դուրս ե – կաւ, օրհնեց , խաչակնքեց , ճառեց ինծի անհասկանալի լեզուով : Ժամեր տեւեցին ծափերն ու երգերը — «Հայրիկ, Հայ – րիկ, fo հայրենիք, վասպուրական մեր աշխարհ »··· « Հայր մեր» երգուած ամբողջ ժողովուրդէն : Ջուռնաճիները մեր անուանի՝ անդադար նուագեցին ու երգեցին :

Ցանկարծ ժողովուրդի մէջէն ձայներ բարձրացան, «Սողոմոն, ուստա Սողո – մոն», ծափեր, կանչեր :

Դուրս եկաւ պատչգամ սեւ չուխայով, նիհար, բարձրահասակ, արագաչարժ մի երիտասարդ : Ճաղատ գլուխը կը փայլէր լամբարներուն լոյսի տակ, տարօրինակ կարճ մօրուքով եւ կտրած պեխերով : Ջուռնան պար կը նուագէր : Կարծեցինք թէ պիտի պարէր եւ ծափ տուինք : Ջար–րեց : Մարդը «Ուստա Սողոմոնն» էր : Կրակոտ աչքերը աջ ու ձախ ցայելով, ձեռքի մի կտրուկ չարժումով կայծակի արագութեամբ լռեցուց աղմուկը : Լռու–թիւն : Մութ կապոյտ երկինք, վառ – վռտուն աստղեր, վարը՝ հազարաւոր հոգ վառվռուն աչքեր եւ լարուած լսողու–թիւն :

Սողոմոն սկսաւ երգել — « Հո՛վ ա – րէ՛ f, սարեր ջան» : Պապանձուեցանք ա – մէնքս : Քովիս մարդիկ ականջ դարձած, հեւ ի հեւ կը լսէին մերթ չունչը բռնած, մերթ խորաչունչ, ա՛խ քաշելով : Ցափե – տակութենէս մարմինս փշաքաղուեցաւ, սարսուռը բարձրացաւ ողնաշարս ի վեր, անցաւ գլուխս եւ դուրս թափուեցաւ արտ – ցունքի հեղեղով :

Երգն անծանօթ էր մեզի, սակայն՝ հո–գեպատ : Լռութեան մէջ խորհրդաւոր եր–գի ոլորտները ուռճացան, երկինքը բռնե–ցին, արձագանգները չատ հեռուները գնացին :

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՐԱՆՋԵԱՆ

(1 Շար·)

կոյն կը ճանչնայ Մեծ Դքսուհի Անաս – տասիան: Եւ Մեծ Դուքսը իր զարմանքը կը յայտնէ թէ ի՞նչպէս կ'ըլլար որ դըշ – սուհի Օլկան չէր ճանչցած «անծանօթ»ը եւ միացած էր հակառակորդներու կար – ծիքին :

Եւ արդար գործ մը տեսած ըլլալու հա – մար, Մեծ Դուքս Անտրէան հետեւեալ նամակը կ'ուղղէ դքսուհի Օլկային . —

« Սիրեցեալը իմ Օլկա ,

« Անգամ մը եւս, եւ թերեւս վերջինը ըլլալով, կը գրեմ քեզի Անաստասիա Զայքովսքայայի մասին, վասնզի կը խոր – հիմ թէ պարտաւոր եմ պարտականու – թիւնս կատարել մինչեւ ծայրը :

« ... Ամերիկայէն վերադարձին, փա – րիզի մէջ տեսայ զինքը, պարզապէս ու – զելով անձնական կարծիքս կազմել այն անձին մասին, որուն չուրջ յարուցուած տարակարծութիւնները դուռ բացին ժա – ռանգութեանց իրաւունքներու եւ այլ ըն – տանեկան կնճիռներու :

« ... Երկու օր անցուցի անոր հետ : Զինքը զննեցի չատ մօտէն, ուշադրու – թեամբ, եւ եկայ այն հաստատ համոզ – ման որ Անաստասիա Զայքովսքայան ու – րիշ մէկը չէ, եթէ ոչ մեր զարմուհին՝ Մեծ Դքսուհի Անաստասիա Նիկոլայեւ – նան: Զինքը իսկոյն ճանչցայ, եւ անկէ ետք հետզհետէ համոզումս խորացաւ : Այս բոլոր հարցին մէջ ինծի համար կա – կածելի ոչ մէկ կէտ կայ . — Անիկա Ա – նաստասիան է ... (եւն. եւն) :

« Գործը» ներկայիս կը գտնուի այս վիճակին մէջ, եւ գերմանական դատա – կան տեսան մըն է որ պիտի լուծէ այս դրութեան հանգոյցը :

Մինչ այդ, սակայն, ուրիշ կին մը հը – րապարակ է ելած , Տիկին Պոս, որ կը ընակի Իտալիա եւ կը պնդէ թէ Տիկին Աննա Անտէրսընի յայտարարութիւնները բացարձակապէս յերիւրածոյ են :

« Քառասուն եւ երկու տարուան լուռ – թենէ մը ետք եթէ այսօր հրապարակ կ'իջնեմ , կ'ըսէ Տիկին Պոս, ատիկա պարզ այն պատճառով է որ կ'ուզեմ դի – մակազերծ ընել Աննա Անտէրսընը » :

Եւ Տիկին Պոս կը շարունակէ . —

« Նիկոլա Բ. կայսեր անդրանիկ աղ – ջիկ – զաւակը մեծ դքսուհի Օլկան եմ ես : 1918ին Եկատերինոտարի սպանդին դիչե – րը, կրտսեր քոյրս Անաստասիան սպաննե – ցին իմ աչքերուս առջեւ : Զիս ազատեց Տիմիերի անունով զինուոր մը, որ յար – դ պարկի մը մէջ զետեղելով զիս յաջո – ղեցաւ փոխադրել Վլատիվոստոկ : Ազա – տարաբս իմ տեղս դիակներու կոյտին մէջ զետեղեց պահակ զինուորներուն կողմէ սպաննուած դիակապուտ կնոջ մը մարմի – նը » :

Տիկին Պոս, որ կատարեալ գերմաներէն մը կը խօսի, կը պնդէ թէ երբ իր ազա – տարարը յաջողած է զինքը Գերմանիա հասցնել, Հոն, Գերմանիոյ կայսեր Վիլ – հելմ Բ.ի խորհուրդին անսալով է որ ինք ծածուկ պահած է իր ինքնութիւնը: Եւ եթէ մինչեւ այսօր չէ խօսած , ատիկա ըրած է պարզապէս անոր համար որ վա – րանած է դրժելու Վիլհելմ Բ. կայսեր տուած իր գաղտնապահութեան խոստու – մը :

Տիկին Պոս կը վստահացնէ նոյնպէս թէ իր ազատարարը, խորհրդաւոր «Տիմիթ – րի»ն, այսօր Խորհրդային Միութեան ան – ուանի մարեչալներէն մէկն է :

Տիկինը կը յայտնէ նոյնպէս , որ յար – մար ժամանակին երեւան պիտի հանէ եւ արդարութեան պիտի ներկայացնէ վաւե – րական փաստաթուղթեր , որոնք պիտի ապացուցանեն իր յայտարարութեանց ճշգրտութիւնը :

Այս յուզիչ պատմութեան առընչու – թեամբ, կարեւոր վկայութիւն մը կը բե – րէ նաեւ հանրածանօթ պարուսոյց Սերժ Լիֆար, որ հետեւեալ ձեւով կը յայտնէ իր կարծիքը . —

Երեսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր այն հաստատ համոզումը գոյացուցած եմ թէ ներկայիս իբր Անաստասիան ներկայա – ցնող կինը իրապէս սպաննուած ցարին կրտսեր աղջիկն է :

Աւելի յստակ ու փաստացի դարձնելու համար այս կարծիքս, աւելցնեմ թէ 1928ին երբ վարպետիս Տակիլեւի հետ հրաւիրուած էի Մեծ Դուքս Անտրէայի դղեակը, Ֆան: Հոն, իշխանը մեզի բա – ռացի ըսաւ հետեւեալը.

— Վստահ եմ որ այդ թշուառ կինը մեր տարաբախտ վեհապետին կրտսեր աղջի – կը Անաստասիան է: Կ'երդնում որ ամ – բողջ կեանքս պիտի տրամադրեմ ի հար – կին, այս անարդարութիւնը սրբագրելու համար :

Եւ սակայն, կը շարունակէ Սերժ Լի – ֆար, տասը տարի ետք, Մեծ Դուքսը , որ իր արտասանած իւրաքանչիւր խօսքին արժէքը ըմբռնող անձ մըն էր, այլեւս խօսքէն կը մերժէր որեւէ խօսակցու – թիւն Անաստասիայի մասին ,եւ ամէն ան – գամ որ այդ խօսակցութիւնը տեղի կ'ու – նենար, Դուքսը բարկութեամբ կը գոչէր. « Հանգիստ ձգեցէք զիս, այլեւս չեմ ու – զեր որ իմ ներկայութեանս խօսուի այդ պատմութեան մասին »:

Այս բոլոր թեր ու դէմ վկայութիւննե – րէն ետք, ակնյայտնի կ'երեւի թէ արդա – րութեան գործը բաւականին դժուար պի – տի ըլլայ :

Աննա Անտէրսըն իրապէս Մեծ Դքսու – հի Անաստասիա՞ն է, թէ ոչ Ռոմանոֆնե – րու անունով անգլիական դրամատունե – րու մէջ պահ դրուած հսկայական դու – մարները իւրացնելու հնարամիտ գաղա – փարը ունեցող կազմակերպութեան մը գործիքը :

Աննա Անտէրսընի հակառակորդը՝ Տի – կին Պոս իսկապէս Մեծ Դքսուհի Օլկա՞ն է թէ նոյնպէս գործիքը ուրիշ ճարպիկ արկածախնդիրներու :

« Այս իսկ է հարցը ...»:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉԵՒԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԱԶԳԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՑԻ ՄԷՋ

Միլանօ (Յատաջ).— Այս տարի եւս , նախաձեռնութեամբ Միլանահայ Ազգա – յին կազմակերպութեանց Փետրուար 28ի երեկոյ, Հայկ. Տան մէջ, մեծ շու – քով ոգեկոչուեցաւ Վարդանանց եւ Ղե – ւոնդեանց հերոսամարտը : Հանդէսը բացուեցաւ «Փառ Փորոտան»ով, դաչ – նակի ընկերակցութեամբ Տիկին Քնարիկ Եղիկեանի, ապա՝ զրաւոր բացման խօսք արտասանեց Բժ. Մանուկ Խանպէկեան , պատմական դէպքերու մերձեցումով ընդ – լայնելով իր խորհրդածութիւնները, յոր – դորելով երիտասարդ սերունդը հոգեւին լծուիլ ազգային եւ կրօնական բնոյթ կը – րող մեր մեծ տարեդարձներուն կազմա – կերպութեան եւ գործադրութեան աչ – խատանքին: Պ. Նուպար Պօզապալեան խորունկ ապրումով արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Խորհուրդ Վարդանանց»ն ու Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը, մինչ վա – րագոյրին եռեւէն մեղմաձայն կը լսուէր « Լռեց ամպերը ...»: Օրուան բանախօս Բժ. Վահան Մալոյեան զրաւոր ճառով մը, հանգամանօրէն ներկայացուց մեր 4րդ եւ 5րդ դարերուն պատմական եւ քաղաքական դիմագիծը, երկար յամենա – լով Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց զոհա – բերութեան վրայ, որոնք ինկան փառքի եւ պատուի ռազմադաշտին վրայ, Հայու – թեան մատնանշելով յաւերժութեան ճամ – բան: Պ. Զաւէն Մնտիկեան խոր յուզու – մով արտասանեց Արամայիս Սրապեանի « Վարդանանք»ը: Տիկին Անայիս Պօզա – պալեան յաջորդաբար երգեց Կոմիտասա վրդ.ի «Մխիթարի Ծառ»ը, Պէրպէրեանի « Վարուժնակիս»ն ու Կանաչեանի «Ալ – վարդի Երազը»ը, արժանանալով բուռն ծափերու . դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Երանուհի Ղուկասեան: Ղեկավարու – թեամբ Պ. Հրանդ Բամպակեանի, երգ – չախումբը երկձայն երգեց «Թէ հայրեն – եաց պսակադիր»ը : Փակման խօսք ար – տասանեց գաղութիս հոգեւոր հովիւը : Հանդիսութեան վերջաւորութեան ժողո – վուրդը յոտնկայս երգեց, «Հայր Մեր»ը:

× Փետրուարի ընթացքին տեղի ունե – ցաւ գաղութային ընդհ. ժողովը: Նախա – գահ Բժ. Երուանդ Արզումանեան լիակա – տար համարատուութեամբ մը ներկայա – ցուց վարչութեան երկամեայ գործու – նէութեան պատկերը, զոր ժողովականնե – րը լսեցին մեծ գոհունակութեամբ , ապա ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն, յանձինս բժիշկներ Երուանդ Արզումանեանի եւ Մանուկ Խանպէկեանի, ճարտ. Յարու – թիւն Գազանճեանի , եւ Պ. Պ. Արիս Շալ – ճեանի եւ Ձոն Յովհաննէսեանի :

× Նոյնպէս Փետրուար ամսուն, տեղի ունեցաւ տեղւոյս Հ. Բ. Ը. Միու – թեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը , որու ընթացքին նախագահ Պ. Երուանդ Հիւսիսեան տուաւ Միութեան քառամեայ գործունէութեան պատկերը. ապա ընտր – ուեցաւ նոր վարչութիւն, որուն անձնա – կազմն է՝ Տիկին Սոնա Իպիչեան, եւ Պ.Պ. Երուանդ Հիւսիսեան, Ստեփան Սրապ – եան, Ձոն Յովհաննէսեան եւ Բիւզանդ Պէքթեմիրեան :

× Մարտ ամսու ընթացքին , կազմա – կերպութեամբ իտալահայ Մշակութային Միութեան՝ տեղի պիտի ունենան հետեւ – եալ ձեռնարկները. — Ֆամիլիա Արքիս – քիֆայի սրահին մէջ, դաշնակահարուհի Օր. Քոլէթ Զաքըճեանի նուագահանդէս – սը. պարահանդէս՝ Մինչինքի առիթով . հուսկ՝ Վեր. Հ. Եղիա վրդ. Փէչիկեանի բանախօսութիւնը . — Վահան Տէրեանի կեանքն ու գործը :

Ա. Ս.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՑ մէջ, Փետրուար 26ին վախճա – նած է Մկրտիչ վրդ. Էրքիլէթեան, ենի – քէօյ – Թարապիա եւ Պէօյիւք Տէրէի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիներու մեծաւոր ժողո – վրդապետ: Ինկէ Նէվչէհիրցի, վախճան – եալ վարդապետը 37 տարեկան էր: 1937– ին, Հռոմի մէջ աշակերտած է Լեւոնեան վարժարանին, ապա հետեւած է քահա – նայապետական համալսարանը ստանալով փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանու – թեան վկայական: Քահանայ ձեռնադրը – ուած էր 1944ին եւ 1945ին Պոլիս վերա – դարձած : Էրքիլէթեան վարդապետ բե – ղուն գործունէութիւն ունեցած է նաեւ իբրեւ ուսուցիչ Փանկալթիի լիսէի մէջ , ուր աւանդած է Ֆրանսերէն եւ բարո – յագիտութիւն : Վերջերս Խայեան վար – ժարանի մէջ Հայերէնի եւ Իմաստասի – րութեան ուսուցիչ էր :

ԳԱՀԻՐէի թեմական մասնակի ընտրու – թիւները որոնք տեղի պիտի ունենային Փետրուար 14ին, յետաձգուած են :

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ Ֆութպոլի ախոյենա – կան մրցումներու կարգին Հ. Մ. Ը. փա – ռաւոր յաղթանակ մը տարած է Հ. Մ. Մ.ի դէմ (4 – 1): Մրցումը տեղի ունե – ցած է Վարդանանցի օրը, Մարզական ա – ւանին մէջ աւելի քան 15·000 հոգիի ներ – կայութեան :

ՊԷՅՐՈՒԹի Սէն – Ժօզէֆ հիւանդանո – ցին մէջ կատարուած յուզիչ արարողու – թեան մը ընթացքին , Պուրճ – Համուտի քաղաքապետը՝ Հայր Պօղոս Արիս վար – ձատրուած է Մայրիներու կարգի ասպե – տի շքանշանով :

Սկովտիացի ծերունի Մաֆի յուզար – կաւորութեան ընթացքին, իր ամէնէն մը – տերիմ բարեկամը՝ ձոն դառնօրէն կ'ողբար: Ծանօթ մը կը հարցնէ .

— Բարեկամիդ մահը շա՞տ ազդեց վր – րադ :

— Անշուշտ: Միճչեւ մահս պիտի չմոռ – նամ զինք: Երեւակայէ, որ դեռ անցեալ շաբթու ոսկի մը փոխ տուի իրեն եւ ըս – տացագիր մը չառի , — կը պատասխա – նէ ձոն :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Լուացարարուհիին աղջիկը իր հիմակ – ուան հրապոյրներովը, զրեթէ տարբե – րութիւն մը չունէր այն կիներէն զոր այնքան չատ վայելած էր մոլութեան ու զեղուութեան պատկանդարաններուն մէջ: Օ՛, անիկա որքան հրապուրիչ, դիւթող , խենթեցնող եղած էր իր անփորձ, կոյս , խպնոտ , չիկնող աղջիկի անմեղութեանը մէջ, իր պարզ ու անսեթեւեթ արդուզար – դովը, իր հիւանդոտ, ժժգոյն, դիւրաբեկ երեւոյթովը: Իր առջի տպաւորութիւն – ները կը յիշէր հիմա տոքթորը, որքան անուշ, անթաղդատելի հաճոյաւէտ եղած էին անոնք:

Այլեւս անոնք չէին կրնար վերադառ – նալ: Զեռքովը եղած էր ամէն բան : Վէ – պը, զոր ապրիլ ուզած էր, վերջացած էր :

Այս եղրակացութեան երբ որ յանգե – ցաւ ամերիկեան թոռը, թափ տուաւ իր չար եւ անողոք բնազդներուն: Իրեն հա – մար, իր կեանքին մէջ Սոֆիին դերը վերջացած էր: Ուրիշ մը, կամ ուրիշներ անոր յաջորդելու էին, նորին ու անծա – նօթին հրապոյրովը :

Իր այս մեղաւոր զգացումներուն վայ – րագութիւնը չուտով արտացոլաց իր վարմունքէն, իր չարժումներէն, իր ձայ – նին չեչտերէն: Սոֆի, որքան որ ալ վարժուած ամերիկայի այդ վիժածին բոտն ու բիրտ նկարագրին ու անոր անակնկալ ժայթքումներուն՝ իր սիրականին աչուը – ներուն մէջ արհամարհանքի անանկ տենդ մը զգաց, անոր չարժումներէն, խօսքե – րէն այնպէս զզուանք մը, ձանձրոյթ մը կրահեց որ սարսափահար մնաց :

Անհանդուրժելի կերպով վէս ու հետս եղաւ բժիշկը աղջկան հետ : Իր խուցին մէջ անոր հետ առանձնացումները մէկէն – իմէկ դադրեցան : Մտերմական չեշտով արտասանուած «Սոֆի»ն, պաչտօնական չատ ցուրտ «Օրիորդ»ի փոխուեցաւ, սը – րտահին մէջ, տիկինին ներկայութեանը , պոռոտ ու անամէջ բայց սիրալիր վիճա – բանութիւնները վերջացան : Մարդատ – եաց ու խոժոռ եղաւ Արշակ :

Օր մըն ալ , սեղանատուն իջնալը դադ – րեցնելով՝ հրամայեց Խաչոյին որ ճաշը իր սենեակը բերէ : Մաման, հակառակ իր ցնորքին ու մտքին ընդարմացմանը , նշմարեց զաւկին այս յանկարծական փո – փոխութիւնը եւ պատճառը ուզեց հասկը – նալ : Տոքթորը , որուն միտքը նորանոր ծրագիրներու յղացումովը կը տանքար , չատ լուրջ եւ չատ խոհուն երեւոյթով մը յայտնեց մամային թէ բժշկական խո – րունկ ուսումնասիրութիւնով զբաղած էր եւ նոյնիսկ չատ կարեւոր գիւտի մը ըս – կզբնաւորութեանը վրայ կը գտնուէր :

Այստեղ մայրը իր բովանդակ անբա – նութեամբը զաւկին երեսը նայեցաւ, հասկնալի բացատրութիւն մը ուզելու պէս :

— Բժշկական նոր գիւտ մը, մամա, ա – ւելցուց տոքթորը, այսինքն ծանր հի – ւանդութեան մը դարմանը, որ մինչեւ հիմա չէ գտնուած : Ասիկա խօսքով չըլ – լար, մամա, չատ դժուար բան է. նայէ ձէնները ծաղկախտին դարմանը գտնելու համար երեսունըհինգ տարի եւ եօթը ա – միս աշխատեցաւ գիչեր ցորեկ, Բասթէօռ կատաղութեան դարմանին համար քսա – նըեօթը տարի եւ չորսուկէս ամիս քըր – տինք թափեց ...

Այս անուններուն եւ մանրամասնու – թիւններուն առջեւ, մաման իր զաւկան – քի տաղնապէն բռնուած նորէն, իր փառ – քի տաղնապէն բռնուած նորէն, իր փառ – խոչոր խոչոր կը բանար աչուրները .

— Ֆո՞ւդ ալ ատոնց պէս բան մըն է, դաւակս ....

— Հարկաւ. բայց աշխատիլ կ'ուզէ , մամա , ծանր ուսումնասիրութիւններու կարօտ է, եւ չատ ալ ծախքի ...

— Աստուած յաջողէ, զաւակս, մաղ – թեց տիկին Մարկոսեան, չոյելով ճէննը – րի եւ Բասթէօռի այդ մրցակցին երես – ները :

Շնորհիւ մամային անհամբեր եւ թուլ – բերան պարծենկոտութեանը, բժշկական գիւտին այս առաստպելը անմիջապէս չըր – ջան ըրաւ գիւղին մէջ, ապուշներու բե – րանաբաց զմայլանքը չարժելով, թար – թարչնեան չարժումներու սիրահարնե – րուն լեզուագարութեանը թափ տալով : Ամիրայի կուսակիցներու յետին թափ – թփուքները, այս մեծադղրդ լուրը մա – տերնին փաթթելով, հասած տեղերնին ամիրային թոռան փառապսակը հիւսե – ցին, անոր վարած ապերասան ու չուայտ կեանքը արդարացնել ջանալով կատար – ուած կամ կատարուելիք մեծ գիւտին հա – մար թափուած աշխատութեամբը, ա – ռարկելով մանաւանդ որ բոլոր մեծ մար – դիկ տկար կողմեր կամ երկրորդական թերութիւններ կ'ունենային, որոնց պէտք էր աչք գոցել :

— Ամօթ է մեզի ասանկ մարդ մը վար գարնել, կը պոռային, ազգերնուս պար – ծանք է, ասանկներն են որ օտարին առ – ջեւ երեսնիս ճերմակ պիտի հանեն ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 5 Մարտ, ժամը 21ին մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ, Հովանաւորութեամբ Հ. Ը. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շ. Մխաքեան խումբի

կը նախագահէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմերու վրայ, սիրայօժար մասնակցու - թիւնը կը բերէ յատկապէս Վենետիկէն հրաւիրուած երգչուհի

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԲԱԼՈՒԼԵԱՆ

Կ'արտասանեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Օր. Սեդա Թուրքլեան :
Կը մեներգեն Օր. Ալիս Շամիրեան, Տէրտէրեան եղբարք :
Մարսէյլի Հայ Արհեստաւորներու կողմէ *հայկական եւ զեղչկական պարեր,*
Ղեկավար Տիկին Մանուշ Շամիրեան, *ազգորէն* Ալեքս Ճօշկունեան :
Շամիրամի պար, Օր. Թիրէէեան եւ Ժ. Համբարձումեան, *ընկերակցութեամբ*
Ալեքս Նագաշեանի, *Դաշնակահարուհի* Օր. Էլիզ Գալյուստեան, Օր. Ատրինէ Մանուկեան :

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

SURPRISE PARTY Ն

Մարտ 6ին, ժամը 4 – 10, Ազգ. Տան մէջ,

32, RUE DE TRÉVISE, PARIS

29ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԻԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

կազմակերպուած չրջանին երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին,

SALLE DE LA CHIMIE, 28 bis Rue St. Dominique
Paris 7·, Métro Invalides

Պիւֆէ, յուշադրութիւն *Մուտք* 3 Ն. Ֆ. (300) եւ 5 Ն. Ֆ. (500)

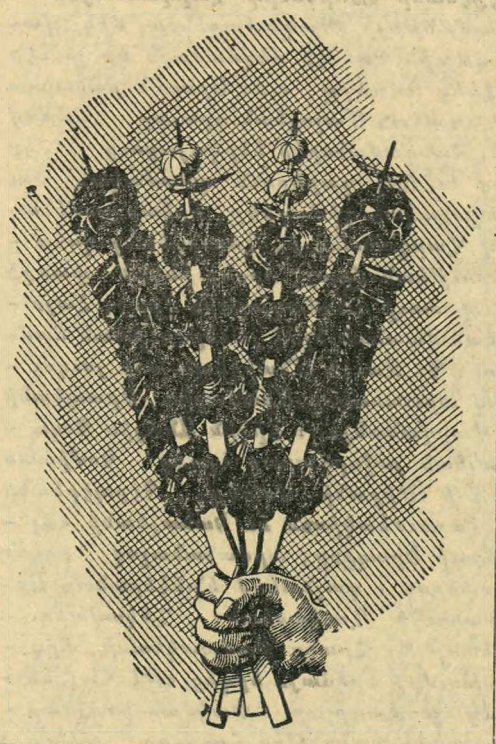

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված - ներ, «չաչիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՋ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :
Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

Նկատի ունենալ Հայկական երգի փառատօնը, որ տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 17-ին, կիրակի կէսօրէ ետք Փարիզի ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի կողմէ, զեկավարութեամբ կարպիս Աֆրիկեանի, Սալ Ռամոյի մէջ (Լիոն):

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

18րդ Թաղամասին մէջ, ծախու է խանութ մը, որ շատ յարմարութիւններ ունի կօշկակար – հնակարկատի համար : Պայմաններու համար դիմել՝

ORNANO : 38-59

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Կանաչեան եւ զաւակները, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝ Պուքրէ մահացած ՃՁՐի ՏԻԿԻՆ ՔՐԻՍԹԻՆԷ ԹՕ - ՔԱԹԼԵԱՆի (ծնեալ Կարապետեան) մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԹԱԴԷՈՍ ԿԱ - ՆԱՉԵԱՆի եւ քեռայրին եւ մօրեղբօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՕՔԱԹԼԵԱՆի հոգւոց հա - մար : Կը խնդրուի հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողներէն՝ ներկայ գտնուիլ:

×

Այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս –Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգե - հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ՄԻՇԷԼ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին տարաբախտ երիտասարդին յի - շատակը յարգողները :

×

Լիոնէն Պ. Վարուժան Սարգիսեան հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել կուտայ, այս կիրակի Լիոնի եկեղեցիին մէջ, Պէյրութ հանգուցեալ իր սիրելի հօրեղբօր ՍԻՐԱԿԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Établissements G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

10, Rue du Caire, PARIS 2· **Tél. : CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

★

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾԱԿԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱԿԱՆԱԿ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ՄԱՅ ԱՆԿԼԷՋ MAILLE ANGLAISE ՄԱՅ ՍԻԻՍ MAILLE SUISSE

ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ÉCOSSE

ԲԱՄՊԱԿԷ ՀԻՍՈՒԱՄՔՆԵՐ·

ՊՈՒՔԼԷԹ BOUCLETTE ՊԱՆԼՈՆ BANLON

●

ՋԱՆԱՋԱՆ ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳՈՑՆՈՎ ԹՐԻՔՈՑԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

★

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵԻ ՋՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40, ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐ

ԵՒ

ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԳԻՒՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 6 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8741 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4542

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻՆ ՃԱՌԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՓԱՐԱՏԵՑ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՐՈՇ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ

Երէկ տուած էինք Հանրապետութեան Նախագահին արտասանած ճառերուն յատկանշական եւ հիմնական մասերը :

Բացի թերթերէն, քիչեր կարծիք յայտնեցին, այսուհանդերձ բոլորին համար ալ անակնկալ մը եղած է զօրավարին ճառը: Արդարեւ, շատերուն կարծիքով զօրավարին արտասանած նախորդ ճառերուն եւ Ալժերիոյ մէջ իր խօսածներուն միջեւ, հիմնական տարբերութիւններ կան :

Շատերուն համար (Կի Մոլէ, Ֆ. Լէնար, Մ. Շուման) այնքան անհաւատալի թուած է որ ուզած են հեռագրին բնագիրը տեսնել :

Ցամենայն դէպս, շատերուն կարծիքով Զօրավարը մասնաւորապէս ուզած է հանդարտեցնել բանակին մտահոգութիւնները եւ վստահեցնել որ Ֆրանսան տէր պիտի կանգնի Ալժերիոյ իր իրաւունքներուն ու հինգ տարուան արիւնալի կռիւները ապարդիւն պիտի չանցնին :

« Լը Մոնտ»ի Ալժէի թղթակիցը արձագանգ կ'ըլլայ տեղւոյն տրամադրութիւններուն ու կը գրէ .— «Կոստանդինի մէջ Զօրավարին արտասանած ճառը զարմանքի եւ գոհունակութեան առիթ տուաւ, մասնաւորապէս բանակէն ներս: Գաղթաբնակներուն մօտ նկատելի է որոշ վերապահութիւն մը :

« Շատեր դիտել կուտան թէ դեռ վերջերս Զօրավարը կը յայտարարէր որ քաղաքական յաղթանակէ մը ետք միայն կարելի պիտի ըլլար վերջ տալ Ալժերիոյ պատերազմին, մինչ այսօր, զինուորական յաղթանակը կը նկատէ նախապայման »:

Փարիզի թերթերէն՝ «Ֆիկառօ» հետեւեալը կը գրէ .— « Այնպէս կ'երեւայ թէ հանրապետութեան պետը համոզուեցաւ թէ էֆ էլ էնը բացասական դիրք բռնած է կրակի դադարեցման համար, կը թուի թէ այլեւս չի հաւատար ազգային ճակատի մարդոց բարի կամեցողութեան » :

« Օռոռ» իր կարգին կը մեկնաբանէ հետեւեալ ձեւով .— «Զօրավարը, հեռու, շատ հեռու գնաց հաշտութեան մը հասնելու իր փափաքին մէջ: Այժմ կը տեսնէ որ իր առաջարկները անպատասխան մնացին. Զօրավարը կազմեց իր եզրակացութիւնը թէ միայն զինուորական լուծումով մը կարելի է վերջ տալ Ալժերիոյ պատերազմին, այլ խօսքով ան այլեւս չի հաւատար ազգային ճակատին» :

Նոյնիմաստ եզրակացութիւններու կը յանգին նաեւ շատ մը թերթեր :

Իր կարգին, միջազգային մամուլը արձագանգ կ'ըլլայ զօրավարին ճառերուն :

«Մանչեսթըր Կուարտիըն» (Անգլիա, ազատ.) հարց կը դնէ թէ տը Կոլ այնքան երկար պիտի դիմանա՞յ, գլուխ հանելու համար իր ծրագիրը «կը թուի թէ՝ կը գրէ թերթը — տը Կոլ լքեց Ալժերիոյ հարցը քաղաքական ճամբով լուծելու իր մտադրութիւնը ... իր ճառէն կը հասկրցուի թէ պատերազմը կրնայ վերջանալ միայն այն պարագային երբ ըմբոստները վար դնեն իրենց զէնքերը: Զօրավարը կը հրաւիրէ բոլորը որ պատրաստուին երկար պատերազմի մը, անշուշտ նպատակ ունենալով իրագործել ինքնորոշումը, թէեւ հեռու թուականի մը: Ո՞վ կրնայ վստահեցնել թէ մահմետականները, եւ Ֆրանսացիները պիտի սպասեն այդքան երկար ժամանակ եւ իրեն տրուած վստահութեան քուէն պիտի տեւէ այդքան երկար » :

«Նիւ Եորք Թայմզ» (անկախ) իր կարգին կ'անդրադառնայ տը Կոլի ճառին :

« Զօրավարը պահանջեց բանակէն որ զինուորական յաղթանակը ապահովէ, իբրեւ միակ միջոցը վերջ տալու ըմբոստութեան: Կ'ընդունի որ այս միջոցը կը կարօտի երկար ժամանակի, ըսաւ նաեւ թէ Ֆրանսա որոշած է մնալ Ալժերիոյ մէջ, անշուշտ տեղւոյն ժողովուրդի բաղձանքին համաձայն: Այս յայտարարութիւնները խոտոր չեն համեմատիր Սեպտեմբերի իր ճառի ոգիին հետ: Տը Կոլ մտադիր չէ ճանչնալու ապստամբ կառավարութիւնը, որ ի դէպ պէտք է փաստէ թէ կը ներկայացնէ ալժերացի ժողովուրդը, պիտի բանակցի Ալժերիան ներկայացնող բոլոր հատուածներուն հետ միայն, դժբախտաբար, սակայն, Ալժերիոյ պատերազմը, որ արդէն իսկ 13·000 Ֆրանսացիներու կեանքը խլած է եւ դուռ բացած անհաշիւ ծախքերու, դեռ կը շարունակուի, առանց վերջ մը տեսնելու հեռանկարին » :

Ամէն պարագայի մէջ, ամէն մարդ կ'ուզէ գիտնալ թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ տը Կոլ : Եթէ ճիշդ են իրեն վերագրուած խօսքերը, ի՞նչպէս բացատրել երբ Զօրավարը կ'ըսէ.—Ալժերիոյ պատերազմըդեռ շատ երկար պիտի տեւէ », երբ Յունուար 29ին կ'ըսէր. — Ֆրանսայի ժողովուրդին միասնականութիւնը, վարկը, յառաջդիմութիւնը խնդրոյ առարկայ են եւ իր ապագան գոց է ցորչափ չէ լուծուած ալժերական հարցը :

Նոյն հակասութիւնը կը նկատուի զինուորական յաղթանակի մասին խօսած ճառին մէջ: Յունվ. 29ին կը տեսնէր երկու լուծում՝ ճզմել ըմբոստները կամ կրակը դադրեցնել եւ կ'աւելցնէր . — Եթէ Ալժերացիներուն պատասխանը իսկապէս իրենց պատասխանը չէ, ժամանակի մը համար զինուորական յաղթանակ մը կարելի է բայց ոչ մէկ բան լուծուած կ'ըլլայ »:

Անտարակոյս բան մը փոխուած է եւ ոմանք կ'ըսեն նոյնիսկ թէ Զօրավարը « ունկնդիրին համաձայն լեզու կը փոխէ »:

Ի՞նչ պատահած է ուրեմն: Զանազան բացատրութիւններ կարելի է տալ : Ա) Զօրավարը ուզած է ազդարարութիւն մը ընել Ալժ. Ճակատին, Բ) Բանակցութիւններ տեղի ունեցած են Թունուզի միջոցաւ եւ՝ ձախողած : Գ) Կ'ուզէ ապահովութիւն տալ բանակին : Վերջապէս ուրիշ բացատրութիւն մը ան որ տը Կոլ, ինչպէս ուրիշներ, տարբեր կը տեսնեն ալժերական հարցը այն վայրկեանէն երբ իրենց ոտքը կը դնեն անոր հողին վրայ:

Ընկերվարական ինքնավար կուսակցութիւնը մասնաւոր բանաձեւով մը իր « յուզումը » կը յայտնէ տը Կոլի հակասական յայտարարութեանց առթիւ :

ՊՈՆԻ արտաքին նախարարութիւնը մերժեց ընդունիլ, Խ. Միութեան ամբաստանութիւնները, Սպանիոյ մէջ զինուորական կայաններու առընչութեամբ : Մոսկուա յուշագրով մը կ'ամբաստանէր Արեւմտեան Գերմանիան իբրեւ «համաշխարհային խաղաղութեան դէմ դաւող եւ արեւելքի ու արեւմուտքի միջեւ խաղաղ գոյակեցութեան արգելք հանդիսացող »: «ՊԵՏԱԿԱՆ գործարաններուն մէջ աշխատող բանուորները դէմ են եւ չեն ուզեր յաւելեալ ժամեր աշխատիլ», ըսած է Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը: «Այսուհանդերձ, — աւելցուցած է ան — պետութիւնը յառաջ պիտի տանի իր ծրագիրը, առանց նկատի առնելու բանուորակ. դասակարգի բողոքները եւ դժգոհութիւնները » :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ԿԵՐՊՈՎ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ

Մարտ 15, առաւօտեան ժամը 10ին, Զօրավար տը Կոլ, շրջապատուած վարչապետ Տըպրէէ և բազմաթիւ նախարարներէ, Օրլիի օդակայանին մէջ պիտի դիմաւորէ Խորհրդային Միութեան վարչապետ Նիքիթա Խրուշչեւ : Կառավարութիւնը մտադրած է իր հիւրը ընդունիլ, արժանավայել շուքով մը ու պիտի աշխատի որ Խորհրդային վարչապետը ականատես եւ ականչալուր ըլլայ երկրին, մշակոյթի, ճարտարարուեստի եւ գիւղատնտեսութեան վերելքին, միեւնոյն ատեն կազմէ յստակ գաղափար մը Ֆրանսայի ուժականութեան, թեքնիքին եւ նախասիրութիւններուն մասին :

Կառավարութեան փափաքն է նաեւ որ վարչապետը այցելէ Հասի – Մեսաուտ : Խորհրդային հիւրին պիտի ընկերանան՝ Լուի Ժոքս, կրթական նախարարը եւ Ժաքինօ, պետական նախարարը: Ամէն ճիւղի նախարար անձամբ պիտի ներկայացընէ երկրին արձանագրած յառաջդիմութիւնները, այսպէս, Սիւտրօ, շինութիւնները, Ժանընէ, Լաքի կազը, Ռօշերօ, Նորմանտիի բուծարանները եւ պանիրի գործարանները եւայլն:

Այցը առիթ պիտի ընծայէ որ երկու պետական դէմքեր գլուխ գլխի խօսակցին միջազգային հրատապ հարցերու շուրջ : Հաւանական է որ Մարտ 29ին հրապարակուի միացեալ զեկոյց մը, ու նոյն օրն իսկ Խրուշչեւ, Ռամպույէի մէջ մամուլի ասուլիս մը տայ: Կը կարծուի թէ Խրուշչեւ պիտի արտայայտուի ու իր կարծիքները յայտնէ՝ Մայիս 16, Փարիզի մէջ գումարուելիք Վերին Ժողովին, Ֆրանսայի եւ խորհրդային յարաբերութիւներուն եւ վերջապէս միջազգային այժմէական խնդիրներուն մասին :

ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄ ԵՒ ԲՈՂՈՔ

Ծիրանաւոր Ժերլիէ, Լիոնի արք.ը կոնդակով մը կ'ըսէ .— «Մեր հաւատացեալ ժողովուրդին եւ կրօնաւորներուն կը յանձնարարենք որ ոչ մէկ ցուցական բընոյթ կրող ելոյթներու մասնակցին, այսուհանդերձ, կը թելադրենք ծանրախոհ եւ զգաստ դիրք մը բռնել: Կը պահանջենք որ մեր թեմի եկեղեցիներուն մէջ աղօթքներ կատարուին: Համաշխարհային, ընկերային եւ կրօնական խաղաղութեան համար»:

× Գերապայծառ Թէաս, իր կարգին, Թարպ եւ Լուրտի թեմերու առաջնորդի հանգամանքով կը գրէ . — «Խրուշչեւ պետն է անաստուած համայնավարութեան եւ ատելավառ հալածիչը կաթողիկէ եկեղեցւոյ, ուստի տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ամէն մէկ կաթողիկէ հաւատացեալի որ մինչեւ իսկ հետաքրքրութենէ մղուած չհանդիպի անոր :

× Գրաւոր հարցումով մը՝ ծերակուտական Լըքանիւէ (Ժողովրդական Շարժում) ներքին նախարարութեան հետեւեալ հարցումները ուղղած է . —

« Ներքին նախարարը ի՞նչպէս կը հաշտեցնէ՝ ապաստանի նուիրական սկզբունքները, զորս Ֆրանսա պարտի օտար գաղթականներուն եւ արգելափակման այն միջոցները որոնք ձեռք կ'առնուին անոնց դէմ, առանց խտրութեան, Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ »: Ծերակուտականը կը հարցնէ նաեւ. — «Որո՞նք են այդ միջոցներուն տուն տուող դրդապատճառները, երբ անոնք կը գործադրուին այնպիսի անձերու դէմ, որոնց անցեալը եւ ներկայ վերաբերումը կ'երաշխաւորեն իրենց բարեկամութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ, իրենց հպատակութիւնը անոր օրէնքներուն, իրենց խղճամիտ յարգանքը հանրային կարգապահութեան, իրենց սէրը ժողովրդավարութեան եւ որոնք ուրիշ ոճիր չեն գործած եթէ ոչ Պ. Խրուշչեւի կողմէ իրենց զրկուած ըլլալը, ապրելու որպէս ազատ մարդիկ, իրենց հայրենիքին մէջ» :

× Խումբ մը անուանի գրագէտներ բողոքագիր մը տպել տուած են Փարիզի թերթերուն մէջ: Գրագէտները ցաւով դիտել կուտան որ հակառակ Ֆրանսայի ասպընջական եւ ազատախոհ սկզբունքներուն «հանրապետականներ, ընկերվարականներ եւ ազատութիւնը սիրող մարդիկ կը ձերբակալուին, խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան պատրաստած ցանկերու հիման վրայ» : Այս առթիւ կոչ կ'ընեն բոլոր Ֆրանսացիներուն որ բողոքի իրենց ձայնը լսելի դարձնեն :

× Ֆրանսայի ներքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութեան առթիւ 800 անձեր փոխադրուած են Քորսիքա : «Պարտադիր արձակուրդ»ի մեկնողները պիտի խնամուին լաւագոյն պայմաններու տակ, այսինքն պիտի բնակին կղզիի օդափոխութեան պանդոկներուն մէջ եւ պիտի ստանան « զբօսաշրջիկի» մը սահմանուած սնունդը: Օրապահիկնին պիտի վճարուի եւ պիտի չկորսնցնեն իրենց աշխատանքը : Երթ ու դարձը կը կատարուի՝ օդանաւով : Ասոնց կարգին կան նաեւ երիտասարդ աղջիկներ եւ երկու նորածին : Պիտի ստանան նաեւ օրական դումար մը իբրեւ վնասուց հատուցում: Այս դումարը համեմատական պիտի ըլլայ իրենց նիւթական պայմաններուն :

Ազգային Ապահովութիւնը կը հաղորդէ որ երեք միլիոն օտարական կայ Ֆրանսայի մէջ որոնց 189·000ը գաղթական են եւ ասոնց 95·000ը արեւելեան երկիրներէ գաղթած են :

ՆԱՍՐ հաւանաբար հանդիպում մը ունենայ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Ֆուատ Շեհապի հետ, ի մօտոյ :

« ՄԱՐԴԻԿ ԾԱՌԱՒԻ են խաղաղութեան եւ երջանկութեան» յայտարարեց, Խ. Միութեան վարչապետը Քապուլի մէջ : 30·000 հանդիսատեսներու ներկայութեան Խրուշչեւ խոստացաւ «օգնել Աֆղաններուն» ու այս առթիւ կրկնեց իր ծանօթ յանգերկը — «Խ. Միութիւնը հակառակ աշխարհի ամէնէն ուժեղ պետութիւնը ըլլալուն, խաղաղութեան կը ձգտի » :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

1.

Երբ մանուկ էի, միտք էի անում
Թէ գիշերն արեւն ո՛ւր է չքանում :
Բայց երբ մեծացայ,
Ես նոր իմացայ,
Որ, գիշերները, արեգակն անշէջ,
Սիրտերի մէջ է սիրահարների,
Աչքերի մէջ է, գգուանքների մէջ,
Համբոյրների մէջ ու վերջը՝ բարի
Կոպերի տակ է օրօրոցների ...

2.

Ծաղիկներն ասին՝ աստուծուն տեսանք..
Ես հաւատում եմ՝ տեսած կը լինեն,
Թէ չէ՝ ո՛ւմ շնչով քնքշացան նրանք,
Ո՛ւմ սիրով, թէ քեզ տեսած չլինեն :
Կամ քեզ են տեսել, կամ քո աչքերը,
Որ այսքան նուրբ են այս ծաղիկները :

3.

Ա՛խ, իմ բալիկ, կարօտել եմ, գիրկս եկ:
Սիրտս գաւաթ, կեանքս գինի քեզ լինի:
Ես կ'ուզէի եօթը գաւաթ, ոչ թէ մէկ,
Եօթն էլ թեկուզ ինձ ջուր տային, ոչ գինի,
Ես կ'ուզէի եօթը որդի, ոչ թէ մէկ, —
Քան զի տունը մէկ սիան վրայ չի կանգնի:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԱՆԱՍԵԱՆԻ

—o—

Ե.

Բառագիտական (լեքսիքոլոգիք) *կամ տարազաբանական* (թերմինոլոգիք) *այս քննութեանց վախճանին հասած՝ այժմ ինձի կը մնայ ներկայացնել վէճը, որ կը վերաբերի բառին ընտրութեան, — մատենագրութիւն, մատենախօսութիւն, մատենաբանութիւն, մատենագիտութիւն, (զանց կ'առնեմ սոփերագրութիւնը, նուազ գործածականը, կազմուած՝ առորական սոփեր բառով, Ալիշանին սիրելի):*

Անասեան կը ջանայ վտարել առաջինը, որ բառական կազմութեամբ՝ կը համապատասխանէ պիպլիոկրաֆի տարազին, այժմ ընդունուած՝ ամէն լեզուի մէջ:

Գրեցինք թէ յունարէն այս բառը, սկզբնաբար, կը նշանակէր ընդօրինակութիւն, — մատենագիրը հեղինակ չէր, այլ աշխատաւոր մը՝ որու պաշտօնն էր փոխագրել, ինչպէս կ'ըսէին հին ատեն, այսինքն պատրաստել նոր գիրք մը ըստ օրինակի:

Այժմ մատենագրութիւն բառը, եւրոպական առումով եւ պարզ տառադարձութեամբ գործածուած, կը նշանակէ ծանօթութիւն մատենից (պիխլըրբուճնտէ) կամ նկարագրութիւն գրոց (պիխլըրպէշրայպունկ):

Ընդհակառակն, հայերէնի մէջ՝ թարգմանաբար գործածուած, ունի հեղինակութեան իմաստ: Ցաւով կ'աւելցնեմ, սակայն, թէ Հայաստանի մէջ կը գործածուի պարզ տառադարձութեամբ եւ եւրոպական առումով, բիբլիոգրաֆիա, օրինակ՝ Ցովհ. Պետրոսեանի «Հայ հին եւ միջնադարեան գրականութեան բիբլիոգրաֆիա» եւ ուրիշներ:

Անասեան կ'աշխատի տարագրել օտար բառը՝ հայրենի երկրին մէջ բնակութեան կոչելով «մատենագիտութիւն» տարազը, իբրեւ համապատասխան պիպլիոլոգիի կամ պիպլիոկրաֆի բառերուն՝ եւրոպական արդի իմաստով, առաջինը՝ ակադեմական ծանրութեամբ:

Գալով մատենագիտութիւն բառին, առաջին անգամ կ'երեւի(*), ինչպէս գրեցինք, Զաքէ Քէլէկեանի բառարանին մէջ՝ հայերէնէ իտալերէն, 1837ին, — «գիտութիւն զանազան տպագրութեանց մատենից, պիպլիոկրաֆիա»:

1883ին, Զարբհանալեան կ'իւրացնէ նոյն մատենագիտութիւն բառը իբրեւ դիտական տարազ, համապատասխանը՝ պիպլիոկրաֆի, արդի եւրոպական իմաստով (տես «Հայկական Մատենագիտութիւն», տպ. Վենետիկ):

1909ին, Ղազիկեան կը նուիրագործէ բառը իր «Հայկական Նոր Մատենագիտութիւն» մեծարժէք հատորով, (Թերաւարտ, հասած մինչեւ Ն տառին վերջը, տպ. Վենետիկ):

Ճի՞շդ է, սակայն, «մատենագիտութիւն» տարազը, ըստ բառակազմութեան:

Գիտութիւն բառը(**), ինչպէս փիլիսոփայութիւն բառը, ակադեմական իր ծանրութենէն անկախ, ունի ոամկական նշանակութիւն մը եւս: Մատենագիտութիւն բառին մէջ, օրինակ, հասարակ նը չանակութիւնն է որ կը գործէ, — ծանօթութիւն գիրքերու: Բայց եւ այնպէս չփոթութիւն մը կը ստեղծէ իրական գիտութեանց հետ, այդ պարագային՝ բարդութեան երկու եզրերը անհաշտ կամ «անմիակաց» (էնիոմփաքիպլ): Ահա թէ ինչո՛ւ, իբրեւ բառակազմութիւն, անյաջող կը թուի ոմանց:

Առաջին դիտողութիւնը կուգայ Օրմանեանէն, որու քննադատութիւնը կամ առարկութիւնը կը մնայ անծանօթ, որովհետեւ նամակով հաղորդուած է Ղազիկեանի(***), որ չէ հրատարակած դժբախտաբար:

Ուրիշներ կը նախընտրեն «մատենախօսութիւն» տարազը(****): Անասեան եւս տհաճութիւն ցոյց չի տար հանդէպ այս բառին: Մխիթարեաններէն, որոնք կառչած կը մնան «մատենագիտութիւն» բառին, Քիպարեան կը բաժնուի՝ իր նախընտրութիւնը տալով «մատենախօսութիւն» տարազին:

Ցարմարագոյն տարազը այս է ահա, — կը համապատասխանէ պիպլիոլոգիի նոր բակերտ բառին, հայերէն թարգմանուած նաեւ մատենաբանութիւն:

Մատենախօսութիւն տարազին դէմ կարելի է առարկել թէ չփոթութիւն մը կը ստեղծէ դրախօսութիւն բառին հետ, — չաճախ գործածուած:

Ֆրանսացիներուն մէջ եւս, պիպլիոլոգիի եւ պիպլիոկրաֆի բառերուն վէճին մէջ նախընտրութիւնը կը չահի առաւել չափ առաջինը:

Ըստ իս, աւելորդ բծախնդրութիւն է պիպլիոկրաֆի տարազին մէջ որոնել նրբերանգներ, զանազանել ճիւղաւորում-ներ, եւ անհաշտ ցոյց տալ պիպլիոկրաֆի եւ պիպլիոլոգիի տարազները: Նման բոլոր աշխատանքներուն գլխաւոր յատկանիշը կը կազմէ ոչ թէ քննադատութիւնը, ոչ եւս վերլուծումը, այլ միայն ապահիչ աղբիւրագիտութիւնը, ինչպէս սովոր են ըսել, այժմ, Հայաստանի մէջ: Անասեան կը խօսի «ուղեցոյց — մատեաններու» մասին, որոնք կը դիւրացնեն մատենադարանային պրպտումները, գրական կամ

(***) Օրմանեան կը ճնշադատէ նաեւ Ղազիկեանի մատենագիտութիւն կազմելու մեթոդը, — գիրքերու բովանդակութիւնը տալը: Այստեղ ճնշադատն է ճնշադատելին: Մանրակրկիտ պրպտումներու մարդը չէր Օրմանեան, — երկրի մը ընկարագրութիւնը տալու համար՝ կը գռհանար շոգեկառքի մը պատուհանէն տեսածով, իսկ երբ կը գրէր «Ագգապատումը»՝ գոմէշի կառքէ մը դիտելով, շատոնց խոյս տուած էր աչքերուն լոյսը, ըսել կ'ուզեմ՝ ճնշական ոգին: Կը գտվեմ Ղազիկեանի մատենագիտական աշխատանքի մեթոդը՝ աւելի ճաշ քարգմանական վաստակը, — երանի թէ լրացուցած ըլլար հնիճ կամ այլ վանական մը՝ փոխանակ··· համրելու վենետիկի կամ մուրջները: Օրմանեանի ցաւը կը թուի թէ կը ծագի այն անտարբերութենէն, զոր ցոյց տուաւ Ղազիկեան՝ երբ, Վենետիկէն իր ծննդավայրը մեկնած օրերուն, չգնաց գինքն ալ տեսնելու: Ի՞նչ գեղեցիկ է Պարտիզակցի վարդապետին ակնարկը, երբ կը գրէ թէ կը սիրէ տեսնել «Մանուշակի երկնահուպ սարերն իր խաչովն ու ··· հրացանով օրհնող Տէր Յակոբ բահանան»:

(****) Ձեմ գիտեր թէ ի՛նչ գործ է Մեսրոպ Մագիստրոսի «Հայ մատենախօսութեան պատմութիւնը» (1935), զոր կը գտնեմ երեւանի մէկ գրացուցակին մէջ:

ԱՆԱՏՈԼԻԻՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Միջնորդներու գործունէութեան չըը – ջանակէն դուրս մնալու համար, որոչեցի օթօպիւսի կայաններէ եւ միւս բժիշկներէն հեռու տեղ մը հաստատել դարմանատուն: Մեւնոյն ատեն դիւրին բացատրելիք բազմամարդ տեղ մը կը փնտռէի եւ չէի գտներ:

Երկու շաբաթ, անընդհատ, յարմար տեղ մը փնտռելէ ետք, մէյտ ի զուր, կիրակի առտու մը մեր եկեղեցին գացի: Արարողութիւնները ամէն օրուան պէս ժամը չորսին սկսելուն, իննին վերջացած էին արդէն:

Վերադարձին՝ սկսայ չրջապատս քրնել: 1954ի ընտրութեան պատրաստութիւնները կը կատարուէին: Տեղ մը ընտրողներու ցանկը կախուած էր: Մօտեցայ եւ անուններուն աչքէ անցուցի: Հինգ – վեց անունը անգամ մը Հայու անուններու կը հանդիպէի: Ուրեմն այս թաղը Հայոց ամէնէն հոծ թիւով գտնուած տեղն էր: Բայց մօտերը յարմար տեղ չկար: Փիչ մըն ալ քալեցի եւ ինքզինքս գտայ բանական ընդարձակ դաշտի մը մէջ, որուն մէկ կողմը նախակրթարան մը եւ միւս կողմը մզկիթ մը կար:

Գտնուած տեղս հարցուցի.

— Հոս Աթփազարը կը կոչուի, ըսին: Ամէն առտու կանուխ ձիեր, կովեր եւ արջառներ կը բերեն ծախելու: Կեսարիոյ մէջ Աթփազարը չգիտցող չկայ:

Այսքանը բաւ էր որոչումս տալու համար: Վարձու տուն մը հարցուցի մօտակայ նպարավաճառին, կանխաւ չեչտելով թէ մինակ չեմ, ինձմէ մեծ քոյր մը ունիմ, թէ վարձքը անմիջապէս վճարելով հանդերձ՝ քոյրս Պոլսէն գալէն ետքը միայն պիտի փոխադրուիմ:

Այս ծանօթութիւնը կարեւոր էր, որովհետեւ գտնուեցան տանտէրեր, որոնք կացութիւնս պարզելու իսկ առիթ չտալուած՝ դուռը երեսիս վրայ գոցեցին, «Մենք ամուրիի տուն չենք տար» ըսելով:

Նպարավաճառը Աթփազարըի հրապարակէն երեսուն քայլ անդին երկյարկանի քարաշէն տուն մը տարաւ զիս: Ճամբան, դարմանատուն բանալու մտադրութիւնս յայտնեցի իրեն: Կեցաւ:

— Ոչ, Տոքթոր, ըսաւ, հոս բժիշկի յարմար տեղ չէ, մէկը չի գար քննուելու: Պարագան կը տարբերի անչուշտ, երբ մէկ ոսկիի նայիք:

— Կը նախընտրեմ բնաւ դրամ չառնել, ըսի եւ ներս մտայ տունէն:

Կեսարիոյ հին տուներէն ամէնէն լաւագոյնն էր, (նախկին Նաւարեաններու տունը), երկրորդ յարկ, երեք սենեակ, մեծակը՝ տասներկու պատուհանով: Անմիջապէս համաձայնեցանք տանտիրոջ հետ:

Երկու շաբաթ վերջ, քոյրս Պոլսէն եկաւ եւ դարմանատունս բացի, ցուցատախտակս ալ կախեցի, — 1 Ապրիլ 1954:

×

Դարմանատունս բացի եւ սկսայ սպասել — կը ներէք անկեղծութեանս համար — ակընդէտ եւ սրտատրոփ՝ հիւանդներուս ժամանումին:

Երրորդ օրը, առաւօտուն ժամը հինգին, դուռս ուժգնօրէն զարնուեցաւ:

Գիտական ուսումնասիրութիւնները, որ եւ է նիւթի կամ առարկայի ամբողջական անդամազննութեան ծրագիրը:

Լաւագոյն քննադատը, լաւագոյն ուսումնասիրողը այն մտաւորականն է՝ որ ճամբայ կ'ելլէ հարցնելով. «Ով ի՞նչ գրած է, ե՞րբ գրած է» այն նիւթին մասին, որ զարձած է իր հետաքրքրութեան առարկան: Կը գտնէ զանոնք՝ քանդելու եւ նորը չինելու համար, կամ աւելցնելու համար իր նպաստը:

Հարցումին, որ դրուեցաւ վերը, կը պատասխանէ մատենագիտութիւնը, — եթէ կը նախընտրէք՝ մատենախօսութիւնը:

Ես կը նախընտրեմ ըսել՝ մատենացոյց: Հարուստ է մեր լեզուն «ցոյց» յանգաւորեալ բառերով, — աշխարհացոյց, ուղեցոյց, օրացոյց, տարեցոյց, եւն.:

Ոմանք այս բառին դէմ կը դնեն ռեփերթուարներու, բաթալոկներու, հաստեղծագրացուցակներու դէզը: Այդ դէզը, եթէ կազմուած է հեղինակներու, խորագիրներու, բովանդակութեան, տեղի եւ թուականի ճշդրտութեամբ, աւելի մեծ արժէք կը ներկայացնէ քան տպագրական այլ հետաքրքրութիւններ գոհացնող փրեզ հատոր մը: Սալոմոն Ռեինաք կը յիշատակէ ռեփերթուարներ, ուր որոնումի առարկայ նիւթի մը մասին ցոյց կը տրուին հարիւրաւոր աղբիւրները, — հմտեստ ու խոնարհ աշխատանք պիտի համարուի նման գործ մը, ճիշդ է, բայց գիտցողը գիտէ թէ Հերակլեան ուժի չափ համբերութիւն կը պահանջէ նման գործի մը պատրաստութիւնը:

Անասեան այդ համբերութեան վկայութիւնը կը բերէ իր մատենագիտութեամբ: Աստոր համար արժանի ամէն գնահատութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ.Գ.— Տարագաբանական այս ակնարկէն ետք, որ կը վերաբերի աշխատութեան խորագրին միայն, յաջորդով ընդհանուրեան պիտի առնեմ Մատենագիտութեան մէկ նիւթը, նախ՝ ճաշակ մը տալու համար Անասեանի աշխատանքին, երկրորդ՝ կատարելու համար փոքրիկ սրբագրութիւն մը, — պիտի առնեմ Վաստակոց գիրքը:

Շ. Ն.

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

—o—

*Երգը վերջացաւ: Ուստա Սողոմոնը ներս փախաւ: Ծափեր, նորէն կանչեր, հուռռաներ: Նորէն կրկնեց սքանչելի երգը, բազմիցս, այնպէս, որ ամէնքս սկսեցինք իր հետ երգել: Ստիպեցինք, ուրիշ երգեր երգեց, մէկը միւսէն սիրելի, համրիչ: « Սիրտս նման է», «Արօրուն, համայիչ: « Սիրտս նման է», «Արօրուն, համայիչ: « Սիրտս նման է», «Արօրուն, համայ

ՆԿՎԾՆՈ ՂՎՑՈՎՎՈՈ

ՎՎՈՎՎՈՎՈՆ ԵՐԿՈՎՈՂ

Գ.

ՄՈՎՎՈՎՈՆ

— Ի՞նչ էաւ եւ ի՞նչ մի եւ եղեւ եղբայրս ջան, որ ես չիմացայ։ Ասա ինձ, ինչ պատահեցաւ եղբօրդ Ասլանին, որ ամբողջ երեք տարի է, որ ոչ նամակ մը ունիմ անկէ եւ ոչ ալ ինքը կու գայ մեզի տեսնելու։ Ի՞նչ եղաւ, ինչո՞ւ չի գար։ Ասա ինձ, ասա, ես ալ ուրիշ եղբայր չունիմ։ Ես ալ ուրիշ քոյր չունիմ։ Ասա, ասա, ինչո՞ւ չի գար։ Ինչո՞ւ չի գար։

Ու Ալիսը ամբողջ ուժով կը թափահարէր Ռուբէնի ձեռքը, որ ան ալ կը ձգէր, որ Ալիսը ազատ ձեռքով սրբէ իր արցունքները։

— Ալիս ջան, ես ալ չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ Ասլանը չի գար։ Ես ալ ամէն օր կը սպասեմ անոր գալուն։ Ես ալ ամէն օր կը մտածեմ անոր մասին։ Ես ալ ամէն օր կը հարցնեմ, թէ ինչո՞ւ չի գար։ Ես ալ ամէն օր կը խնդրեմ Աստուածէն, որ Ասլանը գայ։ Ես ալ ամէն օր կը լսեմ, որ Ասլանը չի գար։ Ես ալ ամէն օր կը լսեմ, որ Ասլանը չի գար։ Ես ալ ամէն օր կը լսեմ, որ Ասլանը չի գար։

Ալիսը ամբողջ ուժով կը թափահարէր Ռուբէնի ձեռքը, որ ան ալ կը ձգէր, որ Ալիսը ազատ ձեռքով սրբէ իր արցունքները։

— Ալիս ջան, ես ալ չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ Ասլանը չի գար։ Ես ալ ամէն օր կը մտածեմ անոր մասին

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

« Շութօ » սէնֆոնիք նուագահանդէս-ներու ընկերակցութիւնը հրաւիրած է Ա-րա Պարթեւեանը, ղեկավարելու համար իր նուագահանդէսներէն մին, 19 Մայիս Հինգշաբթի երեկոյ, Կավոյի սրահին մէջ:

Յայտագրին մէկ մասը պիտի բաղկա-նայ հեղինակին գործերէն :

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թօփալեան եւ զաւակնին Սերժ, ինչպէս նաեւ Վահան-եան (Յունաստան), Հանըմեան, Արիս-եան, Գըլըճեան, Քանարեան, Պօյաճեան, Միքայէլեան, Տէր Յովսէփեան, Տէմիր-ճիպաշեան, Տարօնեան, ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐԻՑԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տէր Յովսէփեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 4ին, (82 տարեկանին), իր բնակարանը, 21 Բիւ Քափիթէն Կինըմեռ, Ռոմէնվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Երեքշաբթի (8 Մարտ), ժամը 10·30-ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, մարմինը պիտի ամփոփուի Լիլայի գերեզմանատունը, իրենց ընտա-նեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբր այդ նկատել :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
Հրաւէր ընդհ· ժողովի եւ կոչ
Թեկնածութեան

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակ-ցութեան Ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ու-նենայ երեքշաբթի, 22 Մարտ ժամը 20·30ին, 32 բիւ տը Թրէվիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին հա-մաձայն վարչութեան մէկ երրորդը (հինգ անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակ-ցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն ա-նոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածութիւնները պարտին Աղքա-տախնամի գրասենեակը հասնիլ ամէնէն ուշը Մարտ ութին:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց ա-նունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն ան-դամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տա-րիէ ի վեր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

×

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապ-րիլ 10ին, Կիրակի, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւն-ները յաջորդով :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ
Concerts Chouteau

Յայտագիր·—
ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ՝
Ջութակի քոնչերթօն եւ Գայանէ :
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ՝ դաշնակի քոնչերթօ (Ա· ունկնդրութիւն) եւ հայկ· ժողովրդական երգեր :
ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ (ԴԱՇՆԱԿ)
GÉRARD JARRY (Violon)
եւ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութիւն՝

RENÉ-PIERRE CHOUTEAU
Մարտ 7, Երկուշաբթի ժամը 21ին, Սալ Կավօ:
Տոմսերու գին 2·50էն 10 Ն· Ֆ·:
Դիմել սրահը եւ Տիւրանին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն, Կիրովական գիւղէն Օր· Արաքսի Շիւքիւրեան կը փնտռէ իր եղ-բայրը, Յակոբ Շիւքիւրեանը, որ երկ-րորդ ընդհանուր պատերազմին ճակատը կորսուած է: Կը կարծուի որ Լիոնի կամ շրջաններու մէջ գտնուի: Որոշ նշան իր վրայ, գլխուն ձախ կողմը սպի մը ունի: Հօրը անունը Մանուկ է, իսկ մօրը անու-նը Հեղինէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդ-րուի Լիոնի եկեղեցւոյ գրասենեակը տե-ղեկացնել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը
Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին կողմէ :
Ապրիլ 3ին

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝
ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

ՍՐՃԱՐԱՆ-ՃԱՇԱՐԱՆ
ԳԱՌՆԻԿ
(ՏԻԻՅՄԷՃԵԱՆ)
Արեւելեան մասնաճաշեր
Խնամուած կերակուրներ
66, Rue de Bonnel, LYON (3e)
TÉL· 60-37-92
Բաց է ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի օրերը :
Լաւագոյն ընդունելութիւն, ապա-հովուած է բոլոր յաճախորդներուն :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆր·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆր·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆր·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն· Ֆր·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆր·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆր·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆր·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆր·	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն· Ֆր·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին

Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր· ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ

Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔ 3 Ն· ՖՐԱՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՍԱԼ ՄԸ·

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ"
MUSIQUE ARMÉNIENNE
vocale et instrumentale

MICROSILLON 33 TOURS

Երգչախումբ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Orchestre Symphonique Chouteau
ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն . —

ՓԱՐԻԶ, Հրանտ – Սամուէլ գրատունը, 51, Rue Monsieur le Prince, DAN. 88-65
Յառաջի խմագրութեան,
ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԹԻՒՐ 5, Rue Augustin-Thierry Place des Fêtes
Երգչախումբի վարչութեան եւ անդամներուն մօտ :
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ժանօ Ղազարեան, La Banque ROSA, 31, La Canebière
Տիգրան Ղազարեան, Պօմոն,
Օր· ՍՕՆԱ ՓԻԼԻԿԵԱՆ 126, Bld. Queirel, ST-LOUP Հեռաձայն՝ 42-82-40
ԼԻՈՆ, Պէրպէրեան Ժան, 39, Rue Lunoir
ՏԷՍԻՆ, Սարգիս Առաքելեան, 12, Rue Nansen

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի

Պ + Կ + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ
Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves
BONGOUT
MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6·) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ· Արք· Օրմանեան, Պէյրութք 1959, Ա· Հատ·	24	Ն·Ֆ·
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ· Գէորգեան, 1960, թղթ· 14, լթկզմ	16,50	Ն·Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե· Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն·Ֆ·
ԳՐԱԿԱՆ-ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն· Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ·	18	Ն·Ֆ·
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ· Ա· Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն·Ֆ·
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ· Մեհեան, Փարիզ, 1959,	6	Ն·Ֆ·
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ· Եպս· Պալաքեան, Բ· Հատ· Փարիզ, 1959	15	Ն· Ֆ·
ՆՈՅՆԻՆ Ա· Հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն·Ֆ·
ՀԱՅԿ· ԺՈՂ· ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա· Նազինեան, Գահիրէ, 1959	3	Ն·Ֆ·
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ· Ա· Համբարձումեան	5	Ն·Ֆ·
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր· Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր·	20	Ն·Ֆ·
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն·Ֆ·
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազա-գոյն ծախքերով կը զբկենք խորհրդ· Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue de St.-Quentin, Paris 10·
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
ou Téléphone : NOR. 40-72 et 50-83

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՐՏ

MARDI 8 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8742 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4543

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ, Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴՐՕՇԱԿԻՐՆ Է »

Ծայրագոյն Արեւելք կատարած երեք շաբթուան ճամբորդութենէն ետք, Խրուշչեւ՝ «խանձուած երեսով» վերադարձած է Մոսկուա :

Օդակայանէն անմիջապէս մեկնած է «Լենին» մարզադաշտը, ուր տասնըհինգ հազար ներկաներուն «պատմած» է այցելութեան նպատակը եւ գտած ընդուլութիւնը :

Յիշեցնելէ ետք թէ, իր ճամբորդութեան ընթացքին 25·000 քլմ. տարածութիւն մը կտրած է, Խրուշչեւ յայտարարած է. — «Անշուշտ կը փափաքէի վերջացնել այցելութիւնս, սակայն անդամ ենք համայնավար կուսակցութեան եւ որպէս այդպիսին պարտաւոր ենք ընդառաջ երթալ ժողովուրդի կամքին »:

Խ. Միութեան վարչապետը մանրամասն պատմած է իր այցելութիւնը Հնդկաստան, Պուրմա, Ինտոնէզիա եւ ԱՖղանիստան :

« Հոն ուր գացինք, հանդիպեցանք պետական անձնաւորութիւններու եւ տեղացի ժողովուրդին, որոնք անվերապահ մեզ կը սիրեն ու կը հասկնան, բոլորն ալ ուզեցին որ իրենց երախտագիտութիւնը եւ համակրանքը փոխանցեմ խորհրդային ժողովուրդներուն »:

« Արեւելքի ժողովուրդները — աւելցուցած է ան — յանձին Խ. Միութեան կը տեսնեն խաղաղութեան դրօշակիրը, անոնք, այժմ կ'աշխատին թօթափել դրամատիրութեան եւ գաղթատիրութեան հետքերը, միաժամանակ Մարքսիսմի եւ Լենինիսմի ուղիով կ'ուզեն ընթանալ »:

Ինչպէս միշտ, Խրուշչեւ վերջացուցած է իր խօսքերը անգամ մը եւս յայտարարելով թէ Խ. Միութեան տեսակէտները, ապազինման եւ այլ միջազգային կարեւոր հարցերուն շուրջ, յստակ են ու Արեւմուտքը պէտք է համաձայնի «ի սէր աշխարհի խաղաղութեան »:

Խ. Միութեան վարչապետը «մոռցած է» յիշեցնելու թէ Հնդկաստան եւ Պուրմա շատ վերապահ ընդունեցան զինքը : Անցեալին գտած ջերմ եւ սիրալիր համաժողովրդական ցոյցերուն ականատես չեղաւ ու վերջապէս Ինտոնէզիա հակառակ իր սիրալիր ընդունելութեան մերժեց հակամերիկեան ոգիով զեկոյց մը ստորագրել :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

ՓՐԱՒՏԱ մեծ խորագրով կը գրէ. — « Ընկեր Խրուշչեւի այցը դէպի Ծայրագոյն Արեւելքի երկիրները, մեծ եւ յատկանշական յաղթանակ մըն է խաղաղութեան համար»:

Ակադեմական ժուքով, թերթի նոյն թիւին մէջ, կը գրէ ի մէջ այլոց «Արեւելքի ժողովուրդները տեսան եւ համոզուեցան թէ Խ. Միութիւնը շահագրգռուած է իրենց վիճակով եւ դրդուած այլասէր զգացումներէ կ'ուզէ օգնել անոնց:

Առաջին անգամն ըլլալով Փեքինի թերթերը դրուատիքներ հիւսելով կ'անդրադառնան՝ Խրուշչեւի Ծայր. Արեւելք այցելութեան: « Ժողովուրդի ձայնը»ի մէջ այլոց կը գրէ.— «Խորհրդային կառավարութիւնը ձգտած է միշտ բարեկամական կապեր հաստատել աշխարհի բոլոր երկիրներուն հետ, արդարութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքներով »:

Հակառակ սիրալիր այս խօսքերուն, պատճառներ կան ենթադրելու թէ ժող. Չինաստան հաշտ աչքով չի դիտեր Խ. Ռուսաստանի «իր շրջագօտիէն» ներս թափանցումը :

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ Կ'ԵԶՐԱԿԱՑՆԷ

"ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԱԼԺԵՐԻԱ ՄԸ, ԿԱՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՅԻ"

Օրան, Թլէմսէն, Ազիզ եւ այլ քաղաքներ եւ վայրեր այցելած է Զօր. տը Կոլ, շաբաթ ամբողջ օրը, ապա վերադարձած է Ֆրանսա եւ մեկնած Քոլոմպէ հանգստանալու համար :

Ինչպէս առաջին օրուան իր խօսած ճառերուն մէջ, այնպէս ալ շաբաթ օրուան իր ճառերուն ընթացքին, Զօրավարը կրկնած է հիմնական իր տեսակէտները :

Ա.— Կրակի դադարեցումը անկարելի է: Ըմբոստները նման տրամադրութիւն ցոյց չեն տար :

Բ.—Ուստի պէտք է յառաջ տանիլ զինուորական գործողութիւնները, մինչեւ կատարեալ ու վերջնական յաղթանակ :

Գ. — Ոչ մէկ խօսք պահելու Ալժերիոյ ներկայ զոյավիճակը: Անկախութեան ձգտիլը կամ պահանջելը խեղկատակութիւն է, քանի որ Ալժերիան առանց Ֆրանսայի չի կրնար ապրիլ: Ինքնորոշումը միակ տրամաբանական ձեւն է: Զօրավարը վստահ է թէ Ալժերացիները պիտի ընտրեն Ֆրանսայի կապուած Ալժերիա մը:

Դ. — Միայն ալժերական հարցով չէ որ շահագրգռուած է՝ Ֆրանսան: Իբրեւ համաշխարհային արժէք ներկայացնող պետութիւն կը հետաքրքրուի նաեւ միջազգային խնդիրներով ու կ'ուզէ տէր կանգնիլ միջազգային իր իրաւունքներուն եւ պարտաւորութիւններուն :

Ի՞նչ նորութիւն կը բերէ Զօրավարը Սեպտեմբեր 16ի յայտարարութեան վրայ: Առաջին՝ չի հաւատար, այլեւս, թէ պատերազմը պիտի վերջանայ մօտ ապագային, այլ «կրնայ երկար, շատ երկար տեւել»: Երկրորդ՝ Զօրավարը հարկ կը տեսնէ ըսելու թէ Ալժերիան պիտի չբաժնուի Ֆրանսայէն, այլ խօսքով մայր երկրի եւ Ալժերիոյ միջեւ կապը պիտի մնայ միշտ, անքակտելի եւ ամուր :

Կարծես աւելի յստակ դարձնելու իր միտքը, Զօր. տը Կոլ հարց տուած ու անմիջապէս պատասխանած է թէ «եթէ երբեք դժբախտութեամբ մը Ալժերացիները որոշեն անջատուիլ Ֆրանսայէն, ապա. պիտի ստիպուինք միջոցներ ձեռք առնել ապահովելու համար ալժերաբնակ Ֆրանսացիներու ներկայութիւնը Ալժերիայէն ներս, միաժամանակ զօրավիգ պիտի կանգնինք Ֆրանսասէր մահմետական զանգուածին»:

Էլիզէի շրջանակները կը զգուշացնեն մամուլը որ «սխալ» մեկնութեանց արձագանգ չըլլայ, նկատի առնելով որ Զօրավարին տուն տուող մտքերը հակասական թուած են եւ անհաշտ Յունուար 29ի իր ճառին ոգիին հետ :

Ոմանք հարց կուտան թէ եթէ այս է տը Կոլի մտածածը, ինչո՞ւ այս բոլորը Յունուար 24էն առաջ չըսաւ :

Շաբաթ օր Ալժերիոյ մէջ պատրաստ էին «կեցցէ տը Կոլ» պոռալու, բայց իր ճառին վերջին պարբերութիւնը «ալժերական Ալժերիա» պաղ տպաւորութիւն ըրաւ անոնց վրայ որոնք «Ֆրանսական Ալժերիա» կը հոլովեն :

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնական դիրքորոշումէն ետք, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Կի Մոլէ Փա տը Քալէի մէջ յայտարարած է թէ «միայն Զօրավարը ունի այնքան հեղինակութիւն որ կարենայ վերջ դնել Ալժերիոյ ցաւոտ հարցին »: Նախկին նախարարը ըսած է նաեւ. — «Մամուլ եւ ձայնասփիւռ կ'ըսեն թէ Զօրավարը այսպէս ըսաւ, այնպէս արտայայտուեցաւ Ալժերիոյ մէջ, չեմ հաւատար, այլապէս բոլորովին հակասական պիտի ըլլար խորհրդարանին եւ ինծի ըրած յայտարա-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

« Tant que la Terre durera »

★

Platon nous est cher, mais la vérité nous l'est davantage.

L'habit noir ne fait pas le moine soucieux toujours de la Vérité.

Jadis Claude Farrère, aujourd'hui M. Henri Troyat, son successeur chez les Immortels, nous ont donné la preuve que l'habit vert ne fait pas l'académicien soucieux toujours de la vérité.

Du jour heureux de son élection à l'Académie française, jusqu'à l'heure faste de sa réception sous la Coupole et depuis, le benjamin de l'illustre Compagnie, M. Henri Troyat, n'a rien fait pour que ses origines cessent enfin d'apparaître sous un «Faux Jour». Il n'a rien fait pour empêcher qu'une toile d'« Araigne » d'incertitudes, aux fils synthétiques, ne se tisse sur son arbre généalogique.

Quoi qu'il ait laissé dire par la presse, la radio et la télévision, ou qu'il n'ait pas dûment et fièrement empêché que ce soit dit, souvent même en sa présence, M. Henri Troyat, de son vrai nom Lévon Torossian né à Moscou de père arménien, n'est pas plus russe que ne l'était Sacha Guitry, né à Moscou de père français.

S'il est vrai qu'on n'emporte pas sa patrie à la plante de ses pieds, il n'est pas moins vrai que l'on ne peut renier ses origines au gré de sa tête. Quiconque a « la Tête sur les épaules », se doit d'éviter certains coups de tête ou haussements d'épaules.

Est-ce possible qu'un aussi grand biographe puisse faire fi, à ce point, des lois précises de la biologie ?

Les origines de l'être naissent à sa conception et ne disparaissent qu'à sa mort. Il n'est pas permis de se méprendre sur le sens et la portée des expériences de mutation des canards, au plumage vert, du Bois de Boulogne.

Avant et après M. Troyat, de nombreux arméniens ont bénéficié du don que ce Pays des Pays, la France immortelle et universelle, a fait entre autres à l'humanisme, pour que tout homme ait le bonheur inestimable d'avoir deux patries : la sienne et la France !

Aussi, ne démérite pas de la France le citoyen, français d'adoption, fier de son ascendance étrangère, s'il est à même d'assurer une descendance digne de la France, par « les Semailles et les Moissons » des générations qui se succèdent.

Etranger pour étranger d'origine, pourquoi l'illustre académicien juge-t-il plus illustre le choix d'une ascendance hypothétique russe, au mépris de sa vraie ascendance arménienne ? « La Clef de voûte » de ce triste complexe nous échappe.

Pourtant, les membres de la famille Torossian n'étaient pas « Etrangers sur la Terre » d'Arménie.

L'Arménie « Grandeur Nature » a prouvé au cours des siècles, qu'elle n'est pas moins sainte que la « Sainte Russie ».

Le « Vivier » du peuple arménien n'est inférieur à aucun autre. Le rouge « Coquelicot » ne saurait teinter de honte les joues de ceux qui s'en réclament dignement.

Le mont Ararat ne perd rien de sa majesté éternelle et l'Arche de Noé qui repose sur cette cime arménienne ne perd rien de sa légende universelle, s'ils ne figurent aujourd'hui sur l'épée d'académicien de M. Henri Troyat, ciselés au lieu et place de l'aigle bicéphale russe. Et, pour si peu, « la Neige en deuil » n'apparaîtra jamais sur le sommet, inaccessible à l'aigle, du Mont sacré de la terre d'Arménie, d'où deux mille ans d'histoire contemplent fièrement le monde.

Elle est grande l'histoire du petit peuple arménien. Auréolée de « la Lumière des Justes », son passé est garant de sa pérennité « tant que la Terre durera » !

Tout cela, à la réflexion, M. Troyat pour vous dire d'une voix chuchotée, que vous auriez fait plaisir à tous les Arméniens en disant : je suis Arménien.

G. M. ALEMSHAH

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը, քրիստոնեայ լրագրողներու ընկերակցութիւնը եւ կարգ մը ուրիշ կազմակերպութիւններ կը բողոքեն այն միջոցներուն դէմ, առնուած, քաղաքական գաղթականներու դէմ որոնք պարտաւորիչ արձակուրդի կը տարուին :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ պիտի ընկերանան 140 հոգի երեք օդանաւերով: Նախ ընտանիքը, յետոյ քաղաքական անձնաւորութիւններ գլխաւորութեամբ Կրոմիքոյի եւ վերջապէս թղթակիցներ: Այս երրորդ խումբին մաս կը կազմէ Իզվեստիայի խմբագրապետը Աճուպէյ որ նախընտրած է իբրեւ լրագրող ճամբորդել քան Խրուշեւի՝ փեսայ :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ Մեթրոփոլիթըն Օփերայի բեմին վրայ յանկարծամահ եղաւ Լէոնարտ Վառըն, նշանաւոր պառիթոնը : 48 տարեկան երգիչը Թեպալտիին հետ կ'երգէր «Լա Ֆորցա տէլ Տեսթինօ» (Ճակատագրին ուժը) երբ ուղեղային արիւնահոսութեան մը զոհ գնաց :

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէջ պայթած Ֆրանսական Լա Քուռպ նաւը որ հարիւր հոգիի մահուան եւ 205հոգիի վիրաւորուելուն պատճառ դարձաւ, բաւական իրաբանցումի դուռ բացաւ: Քասթրոյի կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ Ամերիկացիները իբրեւ հեղինակները այդ խափանարարութեան: Ուոշինկթընի եւ Քուպայի միջեւ կացութիւնը խիստ լարուած է :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ չորս հարիւր մտաւորականներ, արուեստագէտներ եւ ուսանողներ ձերբակալուեցան վերջին 15 օրուան ընթացքին :

ԿԻՆԷԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը: Հաւանական կը նկատուի որ Պօն խզէ իր յարաբերութիւնները Կինէի հետ, այս առթիւ :

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախարարաց Խորհուրդի մօտ ուղղափառ եկեղեցւոյ հարցերու կոմիտէի նախագահը՝ Կարփով, պաշտօնանկ եղաւ :

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ 5902 քաղաքացիներ անցած են Արեւմտ. Պերլին, Փետրուար ամսուան ընթացքին :

ՏԽՐՈՒՆԻ ԸՆԿ. ԳԱԼՈՒՍՏ ԷՅՆԱԹԵԱՆ

Պոսթընի «Հայրենիք»էն ցաւով կ'իմանանք թէ Փետրուար 29ին մեռած է ընկեր Գալուստ Էյնաթեան, բնիկ Վասպուրականցի:

Ողբացեալը Հ. Յ. Դաշնակցութեան նուիրեալներէն էր, ու անձնուէր ընկեր մը որ հակառակ իր յառաջացած տարիքին համակ եռանդ էր: Մասնակցած էր 1915ի Վասպուրականի հերոսամարտին :

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Չէին ըսած սակայն, թէ չի բաւեր վըճռաս չհասցնել, այլ եւ վնաս հասցուցած չըլլալու եւ դարմանումի համար ամէն կարելին ըրած ըլլալու հաւատքը ներչընչէլն ալ նոյնքան կարեւոր է :

Դարմանատանս բացումէն երեք ամիս ետքն էր : Չիս տարին սրտի անբաւարարութենէ տառապող հիւանդի մը, որուն վիճակը ծանր էր : Թանսիոնը եօթի ի – ջած , բազկերակը հազիւ թէ զգալի եւ անկանոն, ոտքերը սառած եւ դէմքը թեթեւ քրտինքով մը պատած էր (մահաթ – միրի սկզբնաւորութիւն) :

Ախտաճանաչումը յայտնի, դարմանու – մը որոշ, բայց արդիւնքը չատ կասկածելի էր :Զեռքս անմիջական հիւանդութիւններու յատուկ դեղերու տուփիս գնաց եւ կեցայ : «Աստղ ըրաւ եւ մեռաւ»ի ահաւոր ամբաստանութիւնը ցցուեցաւ աչքերուս առջեւ : Նման տարաձայնութիւն մը պի – տի բաւէր չքացնելու քանի մը ամսուան մէջ չահած ժողովրդականութիւնս եւ դիս բարոյապէս փճացնելու :

Ուստի, դարձայ հիւանդին տիրոջ .

— կացութիւնը ծանրակշիռ է, ըսի , պատրաստ եմ սրտի զոհացում տալու համար՝ պաշտօնակցի մը հետ բաժնել պատասխանատուութիւնը :

Կէս ժամ ետքը Պետական Հիւանդանոցի ներքին հիւանդութեանց բժիշկը հիւանդը քննած եւ կարծիքը յայտնած էր.

— Քանի մը ժամուան կեանք ունի :

Բժիշկը մեկնելէ ետք տնեցիները չըբացատեցին դիս .

— Մի ներարկէք, Տոքթոր, քանի որ յոյս չկայ, ինչո՞ւ աւելորդ ցաւ պատճառենք :

Այն տեղն բացատրեցի, թէ հիւանդը ասեղի ցաւը զգալու ի վիճակի չէ, բայց անհաժեշտ ներարկումները ընելով՝ գոնէ դարմանումի ամէն միջոցի դիմած ըլլալու բաւարարութիւնը պիտի զգան : Համոզուեցան :

Քանի մը ժամ ետքը այցելեցի կրկին, ինքնաբերաբար : Հիւանդին թանսիոնը տասնի բարձրացած եւ մահաթմբիրէն ելլել սկսած էր : Այդ անգամ իրենք պատրաստակամութիւն յայտնեցին դարմանումը չարունակելու :

Հետեւեալ օրը, առաւօտուն միչտ ժամը հինգին — եկան ըսելու, թէ հիւանդը աչքը բացած է եւ ուտելիք կ'ուզէ :

Հազիւ թէ քանի մը չաթաթ անցած էր այս դէպքէն, որ բարեբախտաբար վեր – ջացած էր ի նպաստ հիւանդին եւ... ինծի, կիրակի առաւօտ մը ժամը չորսին , սկսան զարնել դուռս ուժգնօրէն, անհամբեր եւ սպառնական ձեւով մը :

Ցուզուած, չուարած եւ զայրացկոտ երիտասարդ մը կեցած էր դրան առջեւ .

— Մայրս թունաւորուեցաւ, Տոքթոր : Ձեր գրած դեղը առաւ եւ կապոյտ մելանի ձեւով սկսաւ փսխել : Ամբողջ թաղը ոտքի ելած է :

Հասկցայ : Նոր կը հնչէր Անատոլուի բժշկութեանս մահու եւ կենաց քննութեան պահը :

Անմիջապէս հագուելով դուրս նետուեցայ : Հիւանդը օր մը առաջ քննած էի , երիկամունքի խիթ ունէր : Մորֆին նե – րարկած , պլէօ տը մեթիլեն պարունակող դեղահատ տուած եւ ցաւի չարունակութեան պարագային՝ սրբանէն , վարէն գործածելի սիւփոզիթուար գրած էի :

Հիւանդս , փոխանակ սիւփոզիթուարը պէտք եղած տեղը եւ պէտք եղած ձեւով գործածելու , կերեր է ... : Սիրտ խառնուքին պատճառը այս էր : Կապոյտ փըսխելն ալ անկէ առաջ կլլած դեղահատին պլէօ տը մեթիլենի պարունակութենէնէր : Մտահոգուելիք բան չկար : Բայց ի՞նչ – պէս բացատրել այս ամէնը անոնց որ հափը եւ ֆիթիլը չեն դիտեր զանազանել :

Հիւանդին տունը եւ դրան առջեւի ընդարձակ բակին մէջ ահազին բազմութիւն մը դիմաւորեց զիս : Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր : «Թունաւորեր է , սխալ դեղ տուեր է»ի պէս խօսքեր մինչեւ ա – կանջս կը հասնէին : Թշնամական եւ զայրացկոտ ակնարկներ ամէն կողմէ Թունաւոր սլաքներու պէս ուղղուած էին ինծի :

Անգամ մըն ալ հիւանդը քննելէ եւ անհրաժեշտ բացատրութիւնը եւ հաւաստիքը տալէ ետք, փակը իջայ : Բուն քննութիւնը հոն կը սպասէր ինծի :

Կեանքիս մէջ առաջին անգամ պիտի խօսէի այսքան ժխտական տրամադրութեամբ լեցուն խուժանի մը առջեւ :

— Վայրկեան մը, էֆէնտիներ , ըսի բարձրաձայն (աղմուկը չչուէի փոխուեցաւ) : Գիտեմ , թէ հիւանդին վիճակը մտահոգութիւն պատճառած է բոլորիդ , հետեւաբար պարտականութիւն կը նկատեմ բացատրութիւն տալ ձեզի (քար լըռութիւն տիրեց) :

Ներկրին մանրամասնութիւնը պարզեցի, յետոյ մօտս գտնուող տասը տարեկան տղայ մը կանչելով դեղադրիս բացատրական մասը կարդացուցի (բարեբախտաբար դիրս ընթեռնելի էր) : Տղան իրեն տրուած «կարեւոր» պաշտօնէն հպարտ,կարգաց բարձրաձայն եւ հատիկ հատիկ .— «Սանոը հալիմտէ մաֆաթա պիր փիթիլ ֆոնուր» :

Պրկուած դիմագիծերը թուլցան, ակնարկներու խստութիւնը մեղմացաւ .

— Բժիշկը իրաւունք ունի... յանցանքը հիւանդին տէրոջն է.... ուրիշ ի՞նչպէս բացատրէր..., փիթիլ մաֆաթա ֆոնուր, եուրթուլմա՛զ...

« Քննութիւն»ը վերջացած էր : Կը խոստովանիմ թէ համալսարանի փարմաֆոտիւնամիի քննութեան ընթացքին նուազ քրտնած էի ... :

Դարմանատունս բացած օրէս սկսայ պատրաստուիլ «Մայրերու Օր»ը տօնե – լու՝ կեսարիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով : Բանախօսութիւնս – հայերէն լեզուով — պատրաստ էր : 1949ին, Խաեան Սանուցի ընկերներուս աջակցութեամբ կազմակերպած էինք «Մայրերու Օր» մը, որ նոյն ամսուան մէջ երեք անգամ կրկնուած էր : Արտայայտուած գլխաւոր դաղափարներուն «կենդանի պատկեր»ներով ներկայացումը եւ հեղինակաւոր անձերու կարծիքին բարձրախօսէն մէջբերումները չահագրգռութիւն առեղծած էին այն առեն :

Գրութիւնս կարդ մը նորութիւններով թուրքերէնի թարգմանելէ ետքը կը մնար գտնել գործակցելիք անձերը եւ հաւաքատեղին :

Հրամանատարս զիս ներկայացուց կուսակալին Տիկնոջ, որ Կանանց Միութեան նախագահուհին էր նոյն տեն : Տիկինը կարդաց գրութիւնս , խանդավառուեցաւ մանաւանդ «կենդանի պատկեր»ներու նորութեամբ : Դրամատուն մը բեմայարդարումի ծախքերը խոստացաւ ստանձնել՝ պայմանաւ որ իր հրատարակչականին անունը յիշեմ :

Բոլոր պատրաստութիւնները լաւ կ'ընթանային, բայց Տիկին Նախագահուհին եւ զիս հաւաստարապէս մտատանջող դժուարութիւն մը կար. — «Վաղուան մայրը» ներկայացնող պարմանուհին չէր գտնուած դեռ : Երկու վայրկեանի համար , աղօտ լոյսի մը տակ եւ չղարչի մը ետեւ «բեմ ելլելիք» հերոսուհին չկար կեսարիոյ մէջ : Վերջին չաբաթն էր, ան ալ դժուարացաւ, բայց հրաւիրագիրները հազիւ տպագրութեան յանձնուած էին՝ երբ իմացանք թէ մեր հերոսուհին ճարտարապետ նշանածը չէ արտօներ : Զեռնարկը չէ մնաց :

Առանց ժամանակ անցընելու, մօտակայ նախակրթարանի տնօրէնութեան դիմեցի : Տնօրէնը եւ ուսուցիչները մեծ ոգեւորութեամբ սկսան գործակցիլ : Բանախօսութիւնը, առանց «կենդանի պատկեր»ի պիտի տրուէր դպրոցին սրահին մէջ : Որոշեալ Թուականէն երկու օր առաջ տըննօրէնը անտրամադիր վիճակի մը մէջ գտայ : Կրթական Տնօրէնը վարժարանին մէջ «դուրսէն » մէկու մը կողմէ բանախօսութիւն տալուն համամիտ չէ գտնըւած :

Ուղղակի դիմեցի Կրթական Տնօրէնին , բացատրեցի բանախօսութեանս նիւթը , կուսակալին Տիկնոջ զայն կարդացած եւ վաւերացուած ըլլալը եւ հարցուցի վերջապէս .

— Ձիշդ է, որ ընդդիմացած էք բանախօսութեանս :

— Կուսակալին Տիկնոջ խօսքը լսելէ ետք, տնօրէնը փոխեց դիրքը :

— Կ'աղաչեմ, Տոքթոր, խօսքս սխալ մեկնաբանուեր է, ըսաւ : Ես բանախօսութեան արդելք ըլլալ չուզեցի, բայց փափաք յայտնեցի որ այսքան լաւ պատրաստուած գործ մը աւելի ընդարձակ սրահի մը մէջ ներկայացուէր հանրութեան :

— Տրամադրելի աւելի լայն սրահ մը դոյութիւն ունի՞ :

— Ոչ, դժբախտաբար :

— Հասկցայ, Պարոն Տնօրէն, ըսի եւ մեկնեցայ :

Զորս տարի ետքը, 1958ին, Կանանց Միութեան նոր նախագահուհին հրաւէրով, կարելի եղաւ տօնել « Մայրերու Օր»ը՝ կեսարիոյ մէջ, աննախընթաց կերպով :

Քաղաքին ամէնէն ընդարձակ սրահը կը յորդէր նոյն օրը երկու անգամ կրկնուող հանդիսութեան մը հրաւիրեալներով, որոնց մէջ կը տեսնուէին կուսակալը, քաղաքապետը, բարձրաստիճան զօրավարներ, բժիշկներ եւն. :

Կեսարիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով բանախօսութիւն մը հրաւիրատոմսով կ'ըլլար : Որոշեալ օրէն երկու օր առաջ հրաւիրատոմսերը սպառած էին եւ կանանց Միութիւնը չուրջ հազար հինգ հարիւր ոսկիի հասոյթ մը ապահովեց այս հանդիսութենէն :

Այս առթիւ հրաւիրատոմս մըն ալ ղրկել կ'ուզէի չորս տարի առաջ ձեռնարկիս արգելք եղած կրթ. Տնօրէնին, բայց ... դժբախտաբար ուրիշ տեղ փոխադրուած էր : Զինուորական միամսեայ արձակուրդս որոշած էի ինքնատիպ ձեւով անցընել : Բժշկական չրջապտոյտի պիտի ելլէի : Այս բացատրութիւնը առաջին ակնարկով խորթ թուի գուցէ : Ինչո՞ւ չըլլայ սակայն :

Երբ արուեստագէտ մը իր արուեստը իր գործ դնելու համար զանազան ոստաններ հանդէս կուգայ, երբ կուսակցական մը իր գաղափարականը տարածելու համար կը չրջագայի, բժիշկը ինչո՞ւ չպտրտի քաղաքէն հեռու մնացած հիւանդներու քննութեան համար :

Այս պտոյտը միեւնոյն տեն առիթ պիտի տար ինծի՝ հիւանդներուս քառասուն տո հարիւրը կազմող գիւղացիները աւելի մօտէն ճանչնալու եւ անոնց սովրելակերպը ուսումնասիրելու :

Կարեւոր կէտ մը կար սակայն : Քաղաքէն քիլոմեթրերով հեռու գտնուող գիւղացիին համար բժշկական քննութիւնը ի՞նչ կ'արժէը, երբ բժիշկին գործունէութիւնը պիտի սահմանափակուէր դեղադիր գրելու եւ չատ չատ անմիջական մէկ երկու ներարկում ընելու մէջ :Զէ՞ որ դեղ առնելու համար հիւանդին տէրը պիտի պարտաւորուէր մինչեւ քաղաք իջնելու :

Դեղորայքի պահարան ունենալու համար, բժիշկի մը դեղարանէ նուազագոյն տասը քիլոմեթր հեռու գտնուիլը պայման է : Արդ, քաղաքէն տասնեակ քիլոմեթրերով հեռու գիւղերը չրջապտոյտի ելած բժիշկի մը համար դեղորայքի պահարան ունենալը, ի՞նչ անպատեհութիւն ունէր :

Այս մտածումներս յայտնեցի տեղւոյն Առողջապահական Տնօրէնին, որ չատ ազնիւ եւ բարեացակամ անձ մըն էր : Շրջապտոյտի համար քաջալերեց զիս եւ պայմաններուն տակ դեղորայքի պահարան գործածելու արտօնութիւն խնդրել նախարարարութենէն.: Ամիս մը ետքը պատասխանը եկաւ.— Դեղորայքի պահարան ունենալու համար պէտք է ունենաք առնուազն տասը քիլոմեթր հեռու գտնուող գիւղ մը, ուր չկայ դեղատուն մը կամ դեղագործ մը :

Ուրախացայ : Ամիսներ առաջ Սեբաստիոյ Ազգային Հիւանդանոցի մէջ ծանօթացած էի Ս. Ներսիսեան Վարժարանի ուսուցչուհի Տիկին Ազնիւ Ներսիսեանի հետ, որ Սեբաստիոյ մօտակայ Ալտընտաղ գիւղաքաղաքի մէջ կը տնօրինէր Ս. Ներսիսեան Վարժարանը : Ալտընտաղ 50 քիլոմեթր հեռու էր Սեբաստիայէ : Ալտընտաղի մէջ դեղատուն մը չկար : Ալտընտաղ ընտրեցի :

Ալտընտաղ հասնելէ ետք, Տիկին Ազնիւ Ներսիսեանի հետ ուղղուեցանք Ս. Ներսիսեան Վարժարանի տնօրէնութեան դիմեցի : Տնօրէնը եւ ուսուցիչները մեծ ոգեւորութեամբ սկսան գործակցիլ : Բանախօսութիւնը, առանց «կենդանի պատկեր»ի պիտի տրուէր դպրոցին սրահին մէջ : Որոշեալ Թուականէն երկու օր առաջ տըննօրէնը անտրամադիր վիճակի մը մէջ գտայ : Կրթական Տնօրէնը վարժարանին մէջ «դուրսէն » մէկու մը կողմէ բանախօսութիւն տալուն համամիտ չէ գտնըւած :

Ուղղակի դիմեցի Կրթական Տնօրէնին , բացատրեցի բանախօսութեանս նիւթը , կուսակալին Տիկնոջ զայն կարդացած եւ վաւերացուած ըլլալը եւ հարցուցի վերջապէս .

— Ձիշդ է, որ ընդդիմացած էք բանախօսութեանս :

— Կուսակալին Տիկնոջ խօսքը լսելէ ետք, տնօրէնը փոխեց դիրքը :

— Կ'աղաչեմ, Տոքթոր, խօսքս սխալ մեկնաբանուեր է, ըսաւ : Ես բանախօսութեան արդելք ըլլալ չուզեցի, բայց փափաք յայտնեցի որ այսքան լաւ պատրաստուած գործ մը աւելի ընդարձակ սրահի մը մէջ ներկայացուէր հանրութեան :

— Տրամադրելի աւելի լայն սրահ մը դոյութիւն ունի՞ :

— Ոչ, դժբախտաբար :

— Հասկցայ, Պարոն Տնօրէն, ըսի եւ մեկնեցայ :

Զորս տարի ետքը, 1958ին, Կանանց Միութեան նոր նախագահուհին հրաւէրով, կարելի եղաւ տօնել « Մայրերու Օր»ը՝ կեսարիոյ մէջ, աննախընթաց կերպով :

Քաղաքին ամէնէն ընդարձակ սրահը կը յորդէր նոյն օրը երկու անգամ կրկնուող հանդիսութեան մը հրաւիրեալներով, որոնց մէջ կը տեսնուէին կուսակալը, քաղաքապետը, բարձրաստիճան զօրավարներ, բժիշկներ եւն. :

Կեսարիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով բանախօսութիւն մը հրաւիրատոմսով կ'ըլլար : Որոշեալ օրէն երկու օր առաջ հրաւիրատոմսերը սպառած էին եւ կանանց Միութիւնը չուրջ հազար հինգ հարիւր ոսկիի հասոյթ մը ապահովեց այս հանդիսութենէն :

Այս առթիւ հրաւիրատոմս մըն ալ ղրկել կ'ուզէի չորս տարի առաջ ձեռնարկիս արգելք եղած կրթ. Տնօրէնին, բայց ... դժբախտաբար ուրիշ տեղ փոխադրուած էր : Զինուորական միամսեայ արձակուրդս որոշած էի ինքնատիպ ձեւով անցընել : Բժշկական չրջապտոյտի պիտի ելլէի : Այս բացատրութիւնը առաջին ակնարկով խորթ թուի գուցէ : Ինչո՞ւ չըլլայ սակայն :

Երբ արուեստագէտ մը իր արուեստը իր գործ դնելու համար զանազան ոստաններ հանդէս կուգայ, երբ կուսակցական մը իր գաղափարականը տարածելու համար կը չրջագայի, բժիշկը ինչո՞ւ չպտրտի քաղաքէն հեռու մնացած հիւանդներու քննութեան համար :

Այս պտոյտը միեւնոյն տեն առիթ պիտի տար ինծի՝ հիւանդներուս քառասուն տո հարիւրը կազմող գիւղացիները աւելի մօտէն ճանչնալու եւ անոնց սովրելակերպը ուսումնասիրելու :

Կարեւոր կէտ մը կար սակայն : Քաղաքէն քիլոմեթրերով հեռու գտնուող գիւղացիին համար բժշկական քննութիւնը ի՞նչ կ'արժէը, երբ բժիշկին գործունէութիւնը պիտի սահմանափակուէր դեղադիր գրելու եւ չատ չատ անմիջական մէկ երկու ներարկում ընելու մէջ :Զէ՞ որ դեղ առնելու համար հիւանդին տէրը պիտի պարտաւորուէր մինչեւ քաղաք իջնելու :

Դեղորայքի պահարան ունենալու համար, բժիշկի մը դեղարանէ նուազագոյն տասը քիլոմեթր հեռու գտնուիլը պայման է : Արդ, քաղաքէն տասնեակ քիլոմեթրերով հեռու գիւղերը չրջապտոյտի ելած բժիշկի մը համար դեղորայքի պահարան ունենալը, ի՞նչ անպատեհութիւն ունէր :

Այս մտածումներս յայտնեցի տեղւոյն Առողջապահական Տնօրէնին, որ չատ ազնիւ եւ բարեացակամ անձ մըն էր : Շրջապտոյտի համար քաջալերեց զիս եւ պայմաններուն տակ դեղորայքի պահարան գործածելու արտօնութիւն խնդրել նախարարարութենէն.: Ամիս մը ետքը պատասխանը եկաւ.— Դեղորայքի պահարան ունենալու համար պէտք է ունենաք առնուազն տասը քիլոմեթր հեռու գտնուող գիւղ մը, ուր չկայ դեղատուն մը կամ դեղագործ մը :

Ուրախացայ : Ամիսներ առաջ Սեբաստիոյ Ազգային Հիւանդանոցի մէջ ծանօթացած էի Ս. Ներսիսեան Վարժարանի ուսուցչուհի Տիկին Ազնիւ Ներսիսեանի հետ, որ Սեբաստիոյ մօտակայ Ալտընտաղ գիւղաքաղաքի մէջ կը տնօրինէր Ս. Ներսիսեան Վարժարանը : Ալտընտաղ 50 քիլոմեթր հեռու էր Սեբաստիայէ : Ալտընտաղի մէջ դեղատուն մը չկար : Ալտընտաղ ընտրեցի :

Ալտընտաղ հասնելէ ետք, Տիկին Ազնիւ Ներսիսեանի հետ ուղղուեցանք Ս. Ներսիսեան Վարժարանի տնօրէնութեան դիմեցի : Տնօրէնը եւ ուսուցիչները մեծ ոգեւորութեամբ սկսան գործակցիլ : Բանա –

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

« Հայր Սուրբ » կը կանչէինք իմ «ուսա տա Սողոմոնը» , այդ զուարթ աղմըկոտ, արագաչարժ եւ կատակասէր սուրբը, որ երգի մարմնացումն էր իր ամբողջ էութեամբ : Երգերուն համահաւասար իր սեփական ձայնը դիս կը յուզէր : կարծես անմարդկային ձայն լինէր, մեր լեռներու կաքաւանքներու կարկաչիւնը :

Հովի պէս թեթեւ երգել կուտար, միչտ կ'արգիլէր պոռալ, միչտ նուրբ, երկնային :

« Սարերի վրով գնաց, եա՛ր... »: Ով կը յիշէ ինչպէս կ'երգէր Կոմիտասեան խումբը, չի կարող զսպել իր յուզումը , այնքան նուրբ էր երգը եւ խօսուն ,թեթեւ ինչպէս մշուշը մեր լեռներուն : Ղեկավարելու ժամանակ Հայր Սուրբը իր արտայայտիչ ու չարժուն դէմքով նշաններ տալով, իր ձեռքերու ալիքաւոր ճկուն ելեւէջներով այնպէս կը մարմնաւորէր երգը, որ աչքիս առջեւ կուգային մեր գունաղեղ սարերը, կանաչ արտերն ու ծաղկազարդ հարոնները , հեռացող եւ մշուշի մէջ հաչուող ճանապարհը , որի վրայով կ'երթար լռելեայն այս նուրբ , քնքոյշ երգն հնարող գեղջկուհու եարը :

Քիչ ետքը կ'երգէինք «Ամպել ա: ձուն չի գալիս»: Ձափը թեթեւ ինչպէս Շողերի քայլերը, յետոյ ձայնը կ'ուժեղանար , կ'ուռճանար եւ երկնային ճերմակ ամպերու նման կը գալարուէր , վերջը նորէն կը նրբանար, կ'իջնէր : «Անծրեւն եկաւ Շաղալէն»: Այնպէս, որ անձրեւի անոյշ ձայնը կը լսէինք , յետոյ տեսնելու պայծառ արեւի տակ, ճառագայթներու տակ փայլող եարը « Ալ ձիս տակին խաղա – լէն »:

Հապա կուժն առայ, ելայ սարը, էս գիշեր, լուսնակ գիշեր գողտրիկ հովուերգութիւնը Թովիչ : Ո՞ր մէկ երգը Թուեմ, ամէնը իրենց իւրայատուկ խորթութ – փանց ոլորտներով մեզի կ'արբեցնէին ուղղակի եւ մեր սիրտերն ու հոգիները կը լեցնէին գեղջուկ հայ աննման աղջը – կայ անարատ սիրով, աննիւթ, երերա – կան սիրով, որ դեռ կ'ապրի , մշտաղա – լար ու պայծառ, արդէն ծերացած , սակայն միչտ վառ մնացած հոգուս մէջ :

Ջմոռնանք նչել, որ երգերու մեծ մասի հեղինակները մեր քնքոյշ հայ ջահել հարսներն ու աղջիկներն են :

Երբ«Գարուն ա, ձիւն ա արել» կը սորվեցնէր չատերս կ'արտասուէինք թէ երդի եղանակէն ՝ւ թէ բառերու անման ու պարզ արտայայտութենէնէ: «Գարուն ա», կանաչ դաշտեր, ծաղկած ծառեր, հայ աղջկայ ուրախ, անմեղ սիրտ : Ցանկարծ, անսպասելիօրէն, բուք ու բորան, սառը ողմը կը փչէ, ցուրտ սաս – տիկ, սառնամանիք եւ ով սարսուռ, Ցուն ա անում: Ջեան հաստ չերտը ծածկած է ծաղիկ ու կանաչ, սար ու դաշտեր: տխրութիւն, լուռ տեսարան, Թռչուններն իսկ չեն երգեր : Խոր, լիաթոք հառա – չանքով երգը կը չարունակէ ուժգին Ա՛խ, չորնա՛, վա՛խ, ա՛յ եար, չար մարդու լեզուն: Ինչ սրտառուչ եւ յուզիչ բառեր ու պատկերներ, ինչ արտայայտիչ եղանակ : Երգն այնպէս կը ղեկավարէր եւ այնպէս կ'արտայայտէր, որ ես յուզումէս կը պատկերացնէի Թէ իմ սեփական տխրութիւնն է, ինծի է բամբասած, չորնալու արժանի չար լեզուն: Կրկնակ « Վայ, լէ, լէ,»ն կը վերջացնէր վերջապէս նրբութեամբ , մինչեւ աստիճանաբար երկինքի մէջ կորչող մի հնչիւն : Կարծես երկինք կը նետէր կծիկ տուած նուրբ քօղը տանջուող հայ աղջկայ : Ու յուզումէս կուլայի, ինչո՞ւ ամչնալ, այժմ էլ կուլամ Կոմիտասեան գեղեցկութեամբ յուզուելով :

Սերտարանի երկար դահլիճին մէջ կը կատարուէին փորձերը: Ցաճախ խումբը կը Թողնէր, կ'երթար, կը հեռանար, հեռուէն լսելու, նորէն կը մօտենար, կը փոփոխէր: Ցաճախ կը բարկանար, երեսը կաս – կարմիր, աչքերն արիւնով լցուած, ոտքերը գետին կը խփէր ցասումէն եւ կը չանթահարէր զմեզ իր զարմանալի արագաչարժ աչքերով ամենաթեթեւ մի թերացման համար: Շատ յաճախ զուարթ կատակներով կ'աչխուժացնէր խումբը իր նշանաւոր կատակներով կամ դէմքի շարժումներով :

Լոռուայ հոռովելներն ու կալի երգերը նշանաւոր փուչն էր մեր խումբի, Հայր Սուրբի իրեն գործունէութեան: Ամէնքս հիացած էինք, եւ Հայր Սուրբն իր գիտունակութիւնը ի վիճակի չէր ջողարկելու: Ջքնաղ եղանակներն ու խօսքերը երբեմն կատարեալ պատկերներ էին նկարչական: Գութանաւորներու եւ կալուող – ներու սէրը դէպի լծկան անասունները առանձին հաճելի գոյն կուտայ երգին յաճախ սիրուած եղներու անունները լսուին՝ Լաչին, Շիրվան, Շէկո: Փորձերը չատ երկար տեւեցին, այնքան Հայր Սուրբը կ'ուզէր կատարեալին հասնիլ : Վահան Տէր Առաքելեանը մաճկալի մը ներգը կ'երգէր իր քաղցր տէնորով , ինչպէս նաեւ սքանչելի Ա՛խ, մարալ ջան : Սիփանայ Բաֆերու փորձերուն ժամանակ չէինք ու չենորհքով պատերազմի կը նմանէին մեր երգերը: Միչտ դժգոհ, մեզի զօրավար վարդապետը մեզի կը « հատու սուսերը» ձեռքերնիս , գոնէ վերցնելու Սիփանայ սարը :

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՐԱՆՋԵԱՆ

(3 Շար.)

ԱԿՎՇՆՈ ԴՎԱՅՎԿՎՈՍ

ԴԱՍԸ ԲԱԽՄՈՑ

ՅՈՎՍԵՓ

Գ.

— Ֆէյ ասէ՝ ահա, Ակշոն, ոչ ես եմ մեր մէջ, որ ամէն ինչ կը գիտնամ, ոչ ալ ինծի համար դիւրին է ամէն բան գիտնալ, բայց ես գիտեմ, որ դուն ալ ինծի պէս կը հաւատաս այն մեծ ուժին, որ մեզ կը ստեղծէ, կը պահէ, կը տանի դէպի յաղթանակ, թէ՛ ուրախութեան մէջ եւ թէ՛ տառապանքի մէջ։ Ես գիտեմ, որ դուն ալ կը հաւատաս, որ մեր ամէն մէկ գործը, ամէն մէկ խօսքը, ամէն մէկ մտածումը կը գրուի Աստուծոյ մատեանին մէջ, եւ որ մեր ամէն մէկ արարքին համար մենք պիտի պատասխանենք Անոր առջեւ։

— Ես կը հաւատամ, Յովսէփ, եւ ես գիտեմ, որ Աստուած կայ, որովհետեւ ես Անոր ձայնը կը լսեմ ամէն անգամ, երբ ես ինքզինքս կը գտնեմ մենութեան մէջ։ Ես գիտեմ, որ Ան կայ, որովհետեւ ես Անոր ներկայութիւնը կը զգամ

բութիւններուն: Յամենայն դէպս, գէշ թուական մը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի համար, որովհետեւ կասկած մը առաջ եկաւ, ինչպէս հոս, այնպէս եւ մահմետականներուն եւ աշխարհի մէջ: Ինչ որ ըլլայ վաղուան մեր ընելիքը, նորէն իր ճառին տուն տուող կարգ մը մտքերը մեզ նեղ կացութեան մը կը մատնեն: Հասած ենք տեղ մը ուր Ֆրանսական ժողովրդավարական սկզբունքները մեծ չափով տուժեցին »:

Խօսքի շարունակութեանը մէջ Կի Մոլէ ըսած է նաեւ. — «Ճիշդ չէ թէ այս մարդը (զօրավարը) երկերես է եւ սուտ կը խօսի, ճիշդ չէ, որովհետեւ բոլորովին հակառակ է իր նկարագրին: Ճիշդ է, ընդունակ է ան կոպտութեան, խորամանկութեան, սակայն ոչ ստախօսութեան, ասոր համար է որ չեմ հաւատար լուրին ճշգրտութեան:

Իր կարգին, Մօրիս Շուման յայտարարած է. — « Պարկեշտ գործ մը պիտի չըլլար տեսակէտներ արտայայտել հիմնուելով բացառաբար ճառի մը կցկտուր մասերուն վրայ »:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30-ին, սովորական ժողովատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գրիգոր Փարատեանի եւ Թագուհի Աբրահամեանի ամուսնութեան առթիւ (28-2-1960) կնքահյրը՝ Յակոբ Հաճի Դանիէլեան (Սթանոզցի) քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Խրիմեան դպրոցին եւ տասը Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին: Գր. Փարատեան՝ քսան Ն. Ֆ. Խրիմեան դպրոցին: (Ստանալ Սթանոցզի Օտայէն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի բժշկական ուսանող Պ. Լեւոն Մոմճեան: Նիւթ՝ «Սփիւռքի մէջ ինչո՞ւ մեր երիտասարդութիւնը կը խուսափի հայ հանրային աշխատանքներէն. ատոր հետաւանքները»: Ճշդապահ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան. — Հանգուցեալ Ժան Աղաճանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Արշալոյս Ինէքճեանէ քսան Ն. Ֆ., , հանգուցեալ Տիկին Հայկանոյշ Բարսեղեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տիկին Նազելի Չալըգեանէ քսան Ն. Ֆ., Տիկիններ Գապագեանէ, Ճիլաճեանէ, Չիվիճեանէ, Գալուստեանէ տասնական Ն. Ֆ.:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Մագսուտ Մանիկեանէ 50 Ն. Ֆ.ի նուիրատուութիւը, փոխան ծաղկեպսակի, Կրընոպլէն հանգուցեալ Երուանդ Հաճըեանի մահուան առթիւ:

Փարիզէն ծանօթ գորգավաճառ Պ. Գէորգ Պագըրճեան, այս անգամ եւս Լիոնի եկեղեցւոյ շինութիւնը քաջալերած է 2000 Ն. Ֆ.ի ինքնաբուխ եւ առատաձեռն նուիրատուութեամբ, որուն համար խորապէս իր շնորհակալիքը կը յայտնէ Եկեղեցաշէն յանձնախումբը:

Պ. Գէորգ Պագըրճեան Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան տեւական բարերարն է: Քանի քանի անգամներ մեծաքանակ գումարներ նուիրած է եւ միշտ ուզած է մընալ անծանօթ բարերարը: Այս անգամ հակառակ իր կամքին, շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ կ'արձանագրենք իր նուիրատուութիւնը, տեղեակ պահելու համար Լիոնահայութիւնը, որ հեռու բնակող հայրենակիցներ, սրբտանց մօտ են Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, փափաքելով օր առաջ զայն աւարտած տեսնել ու ասոր համար կամովին կը բերեն միշտ իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը:

ԴԻՒԱՆ

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ
ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», կեսարական «պաստըրմա», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաբերտա, բաբլաւա, բատայիֆ, տերեւ եւայլն:

Անգամ մը գիմեցէք՝
ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եղան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 10ին, Կիրակի, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին

Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի
Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ

Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔ 3 Ն. ՖՐԱՆՔ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՃՆՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ

Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ. Պահատէրեանի, Հեռ. Օռնանօ 37-22 եւ Գ. Աղամեանի՝ հեռ. Թռինիթէ 58-74 Մուտք՝ 5 Ն.Ֆ., ուսանողներու կէս գին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6·) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արբ. Օրմանեան, Պէյրութբ 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ-ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷԶԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959,	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաբեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՍԱԼ ՄԸ.

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ"

MUSIQUE ARMÉNIENNE
vocale et instrumentale

MICROSILLON 33 TOURS

Երգչախումբ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Orchestre Symphonique Chouteau

ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն. —

ՓԱՐԻԶ, Հրանտ – Սամուէլ գրատունը, 51, Rue Monsieur le Prince, DAN. 88-65

Յառաջի խմագրութեան,

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԹԻՒՐ 5, Rue Augustin-Thierry Place des Fêtes

Երգչախումբի վարչութեան եւ անդամներուն մօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ժանօ Ղազարեան, La Banque ROSA, 31, La Canebière

Տիգրան Ղազարեան, Պօմոն,

Օր. ՍՕՆԱ ՓԻԼԻԿԵԱՆ 126, Bld. Queirel, ST-LOUP Հեռաձայն՝ 42-82-40

ԼԻՈՆ, Պէրպէրեան Ժան, 39, Rue Dunoir

ՏԷՍԻՆ, Սարգիս Առաքելեան, 12, Rue Nansen

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՐՏ

MERCREDI 9 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8743 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4544

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԵՐՈՒՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՔԱՆԻ ՄԸ ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ Կ'ԸՆԷ

Ինչպէս երկու օր է մանրամասն գրած էինք, Զօրավարին արտասանած խօսքերը կը շարունակեն վէճի եւ տարակարծութիւններու դուռ բանալ: Ընկերվարականները բացորոշ դիրք բռնած են ու դէմ կ'արտայայտուին, ոմանք, աւելի զգոյշ, կը սպասեն յաւելեալ մանրամասնութեանց:

Ալժէ լոյս տեսնող «Վերջին ժամը»ին մէջ, Ռընէ Փլէպրը կը գրէ — «Սխալեցան անոնք որ կը յուսային թէ կրակի դադարումը մօտալուտ է ու քաղաքական ճամբով կարելի պիտի ըլլար լուծել Ալժերիոյ խնդիրը: Սխալեցան նաեւ անոնք որ կը կարծէին թէ քաղաքական ճամբով ծախու պիտի հանուէր՝ Ալժերիան»:

Իր կարգին «Լը Մոնտ»ի Ալժէի թղթակիցը արձագանգ կ'ըլլայ հոն տիրող տրամադրութիւններուն: «Ալժերական Ալժերիա մը՝ կապուած Ֆրանսայի — կը գրէ թղթակիցը — Զօրավարին բաղձանքը չի գոհացներ գաղթաբնակ Եւրոպացիներու ցանկութիւնները: Որովհետեւ, նման դրութիւն մը կը նախատեսէ որոշ անջատում մը»: Մահմետական զանգուածին մօտ, յուսախաբութիւնը մեծ է, քանի որ պատերազմը դեռ երկար պիտի տեւէ ու խաղաղութեան հաստատումը վիճելի կը դառնայ: Գնդապետ Պութիէ, իր կարգին յայտարարած է թէ «գոհ են եւ խանդավառ» Զօրավարին այցելութենէն, ու այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ալժերիոյ Ֆրանսական բանակը յաւելեալ օժանդակութիւն չէ ուզած զօրավարէն, ուրիշ խօսքով զինուորականները գոհ են տը Կոլի «անզիջող» տրամադրութիւններէն եւ վճռած են՝ ամէն գնով յաղթական դուրս գալ:

«Ալժերական կառավարութեան» պաշտօնաթերթը «Էլ Մուհաճիր» անդրադառնալով զօրավարին ճառերուն կը գրէ թէ «մօտ ատենէն, պիտի պատասխանենք, զօրավարին»: Անցեալին մերժեցին ընթացք տալ տը Կոլի աւելի ընդունելի առաջարկներուն, թերեւս, վախնալով ապագայ բարդութիւններէ եւ մանաւանդ զինուորական պարտութեան հեռանկարէն սարսափած, տեղի տան ու ընտրեն խոհեմ եւ զգաստ քաղաքականութիւն մը: Թունուզի պետական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը: Արդարեւ՝ «Ալ Ամալ» թերթը, կը գրէ. — «Տը Կոլ փակեց բոլոր ուղիները, միակ բաց ձգած ճամբան, անձնատուութեան ճամբան է»: «Տը Կոլ — դիտել կուտան Թունուզցիք, ի դերեւ հանեց, 1958 Հոկտեմբեր 23ի, 1959 Սեպտեմբեր 16ի եւ նոյն տարուան Նոյեմբեր 10ի ճառերուն տուն տուող դրական եւ հասկացողութեան տրամադրութիւնները եւ տեսակէտները: Ան ետ գնաց, փոխանակ յառաջ երթալու»:

Պրիւսէլի թերթերէն՝ «Ժողովուրդը» (ընկերվարական) ըսելէ ետք թէ «Զօրավարը պիտի չտեսնէ Ալժերիոյ պատերազմի վերջաւորութիւնը, ցորչափ շարունակէ յամառիլ զէնքի ուժով լուծելու Ալժերիոյ ըմբոստութիւնը: Փարիզ կ'աշխատի համոզել Զօրավարը որ ետ կենայ իր այդ մտադրութենէն, անհաւանական է սակայն, որ տը Կոլ տեղի տայ, իր սովորութիւններուն եւ խառնուածքին դէմ է նման դիմաշրջում մը ընելը: Կը վախնանք որ պատերազմը շարունակուի դեռ երկար ժամանակ: Այն տպաւորութիւնը ստացանք թէ տը Կոլ ինքնորոշումի իր այդ յայտարարութիւնը ըրաւ այն հաստատ համոզումով որ պիտի մերժուի: Այժմ որ ընդունուած է, յետ դարձ մը ընելով գոհացում կուտայ միայն Պիտոյին»:

«Օպզերվըր» (Լոնտոն, անկախ) կը գրէ. — «Յարաբերական խաղաղութենէ մը վերջ, անգամ մը եւս ի դերեւ կ'ելլեն մեր յոյսերը տեսնելու Ալժերիոյ մէջ խաղաղութեան հաստատումը: Միջազգային չափանիշով աղետալի է որ զօրավարը չգիտցաւ օգտագործել ծայրայեղներու դէմ տարած իր յաղթանակին արդիւնքը, վերջ մը դնելով պատերազմին:

«Իր միակ ճամբան էր: Ասոր փոխարէն այցելեց զօրավարներուն եւ ըմբոստութիւնը ճզմելու մասին խօսեցաւ: Աւելի առաջ երթալով յայտարարեց նաեւ, թէ Ֆրանսայի իրաւունքն էր Ալժերիոյ մէջ մնալը: Դեռ որքա՞ն ժամանակ պիտի շարունակուի այս անիմաստ պատերազմը ուր Ֆրանսացի երիտասարդներ եւ Ալժերացիներ կը մեռնին, հաւասարապէս, հինգ տարիներէ ի վեր»:

«Ալ Ամալ» (Թունուզ) «Վերադարձ դէպի անցեալ» խորագրով կը գրէ. — «Եթէ ուշի-ուշով քննենք, կը հաստատենք մէկ ճշմարտութիւն: Տարիներու պատերազմէ վերջ Ալժերիոյ հարցը եկաւ հասաւ հոն՝ ուր, Մենտէս-Ֆրանս եւ Միթըրան կը յայտարարէին թէ Ալժերիան Ֆրանսական հող մըն է, հոն՝ ուր Կի Մոլէ անդրադառնալով Ալժերիոյ, կ'ըսէր թէ երեք հանգրուաններ (կրակի դադարեցում, ընտրութիւն եւ բանակցութիւն) անցնելէ ետք միայն պիտի կարգադրուի, ու վերջապէս հոն՝ ուր, Լաքոսթ ամէն վեց ամիսը կը յայտարարէր. — Պատերազմը հասած է իր վախճանին»:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՈՒՏԱՅ

Վերջ տալու համար տարաձայնութեանց եւ այս կամ ձեւի մեկնաբանութեանց, տեղեկատուութեան նախարարը, Թէռնուար, զեկոյց մը հրապարակած է, ուր կը մեկնէ եւ յաւելեալ ճշդումներով կը բացատրէ՝ Զօր. տը Կոլին մտքերը:

Կուտանք հիմնական մասերը. —

«Զօրավարը, հաստատելէ ետք թէ յառաջդիմութիւններ արձանագրուած են խաղաղեցման ուղղութեամբ, դիտել տուաւ սակայն թէ ցորչափ շարունակուին կռիւները, կարելի չէ որոշել Ալժերիոյ ապագայ կարգ ու սարքը:

«Ծանօթ է որ զէնքերը վար դնելու եւ կրակը դադրեցնելու առաջարկներ եղան, ըմբոստներու «կառավարութեան»: Այդ առաջարկը ի զօրու է միշտ: Սակայն, ցարդ չենք ստացած դրական եւ գործնական որեւէ պատասխան, եւ յոյս ալ չունինք ստանալու: Իրերու այս կացութեան մէջ անհրաժեշտ է որ բանակը շարունակէ իր գործը: Իդէպ խաղաղեցման գործը լաւ ճամբու մէջ է, թէեւ դեռ չէ վերջացած: Լման վստահութիւն ունինք բանակին եւ անոր ղեկավարներուն ու յոյս ունինք որ յաջողութեամբ գլուխ պիտի հանեն, իրենց վստահուած գործը:

«Հանրապետութեան Նախագահը ճշդեց թէ անգամ մը որ խաղաղութիւնը հաստատուի, Ալժերիան պէտք է գտնէ իր բնականոն ուղին, ինչ որ ժամանակի կը կարօտի:

«Վերջապէս, Ալժերացիները կատարեալ ազատութիւնը պիտի ունենան ընտրելու իրենց ապագայ կարգ ու սարքը:

«Երեք լուծում կը նախատեսուի: Առաջին՝ վերադարձ դէպի նախկին դրութիւնը, այսինքն մայր երկիրը կը շարունակէ ղեկավարել՝ Ալժերիան: Զօրավար տը Կոլ յայտարարեց թէ իր կարծիքով անկարելի է այս ձեւը: Երկրորդ՝ անջատում կամ ինչպէս կարգ մը մարդիկ կ'ըսեն, անկախութիւն: Այս պարագային, Ալժերացիք իրենց իսկ ձեռքով ըստեղծած պիտի ըլլան քառս մը, որովհետեւ ներկայ պայմաններուն մէջ կարելի չէ Ալժերիա մը նախատեսել, առանց Ֆրանսայի: Պէտք չէ մոռնալ թէ եւրոպական ծագումով մէկ միլիոն գաղթաբնակներ կան, անոնց ներկայութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է, մնաց որ իրենց իրաւունքն ալ է: Կան նաեւ մահմետականներ որոնք Ֆրանսայի կապուած մնալ կ'ուզեն:

«Այս պարագային՝ անհրաժեշտ պիտի ըլլար որ ամէն համայնք համախմբուէր ու կեդրոնացուէր վայրի մը մէջ, այս ձեւը ծանր եւ վնասակար կացութիւն մը պիտի ստեղծէ: Վերջապէս մայր երկրի մէջ կ'աշխատին եւ կ'ապրին 400·000 մահմետական Ալժերացիներ: Դժուար թէ այլ տեղ կարենան գործ եւ ապրուստ գտնել:

«Զօրավար տը Կոլ համոզուած է թէ Ալժերացիներու մեծամասնութիւնը դէմ է այս ձեւին:

«Ուստի, լաւագոյն ձեւը՝ Ալժերական Ալժերիա մը կապուած Ֆրանսայի:

«Ալժերիոյ հաստատութիւնները եւ անոնց կապը եւ գործակցութեանց եղանակը, Ֆրանսայի հետ պէտք է հանգամանօրէն քննուելէ վերջ, ճշդուին: Այս բոլորը անհրաժեշտութիւններ են, որոնք պէտք է կատարուին լուրջ եւ հանդարտ ոգիով, որպէսզի կարելի ըլլայ գործնական եւ ամուր արդիւնքի մը հասնիլ:

«Զօրավար տը Կոլ յայտարարեց թէ մինչեւ այդ բաղձալի օրը, բանակին կը մնայ կատարել իր պարտականութիւնը: Զօրավարը միեւնոյն ատեն շեշտեց թէ ալժերական հարցը, որքան ալ կարեւոր և հրատապ նկատուի, մէկն է այն բազմաթիւ խնդիրներէն, որոնցմով շահագրգռուած է Ֆրանսան»:

«ԱԶԱՏԱԳՐ. ՃԱԿԱՏԸ». — ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Սաատ Տահլապ, «ընդհանուր քարտուղարը Ալժերիոյ կառավարութեան արտաքին նախարարութեան» յայտարարած է. —

«Տը Կոլ չարաչար կը սխալի եթէ կը կարծէ թէ Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութեան նախօրէին պատեհ առիթ մը ստեղծուած է Ֆրանսայի համար որ յայտարարէ թէ Ալժերիան Ֆրանսայի մաս կը կազմէ:

«Եթէ տը Կոլ յամառի մերժել ինքնորոշումի դրութիւնը, ապա ուրեմն պատերազմը պիտի շարունակուի ու պիտի խլենք զէնքի ուժով մերանկախութիւնը»:

Իր կարգին «Ալժերիոյ կառավարութեան վարչապետը» Ֆերաթ Ապպաս յայտարարութիւն մը ըրած է Քարաչիի «Տօն» թերթի թղթակցին:

«Զօր. տը Կոլ — ըսած է ան — ինքզինքը հակասեց: Աւելին՝ ան մեր դէմ պատերազմ յայտարարեց: Ուստի մեզ ոչինչ կը մնայ ընել, եթէ ոչ շարունակել պայքարը յանուն ազատութեան»:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՆԱՐԿԻԶ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Պօքէռի մէջ մեռած է Տիկին Նարկիզ Քիպրիթճեան: Ողբացեալը Պոլիսէն մինչեւ Մարսէյլ միշտ ունեցած է հանր. գործունէութիւն եւ երկար տարիներ իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է Ֆ. Կապ. Խաչին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է երկուշաբթի օր, Պօքէռ: Ներկայ եղած են բազմաթիւ Խաչուհիներ եւ բարեկամներ: Կապ. Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան կողմէ ներկայ եղած է Տիկին Շալճեան:

Հ. Յ. Դ. Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու կողմէ՝ ընկերներ Հրանտ-Սամուէլ եւ Յակոբ Պապիկեան:

Ընկեր Հրանտ-Սամուէլ քանի մը խօսքով յիշած է ողբացեալին հանրային ծառայութիւնները:

ՎՃԱՐՈՒԱԾ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Փողոցին մէջ մի ոմն. ոստիկանի մը կը մօտենայ եւ շատ սիրալիր ձեւով կ'ըսէ. — մօռ օ վաշ (Ֆրանսական ռամիկ բացագանչութիւն ոստիկաններուն դէմ):

ՈՍՏԻԿԱՆԸ. — Անցի՛ր, բացուէ՛, ըսածըդ ըսուելիք բան չէ: Լաւ կ'ընես տունդ երթալով:

ՄԻ ՈՄՆ. — Ներողութիւն, խելքս կորսընցուցեր եմ, ինչ որ կ'ուզէի ըսել այս է. — Անկցի Խրուշչեւ:

ՈՍՏԻԿԱՆԸ (ականջը ցցելով). — Ի՞նչ ըսիր, «անկցի Խրուշչե՞ւ», այս բոլորովին ուրիշ բան է, եկուր նայիմ:

Ոստիկանատան առջեւ, հրմշտուք կայ, «կամաւորներ» որոնք կ'ուզեն մէկ ամիս ձրի արձակուրդ անցընել Քորսիքա, հաւաքուած են: Ասոնցմէ մէկը բաւական աղմկարար, ոստիկաններու ձեռքն է, միւսները կը բողոքեն. —

ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ. — Նախ այս մէկը: «Կառափնատ» պոռաց:

«ԿԱՄԱՒՈՐ ՄԸ». — Ես ալ պոռացի:

ՉԱՆԱՉԱՆ ՉԱՅՆԵՐ. — Ամէնքս ալ պոռացինք: Ինչո՞ւ ան եւ ոչ մենք:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՄԱՒՈՐ ՄԸ. — Ես ուկրաներէն պոռացի:

Գ. ԿԱՄԱՒՈՐ ՄԸ. — Ես ալ հուգարերէն պոռացի:

Դ. ԿԱՄԱՒՈՐ. — Բայց ես դռնապանէս վկայական մը ունիմ: Կը հաստատէ թէ խառնակիչ տարր մըն եմ: Զիս ձերբակալեցէք, հեռացուցէք, նախընտրաբար Զոնզա (Քորսիքայի գիւղ մը):

Ե. ԿԱՄԱՒՈՐ. — Իսկ ես Բիւ տը Պիւտափեսթ ծնած եմ, ասկէ աւելի ըսող կա՞յ: Զիս Իլ Ռուս տարէք: Իրաւունքս է: Եւ թոյլ չեմ տար որ ատկէ զրկէք զիս:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

«Պարտադիր արձակուրդի» մեկնողները, ընդհանրապէս գոհ են: Արդարեւ ապահովութեան ուժերը քաղաքավար վերաբերում ունեցած են, առ հասարակ: Հանգստաւէտ պանդոկներու մէջ տեղաւորուած, սնունդի եւ նիւթականի կողմէ ապահով՝ իրենց ժամանակը կ'անցնեն «պլոթ» խաղալով եւ գիրքերու ընթերցանութեամբ: Այսուհանդերձ Խրուաթներու եւ Սերպերու ինչպէս եւ Հունգարացիներու եւ պատկերահանի մը միջեւ թեթեւ ընդհարումներ տեղի ունեցած են:

× Ներքին նախարարութեան վերջերս ձեռք առած, ապահովութեան միջոցներուն դէմ՝ բողոքած են, կարգ մը զրադէտներ եւ անուանի մտաւորականներ՝ Կապրիէլ Մարսէլ, անդամ Բարոյագիտութեան եւ Քաղաքականութեան Ակադեմիային, Հ. Պար, ծերակուտական, Լ. Պութպիէն, նախկին ընկերվար. երեսփոխան եւ ուրիշներ: «Որքան անհեթեթ է — կը գրեն բողոքողները — մտածել թէ մարդիկ, որոնց շնորհուած է Ֆրանսա ապրելու իրաւունքը, եւ որոնք միշտ ալ օրինապահ քաղաքացիներ եղած են. մը տածեն վնաս հասցնել Խրուշչեւի անձին: Իրենց դէմ ձեռք առնուած միջոցները ամէնէն առաջ կը վիրաւորէ իրենց գաղափարական համոզումները, ասոնց արի կեցուածքը ի խնդիր ազատութեան»: Իր կարգին մամուլի ընկերակցութիւնը բողոք ներկայացուցած է պատկան իշխանութեանց մօտ:

Փարիզի երեսփոխան՝ Պիաճի գրաւոր հարցում ուղղած է ներքին գործոցնախարարութեան. — «Եթէ — գրած է երեսփոխանը — Ֆրանսայի մէջ ապրող բոլոր «կասկածելիներուն» անունները հաղորդուեցան խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան պետին՝ Զօր. Զախարովի, ապա Խորհրդային Միութիւնը պիտի գիտնայ երկրին մէջ ապրող բոլոր հակախորհրդային անձնաւորութիւններուն ճշգրիտ անունները, ինչպէս նաեւ անոնց դէմ

(Շարունակութիւնը կարդալ. Դ. էջ)

ԱՂՏՎԱՄԱՐՏ

ՏՂԱՈՒԺՈՒՆ

Ցուրաքանչյուր հանդուրժող մարդու համար «արբեցող» բառը ունի միանգամայն որոշակի իմաստ, որ հասկանալի է ամենքին։ Ինչո՞ւ է ուրեմն «արբեցող» բառը այդքան հաճախ հանդիպում մեր մամուլի էջերում։ Ինչո՞ւ է ուրեմն «արբեցող» բառը այդքան հաճախ հանդիպում մեր մամուլի էջերում։ Ինչո՞ւ է ուրեմն «արբեցող» բառը այդքան հաճախ հանդիպում մեր մամուլի էջերում։

Ես ինքս էլ ինձ հարց եմ տալիս, թե ինչո՞ւ է ինձ համար այդքան հաճելի «արբեցող» բառը։ Ինչո՞ւ է ինձ համար այդքան հաճելի «արբեցող» բառը։ Ինչո՞ւ է ինձ համար այդքան հաճելի «արբեցող» բառը

թեան վարչապետը իր կնոջ, երկու աղ-ջիկներուն եւ մէկ տղուն հետ իր ճամ-բորդութիւնը սկսաւ Մ. Նահանգները միջազգային մամուլին մէջ երեւիլ սկսան ամէնէն հակասական տեղեկու-թիւնները : Ոմանք Խրուշչեւի կը վերա-գրէին չորս զաւակ, ուրիշներ հինգ, միշտ ալ տարբեր անուններով :

Ոմանք մէկ՝ ուրիշներ երկու անգամ ա-մուսնացած է կ՚ըսէին եւ այնպիսի տա-րօրինակ թուականներու, որ այլեւս յայտնի չէր թէ զաւակները ո՞ր մօրմէն էին :

Ի վերջոյ, անցեալ 25 Սեպտեմբերին, երբ Տիկին Խրուշչեւ Ուոշինկթընի մէջ ընդունեցաւ պատասխանել լրագրողներու հարցումներուն, իր ընտանեկան կեանքին մասին, ամէնէն շատ նօթ առնողները ե-ղան խորհրդային մեծ թերթերու թըղ-թակիցները :

— Ձեր ուժը կը տեսնէ՞ք ըսաւ անոնց-մէ մէկը հեգնանքով, իր ամերիկացի պաշտօնակիցներէն մէկուն : Ութ օրուան մէջ կրցիք ունենալ այն ինչ որ մենք 30 տարիէ ի վեր չենք համարձակած երա-զել :

Իրաւ ալ երեսուն տարուան ընթացքին, Խորհրդային Միութեան կառավարիչնե-րու անհատական կեանքը աւելի ծածուկ մնացած է, որքան պետական ամէնէն մեծ գաղտնիները : Ո՞ւր կը բնակէին, ի՞նչպէս կ՚ապրէին : Ոչ ոք գիտէր : Իրենց բնակարանը մարդ չէին ընդուներ : Ան-շուշտ շատեր կին եւ զաւակ ունէին : Բայց, կարծես յանցաւոր տկարութիւն մը ըլլար այդ, երկրի մը մէջ որու հիմ-նական ձգտումն է դէպի գերմարդկային ճիգ մը, պաշտօնապէս կ՚անգիտանային անոնց գոյութիւնը իսկ : Սթալինի ընկե-րութիւնը, այրերու ընկերութիւն մըն էր : Սթալինի մահէն ետք հինգ տարի պէտք եղաւ որպէսզի վարագոյրը բաց-ուիլ սկսի : Արեւմուտքի մէջ ասիկա այն-քան բնական բան մըն է, որ դժուար թէ կարելի ըլլայ երեւակայել այն իրարան-ցումը որ այս «անգաղտնապահութիւնը» առաջ բերաւ խորհրդային բարքերուն մէջ : Քանի մը շաբաթ առաջ, կուսակցա-կան հին պաշտօնատար մը Կրեմլինի նր-բանցքներուն մէջ օտար դիւանագէտի մը հանդիպելով, կ՚ըսէ . —

— Կ՚ուզէ՞ք գիտնալ Խրուշչեւի կատա-րած ամէնէն զգայացունց քաջագործու-թիւնը.

— Է՛հ լաւ, Սպուտնիկը չէ, ոչ անջրպե-տային հրձիգները, եւ ոչ ալ լուսնին ան-ծանօթ երեսին գիւտը. այլ այս նկարն է» : Եւ յայտնի կերպով յուզուած, իրեն կ՚երկարէր պաշտօնական նկարը Խրուշ-չեւի ընտանիքին, ան որ երեւցաւ աշ-խարհի բոլոր պատկերազարդ հանդէս-ներուն մէջ : Եւ որովհետեւ մտիկ ընողը քիչ մը կը զարմանար :

— Ամէնէն դժուար իրականացած յե-ղափոխութիւնները անոնք չեն որ մենք կը կարծենք : Երեք տարի միայն պէտք եղաւ Խրուշչեւի, որպէսզի Սթալինի «պաշտամունք»ը փճացնէ : Բայց մէկ տարի աւելի պէտք ունեցաւ որպէսզի ա-պակեդրոնացնէ պետական վարչութիւնը : Եւ երկու տարի եւս սպասեց այս նկարը մեզի տալէ առաջ : Որովհետեւ ասով ի-րականացաւ ամէնէն կարեւոր յեղափո-խութիւնը : Հիմա գիտենք որ միայն աշ-խատելու համար չէ որ հոս ենք, գիտենք որ ապրելու ալ իրաւունք ունինք :

Ռուսաստան սկսած էր զինքը մոռնալ : Խրուշչեւ ինքն իսկ, պատմողը իր մօտիկ մէկ բարեկամն է, 1950ին իր կեանքին ա-մէնէն մեծ ցնցումը ստացած է երբ իր փոքր աղջիկը, այն ատեն 12 տարեկան, որ դասական վէպ մը կը կարդար՝ յան-կարծ հարցուցած է իրեն.

— Հայրիկ, ըսէ, ի՞նչ ըսել է «Սիրա-հարիլ» : Ասիկա այն շրջանին էր երբ գուրգուրանքը, սէրը, կիրքը վտարուած էին գրականութենէն եւ կեանքէն, որպէս քաղքենիական չեղումներ, պերճանք, վը-նասակար հակումներ, որովհետեւ աշ-խատաւորը իր արտադրողական պարտա-կանութենէն կը հեռացնէին : Այն շրջա-նին էր երբ գրողները, քիչ մը խմելով, իրարու կը պատմէին պարիկներու հէք-եաթներուն նոր ոճը, Սթալինեան ձեւով. — « Ժամանակին վարպետ մետաղագործ մը կար որուն արտադրութիւնը բոլոր մրցանիշները կոտրած էր : Վարձատրելու համար զինքը, կիրակի մը՝ ղրկեցին զայն «Աշխատանքի կարգին» պատուանշանը ստացած իրեն պէսաշխատունակգեղջկու-հիի մը կոլխոզը : Իրենց աստիճանը նոյն էր. այն ատեն ամուսնացան անոնք եւ շատ մը փոքր տրակտորներ ունեցան » :

Կեանքի այս քիչ մը խիստ ըմբռնումը երբեք Նիքիթա Խրուշչեւի համոզումը չէ եղած : 1894ին Ուքրանիոյ Քալինովքա քաղաքը ծնած է աղքատ ընտանիքէ մը, Քուրսքի մօտ : 15 տարեկանին գրեթէ անգրագէտ հովիւ մըն էր : Բայց արդէն հանրածանօթ էր գիւղին մէջ իր զուարթ չէնչող բնաւորութեամբ. եւ հիացած աղ-ջիկներուն առջեւ՝ Խազախներու նշանա-ւոր «Կոփակ»ի պարը կը պարէր : Շու-տով կը մեկնէր Տոնեցի ածուխի հանքե-րուն մէջ աշխատելու, յետոյ վայրա-շարժներու գործարանի մը մէջ որպէս գործաւոր : Քսանըմէկ տարեկան էր : Սկսած էր արդէն խանդավառուիլ յեղա-փոխական գաղափարներով. բայց ատիկա արդելք չըլլար որ յանկարծ սիրահարի : Այդ օրերուն պայթած էր 1914ի պատե-րազմը. մէկ օրէն միւսը կրնար զօրաշար-ժի ենթարկուիլ եւ դէպի ճակատ մեկնիլ, վիրաւորուիլ, գերի իյնալ, թերեւս սպաննուիլ : Չի տատամսիր եւ կ՚ամուս-նանայ սիրած երիտասարդ աղջկան հետ եւ հազիւ տարի մը վերջ՝ հայր էր ար-դէն : Պատերազմէն աւերուած Ուքրանիոյ մէջ ասիկա տեսակ մը խենդութիւն էր : Այս անկարգութիւնը բան մը չէր սակայն գալիքին քով : Տարի մը վերջ յեղափո-խութիւնը կը ծագի Փեթրոկրատի մէջ, կ՚անցնի Մոսկուա եւ ապա ամբողջ գա-ւառը : Տոնի կարմիր բանակը կազմուե-ցաւ եւ Ն. Խրուշչեւ անոր առաջին զին-ուորներէն եղաւ : Երիտասարդ կնոջմէն եւ Լէոնիդ զաւկէն բաժնուած՝ տեսաւ հակառակորդ բանակներու յառաջխաղա-ցումէն եւ նահանջէն առաջ եկած ամբողջ այդ շրջանին աւերումը :

Քաղաքային պատերազմը աւելցաւ ար-տաքին պատերազմին վրայ : Ձերմակ պա-հակները կը կռուէին ուքրանական ան-ջատողականներուն հետ՝ գերմանական բանակին երկու յարձակողականներու մէջտեղ :

Անիշխանական Մաքիհնոյի սեւ բանակ-ները երկիրը խլել կ՚ուզէին համայնավար ուժերէն : Ասոնց յառաջացումէն կ՚օգ-տուէր Խրուշչեւ, վայրկեան մը իր ըն-տանիքը տեսնելու համար. երբ նահան-ջէին ինք ալ կը հեռանար դարձեալ : 1918ին, յաջող յարձակողականի օր մը, կրցաւ իր կինը սեղմել թեւերուն մէջ եւ իմացաւ թէ երկրորդ անգամ ըլլալով հայր է, փոքրիկ աղջիկ մը՝ Ժիւլիա ծը-նած էր : Բայց ճերմակ զօրավարը Տենի-քին յարձակողականի անցած էր : Դարձ-եալ պէտք է մեկնէր : Երբ յաջորդ տա-րին իր ծննդավայրը՝ Քալինովսքան տե-սաւ, աւերակներ միայն գտաւ : Տենիքինի զինուորները ամէն բան այրած էին, բը-նակիչները ջարդած եւ անճանաչելի դիակները հաւաքած հասարակաց փոսի մը մէջ : Ատոնց մէջ էին Խրուշչեւի ծը-նողքը : Իսկ իր կինը առողջութիւնը բո-լորովին խանգարած չկրցաւ դիմանալ ահռելի սովին որ կռիւներուն յաջորդած էր : Երկու տարի վերջ մեռաւ, Նիքիթան ձգելով իր երկու անչափաաս զաւակնե-րուն հետ :

— Կարելի չէ բան մը հասկնալ հօրմէս, եթէ մոռնանք որ ինչ ահռելի պայման-ներու մէջ հասած է չափահաս մարդու հասակին. այսպէս կ՚ըսէր վերջերս իր անդրանիկ աղջիկը :

Ճշմարտութիւնը հոն է որ Խրուշչեւի այդ տարիներու կեանքը մեծ մասով ան-ծանօթ մնացած է :

(1 Շար.) Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ) — Բաւական ժա-մանակէ ի վեր առիթ չէինք ունեցած խօսք մը ընելու մեր փոքրիկ գաղութի մասին : Ան կ՚ապրէր ու կը շնչէր սակայն միշտ հայ ոգիով ու ձգտումներով, պա-հելու համար ինքզինքը ամէն գնով նախ եւ միայն հայ օտար երկնքին տակ :

Վարչական նոր մարմին — Անցնող տարուան վերջաւորութեան գաղութիս վարչական մարմինը ունեցաւ ընտրական ժողով, որուն արդիւնքով Վիէննահայու-թիւնը ունեցաւ հետեւեալ նոր վարչու-թիւնը .

Պ. Պ. Սարգիս Կարապետեան (ատենա-պետ), Կարպիս Փափազեան (փոխ-ա-տենապետ), Արէտ Հինդլեան (Ա. քար-տուղար), Ատոմ Ծերոնեան (Բ. քարտու-ղար), Սիմոն Արման (գանձապետ), Ա-ւէտ Տէրտէրեան (խորհրդական) :

Պ. Ուիլերմ Սարոյեան Վիէննային մէջ. — Անակնկալ ուրախ լուր մըն էր ռատիո-յի եւ տեղական թերթերու մէջ արձա-գանգած. — Հայ աշխարհահռչակ գրա-գէտ Պ. Ուիլերմ Սարոյեան Վիէննա պի-տի հասնէր ներկայ ըլլալու համար իր վերջին գրական նիւթին — « Փարիզեան կատակերգութիւն» (Փարիզը Քոմէտի)-անդրանիկ բեմադրութեան՝ տեղւոյս Ակաթեմի թէաթրին մէջ : Թէ վարչու-թենէն եւ թէ Ուսանողական Միութենէն անձեր փութացին կայարան ու բարի գա-լուստ մաղթեցին Պ. Սարոյեանին՝ ետ չմնալով մայրաքաղաքիս գեղարուեստի առաջնակարգ արժէքով մարդիկներու մեր հայրենակիցին մատուցած յարգան-քին ու գնահատանքին մէջ : Տեղական թերթերը որակեցին զայն «ամերիկացի նշանաւոր բանաստեղծ» : Բայց տեղեակ դարձան անոր հայկական ծագումին՝ Հայաստանէն : Չի — պատիւ Սարոյեանի — միշտ եւ ամէն առիթով պարծանք հա-մարեցաւ իր հայկական ծագումը դաւա-նելու :

Շաբաթ, 27 Փետրուար, Մխիթարեան վանքն այցելեց Պ. Սարոյեան եւ ընդուն-ուեցաւ Միաբանութեան Ընդհ. Աբբայ Արհիապ. Մեսրոպ Արքեպ. Հապոզեանէ եւ բոլոր հայրերէն : Մեծ շահագրգռու-թեամբ դիտեց վանքի գրադարանի եւ թանգարանի հայկական բաժինները ու հրճուանքով հաստատեց թէ ինչպիսի՛ մեծ գուրգուրանքով կը պահպանուին հոն ա-մէն ազգային արժէք ու հնութիւն : Մեծ եղաւ ուրախութիւնը վանականներու, երբ ընդունեցաւ պատ. հիւրը վարդա-պետներու հրաւէրը միասին ճաշելու :

Յաջորդ օրը Մխիթարեանց յարկին տակ ունէինք կրկին բնիկ Բաղիշեցի աշխար-հահռչակ հայ գրագէտը, որ հակառակ օտար երկինքներու տակ ծնած ըլլալուն՝ Բաղէշի յատուկ քաղցրահնչիւն շեշտերով հայերէն կը խօսէր ու կը կատակէր : Ի-րեն ուղղուած դրուատալից բաժակաճա-ռի մը՝ պատասխանեց անսայթաք հայե-րէնով :

Վարդանանցի առիթով. — Գեղեցիկ գաղափարը յղացուած էր Վարդանանցը առիթ մ՛առնել հայկական հաւաքոյթի մը : Փետրուար 28ի իրիկուան ժամը 8 – 10, գաղութիս Հայութիւնը տօնա-կան հանդէս մը վայելեց վարձուած ըն-դարձակ սրահի մը մէջ, ուր խօսեցան Արհիապատիւ Գերապայծառը, Պ. Սա-րոյեան, Պ. Լորիս Ճգնաւորեան, նուա-գեցին Պ. Հայկ Պալեան (ջութակ), եւ Պ. Բաֆֆի Արմենեան (դաշնակ), Հ. Գ. Հէպոյեանի դաշնաւորած «Վիպերգը», արտասանեցին Օր. Այիտա Արսլանեան եւ Օր. Խաչատուրեան, երգեց Պ. Ալպերթ Խաչէսարեան «Էյ դու, ջահել» եւ «Գա-րուն» : Պ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Որքան անտարբեր եւ անշահախնդիր հանդիսատես մը եղաւ այն անպատկառ յարաբերութեան զոր իր զաւակը հաս-տատեց լուացարարուհիին աղջկանը հետ, նոյնքան եւ աւելի անգիտակից, անուշա-դիր վերաբերում մը ունեցաւ վայրագ խզումին համար, զոր թերեւս իրմէ ա-ռաջ, իր դրացիները, իր բարեկամները, թաղեցիները նշմարեցին :

— Տոքթորը երեսէ ձգեր է Սոֆին :

Վառօդի ծուխի արագութեամբ, այս բանաձեւը տարածուեցաւ բերնէ բերան, ամբողջ գիւղին մէջ : Ալ մեկնութիւնն-ը, իրարմէ աւելի անհեթեթ, արտա-ռոց, ահաւոր, ծայր տուին, ամէն մար-դու հետ փոխուելով, տգեղնալով, ծա-մածռուելով :

Եւ հանրային կարծիքը, ափսոս, նը-պաստաւոր չեղաւ հէք լքուած աղջկան համար : Անիկա, որ աշխարհիս ամէնէն աններող եւ ամէնէն անուղղամիտ բանն է, դատեց, դատապարտեց, բզիկ բզիկ ըրաւ լուացարարուհիին աղջիկը :

— Հէլպէթտէ եա, կը պոռային կիներ տուներու մէջ, փրփրած շրթունքներով, կիւզէլիմ տղան կուլխէ հանեց, փարաներուն տակէն մտաւ վրայէն ելաւ ... ա-սանկ կ՚ըլլայ իշտէ, չամաշրճիի մը կտո-րը ...

— Քա տուն ան նայէ քի, — ըսող կի-ներ ալ կային, ատանկ խելքը կուլխէն ա-ռեր էն տէ, նորէն հէքիմութեան տայիր իճատները կ՚ընէ կոր, քա ատ ինչ խելք է, վույ խուրպան ըլլամ ....

Խեղճ ու անտէր աղջկան վրայ խուժող այս ամբողջ բիրտ ու անմիտ ամբոխին մէջէն մէկը միայն, լուռ ու մունջ, ճշ-մարտութիւնը կը մրմռար, լուտանքներ տեղալով ամիրային թոռանը հասցէին :

Ասիկա Թադէոս աղա Մերկերեանն էր, որ բաւական ատենէ ի վեր թաղային գործերէ ձեռք քաշած՝ ծերութեան հար-ուածներուն տակ ճնշուած, գրեթէ մե-կուսի կ՚ապրէր՝ իր երկարամեայ կողո-պուտներուն արդիւնքովը : Ամիրային ա-պարանքը շատ քիչ ոտք կը կոխէր ալ, գրեթէ հազիւ ամիսը մէկ անգամ, հա-կառակ հանըմին թախանձագին հրաւէր-ներուն : Այո, Թադէոս աղա, որ կերպով մը պատճառ եղած էր անմեղ աղջկան մը կորուստին, հիմա խղճի խայթերէ կը տանջուէր, կը զղջար ուժ տուած, օգնած ըլլալուն լուացարարուհիին այդ ապա-կանած տունը փոխադրուելուն :

— Ի՞նչ խալթ կերանք տէ ատ կիւզէ-լիմ աղջիկը ատ չափխընին ճանկը նետե-ցինք. Թուհ, նահ, էշէկ Թադէոս, կ՚ըսէր գլխուն զարնելով :

Բայց, հակառակ իր այս անկեղծ զիղ-ջերուն, ամենապզտիկ փորձ մը չէր ըներ հանրութեան անողոք եւ անիրաւ դա-տաստանին առջեւ Սոֆին չքմեղացնելու, ամիրային թոռան խաղքութիւնն ու ա-նարգութիւնը մերկացնելու :

— Ամա Ասված անմեղներուն հետ է, կ՚աւելցնէր իբրեւ արդարացում, ան չափխընը օր մը իր պատիժը պիտի գտ-նայ :

Այս խորհրդածութեան միջոցին, Մեր-կերեան չէր մտաբերեր սակայն թէ տա-րիներէ ի վեր իր գործած չարիքներուն եւ անիրաւութիւններուն պատիժը կրե-լէ շատ հեռու, հիմա անոնց շնորհիւը հանգստօրէն եւ երջանկօրէն իր կեանքին մնացած օրերը անցնելու պատրաստուած էր այլեւս :

Եթէ երբեմն իր անցեալ կեանքին այդ ամօթալի դրուագները յիշէր ալ, ծերու-կը արդարացուցիչ փաստ մը ունէր, ո-րուն շնորհիւը կը հաւատար որ անպարտ պիտի արձակուէր աշխարհի բոլոր դա-տարաններէն, եթէ երբեք օձիքը ձեռք տալու անկարելի պատահականութիւնը տեղի ունենար օրին մէկը .

— Իմ տեղս ով ալ ըլլար, ինծի պէս պիտի ընէր ... եւ ինէ շատ աւելի :

Եւ այս անարգ փաստաբանութեան ե-տին ապաստանած, նախկին գանձապա-հը՝ իր աղօթքին, իր ծոմին, իր ժամին, իր մոմին համար վերջին ծայր ուշադիր՝ վստահօրէն պատրաստուած էր հան-գիստ, կակուղ եւ տաքուկ տեղ մը գրա-ւելու արդարներու արքայութեան մէջ :

— Հէմ ճանըմ, կը մրմռար երբեմն՝ ի-բր թէ մէկը գտնուէր դէմը իր երեսը վար առնող, որի՞ն հինգ փարան, որի՞ն հախը կերեր եմ, ազգին սնտուկը ազգինն է, հին մէկունը չէ, այնչափ տարի աշխատե-ցայ անոր համար, հէլպէթտէ իրաւունքս պիտի առնէի ... պէ ճանըմ, քէֆդ նա-յէ, Թադիկ, սըտեղ լօխմա մը կեանքդ մնաց, ան ալ պարէ հանգիստ անցուր :

Ամիրային տան մէջ, կացութիւնը հիմ-նովին փոխուած էր : Ամէնուն վրայ թաղ-ծութիւն եւ լռութիւն : Սոֆի, տոքթորին իրեն հանդէպ բռնած վարմունքին—այն-քան ակներեւ որքան վայրագ — չկրնա-լով ոեւէ բացատրութիւն տալ, փոքրիկ վարանումէ մը յետոյ, իրենց միջեւ տի-րող մտերմութենէն քաջալերուած, հա-մարձակեր էր անոր խուցը մտնել, հար-ցնելու համար թէ իր կողմէ ինչ բան ա-ռիթ տուած էր այդ յանկարծական փո-փոխութեան :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

պայքարելու Ֆրանսական պետութեան միջոցները, ինչ որ մեծապէս պիտի դիւրացնէր Մոսկուայի հաշուին աշխատող անջատական մարդոց աշխատանքները »:

Զանազան մարմիններու եւ հաստատութիւններու կողմէ բողոքագիրներ ուղղուած են ներքին գործոց նախարարութեան :

ՀՆԴԿԱԿԱՆ կառավարութեան բանբերը յայտարարեց թէ Կարմիր Չինաստանը իր հիւլէական ռումբը պիտի պայթեցնէ Մարտ 28ին: Թուականը որոշուած է որ Շու Էն Լայ աւելի զօրաւոր դիրք ունենայ Ապրիլին երբ գայ Նեհրուին հետ տեսնուելու :

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարար Հերթըր, Քուպայի դեսպանին յայտարարած է թէ «Ֆիտէլ Քասթրօ անպատասխանատու արտայայտութիւններ եւ սխալ ամբաստանութիւններ կ'ընէ» : Ամերիկացի քաղաքական դէմքը կ'անդրադառնայ Ֆրանսական «Լա Քուռպ» փոխադրանաւի խորհրդաւոր պայթումին : Քուպա կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Սիրանոյշ Զաքրեան իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին տասը Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 15ԻՆ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի բժշկական ուսանող Պ. Լեւոն Մոմնեան: Նիւթ՝ «Սփիւռքի մէջ ինչո՞ւ մեր երիտասարդութիւնը կը խուսափի հայ հանրային աշխատանքներէն. ատոր հետաւանքները»: Ճշդապահ ըլլալ:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9 – 11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլոպ :

Ծանօթ.— Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Օրակարգ տեղւոյն վրայ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, Սալ Քատէի մէջ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը հրաւիրուին քոյր խումբերու ընկերներն ու ընկերուհիները եւ համակիրները :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30-ին, սովորական ժողովատեղին : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժասրահին մէջ:

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շիրվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր .—

ԱՆՈՒՇ, ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն . — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Բիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ. տը Պօմոն :

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M.O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 8-59
aux heures de repas

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Դասախօսներ
Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Կ. ՄԵՀԵԱՆ, Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ուրիշներ
Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն:
Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

Բ. Դասախօսութիւն
Նիւթ՝ Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս հիմնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :
Դասախօս՝ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին

Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի
Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ
Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի
Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔ 3 Ն. ՖՐԱՆՔ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՃՆՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի. Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ,
Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ
Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ. Պահատէրեանի, Հեռ. Օռնանօ 37-22 եւ Գ. Ադամեանի՝ հեռ. Թռինիթէ 58–74 Մուտք՝ 5 Ն.Ֆ., ուսանողներու կէս գին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութը 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16.50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր .	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՐՏ

JEUDI 10 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8744 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4545

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ

—o—

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՄԵՐԻԿԱ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Տաւիտ Պէն Կուրիոն, Իսրայէլի վարչապետը Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա կ՚այցելէ եւ հաւանաբար նաեւ Ֆրանսա, Իսրայէլեան եւ միջազգային մամուլին կարծիքով, վարչապետին այս ճամբորդութիւնը «կարեւոր հանգրուան» մըն է եւ կոչուած է «ցոյց տալու Իսրայէլի պետութեան ուժը եւ անոր գրաւած արժէքը, միջազգային գետնի վրայ» :

Երեք հանդիպումներու թուականները արդէն իսկ ճշդուած են: Մարտ 9ին Պոսթընի մէջ Պէն Կուրիոն կը ստանայ իրաւագիտութեան տոքթորայի «պատուակալ տիտղոսը»: Մարտ 14ին, Նիւ Եորքի մէջ կը տեսակցի Համբրշոլտի հետ, իսկ 17ին, Լոնտոն կը մեկնի խօսակցելու՝ վարչապետ Մաքմիլընի հետ: Նախագահ Այզընհաուըրի, Զօրավար տը Կոլի եւ Ատընաուըրի հետ իր տեսակցութիւններու ճշգրիտ թուականները դեռ չեն ճշդուած, թէեւ յայտարարուած է թէ նման հանդիպումներ տեղի պիտի ունենան :

Իսրայէլեան շրջանակները կը զգուշանան խօսակցութեանց բնոյթը նշելէ, յայտնի է սակայն թէ Իսրայէլի վարչապետը պիտի աշխատի համոզել Արեւմտեանները որ երաշխաւորեն եւ ձգտին պահել Միջին Արեւելքի ներկայ գոյավիճակը, առընթեր՝ հաւանաբար խնդրէ նաեւ որ արեւմուտք՝ ճնշում բանեցնէ Արաբներուն վրայ որ այս վերջինները ընդունին հաշտութիւն մը կնքել Իսրայէլի հետ:

Ինչ կը վերաբերի Պաղեստինի ներկայ լարուած եւ ջղագրգիռ կացութեան, Պէն Կուրիոն պիտի փորձէ բացատրել թէ «ներկայ կացութեան միակ պատասխանատուն Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնն է» ու իբրեւ ապացոյց թուէ արաբ զօրամասերու կեդրոնացումը Կազայի եւ Սուրիոյ սահմանագլուխներուն վրայ ու վերջապէս «Ֆետայիներու» վերստին հրապարակ իջնելը :

Ասիկա առիթ մը պիտի ըլլայ որ Պէն Կուրիոն պահանջէ արեւմուտքէն «յաւելեալ զէնքեր» դէմ դնելու համար արաբ միացեալ յարձակման մը:

Մաքմիլընի հետ իր խօսակցութիւններուն՝ հաւանական է որ քննուի Յորդանանի պարագան, Իսրայէլի համար կարեւոր նշանակութիւն ունի այս երկիրը, որ եթէ Նասրի տիրապետութեան տակ իյնայ մեծ եւ սոսկալի հարուած մը եղած պիտի ըլլայ Իսրայէլի համար : Պէն Կուրիոն բազմիցս յայտարարած է թէ « ի հարկին զինու զօրութեամբ» արգելք պիտի հանդիսանանք Յորդանանի՝ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան կլցուելուն »:

« Տնտեսական պաշարումը » զոր արաբ երկիրները կը գործադրեն Իսրայէլի հանդէպ ծանր կը ճնշէ այս վերջինին վրայ : Նասր միշտ կը մերժէ թոյլ տալ Իսրայէլեան կամ այս վերջինին հաշւոյն աշխատող նաւերուն որ ազատ ելք ու մուտքունենան, Սուէզի ջրանցքէն: Արդարեւ՝ «Ինկթոֆթ» դանիական փոխադրանաւէն ետք, եգիպտական իշխանութիւնները Փորթ Սայիտի մէջ, վար դրին Լիպերիայի պատկանող, սակայն Իսրայէլի հաշւոյն բանող փոխադրանաւ մը: Յունական եւ այլ ազգութեանց պատկանող նաւեր եւս արգելքի տակ առնուած են :

Ի՞նչ ձեւով սակայն Արեւմուտքը պիտի պարտադրէ իր կամքը :

Դեռ վերջերս Գնդ. Նասր կը յայտարարէր «ցորչափ Իսրայէլի պետութիւնը քանդուած չէ, արաբ աշխարհը պիտի պայքարի» , ուրիշ առիթով մը, ու միշտ արաբ եւ Իսրայէլեան հարցին կապակցութեամբ, ըսած է «չենք ընդունիր որ արեւմուտքը միջամուխ ըլլայ եւ փորձէ մեզ գոյավիճակ մը պարտադրել » եւն. :

Իրերու այս վիճակին մէջ, դժուար թէ կարելի ըլլայ համաձայնեցնել երկու կողմերը :

Արաբ վարիչներէն ոչ մէկը յանձնառու կ՚ըլլայ նման քայլ մը առնելու, մինչեւ իսկ, ինչպէս պարագան է արաբ քաղաքական անձնաւորութեանց շատերուն, համոզուած ըլլայ թէ Իսրայէլի հետ պատերազմ մըանխուսափելի կերպով զիրենք պիտի տանի դէպի պարտութիւն :

Միակ ձեւը, կը նկատուի ,արգիլել դէպ ի Միջին Արեւելք զէնքերու առաքումը : Նման միտք մը ունեցած է ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը, Համբրշոլտ, առջի հինգշաբթի, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին :

Արդարեւ՝ զինարշաւը կը շարունակուի աննախընթաց չափերով: Ներկայիս Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան բանակները զինուած են խորհրդային արդիական եւ հատու զէնքերով :Մեքենազէն ուժերը իրենց տրամադրութեան տակ ունին «Սթալին» Թ–54 եւ Թ–34 հրասայլեր, փոխադրակառքեր եւ թնդանօթներ: Արաբ մասնագէտներ Փրակա մեկնած են, հոն տեղւոյն վրայ զնելու՝ մէկ 19, ձայնի արագութիւնը անցնող հալածիչներ (իւրաքանչիւրը կ՚արժէ 250·000 սթերլին): Ներկայիս արաբ օգատորմիղը կը բաղկանայ «իլիուչին» երեսուն ռմբաձիգներէ եւ 150 Միկ 17 հալածիչներէ :

Իսրայէլ իր կարգին յամառ կերպով կը զինուի ու գաղտնիք չէ որ Իսրայէլի բանակը կը նկատուի Միջ.Արեւելքի ամէնէն ուժեղներէն մին:

ԱՐԱԲ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Ուոշինկթընի արաբ դեսպանները, թիւով տասը, ներկայացած են արտաքին նախարար՝ Հերթըրին ու բողոքած «Պէն Կուրիոնի Ամերիկա այցելութեան դէմ »: Լինանանի դեսպանը, Նատիմ Տիմէչքի յանուն արաբ պետութեանց յայտարարած է. — «Պէն Կուրիոնի այցը Միացեալ Նահանգները պիտի պաղեցնէ արաբ աշխարհին յարաբերութիւնները՝ Մ. Նահանգներուն հետ »:

ԳՆԴ. ՆԱՍՐԻ ՆՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գահիրէի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Գնդ. Նասր Կազայի Պաղեստինցիներու պատուիրակութեան յայտարարած է. — « Եթէ մեծ պետութիւնները կ՚անգիտանան Պաղեստինի իրաւունքը, մենք չենք կրնար անգիտանալ: Պաղեստինի դատը արաբ աշխարհի դատն է : Հետեւաբար Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը պիտի չվարանի պաշտպանել արգար դատ մը, ի հարկին՝ արիւնով եւ ամէն կարգի զոհողութիւններով » :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԲԱՆԱԿ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազայի քաղաքապետութեան նախագահ՝ Մունիլ Ռայես, Դամասկոսի « Ալ Այամ » թերթին տեսակցութիւն մը տալով յայտարարած է, թէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մէջ գտնուող Պաղեստինցիներէ կազմուած է Պաղեստինեան բանակ մը ու շուտով պիտի կազմուի նաեւ պաղեստինեան կառավարութիւն մը:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԴԷՄ

Եգիպտական մամուլը խստօրէն կը յարձակի Յորդանանի վրայ, մանաւանդ կը քննադատէ անոր Պաղեստինեան քաղաքականութիւնը :Նասր Հիւսէյինը կը նկատէ «իբրեւ արժանավայել ժառանգորդը արաբական դատի դաւաճաններուն :» Ռօզ էլ Եուսէֆ պարբերաթերթը, որ Գահիրէ լոյս կը տեսնէ կ՚ամբաստանէ Յորդանանը որ «130 ոսկիի արաբ գաղթականները կը ծախէ, զանոնք դէպի Լատին Ամերիկա գաղթել տալով»: Ըստ թերթին, Ամմանի կառավարութիւնը1275 գաղթականներ «ծախած է» որոնք Վենեզուէլա եւ Պրազիլ մեկնած են :

× Իրաքեան Լա Թաուրա թերթին տեսակցութիւն մը տալով վարչապետը՝ Քասըմ յայտարարած է . —

« Օր մը պիտի փճացնենք Իսրայէլ կոչուած ասպատակողը: Երդում ըրած ենք եւ Աստուծոյ օգնութեամբ տէր պիտի մնանք մեր խօսքին, պաղեստինեան հանրապետութիւնը կարծուածէն շատ աւելի կանուխ պիտի ծնի »:

—o—

ՊՈՍԹԸՆ հասած է Իսրայէլի վարչապետը: Թէլ Ավիվի մէջ, մեկնելու պահուն յայտարարած է, թէ «Մ. Նահանգներ կը մեկնիմ դասախօսութիւններու շարք մը տալու համար եւ տեսակցելու՝ իմ հին բարեկամներուս մետ : Իսրայէլի պաշտպանութիւնը լաւ ձեռքերու մէջ է եւ համոզուած եմ թէ հանդարտութիւնը պիտի շարունակուի մեր սահմանագլուխին վրայ »:

"ՅԱՐԳԱՆՔ, ՀԻԱՑՈՒՄ ԵՒ ԳՈՐՈՎ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՊ"

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԻ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

—o—

Զայն – պատկերասփիւռ ճառով մը նախագահ Այզընհաուըր խօսեցաւ Լատին Ամերիկա իր ճամբորդութեան շուրջ :

« Իմ բոլոր այցելած երկիրներուս մէջ, նկատեցի յարգանք, հիացում եւ գորով մեր երկրին հանդէպ », «հոն ուր այցելեցինք ունեցանք խօսակցութիւններ, միջազգային, ներքին եւ տնտեսական – առեւտրական հարցերու շուրջ»:

Միացեալ Նահանգներու նախագահը եզրակացութեան ձեւով ներկայացուցած է իր տպաւորութիւնները ու մասնաւորապէս շեշտած «թէ ի՞նչ կ՚ակնկալէ Լատին Ամերիկան, Միացեալ Նահանգներէն :

« Պրազիլիա , Չիլի , Ուրուկուէ եւ Արժանթին, բոլորն ալ ու հաւասարապէս կը գուրգուրան իրենց ազատութեան վրայ: Բոլորն ալ կը յարգեն ու նուիրական կը նկատեն մարդ – անհատին արժանապատուութիւնը, ու վերջապէս իւրաքանչիւրը այս երկիրներէն կ՚ուզէ ապրիլ՝ խաղաղութեան, եզբայրութեան եւ արդարութեան մէջ: Իւրաքանչիւրը որոշած է եւ նպատակ ունի ազատ համակեցութեան մէջ, զարգացնել իր տնտեսութիւնը, ապահովել իր ժողովուրդին համար ապրելակերպի բարձր մակարդակ ու վերջապէս ուժ տալ ժողովրդական կրթութեան »:

Եզրակացնելով իր տպաւորութիւնները, Այզընհաուըր ըսած է.— «Լատին Ամերիկայի երկիրները որոշած են ամէն գինով աշխատիլ գլուխ հանելու համար իրենց ծրագիրները: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի մասնաւորապէս այս նըպատակներուն համար ճշդուած՝ վարկեր: Միջ – ամերիկեան դրամատունը իր կարգին պէտք է օգնէ»:

« Լատին Ամերիկայի երկիրները կը գնահատեն Միացեալ Նահանգներու ցարդ ըրած օգնութիւնը, մանաւանդ երբ կը տեսնեն, թէ ինչպէս օրըստօրէ կ՚աճի այդ օգնութիւնը, ի գին մեծ զոհողութեանց : Այսուհանդերձ , ստիպուած եմ կրկնել, այն ինչ որ ըսած եմ շատ անգամ, շատ տեղեր: Տարակարծութիւններ կան մեր եւ անոնց միջեւ »:

Այս առթիւ Այզընհաուըր անգամ մը եւս կրկնած է, թէ Ռիօ տը Եաներոյի պաշտպանութեան դաշնագիրը ի զօրու է միշտ եւ Միացեալ Նահանգները տէրն են իրենց խոստումին եւ պարտաւորութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱԹԱՆԻ խմբագրապետը Ահմէտ Էմին Եալման ձերբակալուած է Երկուշաբթի օր: Թուրք լրագրողը Յունուարի ընթացքին 15ուկէս ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր , բայց յետաձգում մը ստացած էր: Բանտարկուելէ առաջ Էմին Եալման անգլերէն փաստաթուղթ մը յանձնած է օտար լրագրողներու , ուր կը յիշէ իր 52 տարուան լրագրական գործունէութիւնը (74 տարեկան է) եւ առողջական տկար վիճակը: Թուրք լրագրողը դատապարտուած էր որովհետեւ արտատպած էր Փըլիըմի մէկ յօդուածը, անուանարկիչ նկատուած Մենտերէսի համար :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ առաջնորդը՝ Կարդինալ Սթեֆան Վիսզէնքսի հովուական նամակի մը մէջ կը դատապարտէ վիժումը, որ վերջերս օրէնքով հաստատուեցաւ Լեհաստանի մէջ: Կարդինալը կը շեշտէ «պիտի պաշտպանենք մեր զաւակներուն օրօրոցները, ինչպէս մեր նախնիք պաշտպանեցին ազգին կեանքը »:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ լրագրողներու ընկերակցութիւնը 48 ժամուան գործադուլ որոշեց: Գրաշարները Մարտ 4էն ի վեր գործադուլի մէջ են եւ այդ թուականէն ի վեր ոչ մէկ թերթ լոյս կը տեսնէ Աթէնքի մէջ , բացի անգլերէն եւ Ֆրանսերէն հրատարակութիւններէ :

ՄԱՆՈՒԿ ԲԱՐԻԿԵԱՆ ծանօթ ջութակահարը որ սոլիսթն է Լոնտոնի Ֆիլարմոնիք նուագախումբին , երեքշաբթի գիշեր նուագեց Ֆրանսական հեռատեսիլէն: Խօսնակը յիշեց անոր հայկական ծագումը եւ 20 տարուան ասպարէզը Անգլիոյ մէջ: Բարիկեան մեծ յաջողութեամբ եւ զգայուն ոճով նուագեց .— Մոցառթի Ռոնտօ ան տօ Մաժէօրը, Քրայսլէրի Սքերծօն, Փականինիի 14րդ Քափրիչիօն եւ Շուպէրթի «Մեղուն»: Բարիկեան նուագեց իր հարազատ Սթրատիվարիւսին վրայ որ 1689ին շինուած է Քռեմոնէի մէջ:

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կ՚ուզէ ընդդիմանալ Ազգ. Ժողովի եւ ծերակոյտի բացառիկ ժողովին, նոյնիսկ եթէ սահմանադրական մեծամասնութիւնը (277 երեսփոխան) պահանջէ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ նոր նամակ մը զրկած է Այզընհաուըրի որուն բնոյթը ծանօթ չէ:

ՓԱՐԻԶ վերադարձած են Շապան – Տելմասի գլխաւորած Ֆրանսացի երեսփոխանները որոնք քանի մը շաբաթէ ի վեր Խ. Միութիւն կը գտնուէին, այցելութեան նպատակով : Օրլիի օդակայանին մէջ Շապան – Տելմաս յայտարարած է, թէ «Խ. Միութեան ժողովուրդները բարձր կը գնահատեն մեր երկիրը եւ մեր ժողովուրդը »: Այս առթիւ զգուշացուցած է Արեւմուտքը յայտարարելով, թէ «այլասեր ճիգով յառաջ պէտք է տանինք մեր տնտեսութիւնը, այլապէս ետ պիտի մնանք, Խ. Միութենէն» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլ արտաքին նախարարութեան յանձնաժողովին պարզած է Ֆրանսայի տեսակէտները, Պերլինի եւ գերման զինուորական կայաններուն շուրջ : «Պերլինի հարցին շուրջ մեր տեսակէտը միշտ նոյնն է ,իսկ զալով օտար երկիրներու մէջ գերման զին. կայաններու հաստատման ծրագրին լիովին համաձայն ենք » :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Յունաստանի մեր վեթերան ընկերներէն Զաքար Զաքարեան, ուսուցիչ եւ հանրային գործիչ: Ընկերը քանի մը ամիս պիտի անցընէ Ֆրանսայի մէջ, Փարիզ ու գաւառները՝ իր ազգականներուն մօտ:

ՍՈՒՐԱԿԱՆ ՏԳԱՈՒՀՈՒՏ

Ջեյմս ոսկի, մենք տեսնում ենք, որ Սուրբ Հոգին մեզ հուշում է, որ մենք պետք է մեր ամբողջ ուժերը մեր ընտանիքի, մեր ամենամտերիմ մարդկանց վրա կենտրոնացնենք, այլապես մենք կորցնում ենք մեր ուժերը: Օրինակ՝ ամուսնությունը պետք է լինի այնպիսի միություն, որտեղ ամուսինները միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ պատասխանատվությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ հարգանքը, ամենամեծ սերը, ամենամեծ նվիրվածությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ հավատարմությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ ազնվությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ անձնազոհությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ համբերությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ քաջությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ ուժը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ իմաստությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ ողորմությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ խոնարհությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ հեզությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ ներողամտությունը: Ամուսինները պետք է միմյանց հանդեպ ունենան ամենամեծ սրտացավ

ԱԿՎԱՅԻ ՂԱԶԱԽՎԱԾ

ՎԱՅՍԻՀՅ ՂՈՒՆԻ

Մ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ Ը

Գ.

Մանուկ Ժամանակին, մանկան ամե – ռաւօր տարիներ, դպրոցական տարիներ ու խաղեր, որոնք ինչպէս ամպերի ճերմակ հոտիլներ, կ՚անցնէին իմ հոգիին վրայէն, ինձ թողլով միայն քաղցր յիշատակներ։ Ես ալ կ՚ուզէի ձեզի պատմել այդ տարիներուն մասին, որպէսզի դուք ալ ծանօթանաք ինծի հետ, ինչպէս որ ես ծանօթացայ ձեզի հետ։ Ես ալ կ՚ուզէի ձեզի պատմել այդ տարիներուն մասին, որպէսզի դուք ալ ծանօթանաք ինծի հետ, ինչպէս որ ես ծանօթացայ ձեզի հետ։

Մանուկ Ժամանակին, մանկան ամե – նաւօր տարիներ ու խաղեր, որոնք ինչպէս ամպերի ճերմակ հոտիլներ, կ՚անցնէին իմ հոգիին վրայէն, ինձ թողլով միայն քաղցր յիշատակներ։ Ես ալ կ՚ուզէի ձեզի պատմել այդ տարիներուն մասին, որպէսզի դուք ալ ծանօթանաք ինծի հետ, ինչպէս որ ես ծանօթացայ ձեզի հետ։

— Մեծցա՞ր, չէ՞ որ ամէն մարդ կ՚ուզէ մեծնալ։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր մեծնալ։ Մտածէ՛ մեծ մարդոց վրայ։ Անոնք ամէն բանէ առաջ կ՚ուզեն ուտել, խմել, հագնիլ, ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ասոնք ամէնքն ալ ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր մեծնալ։ Մտածէ՛ մեծ մարդոց վրայ։ Անոնք ամէնէն առաջ կ՚ուզեն ուտել, խմել, հագնիլ, ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ասոնք ամէնքն ալ ինչո՞ւ համար։

Ես ալ կ՚ուզէի մեծնալ, որպէսզի ամէն օր նոր հագուստներ փոխեմ, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիմ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնեմ։ Ես ալ կ՚ուզէի մեծնալ, որպէսզի ամէն օր նոր հագուստներ փոխեմ, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիմ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնեմ։

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։

Մանուկ ժամանակ, չէ՞ որ ամէն մարդ կ՚ուզէ մեծնալ։ Ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր մեծնալ։ Մտածէ՛ մեծ մարդոց վրայ։ Անոնք ամէնէն առաջ կ՚ուզեն ուտել, խմել, հագնիլ, ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ասոնք ամէնքն ալ ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր մեծնալ։ Մտածէ՛ մեծ մարդոց վրայ։ Անոնք ամէնէն առաջ կ՚ուզեն ուտել, խմել, հագնիլ, ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ասոնք ամէնքն ալ ինչո՞ւ համար։

Ես ալ կ՚ուզէի մեծնալ, որպէսզի ամէն օր նոր հագուստներ փոխեմ, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիմ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնեմ։ Ես ալ կ՚ուզէի մեծնալ, որպէսզի ամէն օր նոր հագուստներ փոխեմ, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիմ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնեմ։

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ինչո՞ւ համար։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզէիր ամէն օր նոր հագուստներ փոխել, ամէն օր նոր կօշիկներ հագնիլ, ամէն օր նոր գլխարկներ դնել։ Ասոնք ամէնքն ալ ինչո՞ւ համար

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հինգշաբթի (Մարտ 10), ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ֆլորէալ շարժասրահին մէջ:

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Շիրվանզատէի՝

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական կարճ ժապաւէններ :

Պիտի ցուցադրուին նաեւ Հայաստանի այլ նշանաւոր ժապաւէններէ հատընտիր մասեր .—

ԱՆՈՒՇ , ՕԹԷԼԼՕ, ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

Տոմսերը նախապէս ապահովել հետեւեալ հասցէներէն . — Պետրոս Վանոյեան, 325 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն , Սերժ Սարգիսեան, 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Հացագործեան, 15 Ռիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Տօլպաշեան, 23 Պուլ· տը Պօմոն :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Les peuples qui chantent

Ժողովրդական երգի եւ պարի փառատօն, ի նպաստ Ֆրանսայի Ուսանողական Սանաթօրիօմներուն :

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 14·30ին
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի համալսարանի տեսուչ
Պ· ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ
Նախագահութեամբ
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ

Կը մասնակցին՝

Հայկական բաժին՝

Սօսի *պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿ· ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԵՐԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Պ· ՎԱՀԷ ՃԷՐԱՀԵԱՆի , նոր պարերով :*

Նայիրի *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի նոր երգերով :*

Պր· Պէռնար ՏԷՏԷՃԵԱՆ, իր նուագախումբով :

Ինչպէս նաեւ հետեւեալ երկիրներու ուսանողական եւ Ֆօլքլօրական խումբերը՝

Իսրայէլ, Լաօս, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Հնդկաստան, Ճափոն, Մատակասքար, Մեքսիքա, Միացեալ Նահանգներ (*Ամերիկա*), Յունաստան, Չէրքէսիա , Պրազիլիա, Վիէթնամ, Քամերուն, Քամպօճ :

Գիները՝ 400 (4 Ն· Ֆ·), 300 (3 Ն· Ֆ·), 200 (2 Ն· Ֆ·), 150 (1·50 Ն·Ֆ·):

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ արարողութիւններուն կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ Եպիս· Մանուկեան :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի Արեւագալի այս արարողութեանց: Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ՝ Նշան Սերգոյեան : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 10:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ շնորհակալութեամբ ստացած է Ն· Ֆ·ով հետեւեալ նուէրները·— Ողբ· Տիկին Թագուհի Փափազեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի Պ· Մարգար Մարգարեանէ տասը եւ Պ· Արտ· Խաչիկեանէ հինգ : Ողբացեալ Տիկին Էպրուհի Ավանիկեանի մահուան առիթով Տիկ· Մառի Պապայեանէ, Պ ·Պ· Սուրէն Մինասեանէ եւ Սարգիս Թութլեանէ՝ տասնական (եկեղեցիին եւ հայերէն դասընթացքին) : Պ· Սահակ Գաբրիէլեանէ, իր տիկնոջ ողբաց· Աննայի մահուան քառասունքին առիթով՝ քսան եկեղեցիի հայերէնի դասընթացքին եւ 20 դպրախումբին: Տէր եւ Տիկին Վռամ Գրիգորեանէ իրենց հօր ողբ· Կարապետ Գրիգորեանի մահուան տարելիցին առիթով քսան :

× *Երեւանէն Համբարձում Գրիգորեան նամակ ունի իր եղբօրորդի Նիկողոսէն : Եւ Աբրահամ Շահինեան նամակ ունի Կարապետ Թելփեանէն: Դիմել եկեղեցի :*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ·— Ա· Քէօսէեան (*Փլաս տ'Էքս*) : *Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի :*

Նիս·— *Շահան Զօտեան*

Վալանս·— *Արսէն Տէր – Սարգիսեան :*

Կրընոպլ· — *Վ· Բաբախեան :*

Տէսին·— *Սարգիս Առաքելեան :*

Լիոն·— *Ս· Կէնճեան եւ Ղ·Ղազարեան :*

Վիէն·— *Մուշեղ Մուրատեան :*

Պոռտօ·— *Կ· Տօնէրեան :*

Սէն Շամոն·— *Ս· Ընտրիկեան :*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանտիկեան եւ զաւակը Ժիրայր կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՄԵԾ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

Կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աւետ· Եկեղ· Օժանդակ Մարմնոյն կողմէ, այս Շաբաթ, ժամը 16էն 22, մէզոն Քարէի սրահին մէջ, Վօ ան Վըլէն (Քիւսէ օ Փօն) :

Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութեան կողմէ խնամքով պատրաստուած Արեւելեան եւ եւրոպական ճոխ ու համադամ ճաշեր , մատչելի գիներով, իրիկուան ճաշին համար:

Թատերական ներկայացում մը, մասնակցութեամբ՝ Օր· Լիա Դաւիթեանի, Պ· Պ· Ստեփան Չըրաճեանի , Արթիւր Պիլէմճեանի, Փօլ Փորթուգալեանի, Ժագ Օրջանեանի :

Բեմադրութեամբ՝ Պ· Մարթին Օֆլազի : *Լիոնահայ գաղութը կը հրաւիրուի այս բացառիկ երեկոյթին :*

Մուտքը ազատ է :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ

ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ , «սուճուք», կեսարական «պաստըրմա», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

Անգամ մը դիմեցէք՝
ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի , հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը հրաւիրուին քոյր խումբերու ընկերներն ու ընկերուհիները եւ համակիրները :

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՀԱՄԱԽԱՐԲ· Հայր· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ· անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9 – 11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլոպ :

Ծանօթ·— Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Օրակարգ տեղւոյն վրայ : —

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական ժողովատեղին : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի , ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ ՅԻՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· « Նոր Սերունդ»ի կեդր· վարչութեան կողմէ

Դասախօսներ
Հ· ՍԱՄՈՒԷԼ, Կ· ՄԵՀԵԱՆ, Ա· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ուրիշներ
Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ· Յ· Դ· Նոր Սերնդականներուն:
Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

Բ· Դասախօսութիւն
Նիւթ՝ Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս հիմնուեցաւ Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը : 16
Դասախօս՝ ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՃՆՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ ,
Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ
Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ· Պահատէրեանի , Հեռ· Օռնանօ 37–22 եւ Գ· Աղամեանի՝ հեռ· Թռինիթէ 58–74 Մուտք՝ 5 Ն·Ֆ· , ուսանողներու կէս գին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին
Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր· ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի
Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ
Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի
Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՊԻՒՖԷ *ՄՈՒՏՔ 3 Ն· ՖՐԱՆՔ*

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6·) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ· Արք· Օրմանեան, *Պէյրութք* 1959, *Ա· Հատ·*	24	Ն·Ֆ·
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ· Գէորգեան, 1960, թղթ· 14, լթկզմ	16,50	Ն·Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե· Չարենց, *Պէյրութ* 1959	6	Ն·Ֆ·
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն· Ազբալեան, *Պէյրութ*, կզմ·	18	Ն·Ֆ·
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ· Ա· Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն·Ֆ·
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ· Մեհեան, *Փարիզ*, 1959, ...	6	Ն·Ֆ·
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ· Եպս· Պալաքեան, *Բ· հատ· Փարիզ*, 1959	15	Ն· Ֆ·
ՆՈՅՆԻՆ *Ա· հատորը, վիեննա*, 1922, *պատկերազարդ եւ կազմեալ*	15	Ն·Ֆ·
ՀԱՅԿ· ԺՈՂ· ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա· Նազինեան, *Գահիրէ*, 1959 . . .	3	Ն·Ֆ·
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ· Ա· Համբարձումեան	5	Ն·Ֆ·
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր· Փաստրմաճեան, *Պէյրութ*, 2 հատոր ·	20	Ն·Ֆ·
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, *Գահիրէ*, 1959	10	Ն·Ֆ·
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՐՏ

VENDREDI 11 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8745 — 36EME ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4546

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ԸՆԴԴԻՄԱՆԱ՞Յ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏԻՆ

Ինչպէս գրած էինք երկու կարեւոր հարցեր պատճառ դարձած են որ կարգ մը երեսփոխաններ պահանջեն Ազգ. Ժողովի բացառիկ նիստ մը։ Ծանօթ է որ սահմանադրութեան համաձայն 277 եւ – րեսփոխանի դիմում անհրաժեշտ է որ – պէսզի խորհրդարանը հաւաքուի ։ Ինչ – պէս կ'երեւի Հանրապետութեան Նախա – գահը չատ համաձայն չէ այս բացառիկ ժողովին եւ արդէն իսկ կ'ուզէ ընդդիմա – նալ։ Ի՞նչ ձեւով սակայն։ Սահմանա – դրութեան թիւ 29 եւ 30 յօդուածները կ'ըսեն. — Որոշուած օրակարգի մը հա – մար, խորհրդարանը արտակարգ նիստ կրնայ գումարել վարչապետին կամ Ազգ. Ժողովին անդամներուն մեծամասնու – թեան առաջարկին վրայ։ Բացի սովորա – կան նստաշրջաններէն, արտակարգ նիս – տերը կը բացուին եւ կը փակուին Հան – րապետութեան Նախագահին հրովար – տակով ։

Ուրեմն մէկ հարց կը մնայ, նախագահ որ կոլ կրնա՞յ մերժել այդ հրովարտակը ստորագրել ։

Զորեքշաբթի օր նախարարաց խորհուր – դը զմբաղեցաւ դլխաւորաբար այս հար – ցով եւ ալժերական խնդիրներով ։

Տեղեկատուութեանց նախարարը ան – պաշտօն յայտնած է լրագրողներուն թէ ցարդ 170 դիմում եղած է միայն ։

Ինչ որ, սակայն, Պ. Թեոնուաւ չէ ը – սած այն է որ Միութիւն Նոր Հանրապե – տութեան համար կուսակցութեան (Ու – Էֆ – Էո) անդամներէն քան հոգի միա – ցած են այդ դիմումին եւ խստօրէն հան – դիմանուած կուսակցութեան նախագա – հին կողմէ ։ Կը պահանջէ որ ետ առնեն իրենց դիմումը։

Երկու դլխաւոր հարցերը՝ գիւղացինե – րու եւ Ալժերիոյ խնդիրներն են ։

× Էֆօ տ'Ալժէի տէրը Ալէն տը Սերինեի չահեկան յայտարարութիւններ ըրաւ ի – րաւարար դատաւորին։ Ծանօթ է որ Սերինեի ձերբակալուեցաւ Յունուար 24ի դէպքերէն ետք եւ ամբաստանուած է իբ – րեւ «դաւադրութիւն պատրաստող պե – տութեան ներքին ապահովութեան դէմ, եւ մամուլի միջոցաւ դաւադրութեան կազմակերպութիւնը քաջալերող »։

Ալէն տը Սերինեի որեւէ ձեւով չէ «նա – հանջած» եւ բաւական տուեալներ ալ ու – նի ինքզինքը պաշտպանելու համար ։ Կը պատմէ թէ ի՛նչ դեր խաղացած է 1958 Մայիսին ապահովելու համար Զօր. տը Կոլի վերադարձը իշխանութեան գլուխ ։ Նոյնիսկ տասը միլիոնի չէք մը տուած է Գեներալ չարժումի դանձապահին զօրա – վարին անմիջական ծախքերուն համար ։ Յետադային էլիզէն վերադարձուցած է այդ դումարը։ Սերինեի կ'ուզկնէ.— Ե – թէ օգնեցի Զօրավարին, պատճառն այն էր որ 1958 Մայիս 15ի նամակով մը Սոպթել կը գրէր ինծի թէ տը Կոլ կողմ – նակիցն է միացման (ինթեկրասիոն)։ Երբ կարծիքը փոխեց, ես ալ դիրքս փոխեցի ։ Սերինեի կ'ուզէ նաեւ որ իրաւարար դատաւորը կի մոլէն կանչէ իբրեւ վկայ, որ 1956 Փետրուարին, երբ վարչապետ էր եւ Ալժէ իր ներկայութիւնը միջա – դէպերու պատճառ դարձած էր ըսած էր Սերինեիի.— «իմ կարծիքս ալ այն է որ մտքերը հանդարտեցնելու համար պէտք է ըսել թէ Ֆրանսան պիտի մնայ Ալժե – րիա։ Այդ ուղղութեամբ դրեցէք, դուք ալ »։

× Տեղեկատուութեանց նախարարը՝ Թեոնուար ճառ մը խօսելով դատաւոր մա – մուլի ընկերակցութեան առջեւ ըսած է

ԽՐՈՒՇՁԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

ՀՐԱՀԱՆԳԸ ԻՐ ՇԱՐՔԱՅԻՆՆԵՐՈՒՆ

«ԾԱՓԱՀԱՐԵՑԷՔ, ԿԵՑՑԷ ԽՐՈՒՇՁԵՒ ՊՈՌԱՑԷՔ» «ՏԸ ԿՈԼԻ ԱՆՈՒՆԸ ՄԻ ՏԱՔ»

«Ֆիկարօ» չաբաթը քանի մը անդամ կը հրատարակէ լուրեր զրոյս Իւմանիթէ չի տար իր ընթերցողներուն ։

Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ հե – տեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարա – կէ համայնավար կուսակցութեան տուած որոշումներուն առթիւ ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ.— Զօրա – չարժի ենթարկել՝ կուսակցութիւնը եւ իր զոյր կազմակերպութիւնները, (Ֆրանսա – Ա. Միութիւն, Աշխատաւորական ընդ – հանուր ընկերակցութիւնը, Խաղաղու – թեան չարժումը, Ֆրանսուհիներու Մի – ութիւնը, համայնավար երիտասարդու – թիւնը, ուսանողութիւնը եւայլն), որ ոչ միայն մեծ թիւով հաւաքուին Խորհր – վարչապետին անցած ճամբաներուն եր – կու կողմերը, այլեւ ամենուրեք կազմա – կերպեն հաւաքոյթներ՝ դասախօսու – թեանց, չարժանկարի ներկայացումնե – րու, սալերու ունկնդրութեան եւ այլ տե – սակ հանդիսութիւններու պիտակին տակ ։

Մասնաւոր ճիգ ի գործ դնել, որ այս հաւաքոյթները տեղի ունենան՝ Խրուշչե – ւի անցքի ուղիներուն վրայ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ. — Օրլիէն Փարիզ ճամբուն վրայ կեդրոնացնել ջո – կատներ, որոնք լայն բանան խորհրդա – յին փոքրիկ դրօշակները եւ պոռան. « Կեցցէ՛ Խրուշչեւ, կեցցէ՛ Ա. Միու – թիւնը, կեցցէ՛ խաղաղութիւնը, կեցցէ դոյակեցութիւնը, խաղաղութիւն Ալժե – րիոյ մէջ, Խորհրդ. Միութեան եւ Ֆրան – սայի միջեւ բարեկամութիւն » ։ Արդիլ – ուած է պոռալ «կեցցէ տը Կոլը » ։

ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷի ԵՒ ԽՕՒՒԱԼԻ ՀԱՆԴԻ – ՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ .— Առաւելագոյն չա – փով օգտագործել համայնավար քանեւե – ուք թաղապետարաններուն պաշտօնէու – թիւնը եւ իրենց ընտանիքները, ինչպէս նաեւ ձեռքի տակ գտնուող բոլոր երիտա – սարդ կիներն ու ուսանողները ։

Օգտագործել համայնավար թաղապե – տարաններուն փոխադրութեան բոլոր մի – ջոցները (բեռնակառքեր, ինքնաչարժներ, կառքեր, մինչեւ իսկ հիւանդատարներ)։ Նոյնը պէտք է ընեն Սէն է Ուազի, Սէն է Մառնի, Ուազի եւ Մառնի եւ ուրիչ վայրերու համայնավար մարմինները ։

Աշխատաւորական ընդհանուր ընկե – րակցութիւնը (համայնավար) պահանջած է գործատէրերէն, որ թոյլ տան իրենց աշխատաւորներուն դադրեցնել աչխա – տանքները ։ «Եթէ մերժեն, հարկ եղած միջոցները ձեռք առէք ու դադրեցու – ցէք···» գրած են իրենց չրջաբերականին մէջ ։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻԻՆ՝ ԼԵՆԻՆԻ ԲՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ.— Զօրակոչի ենթարկել Իվրիի, Վիթրիի, Վիլժուիֆի, Ժանթիլիի, Մա – լաքոֆի, ինչպէս նաեւ 13, 14, 15րդ թա – ղամասերու համայնավարներն ու համայ – նավարասէր տարրերը, որոնք բոլորն ալ հոն պէտք է գտնուին ։

Կարեւոր թիւով թռուցիկներ եւ քարոզ – չական պաստառներ պիտի տպուին կամ տպուելու վրայ են ։ Միլիոնաւոր թռու –

թէ ճիշդ չեն այն բաները զոր կը պատմեն կառավարութեան ծրագիրներուն մասին։ Նախարարը ըսած է նաեւ . — «Աւելի կը մաղթենք որ Խրուշչեւ Ֆրանսան դի – տէ քան Ֆրանսան Խրուշչեւը դիտէ » ։

ցիկները, դրօշակները եւ լամբակի ցուցա – նիչերը պիտի հրապարակ ելլեն, որոնց վը – րայ արձանագրուած պիտի ըլլան «Բարի եկար, Խրուշչեւ»։ «Իմանիթէ»ի կիրակի օրուան թիւէն չորս առանձին հրատարա – կութիւնները պիտի տպուին, երկու մի – լիոն տպաքանակով ։

ԴԱԻԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Արտէշ.— կազմակերպել ճամբորդու – թիւններ դէպի Լիոն, Նիմ եւ Մարսէյլ ։ Օգտագործել՝ չոգեկառքերը եւ ինքնա – չարժները ։

ՍԱՎՈՒԱ.— Երեքշաբթի մարտ 22ին, ինքնաչարժներու կարաւան մը Շամպէ – րիէն կը մեկնի՝ Լիոն։ Իւրոր անոնք որ անհատական ինքնաչարժ ունին, պէտք է արձանագրուին տեղւոյն Կոմիտէին մօտ ։

ՍԷՆ ՄԱՐԻԹԻՄ. — Կոչ մը ուղղել բո – լորին, «որ խուռներամ ներկայ գտնուին Խրուշչեւին ի պատիւ սարքուած հան – դիսութիւններուն »։

ՊՈՒՇ ՏԻ ՌՈՆ.— Մասնակից դար – ձնել տեղւոյն տասնեակ հազարաւոր աշ – խատաւորութիւնը ։

ՊՈՌՏՕ.— Շապան – Տելմասի վերա – դարձին առիթով՝ «հսկայ» ցոյց մը կազ – մակերպել։ Զօրակոչի ենթարկել Ժի – րոնա, Լանս, Շարանթ, Հօթ Վիէն, Տոր – տոնները, Քորէզ, Լօթ է Կարոն, Հօթ Կա – րոն նահանգներուն բնակչութիւնը եւ փո – խադրել զանոնք Պոռտօ ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէեւ երեւութապէս համերաչխ եւ մի – ակամ, սակայն համայնավար կուսակ – ցութեան մէջ զոյութիւն ունի բաւական մեծ թիւ ներկայացնող «ընդդիմադիրնե – րու » հոսանք մը (ասոնց ըսելով 15 հա – զար), որ կ'ուզէ հասկցնել Խրուշչեւի թէ կան համայնավարներ որ դժգոհ են Թո – րէզի «մենատիրութենէն» եւ չեն հան – դուրժեր անոր «անձի պաշտամունքը» ։ Օգտուելով Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելու – թենէն ընդդիմադիրները խորհրդային դեսպանատան յանձնած են բողոքագիր մը, խնդրելով Խրուշչեւէն որ վերջ դնէ Թորէզի մենատիրութեան ։ Նամակին մէջ, ի մէջ այլոց դիտել տուած են թէ 1959ին Ֆրանսայի համայնավարներուն թիւը՝ 237·000 եղած է, եւ ոչ թէ 500000 ինչպէս յայտարարած էր Տիւքլո, Մոս – կուայի մէջ ։ Կ'ամբաստանուին նաեւ կու – սակցութեան ներկայ ղեկավարութիւնը որ լքած է Լենին – Մարքսեան սկզբունք – ները եւ կը մերժէ «ապատթալինացումը»։

« Անհատական նպատակներու, ինչպէս ինքնաչարժներու համար ծախսուած դը – րամը 75 առ հարիւր աւելի է քան այն դումարը, զոր ծախսուած է կուսակցու – թեան քարոզչութեան համար», գրած են ընդդիմադիրները իրենց բողոքագրին մէջ ։

Այս բոլորին իբրեւ եղրակացութիւն ընդդիմադիրները կը պահանջեն «միջազ – գային յանձնախումբի մը միջամտութիւ – նը» ուր կարենան բացատրուիլ ։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ բողոքա – գիրեր ուղղած են՝ ազգայնական Զինուա – տանը, «Ուկրայնիոյ երիտասարդ բարե – կամները», զանազան աշխատաւորական ընկերակցութիւններ եւ ուրիշներ ։

Բոլորն ալ կը չեշտեն թէ ներքին նա – խարարութեան, իբր թէ ապահովութեան համար, ձեռք առած միջոցները դէմ են Ֆրանսայի դարաւոր ժողովրդավար եւ ազգնջական ոգիին ։

Իրենց կարգին, Փարիզի փաստաբան – ները եւ դատաւորները որոշած են «լուռ» ցոյց մը կազմակերպել՝ Խրուշչեւի Ֆը – րանսա այցելութեան առթիւ, այս վեր – ջինին ժամանումին օրը ։

× Ալաջիոյէն (Քորսիքա) կը հաղոր – դեն թէ Ա. Հրիսթոֆ, Պուլկարացի մը, որ «պարտադիր արձակուրդի» մէջ կը գտնուէր, մեռած է անակնկալ կերպով ։ Կը կարծուի թէ սրտի տագնապի զոհ դա – ցած է ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԷն կը հաղորդեն, թէ նախագահ կրոնքի, պաշտօն յանձնած է Սենեի կազ – մելու Իտալիոյ նոր դահլիճը։ Ինչպէս յայտնի է, Սենեի կը դլխաւորէր նախկին կառավարութիւնը որ հրաժարած էր «կուսակցական հակամարտութիւննե – րուն» պատճառաւ։

ՊՈՍԹՐՆի համալսարաններէն՝ Պրան – պէս, իրաւագիտութեան տոքթորայի «պատուակալ տիտղոսը» ստացած պա – հուն, Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կու – րիոն ըսած է «մէկու պաշարուած ենք ։ Դժուարութիւններ ունինք ներգաղթող – ներու եւ տեղացիներու յարաբերութեանց մէջ ։ Մեր անապատները մէկու անջը – դի են ու ստիպուած են պաշտպանութեան համար կարեւոր եւ մեծածախս միջոցներ ձեռք առնել »։

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹի առաւօտ, Փարիզ–Քոթ տ'Ազիւր ճեպընթացը դիծէն դուրս ելած է։ 12 վիրաւորեալներ կան։ Կը կարծուի թէ մահմետական ահաբեկիչներու խա – բանարար գործն է ։ Ձերբակալուած են 13 ալժերացի կասկածելիներ ։

ՔՈԻՊԱ մերժեց ընդունիլ Միացեալ Նահանգներու մէկ բողոքագիրը, «Լա Քուռա» փոխադրանաւի պայթումին առ – թիւ։ Քասթրօ կը մեղադրէ Մ. Նահանգ – ները, իբրեւ կազմակերպիչը պայթու – մին։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախա – րարը «սուտ ամբաստանութիւն» կոչած էր Քասթրոյի մեղադրանքը ։

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նա – խարարը՝ Հերթըր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, բացատրած է Մ. Նահանգնե – րու տեսակէտները միջազգային հրատապ կարգ մը հարցերուն չուրջ ։ Պերլինի հարցին մասին կը մնան իրենց տեսակէ – տին վրայ։ «Պէտք չէ ենթադրել — ըսած է ան — թէ չենք խորհրդակցիր մեր դաչ – նակիցներուն հետ, մեր բոլոր որոշում – ներն ալ կը տրուին իրարու հետ համա – ձայնելէ վերջ»։ Ա. այժմ պիտի չգործա – դրենք երեք հազար մեթր բարձրութենէ աւելի վեր թռչելու մեր իրաւունքը (Պեր – լինի նրբանցքին մէջ)։ Ապագինման մա – սին յոյս յայտնած է, թէ «ի վերջոյ հա – մաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ դոյացնել »։ Ինչպէս յայտնի է տարա – կարծութիւն կը տիրէ՝ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ ։ Ճափոնի մասին խօսելով, տարօրինակ գտած է որ Ա. Միութիւնը միջամտուի կ'ըլլայ երկրի մը ներքին գործերուն ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ պաշտպանու – թեան նախարարը, Շեթրաուս, Յունաս – տան մեկնած է։ Պիտի խօսակցի երկու երկիրներու պաշտպանութեան հարցե – րուն չուրջ ու այս առթիւ պիտի այցելէ զինուորական կայաններ ։

«ԱԼԿՈՒՄ ՀՈՒՐԻԱ» թերթը (Գահիրէ) կը դրէ թէ Լիբանանի արտաքին նախա – րարութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Ֆուատ Ամուն յայտարարած է. — «Ապրիլի վեր – ջաւորութեան, Պէյրութի մէջ պիտի հա – ւաքուին արաբ երկիրներու արտաքին նա – խարարները, քննելու համար Պաղեստինի խնդիրը »։

ՓԵՏՐՈՒԱՐի մէջ, Ֆրանսա օտար եր – կիրներէ ներածած է 2·130 միլիոն Ն. Ֆ. արժողութեամբ ապրանք։ Նոյն ամսոյն արտածումները հասած են՝ 2·060 միլիոն Ն. Ֆ.ի։

ԵՐՈՒՍԱղԷՄի մէջ գտնուած է գիւղա – ցիի մը կողմէ իշխանի մը ուղղուած նա – մակ մը որ գրաւած է մեր Թուականէն հօթը դար առաջ ։

ՔՐԱԿԱՅԻՆ կը հաղորդեն, թէ անդա – նութի տաղնապ մը յառաջ եկած է երկ – րին մէջ։ Թէեւ ժողովուրդը վարժուած է նման տագնապներուն, այսուհանդերձ դժգոհութիւնը մեծ է ։

«30·000 ՔԱՄ. ՔԼՄ. տարածութեամբ հնդկական հող իւրացուցած են Չինացիք» յայտարարեց՝ Հնդկաստանի վարչապե – տը, Նեհրու ։

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ժամ մը քալեցի այսպէս, երբ բարեկամ ձայն մը կանչեց զիս. դարձայ: Ճենօ աղան էր: Զորս օր առաջ գրած նամակս չէր առեր: Ինձ հետ միասին ճամբորդող գիւղացիէ մը պատահմամբ լսեր է գալս եւ հակառակ հետեւեալ օրն իսկ տունով Կեսարիա մեկնելու պատրաստուելուն, եկեր է զիս դիմաւորելու: Այս վերջին լուրը «լաւ» չէր, քանի որ այստեղի միակ բարեկամս ժամանակ պիտի չունենար ինձմով զբաղելու:

Այսուհանդերձ, սիրով յօժարեցայ որ զիս Թերզիլի գիւղը տանի: Օթոպիւս կամ քամիոն կարելի չէր գտնել այդ ժամուն: Ուստի գաղթականի վրան բաց կառք մը գտանք եւ ուրիշ գիւղացիներու հետ հինգ հոգի ծալապատիկ նստած, հազիւ սեղմուելով, սկսանք յառաջանալ:

Մայրամուտ էր, անձրեւը թեթեւօրէն կը մաղուէր, կառքին անիւները միօրինակ ճռնչիւնով մը կը դառնային, գիւղի գիշերուան անուշ տրտմութիւնը հետզհետէ կը պատէր հոգիս:

Բժշկութեանս երրորդ տարին էր, «Աթփազարի հայ բժիշկ»ին առաջին «գիւղագնացութիւն»ն էր ասիկա, յուզուած էի: Եթէ չկարենայի իսկ դրամ շահիլ, սիրտեր պիտի շահէի գոնէ: Եթէ կարենայի կրկնել մեծ հօրս՝ Տոքթ. Նիքոլա Կեցցիի վաթսուն տարի առաջ Պուրսա Ենիշէհիրի մէջ ըրածը, երջանիկ պիտի զգայի ինքզինքս:

Այս խորհրդածութեամբ զօրացած եւ վճռական՝ ցատկեցի տեղէս, երբ արդէն մութը իջած էր: Հասած էինք գիւղ, ու կառքը կանգ առած էր տնակի մը առջեւ:

Մուխթարը տասը տարուան բարեկամի պէս դիմաւորեց զիս: Եղած պատուասիրութիւններէն ետքը՝ զաւակը, ազգականները եւ քանի մը գիւղացի քննեցի:

Ժամը ութին՝ ճաշասեղանը պատրաստ էր: Տասը փայտէ դգալ, նոյնքան կտոր լաւաշի հետ, շարուած էին սեղանին շուրջ: Քիչ ետքը «Թարխանա» ապուրը բերին դրին սեղանին մէջտեղ: Հասկցայ, տասը հոգի, ծեր, երիտասարդ, պեխաւոր կամ մօրուսաւոր, նոյն ամանէն պիտի խմէինք:

Ամենափոքր ընկրկում մը մեր միջեւ հաստատուած մտերմութեան եւ բարեկամութեան համար աղետալի կրնար ըլլալ: Ուստի ի տղայ տիոց նոյն ամանէն ուտող անձերու պէս՝ մեծ փութկոտութեամբ նստայ ինծի ցոյց տրուած պատուոյ տեղը եւ սկսայ դգալ շարժել ապուրի ամանին մէջ, ինը սեղանակիցներուս հետ միասին:

Ապուրէն ետք, տապկած հնդկահաւ մը բերին սեղան: Մուխթարը կը պատրաստուէր մատներով մէկիկ մէկիկ միսը ոսկորէն զատելու, երբ այս անգամ նետուեցայ առաջ:

— Մի յոգնիք, մուխթար պէյ, մենք ալ գիւղացի կը սեպուինք, ձեռքով ուտելը կը սիրենք, ըսի եւ հնդկահաւի մէկ թեւը առնելով սկսայ կրծել ...:

Ճաշէն ետք, առաջնորդուեցայ գիւղին հիւրանոցը, որ մեծկակ սենեակ մըն էր, մէկ անկիւնը անկողիններ դիզուած եւ աթոռներով շրջապատուած: Լիւքս լամբար մը կը լուսաւորէր սենեակը: Նախ բարի գալուստ կը մաղթէին երկու ձեռքով սեղմելով ձեռքս: Նստելէ ետք՝ իւրաքանչիւրը կարգաւ անգամ մըն ալ կը բարեւէին՝ որպիսութիւնս հարցնելով մէկիկ – մէկիկ: Այս արարողութենէն ետքը, կարգը հիւանդութեան պատմութեան եկաւ: Իրենց դժգոհութիւնը լսելէ ետք՝ «ինքնաբերաբար» քննեցի դեղագիր գրեցի՝ շնորհակալութեան կամ երախտապարտութեան «այցեգին»ներ ընդունելով:

Ժամը տասնըմէկին անկողինս պատրաստեցին եւ մինակ ձգեցին զիս: Հետեւեալ առտու ողջերթի համար եկած գիւղացիներէն հրաժեշտ առնելով Համամփազար դարձայ ֆամիոնով:

Տօնավաճառը իր ոգեւորութեան գագաթնակէտին հասած էր: Հաւաստեցին ինծի թէ հիւանդ քննելու ամէնէն յարմար ժամանակն է: Բայց այս խժալուր աղմուկին մէջ ինչպէ՞ս յայտնել գոյութիւնը՝ առանց մունետիկի:

Մեղք որ, հակառակ խոստացած վարձքիս, այդ չնաշխարհիկ էակը կամ անոր փոխանորդը գտնել կարելի չեղաւ եւ ժամը տասներկուքին տօնավաճառը աւարտելուն՝ օթոպիւս նստայ... պարապ քըսակով եւ վերադարձի համար ճամբորդութեան ծախքս հազիւ ճարելով:

Առաքելութիւնս նիւթապէս ձախողած էր: Այսուհանդերձ՝ չմոռցայ յաջորդ Կիրակիին համար պանդոկէն անկողին մը զատել: Զախողելով ձախողելով, ի վերջոյ պիտի վայելէի յաջողութիւնն ալ:

Առաջին ձախողանքէս շաբաթ մը ետքը, դարձեալ ձեռնարկեցի Պողազլեանի արշաւանքին: Այս անգամ Ճենօ Աղայի պէս բարեկամի մը օժանդակութեան յոյսըն ալ չունէի: Միայն ըսած էի Թերզիլիի գիւղացիներուն, պանդոկապետին եւ սրճարանատիրոջ, թէ գալ Կիրակի տօնավաճառի ընթացքին հիւանդ պիտի քննէի, Համամփազարի պանդոկին մէջ: Կը յուսայի Շաբաթ գիշերուընէ անձամբ ապահովել Կիրակի առտուան համար անհրաժեշտ մունետիկը եւ այդպէս ալ ըրի:

Չէի խորհած սակայն, թէ չի բաւեր մունետիկի թեկնածուն գտնել: Պէտք էր քննել՝ հասկնալու համար թէ մարդուն ձայնը ուժգնութիւնը ունի՞ տօնավաճառի աղմուկին մէջ լսելի ըլլալու կամ գոնէ ուշադրութիւն գրաւելու համար: Արդարեւ, հետեւեալ առտու ստուգեցի, թէ մարդուկին հոգեվարքի ձայնը հազիւ կը լսուէր իր անմիջական շուրջիններէն: Այս ալ, 10·000 հոգինոց բազմութեան մէջ, տեղ տեղ քանի մը հոգիի ականջին բան մը փսփսալէն տարբերութիւն չունէր անշուշտ: Այդ օրը միայն հինգ – վեց հոգի կրցայ քննել՝ երթուդարձի ծախքս հազիւ հանելով:

Այս ձախողանքը եւս արգելք մը չեղաւ գալ շաբթուան համար պանդոկէն սենեակ մը ապոհովելու որոշումիս եւ ... յաջողութիւնս աննախատեսելի էր:

Տօնավաճառի երրորդ կիրակին առտուն ժամը հինգէն մինչեւ 12 անընդհատ աշխատեցայ՝ հիւանդ քննելով եւ դարմանումի համար անհրաժեշտ ներարկումներ ընելով: Դիմողները այնքան շատ էին եւ գունդ առ գունդ կը խուժէին, որ հարկ եղաւ պանդոկին գրագրին պաշտօն յանձնեմ կարգը պահպանելու համար: Այդ օրը յաղթական զօրավարի մը տրամադրութիւնը ունէի: Եղածը մեծ բան մը չէր անշուշտ, բայց գոնէ բախտիս անիւին գնացքը փոխուած էր:

Օթոպիւսին մէջ լսեցի, թէ կառավարական բժիշկը, որ ամէն Կիրակի Համամփազար կուգար իր հաշւոյն հիւանդ քննելու, պարապ մնացեր է այն օրը եւ ինծի դէմ լարուեր: Այս լուրը հաճելի չէր եւ յաջորդ շաբթուն իսկ չուշացաւ իր հետեւանքը:

(6 Շար.)

Պ. ԽՐՈՒՇՉԵԻ ԵՒ ԻՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Յաջողութիւնը շանթահարիչ եղաւ:

Մէկ օրէն միւսը թերթին տպաքանակը կը բարձրանար, հազարաւոր նամակներ կը հասնէին խմբագրութեան: Մոսկուայի երիտասարդութիւնը «Քոլոմպոսի հաւկիթը» գտնողի երեւոյթն ունէր:

Յուզումը մեծ եղաւ կուսակցական խստութեամբ հպարտ կարգ մը շրջանակներու մօտ: Մանաւանդ որ միեւնոյն ատեն, պատասխանատուն կը ծանրացնէր իր պարագան, լրագրին էջերու դասաւորումը փոփոխելով, մտածածին նկարներ հրատարակելով, «զգայացունց» լուրեր՝ հոս հոն էջերուն մէջ ցանելով: Ասիկա խորհրդային մամուլին մէջ տեսնուած բան չէր: «Ժամանակին, կ՚ըսէին, խորհրդային թերթերը իրարմէ կը զանազանուէին իրենց անուններով միայն: Յանդուգն երիտասարդը հեռացնելու մասին կը խօսէին: Բայց Խրուշչեւ դիմադրեց, ինչպէս դիմադրած էր սթալինեան պաշտամունքին: Ոչ միայն համաձայն եղաւ Աճուպէյի, այլեւ զայն «Իզվեստիա» կառավարական պաշտօնաթերթին խմբագրապետ նշանակեց, ռուսական ամէնէն մեծ թերթը «Փրաւտա»յի հետ որ կուսակցութեան պաշտօնաթերթն է:

Մոլոթով մեղադրեց զինքը օր մը, յանցաւոր ներողամտութիւն մը կը նկատէր եղածը:

— Մեր երիտասարդները, ըսաւ, այժմ միայն զուարճանալու մասին կը մտածեն:

— Աւելի լաւ պիտի աշխատին, պատասխանեց Խրուշչեւ, եթէ կարենան երբեմն երբեմն զուարճանալ, առանց կարծելու թէ յանցանք է գործածնին:

Այս սովորական ճշմարտութիւնը օտար էր «Պարոն Ոչ»ին, բայց բացարձակապէս ճիշդ էր խորհրդային վարչապետին զաւակներուն վերաբերմամբ: Անոնցմէ ոչ մէկը կը պատկանի դատարկ եւ փայլուն այն երիտասարդութեան, որուն մէջ յաճախ կը տեսնուին կուսակցական բարձր պաշտօնատարներէն շատերուն զաւակները: Իր հասկցած ձեւովը աւելի ազատամիտ քան իր շատ մը ընկերները, Խրուշչեւ երբեք չէ ուզած իր զաւակներուն մասնաւոր ուղղութիւն մը պարտադրել, ոչ ալ զանոնք մտցնել կուսակցական պաշտօնէութեան մէջ: Բայց ուզած է անոնց տալ այն դաստիարակութիւնը որ ինք չէ կրցած ունենալ, բոլորովին ազատ ձգելով զանոնք որ իրենց ուզած ուսումներուն հետեւին:

— Եւ հիմա, տեսէք ժամանակակից Ռուսիան կրնայ ըսել ան հպարտութեամբ, իր զաւակները ցոյց տալով: Ես իսկ աւելի շատ գիտուններ եւ արհեստագէտներ կը պատրաստեմ, քան Ամերիկայի ղեկավարներու թիւին միջինը: Կարծես գիտութեան տենդը իրապէս վարակած ըլլար Խրուշչեւ ընտանիքի անդամները, իր մեծ աղջիկը Ժիւլիան քիմիագէտ է. երկրորդը՝ Ռատան կենսաբան, տղան Սերկէի ելեկտրոնական ճարտարագէտ եւ վերջին աղջիկը՝ Էլէնա, քսանեւմէկ տարեկան, տակաւին ուսանող է:

Կան մինչեւ իսկ որոշ բարեփոխումներ դաստիարակութեան դրութեան մէջ, որոնց ներշնչումը Խրուշչեւ ունեցած է իր զաւակներուն փորձառութեամբ:

— Երբեք դժուարութեան չէ՞ք հանդիպած անոնց հետ, հարցուցին օր մը իրեն:

— Անշուշտ, խոստովանեցաւ: Մանաւանդ վերջին երկուքին հետ: Պէտք եղածին չափ չեն հասկնար Ֆիզիքական աշխատանքին անհրաժեշտութիւնը եւ սխալ կ՚ընեն: Մեր տղաքը եւ աղջիկները պէտք չէ որ ամչնան ձեռքերնին աղտոտելէ:

Խրուշչեւի այս անդրադարձումը շատ յատկանշական է: Իր տղան Սերկէյ եւ աղջիկը Էլենա ճիշդ «նոր հոսանքին» ներկայացուցիչներն են: Իրենց տարեցներուն պէս չեն տառապած պատերազմէն: Սթալինականութիւնը չեն ճանչցած որ Ռատայի նման փախուստ տային անկէ: Սերկէյ տասը տարեկան էր յաղթանակի օրերուն, Էլէնա եօթը: Սթալինի մահուան ատեն 18 եւ 15 տարեկան էին: Պատանիներ էին իրենց հօրը նշանաւոր գաղտնի տեղեկագրին միջոցին: Արդիւնքը, կեանքին դժուարութիւնները չճանչցան, կը հաւատան գիտութեան եւ ար-

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Յետագային, Հայր Սուրբը մէկ օր մեզի պատմեց զուարճանալով այս միջադէպը, երբ մեծցած աշակերտ էի եւ ինծի ալ յիշեցուց իմ «քաջութիւնը»:

×

Պաշտելու չափ կը սիրէինք մեր Հայր Սուրբը մօտիկ ազգականի նման, այնքան դիւրահաղորդ էր, մտերիմ եւ տաք սըրտոտ: Մանուկներուս հետ արտասովոր բարեկամութիւն ունէր: Չէ՞ որ ինքն ալ մանուկ էր հոգուով, պարզունակ, մաքուր բիւրեղ հոգուով եւ անմիջական: Մանուկի նման եռանդ եւ յարատեւ աշխատանքի սէր ունէր: Զուարթ, կատակախօս, ընկերական, չարաճճի: Զարմացած կարդացած եմ մէկ երկու տեղ որտեղ երաժիշտ մի հայ օրիորդ իր յիշողութիւններու մէջ զայն կը նկարագրէ իբրեւ հեզահամբոյր, խոնարհ մի հոգեւորական, նուրբ մարդ: Հեզահամբո՞յր ... մեր կրակ ու բոց, վառվռուն Հայր Սուրբը:

Օր մը, զբօսանքի ժամանակ, ետեւէս զաղտագողի մօտենալով, իր ձեռքի կաշեպատ նօթագրքով այնպէս վայրագ հարուած մը տուաւ գլխուս, որ աչքերս սեւցան: Կարծելով թէ ընկերներէս մէկն է այս վայրենին, գետնէն քար մը փնտրեցի դաս մը տալու անոր, Գիւմրեցու գունաւոր հայհոյանքներս թափելով գըլխուն: Երբ ուզեցի քարը նետել, դէմս տեսայ Հայր Սուրբը՝ քահ – քահ խնդալով կաքաւի ձայնով, կողքը՝ Մանուկ Աբեղեան եւ Ստեփան Կանայեան ... Գըլխուս ցաւը մոռցայ եւ սիրոյ ժպիտով նայեցի մեր երեք սիրելի ուսուցիչներուն: Ախ, ինչ մարդիկ էին մեր ուսուցիչները:

Չ՚երկարեմ այլ յիշողութիւններ:

×

Խրիմեան Հայրիկը վախճանեց: Էջմիածինը լեցուեցաւ երկիւղած հայ հաւատացեալներով: Ամէնքն իրենց որբացած կը զգային, այնքան Հայրիկը սիրուած էր:

Ազգային շատ մեծ սուգ էր:

Հայրիկը պառկած էր իր յաւիտենական քունով փայլուն դագաղի մէջ: Սրբացած ծերունի նահապետի դալուկ երեսը լոյս կ՚արտացոլէր:

Վանքի հինաւուրց կամարներուն տակ կը ծաւալէին կոմիտասեան պատարագի եւ թաղման երգերու ոլորտները, խառնուելով խունկի, ծուխի, ծնծղաններու, քշոցներու եւ հոծ բազմարեան խուլ եւ դղրդացող աղմուկին հետ: Դուրսը՝ զանգերու զօղանջը, թաղման տխուր հնչիւնները, որոնք արձագանգներով կ՚երթային հեռուները: Յուզումն աւելի սաստիկ էր, երբ կը լսէինք Հայր Սուրբի կախարդիչ մեներգները իր կաքաւաձայնով:

Կոմիտասն Օրմանեանական էր.

Հասան ընտրութեան ժամանակները: Իրարանցում, բանակռիւ թերթերու մէջ: Խուլ տարակարծութիւններ վանքի մէջ, բարեբախտաբար ժողովուրդն անտարբեր էր անուններու դիմաց, երեքն ալ համարեա հեռու, անծանօթ, երեքն ալ ընդունելի:

Գլխաւոր թեկնածուներն էին Իզմիրլեան, Օրմանեան եւ Դուրեան Պոլսեցի Արքեպիսկոպոսները: Քաղաքական գոյն էր ստացած հարցը, ինչպէս միշտ եւ ամէն բան Հայերուս մէջ:

Մեր Հայր Սուրբը թունդ Օրմանեանական դուրս եկաւ: Սկսաւ ամէն տեղ անդադար ջատագովել Օրմանեան Սրբազանը, գովքն ընելով անոր արտասովոր եւ բազմակողմանի կաբողութիւններուն: Շատ խելօք, դիւանագէտ, զգոյշ, շրջահայեաց քաղաքավար, միևնոյն ժամանակ հայրենասէր, յառաջադիմական, բարձր ուսումով, աստուածաբան, պատմագէտ, ջերմեռանդ հաւատացեալ, մի խօսքով կատարեալ եւ յարմար եկեղեցու պետ, ժողովրդի հայր ...

Օրմանեանական էին նաեւ իր հոգեւորական եւ աշխարհիկ ընկերները — Գարեգին, Կարապետ, Յուսիկ եւ այլ վարդապետները, Մանուկ Աբեղեան, Ստեփան Կանայեան:

Ընտրութիւններէն առաջ մեծ եռուզեռ: Կը պատրաստուէինք համերգներու համար: Ի պատիւ արեւմտահայ պատգամաւորներու մեզի սորվեցուց պոլսական ազգային երգեր Մեզ նոր արեւ ծագեց, Արի՛ք, հայկազունք, Մինչ բոյր ի բոյր, Փամ Փորոտան եւայլն: Այդ երգերն ինքը չէր սիրեր:

Վերջին փորձին Պոլսոյ պատգամաւորները ներկայ էին եւ շատ ոգեւորուած: Անոնցմէն մէկը ոսկեզօծ պաշտօնական հագուստներով եւ ոսկեայ սուրով, Կոմիտասին, գրկախառնուեցաւ եւ գոչեց՝ «Հայ ըլլանք, կրօնաւոր ըլլանք»: Այդ բացագանչութիւնը մեզի շատ զուարճացուց, որովհետեւ թէեւ ճեմարանական, սակայն կրօնաւոր ըլլալէն շատ հեռու էինք: Այդ ժամանակ ամէնքս կը կապկէինք ռուսական նիհիլիստները եւ Եւրոպացի անհաւատները:

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

(6 Շար.)

ԱԿՎՇՆՈ ԴԱՎՈՅՎՈՍ

ՊՈԼՈՍԱՅԻ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆ

Պ.

Պատահար որ եղաւ ի օտոյ ի մեր դպրոցիս, որ ամենեցուն մեզ ցաւ պատճառեց եւ ամենայն աշակերտաց մեծ տրտմութիւն։ Ուսուցչապետն մեր, որ ամենայն ջանիւ եւ եռանդեամբ կը հոգար մեր կրթութեան վրայ, ինքն ալ ամենայն ուշադրութեամբ կը հետեւէր մեր ընթացքին, ամենայն ժամանակ մեզ կը խրատէր եւ կը յորդորէր, որ ամենայն ջանիւ եւ եռանդով մեր դասերուն վրայ աշխատինք, որպէսզի ուսումնական քննութեան ատեն ամենայն գովեստի արժանի ըլլանք։ Ամենայն ժամանակ մեզ կ՚ըս

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Les peuples qui chantent

Ժողովրդական երգի եւ պարի փառատօն, ի նպաստ Ֆրանսայի Ուսանողական Սանաթօրիօմներուն :

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 14·30ին
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի համալսարանի տեսուչ
Պ. ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ
Նախագահութեամբ
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅՅԻ

Կը մասնակցին՝
Հայկական բաժին՝
Սօսի *պարախումբը ղեկավարութեամբ* ՏԻԿ. ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԵՐԵԱՆի *եւ մասնակցութեամբ* Պ. ՎԱՀԷ ՃԷՐԱՀԵԱՆի, *նոր պարերով :*

Նայիրի *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ* ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի *նոր երգերով :*

Պր. Պէռնար ՏԷՏԷՃԵԱՆ, *իր նուագախումբով :*

Ինչպէս նաեւ հետեւեալ երկիրներու ուսանողական եւ ֆօլքլօրական խումբերը՝

Իսրայէլ, Լաօս, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Հնդկաստան, Ճափոն, Մատակասքար, Մեքսիքա, Միացեալ Նահանգներ (*Ամերիկա*), Յունաստան, Չէրքէսիա, Պրազիլիա, Վիէթնամ, Քամերուն, Քամպօճ :

Գիները՝ 400 (4 Ն. Ֆ.), 300 (3 Ն. Ֆ.), 200 (2 Ն. Ֆ.), 150 (1·50 Ն.Ֆ.) :

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արամ Մարտիրոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի ողբացեալ՝ ԱՐՇԱԿ ՄՈՒՇԵՂԵԱՆի *մահուան տարելիցին առթիւ (մեռած՝ Պրիւսէլ) :*

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Արամ Չաքրեան, Տէր եւ Տիկին Պարոյր Մինասեան, Այրի Տիկին Էլմասեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Էլմասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժամը տասնին, իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ, ու ազգականին Տիկին Աստղիկ Չաքրեանի *(ծնեալ Էլմասեան) մահուան քառասունքին առթիւ :*

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ արարողութիւններուն կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ Եպիս. Մանուկեան :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի Արեւագալի այս արարողութեանց : Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ՝ Նշան Սերգոյեան : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 10 :

×

Ողբացեալ Օր. Եդուարդուհի Փաստրմաճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլի եկեղեցիին կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Կարօ Փաստրմաճեան քրսան Ն.Ֆ. : Տիկին Չուլհակեան 20Ն.Ֆ. :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 15ԻՆ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝
Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (*Փլաս տ'Էքս*) : *Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի :*
Նիս.— *Շահան Զօտեան*
Վալանս.— *Արսէն Տէր – Սարգիսեան :*
Կրընոպլ. — *Վ. Բաբախեան :*
Տէսին.— *Սարգիս Առաքելեան :*
Լիոն.— *Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան :*
Վիէն.— *Մուշեղ Մուրատեան :*
Պոռտօ.— *Կ. Տօնէրեան :*
Սէն Շամոն.— *Ս. Ընտրիկեան :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ստացած է Պ. Նուպար Յովհաննէսեանէ հարիւր Ն. Ֆ. գաղութիս աղքատներուն համար, ողբ. զինուոր Միշէլ Պաղտասարեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Նմանապէս յիսուն Ն. Ֆ. Ալֆորվիլի Մշակութային Միութենէն տեղւոյս դպրոցին համար, փոխան ծաղկեպսակի Միշէլ Պաղտասարեանի մահուան առթիւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (215 – 216), ճոխ եւ հետաքրքրական բովանդակութեամբ. —

Համբոյրը բժշկութեան մէջ (Խմբ). — Էկզեմայի մասին (Տոքթ. Բամպուքճեան) — Սոխը եւ իր սննդական արժէքը (Տքթ. Մանուկեան). — Գիտութեանց Ակադեմիա Հայաստանի. — Մեր շնչած օդը (Տոքթ. Նաւասարդ). — Արուեստական ցրտաթմբիր (Տոքթ. Գալուստեան). — Սրտի տագնապներու շուրջ (Փրոֆ. Լընէկր). — Արեան փոխարինիչները (Փրոֆ. Ֆրոմ). — Եւ սիրեցի Հայաստանը (Ակադեմական Պիոտրովսկի) — Քունը եւ մահը (Տոքթ. Աշճեան). — Ստոծանին եւ իր փորձանքները (Տոքթ. Այվազեան). — Տղաս ջղային է (Տոքթ. Տիաթքին). — Արուեստական սերնդագործութիւն (Տքթ. Պանծալի). — Ինչո՞ւ վիժում կ'ունենան կիները (Տոքթ. Ասքանազ). — Լուսնոտներու (սարալը) մասին (Շ. Նարդունի). — Արուեստական շնչառութիւն (Խաչուհի). —

Տարեկան բաժանորդագրութեան պայմաններն են Ֆրանսա 15 Ն. Ֆ. (1500), արտասահման 20 Ն. Ֆ. :

Մամուլին յանձնուած է Յունուար – Փետրուարի թիւը, որու մէջ շատ հետաքրքրական յօդուած մը, — Էշը ··· բժշկութեան մէջ (պատմական, գրական, գիտական ծանօթութիւններով) :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը հրաւիրուին քոյր խումբերու ընկերներն ու ընկերուհիները եւ համակիրները :

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի, 16 Մարտ, ժամը 15ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէս :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9 – 11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլոպ :

Ծանօթ.— Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի : Օրակարգ տեղւոյն վրայ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ապըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահարոնեան» ակումբը, Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Քրիստափոր» Շրջ. կոմիտէին կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի :

Եւրոպական, հայկական պար եւ առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական ժողովատեղին : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Դասախօսներ
Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Կ. ՄԵՀԵԱՆ, Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ուրիշներ
Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն :
Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

Բ. Դասախօսութիւն
Նիւթ՝ Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս հիմնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : 16
Դասախօս՝ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՀԱՃՆՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ,
Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ
Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ. Պահատէրեանի, *Հեռ.* Օռնանօ 37-22 *եւ* Գ. Ադամեանի՝ *հեռ.* Թռինիթէ 58–74 Մուտք՝ 5 Ն.Ֆ., ուսանողներու կէս գին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցին
ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին
Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ
Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի
Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՄԵԳԵՐԱՆ
Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի
ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր
ՊԻԻՖԷ *ՄՈՒՏՔ 3 Ն. ՖՐԱՆՔ*

AU BEAU NOYER

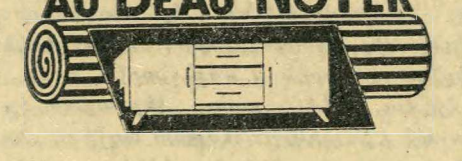

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHOREի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :
Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՐՏ

SAMEDI 12 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8746 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4547

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԷԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

Ժընեւի մէջ, գալ երեքշաբթի, կը սկսին խօսակցութիւնները զինաթափութեան շուրջ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Կլոր սեղանին շուրջ պիտի նստին՝ մէկ կողմէ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Քանատա եւ Իտալիա, միւս կողմէ Խ. Միութիւն, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա եւ Պուլկարիա:

Վերջ դնելու համար արեւմտեաններու ներքին անհամաձայնութեանց, Փարիզ եկած էր Ֆ. Իթըն, Միացեալ Նահանգներու պատուիրակը, եւ տեսակցութիւն ունեցած էր արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլի եւ Ժիւլ Մոքի հետ:

Ամիսներէ ի վեր շարունակուող տարակարծութիւնները վերջ գտան հինգշաբթի օր: Ի՞նչ էր անհամաձայնութիւնը: Ֆրանսան ունէր իր տեսակէտը, իսկ չորս միւսները, գլխաւորութեամբ Միացեալ Նահանգներու տարբեր տեսակէտ ունէին:

Ի՞նչ կ'ըսէր Ֆրանսա.

Զինաթափութեան հարցին շուրջ, Ֆրանսայի տեսակէտը յստակ էր: Ուռշինկթըն կամ այլուր, Ֆրանսայի պատուիրակը, Ժ. Մոք բազմիցս յայտարարեց թէ իրենց կարծիքով ու համոզումով իսկական ապազինում մը գլուխ հանելու նախապայման է որ հիւլէական կամ ջրածին ռումբեր փոխադրող եւ գործածող զէնքերը փճացուին, ուրիշ խօսքով քանդուին կամ խաղաղ նպատակներու գործածուին՝ արուեստական արբանեակները, հրթիռները, օդանաւերը, սուզանաւերը, ինչպէս նաեւ կորիզային ռումբ արձակող թնդանօթները:

Ըսել եւ պնդել թէ պիտի քանդուին բոլոր կորիզային ռումբերը — կ'ըսեն Ֆրանսացիք — իմաստ մը չունի, քանի որ Մ. Նահանգները կամ Խ. Միութիւնը կրնան շատ դիւրութեամբ հիւլէական ռումբերով բեռնաւորուած արուեստական արբանեակներ արձակել ու իրենց ուզած մէկ պահուն «կոճակ»ի մը կոխելով ռմբակոծել ուր որ ուզեն:

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը պահանջէր նաեւ, որ զինաթափութիւնը միայն դասական զէնքերու մասին չըլլայ, այլեւ նախապատուութիւն տրուի հիւլէական զէնքերուն, (այս չի նշանակեր սակայն, թէ երկուքը միաժամանակ կարելի չէ գլուխ հանել): Ֆրանսացիք ապազինում ըսելով կը հասկնան՝ ոչ միայն արգիլել կորիզային զէնքերու արտադրութիւնը, այլեւ գոյութիւն ունեցող ռումբերուն վերաշրջումը խաղաղ նպատակներու: «Պրոմեթէոսը չի շղթայուիր» կ'ըսէ Ժ. Մոք ու կը պահանջէ որ ոչ մէկ խտրութիւն դրուի մեծի եւ փոքրի միջեւ, քանի որ հիւլէական ռումբը այլ եւս գաղտնիք չունի եւ ծանօթ է գրեթէ բոլորին:

Շատեր թերեւս դիտել տան թէ այս փաստարկութիւնը խոտոր կը համեմատի «երկրորդ» կարգի երկրի մը, ինչպէս է պարագան՝ Ֆրանսայի: Իրողութիւնը, սակայն, կը մնայ միշտ նոյնը: Նշանակելի երեւոյթ մը: Խ. Միութիւն թէ Մ. Նահանգներ, թէեւ տարբեր ճամբաներով, կը կրկնեն նոյնը՝ այն է, կորիզային զէնքերու փճացումը թողուլ յառաջիկայ կարգադրութեանց:

Արդարեւ՝ Խ. Միութիւնը կ'ընդունի կատարեալ հսկողութեան ծրագիրը, մինչեւ իսկ առիթ չի փախցներ յայտարարելու թէ իրենք առաջինն եղած են որ նման միտք մը յղացած են: Այսուհանդերձ Խրուշչեւ միշտ կը կրկնէ. — «Դէմ եղած ենք ու միշտ դէմ պիտի ըլլանք հսկիչ մարմնի մը գոյութեան որ հսկողութեան պիտակին տակ իրողութեան մէջ լրտեսութիւն պիտի ընէ: Եթէ ապազինումը ընդհանրանայ եւ ամբողջական դառնայ, այդ պարագային կարելի է խօսիլ հսկիչ մարմնի մը կազմութեան մասին, քանի որ այդ պարագային գաղտնի պահուելիք ոչինչ պիտի մնայ»: Ուրիշ խօսքով պէտք է գոհանալ զինաթափութեան շուրջ սկզբունքի որոշումով մը եւ ձգել որ ճակատներէն իւրաքանչիւրը իր խոստումին տէրը կանգնի:

Տարակարծութիւնը մեծ է ոչ միայն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի, այլեւ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ:

Ատլանտեան Ուխտի մնայուն խորհուրդը նիստ գումարեց Հինգշաբթի օր, վերահասու ըլլալու համար Արեւմուտքի զինաթափութեան ծրագրին, որ պիտի ներկայացուի, Ժընեւի մէջ, Մարտ 15ին:

Ամերիկացիք կարեւոր զիջումներ ըրին ի նպաստ Ֆրանսական տեսակէտին եւ ի վերջոյ Արեւմտեանները համաձայնեցան եւ մէկ ճակատ պիտի կազմեն երեքշաբթի օր, Ժընեւի մէջ:

Ժիւլ Մոք յաջողեցաւ ընդունիլ տալ որ հիւլէական ապազինումը նախապատուութիւն ստանայ դասական զէնքերու ապազինման վրայ: Յաջողեցաւ նաեւ միւս կէտերուն վրայ եւ ամերիկեան պատուիրակը նոյն օրը Ատլանտեան Ուխտի հերթական նիստին կրցաւ ներկայացնել արեւմտեան ծրագիրը: Ատլանտեան Ուխտի պաշտօնական բանբերը յայտարարեց. — Շատ լուրջ ծրագիր մըն է որ քարոզչական ոչ մէկ բնոյթ ունի:

Օրը Օրին

ՎԷՐՔԻ ՄԸ ԴԱՐՄԱՆԸ

— Դուն լուր ունի՞ս որ ես շատ բարի եւ ազգօգուտ սովորութիւն մը ունիմ — գիշերը, գլուխս բարձին դրի՞ ա՛լ կը սկսիմ մեր ազգին ցաւերուն մասին մտածել եւ այդ ցաւերուն համար դարման փնտռել... Վստահ եմ որ դուն այդ սովորութիւնը չունիս...

— Չունիմ...

— Ատիկա կը նշանակէ որ դուն ինծի չափ ազգասէր չես...

— Չեմ...

— Գիտե՞ս, առջի գիշեր ինչի մասին կը մտածէի — մեր քահանաներուն վիճակին մասին...

— Ինչո՞ւ... Ինծի այնպէս կը թուի որ Հայոց ազգին ամէնէն բախտաւոր զաւակները եկեղեցականներն են — քահանաներէն մինչեւ Կաթողիկոսները... Ամէն յարգ ու պատիւ անոնք կը վայելեն... Դուն ու ես սրահէ մը կամ սենեակէ մը ներս մտնենք՝ մեր վրայ նայող անգամ չկայ, անոնք մտնեն՝ ամէն մարտ ոտքի կ'ելլէ... Ազգային հանդէսներուն մէջ, անոնք են որ ցուցափեղկ կը հանուին...

— Ատոնք խաբուսիկ երեւոյթներ են.. Յետոյ, դուն իմ նիւթս շատ հեռուները տարիր... Ես քահանաներու վիճակին մասին է որ կը խօսիմ...

— Խօսէ նայինք... Բայց, շատ կը խնդրեմ, կրօնական – եկեղեցական խընդիրներ չյուզես: Մենք աշխարհական ենք, եկեղեցիներու կալուածէն ներս մտնելու իրաւունք չունինք...

— Աղէկ, աղէկ... Հիմա, մտիկ ըրէ... Մեր Առաքելականը ունի քահանաներ, Աբեղաներ, Վարդապետներ, Եպիսկոպոսներ եւ կաթողիկոսներ... Անա՛նկ է:

— Անանկ է...

— Աբեղան յոյս ունի՞ որ օր մը վարդապետ կրնայ ըլլալ, ունի՛: Վարդապետը յոյս ունի՞ որ օր մը Ծայրագոյն կրնայ ըլլալ, ունի՛: Ծայրագոյնը յոյս ունի՞ որ, օր մը Եպիսկոպոս կրնայ ըլլալ, ունի՛... Եպիսկոպոսը կրնա՞յ Արքեպիսկոպոսութեան հասնիլ, կրնա՛յ... Արքեպիսկոպոսն ալ, օր մը, կրնա՞յ Պատրիարք կամ Կաթողիկոս ըլլալ, կրնա՛յ...

— Այդ բոլոր ըսածներդ կրնան պատահիլ... Ես քեզի պատկերազարդ լուր մը տամ — ժամանակին, Լոնտոնի մէջ կար Վարդապետ մը, որ ահաւոր ու անխոստովանելի յանցանքի մը մէջ բռնուեցաւ եւ երկրէն վտարուեցաւ Կիւլպէնկեանի կարգադրութեամբ... Գիտե՞ս ինչ եղաւ այդ զզուելի ախտաւորը — Պոլիս գնաց ու Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ:

— Լա՛ւ, սա ըսէ նայիմ, մեր խեղճ քահանաներ՞ը ուր կրնան հասնիլ՝ տարիներով ազգին ու եկեղեցիին ծառայելէ ետք:

— Աւագ քահանայ կ'ըլլան...

— Եւ ատկէ քայլ մը անդին չեն կրնար երթալ, անանկ չէ՞...

— Անանկ է... Յաւալի երեւոյթ... Մինչդեռ, ունինք քահանաներ, որոնք Կաթողիկոս ըլլալու ալ արժանի են...

— Աղէկ որ ըսողը դուն ես... Հիմա, ես այդ վէրքին դարմանը գտած եմ... Ազգը ոտքի կը հանենք եւ կը յանձնարարենք մեր զոյգ Կաթողիկոսներուն որ հետեւեալ բաները ընեն — նախ, հաստատեն Ծայրագոյն քահանայութեան աստիճան մը... Յետոյ, գաւազան կրելու եւ պանակէ կախելու իրաւունք տան անոնց...

— Պանակէ՞ն ինչ է...

— Եպիսկոպոսին կուրծքէն կախուած Աստուածայմայրն է... Յետոյ, Առաջնորդական իրաւունքները տան արժանաւորներուն:

— Օգո՞ւտը...

— Եկեղեցին սիրող եւ ամուսնական կեանքն ալ սիրող մեր երիտասարդները կը քաջալերուին ու երբ գիտնան թէ օր մը տեղ մը կը հասնին, քահանայ կ'ըլլան՝ վասն հաստատութեան մեր Առաքելական Եկեղեցիին...

— Այդ առաջարկներէդ աւելի կարեւորը կայ — խնդրենք Կաթողիկոսներէն որ օրէնք մը հաստատեն որ քահանաներն ալ դպրոց երթան ու բան սորվին, որպէսզի ազգին բան մը սորվեցնեն... Մնացածին դէմ չեմ, ի հարկէ...

— Ես ալ քու առաջարկիդ համաձայն եմ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԿԱՐԵՒՈՐ

Փարիզի ծանուցումներու պատերուն վրայ Մարտ 27ին համար «Խաչատուրեան փառատօն»ին իբրեւ ղեկավար գրուած է՝ Արտէմ Խաչատուրեան, ինչ որ չփոթութեանց տեղի տուած է:

Կրցանք ճշդել որ պարզ տպագրական վրիպակ մըն է եւ Մարտ 27ին, ինչպէս նաեւ 20ին ղեկավարողը՝ հանրածանօթ՝ ԱՐԱՄ Խաչատուրեանն է:

ՏԸ ԿՈԼ – ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Այսօր Փարիզ կը հասնի Անգլիոյ վարչապետը՝ Հարոլտ Մաքմիլըն որ երկու օր գլուխ գլխի պիտի խօսի Զօր. տը Կոլի հետ: Կը կարծուի թէ խօսակցութեանց գլխաւոր հարցերը պիտի ըլլան. — Ֆրանսայի անդամակցութիւնը հիւլէական ակումբին: Եւրոպայի տնտեսական ապագան (վեցերու եւ եօթներու մրցակցութիւն): Վերին ժողովի համար համընթաց առաջարկ մը պատրաստել: Կրնան խօսիլ նաեւ Խրուշչեւի մասին որ ծանօթ է Մաքմիլընի: Այս վերջինը համոզուած է որ խորհրդային վարչապետը զինուորական պատրաստութիւն ունեցող պետական անձնաւորութիւնները կը նախընտրէ: Այս պատճառով շատ բան կը սպասէ Խրուշչեւ – տը Կոլ հանդիպումէն:

Ռօյթերի լուրերուն համաձայն Մաքմիլըն «հաճոյքը պիտի ունենայ Լոնտոն հրաւիրելու Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Պէն Կուրիոն տեսակցութիւն մը ունեցած է նախագահ Այզընհաուրրի հետ: Գաղտնի կը պահուի խօսակցութեանց բնոյթը: Կ'ենթադրուի սակայն, թէ Իսրայէլի վարչապետը զինուորական կարեւոր օժանդակութիւն մը պիտի խնդրէ՝ Այզընհաուրրէն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ լաւատեղեակ թերթերէն՝ «Ալ Սիասա» կը հաղորդէ որ հաւանաբար մօտ ատենէն Գնդ. Նասր վերակազմէ իր դահլիճը:

ՓԵՔԻՆ անդրադառնալով Տքթ. Ռահկիւվիրայի (Հնդիկ երեսփոխան) այն յայտարարութեան, թէ Չինաստան մօտ ատենէն հիւլէական ռումբ մը պայթեցնել որոշած է, կը յայտարարէ «յարգելի Ռահվիրան աւելի ծանօթ է մեր ներքին հարցերուն, քան մենք» այլ խօսքով, Չինաստան կը փորձէ հերքել:

ՆԻԿՈՍԻԱՅԻ մէջ բացուեցաւ «հինգեր»ու ժողովը. — Անգլիա, Թուրքիա, Յունաստան եւ կղզիի երկու համայնքներ: Քննութեան պիտի առնուին Յունաստանն ուԹուրքիան շահագրգռող ներքին խնդիրներ, Կիպրոսի մասին:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հաւաքուած են Եւրոպայի 9 երկիրներու ներկայացուցիչներ — Մ. Նահանգները, Պելժիա, Քանատա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Անգլիա, Իտալիա, Ճափոն, Փորթուկալ — քննելու համար թէ ի՞նչ ձեւով կարելի պիտի ըլլայ օգնել թերաճ երկիրներուն: Իւրաքանչիւրը պատրաստած է յատուկ ծրագիր մը:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ (Անգլիա) Լորտ Հալիշմըն յայտարարեց թէ Անգլիա որոշած է յառաջ տանիլ կորիզային զէնքերու իր սպառազինումը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մամուլը կ'ամբաստանէ նախագահ Այզընհաուրը որ վճռական գիծ չունի արտաքին իր քաղաքականութեան մէջ:

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ճերմակ գիրք մը լոյս տեսաւ չին – հնդկական յարաբերութեանց մասին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ «կառավարութեան «արտաքին նախարը» Խրիմ Պելքասէմ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի հետ բանակցութեանց հարցը այլեւս վերջացած է: «Նախարարը» կը շեշտէ թէ տը Կոլի վերջին յայտարարութիւնները ցոյց տուին թէ ինչ է իր իսկական քաղաքականութիւնը եւ այդ պայմաններու մէջ Ալժ. Ազատ. Ճակատը տեսաւ թէ չի կրնար պատուիրակութիւն մը ղրկել բանակցելու համար:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ թեկնածու հրաւիրուած է շարժանկարի վարպետ մը՝ Ռընէ Քլեռ որուն կ'առաջարկուի բանաստեղծ Ֆերնան Կռէկի աթոռը:

ՃԻՆԱ ԼՕԼՕՊՐԻՃԻՏԱ իտալուհի նշանաւոր «աստղը» որոշեց իր ամուսնոյն եւ զաւկին հետ Քանատա հաստատուիլ, նկատի առնելով որ Իտալիան կը մերժէ հպատակութիւն տալ իր Եուկոսլաւ «տարագիր» ամուսնոյն եւ զաւկին:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ պիտի ընկերանան 90 հոգի փոխանակ 140ի, ինչպէս յայտարարուած էր նախապէս:

ՖՐԱՆՍԱ որոշած է պայթեցնել իր երկրորդ հիւլէական ռումբը, հաւանաբար Մարտ 20էն 30ի ընթացքին, նորէն Ռեկանի մէջ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ քարիւղի յանձնախումբը կարեւոր որոշումներ տուած է, Գահիրէի մէջ: Այդ որոշումներուն հիման վրայ արաբ երկիրները պիտի աշխատին աւելի լայն շահաբաժին ապահովել իրենց: Թոյլ պիտի չտան որ նաւթուղիները օտար երկիրներէ անցնին կամ դէպի օտար զտարաններ թափուին: Աշխատաւորներուն 90 իսկ պաշտօնէութեան 70 առ հարիւրը պէտք է տեղացիներ ըլլան:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ԱՅՆ ՕՐԷՆ Ի ՎԵՐ, ԱՅՆ ՕՐԷՆ ԱՍԴԻՆ..."

Հեղինակ՝ ՍՕՍ – ՎԱՆԻ, Պէյրութ, 1959

•

Սօս – Վանի միայն հէքեաթագիր մը չէ: Բանասիրական եւ դիցաբանական աշխատանքներ ալ ունի, որոնք այլազան նիւթերու նուիրուած են: Ժողովրդական սովորութիւններ, ազգագրական նիւթեր, վանքեր ու վանականներ իր հետաքրքրութիւններուն առարկան դարձած են միշտ: Վերջերս սկսած էր նաեւ հայ եւ հելլէն աւանդութիւններու մասին բաղդատական, ուսումնասիրական փորձ մը: Ընդհանրապէս իր աւանդութիւններուն նիւթը կը կազմեն աստուածներ ու աստուածուհիներ, որոնք փոխուած են ծաղիկի, ծառի, տունկի, օձի, կովի, արծիւի եւ ուրիշ թռչուններու: Այս ընդարձակ նիւթը յաճախ մշակած է չափական արուեստով, ցրուած՝ զանազան պարբերականներու եւ օրաթերթերու մէջ:

Դժբախտաբար Սօս – Վանի ալ մէկն է այն գրողներէն, որոնց վաստակը կորսուած է տասնեակ մը տարիներու թերթերու հաւաքածոներուն մէջ: Քաջալերելու համար հէքեաթագիրը, «Սեւան» հրատարակչականը տասնեւչորս «աւանդութիւններ» համախմբած է հատորի մը մէջ, «Այն օրէն ի վեր, Այն օրէն ասդին» խորագրով, որ կար ու չկար ըսելու ձեւ մըն է:

Հէքեաթները երկու ձեւով մշակուած են մեր մէջ: Բուն ժողովրդական աւանդութիւնը, այնպէս ինչպէս ժողովուրդը կը պատմէ, առանց գրական մշակումի, առանց արուեստի, պարզ ու միշտ միամիտ բովանդակութեամբ: Այսպիսի հէքեաթ – աւանդութիւններ հաւաքած է մասնաւորաբար Գ. Եպ. Սրուանձտեանց, աւելի քան երեք քառորդ դար առաջ, իր «Մանանայ»ին, «Համով – հոտով»ին եւ «Թորոս Աղբօր» մէջ: Այդ հում նիւթերէն օգտուելով, ուրիշ հէքեաթագիրներ գրականօրէն մշակած են անոնցմէ ոմանք, պահելով ժողովրդական հարազատութիւնը:

Երկրորդ տեսակը մշակուած, արուեստական հէքեաթներն են, որոնց ներկայացուցիչներն աւելի շատ են, քան մենք կը կարծենք: Որովհետեւ գրեթէ ամէն գրող փորձած է գրական այդ սեռը, աւելի կամ պակաս յաջողութեամբ:

Սօս – Վանիի ամէն մէկ հէքեաթը խորհրդանշան մըն է: «Հարսնեմատը», սիրոյ կրակովը տոչորող այն հարսն է, որ երբ լճակին մէջ կը խեղդուի, մատը կը փոխակերպուի ճերմակ թերթերով եւ հրաշագեղ տեսքով ծաղիկի մը:

Սիրուն եւ խորհրդաւոր աւանդութիւն մըն է «Հայ Երգը»: Երբ աշխարհակալ Լենկթիմուր, հակառակ կոտորածներու ու աւերներուն հայ երգը կը լսէ, լռեցնել կ'ուզէ, բայց չի յաջողիր: Որովհետեւ Արարատի ձիւնին պէս անմահ են հայ ժողովուրդը եւ անոր հայրենիքը: Հայ ժողովուրդը ձնծաղիկ է, ձիւնին տակէն կը ծլի. անիկա առասպելական փիւնիկ թռչունն է, որ մոխիրներէն յարութիւն կ'առնէ, եւ գիտէ աւերակները դրախտի վերածել եւ անապատները մրգաստանի:

Արեւելեան զրոյց մըն է «Կինը» որ արարչագործութեան խորհուրդը կը խորհրդանշէ: Բովանդակ ստեղծագործութեան մէջ ամէնէն դրական եւ միեւնոյն ատեն բացասական էակը՝ ինչպէս կը փորձէ պատկերացնել հէքեաթագիրը:

Սօս – Վանի լաւ կը ճանչնայ մեր հայրենիքը, մեր աշխարհագրութիւնը, մեր հողագրութիւնը, որուն գեղեցիկ նկարագրութիւնը կուտայ «Նոյի Արցունքը» աւանդավէպով: Նոյի արցունքը անձրեւի հատիկներու պէս Հայոց Աշխարհի աղբիւրներուն, վտակներուն, գետերուն եւ լիճերուն մէջ կը թափի, երբ իր երկու որսորդ որդիները, Քամն ու Յաբէթը որսորդութենէ վերադարձին կը նետահարեն Սալմանը, Եղնիկը՝ Նոյի գրկին մէջ:

Ծառապաշտութիւնը կը խորհրդանշէ «Աղջիկ էր ուռենին» աւանդութիւնը, որուն մէջ պաշտամունքի առարկայ կը դառնան մեր երկիրը, արգասաւորութիւնը ու ծննդաբանութիւնը, հուտն ու սաղմը, շաքիլն ու ընձիւղը, արտն ու անդաստանը, հունձքն ու հնձուորը, հերկն ու ջրտուքը: Ո՞վ չի յիշեր հայ եկեղեցիին ծաղկազարդի կիրակին, ուռենիի օրհնութիւնը ...:

Աւանդութիւնը չի կազմեր միշտ իր հէքեաթին հէնքը: Մանկական ու պատանեկան յուշերով ասեղնագործուած է օրինակ «Խնկենին»: Ընտանեկան ու հօրենական, մօր եւ զաւկի խօսակցութիւնը կը դիմաւորենք: Ողորմութիւն տուողև բարիք գործող հարսի մը հէքեաթն է: Խնկիկին արգիլուած էր բարիք գործել, բայց ան երկինքի թռչուններուն կուտար ամէնօրեայ կերը:

Ցագուրդ տալու համար իր ցանկութիւններուն, թագուհին կը փափաքի ունենալ «Փետուրէ բերդը», որուն համար երկրին բոլոր թռչունները պէտք է որսալ: Զղջիկ մըն ալ կը բերեն թագուհին, որ փետտել կը սկսի: Բայց թռչունը մարդու պէս խօսիլ կը սկսի, թէ ինքն ալ մայր է: Թագուհին կը հրաժարի «Փետուրէ բերդ»էն: Բայց ջղջիկը փետրազուրկ կը դառնայ, տգեղ ու տկար առանց ձայնի ու երգի: Ասոր համար է որ ցերեկները կը պահուրտի մութ ու ամայի տեղերը, եւ միայն գիշերները դուրս կ'ելլէ:

Վերջին աւանդութիւնը «Երգն Հայաստանի»ն է: Ժամանակներու տեւողութեան մէջ, վարպետներէն աշակերտներուն փոխանցուած ամէնէն դրական իմաստութիւնն է հայ երգին փաստը:

Սօս – Վանի հպարտ ու ազնուական գիւղացի է: Բայց իր հէքեաթներն ու աւանդութիւնները մշակուած, տաշուած, կոկուած ու ազնուացած են, հեռու գեղջուկներուն, մեր մամիկներուն արուեստէն, գիր ու բանէն: Իր մարդիկը բարութեան եւ արդարութեան մթնոլորտի մը մէջ կը գործեն: Միշտ կը զգուշանայ չափազանցութիւններէ: Հարազատ է ու բնական իր ոճը: Պատկերներ ու այլաբանութիւններ յատկանիշը կը կազմեն: Ձիւնը ալիւր է, լուսինը կը խաղայ ու կը խնդայ, հունձքը հոգիի խռովքով կը խօսի հողին հետ, ծառերը երաժշտութիւն ունին, թթենիները վէճի կը բռնուին սալորենիներուն հետ, եղրեւանիին ողկոյզները հարսի մը լեցուն ստինքներուն նման կը կախուին, աղօթքները մեղր ու գազպին են շրթունքներու վրայ եւն.:

Սփւիռքի գրական ամայութեան մէջ Սօս – Վանիի աւանդութիւններուն այս հատորը ընթերցանութեան հաճելի գիրքն է, իր բովանդակութեամբ, ոճով ու գրական մշակուած հայերէնով: –

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Պողազլեան այցելութեանս չորրորդ շաբաթը՝ պանդոկի գրագիրը ըսաւ թէ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնուած են աշխատութեանս արգելք ըլլալու համար: Մանրամասնութիւն ուզեցի: Որոշ պատասխան մը չկրցաւ տալ:

Կիրակի առտու նոյն ձեւով սկսան գալ հիւանդները: Քիչ ետք մարդ մը ինքզինքը մուխթար ներկայացնելով՝ ինքնութիւնս հաստատել ուզեց: Պէտք եղած պատասխանը տուի անայլայլ կերպով:

Կէս ժամ ետքը՝ ոստիկան զինուոր մը առանց անթեթի եւ կնիքի՝ մեքենագիր թուղթ մը տուաւ ինծի, «վասն գաւառապետի» անընթեռնլի ստորագրութեամբ: Կը պնդէր, թէ առանց արտօնութեան բժշկութիւն կ'ընեմ, եւ կ'ազդարարէր, որ անմիջապէս վերջ տամ գործունէութեանս, հակառակ պարագային հետապնդումի պիտի ենթարկուիմ:

Նոյն թուղթին վրայ հետեւեալ իմաստով գրեցի եւ ոստիկան զինուորին տուի վերադարձնելու համար. — «Պաշտօնական անթեթաւոր թուղթի վրայ եւ գաւառապետի կնիքով եթէ ըլլայ ազդարարութիւնը, այս վաւերագիրը քովս առնելով անմիջապէս կը ձգեմ եւ կը մեկնիմ: Հակառակ պարագային՝ դիմումը անվաւեր նկատելուս կը շարունակեմ աշխատիլ»:

Միջոց մը ետք իրարանցում եւ աղմուկ մը լսուեցաւ դուրսը: Քննութեան սենեակէն դուրս կլայ եւ պանդոկին դրան առջեւ տեսայ երկու սուինաւոր զինուորներ, որոնք արգելք ըլլալ կ'ուզէին քննութեան համար պանդոկ մտնել ուզող հիւանդներուն:

Վար իջայ եւ զինուորներուն հարցուցի, թէ ո՞վ հրաման տուած է իրենց այս արգելքը դնելու համար:

— Տասնապետը, պատասխանեցին:

— Տասնապետը թող գայ եւ արգելքը ինծի հաղորդէ, ըսի եւ պանդոկին առջեւ հաւաքուած տասնեակ մը հիւանդները ներս առի՝ քննութիւնս շարունակելով (սպայի հագուստ ունէի վրաս):

Սուինաւոր զինուորներու դրած արգելքը կը շարունակուէր սակայն, այնպէս որ պէտք եղաւ երեք անգամ վար իջնել, դրան առջեւ հաւաքուած հիւանդները ներս առնել ու քննութիւնս շարունակել՝ ջղագրգիռ տրամադրութեան տակ:

Տասնապետը եկաւ վերջապէս: Ըսի, թէ արձակուրդ ունեցող սպայ բժիշկ մը իրաւասու է Թուրքիոյ որեւէ մէկ կողմը ի գործ դնելու իր ասպարէզը: Կացութիւնս պարզեցի վաւերագիրով մը, զոր ստորագրելով յանձնեցի իրեն: Սուինաւոր զինուորներու արգելքը վերցաւ, բայց արդէն տօնավաճառն ալ վերջացած էր:

Աւելի ետքը տեղեկացայ, թէ կառավարական բժիշկը բողոքեր է Առողջապահական Տնօրէնութեան մօտ: Այս ձեռնարկը լսող գիւղացիները, որոնք դժգոհ էին իրմէ, հանրագրութիւն մը պատրաստեր են ի նպաստ ինծի եւ ասիկա պատճառ դարձեր է, որ ինք երկու շաբաթէն տարբեր քաղաք մը փոխադրուի:

Արդարութիւնը երբեմն շատ կանուխ կը յաղթանակէ:

Պողազլեանի արկածախնդրութիւնը վրտանգաւոր փուլի մը մէջ մտնելուն՝ հրաժարեցայ կրկնելէ: Երկու օր ետքը վերսկսայ շրջապտոյտս հակառակ ուղղութեամբ՝ դէպի Սարըօղլան եւ Պիւնեան գաւառները:

Կէսօրէ ետքը ժամը երեքին, ինծի ընկերակցող առողջապահական պաշտօնեային հետ, նստանք օթոպիւսը եւ առանց արկածի կամ խոչընդոտի (ինչ բացառիկ բարեբախտութիւն) երկու ժամէն հասանք Սարըօղլան:

Ոչ ոք կը ճանչնայի այստեղ եւ աւելին՝ գիշերելիք խան մը իսկ չկար, բայց բժշկական շրջապտոյտի ձեռնարկող մէկու մը համար նման կացութիւններ սովորական են եւ ես ալ մտահոգ չէի արդէն, մանաւանդ ինծի ընկերացող պաշտօնեան այս շրջակայքը լաւ կը ճանչնար, ինչ որ ապահովութիւն կը ներշնչէր ինծի:

Ուղղակի քաղաքին «ակումբ»ը առաջնորդուեցանք: Հոս ակումբ բառը պէտք է սահմանել: Անատոլուի սրճարաններուն ամէն տեսակ թղթախաղ արգիլուած է: «Ակումբ»ները հաւաքատեղիներ են, ուր «իբր թէ» միայն անդամները կը յաճախեն, եւ որոնք իրականութեան մէջ ազատ թղթախաղ խաղալիք սովորական սրճարանէն տարբերութիւն չունին:

Գաւառին «երեւելի»ներով շրջապատուած՝ ժամ մը շաղակրատեցինք ակումբը, յետոյ «ջերմախտի դէմ պայքարի» տեղւոյն պաշտօնեան իր տունը ճաշի հրաւիրեց մեզ: Պայմանադրական նազանքի տեղի չտուած, անմիջապէս ընդունեցանք հրաւէրը, որովհետեւ ... «փլելիք» տեղ մը կը փնտռէինք արդէն:

Ճաշէն ետքը գաւառապետը հիւրանոց առաջնորդեց մեզ եւ գիշերուան ժամը իննին տեղական սովորութեան համաձայն մտանք անկողին, հետեւեալ առտու չորսին ելլելու համար:

Մեր առաջին գործը եղաւ փոխադրական միջոց մը գտնել: Սերմնացանքի ժամանակ ըլլալով՝ բաւական դժուար եղաւ ատիկա: Պատանի կառապան մը տասը ոսկի օրավարձքի փոխարէն յօժարեցաւ գաղթականի կառքը մեզի տրամադրել, պայմանաւ որ իր եւ ձիերուն պարենաւորումը եւ պառկելիք տեղը մենք ապահովենք:

— Ատիկա դիւրին է, ըսինք միաբերան՝ առողջապահական պաշտօնեային հետ: Մեր պայմաններուն տակ գտնուող մարդոց համար, երբ օրուան ուտելիքը եւ բնակավայրը դիպուածին ձգուած են, դիւրին կարելի էր յանձնառութեան տակ մտնել ուրիշին հաշուոյն:

Եւ առտուան ժամը հինգին ինկանք ճամբաները՝ գաղթականի կառքով, դէպի անծանօթ գիւղեր: Շէն տղայ էր մեր կառապանը: Ամբողջ ճամբու ընթացքին զուարթ երգեր մտիկ ըրինք: Նկատեցի որ իր զիլ ձայնը երբեմն կը մեղմանար

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ընտրուեցաւ Իզմիրլեան: Շրջադարձ մը եղաւ Կոմիտասի համար: Ծայր աստիճանի յուսախաբ, դարձաւ դիւրագրգիռ, դժգոհ, բարկացոտ եւ իր սիրելի ժպիտը եւ զուարթութիւնը կորսնցուց: Աշակերտներս շատ տխրեցինք Հայր Սուրբի կոճակի նման փոխուելուն: Ընտրութենէն ետքն ալ կը շարունակէր Օրմանեանի գովքը եւ կը նշէր ընտրողներու կարճամտութիւնը: Հայր Սուրբն այլեւս տխուր էր, փոխուած, յուսախաբ:

Այս բանը ոչ մէկ կենսագիր չէ յիշած: Ես շատ զարմացած եմ այս առթիւ:

Իզմիրլեան կաթողիկոսի օծման պատարագը շատ յաջող էր, թէեւ Հայր Սուրբն անտարբեր էր այս յաջողութեան եւ միշտ մնաց դժգոհ:

×

Օծման արարողութեան ժամանակ ինձ դրաւ, իբրեւ ամէնէն անպէտք ձայն ունեցողը, Ղեւոնդ Եպիսկոպոսի տրամադրութեան տակ, ան ալ զիս նշանակեց կերոնակիր: Շատ պզտիկ էի, չապիկս՝ շատ երկար: Սեղանի աստիճաններէն բարձրանալիս Կաթողիկոսը ոտքը դրաւ երկար չապիկիս փէշին, եւ սայթաքելով յետ ընկաւ, սակայն, բարեբախտաբար, չփռուեցաւ մէջքի վրայ, այլ ընկաւ իր հետեւորդներու գիրկը եւ անվտանգ դուրս եկաւ:

×

Չգիտեմ, թէ ո՞ր պատարագի, հանդիսաւոր պատարագի միջոցին մեր Հայր Սուրբը շատ գէշ տրամադրութեան մէջէր եւ ինքն իրեն բաներ կը քրթմնջէր կիսաձայն, անհասկանալի բառեր եւ ուշքն ուրիշ տեղ էր, կարծես բացակայ էր իրմէ եւ մեզմէ: Շարունակ նկատողութիւններ կ'ընէր սեղանի վրայ անհամ երգող սարկաւագներուն եւ պատարագիչ զառամեալ ծերունի եպիսկոպոսին, որ իր ձայնը չէր յարմարեցնում խումբի վերջին նոթին, որ տարրական էր: Իր անտրամադրութիւնը խումբի վրայ ազդեց եւ մենք ալ սկսեցինք անհամ ու անլի երգել, Հայր Սուրբն այնքան էր գերագրգռուած, որ յանկարծակի, երգը չաւարտած, խումբը թողուց եւ արագ դուրս եկաւ վանքէն:

Ամէնքս շշմած մնացինք Հայր Սուրբի արարքէն, որ մեզի շատ անտակտ թուաց եւ անընդունելի: Օտար հիւրեր, դուրսէն եկած հայ ազդեցիկ մարդիկ, կաթողիկոսն այնտեղ փառաւոր կանգնած: Կատարեալ գայթակղութիւն: Բարեբախտաբար խումբը շարունակեց երգել տանելի կերպով եւ իր սիրելի օգնական վաղամեռիկ վանեցի Խորոյ Փախչանեանը շարունակեց ղեկավարել:

Զարմանալի թող չթուայ, եթէ աւելացընեմ, որ այս յանդուգն միջադէպը մէկ հետեւանք ունեցաւ: (մէնքը այնքան կը սիրէին Հայր Սուրբը, որ ինչ ներելի էր անոր: Կեանքիս մէջ աստիճանի սիրուած մարդ տեսած չեմ:

Զանազան յիշողութիւններու մէջ կարդացած եմ, թէ յետադէմ միաբաններ այլ անձնաւորութիւններ կը հալածէին զինքը եւ հանգիստ չէին տար: Իմ խոնարհ կարծիքով այս պատմութիւններ չափազանցութիւններ են եւ մինչեւ անգամ անճիշդ: Էջմիածնի մէջ ոչ ոք հալածած է Կոմիտասը, ընդհակառակն ընդհանուր գուրգուրանքի առարկայ էր թէ վանքի մէջ եւ թէ դուրսը, ժողովրդի մէջ:

Նորէն յիշեմ, որ Հայր Սուրբը հետ շատ մտերիմ էր, հաղորդիչ, խոսուն, անմիջական: Ոչինչ կը ծածկէր մեզմէ եւ օրը երկու երեք անգամ կը հանդիպէինք: Ոչ բարով նկարիչ էի եւ ուրիշ առիթով ինձ հետ շատ մօտիկ էր եւ մեզ էր ամէնին: Այդ «հալածանքներու» մասին ոչինչ ըսած է մեզի:

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

(7 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարտ 7 Երկուշաբթի երեկոյ՝ Կավօ սրահը ժամադրավայրը եղած էր երաժշտասէր ընտրանի բազմութեան մը, ունկնդրելու համար հատընտիր կտորներ հայ հեղինակներու, որոնց կարգին Գոհարիկ Ղազարոսեանի յօրինած դաշնակի եւ նուագախումբի ֆոնչէրթոյին առաջին ունկնդրութիւնը :

Նուագահանդէսը սկսաւ ժողովրդական երգչախմբային երգերու շարքով մը : Կոմիտաս, Սաթեան եւ Ափրիկեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի կատարումով՝ Շութօ նուագախումբի ընկերակցութեամբ : Յայտագրին այս մասը, Կարպիս Ափրիկեանի ղեկավարութեան յանձնուած, ուշադրութեամբ եւ հաճոյքով ունկնդրուեցաւ հասարակութեան կողմէ եւ արդէն ստեղծեց տաք եւ մտերմիկ մթնոլորտ մը, նոյնիսկ կրկնութեան պահանջով :

Երկրորդ կտորն էր Գոհարիկ Ղազարոսեանի հեղինակութիւնը, դաշնակի բաժնին մեկնարկութիւնը ստանձնած էր նոյնինքն հեղինակը : Լսած էինք Գ. Ղազարոսեանի մեներգներն ու դաշնակի համար զանազան նկարագրով գործերը : Այս անգամ համանուագային ստեղծագործութիւն մը կը ներկայացնէր : Արդիական ըմբռնումներով, մերթ արեւելեան մթնոլորտով գործ մըն է, իգական քնքոյշ ներշնչումով բայց գործիաւորման տեսակէտով բաւական յանդուգն խմբագրութեամբ : Առաջին մասին մէջ երկու հակոտնեայ մեղեդիական նախադասութիւններ՝ կը ներկայացնեն գործը, ճարտարօրէն ընդլայնուած եւ գործիքներու մէջ բաժնուած :

Երկրորդ մասը, ամէնէն աւելի գրաւիչն է, սկզբնական գողտրիկ մեղեդիով, խորհրդաւոր, որուն ընդլայնումի պահերուն կը հանդիպինք նաեւ մեր եկեղեցական երաժշտութենէն «Սիրտ իմ սասանի»ի ձեւափոխուած եղանակին, վերջապէս երրորդ մասը՝ իր ոստոստուն նկարագիրով, որ կը վերջացնէ կտորը :

Գործը կը թուի գրուած ըլլալ աւելի իբր նուագախմբային հեղինակութիւն՝ դաշնակի բաժնի ամբողջացումով, ինչ որ արդէն շատ գնահատելի աշխատութիւն մըն է իբր փնտռտուք, կառուցուած եւ մանաւանդ նուագախմբային գործիքներու գունաւորման համադրութիւն : Որպէս զի կտորը իրական քոնչէրթոյի նկարագիրը ստանայ՝ գուցէ հեղինակին կողմէ անհրաժեշտ ըլլայ ճոխացնել դաշնակի բաժինը, զայն տիրապետող դարձնելու համար :

Գոհարիկ Ղազարոսեան իր այս գործով մեզի կը ներկայանայ իր արուեստին բոլորովին նոր եւ շահեկան դիմագիծով :

Յայտագրին միւս կտորներն էին Արամ Խաչատուրեանի ջութակի քոնչերթոն զոր մասնաւոր բծախնդութեամբ եւ մաքուր արուեստով նուագեց Պ. Ժարրի, որմէ վերջ «Գայեանէ» պարախաղէն քանի մը հատուածներ տուաւ նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Շութոյի, ճարտար մեկնարկութեամբ :

« Գայեանէ » պարախաղի զանազան մասերուն մէջ յաճախ զանց՝ կ'առնուին այն մասերը, որոնք գուցէ աւելի երաժշտական եւ շահեկան նկարագիր ունին : Դժբախտաբար այս անգամ եւս նոյն պարագային առջեւ գտնուեցանք, եւ ընտրուած կտորները առաւելապէս ժողովրդական խաւերէն սիրուած մասերն էին ինչպէս «Թուրերու պարը » , ռուսական պարը, եւայլն, որոնք ապահովաբար Խաչատուրեանի նախասիրած մասերը չեն , ինչպէս կ'ըսէ ինքը :

Կտորները նուագուեցան բացառիկ ուժականութեամբ եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ վերջացուցին նուագահանդէսը :

« Շութօ » նուագահանդէսներու շարքին մէջ յաջող երեկոյթներէն մէկը եղաւ այս վերջինը :

Ա. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

մոլտուքի կը փոխուէր, երբ վտանգաւոր ճամբէ մը կամ խարխուլ կամուրջէ մը կ'անցնէինք : Պահ մը ամբողջովին լռեց : Հազիւ մէկուկէս մեթր լայնքով արահետ մը կ'անցնէինք, ձախէն անդունդ եւ աջ կողմը ցից զառիվեր :

Կարճ ճամբայ ըսելով սխալ ուղղութիւն ընտրած էինք : Կառապանին սխալ մէկ շարժումը կամ ձիու մը սայթաքումը կրնար ակնթարթի մը մէջ անդունդը գլորել մեզ : Սուտ խօսած կ'ըլլամ՝ եթէ չվախցայ ըսեմ : Վախցայ , եւ անանկ վախցայ որ սկսայ աղօթել այս արկածախնդիր ճամբորդութիւնը բարիով վերջացնելու համար :

Առաջին գիւղը, ուր հասանք, մուխթարը չգտանք : Առանց մուխթարի գիւղը անգլուխ մարմինի մը նման է : Կարճ դադարէ մը ետքը, որու ընթացքին կառապանը ձիերուն ջուր տուաւ եւ մենք մեր ծարաւը յագեցուցինք , — «երկու ջուր՝ մէկ հացի տ'ղ կ'անցնի », կ'ըսէ առածը, — շարունակեցինք ճամբան :

Կէսօրէ ետք՝ ժամը երեքին երեսուն տնուոր Եահեալը գիւղը երեւցաւ : Գիւղին աղան (այսինքն ամէնէն հարուստը) իր տունը հրաւիրեց մեզ, գիւղական ճոխ ճաշասեղանի մը շուրջ : Մինչ այդ, բոլոր գիւղացիներուն լուր ղրկուած ըլլալով, հիւանդները հաւաքուած էին դրան առջեւ : Քննութենէ եւ անմիջական դարմանումէ ետք նստանք կառքը եւ շարունակեցինք մեր ճամբան :

Օրական երկու կամ երեք գիւղ կ'այցելէինք, երբեմն կարճ դադարով մը գոհանալով, երբեմն ալ 5 – 6 ժամ կենալով կամ գիշերելով :

(7 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԻԼԻՋԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Հայաստանի աշխարհագրութեան մէջ վաղուց , շատ վաղուց է մտել Ախստեւ գետի անունը : Իսկ թէ երբ է հիմնուել նրա գեղանկար հովտում փռուած Դիլիջան քաղաքը, այդ մասին դժուար է որ եւ է ստոյգ թուական կամ յիշատակութիւն բերել : Մի բան յամենայն դէպս կարելի է վստահ կերպով պնդել, այնքան էլ հին պատմութիւն չունի մշտադալար սոճիների անտառով, իր վճիտ լեռնային օդով հռչակուած այս վայրը :

Մի երկու տասնամեակ առաջ դեռ ապրում էին ծերունիներ, որոնք հաւատացնում էին, թէ ճանաչում են Դիլիճանի առաջին բնակիչներին, նրա հիմնադիրներին :

Սակայն եթէ մեծ անցեալ չունի այսօրուան Դիլիջանը, ապա այն վայրը, ուր գտնւում է քաղաքը, մարդկային պատմութեան հնագոյն ժամանակներից ի վեր եղել է բնակատեղի, որտեղ հազարամեակներ շարունակ յարատեւել է կեանքը : Այդ մասին են վկայում քաղաքի շրջակայքում պահպանուած հին բնակատեղերը, որոնք Դիլիջանցիները «գիւղատեղեր » են անուանում :

Դրանք դեռ կրում են այստեղի երբեմնի բնակիչների կեանքի հետքերը :

Իսկական մի թանգարան է Դիլիջանը իր շրջակայքով : Նրա՝ այդ մեծ թանգարանի հարստութիւնները սփռուած են ամէն քայլափոխի : Հողը իր ծալքերում պահել է շատ իրեր՝ խեցեղէն անօթներ , մետաղեայ զանազան առարկաներ, որոնք պատմում են տեղի երբեմնի բնակիչների բարձր զարգացման հասած մշակոյթի մասին : Դրանք յայտնաբերւում են պեղումների, շինարարութեան նպատակներով կատարուող հողային աշխատանքների ժամանակ :

Դիլիջանից ոչ հեռու բարձրիկ մի վայրում գտնւում է Նոր Գետիկը իր ճարտարապետական մեծարժէք կառոյցներով : Ան հանդիսացել է 12 – 14րդ դարերի Հայաստանի մշակութային եւ լուսաւորական կեանքի կեդրոններից մէկը : Այստեղ է ապրել եւ գործել միջնադարի ականաւոր մտածող Մխիթար Գօշը՝ «Դատաստանագրքի» եւ բազմաթիւ առակների հեղինակը :

Դիլիջանից դէպի հիւսիս – արեւմուտք, թաւ անտառներով շրջապատուած խաղաղիկ մի վայրում գտնւում է Հաղարծինը, որի կառոյցները համեմատաբար լաւ են պահպանուել : Դրանցից առանձնապէս նշանաւոր է սեղանատունը, հմուտ վարպետներ այդ ընդարձակ սրահի առաստաղը յօրինել են առանց դիմելու մոյթերի կամ սիւնաշարերի օգնութեան : Քարէ ծանր այդ կերտուածքը պահւում է խաչաձեւ գօտեւորուող կամարների վրայ :

Հապա բնութեան հարստութիւնները : Դիլիջանից ոչ հեռու գտնւում է գիհիների հնամեայ անտառը, որ հազուագիւտ արժէք է ներկայացնում եւ յիշւում է Հայաստանի բնութեան յուշարձանների թըւում :

Իսկական թանգարանային զարդեր են քաղաքի մերձակայ անտառներում հասակ նետած հաստաբուն կաղնիներն ու հաճարենիները , սաղարթախիտ թխկիներն ու բոխիները : Դիլիջանի շուրջը տարածուած զմրուխտ գորգերը զարդարուած են քնքուշ գոյներ ունեցող բուրաւէտ ծաղիկներով : Հողն է կեանք տալիս այդ ամէնին, իսկ իր ընդերքում պահում է զանազան հանքատեսակներ, լեռնային պէսպէս ապարներ, թերթաքար, պղինձ, ածուխ եւ այլ բնական հարստութիւններ :

Այդ ամէնի մասին է պատմում Դիլիճանի գաւառագիտական թանգարանը, որի ցուցանիւթերի շատ մասը բնութիւնն ինքն է պարգեւել :

Թանգարանի ընդարձակ մի բաժինն են կազմում հնագիտական նիւթերը՝ պեղածոյ, սափորներ, գաւաթներ, կարասներ, աշխատանքային գործիքներ , զէնքեր , (սուրեր, սակրեր, դաշոյններ եւայլն) արդուզարդի առարկաներ (ուլունքի շարքը, վարսակալներ), որոնցից շատերը մի քանի հազարամեակի պատմութիւն ունին :

Հնագիտական շահեկան նիւթեր են գտնուել Խոտանոց կոչուող վայրում, որտեղ 1957 թուականին պեղումներ է կատարել Հայաստանի գիտութիւնների ակադեմիայի պատմութեան թանգարանի արշաւախումբը : Այստեղ բացուել է մի իշխանական դամբարան, որտեղ իշխանի հետ միասին թաղուած է եղել 19 մարդ :

Հարուստ է թանգարանի դրամների հաւաքածուն : Դրանց զգալի մասը գտնուել է Կոյբիշեւ գիւղի մօտ : Հաւաքածուի մէջ կան հռոմէական, բիւզանդական , պարսկական , մոնկոլական, թրքական, ռուսական դրամներ :

Թանգարանի շատ ցուցանիւթեր կարող են պատիւ բերել մայրաքաղաքային ամէն մի թանգարանի :

Ճարտարապետական հին կառուցուածքների, վիմական արձանագրութիւնների լուսանկարները ներկայացնում են թանգարանի միջնադարի բաժինը :

Դիլիջանի անցեալի, նրա բնակիչների զբաղմունքի, կենցաղի, սովորոյթների մասին են պատմում բազմաթիւ լուսանկարները : Դրանցից մէկը ներկայացնում է տեղի համքարութեան 1905 թուականին կայացած խորհրդաժողովի պատգամաւորներին :

Դիլիջանի թանգարանի մասն է կազմում վերջերս կազմակերպուած պատկերասրահը : Այստեղ ներկայացուած են անցեալի եւ ներկայի հայ կերպարուեստագէտների, ինչպէս նաեւ ռուս եւ արեւմտաեւրոպական նկարիչների բազմաթիւ աշխատանքներ :

Թանգարանում առանձին բաժին են ներկայացնում քաղաքի ինքնուս ստեղծագործողների աշխատանքները :

Թանգարանը օրէց օր հարստացւում է նորանոր նիւթերով : Լ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Մանկամարդ աղջիկը, սթափած, դողդոջ մատուրներովը շուտ մը յարդարեց մազերը որոնք թափթփեր էին, եւ դուրս ելաւ անձայն անշշուկ :

Բայց հակառակ որ մաման կրնար պէտք ունենալ իրեն, այդ օրը Սոֆի իր սենեակին մէջ փակուած մնաց մինչեւ իրիկուն, իր ցաւին եւ իր յուսահատութեանը անձնատուր :

Երկարօրէն մտածեց իր վիճակին վրայ, եւ աւերը , որուն ինքզինքը ենթարկուած տեսաւ, անսահման եւ անդարմանելի գտաւ : Յանկարծ իր առջեւ բացուող արշալոյսին փառաւորութենէն շլացած , չէր տեսեր այն թակարդը որ իր շուրջը լարուեր էր եւ որուն մէջ նետուեր էր գլխիվայր, խելայեղ ոստումով : Այդ անդունդը հիմակ կը տեսնար, ուր գահավիժած էին իր պատիւը, իր յոյսերը , իր կուսութիւնը : Ի՞նչ կը մնար իրեն, ոչինչ, ոչինչ, ոչինչ :

Եւ յանկարծ, մտային այդ մոլորումին մէջ , բարոյական ու ֆիզիքական քայքայումին մէջ , հեռաւոր կըսկծալի յիշատակ մը, իր կեանքին մէկ մոռցուած տռամին պարագաները եկան իր աչքին առջեւ պարզուեցան , ահեղ ու սրտակեղեք :

— Համբիկ, մրմնջեց ան պատուհանին եզրին կառչելով, լալէն ուռած աչուրները յուսահատօրէն պտտցնելով գիւղանկարին վրայ :

Ու մէկիկ մէկիկ , մուրճի հարուածներու որոշ հնչեղութեամբը, յիշողութեանը մէջ թնդացին յուսահատ եւ մերժուած սիրահարին բառերը, պատգամի մը պէս ծանր, ուժգին, եւ ողբի մը պէս սրտակտուր .

« Մի խաբուիր, մի շլանար սուտ սէրերէն, որոնք այնքան շատ են, որ կեանքերը կը սպաննեն միայն. սուտ սէրերը աւելի վտանգաւոր են քան բացայայտ եւ խորունկ ատելութիւնները ... հաւատա այս ճշմարտութեան, Սոֆի ...» :

— Սուտ սէրերը, կը մրմնջէր աղջիկը , օհ, ինչպէս կարելի է հասկնալ ատոնք :

Ու ինք ժայռի պէս անդրդուելի կեցեր էր անոր պաղատանքին առջեւ, արհամարհեր , անգոսներ էր զայն, ատկէց նախատուած սեպելով ինքզինքը : Ու գացեր ինկեր էր ամիրայական բազուկներու մէջ :

— Համբիկ, խեղճ, խեղճ Համբիկ , կ'ողբար մանկամարդ աղջիկը, ես ըրի զինքը ատանկ, ես եմ իր խենթենալուն պատճառը. ես մեռցուցի իր ապագան , իր կեանքը ...

Իր զառանցկոտ յուսահատութեան մէջ, կարծեց լսել խորհրդաւոր ձայն մը որ կը մրմռար .

— Բայց պատժուեցար ...

— Ոհ, այո, այո, պոռաց աղջիկը բազուկները գալարելէն, պատժուեցայ ... Աստուած իմ, գթա ինծի... ես յանցաւոր եմ, մեղաւոր եմ... գթա ...

Եւ Աստուածը , զոր բաւական ատենէ ի վեր մոռցած էր, սկսաւ օգնութեան կանչել իրեն, անոր գթութիւնը, ներողութիւնը հայցել , ծնրադրած, մազերը ցիրուցան, աչքերը արցունքոտ, շուրթթերը դողդոջուն :

Ու բոլոր խեղճ, տկար, դիւրաբեկ հոգիներուն պէս որոնք բարոյական գահավիժումներու ատեն գերագոյն զօրութիւններու կը կառչին շնչասպառօրէն, Սոֆի՝ երկնային հայեցողութեան տագնապի մը մատնուած մնաց, աղօթելով մարմնադողդոջ ու հեծեծագին :

Այս տագնապէն յետոյ, լքուած աղջիկը տեսակ մը կորովի եռքը զգաց իր մէջ , արիւնալի եւ անարգ խաբէութեան դէմ, որուն զոհ եղած էր, ըմբոստութեան ծառացում մը ունեցաւ : Ցցուեցաւ սենեակին մէջտեղը , արցունքները աճապարանօք սրբեց, կտրուկ շարժումներով ձեռք մը դրաւ իր արդուզարդին վրայ եւ անդրդուելի, հաստատակամ քայլերով ուղղուեցաւ իր սենեակին դուռը, ձեռքը երկընցուց սողնակին... եւ հոն մնաց, անշարժ եւ վարանոտ :

Պիտի երթար այդ սրիկային՝ ու խաբեբային երեսն ի վեր պոռալու անոր ամբողջ անարգութիւնն ու ոճիրը, բացատրութիւն պիտի պահանջէր, եւ կամ ետ պիտի ուղէր ինչ որ անիկա առած էր իրմէ վատաբար, կամ հատուցում պիտի պահանջէր : Սակայն, այս արու եւ ուժգին մտադրութիւնը մինչեւ դուռը առնուած այդ քանի մը քայլերուն հետ միայն ապրեցաւ :

Հոն, մէկէնիմէկ , աղջկան աչուրներուն ներկայացաւ տոքթորին հեգնոտ , անկարեկիր, սինիկ դէմքը, ու իր բոլոր կորովը, զայրոյթը, թափը ծակուած օդապարիկի մը պէս սմքեցան ու կծկուեցան :

Ուժասպառ եւ յուսահատ՝ ինկաւ նորէն աթոռի մը վրայ եւ սկսաւ լալ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Մու – բատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրի – կուն ժամը 21ին, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը հրաւիրուին քոյր խումբերու ընկեր– ներն ու ընկերուհիները եւ համակիրնե– րը :

–ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ–

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շորեքշաբթի, 16 Մարտ, ժամը 15ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէս :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Մխիթեան Մար – սէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9 – 11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլոպ :

Ծանօթ.— Ներկաներու թիւը մեծա – մասնութիւն պիտի նկատուի : Օրակարգ տեղւոյն վրայ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ը
ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի համաժողովրդական ա– պըստամբութեան 39րդ տարեդարձը կը տօնուի արժանավայել կերպով «Ահա – րոնեան» ակումբը , Մարտ 12, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին :

Հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Վալան– սի «Քրիստափոր» Շրջ· կոմիտէին կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Շաւարշ Միսաէեան» խումբի :

Եւրոպական, հայկական պար եւ ա – ռատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Աղբիւր Սերոբ – եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30– ին, սովորական ժողովատեղին : Ընկեր– ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ

Ինպաստ Եկեղեցւոյ եւ Դպրոցին

ՏԵՂԻՈՅՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի Մարտ 13, ժամը 15ին

Երգ, արտասանութիւն եւ պար դպրոցի աշակերտներուն կողմէ

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր· ԱԼԻՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

Ժողովուրդի խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ կը ներկայացուի
Շէյքսփիրի ԸՆՏԱՆԵՅԱՑ ՄԵԳԵՐԱՆ

Բեմադրութիւն՝ ՓԱՆՈՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր

ՄՈՒՏՔ 3 Ն· ՖՐԱՆՔ

ՊԻՖԷ

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս– եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

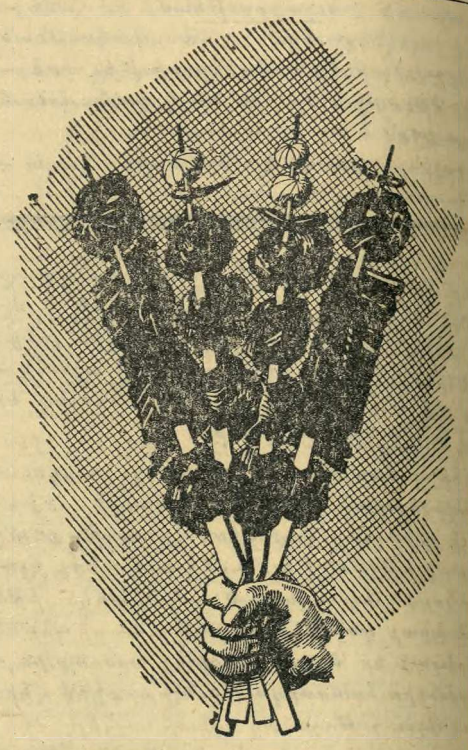

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՀԱՃՆՈՑ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Մարտ 13, ժամը 16էն մինչեւ 24

Salons des Ambassadeurs

3, Ավընիւ Կապրիէլ ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ
Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Յ· Պահատէրեանի , Հեռ· Օռնանօ 37–22 եւ Գ· Ադամեանի՝ հեռ· Թրոնշէթ 58–74 Մուտք՝ 5 Ն·Ֆ· , ուսանողներու կէս գին

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Les peuples qui chantent

Ժողովրդական երգի եւ պարի փառա – տօն, ի նպաստ Ֆրանսայի Ուսանողական Սանաթօրիօմներուն :

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 14·30ին
Սարպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Գինները՝ 400 (4 Ն· Ֆ·), 300 (3 Ն· Ֆ·), 200 (2 Ն· Ֆ·), 150 (1·50 Ն·Ֆ·) :
Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արամ Մարտիրոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի այս Կիրակի ա – ռաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկե– ղեցիին մէջ, յետ պատարագի ողբացեալ՝ ԱՐՇԱԿ ՄՈՒՇԵՂԵԱՆի մահուան տարե – լիցին առթիւ (մեռած՝ Պրիւսէլ) :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողնե – րը :

×

Պ· Արամ Զաքրեան , Տէր եւ Տիկին Պարոյր Մինասեան, Այրի Տիկին Էլմաս– եան, Տէր եւ Տիկին Թիլդայր Էլմասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ հո – գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտեան ժա– մը տասնին, իրենց կնոջ, մօր, զաւկին , քրոջ, ու ազգականին Տիկին Աստղիկ Զաքրեանի (ծնեալ Էլմասեան) մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆԳԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմ – նին կողմէ :

ՀԻՆԳՇԱԲ· ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց ֆ– րախառները Լա Ֆոնթէնի առակները խոր– հրդանշող զգեստներով կամ ձիայն գլու– խով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն· Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողու – թենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը , օգտակար հանդիսանալով Միութեան բա– րենպաստակ ձեռնարկներուն :

Établissements G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻԻՆ

10, Rue du Caire, PARIS 2· **Tél. : CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

★

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾԱԴԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱԴԱՆԱԿ

ԿԸ ՄԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE ՄԱՅ ՍԻԻՍ MAILLE SUISSE

ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ÉCOSSE

ԲԱՄՊԱԿԷ ՀԻՒՍՈՒԱԾՔՆԵՐ·

ՊՈՒՔԼԷԹ BOUCLETTE ՊԱՆԼՈՆ BANLON

●

ՉԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳՈՑՆՈՎ ԹՐԻԿՈՑԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

★

ԿԸ ՄԱԽԷ ՆԱԵԻ ԶՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՋԱՆ 2·28, 2·40, ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1·26, 1·40

ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐ
ԵՒ
ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 13 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8747 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4548

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Խրուշչեւ Փարիզ կը հասնի Երեքշաբթի: Փարիզը, արեւմտեան երրորդ մայրաքաղաքն է որ կը պատրաստուի խորհրդային վարչապետը ընդունելու :

Պատրաստութիւնները կը շարունակուին: Իր այցելութեան ընթացքին Տիկին Խրուշչեւի պիտի ընկերանայ ներքին նախարարութեան պաշտօնեաներէն մէկուն կինը՝ Տիկին Մերէ որ ծագումով ռուս է եւ քաջ ծանօթ ռուսերէնի :

Խորհրդային վարչապետը երեք օր պիտի մնայ՝ Փարիզ: Երեքշաբթի առաւօտեան 10ին կը հասնի Օրլի: Ժամը 11ին պիտի հաստատուի Քէ տ'Օրսէյի յարկաբաժիններուն մէջ, կէսօրին պիտի տեսնուի Հանրապետութեան Նախագահին հետ, Էլիզէի մէջ: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին տը Կոլին ընկերակցութեամբ ծաղկեպսակ պիտի դնէ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին եւ Մոն Վալերիէնի տասնըհինգ հերոսներու գետնափոր դամբարանին առջեւ: Յետոյ թռչանով պիտի այցելէ ժողովրդային թաղեր: Ժամը վեցին, արտաքին նախարարութեան պալատին մէջ պիտի ընդունի դիւանագիտական մարմնի ներկայացուցիչները: Պապական նուիրակը արդէն մեկնած պիտի ըլլայ: Ժամը ութին կը ճաշէ Հանրապետութեան Նախագահին եւ իր կնոջ հետ :

Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, խօսակցութիւններ տը Կոլի հետ, Ժամը մէկին, ճաշ վարչապետին հետ: Չորսին, Տըվրէյն, նախագահը նահանգային խորհուրդին կ'ընդունի վարչապետը: Հինգին՝ կ'այցելէ Առեւտրական Սենեակը : Ութին՝ խորհրդային դեսպանատան մէջ ընդունելութիւն եւ ճաշ ի պատիւ տը Կոլին:

Հինգշաբթի 17, առաւօտ 9ին, կ'այցելէ Լենինի բնակած տունը (14րդ թաղամաս): Տասին՝ վերստին խօսակցութիւն տը Կոլի հետ: Մէկին՝ ճաշ, կազմակերպուած մամուլի ընկերակցութեան կողմէ, ուր ներկայ պիտի ըլլան երկու հարիւր յիսուն զանազան ազգերու պատկանող թղթակիցներ: Երեքուկէսին՝ Խրուշչեւ պիտի այցելէ երկու երկիրներու յարաբերութեան նուիրուած ցուցահանդէս մը ուր պիտի ներկայացուին՝ փաստաթուղթեր եւ դիւանի նիւթեր : Ժամը չորսին՝ Խրուշչեւ պիտի ընդունի Ֆրանսական եւ խորհրդային երեսփոխաններ, հինգին՝ Վինոկրատով՝ խորհրդային դեսպանը ընդունելութիւն մը պիտի տայ խորհրդային դեսպանատան մէջ: Երեկոյեան ութին Օփերայի մէջ ի պատիւ իրեն պիտի ներկայացուի Պիզէի Քարմէնը: Օփերայի իր մուտքը պիտի ըլլայ փառահեղ, արդարեւ Այտայի յաղթական քայլերգով եւ վարչապետ Տըպրէի հրաւէրով պիտի բարձրանայ Օփերայի սանդուխներէն :

Ուրբաթ, խորհրդային վարչապետը Օսթերլիցի կայարանէն, յատուկ կառաշարով կը մեկնի գաւառ :

ՉՕՐԱՎԱՐ ՎԵԿԱՆ ԴԻՐՔ ԿԸ ՃՇԴԷ

«Լիպէրթէ տիւ Միտի»ի (պաշտօնաթերթ, անկախ – գիւղացիներուն, Մոնփելիէ) մէջ, Չօրավար Վեկան կը գրէ . — «Ֆրանսան չի կրնար հիւրասիրել Պ. Խրուշչեւը առանց յիշեցնելու Պուտափեշտի մսագործին իր գործած ոճրիները :

« Խրուշչեւ պետական հասարակ դէմք մը չէ, ամէնէն առաջ ընդհանուր քարտուղարն է Միջազգային համայնավարութեան :

« Ան հոս չի գար որպէս խաղաղութեան դատին նուիրուած մարդ, այլ իբրեւ յեղափոխութեան քարոզիչ, նպատակ ունենալով քայքայել մեր ժողովուրդը ու համայնավար մենատիրութիւն մը պատրաստել :

« Ֆրանսան՝ հաւատարիմ դարաւոր իր սկզբունքներուն չի կրնար օրինակ առնել կարգ մը ամերիկացի միլիառատէրներէ : Յիշեցնենք թէ Ամերիկայի մէջ Կարդինալ Սփելման Նիւ Եորքի եկեղեցիներուն մահազանգ հնչեցնել տուաւ, Սան Ֆրանսիսքոյի քաղաքապետը հրաւիրեց որ դրօշները կիսանբարձ պարզուին իբր սուգի նշան եւ արհեստակցական ընկերակցութեան անդամները կռնակ դարձուցին Խրուշչեւին: Միայն թրըսթներու կարգ մը ներկայացուցիչներն են որ զինքը ընդունեցան լայն բացուած թեւերով :

« Ուրեմն Ֆրանսայի ժողովուրդը պէտք է ոտքի կանգնի ամէն մէկ քաղաքի, ամէն մէկ նահանգի մէջ եւ արգիլէ ու դէմ դնէ որ Խրուշչեւ կատարէ իր քարոզչական շրջագայութիւնը » :

Խրուշչեւի պիտի ընկերանան իր կինը, երեք աղջիկները, տղան, փեսան՝ Ալեքսիս Աճուպէյ որ «Իսվեստիա»յի խմբագրապետն է : Նախարարներու կարգին կան՝ Ալեքսիս Կոսիքին որ փոխ – վարչապետ է, Կրոմիքօ (արտաքին նախարար), Միխայլով (մշակոյթի նախարար), Եուրի Ժուքով (արտասահմանի հետ մշակութային կապերու պետական կոմիտէի նախագահ), Իմելիանով (հիւլէական ուժ), Տիկին Իվաշչենքօ (երեսփոխան՝ Գերագոյն Խորհուրդի): Կան նաեւ բարձր պաշտօնեաներ որոնց մէջ Չօրավար Զախարով, ապահովութեան սպասարկութեան պետ :

10·000 ՀՈԳԻ ԽՐՈՒՇՉԵՒԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը 10·000 հոգի զօրաշարժի ենթարկած է պաշտպանելու համար խորհրդային վարչապետը: Ամէնէն մտահոգիչ պահը կը նկատուի երեքշաբթի, ժամը 15ին երբ Խրուշչեւ ծաղկեպսակ մը պիտի դնէ Անծանօթ Զինուորին վրայ : Մարտ 15ը տարեդարձն է 1848ի Հունգար յեղափոխութեան եւ հունգար տարագիրները երդում ըրած են որ այդ օրը «պիտի յիշեցնեն այն Ֆրանսացիներուն որ մոռցած են. — Պուտափեշտը եւ Պ. Խ.ի միւս ոճիրները » :

Երկրորդ մտահոգիչ հանգրուանն է Լենինի տունը տալիք այցելութիւնը : Ոստիկանութիւնը արդէն կը հարցաքննէ շուրջի բնակարաններու դռնապանները . — Վարձակալներուն անուն – մականուն եւ արհեստ, ապա ուրիշ հարցումներ . — « Գիտէ՞ք անոր քաղաքական հակումները, պատարա՞գի կ'երթայ, նամակներուն մէջ անբնական բան մըտեսած է՞ք» :

Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Սերկէյ Վինոկրատով որ ամէնէն «Կոլիստ» դեսպանը նկատուած է շատ բան կը ըսպասէ Խրուշչեւ – տը Կոլ հանդիպումէն :

Վինոկրատով ամէն բան կուսակցութեան կը պարտի : Խորհրդ. Միութեան մեծ ծառան է: Փարիզէն առաջ եղած է՝ Թուրքիոյ դեսպանը որ Մոսկուայի կարեւորագոյն արժէք ներկայացնող դեսպանութիւնն է :

× Լիոնի քաղաքապետութիւնը պիտի չկարենայ ընդունիլ խորհրդային վարչապետը, արդարեւ, քաղաքապետը՝ Փրատել ստիպուեցաւ ջնջել հանդիսութիւնները որովհետեւ ոչ մէկ թաղապետական խորհրդարան ընդունած էր մասնակցիլ :

ՈՒՐԻՇ ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ բողոքող կազմակերպութեանց կարգին յիշենք Քրիստոնեայ ժողովրդավարութեան (Պիտօ) տնօրէն կոմիտէն որ քուէարկած է հետեւեալ բանաձեւը . — Թող բոլոր Ֆրանսացիները յիշեն թնդանօթի հարուածները որ սուգի մատնեցին Փեշտան: Կոմիտէն իր վրդովումը կը յայտնէ նաեւ քաղաքական տարագիրներու «աքսորին » դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆ , Իսրայէլի վարչապետը տեսակցած է նախագահ Այզընհաուրի հետ: Տեսակցութիւնը տեւած է ճիշդ երկու ժամ : Ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները չեն ուզեր կամ աւելի ճիշդ կը խուսափին խօսակցութեանց բնոյթը յայտնելէ : Տեսակցութենէն ետք, Իսրայէլի վարչապետը պատասխանած է թղթակիցներու կարգ մը հարցումներուն : « Կը նախընտրենք գործերը քան թէ խօսքերը » — ըսած է ան, այլ խօսքով Իսրայէլ Մ. Նահանգներէն կ'ակնկալէ՝ զինուորական եւ տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւն մը:

Այս առթիւ, անդրադառնալով Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան, ըսած է . — « Եթէ Եգիպտոս որոշէ խաղաղ գոյակեցութիւն մը դրացի իր երկիրներուն հետ, Արեւմուտք պատրաստ է իրեն ընձեռելու տնտեսական պատկառելի օժանդակութիւն մը, որուն շնորհիւ ան պիտի կարողանայ յառաջադէմ եւ մշակուած երկիր մը դառնալ: Եգիպտացիք թող իրենց կորովը ի սպաս դնեն դրական նպատակներու եւ ոչ թէ բացասական : Միջին Արեւելքը որ քաղաքակրթութեան աշխարհի օրրանը եղած էր անցեալին, կրնայ դառնալ նաեւ այսօր »:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Ատընաուրը երեք շաբթուան շրջագայութեան մը ձեռնարկեց , Կիրակի օր: Ճափոնի հրաւէրին ընդառաջելով՝ Նիւ Եորքի, Ուոշինկթընի, Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Հոնոլուլույի վրայով Թոքիօ կը հասնի, ուր պիտի ստանայ իրաւագիտութեան տոքթորայի «պատուոյ աստիճանը » : Գերմանիոյ վարչապետը պիտի տեսակցի Այզընհաուրի, Հերթըրի եւ Նիքսընի հետ: Հաւանական է որ աշխատի փարատել տալ Գերմանիոյ շուրջ վերջերս ստեղծուած « վախի ու կասկածի » տրամադրութիւնները : Արդարեւ՝ «կեռ խաչի» եւ «Սպանիոյ մէջ զինուորական կայաններու » հարցերը խիստ կերպով անդրադարձած են ամերիկեան կարծիքին վրայ: Մինչեւ իսկ շատեր յականէ յանուանէ կը մեղադրեն Ատընաուրը եւ իր գլխաւորած կառավարութիւնը «որ ազգայնական տրամադրութիւններ» ցոյց կուտայ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ զինուորական ուժի մասին կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդած է, Ճափոնի պաշտպանութեան կոմիտէի ընդհանուր տնօրէնը, Աքակի: Ըստ ստացուած տեղեկութեանց Չինաստան՝ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, իր տրամադրութեան տակ ունի՝ 45 զօրաբաժիններ, 450·000 զինուորներով , 600 մարտանաւեր՝ կէս միլիոն թոն տարողութեամբ. 110 սուզանաւ եւ 4200 օդանաւ: Հիւսիսային Քորէայի մէջ՝ 160 զօրաբաժին, 2·500·000 զինուորներով, 20 սուզանաւ եւ 150·000 թոն տարողութեամբ մարտանաւեր: Հիւսիսային Քորէայի զինուորական ուժը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը, 18 զօրաբաժին՝ 540·000 զինուորներով, 17·000 թոն տարողութիւն ունեցող հարիւր մարտանաւեր եւ 850 օդանաւեր :

ԵՐԱՇՏ կը տիրէ Չինաստանի տասնեւերկու նահանգներու մէջ: Անխուսափելի կերպով մեծ պիտի ըլլան վնասները :

ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ 1959ի լաւագոյն դերասանի տիտղոսին արժանացաւ Շարժանկարի Կաճառին կողմէ «Գլուխը պատին դէմ» ժապաւէնին մէջ իր կատարած դերին համար :

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ երեւան հանուած է լըրտեսական կարեւոր ցանց մը, որ կ'աշխատէր ի նպաստ համայնավար Հունգարիոյ: Ձերբակալութիւններ տեղի ունեցած են :

ՏԱԽԱՈՒՄԻ արգելափակման կայանը պիտի քանդուի: Պիտի մնան քանի մը տաղաւարներ «որպէս թանգարանի յիշատակ»:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Փարիզի դեսպանը, Իւրպան, մամուլի սեփականութիւնը դարձուց փաստաթուղթ մը ուր յականէ յանուանէ կը յիշատակուին «230 նացի ոճրագործներու անուններ », որոնք մաս կը կազմեն Արեւմտեան Գերմանիոյ արդարադատութեան կազմին: Պոն որոշած է քննութիւն մը բանալ:

ՄԻԱՅԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ բացառիկ նիստի մը գումարումը պիտի պահանջեն Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներու ներկայացուցիչները, բողոքելու համար Ռեկանի Ֆրանսական հիւլէական ռումբի պայթումին դէմ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՃԱՄԲԱՅ ԿԱՅ՝ ԾՈՎ Է ՏԱՆՈՒՄ

Ո՞ւմ աչքն է եարիս տեսել,
էն աչքին մեռնեմ ,
էն աչքը թող ինձ նայէ,
Կարօտս առնեմ :

Ճամբայ կայ՝ ծով է տանում .
Ճամբայ կայ՝ այգի,
Ճամբայ կայ՝ ափ է հանում
Նաւակն իմ կեանքի :

Ա՛խ, ո՞րն է սիրուս ճամբան ,
Ցոյց տուէք, աստղեր ,
Առանց սէր ինչպէ՞ս մնամ,
Կը մեռնեմ անսէր:

Ճամբայ տուէք, հաւք ու հովեր ,
Հաւք ու հովեր՝ ձիուս թեւեր ,
Ճամբայ տուէք, քար ու կապան
Ճամբիս կապող խոր ու ծապան,
Կ'երթամ Վանայ պանդուխտ եարիս ,
Կամ թէ կ'երթամ շիրմաքարիս :

×

Տեսնես՝ զգո՞ւմ են ծաղիկները,
Տեսնես՝ սիրո՞ւմ են ծաղիկները,
տեսնե՞ս երգո՞ւմ են ծաղիկները, —

— Ինչպէ՞ս չեն զգում,
Ոնց չեն զգում,
Երբ որ մեռնում են ծաղիկները ...

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
ԱՆԱՍԵԱՆԻ

—o—

Չ.

Այժմ՝ ըստ բովանդակութեան :

Այբը վերջացած չէ տակաւին՝ 1228 *սիւնակի վրայ,— հազարաւոր հեղինակներ եւ հեղինակութիւններ յիշատակուած են արդէն : Այնպէս որ ծովի ջուրին մէջ փոս մը բանալու չափ անկարելի փորձ մը պիտի դառնար քննութենէ անցընել իւրաքանչիւր հեղինակ ու հեղինակութիւն :*

Մէկ հեղինակութիւն միայն պիտի առնեմ՝ իբրեւ նմոյշ, — նիւթ մը որ իմ հետաքրքրութիւններուս առարկայ դարձած է երկար տարիներէ ի վեր :

Աւիկա կը կոչուի Գիրք Վաստակոց :

×

Հետաքրքրական հայերէն ձեռագիր մը, «Թարգմանութիւն նախնեաց յարաբացի լեզուէ », զոր տպագրած է Ալիշան, 1877*ին :*

Կը նմանի գետի մը, այս գիրքը,— կու գայ հի՛ն ու չա՛տ հին դարերէ, ստուարանալով դարէ դար, բայց եւ նոյնպէս դառնալով հետզհետէ աւելի պղտոր և աւելի խառնակ : Այսօր ծանօթ չէ ոչ մայր աղբիւրը, ոչ իրեն միացած վտակները, ոչ ալ այն որ բերած թափած է զայն ... հայկական առուին մէջ :

Հայերէն ձեռագրովը կ'աւանդուի թէ Թարգմանութիւնը կատարուած է ըստ գրքին «Պոնիոս Աննադոլիոսի, որ ի քաղքէն Պէրութայ, զոր չինեաց յաղագս Տնկոց եւ Վաստակոց մարդկան, եւ անուանեաց զսա Վաստակոց Գիրք, եւ համառօտեաց ի Ֆլօրնդինոսէ, եւ ի Լաղընդիոսէ, եւ ի Դարնդիոսէ , եւ յայլոց բազմաց, յոյժ պիտանի, եւ ի յընտրելոյն Նիկոլիոսէ » :

Ո՞վ է այս Պոնիոս Աննադոլիոսը :

Ալիշան կը կարծէ թէ Պոնիոս անունը կը ծագի «յաղաւաղութենէ իմեքէ յոյն բնագրին յեղլոյ յարաբացի լեզու , յորմէ մերն փոխաբերեալ է» : Ըստ Աննասեանի, «այս անուան ծագումը պէտք է փնտռել արաբերէն Թարգմանութեան բնագրի մէջ, որտեղ, անկասկած, անդամատուած ձեւ» մը ստացած էր մատենագրին անունը , — (Վինդան)իոնիոս : Եւ այս անդամատուած ձեւը, Իոնիոս , արաբերէնի մէջ՝ մէկ կէտի չփոթութեամբ , կարդացուած ու գրուած է Պոնիոս : Այս վարկածին ի վկայութիւն՝ Աննասեան կը յիշատակէ Տիւվալի գիրքը, Աւորակաձ գրականութիւն , էջ 277*, ուր մատնանշուածը, հարկ կը համարիմ դիտել տալ թէ, անունի չփոթութիւն է եւ ոչ թէ ուղղադրական չփոթութիւն : Երկրորդ , Աննատոլիոս , զուգորդ անուամբ, կը կոչուի Վինդանիոս և ոչ թէ Վինդանիոնիոս : Ըստ Հէօֆէրի, այս մատենագիրը, ո – մանց կարծիքով՝ Ցոյն, այլոց կարծիքով՝ Ասորի, ծանօթ է նաեւ Անատոլիոս Եւնապիոս անուամբ եւ Ազուտրիոն մականուամբ : Ծնած է Պէյրութ , ուր եւ մեռած* 360 *թուականներուն : Ունի աշխատութիւն մը, Սինգրաֆէ Գէորգիկոն (Գիրք երկրագործութեան), որ կը բաղկանայ տասներկու գլուխներէ,— այս գործէն հատուածներ կան կասիանոս Բասոսի գրքին մէջ, Գէորգոնիկոն : Հէօֆէր Պէյրութցի մատենագրին անունը կը գրէ Անատոլիոս Վինդանիոս (Անաթոլ տը Վինտան), որմէ կարելի չէ հանել Պոնիոս :*

Հեղինակը անծանօթ, ծանօթ չէ նաեւ ամբոր մատենագիրը, որու գործէն թարգմանուած է հայերէնը : Ալիշան, յիշելով արաբ մատենագիր մը, Իպն – ալ – Ա – վամ, պահ մը կը կարծէ թէ «հայերէնս այս թարգմանութիւն է այնը արաբացի մատենի, զոր ոչ ժամանեցաք ստուգել» : Բասմաջեան, առանց նոյնպէս «ժամանելու ստուգել», ստոյգ իրողութիւն կը համարի Ալիշանի կարծիքը :

Իպն – ալ – Ավամի գործը, Քիքապ ալ Ֆելահա, Թարգմանած եւ հրատարակած է Քլեման – Միւլլէ՝ երեք հատորով, (Թարգմանած է նաեւ Նէօվիլ, ինչպէս տեսած եմ Պլոնտէլի բժշկական գերազանցօրէն գեղեցիկ թէզին մատենացոյցին մէջ, — Վարդերու մասին) : Իպն – ալ – Ավամի գործը ընդօրինակած եմ գրեթէ ամբողջութեամբ, այնպէս որ կրնամ ստուգապէս ըսել թէ արաբ այս մատենագիրը անծանօթ կը մնայ հայերէն Թարգմանութեան աղբիւրին :

Հայերէն Թարգմանութեան աղբիւրը աւելի իրապաշտ է, աւելի գիտական, քան Իպն – ալ – Ավամը, որ առատ տուրք կու տայ Նաբաթեան երկրագործութեան : Ինչպէս Քաթրմեռ կը գրէ, Նաբաթացիք կը համարուին նախաբնիկներ Քաղդէացոց, այնպէս որ իրենց երկրագործական ծանօթութիւնները թաթախուած են քաղդէութեամբ, պարզ խօսքով՝ աստեղահմայութեամբ ու կախարդապիտութեամբ :

Օրինակ մը տալու համար՝ բանանք սոխին գլուխը.—

Հայերէն Վաստակոց Գիրքը կախարդական ոչինչ կը գրէ սոխատնկութեան վերաբերմամբ :

Ընդհակառակն, Քիքապ – ալ – Ֆէլահա կ'աւանդէ թէ անհատական ներզոր – ծութեանց ենթակայ է սոխը որ կը ցանուի ,— այսպէս պէտք չէ սոխ ցանել պարապ ատամոքսով եւ բնական կարիքը դոհացնելու պահանջ ներկայացած ժամանակ : Ցետոյ, սոխ ցանել՝ եռեւ – ոռիկ քալելով, առանց տեսնելու սոխին հունտերուն իյնալը, որպէսզի սոխը խոշոր գլուխ ունենայ եւ գլխու ցաւ չպատճառէ սոխ ուտողին : Դարձեալ, սոխ ցանելէ առաջ՝ արմաւ ուտել, որպէսզի հունտը հողին մէջ ձգուած ժամանակ՝ քաղցր հոտ ելլէ ցանողին բերնէն : Երբ արմաւի կուտ մը դնէք հողին մէջ՝ սոխին գլուխը մօտ, գեղեցիկ ձեւ կ'առնէ սոխին գլուխը : Վերջապէս, անուշ սոխ ունենալու համար՝ ցանեցէք՝ երբ լուսինը կը նուազի :

Իպն – ալ – Ավամի գործին մէջ դեռ ուրիշ բազմատեսակ վկայութիւններ կան Նաբաթեան երկրագործութենէն, — վարունգի հունտ ցանելէ առաջ՝ երբ կ'ոռոգէք գինիով ու քրքումով, սեխ կը բուսնի : Երբ սեխի հունտ ցանէք եւ ոռոգէք դդումի ջուրով, վարունգ կը բուսնի : Մեխակի պարտէզներուն մէջ արգիլուած է ընդունիլ դաշտան ունեցող կիներ, մեխակները կը խամրին : Եւն. եւն :

Պէտք է խոստովանիլ թէ հայերէն Վաստակոց Գիրքը բոլորովին զերծ չէ կախարդական նման աւանդութիւններէ : Այսպէս, գրուած է թէ մեղու ունենալու համար՝ ընդուղ մը սատկեցնել եւ պահել փակ սենեակի մը մէջ,— 3 շաբաթ ետքը՝ բաց պատուհան ու դուռ, որպէսզի օդը ներս մտնէ, յետոյ դարձեալ փակէ դուռ ու պատուհան՝ ծեփելով ամէն ծակ մօտեցնէք : Գիւղի սրճարանն էր : Սրճեփը մեկնելու կը պատրաստուէր : Մուխթարին տունը հարցուցինք, ցոյց տուաւ :

Կրկին անդամներ դուռը զարնելէ ետք, կնոջական ձայն մը լսուեցաւ .

— Մարդս (հէրիֆիմ) տունը չէ, դուռը չեմ կրնար բանալ :

— Հանըմ, ըսի բարձրաձայն, ես գինուորական բժիշկ եմ, չոգեկառքի կայանը կը փնտռէինք, ճամբան կորսնցուցինք : Էֆէնտիդ տեղը ըսէ , որպէսզի իրմէ գաղափար մը առնենք :

Կինը դրան առջեւ երեւնալով .

— Մարդս սա ժայռերուն ետեւն է, ոռուպ (փեմմէզ) եռացնելու գնաց , բաւական կառափանը վաղցուցի այդ կողմը :

Մուխթարը հին բարեկամներու պէս դիմաւորեց մեզ եւ անկողիններ պատրաստել տուաւ հիւրանոցը : Հետեւեալ օրը ժամը չորսին ելլելու էինք, հինգի չոգեկառքին հասնելու համար : Խոր քունի մէջ էի, առտուան դէմ ընդոստ ելայ անկողինէս, ժամը հինգն էր արդէն :

Դարձեալ փախցուցած էինք չոգեկառքը, բայց այլեւս հոգս չէր : Կեսարիա գացող ջամիոն մը կեցուցինք եւ դարձանք քաղաք :

« Արձակուրդ»ս վերջացած էր :

Բժշկական շրջապտոյտէս յետոյ, որ մէկ ամսուան մէջ տարուան մը փորձառութիւնը պարգեւած էր ինծի, հիւանդներս աւելի չատցան : 1954 Դեկտեմբեր 31ին գինուորական պարտականութիւնս վերջ գտաւ : Այնպէս որ ամբողջ օրը կը տրամադրէի անձնական հիւանդներու քննութեան, որոնց յաճախումը հետզհետէ խուժումի մը կամ գունդ առ գունդ յարձակման մը երեւոյթը կ'առնէր :

Քննութիւնը կարգաթիւով կ'ըլլար եւ ու ծուկ, վերջապէս տասը օր ետքը բաց դուռ ու պատուհան.—«Բայ եւ տես, գտանես զամէնն մեղուքկոյզ յիրերաց վերայ զերդ խաղող. եւ յընկղոյն զայլ իրք չգտանես, քան զեղջիւրսն եւ զոսկերսն ուզածդ. այլ ամէն միսն մեղու լինի» :

Ոմանք կ'ըսեն, կ'աւելցնէ Վաստակոց Գիրքը. «Թագաւորքն մեղուաց ի ընկղոյն ուղեղէն ելանեն. եւ այնք որ ի գլխոյն ուղեղէն ելանեն՝ լաւ են քան զայնս որ յոսկերաց ուղեղէն ելանեն » :

Այս ծիծաղելի աւանդութեանց աղբիւրը, սակայն , արաբական չէ, ոչ ալ քաղդէական :

Հայերէն Վաստակոց Գիրքը մեզ կը հետաքրքրէ ոչ իր երկրագործական գիտելիքներով, ոչ եւս իր քաղդէական աւանդութիւններով, այլ առաւելապէս իր լեզուով, իբրեւ հայերէն մատենագրական առարկայ,— այդ մասին յաջորդով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ
ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Հինգերորդ օրը իրիկուան դէմ Պիւնանի կապուած էօմեր – Համըլը գիւղը այցելեցինք : Հոս մուխթարը նախապէս իմ գալուս համար հիւանդս ըլլալուն, չատ լաւ ընդունելութիւն ըրաւ : Մունետիկը իրիկուան նամազէն վերջ ծանոյց իմ գալս սթենտորեան ձայնով :

Քիչ ետքը հիւանդներ սկսան տեղալ : Ես հիւանդ քննելով, առողջապահական պաշտօնեան ներարկումները կատարելով չունչ առնելու ժամանակ չունէինք : Ա – ճապարանքով ճաշելէ ետքը չարունակեցի քննութիւնները, եւ հակառակ մութ – թարին հիւր մնալու հրաւէրին, ճամբայ ելանք գիշերուան ժամը 8·30*ին, (հետեւեալ առտու գինուրական արձակուրդս վերջ կը գտնէր) : Մեզի հաւաստած էին, որ քառորդ ժամէն կը հասնինք Թուզհիսար չոգեկառքի կայանը :*

Խոր մթութեան մէջ կառքը սկսաւ յառաջանալ : Ձեռքիս միակ լամբարով կը ջանայինք լուսաւորել մեր ճամբան : Կէս ժամ գացինք այսպէս, երբ նկատեցի թէ կառապանը տատամսումի մէջ է,— հասկըցայ, կորսնցուցած էինք ճամբան : Ելեկտրական լամբարիս լոյսը փիլին սպառելուն հետ համընթաց հետզհետէ աղօտեցաւ եւ մարեցաւ : Քիչ ետքը կառաքսմբի մը լսուեցաւ, չոգեկառքն ալ փախցուցինք այսպէս եւ դիշերուան խոր մթութեան մէջ մնացինք երեք հոգի՝ անծայրածիր արտերու մէջ մոլորած :

Չէինք կրնար վերադառնալ : Մեր ուղղութիւնը ամբողջովին կորսնցուցած էինք : Կողմնացոյց չունէինք, երկինքը աստղ չկար : Ուստի կառապանին ըսի որ քէչ կառքը ըստ բախտի՝ մօտակայ գիւղի մը հանդիպելու յոյսով : Ժամ մը յառաջանալէ ետքը աղօտ լոյս մը նշմարեցինք : Մօտեցանք : Գիւղի սրճարանն էր : Սրճեփը մեկնելու կը պատրաստուէր : Մուխթարին տունը հարցուցինք, ցոյց տուաւ :

Կրկին անդամներ դուռը զարնելէ ետք, կնոջական ձայն մը լսուեցաւ .

— Մարդս (հէրիֆիմ) տունը չէ, դուռը չեմ կրնար բանալ :

— Հանըմ, ըսի բարձրաձայն, ես գինուորական բժիշկ եմ, չոգեկառքի կայանը կը փնտռէինք, ճամբան կորսնցուցինք : Էֆէնտիդ տեղը ըսէ , որպէսզի իրմէ գաղափար մը առնենք :

Կինը դրան առջեւ երեւնալով .

— Մարդս սա ժայռերուն ետեւն է, ոռուպ (փեմմէզ) եռացնելու գնաց , բաւական կառափանը վաղցուցի այդ կողմը :

Մուխթարը հին բարեկամներու պէս դիմաւորեց մեզ եւ անկողիններ պատրաստել տուաւ հիւրանոցը : Հետեւեալ օրը ժամը չորսին ելլելու էինք, հինգի չոգեկառքին հասնելու համար : Խոր քունի մէջ էի, առտուան դէմ ընդոստ ելայ անկողինէս, ժամը հինգն էր արդէն :

Դարձեալ փախցուցած էինք չոգեկառքը, բայց այլեւս հոգս չէր : Կեսարիա գացող ջամիոն մը կեցուցինք եւ դարձանք քաղաք :

« Արձակուրդ»ս վերջացած էր :

Բժշկական շրջապտոյտէս յետոյ, որ մէկ ամսուան մէջ տարուան մը փորձառութիւնը պարգեւած էր ինծի, հիւանդներս աւելի չատցան : 1954 Դեկտեմբեր 31ին գինուորական պարտականութիւնս վերջ գտաւ : Այնպէս որ ամբողջ օրը կը տրամադրէի անձնական հիւանդներու քննութեան, որոնց յաճախումը հետզհետէ խուժումի մը կամ գունդ առ գունդ յարձակման մը երեւոյթը կ'առնէր :

Քննութիւնը կարգաթիւով կ'ըլլար եւ ու ծուկ, վերջապէս տասը օր ետքը բաց դուռ ու պատուհան.—«Բայ եւ տես, գտանես զամէնն մեղուքկոյզ յիրերաց վերայ զերդ խաղող. եւ յընկղոյն զայլ իրք չգտանես, քան զեղջիւրսն եւ զոսկերսն ուզածդ. այլ ամէն միսն մեղու լինի» :

Ոմանք կ'ըսեն, կ'աւելցնէ Վաստակոց Գիրքը. «Թագաւորքն մեղուաց ի ընկղոյն ուղեղէն ելանեն. եւ այնք որ ի գլխոյն ուղեղէն ելանեն՝ լաւ են քան զայնս որ յոսկերաց ուղեղէն ելանեն » :

Այս ծիծաղելի աւանդութեանց աղբիւրը, սակայն , արաբական չէ, ոչ ալ քաղդէական :

Հայերէն Վաստակոց Գիրքը մեզ կը հետաքրքրէ ոչ իր երկրագործական գիտելիքներով, ոչ եւս իր քաղդէական աւանդութիւններով, այլ առաւելապէս իր լեզուով, իբրեւ հայերէն մատենագրական առարկայ,— այդ մասին յաջորդով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍ
ՎԱՐԴԱՊԵՏ

—o—

Իր ծայրայեղ դժգոհութիւնները սկսաւ Իզմիրլեանի ընտրութեամբ , աւելի չուտ՝ Օրմանեանի չընտրուելուն պատճառաւ :

Ուրիշ բան : Իզմիրլեան Հայրիկ Եպիս – կոպոսի աստիճանով վարձատրեց Կոմի – տասի ընկերները, որոնք ամէնքն ալ Օրմանեանական էին, ինչպէս՝ Գարեգին , Կարապետ, Ցուսիկ, Բագրատ եւայլ վարդապետներ : Ինչո՞ւ Կոմիտասը վարդապետ մնաց, որ առնուազն հաւասար հոգեւոր կոչում ունէր, ձեռներէցութիւն , չնորհ եւ գիտութիւն :

Հայր Սուրբ, կատարեալ Սուրբ : Ոչ մէկ ակնարկ այդ անարդարութեան առթիւ : Կոմիտասը վրիժառու չէր , բամբասող չէր եւ ոչ ալ նախանձոտ : Հոկայ մըն էր ան, հայ երգի հոկայ Սաւուղեցի Դաւիթը :

Իր խօսակցութիւններէն սակայն կը հասկնայինք , որ ան դժգոհ էր իր ժամանակը վատնելով հասարակ երաժշտութեան վարժապետութեան վրայ : Այդ պատճառով կրնային ըսել հարիւրաւոր չնորհալի միջնակարգ երաժիշտներ, որոնց պատիւ կը բերէր էջմիածնայ խումբը կառավարել եւ ճեմարանի ուսուցիչ լինել : Ձինքը պէտք է ազատ ձգէին, որ կարողանար իր պրպտումները չարունակել , ժողովրդական երգերու իր հսկայ պաշարը մշակելու դաշնաւորելու, կարգի բերելու :

Միւս կողմէն էջմիածնի սեղմ միջավայրը, Վաղարշապատի ցանցառ, տակաւաթիւ ազգաբնակութիւնը հեռու էին նպաստաւոր լինելէ իր արուեստը զարգացնելու, դրսեւորելու : Աչոր տեղը հայրենակ մեծ քաղաքն էր, կիրթ հասարակութեամբ , որ դնահատէր իր արուեստը եւ խումբ կազմելու հնարաւորութիւն տար՝ հոգալով դրամական ծախսերը : Ինքը դրամ չունէր : Երբ Թիֆլիսի անունը կ'արտասանէինք, աչքերը կը փայլէին Կոմիտասի եւ ամբողջ մեր հայ ազգի դժբախտութիւնն է , որ այդ հեշտ ու պարզ իրագործելի քայլը չառնուեցաւ : Ձէ՞ր կարելի զայն Ներսիսեան դպրոցի խմբավար եւ երաժշտութեան գլխաւոր ուսուցիչ կարգել : Եկեղեցիներու մէջ խումբը կ'երգէր, բազմաթիւ համերգներ թէ Թիֆլիս եւ թէ այլուր, դրամն ինքնին կու գար, իր իսկ աշխատանքով , համերգներու եկամուտով, որովհետեւ կովկասահայ ժողովուրդը երաժշտասէր էր եւ ընդունակ լսելու նոյն երգերը չաբաթուայ մէջ երկու երեք անգամ , ինչպէս երաժշտասէր էին Պոլսոյ , Իզմիրի, Գահիրէի Հայերը , երբ Հայր Սուրբ այնտեղերն հաստատուեցաւ էջմիածնէն փախուստ տալով :

×

Իզմիրլեանի օծման առթիւ յատուկ համերգ պիտի տար ճեմարանի մէջ, վերին միջանցքի երկար սրահը : Ժամանակէն չատ առաջ, Կոմիտասի անունը լսելով , ժողովուրդը լեցուց ճեմարանի ամբողջ չէնքը, այնպէս, որ անհնար եղաւ խումբի անդամները հասցնել բեմի վրայ : Պէտք է ըսած, որ գօրով մի կերպ կրցանէինք բեմին հասնիլ, սակայն Հայր Սուրբը չուզեց կտրականապէս, ինչպէս մերժեց դուրսը կատարել համերգը, երբ աչակերտներս իրեն թելադրել համարձակեցանք : Բարկացաւ եւ դնաց իր բնակարանը, թողնելով հազարաւոր բազմութիւն հիասթափուած եւ զարմացած : Այս միջադէպն ալ անցաւ առանց հետքի եւ հետեւանքի ի վնաս Կոմիտասի , միայն այն պատճառով, որ ան սիրուած էր ամէնքէն :

×

— Եւրոպա կատարած պտոյտէն յետոյ Հայր Սուրբը ճեմարան բերաւ նուագախումբ մը, որ կազմուած էր Պոլսոյ , Իզմիրի, Գահիրէի Հայերը , երբ Հայր Սուրբ այնտեղերն հաստատուեցաւ էջմիածնէն փախուստ տալով :

×

Իզմիրլեանի օծման առթիւ յատուկ համերգ պիտի տար ճեմարանի մէջ, վերին միջանցքի երկար սրահը : Ժամանակէն չատ առաջ, Կոմիտասի անունը լսելով , ժողովուրդը լեցուց ճեմարանի ամբողջ չէնքը, այնպէս, որ անհնար եղաւ խումբի անդամները հասցնել բեմի վրայ : Պէտք է ըսած, որ գօրով մի կերպ կրցանէինք բեմին հասնիլ, սակայն Հայր Սուրբը չուզեց կտրականապէս, ինչպէս մերժեց դուրսը կատարել համերգը, երբ աչակերտներս իրեն թելադրել համարձակեցանք : Բարկացաւ եւ դնաց իր բնակարանը, թողնելով հազարաւոր բազմութիւն հիասթափուած եւ զարմացած : Այս միջադէպն ալ անցաւ առանց հետքի եւ հետեւանքի ի վնաս Կոմիտասի , միայն այն պատճառով, որ ան սիրուած էր ամէնքէն :

×

— Եւրոպա կատարած պտոյտէն յետոյ Հայր Սուրբը ճեմարան բերաւ նուագախումբ մը, որ կազմուած էր Պոլսոյ , Իզմիրի, Գահիրէի Հայերը , երբ Հայր Սուրբ այնտեղերն հաստատուեցաւ էջմիածնէն փախուստ տալով :

×

*Իզմիրլեանի օծման առթիւ յատուկ համերգ պիտի տար ճեմարանի մէջ, վերին միջանցքի երկար սրահը : Ժամանակէն չատ առաջ, Կոմիտասի անունը լսելով , ժողովուրդը լեցուց ճեմարանի ամբողջ չէնքը, այնպէս, որ անհնար եղաւ խումբի անդամները հասցնել բեմի վրայ : Պէտք է ըսած, որ գօրով մի կերպ կրցանէինք բեմին հասնիլ, սակայն Հայր Սուրբը չուզեց կտրականապէս, ինչպէս մերժեց դուրսը կատարել համերգը, երբ աչակերտներս իրեն թելադրել համարձակեցանք : Բարկացաւ եւ դնաց իր բնակարանը, թողնելով հազարաւոր բազմութիւն հիասթափուած եւ զարմացած : Այս միջադէպն ալ անցաւ առանց հետքի եւ հետեւանքի ի վնաս Կոմիտասի , միայն այն պատճառով, որ ան սիրուած էր ամէնքէն

ԱԿՎԱՅԻ ԱՂՋԻԿԸ

ՎԱՅՐԱՀԱՅ ՂԱՌԱՆ

—o—

ՊՈԼՈՒՅԱՆ

Գ.

Ա՛յ մարդ, ասածդ ինչ է, որ ինձ չես հավատում։ Ես ի՞նչ ասացի, որ ինձ չես հավատում։ Ես ասացի, որ ինձ ոչ ոք չի հավատում։ Ասածս այդ էր

«ԱՄԵՐԻԿԱ որոշած է իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնել Եւրոպայի մէջ գտնուող կորիզային ռումբերը» յայտարարեց Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը, Կէյթձ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին: Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած է Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր հրամանատարը՝ զօրավար Նորսթատ, ամերիկեան Քոնկրէսին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ մերժեց ընթացք տալ «Ալժերիոյ կառավարութեան» մէկ խնդրանքին, որ«պաշարումի» (պոյքոթ) ենթարկուի Սահարայի քարիւղը:

ԷԼԻԶԷԻ պալատին մէջ, զօրավար տը Կոլի նախագահութեան տակ «պաշտպանութեան» ժողով գումարուած է, ուրբաթ: Ներկայ գտնուած են՝ Մարոքի, Ալժերիի եւ Պիզերթի շրջաններու պատասխանատու հրամանատարները: Օրակարգի հարցերը եղած են՝ Պիզերթի եւ Մարոքի Ֆրանսական կայանները եւ զէնքերու գաղտնի փոխադրութիւնը ի նպաստ ըմբոստներուն:

ԱՊՐԻԼ ՄԷԿԷՆ սկսեալ կաթին լիթրը պիտի ծախուի 31,50 հին Ֆրանքի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի, 16 Մարտ, ժամը 15ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէս:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (215 – 216), ճոխ եւ հետաքրքրական բովանդակութեամբ. —

Համբոյրը բժշկութեան մէջ (Խմբ). — Էկզեմայի մասին (Տոքթ. Բամպուքճեան) — Սոխը եւ իր սննդական արժէքը (Տքթ. Մանուկեան).— Գիտութեանց Ակադեմիա Հայաստանի.— Մեր շնչած օդը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Արուեստական ցրտաթմբիր (Տոքթ. Գալուստեան). — Սրտի տագնապներու շուրջ (Փրոֆ. Լընէկր).— Արեան փոխարինիչները (Փրոֆ. Ֆրոմ).— Եւ սիրեցի Հայաստանը (Ակադեմական Պիոտրովսկի) — Քունը եւ մահը (Տոքթ. Աշճեան).— Ստոծանին եւ իր փորձանքները (Տոքթ. Այվազեան).— Տղաս ջղային է (Տոքթ. Տիաթքին).— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տքթ. Պանծալի).— Ինչո՞ւ վիժում կ՝ունենան կիները (Տոքթ. Ասքանազ). — Լուսնոտներու (սարալը) մասին (Շ. Նարդունի). — Արուեստական շնչառութիւն (Խաչուհի).—

Տարեկան բաժանորդագրութեան պայմաններն են Ֆրանսա 15 Ն. Ֆ. (1500), արտասահման 20 Ն. Ֆ.:

Մամուլին յանձնուած է Յունուար – Փետրուարի թիւը, որու մէջ շատ հետաքրքրական յօդուած մը,— Էշը ··· բժշկութեան մէջ (պատմական, գրական, գիտական ծանօթութիւններով):

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը, Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 15ին, դպրոցին մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Ժամը 18ին կը սկսի թէյասեղանը, որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Խաչուհիներու ամուսինները, հաճելի օր մը անցընելու համար:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաստ՝Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան:

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը Պ. Ե. Հաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Հաճեան ընտանիքէն, յիսուն Ն. Ֆ., ի նպաստ իր դպրոցին:

Նոյն առիթով, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Աւագեան յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ազգ. Եկեղեցական Միութեան:

×

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Թաղիս եկեղեցիին եւ դպրոցին ի նպաստ եղած նուէրներուն համար, փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Մարիցա Մինասեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Արշալոյս Հազարեան եւ եղբայրը՝ Պ. Տէյիրմէնճեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց ողբացեալ մօր մահուան քառասունքին առթիւ:

Նոյն առթիւ Պ. Հայկ Մաճառեան, փոխան ծաղկեպսակի քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Գեղարուեստական ցերեկոյթը

ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը:

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի խումբին կողմէ:

Կիրակիր, Մարտ 20, ժամը 16էն 24:

167. RUE MONTMARTRE ի շքեղ սրահներուն մէջ: MÉTRO RUE MONMARTRE

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Attractions

Ճոխ պիւֆէ Անակնկալներ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պէլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տռամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆի

Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը:

Տոմսերը կը ծախուին միայն Հրանդ Բալուեան գրատունը 43 բիւ Ռիշէ Փարիզ, Հեռ. ՓՌՕ. 25 – 46:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6·) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութք 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմաճեան, Պէյրութ, 2 հատոր	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի

Պ + Կ + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves

BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10·

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՄԱՐՏ
MARDI
15 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8748 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4549

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՅԵՏԱՁԳԵՑ ԻՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌԸ՝ ԴՈՒՄԷ ՎԱՐԱԿՈՒԱԾ Է

ՆՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆ, ՄԱՐՏ 24ԷՆ ԱՊՐԻԼ 3

կրմիքօ, Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը պաշտօնապէս հաղորդած է Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպան՝ Մ. Տրժանի, թէ խորհրդային վարչապետը վարակուած է դումէ ու հարկադրաբար պիտի յետաձգէ Ֆրանսա իր ժամանումը: Մոսկուայի բժիշկներուն կարծիքով եօթնէն – տասը օր պէտք է որ Խրուշչեւ ապաքինի :

Այս անակնկալ յետաձգումը արդէն իսկ խանգարեց ամիսներէ ի վեր տեղի ունեցող պատրաստութիւնները: Հանրապետութեան նախագահը՝ տը Կոլ կիրակի երեկոյ ընդունած է խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով, ճշդելու համար այցելութեան նոր թուական մը: Կը կարծուի թէ Խրուշչեւ ի վիճակի պիտի ըլլայ Ֆրանսա գալու Մարտ 24ին ու պիտի մը– նայ մինչեւ Ապրիլ երեք: Նախկին այցելութիւնը չորս օր աւելի պիտի տեւէր : Հաւանական է որ Խորհրդային վարչապետին դէպի գաւառ ընթացքը ղգալի չափով կրճատուի : Կազմակերպիչները արդէն իսկ կը նախատեսեն Սալօն տը Փրովանս եւ Նանսի այցելութիւնները ջնջել :

Ֆրանսայի կարգ մը ընդհանակները կը կարծեն թէ «դիւանագիտական հիւանդութիւն» մը չէ այս, քանի որ Ֆրանսան Խրուշչեւին կը պատրաստէր «քաղաքավար» ընդունելութիւն մը: 1956էն ի վեր, դիտել կուգան նոյն ընդհանակները, առանձին անգամն է որ Խրուշչեւ կը յետաձգէ ճամբորդութիւն մը: Մոսկուայէն հասած լուրերուն համաձայն Սեւ Ծովի մօտերը մեկնած է կազդուրուելու : Մարտ 7ին եւ ութին խորհրդային վարչապետը տեսակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանսայի ազգային ժողովին նախագահ՝ Շապան – Տելմասի եւ Սան – Ֆրանսիսկոյի քաղաքապետ՝ Գրիսօֆֆըրի հետ: Հաւանական է որ Մարտ 9ին մեկնած ըլլայ՝ Սեւ Ծով:

Արժէ նշել թէ Խորհրդային սովորութիւններուն դէմ է խօսիլ իրենց վարիչներուն անհատական կեանքին եւ հիւանդութիւններուն մասին: Այս պարագային ստիպուած եղած են յիշել՝ նկատի ունենալով որ միջազգային արժէքով այցելութեան մը նախօրէին եղաւ :

Դեկտեմբերին , մառեչալ Վորոշիլով, նոյն կացութեան մատնուեցաւ երբ Հնդկաստան իր այցելութեան նախօրէին, յանկարծ հիւանդացաւ : Կ'ըսուի որ յաջիկայ թուականը պիտի որոշուի արուեստագէտներու խմբակ մը Ֆրանսա ղրկելու համար :

Ջօրջ տը Կոլ «արագ ապաքինման չատ անկեղծ մաղթանքներ» հաղորդած է Խորհրդային վարչապետին :

Խորհրդային վարչապետին ճամբորդութեան այս յետաձգումը կրնայ նաեւ պաշտօնական «դում»էն զատ ուրիշ պատճառներ ունենալ :

Որոշ աղբիւրներու համաձայն եթէ խնդիրը հիւանդ է չատ աւելի ծանր վիճակի մէջ պէտք է ըլլայ, ուրիշներու կարծիքով պարզապէս քաղաքական բնոյթ կրող յետաձգում մըն է, պէտք չէ մոռնալ որ Ֆրանսա – Խորհրդ· Միութիւն խօսակցութիւնները հինգշաբթի սկսան , երբ Փարիզի դեսպանը Տըպրէյին գնաց յայտնելու համար թէ Խրուշչեւ «յոգնած է», արդեօ՞ք կարելի չէ թեթեւցնել ճամբորդութիւն յայտագիրը: Այս դէպքը յատկանշական բնոյթ մը ունէր արդէն անոնց համար որ գիտէին թէ Խրուշչեւ գոհ չէ եղած յայտագրէն երբ առջի օր իրեն ներկայացուցած են :

Ի՞նչ բանէ Խրուշչեւ դժգոհ է :

Որոշ փոփոխութիւններ ուզած է այցելութիւններու յայտագրին մէջ որոնք մերժուած են: Ի՞նչ կ'ուզէր խորհրդային վարչապետը :

Խրուշչեւ կը գտնէր թէ Ֆրանսական կառավարութեան պատրաստած յայտագրին մէջ ինք ուղղակի չիտմներ չունի ժողովուրդին հետ : Փարիզը « վերջին» պիտի նայէր (Թուլոնով), ինչ կ'ուզէր «վարչն» նայիլ: Չէր ուզեր քաղաքական պատճառներով Հասի – Մեսաուտ այցե – լել, որովհետեւ այդ ձեւով ընդունած կ'ըլլար Ֆրանսական ներկայութիւնը Սահարայի մէջ, չէր ուզեր «քննել» Սալոնի օդանաւային ուժերը, այդ ձեւով « խաղաղութեան ախոյեանը » քաջալերած կ'ըլլար սպառազինումը: Այս կացութեան առջեւ Խրուշչեւ հրահանգներ տուած է Վինոկրատովի փոխելու համար ճամբորդութեան կարգ մը մանրամասնութիւնները: Խրուշչեւի առաջարկներն էին .—

Ա) Փարիզ հասնիլ ժամը 12ին, ոչ թէ 10ին , որպէսզի ժողովուրդը աշխատանքէն արձակուելու պահուն զինքը ողջունէ :

Բ) Մարզական պալատին մէջ երեկոյթ մը կազմակերպել կարմիր Բանակի երգչախումբին հետ :

Գ) Վերջնական մերժում՝ Հասի – Մեսաուտ երթալու :

Դ) Մերժում՝ Սալոն երթալու :

Ե) Մերժում՝ Նանսի երթալու (թաղպետութիւնը չէր ուզած ընդունիլ):

Ըստ լաւատեղեակ չրջանակներու Տըպրէ պատասխանած կ'ըլլայ որ կարելի չէ երկու օրուան մէջ այդքան փոփոխութիւններ կատարել, այս պատասխանին վրայ է, կ'ըսեն նոյն չրջանակները որ Խրուշչեւ յայտնած կ'ըլլայ թէ «դում ունի »:

Լոնտոնի մէջ սակայն կ'ըսուի թէ Խորհրդային Միութեան եւ Ֆրանսայի տարածութիւնները չատ աւելի ծանր բնոյթ ունին: Խրուշչեւ դժգոհ եղած է վերջերս Ֆրանսական քաղաքականութեան կարգ մը երեւոյթներէն: Նախ Ֆրանսայի համախոհութիւնը Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ, մանաւանդ զինուորական կայաններու հաստատման առթիւ: Միւս կողմէ Ֆրանսա աւելի առաջ երթալով քան Ամերիկա եւ Անգլիա Պերլինի «ազատ – անցքին» մասին որոշած էր մերժել խորհրդային զինուորական որեւէ տեղափոխում Ֆրանսական չրջանին մէջ: կարելի է յիշել նաեւ, ըստ Անգլիացիներուն, թէ հարաւի մէջ իր ըրած յայտարարութեանց առթիւ տը Կոլ չեչտած է թէ Ֆրանսա արեւմտեան խմբակին մաս կը կազմէ եւ դատապարտած է մենատիրական վարչաձեւերը :

Եթէ այս «զրոյցները» ճիշդ են Խրուշչեւ հաւանաբար կրկնէ «իր դումը» բայց պէտք չէ նաեւ մոռնալ թէ ինչպէս Խրուշչեւ ըսած է «համայնավար մը երբեք չի խուսափիր , միշտ պատրաստ է յարձակումի »:

Բայց կրնայ ըլլալ ի վերջոյ թէ վարչապետը Խրուշչեւ իսկապէս հիւանդ է եւ Փարիզ պիտի կարենայ գալ Մարտ 24ին :

×Տեղական մամուլը դիտել կուտայ թէ այս յետաձգումը երկու միլիոն Ն. Ֆ· պիտի արժէ Ֆրանսացիներուն ···:

Օր ը Օրի ն

Ի ՊԷՏՍ Ո՛Չ – ԶԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

— « Ֆրանսացիները իրենց ուրախութեան հետ յայտնեցին նաեւ սրդողանք , մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու դէմ ···» Սրդողա՞նք ինչ ըսել է··· Ես բան մը չհասկցայ··· Դո՞ւն ···

— Ո՛չ ալ ես··· երեւի «խոշոր գրիչ»ը ըսել կ'ուզէ «դառնութիւն» ···

×

— « Ղանայի վարչապետը Նէհրուման յայտարարեց թէ ֆրանսական ընկերութեանց հարստութիւնը պիտի սառեցուի ···» Հայերէնի մէջ «սառեցուիլ» Բայ ունի՞նք ···

— Հայերէն լեզուն այդ տեսակ բայ չունի ···

×

— « Կասկածելի է որ ամնոց պիտի ներկայացուի ամերիկեան կառավարութեան ծրագիրը՝ զինաթափութեան մասին ···» Սա «պիտի»ին պէտք կա՞ր ···

— Ո՛չ ···

×

— « Պատուիրակներէն ոմանք ··· բարկութեամբ կը գանգատին որ մինչեւ հոս գալէ ետքը արեւմտեան դաշնակիցներուն առաջնորդը գտած են անպատրաստ ··· Ի՞նչ ըսիր այս չճնա՛ղ հայերէնին :

— Միայն մէկ բան կարելի է ըսել, անշուշտ, բայց այդ «ըսուելիքին» ալ թուղթին չի կրնար յանձնուիլ ··· Գնա՛ այդ փախուկին ըսէ որ «բարկութեամբ գանգատիլ»ը լրագրական ոճ չէ··· Պէտք է ըսած ըլլար «դառնութեամբ կամ ցասումով դիտել տուած են որ» կամ «գանգատած են որ»··· Ինչ կը վերաբերի սա այլանդակ «անպատրաստի»ին, խորհուրդ տուր այդ «խոշոր գրիչ»ին որ այսուհետեւ — չելլես «յետ այսու » ըսես — հայերէնի տեղ չհնարէն գրէ ··· Հայերէնի մէջ ունինք «յանպատրաստից» բառը , որ կը նշանակէ «առանց պատրաստուած ըլլալու »: Բայց , այստեղ չի գործած — ուիր ··· Երեւի «խոշոր գրիչ»ը ըսել կ'ուզէ որ պատուիրակները Ուշինկթըն եկեր են ու տեսեր են որ Դաշնակիցներու առաջնորդը տակաւին «պատրաստ» չէ եղեր ···

×

— « Եպիսկոպոսները բողոքած էին իբրը թէ մարդկային իրաւանց դէմ կառավարութեան բռնած ընթացքին , բուեցաւ կառավարութեան կողմէ ···» : Դիտողութիւն ունի՞ս այս «հայերէն»ին մասին :

— Եթէ «հայերէն ըլլար, թերթեւս սրբագրէի , բայց հայերէն չէ »:

×

— Մեր Մեծասքանչը թոյլ կուտա՞յ որ «փաստերը զօրաշարժի հանուին » ···

— Ո՛չ···

×

— Իմացա՞ր — չէր բաւեր «գագաթի ժողովը», հիմա ալ նոր գիւտ մը ըրեր են ազգին «խոշոր գրիչ»ները — «նախագագաթեան » վերջին ժողով ··· Աղուո՛ր բառ է, այնպէս չէ՞···

— Այնման աղուոր, որքան կապիկը ···

×

— «Պարոն Խրուշչեւին ճառին մէջ ···» Ըսելիք ունի՞ս ···՝

— Գրել տուր Խրուշչեւի — առանց «նու»ի ···

×

— « Նոր ծրագրին ուրուագիծը »···Աւելի լաւ չէ՞ «նախագիծ» բառը ···

— Ի հարկէ ···

×

— « ··· Իսկ ոստիկանները ··· արցունքի կազով փախցուցին ··· Արցունքէ շինուած կա՞զ ալ կայ եղեր, չէի գիտեր ···

— Պարոն խմբագիրը ըսել կ'ուզէ «արտասուաբեր » կազ ··· Ատեն մըն ալ կը գրէին «արցունքաբեր», ուրիշ շա՛տ «խոշոր գրիչ»ի մը գրիչով ···

×

— Ո՞րն է շիտակը — արդուո՞յն թէ որդուոյն ···

— Երկրորդը ··· Գրաբարի մէջ, երբ բառը «ի»ով կը վերջանայ, Սեռականի եւ Տրականի մէջ կ'առնէ «ոյն» վերջաւորութիւնը — որդի – որդւոյն, հոգի – հոգւոյն, տարի – տարւոյն, տեղի – տեղւոյն : Երբ «իւ»ով վերջանայ, կ'առնէ «ուոյն» ձեւը – պատիւ – պատուոյն , հաշիւ – հաշուոյն :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՐ ԿՈԼ – ՄԱՔՄԻԼԸՆ հանդիպումը տեղի ունեցած է չատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս գրած էինք, Շաբաթ օր Անգլիոյ վարչապետը Համպուլէ հասաւ, ուր գլուխ գլխի հանրապետութեան նախագահին հետ խօսեցան «օրուան հրատապ հարցերուն» շուրջ: Պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց չէ հրապարակուած: Երկու պաշտօնական դէմքերն ալ լուռ կը մնան խօսակցութեանց բնոյթին վրայ : կը կարծուի սակայն, թէ անդրադարձած են՝ Ափրիկէի, Ֆրանսայի անդամակցութեան հիւլէական ակումբին: Եւրոպայի տնտեսական ապագային (վեցերու եւ եօթներու մրցակցութիւն), Խրուշչեւի այցելութեան եւ Վերին ժողովին շուրջ: Մտերմիկ խօսակցութեանց մասնակցած է նաեւ վարչապետ՝ Տըպրէ :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ բացուելիք ապագինման «տասներու» ժողովը: Արեւմուտքէն կը մասնակցին՝ Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա, Անգլիա, Քանատա եւ Իտալիա: Արեւելքէն՝ Խ· Միութիւն, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Գուլկարիա եւ Ռումանիա : Երկու կողմերն ալ զինաթափութեան չուրջ պատրաստած են իրենց ծրագիրները: Այս առթիւ Մ. Նահանգներու նախագահը՝ Այզընհաուըր նամակ մը գրած է ամերիկեան պատուիրակ՝ Իթընին, որուն մէջ կ'ըսէ ·«Մ· Նահանգները պատրաստ են քննելու զինաթափութեան տա – նող ամէն առաջարկ: Պէտք չէ որ յոռետես ըլլանք անոր համար որ ցարդ ոչ մէկ համաձայնութիւն կարելի եղած է գոյացնել : Պէտք չէ յուսալ նաեւ — կը չարունակէ գրել Այզ — որ բացառիկ ու արտակարգ կարգադրութիւններ ձեռք ձգենք· Թերեւս պէտք ըլլայ երկար եւ համբերատար աշխատանքի : Ցամենայն դէպս ամէն աշխատանք եւ ճիգ ի գործ դրէք — կը հրահանգէ իր պատուիրակին հասնելու համար բաղձալի զինաթափութեան »:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Ատընա – ուըր Նիւ Եորք հասած է : Ինչպէս գրած էինք տասը օր Մ· Նահանգներ պիտի մընայ, ու պիտի տեսակցի Այզընհաուըրի եւ Գէն Կուրիոնի հետ: Հուսկ կը մեկնի ճափոն :

ՅՈՐՀՐԴ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար – ներուն՝ թիւը՝ ութ միլիոն է կը գրէ «Կուսակցութեան կեանք» թերթը, այսինքն ընդհանուր բնակչութեան 4,2 առ հարիւրը: Պատերազմէն ի վեր երեք միլիոն չարքայիններ աւելցած են :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ եւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան միջեւ դիւանագիտական միջադէպ մը տեղի ունեցած է: Գահի – րէի թուրք դեսպանը՝ էքրըմ «անրաղճալի» նկատուած է եգիպտական իշխանութեանց կողմէ, որովհետեւ « անթաքոյց յայտարարութիւններ» ըրած է երկրի հասցէին :

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՅ-ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ

Հայ – յունական կապերը սկիզբ են առել հնագոյն ժամանակներից, երկու ժողովուրդների պատմութեան վաղ արշալոյսին: Ստրաբոնի վկայութեամբ Հայերը յաճախ պտոյտներ էին կատարում Յոնիական (Միջերկրական) ծովի շուրջը: Հայ վաճառականները մինչեւ Եգէական ծովի նաւահանգիստներն էին տանում ոչ միայն Հնդկաստանի համեմունքներն ու Չինաստանի մետաքսը, այլեւ Հայաստանի գինին, մրգեղէնները, փայտը եւ ուրիշ ապրանքներ :

Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշաւանքները նպաստեցին հայ – յունական կապերի ամրապնդմանը: 334 – 330 թուականներին (Ք. Ա.) մինչեւ Սիր – Դարիա եւ Ինդոս, Մակեդոնացու կառուցած քաղաքգաղութներից յունական գիտութիւնն ու արուեստները լայնօրէն ներթափանցում էին նաեւ Հայաստան: Յունական գրերի ու լեզուի գործածութեան պայմաններում հայ ժողովուրդը մօտ եօթը հարիւր տարի սնուել ու ոգեշնչուել է Հելլէնների բարձր մշակոյթի, մասնաւորապէս գրականութեան վիթխարի նուաճումներով :

Յայտնի է որ Արտաշէսը, Տիգրան Մեծը եւ ուրիշ հայ թագաւորներ իրենց դրամների վրայ են ածել յունարէն արձանագրութիւններ: Աթէնքից հրաւիրուած յոյն դերասանները Տիգրանակերտում բեմադրել են Սոփոկլէսի եւ Եւրիպիդէսի ողբերգութիւնները : Արտաւազդը Հայոց արքունիքում յունական այնպիսի կրթութիւն էր ստացել, որ մինչեւ անգամ գրել է յունարէն լեզուով ողբերգութիւններ :

Խորենացու ասելով՝ Հայաստանում նօտարական գրութիւնները լինում էին, ինչպէս պարսկերէն, այնպէս էլ յունարէն լեզուով. «Գիր Պարսից եւ Յունաց, որովք այժմ գիւղից եւ գաւառաց, եւս իւրաքանչիւր տանց առանձնայատկութեանց եւ հանուրց հակառակութեանց եւ դաշանց այժմ առ մեզ գտանին անբաւ զրուցած մատեանի, մանաւանդ որ ի սեփական ազատութեան պայազատութիւն»:

3րդ դարի վերջերից հայ ուսանողների հոսանք է սկսւում դէպի յունական մշակոյթի կենդրոնները: Փարպեցին պատմում է, որ շատերը «... թոչակօք եւ հեռագնաց եւ բազմաժամանակեայ դեգերմամբ...» գնում էին Եդեսիա, Անտիոք, Աղեքսանտրիա, Աթէնք աշակերտելու նշանաւոր յոյն իմաստասէրների եւ հռետորների: Նրանց նպատակն էր ժամանակի յունական գիտութիւնը ի սպաս դնել հայ մշակոյթի զարգացմանը : Յայտնի է, որ « լի գիտութեամբ հայովս եւ առաւելեալ յունիւն» առաջ եկած սերունդը կերտեց մի ամբողջ հարուստ գրականութիւն, որ ոսկեղինիկ անունն ըստացաւ :

Տեղեկութիւններ ունինք այդ ուսանողներից շատերի մասին: Բարսեղ Կեսարացին, Գրիգոր Նազիանզացին եւ այլ հայ ուսանողներ աշակերտել են Պարոյր Հայկազն կամ Պրոյերեսիոս հռչակաւոր հռետորին (273 – 363 թուականներին) որն Անտիոքում սովորելուց յետոյ գրաւել էր Աթէնքի համալսարանի ամպիոններից մէկը : Ներսէս Ակինեան ենթադրում է, որ Մեսրոպ Մաշտոցը 380 թուին Անտիոքում աշակերտել է յոյն փիլիսոփայ Լիբանիոսին, որի համբաւը Մերձաւոր Արեւելքի շատ երկրներից Անտիոք էր ձգում ամէն ազգի ուսանողների : Կորիւնի հաղորդմամբ 413 – 433 թուականներին, Եզնիկը, Յովսէփը, Ղեւոնդը եւ ուրիշներ ուղարկուեցին Բիւզանդիոն, «ուր ուսեալք եւ տեղեկացեալք, թարգմանիչս կարգէին ըստ հելլենական լեզուի »:

4 – 5րդ դարերում քաղաքական մի շարք հանգամանքներ նպաստեցին հայ – յունական կապերի առաւել ամրապնդմանը: Հայոց Արշակունի թագաւորներին դահազուրկ անելու հարեւան Սասանեան հարստութեան յամառ փորձերի հետեւանքը այն եղաւ, որ հայ իշխանաւորները ապաւինեցին Յոյների օգնութեանը : 334 թուի դաշնագրութեամբ Հայաստանի արեւմտեան մասը, որը կազմում էր ամբողջ երկրի մէկ հինգերորդը, ընկաւ յունական տիրապետութեան ներքեւ: Վարդանանց պատերազմը եւս պակաս դեր չի խաղացել հայ – յունական կապերի ամրապնդման գործում :

Պատմութեան մէջ եղել են պահեր, երբ իշխող դասակարգերն ի պաշտպանութիւն իրենց շահերի՝ երկպառակութեան որոմ են սերմանել երկու ժողովուրդների միջեւ, յաճախ ստուեր գցել նրանց բարեկամական յարաբերութիւնների վրայ : Դաւանական – կրօնական անիմաստ վէճերի ու տարաձայնութիւնների ծանր մթնոլորտում հաւասարապէս տուժել են Հայն ու Յոյնը: Սակայն, հասարակ ժողովուրդի առողջ բնազդը միշտ էլ փարատել է ժամանակաւոր մշուշը, վերականգնել եղբայրական կապերը :

Գրերի գիւտից յետոյ էլ հայ ժողովուրդի մշակութային կեանքը զարգացել է յունական մշակոյթի հետ ամրօրէն կապուած: Մեսրոպ Մաշտոցի սկսած մշակութային շարժման առաջաւոր դէմքերը բիւզանդական Հայաստանից էին (Եկեղեաց գաւառ, Դերջան, Խորձեան, Պաղինական եւ Տարօն): Ի հարկէ, պատահական չէ, որ 5րդ եւ յաջորդ դարերում հայերէն թարգմանութիւններն աննշան բացառութեամբ կատարուել են յոյն հեղինակներից՝ Արիստոտէլից, Պորփիւրից, Կիւրեղ Աղեքսանդրացուց եւ ուրիշներից :

Բացի դաւանաբանական եւ փիլիսոփայական երկերից՝ թարգմանուել են նաեւ Դիոգինէսի, Պինդարոսի գործերը, ինչպէս եւ Պիտոյից գիրքը, որը ճարտասանական կանոնների եւ վարժութիւնների համար յօրինուած մի աշխատութիւն է: Վայելելով լայն ժողովրդականութիւն, Դիոնիսիոս Թրակացու «Քերականութիւնը » դարերի ընթացքում առարկայ է դարձել բազմազան մեկնաբանութիւնների , որոնք եւ կազմել են Հայոց հին գրականութեան մէկ ճիւղը Հայ ժողովուրդի մշակոյթի զանձարանում Փիլոնի, Կուզի, Իսիքոսի, Իրինէոսի մի շարք կորած բնագրերի հայերէն թարգմանութիւնների պահպանումը, անկասկած, անգնահատելի ծառայութիւն է յոյն ժողովուրդի բազմահարուստ մշակոյթի պատմութեանը :

Զգալի է եղել նաեւ յունական ազդեցութիւնը Հայոց լեզուի եւ գրականութեան վրայ: Հայ հեղինակներն իրենց բնութագրած հայ իշխաններին համեմատում են յունական գրականութեան կերպարների հետ, յաճախ օրինակներ վերցնում Հոմերոսից: Խորենացին իբրեւ պատմական փաստ է արձանագրում այն առասպելը, ըստ որի Հայոց՝ Զարմայր նահապետը մասնակցել է Տրովադայի պատերազմին, օգնել Պրիամոսին եւ ըսպաննուել կռուի դաշտում: Ըստ որում , Խորենացին ցանկանում է, որ Զարմայրը սպաննուած լինի Աքիլլէսի եւ ոչ թէ յունական ուրիշ քաջերի ձեռքով. «եւ անդ ի քաջացն , Հելլենացւոց վիրաւորեալ մեռանի, այլ կամիմ յԱքիլլայ եւ մի յայլ ումեքէ քաջացն»: Յափշտակուած յոյն լեզուի՝ վերացական գաղափարներ արտայայտելու առաւելութեամբ, Հայոց մշակոյթի առաջին վարպետները հայերէնը հարստացնում են յունարէնի օրինակով ստեղծած բառերով, բառակազմական մասնիկներով: Հայ մշակութային գործիչներից ոմանք նոյնիսկ չափազանցութեան են դիմում : Նրանց կատարած շատ թարգմանութիւնների լեզուն այնքան յունաբան է, այնքան «յունարէն է հայերէն բառերով», որ դժուար է հասկանալ առանց յունարէն բնագրի :

7 – 11րդ դարերում աստիճանաբար զօրացող հոսանքով դէպի Արեւմուտք գաղթող Հայերը խոշոր չափերով նպաստել են Բիւզանդիայի ռազմական յաջողութիւններին եւ մշակութային վերելքին :

Բիւզանդագէտ Ռամբօն գրում է .– « Առանց հայ զօրավարների՝ Բիւզանդիան պիտի կործանուէր բարբարոսների հարուածների տակ: Ծանր բոպէներին յանկարծ երեւան էր գալիս մի Հերակլ, մի Վասիլ, մի Զմշկիկ, մի Փոկաս, որոնք այդ յոգնած քաղաքակրթութեանը նոր թարմութիւն էին տալիս, եւ այն ժամանակ կայսրութիւնը, ըստ մի յոյն պատմագրի բացատրութեան՝ «այդ ծեր կինը հանդէս էր գալիս ինչպէս մի մանկամարդ աղջիկ, ոսկով ու թանկագին քարերով զարդարուած»:

Բիւզանդական «յոգնած քաղաքակրթութեանը » թարմութիւն ներարկելով, այդ հայ գործիչները կարեւոր դեր խաղացին յունական մշակոյթի վերածնութեան գործում 9 – 10րդ դարերում : Տեղեկութիւններ կան Պոլսի առաջին համալսարանի հիմնադիր Բարդաս Կեսարի, հռչակաւոր մաթեմատիկոս եւ հելլենագէտ Լեւոն Իմաստասէրի, Ֆիզիկոս Բագրատի, լեզուաբան Յովհաննէսի եւ շատ ուրիշ հայ գործիչների մասին :

ՅՈՎՀ. ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Նոյն անձերը այս դէպքէն երեք ամիս առաջ ողբացեալ Տքթ. Պերճ Թանալի ինքնաշարժի արկածը ինծի վերագրած էին՝ այդ շրջանին արձակուրդով Իսթանպուլ գտնուելուս առիթով : Վերադարձին, հրաչքով վերապրող անձի մը հետաքրքրութիւնը ստեղծեցի շուրջս. բայց հարցը այսքանով չլուծուեցաւ : Հեռաւոր գիւղացիներն ալ արկածամահ ըլլալուս պատմութեան հաւատացած ըլլալով, հիւանդներս կէս առ կէս նուազեցան :

Իբր գործնական եւ անուղղակի հերքում, տարբեր գիւղեր բնակող 700 նախկին հիւանդներուս հասցէին տպագրուած քարտեր ղրկեցի, ուր կը յայտնէի արձակուրդիս վերջացած ըլլալը եւ քննութեան սկսիլս :

Աւելի ետք, պարբերաբար յերիւրուած նման զրոյցները հերքելու համար , այս շատ ազդեցիկ միջոցին դիմեցի քանի մը անգամ :

Չէր բաւեր ապրիլ, պէտք էր ապացուցանել :

Հինգ տարի եօթը ամիս Անատոլուի երեք գլխաւոր քաղաքին մէջ ազատ բժշկութիւն ընելէ ետք, 26 Սեպտեմբեր 1959ին դարձայ Պոլիս

Այս ժամանակամիջոցին 15 գաւառ եւ 50ի մօտ գիւղ անձամբ այցելեցի, եօթը քաղաքի եւ շուրջ հազար գիւղի հիւանդները ընդունեցայ :

« Հիւանդութիւն չկայ, հիւանդներ կան», կ՚ըսէ բժշկական առած մը: 50 հազար հիւանդի քննութեամբ՝ աւելի համոզուեցայ այս առածին ճշդութեան: Կը հաւատամ թէ հիւանդներու հոգեբանական ուսումնասիրութիւնը հիւանդութեանց գիտութեան չափ կարեւոր է բըժիշկին համար :

Կը հարցնեն թէ ինչպէս տոկացի շարք մը նիւթական զրկանքներու կամ չնեղուեցայ այդքան ժամանակ :

Զրկանքներու դիմանալը քիչ մըն ալ մարզանքի խնդիր է եւ զրկանքը իր բնոյթը կը կորսնցնէ՝ երբ յանձն կ՚առնուի սիրուած ասպարէզի մը կիրարկումի ատեն: Գալով նեղուելուն, ատոր համար ամէն բանէ առաջ պարապ ժամանակ

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Եռանդուն Հայր Սուրբը տասնեակ մը տղաք վերցուց երաժշտական բարձր ուսմունք տալու անոնց : Շատ շուտ սկսեցինք բաւական վարժ դաշնաւորել, սակայն, ցաւ ի սիրտ, գործը կիսատ մնաց: Հայր Սուրբը՝ դժգոհ Էջմիածնէն, յուսահատ,մտքով ու հոգիով հեռու էր մեզմէ եւ հեռուները կը փնտռէր տեղ մը իր գործը շարունակելու համար: Ջնայած իր կոտրած սրտին, յամառօրէն խումբը բարելաւեց, ուժեղացուց կանացի ձայներով, գիւղէն հարսներ եւ օրիորդներ բերելով :

×

Հայր Սուրբի երգահաւաքման մասին շատերը գրած են, մանաւանդ Բաղրեան Ստեփանը: Կոմիտասին հետեւած եմ Շիրակ՝ Հառիճավանք, Նորաշէն, Մուղնու Սր Գէորգ, Էջմիածին, որտեղ հեռուներէ եկած գեղջուկները կ՚երգէին բազմաթիւ տարբերակներով, բազմաթիւ չափերով ու երանգաւորումներով յարափոփոխ երգեր: Հայր Սուրբը գրի կ՚առնէր փոփոխակները հիացմունքով : Երգերը կայծակի արագութեամբ կը տարածուէին ուխտաւորներու միջոցով Հայաստանի եւ հարեւան երկիրներու չորս ծագերը :

Արձակուրդներէն վերադարձին գիւղերէն եւ քաղաքներէն նոր երգեր կը բերէինք իրեն: Գրի կ՚առնէր գեղջկական երգերը միայն խիստ ընտրութեամբ, յետ կը վանէր աշուղական եւ յեղափոխական երգերը, որոնք իրեն համար երաժշտական արժէք չունէին: Մեր Գիւմրեցի աշուղ Ֆահրատի, Համբոյի, Տալօենց Գօգօրի (Շերամ) երգերը միշտ կը մերժէր առանց որեւէ որակում տալու, այնքան զուսպ էր եւ բարի, շատ բարի :

Հայր Սուրբը միայն գեղջուկ երգերը կը հաւաքէր, յղկուած, հին, կատարելագործուած երգերն ու պարեղանակները: Սակայն, Նիկողայոս Տիգրանեանի յորդորով հետաքրքրուեցան նաեւ աշուղական պարերով եւ դաշնաւորեց «Շուշիկ»ը, «Երանգի»ն (Ռանգի) եւն.:

×

Ճեմարանի ծառաներէն իր նշանաւոր Նախօն, որին մենք Նախօ Բիձա կը կանչէինք: Նախօն բերած էր իր հայրենի ՄոկսէնՍասունցի Դաւիթի մը փոփոխակ, գրի առնուած Աբեղեանէ, Գարեգին սարգաւակէ եւ Ստեփան Կանայեանէ : Նոյն Նախօն երգած է Կոմիտասին պատահականօրէն մեր ամենագեղեցիկ անտունին — « Սիրտս նման է», «Արօրն ասաց» եւ « Մոկաց Միրզէ»ն :

Ես յաճախ կը մտնէի ծառայանոցը Նախօ Բիծայի երգը եւ պատումները լսելու խորին ակնածանքով ու սիրով : Բարձրահասակ, նիհար, երկարավիզ մարդ էր, բարակ երկար շէկ պեխերով : Մերկապարանոց թռչունի գլուխ ունէր մեր Նախօ Բիձան, հեզահամբոյր, մտածկոտ եւ լռակեաց: Գլխի կատարի վրայ միշտ կար ասեղնագործ իր արախչին: Հագուստները՝ Մոկսի տարազով :

×

Հայր Սուրբը իր հաւաքած երգերը կը զտէր, եղանակները , կը հայացնէր, օտար տարրերը դուրս կը նետէր: Ժողովուրդէն կ՚առնէր իր երգի գանձը, կը յղկէր, կ՚ոճաւորէր եւ նորէն յետ կու տար իր տիրոջը հայ ժողովուրդին :

Ուրիշ խօսքով, Կոմիտասը երգը համարիա նոյնութեամբ կը թողնէր, սակայն իր անձնական դրոշմը կը դնէր վրան եւ զայն կը հոգեւորէր իր ոճով , կոմիտասեան հոգիով , որ խորապէս հայկական էր: Այդ էր պատճառը, որ ժողովուրդը սիրեց կոմիտասեան երգը , անոր ոճը: Հայր Սուրբը իր նուրբ զգայնութեամբ խորացաւ հայ երգի մէջ եւ դուրս հանեց, կերպաւորեց զտուած հայ ոգիով : Կոմիտասը հայ ժողովրդի երգի հաւատարիմ թարգմանն է :

Օրինակ մը: Իմ հայրենի Գիւմրի քաղաքի մէջ հնարած պարեղանակը՝ «Ինկի ծառ», որ կանացի մենապար է, զմայլելի մի պար, որտեղ կինը իր թեւերու, ձեռքերու եւ մատներու նազելի եւ ճկուն շարժումներով խունկի ծառը կը ձեւաւորէ, Կոմիտաս մի սքանչելի երգի է վերածել, մեզ ծանօթ երգը, պարի սկզբնական եղանակը իւրայատուկ ոճաւորելով եւ քիչ մը չափ փոխելով, շատ քիչ եւ տուած է մեզի սքանչելի նուէրը — «Ալագեազ սարն ամպել ա»: Պարեղանակը տպուած է կոմիտասեան ոչ մշակուած երգերու ժողովածուին մէջ, որ հրատարակած է իր աշակերտ Սպրիդոն Մելիքեանը: Եղանակը պարզ է , գեղեցիկ , հմայիչ, բայց կոմիտասեան դրոշմը , հոգին չունի :

Յաճախ Հայր Սուրբը չափը փոխելով այլ գոյն կուտար երգին: Օրինակ՝ «Հառուն ջուր ա գալի»ն մենք կ՚երգէինք դանդաղ , որտեղ առաջին հրեշտակայի երեխայական ձայնը սրտառուչ էր, սիրելի :

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

(9 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»

ՆԿԱՐՆԵՐ ՂԱԶԱԽԱՏԻ

ՎԱՀԱԳՆ ՂԱՆՋՅԱՆ

—o—

ՄՈՌԱՑՈՂ

Գ.

Տաքսին, իր սրտի տրոփյունով հանդերձ, ինչպես ասում էին մեր ծանոթները, «հասել էր իր ծննդավայրին», այսինքն՝ Ալեքսանդրապոլ։ Ես ինձ համարում եմ այդ քաղաքի ծնունդ, որովհետև այնտեղ եմ ապրել իմ կյանքի ամենաերջանիկ տարիները, այնտեղ եմ ստացել իմ առաջին կրթությունը, այնտեղ եմ ունեցել իմ առաջին ընկերները, այնտեղ եմ ունեցել իմ առաջին սերը։ Ալեքսանդրապոլը ինձ համար ոչ միայն ծննդավայր է, այլև դպրոց, ուսումնարան, համալսարան։ Ես ինձ համարում եմ ալեքսանդրապոլցի, որովհետև այդ քաղաքի մեջ եմ ապրել իմ կյանքի ամենաերջանիկ տարիները

ԱՍՏՂԻԿԻ ուղղութեամբ, զօրաւոր հաղորդիչով մը օժտուած, արուեստական արբանեակ մը արձակեցին՝ Ամերիկացիք: Արուեստական արբանեակը զետեղուած էր 27 մեթր երկայնք ունեցող եռայարկ «Թօռ» հրթիռի մը վրայ: Աստղիկին շրջանը ընելէ ետք պիտի հակի Արեգակին: Մինչեւ երէկ՝ 650·000 քլմ. տարածութիւն կտրած էր: Գիտական կարեւոր յայտնութիւններու սեմին կը գտնուինք:

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ պայմաններու մէջ պայթած Ֆրանսական «Լա Քուրպ» փոխադրանաւին զոհ գացած վեց նաւաստիներուն ընտանիքները տասը հազարական տոլար վնասուց հատուցում պիտի ստանան:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը, Հուսէյին խիստ բառերով քննադատած է Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան քաղաքանութիւնը Պաղեստինի վերաբերմամբ: «Պատեհապաշտ» անուանած է այդ քաղաքականութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կը ծանուցանէ մահը, Վէթ. ընկերուհի

ՆԱՐԿԻԶ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆԻ

Սոյն դառնաղէտ կորուստին առթիւ Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ողբացեալին ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Գ. Լօրէնեանէ (ՐՏակինեան) իր թոռնիկներուն, Վարուժանի եւ Արուսեակի ծնընդեան 9րդ տարեդարձին առթիւ յիսուն Ն. Ֆ., Տիկ. Եագուպեանէ (Քլամառ) տասը Ն. Ֆ.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. Վ. Մելիքեան: Նիւթ՝ «Քիւրտերը իրենց անցեալովն ու ներկայով»: Կը հրաւիրուին լսարանականները ու ընթերցասէրները:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լափայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

PENSION DE FAMILLE

AVEC CONFORT

M. O. AVAKIANTZ

52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57

POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS

Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը, Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 15ին, դպրոցին մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Ժամը 18ին կը սկսի թէյասեղանը, որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Խաչուհիներու ամուսինները, հաճելի օր մը անցընելու համար:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան:

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մուշ քաղաքից վերին թաղէն Պրսիկեան տունից Ռայշօեան երեք եղբայրներ, Խլղաթ, Բենիամին եւ Արտաշ, որոնք այս վերջին պատերազմին ընթացքին կորսուած են: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին, եւ կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն:

KH. DERDERIAN
RUE SERPAIZE, MONTÉE DE RAMES
VIENNE - ISÈRE

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», կեսարական «պաստըրմա», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

Անգամ մը դիմեցէք՝
ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի խումբին կողմէ:
Կիրակիր, Մարտ 20, ժամը 16էն 24:

167. RUE MONTMARTRE ի շքեղ սրահներուն մէջ: MÉTRO RUE MONMARTRE

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Attractions

Ճոխ պիւֆէ — Անակնկալներ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
C. C. P. Paris 3630 - 66
Tél. : P R O vence 6 4 - 9 0

Նոր Հրատարակութիւններ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կարօ Գէորգեանի, 1960, Է. տարի, կազմուած, պատկերազարդ 16·50 Ն. Ֆ., Թղթատարի ծախք 2 Ն. Ֆ.:

Le Vert Soleil de la Vie
Victor Gardon (Roman) 6,60
L'Arménie. J. P, Alem 2,00

ՊՐԻՍՄԱԿ, Գ. Համբարձումեան 5 Ն. Ֆ.:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գրիգորիս Եպ. Պալաքեան, Բ. հատոր, Փարիզ, 1960, 15 Ն. Ֆ.:

Թղթատարի ծախքը գնողին կը պատկանի:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը:

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի, 16 Մարտ, ժամը 15ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէս:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութը 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՐՏ

MERCREDI 16 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8749 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4550

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՊԱՔԻՆԱԾ Է

ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ ՄԱՐՏ 23ԻՆ

Երկուշաբթի գիշեր արդէն պարզուեր – ցաւ թէ Խրուշչեւի դումը բոլորովին վերջացած կ'ըլլայ ութ օրէն եւ խորհրդային վարչապետը Փարիզ կուգայ Մարտ 23ին, ուր պիտի մնայ մինչեւ Ապրիլ 3, թէեւ «տաքցուած սուրճը նոյն համը չունի երբ նար» ինչպէս կը գրէ առաւօտեան օրա – թերթ մը :

Խորհրդային վարչապետին յայտագիրը որոշ փոփոխութիւններ պիտի կրէ քանի որ երեք օր պակաս պիտի մնայ : Հաւանաբար Լիոն, Նանսի չերթայ : Կ'ըսուի թէ Խրուշչեւի պահանջներն են . — երթալ՝ Միւռ տէ Ֆետերէ, Ֆրանս–Մ.Մ. – ութիւն կազմակերպութեան կեդրոնը եւ արուարձանի կարմիր քաղաքապետարան մը: Ցոյս կայ սակայն թէ էլիզէն տեղի չտայ ամէն մարզի մէջ:

Ամէն պարագայի մէջ, այս անգամ Մոսկուա եւ Փարիզ համաձայնած են նոր յայտագրին շուրջ, քանի որ նոր ժամա – նումին թուականը պաշտօնական է :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ «ԴՈՒՄԸ» ԵՒ ՄԻՋԱԶ – ԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Խորհրդային վարչապետին՝ Խրուշչեւի դումէ վարակուելուն պատճառաւ Ֆը – րանսա իր այցելութեան յետաձգումը, մեծ հետաքրքրութիւն եւ խորհրդածու – թեանց նիւթ ստեղծեց, միջազգային մա – մուլին եւ հանրային կարծիքին մօտ :

Մեծ հարցականը կը մնայ միշտ նոյնը : Դիւանագիտակա՞ն թէ իրական հիւան – դութենէ վարակուած է՝ Խրուշչեւ :

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան, թէ 1959ին Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւ «ակռայի ցաւ»ը պատ – ճառաբանելով խզեց իր խօսակցութիւն – ները, Մաքմիլընի հետ :

Լոնտոնի ազդեցիկ Թերթերէն՝ Թայմզ (անկախ) այս առթիւ կը գրէ . —

« Խրուշչեւի որոշումին մէջ, դումէն զատ քաղաքական պատճառ մը չկա՞յ : Թերեւս ոչ, Ծայրագոյն Արեւելքէն իր վերադարձին Խրուշչեւ յոգնութեան նը – շաններ ցոյց տուաւ ու մինչեւ իսկ ար – տայայտուեցաւ այդ մասին :

«Այսուհանդերձ պէտք է նկատի առնել Խրուշչեւի հիւանդութեան դիւանագիտա – կան կողմը: Արդարեւ՝ հակառակ անոր որ Խորհրդային վարչապետը բաւական ճոխ եւ բեռնաւորուած յայտագիր մը ու – նէր Ֆրանսայի մէջ, դժգոհ էր որ պիտի չկարենար այցելել Փարիզի «կարմիր» թաղամասերը :

Իր կարգին «Մանչեսթըր Կարտիըն» (ազատական) կ'ենթադրէ թէ Խրուշչեւ իրապէս հիւանդ է : «Ոչ մէկ պատճառ կայ ենթադրելու թէ Խրուշչեւ դումէ բռ – նած չէ, Ֆրանսացիք սակայն, հակա – ռակը կը մտածեն: Իրենց կարծիքով, Խրուշչեւ յետաձգեց Ֆրանսա իր այցը արտայայտելու համար իր դժգոհութիւ – նը որ կոլի Ալժերիոյ նոր քաղաքականու – թեան առթիւ: Աւելին՝ դժգոհ է որ Ֆը – րանսա կ'ուզէ գործակցիլ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ :

« Ուրիշ հարց մը որ կը կարօտի լու – սաբանութեան : Հաճելի է արեւի բաղ – նէք առնելը, սակայն Քորսիքա պարտա – դիր արձակուրդի մեկնողները արդեօք պէտք է սպասե՞ն որ Պ. Խրուշչեւ ապա – քինի որպէսզի կարենան ետ վերադառ – նալ :

« Տէյլի Հերըլտ» (Լոնտոն, աշխատա – տրական) «Խրուշչեւ իսկապէ՞ս հիւանդ է, թէ ուզեց պատմութեան մէջ չտես – նուած բարոյական ապտակ մը իջեցնել որ կոլին եւ Ֆրանսայի : Ֆրանսան պէտք չէ զարմանայ եթէ երբեք Ռուսերը կը խորհին թէ Ֆրանսայի եւ Ա. Միութեան բարեկամական յոյցերը փափաքելի չեն այս միջոցիս :

« Արդարեւ՝ որ կոլի կառավարութիւ – նը աւելի զբաղած է հիւլէական ռում – բով եւ Ալժերիոյ պատերազմով :

« Այս է այն զգացումը զոր չատ մը Անգլիացիներ ունին կոլիստ Ֆրանսայի եւ Ատլանտեան Գերմանիային հանդէպ, ա – նոր դինուորական ծաւալով պահանջնե – րով: Պակ Ջուրը զոր Խրուշչեւ թափեց իրենց գլխուն, թերեւս Ֆրանսացիներուն աչքերը բանայ կարդ մը իրականութեանց առջեւ. »:

«Իլ Թեմփօ», (Հռոմ, չափաւոր) « Ա » ուղեց վախցնել Ֆրանսական կառավա – րութիւնը որպէսզի տեղի տայ ... խորա – դրին տակ կը գրէ .— «Խրուշչեւ կ'ուզէ ստիպել Ֆրանսական կառավարութիւնը որ տեղի տայ իր կարգ մը առաջարկնե – րուն , մանաւանդ անոնց որոնք իր ճամբորդութիւնը «ժողովրդականացնե – լու» նպատակ ունին » :

Հռոմի համայնավար պաշտօնաթերթին «Ունիթա» ինչպէս նաեւ Փարիզի «Իւմա – նիթէ»ին համար Խրուշչեւի դումը ոչ մէկ ձեւով կրնայ կասկածի ենթարկուիլ: Եր – կու թերթերն ալ կը մտահոգուին սակայն մտածելով թէ «ոմանք հեղնանքով պիտի չհագորդեն այս անհանդստութիւնը քա – ղաքական նպատակներու » ... :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԴՈՒՄԸ Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ ՖՐԱՆՍԱՑԻ

Խորհրդային վարչապետին դումէ վա – րակուիլը Ֆրանսային արժեց՝ երկու մի – լիոն Ն.Ֆ. (200 միլիոն հին Ֆրանք) : Այս դումարին մաս չի կազմեր համայնա – վարներուն ծախսածը :

ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ .— Խրուշչեւին հետ ընկե – րացող ռուս եւ Ֆրանսացի պաշտօնա – տարներուն համար վարձուած հին 2000 սենեակներ (Փարիզ եւ գաւառ), օրական 25 Ն.Ֆ.ի : Այս գումարին վրայ պէտք է աւելցնել տասը հազար Ն.Ֆ. զանազան ծախքերու համար: Ընդհանուր գումար՝ 60.000 Ն.Ֆ.:

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ .— 500.000 Ն.Ֆ. օդանաւային փոխադրութեանց համար (պէտք է վճարուին) չոքեկառք՝ 250.000 Ն.Ֆ.: Ինքնաշարժներ՝ 30.000 Ն.Ֆ.: Ընդհ. գումար՝ 780.000 Ն.Ֆ.:

ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՃՈՒՃԱՆՔ . — Պաշտօնական ընդունելութիւններուն եւ ճաշերուն համար՝ 150.000 Ն.Ֆ.: Փա – րիզի մէջ դրօշներ պետեղելու համար հա – րիւր հազար: Ընդհ. գումար՝ 250.000 Ն.Ֆ.:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ .— Ցարդ եղած ծախքերը կը հասնին՝ 100.000 Ն.Ֆ.:

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆ – ՆԵՐ .— Կարմիր քաղաքապետարանները ծախսած են 200.000 Ն.Ֆ.:

ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ տակ առնուածներ .— Շուրջ հազար «կասկածելիներ» փոխա – դրուած են՝ Քորսիկա: Իւրաքանչիւրին բնակութիւնը պետութեան կ'արժէ, օրա – կան 50 Ն.Ֆ.: Տասը օրուան ընթացքին՝ 500.000 :

Վնասուց հատուցումը զոր պետութիւ – նը պարտաւորուած է ընել, հսկողու – թեան տակ առնուածներուն՝ 300.000 Ն.Ֆ.: Գումար՝ 800.000 :

Ընդհ. գումար՝ 2.190.000 Ն.Ֆ. :

«Օռոր» որ կուտայ այս թիւերը կ'ա – ւելցնէ թէ «ժողովուրդն է որ իր յաւել – եալ տուրքերով պիտի վճարէ այս գու – մարը ի հեճուկս Խրուշչեւի դումին :

ՈՒՐԻՇ «ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ» ԲԱՆԵՐ

Խրուշչեւի այցելութեան յետաձգումը նոր առիթ մը ստեղծեց որ տեղական մա – մուլը անդրադառնայ Քորսիքայի «տա – րագիրներուն» վրայ: Բացի համայնա – վար չրջանակները բոլոր Ֆրանսացիները վրդովմամբ կը նկատեն այն անբացատ – րելի վերաբերումը զոր Ֆրանսական ոս – տիկանութիւնը ցոյց տուած է մարդոց

ՄՈՄ ՎԱՌՈՂ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Երեւանի «Ավանգարդ» (յա – ռաջապահ) թերթէն կը հաղեմ (1960 Մարտ 1) հետեւեալ վկայութիւնը երկու իրադութեան մասին.

1.— Դեռ երիտասարդներ կան, որոնք մոմ կը վառեն «խուճացած եկեղեցում», որ կը մնայ իբրեւ «անցեալի յուշ», այն – ման որ այլ նպատակներու համար օգտա – գործուելով՝ շէնքն էլ մոռացել է իր ինչ լինելը :

2.— Իսկ իշխանաւորներ ալ կան, ո – րոնք կը գայրանան եւ կը հրաւիրեն սաստկացնել անաստուածութեան պայ – քարը :

Մեր կարգին՝ կը հրաւիրենք արտա – սահմանի ... մոմ վառողները, խորհրդա – ծելու այս երկու իրադութեանց վրայ եւ ազօթելու :

Լաւ ակումբ ունի Արտաշատի չրջանի Մխչեանի 36 կոմխարների անուան կոլ – տնտեսութիւնը: Այն իր մեծութեամբ, զեղեցիկ կահաւորութեամբ, ընթերցա – րանով, խաղասենեակներով զարձել է գիւղի երիտասարդութեան զբաղմունքի հիմնական վայրը :

Ակումբում յաճախ կազմակերպւում են զրական երեկոներ, հանդիպումներ բա – նաստեղծների, անուանի դերասանների հետ :

Բայց զրանց կողքին դեռ եւս թոյլ են գիտական անաստուածութեան թեմաննե – րով զրոյց – զեկուցումները: Ակումբից ոչ հեռու որպէս անցեալի յուշ կանգնած է եկեղեցու խուճացած շէնքը: Շէնքը մո – ռացել է իր ինչ լինելը, այժմ նա օգտա – գործւում է այլ նպատակների համար, բայց կան դեռ եւս մարդիկ, որոնք չեն մոռացել նրան :

Շաբաթ երեկոները եկեղեցու պատերին վառւում են մոմեր, մի բան, որ այս օ – րերին զարմանալի է եւ զայրացուցիչ, յատկապէս, երբ այդ կատարում են երի – տասարդները, աւելին՝ դպրոցականները:

Երեկոները եկեղեցու չրջապատում կա – րելի է տեսնել բազմաթիւ երիտասարդնե – րի, յատկապէս աղջիկների :

— Ինչո՞ւ էք այստեղ,— հարցնում ենք Գ. դասարանի երեք աշակերտուհիների :

— Եկել ենք մոմ վառելու,— անկեղծո – րէն ասում են նրանք :

— Ինչո՞ւ :

Նրանք գլուխները կախում են, չգի – տեն, թէ ինչու են վառում, բայց մեծերի օրինակին հետեւելով իրենք էլ են եկել: Մխչեանի 70ից աւելի անդամ ունեցող կո – մերիտական կազմակերպութիւնը (քար – տուղար՝ Պ. Սաֆարեան) քիչ ուշադրու – թիւն է դարձնում այդ հարցի վրայ : Շաբաթ երեկոները չեն կազմակերպւում այնպիսի միջոցառումներ, որպէսզի ե – րիտասարդութիւնը կապուի ակումբի հետ ու ժամանակ չունենայ մտածելու մոմ վառելու մասին:

Այդ ուղղութեամբ լայն բացատրական աշխատանք պէտք է տարուի գիւղի երի – տասարդութեան եւ դպրոցականների չր – ջանում: Երիտասարդութեան մէջ բա – ցատրական աշխատանքի թոյլ լինելով է բացատրւում այն, որ ակումբի ինքնա – գործ խմբին չեն մասնակցում աղջիկնե – րը:

Վ. ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Հայերուն վերապահուած նուագահանդէ՞ս մը

Իր տալիք նուագահանդէսներուն յայ – տագրի վերջնական կազմութիւնը որոշե – լու եւ երաժիշտներուն փորձերը սկսելու համար, մեր մեծ երգահանը Փարիզ վե – րադարձած է արդէն:

Պաշտօնական եւ հանրութեան ալ ծա – նուցուած կարգադրութեանց համաձայն, Արամ Խաչատուրեան նախ պիտի ղեկա – վարէ Քոլոն նուագախումբի կիրակնօր – եայ հանդէսը — Շաբլէ՝ Մարտ 20 — , իսկ Մարտ 27ին՝ Փլեյէլի մեծ սրահին մէջ, ամբողջովին իր երաժշտութեան նուիրուած փառատօնը :

Կը լսենք որ, եթէ Փարիզ անցրնելիք օրերուն համար արդէն իսկ ստանձնած զբաղումները ներեն, Արամ Խաչատուր – եանի փափաքն է տալ երրորդ նուագա – հանդէս մը, նախընտրաբար հայ հասա – րակութեան վերապահուած :

« Ցառաջ»ի անմիջական դիմումով ուր որ անկ է, սրբագրուած ըլլալով կարգ մը հանրային աղբերու վրայ կատարուած ա – նունի սկզբնական սխալը, Փարիզի երա – ժշտասէր միջավայրին մէջ ստեղծուած չփոթութիւնը վերջնապէս փարատած է :

« ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ կառավարութեան », « վարչապետը»՝ Ֆ. Ապպաս ճառ մը խօ – սեցաւ, երկուշաբթի : Ճառին տուն տուող միտքը այն է թէ պիտի չարունակեն պատերազմը մինչեւ որ ստանան իրենց անկախութիւնը: Պիտի անդրադառնանք իր ճառին :

ԱՆԿԱՐԱՑԻ «Աքրչ» չաբաթաթերթին տնօրէնը երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Յօդուած մը հրա – տարակած է որ նախատական կը նկատ – ուի Պարսից Շահին համար: Յօդուածա – դիրը նոյնքան պատիժ ստացած է բայց յետաձգումով (սիւրսի) :

ԲԺԻՇԿ ՄԵԼԻՔ – ՄՈՒՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Փետրուար 26ին, յետ երկարատեւ հի – անդութեան մեռաւ Փրոֆ. Բարկէն Մե – լիք – Մուսեան Երեւանի մէջ :

Բժիշկ Մելիք – Մուսեան 67 տարեկան էր: 1920ին աւարտած է Տոմսկի բժշկա – կան համալսարանը, ուր կը չարունակէ աշխատիլ՝ հետեւելու համար աչքի հի – անդութեանց մասնագիտութեան: 1922 – ին, առողջական պատճառներով, կը փո – խադրուի Հայաստան, ու մինչեւ 1933 կ'աշխատի Դիլիջանի եւ Կիրովականի չր – ջանում, իբրեւ ակնաբոյժ :

1933ին կը կոչուի Երեւանի բժշկական համալսարանի աչքի հիւանդութեանց ամպիոնին, որու վարիչը կը դառնայ ի վերջոյ: 1949ին կը ներկայացնէ տոքթո – րայի իր թեկը եւ կը ստանայ փրոֆէսո – րի կոչում :

Հիմնած է ակնաբոյժներու ընկերու – թիւն, որու նախագահը կը մնար: Ունի բազմաթիւ հրատարակութիւններ :

Հանդէպ որոնց դլխաւոր յանցանքը եղած է «ազատութիւնը սիրել»: Մամուլը կ'ընդ – վզի մանաւանդ նկատելով որ ոստիկա – նութիւնը այս միջոցները ձեռք առած է սերտօրէն գործակցելով խորհրդային դաղտնի սպասարկութեանց հետ, ինչ որ խոտոր կը համեմատի այս երկրին ա – ւանդական սկզբունքներուն հետ : Շատ խիստ յօդուած մը դրած է Ֆիկառոյի մէջ Փիէռ Մաքսները, որ Քորսիքայէն վերա – դարձին անհաւատալի դէպքեր կը պատ – մէ: Հոն տեսած է հիւանդներ, վարդա – պետներ, երիտասարդ աղջիկներ, թերթի արտօնատէրեր, դրաշարներ, խմբագիր – ներ, (Ուկրաինական խօսքը թերթին կազ – մը, բայց թերթը արգիլուած չէ ...): Ֆրանսացի կին մը կը պատմէ . — Ամու – սինս տարին, լեհ է, դրացիները ծուռ կը նային ըսելով . «չէինք դիտեր որ ամու – սինդ ահաբեկիչ է », ինչ ալ բացատրեմ անօգուտ է :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՅ-ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

11րդ դարում միջին – ասիական հորդանների յարձակումների դէմ Բիւզանդիան միաւորուած ուժերով պաշտպանելու փաստը հանդիսանում է հայ – յունական կապերի պատմական պահերից մէկը : 1021 – 1046 թուականներին բիւզանդական կայսրութեան արեւելեան մասերում կազմուած հայկական հարկատու թագաւորութիւնները ստանձնել էին Սեւ Ծովի հարաւ – արեւելեան անկիւնից (Խաղտիք) մինչեւ Իսոսի ծովախորշը երկարող ռազմական գծի պաշտպանութիւնը : Ի խնդիր Բիւզանդական կայսրութեան պաշտպանողական դրութեան զօրացման՝ իրենց հայրենի կալուածները յունական բանակին յանձնելով, այդ թագաւորները՝ Սենեքերիմ Արծրունին, Դաւիթ Արծրունին, Գագիկ Բարգրատունին եւ Գագիկ Աբբասեանը, իրենց հպատակներով տեղափոխուել էին արեւմուտք : Ըստ յոյն ժամանակագիր Կենդրենոսի՝ միայն Վասպուրականի Արծրունիները Յոյներին էին յանձնել 10 քաղաք, հազար գիւղ, 72 բերդ եւ չորս հարիւր հազար հպատակներով անցել էին Սեբաստիա :

10 – 11րդ դարերի զանգուածային գաղթերը զգալի չափերով ստուարացրել էին Հայերի թիւը Բիւզանդական կայսրութեան մէջ: Միքայէլ Ասորի պատմիչը վկայում է, որ Յոյները Կապադովկիայում, Կիլիկիայում, Ասորիքում քաղաքներ վերագրաւելով Արաբներից՝ Մեծ Հայքից բերում էին շատ Հայերի՝ այդ վայրերում բնակեցնելու համար: Ըստ Լօրանի՝ 11րդ դարում Հայերը կազմում էին Իբերիայի (Հիւս. Եփրատ) եւ Միջագետքի (Հար. Եփրատ) զինուորական թեմերի, ինչպէս նաեւ Տաւրոսի, Մելիդինէի, Կապադովկիան Կեսարիայի, Տարսոնի, Հիւսիսային Սուրիայի, Եդեսիայի, Տլուքի բնակչութեան մեծամասնութիւնը: Հայկական Գաղութները արեւմուտքից տարածւում էին մինչեւ Սելեւկէ, Ատալիա, իսկ արեւելքից՝ Անտիոք, Սուրիական Կեսարիա :

Բացի հարկատու թագաւորներից, պատմական վկայութիւն կայ նաեւ Եդեսիայի, Կիլիկիայի, Անտրէունի, Տլուքի եւ ուրիշ հայկական իշխանութիւնների մասին: 1030 թուին Ռոմանոս կայսեր զինուորականներից Աբուկապը, որը, ըստ Մատթէոս Ուռհայեցու, երբ ջազդ արարեալ թագաւորին զնենգութիւն զօրաց », ստացաւ Եդեսիայի իշխանութիւնը: Տլուքը Ծովք դղեակի հետ միասին տրուել էր Ներսէս Շնորհալու հօրը՝ Ապիրատին : 1078 – 1079 թուականներին Անտրէունի տէրն էր «իշխան Հայոց» Էպիխտը. «այր քաջ եւ հզօր պատերազմող ի տաննՇիրակայ»: 1068 թուին Ռոմանոս կայսրը վեստ Խաչատուր Անեցուն է տալիս Անտիոքի հրամանատարութիւնը: Աւելի ուշ, Անտիոքում յիշատակւում է Վասակ Պահլաւունին, որի սպանութիւնից յետոյ, 1078 թուին «ազատագունդն Վասակայ կոչեցին զՓիլարտոսն եւ տան զԱնտիոք ի ձեռին նորա »:

11րդ դարի վերջերից Սելջուկեան արշաւանքների հետեւանքով սկսւում է Հայերի արտագաղթը ի սփիւռս աշխարհի : Դրանով էլ հայ–յունական կապերի ծանրութեան կենդրոնը փոխադրւում է Պոլիս եւ մի շարք յունական կղզիներ՝ գլխաւորապէս Կիպրոս, Կրետէ :

Ճանապարհորդ Ռիւպրիկը Պոլսում հանդիպել է Հայերի, որոնք այդ քաղաքի բնակիչներ էին: 1360 – 1361 թուականներին Եսայի Նշեցու երկու գործերը՝ « Քերականութիւն » եւ « Մեկնութիւն Քերականի», ընդօրինակուել են Ղալաթիայի ճենովական թաղի Հայոց Ս.Սարգիս եկեղեցում: 14րդ դարում Պոլսում գործել է Զմիւռնահայ յայտնի մաթեմատիկոս Նիկողոս Արտաւազդ Ռաբդասը, որի մի շարք գործերը յունական ուրիշ ձեռագրերի հետ մինչեւ օրս էլ պահւում են Փարիզի Ազգային Մատենադարանում:

1438 թուին Յակոբ Տրապիզոնցու գրած « Զեռնատրութեան գրքի» յիշատակարաններից պարզւում է, որ Սուլթան Ֆաթիհի Պոլիս մտնելուց առաջ Հայերն այդ քաղաքում ունէին կազմակերպուած հասարակական կեանք :

Կիպրահայ գաղութի կեանքն սկսւում է 12րդ դարի կէսերից ոչ ուշ: Ըստ Պենետիկոս Պետերբորուկացի ժամանակագրի վկայութեան՝ 1191 թուին՝ երբ Անգլիացի Ռիչըրդ Ա. թագաւորը գրաւեց Կիպրոս կղզին, «քաղաքների, դղեակների եւ պահեստների պահապան Յոյներն ու Հայերը » ապաստանել էին լեռներում: Վիլպռան տ'Օլտենպուրկ պատմիչը հաղորդում է, որ խաչակիրների տիրապետութեան ժամանակ, Կիպրոսի «Յոյներն ու Հայերը զբաղւում էին երկրագործութեամբ, ամէնքն էլ ստրկութեան ենթարկուած՝ հարկ էին վճարումՖրանքներին»: Կիլիկիայի Հայոց թագաւորութեան անկումից յետոյ հայ գաղթականների նոր հոսանք սկսուեց դէպի Կիպրոս կղզին : Պատմական հաղորդումների համաձայն, 1404 թուին երեսուն հազար հայ ընտանիք, եւ 1424 թուին՝ երեսուն հազար Հայ Կիլիկիայից գաղթել են Կիպրոս:

Աւելի վաղ ժամանակներում Հայերը բնակութիւն են հաստատել Կրետէ կղզու վրայ: Հանրածանօթ փաստ է, որ 960 թուին գրաւելով Կրետէ կղզին, Փոկասը վերաբնակեցրեց Յոյներով եւ Հայերով: Յիշատակութիւն կայ Սեւ Ծովի եպիսկոպոսներից մէկի (հաւանաբար Տրապիզոնի Եպիսկոպոսի) մասին, որը 1363 Յուլիսի 1 թուակիր նամակով դիմել է Վենետիկի Տոժին 2000 Հայ Կրետէ փոխադրելու խնդիրքով: Մի ուրիշը, Աբրահամ Աներուն անունով, 1414 թուին նոյնպէս դիմել է Վենետիկ՝ ութսուն հայ ընտանիք Կրետէում բնակեցնելու խնդրանքով: Ըստ Ղեւոնդ Ալիշանի՝ այդ դիմումն արժանացել է Վենետիկի Ծերակոյտի հաւանութեանը նոյն տարուայ Փետրուարի 10ին: Կրետէի Հայոց գերեզմանատան 42 տապանաքարերի հետազոտումից պարզւում է, որ դրանցից 22ը պատկանում են բնիկ Կրետացի Հայերի, 4՝ Պոլսահայերի, տասը՝ Քանաքեռցիների ու Լօռեցիների :

Ամենահին տապանաքարը կրում է Քանաքեռցի Խաչատուրի որդի Էսունի անունը, որը վախճանուել է 1684 թուին: Կրետէում է ծնուել Աբրահամ Կրետացի կաթողիկոսը :

Բացի Պոլսից, Կիպրոսից եւ Կրետէից, հայկական գաղութներ են եղել նաեւ Թրակիայում, Տրովադայում, Միդիլլիում եւ այլ յունաբնակ վայրերում : Ըստ Իպն էլ Աթիր արաբ պատմիչի՝ 686 թուին Յուստինիանոս Բ.ը Հայաստանից Թրակիա տեղափոխեց ութ հազար հայ ընտանիք: Յայտնի է, որ 741 – 775 թուականներին, Կոնստանդին Կոմպրոնիմոսն էլ Կարինից ու Մելիդինիէից Թրակիա է տեղափոխել մեծ թիւով Հայերի ու Ասորիների: Տրովադայում Հայերի գոյութեան մասին հաղորդում է Վիլիամ Միլլերը : Նա յիշատակում է 1204 թուին Հենրիկոս զօրավարի հրամանի ներքոյ գործող մի զօրամաս, որը կազմուած էր Տրովադայի Հայերից : Ըստ Ալիշանի՝ Հայերը Միդիլլի առաջին անգամ ոտք են դրել 1366 թուին: «Փիւնիկ» թերթի թղթակիցը, որը 1899 թուին այցելել է Միդիլլի, նկարագրում է Արմենիա եւ Արմենիանա անունով հայկական երկու գիւղերի աւերակները:

19րդ դարի վերջերին կազմակերպուել է Աթենահայ գաղութը: Յուշագրող Գարեգին Արծրունու տեղեկութեամբ՝ 1882 թուականին հազիւ մի քանի տասնեակ Հայեր էին բնակւում Աթէնքում: Սակայն նոյն տարին այդ թիւը հասել է մի քանի հազարի, շնորհիւ այն Մշեցի գործաւորների, որոնք Աթէնք էին գնացել Կորնթոսի ջրանցքի կառուցմանը մասնակցելու: Այնուհետեւ, 1896 թուին Աթէնքում են ապաստանել թուրքական ջարդերից խուսափած բազմահազար Հայեր: Գարեգին Արծրունու պատմելով՝ այդ ժամանակի նախարարների խորհրդի նախագահ՝ Դելիեանիսը եւ առհասարակ յոյն ժողովուրդը եղբայրաբար են ընդունել այդ հալածական Հայերին : 1921 – 1923 թուականների Թուրքիայից փախստական աւելի քան հարիւր հազար Հայեր նորից գրկաբաց հիւրընկալուեցին յունական հողում :

Գերման գրաւման ժամանակամիջոցում՝ 1941 – 1944 թուականներին յունահայ գաղութը գործունեայ մասնակցութիւն բերեց յոյն ժողովրդի ազգային – ազատագրական պայքարին :

Հայ – Յունական դարաւոր գոյակցութեան պայմաններու հայ ժողովուրդը ջերմ սիրով է փայփայել հելլենական հանճարի լաւագոյն ստեղծագործութիւնները: Հնուց ի վեր հայ գրականութեան անդաստանում առանձին ակնածանքով են յիշւում Հոմերոսի «իլիական»ը եւ «Ոդիսական»ը: Դրանք արժանացել են բազմաթիւ թարգմանութիւնների : Արսէն Բագրատունին Հոմերոսի ազդեցութեամբ գրել է «Հայկ Դիւցազն»ը: 1843 – 19[illegible] թուականներին Հոմերոսի այդ պօէմները երեք անգամ թարգմանուել են Վենետիկում :

Բարձր գնահատելով յոյն գրականութեան դասականներին, Հայպետհրատը թարգմանաբար լոյս է ընծայել Հոմերոսի «իլիական»ը, «Ոդիսական»ը, Արիստոտելի «պոետիկան»ն եւ բազմաթիւ ուրիշ հեղինակների գործեր :

Հայ – յունական կապերը խոշոր նշանակութիւն են ունեցել երկու ժողովուրդների մշակութային եւ ընկերա – քաղաքական կեանքի դարաւոր պատմութեան համար :

ՅՈՎՀ. ԹՕՓՈՒՋԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՓՈՔՐԻԿ ՊԱՐՏԷԶԸ

Տնակիս ետեւը պարտէզ մը կայ աշխարհին ամէնէն փոքրիկ եւ ամէնէն հրաշալի պարտէզը :

Իրարու խառնուած ծաղիկներու կատարեալ պոռթկում մը :

Անոնց վրայ, ճերմակ խոշոր թիթեռնիկներ կը թռչին : Եւ անոնց մէջ, շատ ոսկեգոյն մեղուներ կը բզզան եւ կը սուզուին ծաղիկներուն սիրտերուն խորը :

Կատարեալ սիրաբանութիւն մը թիթեռնիկներու եւ մեղուներու՝ ծաղիկներուն հետ :

Հոն կարմիր վարդի կոկոն մը կայ սակայն, որ ինքզինքը կը պահէ թուփերու տակ: Անիկա մինակ ինծի կ'երեւ Անիկա միայն զիս կը սիրէ :

Երբեմն, բարձրէն թռչուն մը կ'իջնէ շեշտակի, ծաղիկներէն կախարդուած բայց մեղուներէն վախցած՝ իսկոյն կը բարձրանայ երկինք :

Այս փոքրիկ պարտէզին վրայ, իր շուքը կուտայ տարածուն ճիւղերով անանուն ծառ մը, — ծառ մը, որուն գոյութեան խառնուած է, կարծես, բազմաթիւ ուրիշ ծառերու էութենէն բան մը ...

Անոր բարձր ճիւղերուն եւ վարի հողին մէջ բուսնող ծաղիկներուն միջեւ կայ փոխադարձ խաղաղութիւն մը: Այս ծառը եւ այս ծաղիկները զիրար կը սիրեն այս փակ պարտէզին մէջ: Եւ անոնց շուրջի կապոյտ օդը, ցերեկը արեւով եւ գիշերները վրան կախուած աստղերով, կը շրջապատէ զանիկա, իր բարախուն շունչին մէջ ...

×

ԱՅԾԸ

Օր մը, ահագին սեւ այծ մը մտաւ այս պարտէզին մէջ:

Հետս առած եղբօրս հոն ձգած հաստ

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Հայր Սուրբի հրատարակած տետրակին մէջ չափը փոխուած է, կայտառ, արագ եւ մենք հաճոյքն ունինք լսելու առուակի կարկաչիւնը, հոսող ջուրը եւ ուղեկից դաշնակն ալ կուտայ արագ հոսող առուակի ձայնապատկերը, որ կատարեալ է, նոյնպէս հմայիչ ու գեղեցիկ, թէեւ տարբեր մեր երգած «էս առուն»էն:

Յայտնի է, որ երգերը, տասնեակ հազարաւոր քառեակները, խնամքով հաւաքուած Մանուկ Աբեղեանի եւ Կոմիտասի խնամքով, զտուած են եւ մաքրուած թրքական բառերէն: Զարմանալի է, որ իմ հայրենի Շիրակի մէջ, որտեղ թուրք ու թաթար համարեա չկայ, սակայն ով զարմանք, մեր երգերն ապականուած են թրքերէն բառերով: Իսկական Հայը քրիստոնեայ է լայն իմաստով, ներող եւ այլասէր: Օրինակ՝ տանք այս երգի երկու տողերը, անճոռնի բառեր, սակայն գեղեցիկ եղանակ. —

Ղուլիճան փայթոն զանիտ կ'ենեմ ...

. . . . . .

Ալ բլուզիդ զուրբան, չալ բլուզիդ զուրբան,
Մատիսկի կարած բլուզիդ զուրբան :

Տասնեւչորս բառերէն միայն երկուսն հայերէն, չորսը զուարճալի խեղաթիւրած ռուսերէն, մնացածը թուրքերէն :

×

Հոգեւոր երգերու վրայ տարած աշխատանքը հսկայական է: Զանոնք եւս զտեց, թէեւ իրմէ առաջ Թաչճեան եւ Մակար Եկմալեան սկսած էին Գէորգ Դ. Դերձակեան կաթողիկոսի հրամանով եւ աջակցութեամբ : Գէորգ չորրորդ, ճեմարանի հիմնադիրը, ձայնաւոր էր երգի բարձր ճաշակի տէր: Երկուսի գործը Հայ Սուրբը շարունակեց եւ բարձրութեան վրայ դրաւ հայ հոգեւոր երգը, որի ակունքները շատ հինէն կուգան եւ ժողովրդական են մեծ մասամբ, ինչպէս Կոմիտասը մեզի կարդացած դասախօսութիւններու համեմատութիւններով կ'ապացուցանէր դիւրաւ : Հայր Սուրբը ռումբի նման կը բռնկէր, երբ մեր հին վարդապետները կ'երգէին ժամերգութեան մէջ ազատ տաղեր արաբա – թրքական ծամածուռ գեղգեղանքներով : Ալ – կունի վարդապետը Խրիմեան Հայրիկին քովը կանգնած կ'երգէր Նարեկացու տաղերէն այս, մեր ոգուն խորթ ու օտար ոճով, Հայրիկը կը սիրէր զանոնք :

Դժբախտաբար Պոլսեցի Գէորգ Դերձակեան կաթողիկոսը նախօրօք չէ մտածած մաքրել արեւմտահայ եկեղեցիները անճոռնի երգելու ձեւէն, որ մինչեւ Փարիզ, Լիոն, Նիս, Լոնտոն հասած է իբրեւ մեծ ամօթ մեր բարձր արուեստի համար: Թող ինձ ներեն մեր քահանայ եւ վարդապետ հայրերը, Լուսաւորչական թէ Կաթողիկէ անխտիր, տիրացուները, սարկաւագները եւ դպիրները, որոնք իրենց գեղեցիկ ձայներով եւ բարի կամեցողութեամբ կը շարունակեն երկրէն բերած երգելու ձեւն ու առոգանութիւնը, որ թուրք կը հոտի:

Թուրքը մեր ժողովրդական բանահիւսութիւնը մեր իսկ ձեռքով ապականելէ ետք մտած է նաեւ մեր սրբատեղիները եւ խաթարած մեր սքանչելի երգեցողութիւնը :

Կոմիտաս վարդապետ «Նաւասարդ» պոլսական հանդէսի մէջ մի նամակ ունի հրատարակուած 1913ին՝ ուղղուած պոլսական մի եպիսկոպոսի, որի մէջ Հայր Սուրբը կը ծառանայ թրքավարի երգելուն եւ կը խոստանայ, Պոլիս գալով, մաքրել մեր երգեցողութիւնը :

Թող տարօրինակ չթուի, օտար խումբերը մեր Եկմալեան եւ Կոմիտասեան պատարագները աւելի, շատ աւելի գեղեցիկ կ'երգեն, քան հայ խումբերն անխտիր: Շնորհալի եւ եւրոպական երաժշտութիւն ուսած մեր խմբավարները, կիսով չափ հետեւելով մեր դասական հոգեւոր երգեցողութեան, մեր երգերը կ'աղճատեն «յաւելումներով », յաճախ « ա՛լա թուրքա » եղանակներով եւ մանաւանդ թրքական բնորոշ կերպով երգելով :

Ես ներկայ գտնուած եմ կաթողիկէ հայրերու մատուցած պատարագներուն, որտեղ խումբերը օտարներ եղած են եւ օտար խմբավարներէ ղեկավարուած, որոնք ոչ մէկ գաղափար ունեցած են մեր երգի վրայ : Վերջերս այդ պատարագներէն մէկուն մէջ կը մեներգէր հայ խմբավար մը, շատ գեղեցիկ կերպով: Վերջինէս դուրս մէկ տիրացու կ'երգէր հայ ոճով, իսկ պատարագիչն ինքը եւ միւս սարկաւագները՝ թրքավարի: Ֆրանսացիներէ կազմուած խումբը՝ սքանչելի, հինգ փորձէ ետքը : Եզրակացութիւնը ինքներդ ըրէք, պարոնայք եւ սիրելի հայ խմբավարներ :

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

(10 Շար.)

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍ

— Թռչուն մը անգամ չէք կրցած զարնել, որսո՛րդ աղբար :

— Ի՞նչ կ'ըսես, բադ մը զարկի :

— Թոյո՞վ թէ դայով :

— Հրացանո՛վ, բարեկամս, հրացանո՛վ :

ցուպը, եւ խոշոր շունս՝ թուպին, դուրս խոյացայ տունէս եւ մտա պարտէզը :

Այծը, փոքրիկ պարտէզին մէջ, հըսկայի երեւոյթ առած, կը լափէր, բոլոր հոն բանաստեղծօրէն շնչող ծաղիկները, կը լափէր նաեւ պատերէն կախուած կանաչ բոյսերը, եւ կը փորձէր առասպելական ծառին հաստ բունէն վեր մագըլցիլ՝ լափելու համար նաեւ անոր տարածուն ճիւղերը :

Ձեռքս ունեցած ցուպովս, եւ հետս առած թուպին, ձեռնարկեցի այծին կախարդական պարտէզէն վտարումին :

Գաւազանս կ'իջնէր ողնայարին վրայ, թմբուկի ձայներ հանելով : Բայց թուպին իր բոլոր սուր ակռաներով, այս այծին դիմաց անկարող, գլուխը կախեց, պոչը սրունքներուն մէջ առաւ, եւ փախաւ պարտէզին դուռնէն :

Մնացինք՝ ես եւ գաւազանս, այծին դիմաց :

Այս անգամ այծը, մեծ ոստում մը ընելով, եւ ծաղիկներուն վրայէն կոխկըռտելով, տիրաբար յառաջացաւ եւ մտաւ տնակէս ներս :

Կը տեսնէի, կռնակէն, անոր լեցուն, կախուած ծիծերը, որոնք կը ճօճէին սրունքներուն մէջտեղ :

Կը տեսնէի անոր ուժեղ գլուխը, կոտոշներով սպառնագին, եւ մուշտակը, որուն երկար մազերը կը կախուէին մինչեւ գետին :

Յուսահատութեամբ տեսայ, որ այծը, սրարշաւ անցնելով բակէն, մտաւ սենեակս, եւ անմիջապէս խոյացաւ դէպի ցած սեղանը, որուն վրայ դրուած էր ռատիօս : Կոտոշի հարուած մը տուաւ անոր մէկ կողին, բայց որ հրաշքով չկործանեցաւ :

Յետոյ, մուշտակին երկար թելերը փաթթուեցան սեղանին վրայ գտնուող լեցուն կաղամարին : Եւ վար գլտորող առարկաներու աղմուկ մը փրթաւ ...

Քաջաբար առջեւ անցնելով՝ ջանացի այծին գլուխը հեռացնել ռատիոյէն : Բայց յետոյքը կը զարնէր սեղանին : Վերջապէս գետնին վրայ փշրուեցաւ դեղին պնակ մը, որուն մէջէն Լիբանանի խոշոր խընձորներ դուրս գլտորեցան :

Այս անգամ այծը, նոր ոստում մը ընելով, ցատկեց սոֆային վրայ, եւ ձեռնարկեց հոն գտնուող կանաչբարձերը լափելու : Գաւազանը ձեռքս՝ անհաւասար կռիւի մը մէջ էի, ուժեղ եւ յամառ այծին հետ, որուն կոտոշները այլաբանական կենդանիներու կոտոշներուն համեմատութիւնները կը ստանային, գիւղական ցած առաստաղով համեստ սենեակիս, քարէ պատերէն ներս :

Վերջապէս, անհետացաւ, վիթխարի սեւ այծը, փոքրիկ պարտէզին, ճմլուած ծաղիկներուն վրայէն, վերջին ոստումով մը ...

×

ՀԻՒԱՆԴ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Տնակէս քիչ անդին, ծեր գիւղացի մը, իր տնակին մէջ, հիւանդ պառկած է : Պիտի մեռնի : Բայց այնքան տոկուն է, որ չի կրնար մեռնիլ :

Հողին մէջ խոր արմատ նետած կոճղի մը պէս, իր ութսուն տարիներուն հետ, ան կ'ապրի՝ շինական տունին չորս պատերուն կառչած :

Օրուան ամէն ժամուն, վերեւի նեղ ճամբայէն, մարդիկ կ'իջնեն դէպի տնակը : Իր հին բարեկամներն են :

Ամէնքն ալ իրեն պէս շատ ծեր, բայց դեռ կը քալեն եւ կրնան գալ տեսնել՝ իրենց չմեռնող բարեկամը : Անոր տոկունութիւնը իրենց յոյս կուտայ, ո՞վ գիտէ, թերեւս կարելի ըլլայ ուրեմն չմեռնիլ :

Հիւանդ մարդն ալ, տեսնելով իր ընկերներուն դեռ քալելը, յոյս կ'առնէ՝ խորհելով որ ինքն ալ անշուշտ պիտի կարենայ նորէն օր մը քալել ...

Եւ այսպէս, ամբողջ օրը, նեղ արահետէն վար կ'իջնեն, գիւղին ամէնէն ծեր բնակիչները : Գաւազաններու վրայ յենած՝ բայց յոյսով ափ կ'առնեն հիւանդ մարդուն տնակին դուռը, ուր մահը, սակայն, չի համարձակիր մտնել ...

×

ՄԵԼԻՉԱՆՏԻ ԱՒԱՉԱՆԸ

Տնակիս ետեւի բանջարանոցին մէկ անկիւնը, խոշոր բարտիին մը շուքին տակ, աւազան մը կայ : Հին քարերով շինուած, քառակուսի, խորունկ աւազան մը : Անոր մէջ, աշխարհէն մեկուսացած, երեք կարմիր ձուկեր կ'ապրին :

Հոն կը վազէ նաեւ, գիշեր ցերեկ, անդադար, լեռներէն հոսող անոյշ ջուր մը, բարակ թելի պէս, հետը իջեցնելով լոյսի կայլակ մը : Այդ իջնող ջուրը, փոքրիկ կլկլացող ձայն մը կը հանէ, որ խորունկ ցաւի եւ երջանկութեան մշտական տրտունջ մը կը տարածէ, շուրջի անշարժ օդին մէջ : Աւազանին չորս կողմը, լայն ողորկ քարերով շինուած շրջանակ մը կայ : Հոն է որ կէս օրին կ'երթամ նըստելու, արեւէն եփած այդ քարերուն վրայ : Կը փնտռեմ, կը գտնեմ երեք կարմիր ձուկերը, իրարու ետեւէ : Անոնցմէ մէկը, երբեմն պահուրտած կ'ըլլայ աւազանին մէկ մութ անկիւնին մէջ, հսկող բարտիէն կանաչ ջուրերուն խորը : Անիկա, անշուշտ, իր մելամաղձոտութեան պահը կ'ապրի այդպէս ...

Վազող ջուրը միշտ իր պզտիկ ձայնը կը հանէ : Բարտիէն քանի մը ջարդուած տերեւներ կ'իյնան : Կը նայիմ ժամերով ռոմանթիք աւազանին մէջ ...

Կատարեալ Մելիզանտի աւազան մը :

Այն աւազանը, որուն շուրջ Բէլէասը եւ Մելիզանտը, իրենց սիրոյ խաղերը կ'ապրէին, եւ որուն խորունկ կանաչ ջուրերուն մէջ, օր մը ինկաւ, Մելիզանտին մատանին ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

ԴԻՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Անմիջապէս դէպքը վաւերաթուղթով մը ստուգեցի եւ հոն հաւաքուած անձերէն ուսուցիչի մը եւ «ասեղ զարնող»ին ստորագրել տուի՝ իբրեւ վկայ : Ազատարար ինքնաշարժը եկած էր : Դեղին շիշը, դեղագիրս եւ փաստաթուղթը հիւանդին հետ ղրկեցի հիւանդանոց՝ սպասումի անհամբեր ժամեր սպասելով :

Իրիկուան դէմ լուրը եկաւ : Ստամոքսի լավաժէն եւ անհրաժեշտ ներարկումներէ ետք հիւանդը վտանգը անցուցած էր : Հաւատարիմ սպասուհիս, որ անձկութեամբ եւ աղօթքով կը հետեւէր հիւանդին վտանգալի պատմութեան, երեք օր գոհաբանական ծոմ բռնեց այս բարի լուրին համար :

Ժամանակի խնայողութեան համար երկու քննութեան սեղան ունէի մէկ սենեակի մէջ, մէկուն դեղագիրը գրած ատենս յաջորդ հիւանդը կը հանուէր :

Գիւղացի հիւանդները իրենց հագուստը ձորձակալէն կախել չեն գիտեր, գետին կը նետէին, ինչ որ փոշի ելլելուն պատճառ կ'ըլլար : Ատոր արգելք ըլլալու համար, հիւանդս երբ գիւղացի ըլլար, կը ստիպուէի կրկնել առանց ձանձրանալու .

— Ձեր հագուստները հանեցէք եւ պատէն կախեցէք :

Օր մըն ալ քննութեան պատրաստուող հիւանդս գտայ սա չնաշխարհիկ դիրքին մէջ. — Հագուստները դարձեալ եւ ամբողջովին գետին նետած եւ երկու ձեռքերով պատի ձորձակալէն կախուած՝ կը սպասէր : Այսինքն, պզտիկ թիւրիմացութիւն մըն էր եղածը, հագուստները կախելու տեղ՝ ինքը կախուած էր :

Ուրիշ օր մը, քննութեան համար մերկացած երախային գետին նետուած հագուստները ցուցնելով հարցուցի մօրը .

— Ինչո՞ւ պատէն չկախեցիք :

— Ախ, Տոքթոր, տղաս պզտիկ է, մեղքըցանք կախելու :

26 Սեպտեմբերին, առտուն, Կեսարացիները ինձ համար անմոռաց ողջերթ մը կազմակերպեցին Կեսարիոյ կայարանը տօնական օրերու եռուզեռը ցոյց կուտար այն օրը :

Կարելի չէր չփղձկիլ այն սրտազեղ եւ յորդուն համակրական արտայայտութիւններուն առջեւ, որոնք ցոյց կը տըրուէին հասարակութեան մը կողմէ իր բըժիշկին բարի ճամբորդութիւն մաղթելու եւ սիրոյ ու անկեղծ փարումի զգացումները յայտնելու համար :

Եւ ինչ որ առաւելապէս յուզեց զիս, ողջերթի եկող դպրոցական տղոց հեկեկանքն էր իրենց ծնողքներուն հետ : Ասոնք հակառակ աշխատասէր եւ ուսումնատենչ ըլլալուն, չէին ընդունուած Պոլսոյ գիշերօթիկ վարժարանները՝ տեղի չգոյութեան կամ պիւտճէի անբաւարարութեան պատճառաւ, եւ անհուն կարօտով՝ կը դիտէին նոյն շոգեկառքով «կարդալու համար» Պոլիս գացող իրենց բախտաւոր ընկերները :

Ծնողքները վերջին բարեխօսութիւն մը կը խնդրէին ինձմէ . «Մի մոռնաք մեզի, գիտէք մեր վիճակը ...» , ըսելով :

Ի՞նչպէս մոռնալ այդ տղաքը, նիւթական զրկանքներու եւ տգիտութեան խաւարին մէջ բացխփող լոյսի կայծոռիկները : Իրենց յառաջդիմութեան եւ ընտանիքին փրկութեան համար բախտին հետ մղած անհաւասար պայքարը եւ վերելքի գողգոթան :

Վեց տարի միասին կողք կողքի, սիրտ սիրտի ապրելէ ետք զանոնք մոռնալը ինքզինքը ուրանալու համազօր է :

Ուր էր թէ կարենայի մեզմէ քանի մը հարիւր քիլոմեթր անդին մեր հարազատներուն ապրած լուռ ողբերգութիւնը լեզուի բերել : Այն ատեն վստահ եմ, Պոլսահայ ժողովուրդը իր սրտին հետ քսակն ալ լայնօրէն պիտի բանար եւ ամէն անգամ որ իր զաւակներուն համար «դպրոց ընտրելու» դիրքին մէջ գտնուէր պիտի յիշէր այն միւսները, որոնք ուսումնատենչ զաւակ ունին՝ բայց դպրոց չունին :

Վեց տարուան Կեսարիոյ մէջ կատարած բժշկութիւնս, 50·000 հիւանդ քննելու տուած փորձառութեան հետ, եթէ միայն ծառայէր գաւառի ժողովուրդին ուսման կենսական պահանջքին արձագանգը ըլլալու, դարձեալ երջանիկ պիտի զգայի ես ինքզինքս :

(10 եւ վերջ)

ՉԱՆԱՉԱՆ — ՉԱՐՄԱՆԱՉԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԲԱՐԵՐԱՐԸ

Վերջերս գիշեր մը, լաւ հագուած, միջին տարիքի անծանօթ բարեսէր մարդ մը մտած է Նիւ Եորքի ժողովրդական թաղամասերէն մէկը եւ իր դէմ ելլողներուն 20, 50, 100 տոլարնոց թղթադրամներ բաժնած է :

Դրամ ստացողներէն ինը հոգի քանի մը ժամ յետոյ, չափազանց խմելէ ուշակորոյս վիճակի մէջ փոխադրուած են մօտակայ հիւանդանոցը, նախնական օգնութեանց մատուցման համար : Սակայն, սթափելէ յետոյ, անոնք կրկին դիմած են իրենց թաղամասի ըմպելարանները, անծանօթ բարերարին տուած դրամին մնացորդն ալ ծախսելու համար :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Չորս հարիւր ոսկի ցուցուց միայն, որուն երեք հարիւր ոսկին ինք վար դրաւ իր ճամբորդութեան եւ Փարիզի բնակութեան համար, եւ հարիւր ոսկին մօրը յանձնեց : Ֆապրիքան չորս հարիւր յիսուն ոսկի կը բերէր ուրեմն ամիրային թոռանը :

Այս կլորիկ գումարը ձեռք անցընելուն պէս, ճամբորդութեան պատրաստութիւններուն սկսաւ : Խաչը քանի մը անգամ Բերա ելաւ տիրոջը հետ եւ բեռնաւորուած գիւղ դարձաւ : Տան մէջ, այս իրարանցումներուն ոչ ոք կը հետաքրքրուէր բացի մամայէն, որ թէեւ պիտի չմխիթարուէր զաւկին բաժնուելուն, սակայն անոր լուռ ու մունջ մեկնումին ետեւը ամբողջ փառաւոր ու հրաշալի ապագայ մը ցոյց տրուելով իրեն, գիշեր ցորեկ նորէն ոսկեզօծ երազներով կ'օրօրէր իր հիւանդ երեւակայութիւնը եւ մանկական հրճուանքով մը կը ցնծար : Սոֆի, այն օրէն ի վեր, մեքենայի մը պէս կը շարժէր տան մէջ, ջանալով չթերանալ իր պարտականութիւններուն մէջ տիկինին հանդէպ, պարապ ատենները իր խուցը քաշուելով՝ արձակ համարձակ անձնատուր ըլլալու համար իր անդարմանելի ցաւին : Իր ընթացքը այնքան անհաղորդ եւ պաշտօնական եղաւ որ հանը մը վերջապէս օրին մէկը այդ բանը դիտել տուաւ տոքթորին :

— Մամա, ըսաւ ան, ասանկներուն շատ երես տաս նէ գլուխդ կ'ելլան. յանցանքը իմս է որ քիչ մը շատ կարեւորութիւն տուի : Ինչ եւ է, եղածը եղած է. կը տեսնաս որ գործիդ չի գար նէ կը ճամբես կը լմննայ կ'երթայ :

— Մեղք է, զաւակս, պատասխանեց մաման աւելի մարդկային :

Եւ գեղեցիկ առտու մը, բեռնակիրներ եկան Մարկոս ամիրային ապարանքը, արկղներ առին կռնակնին եւ տարին : Յետոյ մայր ու որդի, անոնց ետեւէն, առանց մէկուն բան մը ըսելու, թեւ թեւի ելան գացին : Դրացիները տեսան այս եղելութիւնը, բերանաբաց, եւ չկրցան ո եւ է որոշ մեկնութիւն տալ : Մինչեւ իրիկուն գիւղին մէջ լուր տարածուեցաւ թէ Տիկին Մարկոսեան եւ տոքթորը գիւղէն գացած էին : Քանի մը կիներ, որոնք իրենց կատաղի հետաքրքրութիւնը չկրցան զսպել, պարտէզին կողմէն կամաց մը ապարանքին խոհանոցը մտան՝ պառաւ խոհարարուհիին եւ Կիւլիւկ հանըմին վրայ իյնալու համար, որոնք դժբախտաբար դէպքի մասին նոյնքան տգէտ էին որքան իրենց դիմողները :

— Քա քուրուկ, մենք ալ պանէ խապար չունինք, ըսին անոնք, գացին ամա ուր գացին չիյտենք, վերջերնիս բարի ըլլայ :

Մեսաժըրիի շոգենաւով այն օրը մեկնեցաւ տոքթոր Մարկոսեան, լացերուն եւ հեկեկանքներուն մէջ իր մօրը, որ վերջին վայրկեանին տկարացեր էր : Մութը կոխելու մօտ էր, երբ հանըմը տրտմաթախիծ եւ խոժոռ, տուն դարձաւ :

Յաջորդ օրը, որ իր ընդունելութեան օրն էր, Տիկին Մարկոսեան գրեթէ զըւարթ շեշտով մը կը պատմէր իր հիւրերուն տոքթորին մեկնումին պատճառներն ու պարագաները, մասնաւորապէս պընդելով սա կէտին վրայ որ իր վերջին գիւտը եւ ուրիշ գիւտեր Փարիզի բժշկ. աշխարհին ծանօթացնելու եւ միեւնոյն ժամանակ տեղւոյն համալսարանները աչքէ անցընելու համար էր որ տոքթորը այդ ճամբորդութեան համակերպեր էր :

Եւ երկու օր չանցած ոչ միայն Հ... գիւղին հասարակութիւնը, այլեւ ամբողջ Պոլսոյ եւ Թուրքիոյ Հայութիւնը կ'իմանար հայ գիտական աշխարհին վարկը օտարին առջեւ բարձրացնելու ծառայող այս դէպքը, շնորհիւ փութկոտութեանը Արեւմուտք լրագրին, որ իր խմբագիրներէն մէկը շտապեցուց ամիրային աղջականը մօտ, կատարեալ տեղեկութիւններ քաղելու համար տոքթորին այդ տեղափոխութեան շարժառիթներուն եւ պարագաներուն վրայ : Խմբագիրը, որ ամէն խմբագիրներու պէս աշխարհի սովորական իրերը խոշորացոյցով կը դիտէր, թափ տուաւ իր գրիչին, իր երեւակայութեանը, ճոռոմ եւ ուռուցիկ ոճով մը ծանուցանելու համար Կոստանեանի արժանաւոր սանին մեկնումը : Այս առթիւ ծանօթ գիւտը նորէն յիշուեցաւ, եւ ապագայ դեռ անծանօթ գիւտեր յայտարարուեցան : Խմբագիրը սա վսեմ բառով կը վերջացնէր իր բանեժիռիքը : «Թող աշխարհ հասկնայ թէ Հայը ասանկ հանճարներ ալ կը ծնի » :

Տոքթոր Մարկոսեանին մեկնումը ամիրային տանը մէջ ոմանց ուրախութիւն պատճառեց, ոմանց տխրութիւն : Խաչօ, չգիտնալով ինչպէս յայտնել իր անսահման գոհունակութիւնը, իր սենեակը քաշուելով թեւերը վեր առած կը պարէր :

Կիւլիւկ հանըմ, այդ մեկնումին մէջ իր աղջկանը փրկութիւնը տեսնելով, սփոփանքի լայն հառաչանքներ կ'արձակէր, եթէ գիտնար որ այդ մեկնումը փրկութիւն մը ըլլալէ շատ հեռու, իրենց դժբախտութեան բուն շարժառիթը պիտի ըլլար ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Բոլորը նոյն դանդաղը ունին... կարելի չէ՞ր միայն խնդրել այդ «կասկածելի-ներէն» որ պատուոյ խօսք տան տունէն դուրս չելլելու : Որովհետեւ ամէն բանէ առաջ մարդկային արժանապատուութիւնն է որ վիրաւորած է :

Լը Մոնտ կը պատմէ պարագան , Ֆըրանս – Փրէս » գործակալութեան մէկ թղթակիցին՝ Առքատի Սթօլիփին որ 1911ին սպանուած վարչապետին զաւակն է , նախկին ուսանող Սէն – Սիրի , եւ ձերբակալուած կեսթափոյի կողմէ : Ուրիշ մը՝ Սպանացի լրագրող՝ Ակուսթին հրաւիրուած է օրը 2 անգամ ոստիկանատուն երթալ սոտրագրելու , բայց նոյն ատեն տեղեկատուութեանց Նախարարէն հրաւէր մը ստացած է ներկայ ըլլալու Խրուշչեւի մամուլի ասուլիսին .:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Սրբուհի Արապեանէ քան Ն. Ֆ., (իր ամուսնոյն՝ Յովհ. Արապեանի մահուան տարելիցին առթիւ) :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը.Մ.Ի կողմէ :
Ապրիլ 2ին , Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին : Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :
(Փառք Էքսփոզիսիօն) :
Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ ծիլ Ծօլայի նուագախումբը :
Կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի ա – շակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին , կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին , Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ , 28պիս , Րիւ Սէն Տոմինիք , մէթրօ Էվալիտ :

ԵՐԳ , ՊԱՐ , ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Պիտի ներկայացուին նաեւ հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր , ժամը21ին ,Քատէի սրահը : Կը խօսի Պ. Վ. Մելիքեան : Նիւթ՝ « Քիւրտերը իրենց անցեալովն ու ներկայով» : Կը հրաւիրուին լսարանականները ու ընթերցասէրները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ :
ՀԻՆԳՇԱՔ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը , օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարեգործական ձեռնարկներուն :

–ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ–

Լիոն.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը , ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի , 16 Մարտ , ժամը 15ին , Յովներու սրահը : կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէս :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար : Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան :
1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
TÉL. 927 01-72

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Կրճնոպլի մասնաճիւղին թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը , կիրակի , 20 Մարտ , ժամը 15ին ,դպրոցին մէջ :

Կարեւոր օրակարգ :

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ : Ժամը 18ին կը սկսի թէյասեղանը , որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Խաչուհիներու ամուսինները , հաճելի օր մը անցընելու համար :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պատիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մկկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը :

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Շաբաթ եւ Կիրակի ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20 : Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ , հեռախօս Թրինիթէն 27 – 35 :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝
Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս) : Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի :
Նիս.— Շահան Զօտեան
Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան :
Կրընոպլ. — Վ. Բարախեան :
Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան :
Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան :
Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան :
Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան :
Սէն Շամոն.— Ս. Ընարիկեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մուշ քաղաքէն վերին Թաղէն Պրսիկեան տունէն Յայկօեան երեք եղբայրներ , Յակոբ , Բենիամին եւ Արտաշ , որոնք այս վերջին պատերազմին ընթացքին կորսուած են : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին , եւ կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն :

KH. DERDERIAN
RUE SERPAIZE, MONTÉE DE RAMES
VIENNE - ISÈRE

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի Թիւը (215 – 216) , ճոխ եւ հետաքրքրական բովանդակութեամբ . —

Համբոյրը բժշկութեան մէջ (Խմբ). — Էկզեմայի մասին (Տոքթ. Բամպուճեան) — Սոխը եւ իր սննդական արժէքը (Տքթ. Մանուկեան).— Գիտութեանց Ակադեմիա Հայաստանի.— Մեր չնչած օդը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Արուեստական ցրտաթմբիր (Տոքթ. Գալուստեան). — Սրտի տագնապներու չուրջ (Փրոֆ. Լըճէկը).— Արեան փոխարինիչները (Փրոֆ. Ֆրոմ).— Եւ սիրեցի Հայաստանը (Ակադեմական Պիտրովսկի) — Քունը եւ մահը (Տոքթ. Աշճեան).— Ստոծանին եւ իր փորձանքները (Տոքթ. Այվազեան).— Տղաս ջղային է (Տոքթ. Տիաբֆին).— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տքթ. Պանճալի).— Ինչո՞ւ վիժում կ'ունենան կիները (Տոքթ. Ասմանազ). — Լուանալու ներու (սարալը) մասին (Շ. Նարդունի). — Արուեստական չնչառութիւն (խաչուհի).—

Տարեկան բաժանորդագրութեան պայմանները կը մնան Ֆրանսա 15 Ն. Ֆ. (1500), արտասահման 20 Ն. Ֆ. :

Մամուլին յանձնուած է Յունուար – Փետրուարի Թիւը , որու մէջ չատ հետաքրքրական յօդուած մը ,— Էշը ··· բժշկութեան մէջ (պատմական , գրական , գիտական ծանօթութիւններով) :

Բաժանորդագրութեան պայմանները .— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք) : Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆր. , երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.) :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :
Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սեբուհնդի , Սալ Քատէի մէջ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Պանէէօ Քաչանի խումբին կողմէ :
կիրակի, Մարտ 20, ժամը 16էն 24 :

167. RUE MONTMARTRE ի շքեղ սրահներուն մէջ: MÉTRO RUE MONMARTRE

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Attractions

Ճոխ պիւֆէ *Անակնկալները*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԻԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	»	»	»
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, *Պէյրութ* 1959, *Ա. Հատ.*	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, *թղթ.* 14, *լրկզմ*	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Զարեանց, *Պէյրութ* 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, *Պէյրութ*, *կզմ.*	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, *Փարիզ*, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. եպս. Պալաճեան, *Բ. Հատ. Փարիզ*, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ *Ա. Հատորը*, *Վիեննա*, 1922, *պատկերազարդ եւ կազմեալ*	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազիճեան, *Գահիրէ*, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմաճեան, *Պէյրութ*, 2 *հատոր* ·	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, *Գահիրէ*, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՒՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԴՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՋ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով .

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ // JEUDI 17 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8750 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4551

ՅԱՐԻԱՆ ԻԷՊՔԵՐԸ

ՖԵՐԱԹ ԱՊՊԱՍ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ.—

«ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ԿՌԻԻԸ »

—o—

« Ալժերական կառավարութեան» « վարչապետը », Ֆերաթ Ապպաս յատ – կանչական ճառ մը խօսեցաւ, Թունուզի մէջ, առջի օր : Յատկանշական այն իմաստով որ առանց բառեր ծամծմելու ճշդեց իր «կառավարութեան» ընտրած քաղաքականութիւնը՝ շարունակել կռիւը մինչեւ անկախութեան ապահովումը :

Մտորեւ ճառին գլխաւոր մասերը :

« Միջազգային կարծիքը գոհունակու – թեամբ նկատեց որ Փետրուար 17ի եւ 19ի մեր ճառերով կը ձգտէինք նպաստել Ալ – ժերիոյ խաղաղութեան : Մեր վերոյիշ – եալ յայտարարութիւնները յատակ ցոյց տուին թէ ոչ մէկ առիթ կ'ուզէինք կորսնցնել պատերազմը վերջացնելու հա – մար :

« Սակայն, Զօրավար տը Կոլ, իր վեր – ջին այցելութեան ընթացքին, սպաներուն եւ զինուորականներուն ըրաւ այնպիսի յայտարարութիւններ որոնք մեկնաբա – նութեանց չեն կարօտիր : Արդարեւ՝ իր յայտարարութիւններով եկաւ կրկնել գաղթատիրական հին ըմբռնումներն ու տեսակէտները : կարճ՝ Ֆրանսացի նախա – գահը փակեց խաղաղութեան եւ բանակ – ցութեանց դուռները :

« Ընդունելով ինքնորոշման սկզբունքը, այնուամենայնիւ չընտրեցինք թէ արդար արդիւնքի մը հասնելու համար պայման էր որ հանրաքուէն գործադրուեր ուղղա – միտ եւ օրինապահ պայմաններու տակ :

« Զօրավար տը Կոլի յայտարարու – թիւններէն յատակ կ'ըլլայ թէ Ֆրանսա – կան կառավարութիւնը կը վախնայ ժո – ղովուրդի ապագայ որոշումէն : Ատոր համար է որ Ալժերիոյ հարցը կ'ուզէ լու – ծել զինուորական միջոցներով :

« Ազգային ազատագրութեան բանակը, 1954 Նոյեմբեր մէկէն սկսեալ յատակ հասկցուց, թէ զինուորական յաղթանակի մը վրայ դրած՝ Փարիզի եւ Ալժէի մար – դոց յոյսերը ի դերեւ պիտի ելլեն ու վեր – ջապէս յաղթանակը մերը պիտի ըլլայ ու ձեռք պիտի ձգենք մեր անկախութիւնը :

« Ինչ կը վերաբերի Ալժերիոյ բաժա – նումը կրօնական եւ ցեղային համայնք – ներու, կազմակերպումը գաւառական ընտրութիւններուն ուր պիտի ընտրուին առաջուընէ նչանակուած մարդիկ եւ վեր – ջապէս զոյավիճակի մը ընորհումը, այս բոլորը կոչուած են պատերազմը չարու – նակելու :

« Երեւութապէս նոր ծրագիրներով, տը Կոլ կը փորձէ չարունակել եւ տեսա – կան դարձնել գաղթատիրութիւնը : Եւն., եւայլն :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

« Նիւ Եորք Հերըլտ» (Հանրապետա – կան), «երկու կողմերն ալ պէտք է քա – ջութիւն եւ վստահութիւն ցոյց տան» խո – րագրով յօդուածի մը մէջ կը գրէ, ի մի – ջի այլոց . —

« Ջնինք հաւատար որ դուռները փակ – ուեցան, որովհետեւ չատ Ֆրանսացիներ եւ Ալժերացիներ կան որ խաղաղութիւն կ'ուզեն :

« Ինչ որ ալ ըլլայ Ալժերացիներուն կասկածանքին պատճառները, իրողու – թիւն է, թէ տը Կոլ վերջ մը տալով ալ – ժերական գաղթականներուն ապաստա – նութեան նոր ուղիներու մէջ դրաւ Ալժե – րիոյ հարցը :

« Եթէ էլ ինը զօրավիգ չկանգնեցաւ տը Կոլին : Այս պատերազմին մէջ ուր ոչ ոք կը շահի եւ հինգ տարիներ ետքն ալ էֆ

ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՄԸ՝ ԱՊԱԶԻՆՈՒՄ

ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

—o—

ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱՐԵԼԻ՞ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ԳՈՑԱՑՆԵԼ

Ինչպէս գրած էինք, Երեքշաբթի, ժը – նեւի մէջ բացուեցաւ զինաթափութեան «տասներու» ժողովը : Արեւմուտքէն կը մասնակցին՝ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Քանատա, Իտալիա, իսկ Արե – ւելքէն՝ Խ. Միութիւն, Լեհաստան, Չե – խոսլովաքիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա :

Ժողովի նախօրեակին, երկու կողմերն ալ բաղձանք յայտնեցին որ «ժողովը ար – դիւնաւէտ» դառնայ, ուրիչ խօսքով, կա – րելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյա – ցնել՝ զինաթափութեան չուրջ :

Արդարեւ՝ Մ. Նահանգներու նախա – գահը նամակ մը ուղղած է իր պատուի – րակ՝ Ֆ. Իթընին եւ ըսած է. — «Մէկն ջանք պէտք է թափել որ յաջողութեամբ պսակուին խորհրդաժողովին աշխատանք – ները» : Իր կարգին՝ Խորհրդային Ներ – կայացուցիչը՝ Վալերեան Զօրին փափաք յայտնած է որ «ընդհանուր եւ կատար – եալ զինաթափութեան » մը չուրջ համա – ձայնութիւն գոյացուի : Ֆրանսայի պատ – ուիրակ՝ Փիւլ Մոք, այս առթիւ թղթա – կիցներուն յայտարարած է . — «Արեւ – մուտքի ծրագիրը նկատի առած է Ֆրան – սայի տեսակէտները : Արդարեւ՝ նախա – պատուութիւնը կ'ուզենք տալ կորիզային զէնքերու փճացումին (ռումբեր, հրթիռ – ներ եւայլն) , մեր կարծիքով — աւել – ցուցած է ան — փորձերու դադարեցու – մով հարցը չի լուծուիր, որովհետեւ եր – կու կողմերն ալ ունին կարեւոր թիւով

էլ ինը հեռու է՝ յաղթանակէն : Ինքնո – րոշման առաջարկը զոր աշխարհին առաջ խոստացաւ տը Կոլ, անմիջապէս որ կրա – կը զադրի միակ ճամբան է Ալժերիոյ ա – պագային համար :

« Խոստում մըն է որ դեռ կը պահէ իր արժէքը : Անհրաժեշտ է քաջութիւն եւ վստահութիւն ունենալ հասնելու համար բաղձալի արդիւնքին : Մեր կարծիքով Ալ – ժերացիները չատ բան պիտի կորսնցնեն եթէ երբեք քայլ մը առաջ չերթան » :

« Մ. Կուարտըն» (պաշտօնական). —«Ոչ մէկ յոյս բանակցութեանց եւ կրակի զա – դարեցման ուղղութեամբ» խորագրով կը գրէ. — « Զօրավար տը Կոլ եւ Ֆերաթ Ապպաս փակեցին Ալժերիոյ պատմու – թեան մէկ գլուխը : Շատ ալ յատակ չէ թէ ի՞նչ անցաւ – դարձաւ : Բոլոր փորձերը ի նպաստ կրակի զադարեցման, հասած են իրենց մեռեալ կէտին : Ատեն մը խօս – ուեցաւ Ֆրանսացի եւ էֆ էլ Էնի պատ – ուիրակներուն միջեւ տեղի ունեցող խո – սակցութեան մը մասին (Հանրաքուէի ե – րաշխաւորութեան չուրջ) , սակայն այս խօսակցութեանց ձախողութեան պատճա – ռաւ տը Կոլ իր կարծիքը փոխեց :

« Վերջին հաշուով , նախագահը, իր տեսակէտները յայտնեց , յատակ եւ մե – կին : Բայց այդ ըրաւ այնպիսի ձեւով մը որմէ կը թելադրուինք մտածել, թէ ինք չէր յաջողած հասկնալ թէ ի՞նչպէս պե – տութեան մը ղեկավարը կրնայ հաղոր – դակցիլ իր ժողովուրդին հետ ներկայաց – ուած այսպիսի բացառիկ պատեհութիւն – ներէն դուրս : Շատ յատակ եղաւ երբ յայտարարեց, թէ համակարծիք է կա – ցութիւնը ալժերական Ալժերիոյ մը կապ – ուած Ֆրանսային ու վերջապէս բացար – ձակապէս դէմ է անկախութեան եւ կցու – մին :

« Մինչ այդ պատերազմը կը չարունակ – ուի ու պիտի չարունակուի անորոշ ժա – մանակով մը: Ոչ մէկ յոյս բանակցու – թեան եւ կրակի զադարեցման » :

կորիզային ռումբերու պահեստ : Նման ո – րոշում մը կոչուած է պահելու ուժերու ներկայ զոյավիճակը ի հեճուկս միւս ազ – գերուն » :

Մէկ բան յատակ է : — Արեւելք եւ Ա – րեւմուտք համաձայն են «ընդհանուր եւ ամբողջական » զինաթափութեան չուրջ : Երեք հանդրուաններէ անցնող այս զինա – թափութիւնը պէտք է աւարտի չորս տա – րիէն (խորհրդային ծրագիր) իսկ արեւ – մուտքը չուզեր թուական նշանակել :

Խ. Միութիւն կը պահանջէ որ որեւէ « հսկիչ եւ ոստիկան մարմին» չկազմուի : Ըստ իրենց ծրագրին նման քայլ մը կա – րելի է առնել «ամբողջական զինաթա – փութեան հասնելէ ետք միայն» : Արեւ – մուտք համաձայն չէ, ընդհակառակն կ'ուզէ որ «քննիչ եւ հսկիչ » մարմինը գործի կոչուի առաջին իսկ առիթով :

ՋԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

Արեւմուտքի առաջարկը . —

Ա) Կազմել՝ զինաթափութեան միջազ – գային կազմակերպութիւն մը :

Բ) Սահմանափակ հսկողութիւն: Պե – տութիւնները կը տեղեկացնեն վերեւ յիշ – ուած կազմակերպութեան՝

1) Իրենց տրամադրութեան ներքեւ գտնուող ու հիւլէական ռումբ փոխա – դրելու կարելիութիւնը ունեցող՝ հրթիռ – ները, արուեստական արբանեակները եւ այլ զէնքերը :

2) Ճչդրիտ թիւը եւ պատկերը դասա – կան եւ կորիզային իրենց զէնքերուն , ինչպէս նաեւ զինուորականներուն թիւը :

Գ) Կրճատել զէնքերու եւ զինուորներու թիւը :

1) Երկուքեւկէս միլիոն՝ Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն համար :

2) Իւրաքանչիւր երկրի համար սահմա – նել զինուորականներու նուազագոյն թիւ մը :

Դ) Մասնագէտներ քննեն թէ ի՞նչպէս առաջքը պէտք է առնուի յանկարծական յարձակման մը եւ զինաթափութեան հս – կողութիւնը ի՞նչ ձեւով առաջ պէտք է տանիլ :

Խորհրդային առաջարկ

Ա) Կրճատել՝ դասական զէնքերը եւ զինուորականներու թիւը :

1) 1·700·000, Մ. Նահանգներու , Խ. Միութեան եւ ժող. Չինաստանին համար հաւասարապէս :

2) 650·000, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հա – մար :

Բ) Միւս երկիրներուն համար, Մակի միջոցաւ համաձայնութիւն մը գոյացնել :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

Արեւմտեան առաջարկ . —

Ա) Արգիլել՝ կորիզային ռումբեր փո – խադրող հրթիռներու գործածութիւնը :

Բ) Դադրեցնել կորիզային ռումբերու չինութիւնը , եւ պահեստի դրուածները վերաշրջուին :

Գ) Հսկողութիւն կատարել հրթիռնե – րուն վրայ :

Դ) Կրճատել ուժերը (նաեւ՝ դասա – կան) :

1) 2·100·000 Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան համար :

2) Նոյն ձեւով ուրիշ երկիրներուն հա – մար եւս :

Խորհրդային առաջարկ . —

Ա) Ջնջել՝ բոլոր բանակները :

Բ) Կազմալուծել՝ օտարերկրեայ զին – ուորական կայանները :

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

Արեւմտեան առաջարկ . —

Ա) Արգիլել չինութիւնը, բոլոր տեսա – կի զէնքերուն (կորիզային, տարրադի – տական եւ կենսաբանական) :

Բ) Այս զէնքերուն գործածութիւնը ար – գիլել :

Գ) Անջրպետի խաղաղեցում : (Հրթիռ եւ արուեստական արբանեակ) :

Դ) Ջնջել բոլոր պահեստները եւ դա – սական զէնքերը : Պահել այնքան որ ան –

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ կաթողիկոս – պատրիարք Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան Նախագահ խօսք առնելով տիեզերական ժողովին համար գումարուած հանդիսու – թեան մը ընթացքին յայտարարած է . — Տիեզերական ժողովը մեծ կոչ մը պիտի ըլլայ միութեան՝ ուղղուած համայն քր – իստոնեայ աշխարհին » : Ցիշելէ ետք թէ 943 միլիոն քրիստոնեաներ կան աշխար – հի մէջ որոնց 509 միլիոնը կաթոլիկէ , կարդինալը աւելցուցած է . — «Բաժնը – ւած համայնքները յայտնեցին իրենց բուռն հետաքրքրութիւնը հռոմէական յաուջիկայ ժողովներուն հանդէպ , մինչ բողոքական եկեղեցին, վերապահու – թեամբ ընդունեցաւ Պապին հրաւէրը » :

ՉՕՐ. ՎԵԿԱՆ կը ճշդէ թէ իրաւունք չէ տուած որ հրապարակուի իր անունով որ եւ է յայտարարութիւն, (տես Ցառաջ , Մարտ 13), համաձայն ըլլալով հանդերձ իրեն վերագրուած յօդուածին խորքին, Զօրավարը կը յայտնէ թէ միջազգային պատշաճութիւնները կ'արգիլեն իրեն որ հրապարակաւ դիրք ճշդէ Խրուշչեւի այ – ցելութեան առթիւ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ եւ Իսրա – յէլի վարչապետները՝ Ատրնաուըր եւ Պէն Կուրիոն տեսակցած են՝ Նիւ Եորքի մէջ : Խօսակցութիւնը եղած է մտերմական մթ – նոլորտի մէջ :

(Լուրերու շար. կարդալ Դ. էջ)

հրաժեշտ է ներքին ապահովութեան հա – մար :

Ե) Միջազգային հսկիչ մարմինը խիստ եւ բծախնդիր հսկողութիւն կը կատարէ՝ զինութիւններուն վրայ :

Խորհրդային առաջարկ . —

Ա) Քանդել բոլոր կորիզային զէնքերը եւ հրթիռները, ինչպէս նաեւ օդատոր – միղները :

Բ) Արգիլել չինութիւնը տարրալուծա – կան եւ մանրէաբանական զէնքերու : Քանդել՝ պահեստները :

Գ) Ջնջել՝ պատերազմական նախարա – րութիւնները, սպայակոյտները, զինուո – րական հաստատութիւնները եւ կազմա – կերպութիւնները, դպրոցները, զինուո – րական ծառայութեան կոչուող գրասեն – եակները, զինուորական վարկերը եւ հե – տազոտիչ հաստատութիւնները :

Դ) Հաստատել միջազգային քննիչ եւ հսկիչ մարմին մը :

ԾԱՆՕԹ.— Եթէ Արեւմուտքը համա – ձայն չգտնուի խորհրդային ծրագրին, Խրուշչեւ կ'առաջարկէ իրեն մասնակի զինաթափութիւն .—

Ա) Ստեղծել չրջագիծ մը, Եւրոպայի մէջ, ուր քննուին օտար զինուորներու ներկայութեան պարագան եւ ասոնց կրճ – ատման ձեւերը :

Բ) Ստեղծել ապահիւկեական չրջագիծ մը կեդրոնական Եւրոպայի մէջ (Ռափայ – քիի ծրագիր) :

Գ) Եւրոպայի երկիրներէն հեռացնել բոլոր օտար ուժերը, ինչպէս նաեւ ջնջել օտար զինուորական կայանները :

Դ) Ոչ – յարձակողական դաշնագիր մը ստորագրուի Ատլանտեան եւ Վարչաւայի ուխտերուն միջեւ :

Ե) Համաձայնութիւն մը առաջքը առ – նելու համար յանկարծական որեւէ յար – ձակման մը :

Արժէ նչել որ Արեւմուտքը, անցեալին, արդէն իսկ մերժած էր Խրուշչեւի այս ա – ռաջարկները :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Ամբողջատուն այցելեց Ցունաստանի մեր երիտասարդ ընկերներէն Դանիէլեա – նիէլեան, որ Գերմանիա, Անգլիա չրջա – պտոյտ մը ետք՝ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ վրայով կը վերադառնայ Ամէնք :

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՆՁԵՐԸ

« Ձեռագիր » բառը հիմակուան իմաստը չունէր առաջ: Մենք հիմա առհասարակ ձեռագիր կը կոչենք ինչ որ ձեռքով գրուած է: Իսկ հին ատեն այս բառը ունէր բոլորովին տարբեր նշանակութիւն: «Ձեռագիր էր կոչւում ձեռքով գրուած ամբողջական գիրք – մատեանը, որը, մեծ մասամբ, ամփոփուած էր լինում կաչեպատ դրոշմազարդ կազմերի մէջ »: Ա. Գ. Աբրահամեան այս ձեւով կը մեկնաբանէ ձեռագիր բառը իր շահեկան գործին մէջ՝ «Մատենադարանի ձեռագիր գանձերը», որ լոյս տեսաւ անցեալ տարի (1959), Երեւանի մէջ:

Աբրահամեանի այս գրքոյկը, ընդամէնը 142 էջ, հարուստ է թանկարժէք տեղեկութիւններով ընդհանրապէս հայ գրքի, մասնաւորաբար հայերէն ձեռագրերու մասին: Երեւանի պետական մատենադարանը այժմ ունի «հին հայերէն (գրաբար) եւ Արեւելքի մի շարք լեզուներով գրուած աւելի քան 11·000 ձեռագիր հատորներ եւ հարիւր հազարաւոր վաւերագրեր», ինչպէս կը հաստատէ Ա. Գ. Աբրահամեան:

Դարձեալ, համաձայն Աբրահամեանի վկայութեան, « մատենադարանում կան այնպիսի ձեռագրեր, որոնք անվիճելի, համաշխարհային նշանակութիւն ունեցող ունիկումներ են» (կը կարծենք, թէ այս բառը՝ ունիկում՝ պէտք է հասկնալ « միակ օրինակ» իմաստով):

Հայաշխարհի մէջ մատենադարաններ կայի՞ն արդեօք «ի հնումն»: Հայագէտներէն ոմանց կարծիքով՝ մատենադարան գոյութիւն ունէր, Հինգերորդ դարուն, Էջմիածնի մէջ: Իբրեւ փաստ այս վկայութեան, կը յիշատակուի Ղազար Փարպեցիի կողմէ մարզպան Վահան Մամիկոնեանի ուղղուած մէկ նամակը, ուր պատմիչը կը բողոքէ այն մասին, որ Էջմիածնի միաբանութիւնը բռնագրաւած է իր ձեռագրերը եւ արտաքսած է զինք Մայր Աթոռէն: Ներելի է ուրեմն ենթադրել, որ Հինգերորդ դարուն մատենադարան կամ «գրքատուն» մը կար Էջմիածնի մէջ եւ Փարպեցիի ձեռագրերը գրուած էին հոն, իբրեւ միաբանութեան սեփականութիւն:

Արդ, եթէ Ե. դարուն մատենադարանի պէս բան մը կար Էջմիածնի մէջ, մատենադարանի պէս բաներ պէտք է գտնուէին նաեւ միւս վանքերուն մէջ, ինչպէս են, օրինակ, Անին, Հաղբատը, Սանահինը՝ Շիրակի մէջ, Նորավանքը, Գլաձորը, Երերուքը, Տաթեւը՝ Սիւնեաց գաւառին մէջ, Հռոմկլան, Սիսը, Դրազարկը, ըՍկեւռան, Ակները՝ Կիլիկիոյ մէջ, Նարեկը, Աղթամարը, Խիզանը՝ Վանայ նահանգին մէջ, եւ բազմաթիւ ուրիշ վանքեր՝ Հայաշխարհի մնացեալ գաւառներուն մէջ:

Ուշագրաւ մանրամասնութիւն մը. — Գրատան շէնք մը կառուցուած է քիւրտ իշխանի մը կողմէ, 1235 թուականին: Շէնքին ճակատը կայ հետեւեալ արձանագրութիւնը. « Ի թուին ՈՅԴ (1235) ես՝ քուրդս եւ ամուսինն իմ Խորիշահ, շինեցաք զգրատունս եւ հաստատեցաք զմատուռս յանուն դստեր մերոյ Մամայխաթունին, որ տարաժամ փոխեցաւ ի Քրիստոս»:

Քրիստոնեա՞յ էր այս քիւրտը, թէ՞ քրիստոնեայ էր միայն իր կինը՝ Խորիշահ: Յայտնի չէ: Յայտնի է սակայն, որ քիւրտ մը գրատուն եւ մատուռ կառուցանած է:

Յիշատակարանի մը մէջ տեղեկութիւն կայ այն մասին, որ Փիլիպպոս Կաթողիկոս ձեռք կը բերէ «զգրեանց բազմութիւնս զանազան մատենից, առ ի լրումն հոգեւոր եւ մարմնաւոր ախորժակաց »: Սակայն Էջմիածնի մատենադարանը նոր ձեռագրերով կը հարստանայ Փիլիպպոս Կաթողիկոսի յաջորդ Յակոբ Ջուղայեցիի օրով (1655 – 1680):

Էջմիածնի մատենադարանը, ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերուն, ներկայ ըմբռնումով մատենադարան մը չէր, ինչպէս կը վըկայեն ժամանակակիցները: Աւելի շատ կը նմանէր պահեստարանի, քան մատենադարանի: Ձեռագրատունը տեղաւորուած էր նկուղներու մէջ, իսկ ձեռագրերը խառնիխուռն լեցուած էին իրարու վրայ: Արգիլուած էր այցելուներուն ցոյց տալ ձեռագրատունը, կանխելու համար ամէն տեսակ գողութիւն եւ յափշտակութիւն: Ակադեմական Պրոսէ իրաւամբ կը նկատէ, որ Էջմիածնի միաբանները թոյլ չէին տար օտարերկրացիներուն՝ մուտք գործել մատենադարան կամ գանձատուն, որովհետեւ կը վախնային գրգռելէ անոնց ընչաքաղցոութիւնը » :

Սիմէոն Երեւանցի Կաթողիկոսն էր (1763 – 1780), որ առաջին անգամ կարգ ու սարք հաստատեց մատենադարանին մէջ եւ յանձնարարեց ցուցակագրել ձեռագրերը ու կնքել Էջմիածնի գրատան կնիքով: Դարձեալ Երեւանցիի յանձնարարութեամբ սկսաւ հաւաքումը վաւերագրերու, որոնք անուշադիր թողուած էին մինչեւ իր օրերը:

1828ին, ռուսեւթուրք պատերազմէն ետք, որոշ չափով անհետացան Էջմիածնի գանձատան նկատմամբ գոյութիւն ունեցող վախերը: Ներսէս Աշտարակեցիի կարգադրութեամբ՝ նկուղներէն դուրս հանուեցան ձեռագրերը եւ խնամով զետեղուեցան մասնաւոր պահարաններու մէջ:

Առաջին անգամ Էջմիածնի ձեռագրերը ցուցակագրեց Յովհ. վրդ. Շահխաթունեան, 1837 թուականին: Քանի մը տարի ետք, 1840ին, այդ ցուցակը Ֆրանսերէնի եւ ռուսերէնի թարգմանեց ակատ. Պրոսէ: Սակայն ամբողջական չէր ցուցակը. արձանագրուած էին մատենադարանի ձեռագրերէն միայն 312ը:

Յայտնի գիտնական Հաքստհաուզէն կ՚ուզէ այցելել Էջմիածնի ձեռագրատունը: Միաբանները կը մերժեն ընթացք տալ անոր խնդրանքին՝ այն առարկութեամբ, որ մատենադարանի բանալին... կորսուած է:

1837ին Էջմիածին կ՚այցելէ ցարը՝ Նիկոլա Ա. եւ փափաք կը յայտնէ օտար լեզուներով եւս հրատարակուած տեսնել ձեռագրերուն ամբողջական ցուցակը: Պաշտօն կը տրուի Դանիէլ վրդ. Շահնազարեանին՝ կազմել պահանջուած ցուցակը: Արդարեւ, վարդապետը կը ցուցակագրէ Էջմիածնի ձեռագրերը, թիւով 2340: Նկատենք անցողակի, որ Մայր Աթոռի մատենադարանը 1892ին ունէր3158 ձեռագիր, 1897ին՝ 3338, 1906ին, 3788, իսկ առաջին աշխարհամարտի նախօրէին՝ 4060:

1915ին, առ ի զգուշութիւն, Էջմիածնի բոլոր ձեռագրերը կը փոխադրուին Մոսկուա, ապա՝ պատերազմի աւարտին՝ կրկին կը բերուին Էջմիածին:

1916ին, արեւմտահայութեան համար ողբերգական այդ օրերուն, Աղթամարէն, Կտուց անապատէն, Վարագէն եւ Վանէն կը հաւաքուին եւ Էջմիածին կը փոխադրուին 1526 նոր ձեռագրեր ու կը միացուին Էջմիածնի ժողովածուին:

1920 Դեկտեմբեր 17ի դեկրետով կը պետականացուին Էջմիածնի մատենադարանն ու ձեռագրատունը: Յետագային՝ հետզհետէ Երեւան կը բերուին եւ ընդհանուր ժողովածուին կը միացուին Լազարեան ճեմարանի, Ներսիսեան դպրոցի, Սեւանի, Տաթեւի եւ այլ ժողովածուներ ալ: Մասնաւոր անձերէ կը գնուին ուրիշ ձեռագրեր եւս:

1939ին Էջմիածնի մատենադարանը կը փոխադրուի Երեւան եւ կը տեղաւորուի հանրային գրադարանի շէնքին մէջ: Վերջերս կառուցուեցաւ նոր շէնք մը, ուր եւ տեղափոխուեցաւ մատենադարանը ամբողջութեամբ:

Ներկայիս մատենադարանը ունի 9786 հայերէն եւ 675 օտար լեզուներով ձեռագրեր, 1840 պատառիկներ, մօտ 2000 պահպանակ պատառիկներ եւ քանի մը հարիւր հազար վաւերագրեր:

Ահա ազգային հարստութիւն մը՝ անհաշուելի արժէքով եւ համաշխարհային նշանակութիւն ունեցող մի – օրինակներով:

Այս բոլոր տեղեկութիւններէն ետք, զորս գրեթէ ամբողջութեամբ քաղեցինք Ա. Գ. Աբրահամեանի արդէն յիշուած գործէն («Մատենադարանի ձեռագիր գանձերը»), կը մնայ քանի մը խօսք ընել գրիչներու, գրչագրերու եւ գրչութեան արուեստի մասին, դարձեալ իբրեւ աղբիւր ունենալով Աբրահամեանի մեծարժէք ուսումնասիրութիւնը:

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

"ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ"

ԽՄԲ.— Շահեկան գիրք մը: Հեղինակ՝ Գ. Ս. Գարոլ ծնած է Լեհաստան 1924 – ին: Թունդ ձախակողմեան, 1939ին Խ. Միութիւն կ՚ապաստանի: Յաջորդ տարին, կարգ մը երեւակայեալ ոճիրներու ամբաստանութեամբ՝ Սիպերիա կ՚աքսորուի: Բ. աշխարհամարտի ընթացքին կամաւոր կարմիր բանակին մէջ, պատերազմէն ետք իր ուսումը կ՚ամբողջացնէ Ռուսաստան եւ իր հայրենիքը կը վերադառնայ Լեհաստանի խորհրդայնացումէն ետք: Բայց ի տես խորհրդային վարչաձեւին չափազանցութեանց, իր երկրէն կը փախչի դէպի Արեւմուտք եւ կը նուիրուի լրագրական ասպարէզին, աշխատակցելով ամերիկեան մեծագոյն թերթերուն: 1956ին, Արեւելք – Արեւմութք «բանակցութեան» շրջանէն օգտուելով՝ կ՚այցելէ իր հայրենիքը, ապա Մոսկուա եւ ի վերջոյ Ամերիկա կ՚երթայ՝ հետեւելու վարչապետ Խրուշչեւի պաշտօնական այցելութեան:

Ստորեւ շահեկան էջեր այդ գիրքէն:

« Ընկերվարութիւնը կարելի՞ է իրագործել մէկ երկրին մէջ միայն » հարցուցած են, 1925ին Ռատէքին. «Այդ երկրին բնակիչներուն դժբախտութեան համար, այո՛» պատասխանած է ան: Սրամիտ տրամաբանութեամբ մը ըսուած այս խօսքը, խորհրդային պատմութեան առաջին քսանըհինգ տարիներուն պատկերը կուտայ: Կարելի է վիճիլ հաստատուած ընկերութեան բնոյթին վրայ, բայց ոչ անոր համար կատարուած զոհողութիւններուն մասին: Տաժանելի շրջանին հաշուեկշիռը կարելի չէ ներկայացնել արտադրութեան աճումի վիճակագրութիւններով եւ պարտադիր աշխատանքի լրծուածներուն թիւով:

Անոր յիշատակը անջնջելի կերպով արձանագրուած է այդ շրջանը ապրողներուն հոգիին եւ սրտին մէջ: Ուրիշ ոչ մէկ երկրի մէջ մօտ անցեալ մը այնքան խոր հետքեր ձգած է մարդոց վրայ: Այս իմաստով կարելի է ըսել թէ այժմ գոյութիւն ունի «խորհրդային մարդ» մը:

Շատ դիւրին է հանդիպիլ երիտասարդներուն եւ խօսիլ անոնց հետ: Օտարներէն չեն վախնար, թերեւս կ՚անգիտանան թէ անցեալին վտանգաւոր էր տեսնուիլ « դրամատէրի» մը հետ: Ես զանոնք տեսայ ամէն տեղ, Մոսկուայի համալսարանը, թատերասրահներուն մէջ, փողոցը կամ մարզադաշտերուն վրայ եւ նշմարեցի թէ առիթ կը փնտռէին խօսելու իրենց վրայ եւ իրենց երկրին մասին:

Մոսկուայի հանրակառքին մէջ 19 տարեկան ուսանող մը որուն ճամբան հարցուցած էի, անմիջապէս որոշեց «հրաժարիլ» իր դասընթացքներէն, ինծի ընկերանալու եւ հետս վիճելու համար: Մինչեւ իսկ գնաց իր ընկերներէն երեքը բերելու եւ տղոց հետ միասին ժամերով պտըտեցանք, Տինամօ մարզադաշտը շրջաւորող ամայի պողոտաներուն վրայ: Զորս խօսակիցներէս մէկը՝ զօրավարի մը զաւակն էր, միւսը գրագէտի մը, երրորդը արհեստաւորի մը, և վերջինը գաւառի պաշտօնատարի մը: Հարցուցի թէ ի՞նչ կը մտածեն Սթալինի մասին: Այս հարցով շատ ալ չէին հետաքրքրուէր. «հարցուս պատմած է թէ ծնելէս քանի մը ամիս ետք, 1937ին, քիչ էր մնացած որ աքսորուէր » ըսաւ անոնցմէ մէկը, սակայն նկատեցի որ շատ ալ տպաւորուած չէր այդ «դէպքէն»: Ուրիշ մը ուզեց չեշտել. — « Անկարելի է որ Սթալին գործած ըլլայ այն ոճիրները զորս Խրուշչեւ անոր կը վերագրէ: Ամբաստանագրին մէջ նշմարած էի անհաւանական թուականներ եւ տեղեր, բայց ալ չեմ յիշեր թէ որո՞նք»: Զօրավարին զաւակը որևէ տեսակէտ չունէր մենատէրին վրայ, նախընտրեց իր յուշերը պատմել, կեդրոնական Ասիոյ խոպան հողերու մէջ, հունձքի համար իր կամաւոր աշխատանքի կեանքէն:

Գրագէտին տղան մեծ համակիր մը էր, ամերիկացի վիպագիր Հիմինկուէյի: Բացատրեց թէ հակառակ իր ջերմ փափաքին դեռ չէր կրցած ձեռք ձգել «Անոր համար որ մահազանգը կը հնչէ» հատորը. բայց ծանօթ է վէպին պատմութեան. — Վիճաբանութեան ակումբ մը ունինք, անշուշտ առանձնական, ուր իրարու կը պատմենք մեր կարդացածը »:

Հարցուցի թէ ի՞նչպէս ձեռք կը ձգեն օտար գրագէտներու երկերը. —

« Օրինակներ կը հասնին որոնք ձեռք ձեռք կ՚անցնին: Մի կարծէք թէ ոչինչ գիտենք արեւմուտքի մասին, որովհետեւ Փարիզի թերթերը թերթավաճառներուն մօտ ծախու չեն դրուիր եւ կամ ամերիկ-

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կոմիտաս Հայր Սուրբը բազմահմուտ էր արուեստներու մէջ՝ երաժիշտ, գիտուն, բանաստեղծ, նոյն իսկ նկարիչ:

Իր հնարած երգերն եւ ի միջի այլոց, Յովմ. Թումանեանի գողտրիկ «Կաքաւիկ»ը, Յովհ. Յովհանիսեանի «Ծիրանի ծառ»ը՝ երգուած իր սիրելի աշակերտ Վահան Առաքելեանէ, շատ սիրուն: Յետագային վերջինս օփերայի երգիչ դարձաւ: Կոմիտասի հմուտ աշակերտներն էին՝ Առաքելեանը, Խոսրով Փախչանեանը, որ իր օգնականն էր խումբի համար, Սաքօ Յակոբեան համակրելի երաժիշտը եւ Ստեփան Բաղրեան, ատլետ եւ երգիչ:

Հայր Սուրբը բանաստեղծ էր: Մեզի կարդացած է իր «խաղ»երը, «պարապ վախտի խաղալիք», ինչպէս ինքը կը յորջորջէր, գողտրիկ ոտանաւորներ իւրայատուկ սեփական ոճով, նոյն իսկ արդիական, որ չուզեց տպագրել: Իր մահէն ետքը լոյս տեսան քանի մը կտորներ: Վարդապետը, սկտած էր Օփերա գրել, յատկապէս Թումանեանի «Անուշ»ի համար, սակայն հսկայ գործը, ժողովրդական երգերու կիտուած ատաղձը մշակելու արդեօք լի ու լի բաւական չէ՞ր:

Հայր Սուրբը շատ սիրուն կը գծագրէր եւ փոքրիկ պատկերներ կ՚ոճաւորէր: Շատ կը սիրէր մեր հին մանրանկարներն ու որմնանկարները, բարձրաքանդակ զարդերը: Անշուշտ իր տետրակներուն մէջ գտած են երգիչ հաւքի նկարը իր ձեռքով գծագրած: Այդ հաւքը իր արուեստի անձնական նշանն էր:

Քանի մը ընկերներու հետ ես ալ ոչ բարով «նկարիչ» էի, աւելի շատ այդ յաւակնութիւնն ունէի: Հայր Սուրբը մեզմով շատ կը հետաքրքրուէր, կ՚օգնէր մեզի իր ցուցմունքներով եւ խորհուրդներով, մինչեւ անգամ ներկեր կը նուիրէր մեզ, իր աղքատիկ լումայէն: Օր մըն ալ սուրբի համեստութեամբ նստաւ, որ դիմանկարը մատիտով նկարեմ, նկարըն ալ վերցուց եւ տարաւ: Մեր ողորմելի նկարչատունը եւ նկարները հպարտութեամբ ցոյց կուտար հայ եւ օտար այցելուներու, Զօպանեան, Թէքէեան, Չիֆթէ Սարաֆ, Սիամանթօ եւայլն: Մէկ օր ալ, առանց մեզի նախօրօք իմաց տալու, Թիֆլիսէն բերել տուաւ նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանը, որ մնաց քանի մը օր եւ Կոմիտասի յորդորով քանի մը դասեր տուաւ, խորհուրդներ եւ մեզի համար մէկ երկու փոքրիկ բնանկարներ նկարեց իւղաներկ, յիշողութեամբ:

×

Ինչպէս տեսանք, Հայր Սուրբը բարձր լինելով հանդերձ, պարզ էր, շատ մօտիկ վարուող ամենախոնարհ մարդկանց հանդէպ: Հաճոյքով կը մտնէր մեր ընտանիքներէն ներս հիւրասիրուելու: Ուրիշ վարդապետներու նման հպարտ չէր, այլ ընդհակառակն համեստ, խոնարհ եւ մըտերիմ: Ուրախ – զուարթ, առանց մի բոպէ տատանուելու կ՚ընդունէր հրաւէրը, ներս կը մտնէր, թերեւս, կատակախառն խօսքեր, երգ: Անմիջապէս կ՚ընտելանար մանուկներու հետ: Զնայած իր արտաքին թեթեւարեան, ամէնքը զինքը կը սիրէին ակնածանքով եւ յարգանօք, այս տիպար հայ հոգեւորականը, որը բնաւորութեամբ եւ իր բարքերով կը յիշեցնէր իտալացի սուրբ Ֆրանչեսկօն, նոյնպէս պարզ համեստ եւ ժողովրդական:

Կոմիտաս վարդապետը արդէն անպաշտօն ազգային Սուրբն է մեր բազմաչարչար, նահատակուած Սուրբը: Կոմիտասը մեռած չէ, ողջ է եւ կ՚ապրի հայ հոգիներու մէջ թէ ինքն անձնապէս եւ թէ իր մեծ գործը, հայ երգը:

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

(11 եւ վերջ)

Ֆինլանտայի եւ ընդհանրապէս Պալթեան երկիրներուն մէջ, այր մարդիկը ոչ կիները կրնան բոլորովին մերկ լողալ ծովուն կամ լիներուն մէջ, բայց ամօթ կը նկատուի հրապարակային համբոյրը:

եան ճագի սալերը կումերու մէջ : Զայնե – րիզի վրայ կ'արձանագրենք ձայնասփիւ – ռին սփռումները եւ կամ կը վերարտա – դրենք այս կամ այն միջոցաւ մեր ձեռքը անցած սալերը : Շատ լաւ կը ճանչնանք Արմաթրոնկը, Մայլզ Տէվիզը, Էլա Ֆիտ – ձերլըը : Մինչեւ իսկ Հուլա – Հուփը ու – նկնդրութեան» :

Երիտասարդ խօսակիցներուս քաղաք – հակասական էին : «Որուչչեւ ըսաւ ա – սոնցմէ մին — մեր դեկավարներէն լա – ւագոյնն է, միշտ կ'աչխատի կապ հաստա – տել հասարակ քաղաքացիին հետ » : Սա – կայն քիչ ետք, աւելցուց. — «Մոլոթովը եւս երեւելի անձնաւորութիւն մըն էր : Անոր մէկուսացումը անարդար կը հա – մարիմ » : Ինչ որ ալ ըլլայ, երիտասարդներուն համարձակ դատողու – թիւնն էր՝ վարչաձեւին քաղաքական բնոյթին մասին եւ օտարականի մը առջեւ : Այն տպաւորութիւնը կը կրէի թէ նոր Ռուսաստան մը ծնելու վրայ է, ա – ւելի մատչելի, աւելի բաց քան ինչ որ տեսած էի անցեալին :

Ցնտեսական ծրագիրները պիտի իրա – գործուին ամէն գնով : Միակ հարցը այն է թէ խորհրդային ժողովուրդները ի՞նչ գին պիտի վճարեն : Եթէ միջազգային կա – ցութիւնը չարունակուի լարուած մնալ, եթէ զինարշաւը իր ներկայ թափով ըն – թանայ, այդ գինը մեծ պիտի ըլլայ : Ասոր համար է որ Որուչչեւ կը բաղձայ որ վերջ տրուի միջազգային ներկայ ձիգ կացութեան, որպէսզի իր հայրենակից – ներուն պարտադրելիք զոհողութիւնները չատ ծանր չըլլան : Հին սերունդը չուզեր որ իր զաւակները եւ թոռները իրենց կարգին ենթարկուին անցեալի ծանր զրկանքներուն : Գիտեն թէ որքան ծանր կը ճնշէ վինարշաւը, երկրի ներքին կեան – քին վրայ, եւ կ'ուզեն որ Ռուսաստանն ալ ազատ դրամատիրական երկիրներու յարձակումի մը մղձաւանջէն : Կ'ուզեն մրցակցութիւն մը, բայց ոչ զէնքի, այլ խաղաղ ապրելակերպի մը :

Ուստի ի՞նչ պէտք է ընէ Արեւմուտքը Խորհրդային այս նոր կեցուածքին առ – ջեւ :

Արեւմուտքը չահ ունի՞ որ զարգանան ներկայ տնտեսական եւ առեւտրական փո – խանակութիւնները, երկու պլօֆներուն միջեւ : Վերջ տա՞լ զինարշաւին, որ Որ – ուչչեւ յաջողի գլուխ հանել իր ծրա – գիրները : Կարելի՞ է վստահիլ մարդու մը վրայ որ գուցէ այլեւս մենատէրը մը չէ, բայց չի ծածկեր իր վերջին նպատա – կը, այն է իր դաշտիարականին յաղթա – նակը, բոլանդակ աչխարհին մէջ :

Այդ նպատակին փաստն է խորհրդային Միութեան քառասուն տարիներու պատ – մութիւնը : Ապահովութեան զօտին, զոր արեւմուտքը Ռուսաստանի չուրջը դրաւ, պատճառ չեղաւ որ Խորհրդային Միու – թիւն չիրագործէ իր հինգամեայ ծրա – գիրները : Ռուսաստան նուազ հզօր դուրս չեկաւ, այլ դարձաւ աւելի ազդամոլ եւ կասկածոտ դրամատէր պետութեանց դէմ : Արեւմուտքի պաշարումը պատճառ դարձաւ Սթալինի մենատիրութեան : Այս մասին այլեւս վէճ չկայ, մինչեւ իսկ անոնց կողմէ որ դեռ երէկ կը պաչտպա – նէին «անզիջող» քաղաքականութիւնը Խորհրդ· Միութեան հանդէպ :

Անհեթեթ պիտի ըլլար վերսկսիլ նոյն սխալները : Արեւմուտքի չահը կ'ուզէ որ խորհրդային աչխարհը լայն բանայ իր դուռները : Լարուած կացութեան թուլա – ցում մը պիտի նուազեցնէր երկու պլօֆ – ները իրարմէ զատող խրամատը : Աւելին՝ պատճառ պիտի ըլլայ որ Խորհրդային Միութիւնը աւելի ժողովրդավար դառ – նայ : Որուչչեւ Ամերիկայի մէջ Այզընհաուըրին յայտարարեց . — « Ձեր թոռ – ները համայնավար իրաւակարգի մը տակ պիտի ապրին», ապագան ցոյց պիտի տայ թէ որքան իրական է այդ հաւաստումը : Բայց Այզընհաուըր կրնար պատասխա – նել . — »Ցամենայն դէպս ձեր թոռները ոչ սթալինեան եւ ոչ ալ ձեր ներկայ ի – րաւակարգին տակ պիտի ապրին » : Ի՞նչ պիտի ըլլայ քսան Ղամ երեսուն տարիէն՝ խորհրդային իրաւակարգը : Այս՝ կա – խում ունի մեծապէս Արեւմուտքի քաղա – քականութենէն :

Երեք տարի առաջ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Որուչչեւ յայտարարեց «միջազգային քաղաքականութիւնը կը նմանի կաղամբի մը, անոր կուրծին հասնելու համար պէտք է որ թերթերը կեղեւենք» : Այդ կուրծը Ամերիկայի եւ Խորհրդային Միութեան յարաբերու – թիւններն են» :

Այս ուղղութեամբ մեծ դեր վիճակուած է Ֆրանսայի : Արդարեւ՝ Ռուսերը սնած են 1789ի Ֆրանսական մեծ յեղափոխու – թեան նշանախօսքերով : Հոս, Ֆրանսայի եւ ոչ Ամերիկայի մէջ է որ կրնան դտնել իրենց սրտին եւ հոգիին խօսող մտաւոր սնունդը : Փարիզի մէջ, Որուչչեւ պէտք չունի բացատրելու թէ արջեր չեն պոը – տիր այլեւս Մոսկուայի փողոցներուն մէջ եւ խորհրդային դեկավարները կոտոչ չու – նին իրենց ճակտին վրայ : Նոյնպէս, Ֆը – րանսայի մէջ, ոչ ոք պիտի ջանայ համո – զել Որուչչեւ թէ փոքր ձեռնարկու մը ա – ւելի բարձր դեր կը կատարէ երկրին ար – տադրութեան ծրագրեալ վերելքին մէջ՝ քան պետութիւնը, եւ թէ ժողովուրդի մը ունեցած ինքնաչարժներուն թիւը չափա – նիշն է իր երջանկութեան :

Մէկը կ'ըսէ ծանօթ դերասանի մը :

— Ձեմ կրնար հասկնալ, թէ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, որ դուք այսքան հասնելի էք ըն – կերութեան մէջ եւ այնքան ձանձրալի՝ բեմի վրայ :

— Պատճառը շատ պարզ է, կը պա – տասխանէ դերասանը : Բեմի վրայ ըսած խօսքերս՝ ուրիշները գրած են, իսկ կեան – քի մէջ իմ խօսածներս՝ ինծմէ են :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՓԵՏՐ· 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Մարտ 5ին ե – բեկոյեան Ալհամպրայի ընդարձակ սրա – հին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շ· Մ – ատեան խումբին, տեղի ունեցաւ փետր – ուարեան ժողովրդական ապստամբու – թեան տարեդարձը խուռներամ բազմու – թեան մը ներկայութեան, բազմութիւն մը որ իր խանդավառութեամբ եկած էր, նորոգելու իր ուխտը ազատ ապրելու եւ փաստելու թէ կը մնայ ապստամբութիւ – նը կերտողներու գաղափարականին հա – ւատարիմ զինուորը :

Հանդէսը բացուեցաւ Ֆրանսական ազ – գային քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով նուագուած դաչնակի վրայ Օր· Էլիզիու – յոմճեանի կողմէ :

Ապա խօսնակ ընկերուհի Մարի Սա – ղըբեան բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահ ընկեր Ա· Քէօսէեանը, որ ամփոփ կեր – պով բացատրեց թէ եղերայրասպան կռիւ մը չէր Փետրուարեան ապստամբութիւնը ինչպէս ի զուր տեղը կ'ուզեն պնդել ա – պազգայնացած տարրերը, այլ նուիրա – գործումն էր հայ ժողովուրդի ազատ ապրելու, ազատ ստեղծագործելու վճռա – կանութեան, որ մեր արեան ձայնն է : Փետրուարեան ապստամբութիւնը նման – ցուց մեր պատմութեան մէկ ուրիչ մեծ դէպքին՝ Վարդանանց պատերազմին : Ցե – տոյ հրաւիրեց հանդիսականները վայր – կեան մը յոտնկայս յարգելու յիչատակը այն պաչտելի զոհերուն, որոնք ինկան համայնավար դահիճներու ձեռքով՝ վասն հայրենիքի ազատութեան եւ պատուին :

Ցետոյ գործադրութեան դրուեցաւ գե – ղարուեստական ճոխ յայտագիրը մը :

Օր· Շամիրեան յուզումով երգեց « Մարտիկի երգը » :

Օր· Թիւթիւնեան Ֆրանսերէն լեզուով արտասանեց «Լիպէրթէ» , փոքրիկն Ճէ – կունեան, աքորտէոնի վրայ նուագեց քա – նի մը կտորներ :

Հ· Ց· Դ· «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին կողմէ երիտասարդ ընկեր Վահրամ Ճառայեան չատ գեղեցիկ ուխտերձով մը պանծացուց հերոսական ապստամբու – թիւնը եւ հրաւիրեց երիտասարդութիւնը հետեւելու մեր նահատակ նախահայրերու դաղափարական սրբազան ուղիին մինչեւ Միացեալ Ազատ եւ Անկախ Հայաստան :

Ցարութիւն Սարգիսեան արտասանեց Սիամանթոյի «Զարկ Կովկաս»ը : Փոքրիկ Տէրտէրեան եղերայրները երգեցին «Պանք Օթոման»ը եւ «Ցառաջ նահատակ»ը :

Օր· Սարաճեան ապրումով արտասա – նեց «Երեւանը», ընկեր Գ· Համբարձում – եան կատարեց մենապար մը :

Պէտք է ըսել, որ բոլոր գեղարուես – տական բաժնին մասնակցողները յաջո – ղութեամբ կատարեցին եւ արժանացան հանդիսականներու բուռն ծափահարու – թեանց :

Ապա խանդավառ ծափահարութեան տակ բեմ բարձրացաւ երէց ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն : Ընկերը վերլուծեց « Փետր – ուարեան ապստամբութիւնը» ՝ զայն նը – կատելով հայ ժողովուրդի հոգիի եւ նը – կարագրի հարազատ մէկ արտայայտու – թիւնը : Ազատութեան խնկարկու հերո – սական հայ ժողովուրդը , որ սկսած վարդանանց պատերազմէն՝ իր պատմու – թիւնը, կերտած է ազատութեան համար մղուած դիւցազնական կռիւներով , չէր կրնար լռել եւ ենթարկուիլ օտար բռնա – կալներու լուծին :

« Պատիւը հայ ժողովուրդի կը պատ – կանի, ըսաւ ընկեր Հ· Սամուէլ պատմու – թեան մէջ, համայնավարութեան առաջին հարուածը տալու : Հայութիւնը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ, «ոչ» ը – սաւ համայնավարութեան : Խորտակեց բանտերը եւ ազատեց իր մտաւորականու – թիւնը : Մինչեւ այսօր ալ Հայաստանի մեր եղբայրները հաւատարիմ են Փետր – ուարեան հերոսներու աւանդին, իրենց հոգիին մէջ անաղարտ կը պահեն ազատ ապրելու խոչտը : Հայ ժողովուրդը կը սպասէ այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի դայ խորտակելու զինքը կաչկանդող չղը – թաները եւ քանդելու իրեն պարտադր – ուած բոլոր արուեստական կուռքերն ու արձանները եւ չինելու իր ազատ եւ ինք – նավար հայրենիքը :

Ընկեր Հ· Սամուէլի խանդավառ ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց :

Օրուան գեղեցկագոյն անակնկալը՝ երգ – չուհի Մեցցօ – Սոփրանօ Սեդա Բալուլ – եանն էր :

Լիբանահայ այս երգչուհին, որ Միլա – նոյէն վերջ ներկայիս կը հետեւի Վենե – տիկի երաժչտանոցի դասընթացքներուն , իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ այս հանդէսի յաջողութեան : Երգեց հա – յերէն չորս երգեր եւ իտալերէն օփերէթի մէկ հատուածը :

Յաջողութիւն կը մաղթենք երիտասարդ երգչուհիին, որ արդէն միջազգային ե – րաժչտական չրջանակներու ուչադրու – թիւնն է գրաւած :

Ապա տեղի ունեցաւ հայկական պարե – րու ցուցադրութիւն մը դեկավարու – թեամբ Տիկին Մանուչ Շամիրեանին :

Հանդէսի պաչտօնական մասը վերջա – ցաւ կէս գիչերին, որուն յաջորդեց խըն – ջոյք — պարահանդէսը, որ խանդավառ մթնոլորտի մէջ տեւեց մինչեւ առաւօտ – եան ժամը հինգը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Հիւանդը իր վերջին վայրկեանները կ'ապրի : Ցանկարծ աչքերը բանալով եւ մահիճին շուրջ իր պարագաներն ու բը – ժիշկը տեսնելով կը հարցնէ .

— Ո՞վ են այս բոլոր յիմարները :

— Տեսա՞ք, կ'ըսէ բժիշկը : Վիճակը կը բարելաւուի : Ճանչնալ սկսաւ մեզ···

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մ Ո Լ Ո Ր Ո Ւ Մ Ը

Դ.

Այսպէս ուրեմն ամէն յոյս կորսուած էր Սոֆիի համար : Հեռացած էր, դուցէ վերջնականապէս, ան զոր սիրած էր եւ զոր, աւաղ, կը սիրէր տակաւին. հակա – ռակ ինք իրեն դէմ մղած պայքարին : Դեռ երկու չաբաթ առաջ, աչխարհիս ա – մէնէն եռանդուն , անկեղծ, հաւատարիմ սիրահարն էր ան : Ու հիմա կը մեկնէր առանց մնաս բարով մը իսկ ըսելու իրեն :

Ու գիչեր ցորեկ, իր ազատ ժամերուն, որոնք օրուան մեծագոյն մասը կը կազ – մէին, լքուած աղջիկը իր սենեակին մը – խիթարիչ առանձնութեանը մէջ կ'ապաս – տանէր, հեւք ու հուր տալու համար իր անկարելի ցաւին, ուզածին պէս դուրս պոթկալու համար իր հոգիին տանջանք – ները, բարկութեան, յուսահատութեան , ընդվզումի, ոչնչացումի, խռովուած, ա – լեկոծուած էութեան մը բոլոր հակասա – կամարտ զգացումներուն եւ յուզումնե – րուն մասնուելու համար փոխնիփոխ :

Մինչեւ իսկ, ծայրայեղ վհատութեան վայրկեաններուն , անձնասպանութիւն մտածեց : Ի՞նչ բան կը կապէր զինքը այլ – եւս աչխարհի : Ոչինչ : Ամենակարճ ժա – մանակի մը մէջ, կեանքի հեչտազոյն րո – պէն ապրած էր, դառնազոյնին անցնելու համար իսկոյն :

Այս փոխանցումին մէջ, ուժգին եւ ա – նակնկալ, իրենին պէս նուրբ, տկար, ա – զազուն հոգի մը ուժասպառ պիտի իյ – նար :

Սակայն, օր մը, այդ առանձնութենէն սոսկաց : Անսանձ ու տիրական պէտք մը զգաց իր տառապանքը ուրիչի մը հաղոր – դելու, ուրիչի մը որուն սէրը իրեն հետ ապրէր, զգար, լար իր տառապանքը , որ սփոփանքի զովարար բառով մը պալասա – նէր իր վիրաւորուած , արիւնահոսած սիրտը : Այդ թանկագին էակը փնտռելու համար չուրջը պտտցուց աչուրները ու··· մայրը տեսաւ : Հոն էր ան, կը հսկէր, կը տեսնար, կը տառապէր միչտ :

Ան բացաւ իր բազուկները, որոնց մէջ լալահառաչ ինկաւ աղջիկը : Օ, մայ – րական տաք գիրկը երկնային անար, երբ գանկին կրակները կը չիջանին, սրտին հեւքերը կ'անդոնըրրի ու եղեմական ա – նուչակ զովութիւն մը ամբողջ էութիւնը կը պարուրէ : Ոհ, անուչութիւնը ար – ցունքներուն զոր խեղճ աղջիկը թափեց հոդ : Մայրական մատուրները եկան հետ – զհետէ սրբել զանոնք, ըղձակաթ համ – բոյրներով խմել՝ որդիական վիչտի այդ կաթիլները :

Մայրական այս կենսատու հպումին տակ, որուն սփոփարար քաղցրութիւնը մոռցեր էր՝ կեղծ ու անարդ սիրոյ մը թունաւոր դղուանքներէն մոլորած՝ մանկամարդ աղջիկը պատմեց իր ցաւը, բո – լոր տրտմալի մանրամասնութիւններովը, ստրջանքի հառաչանքներով : Ու մայրը մխիթարութեան, ներողամտութեան բա – ռեր չռայլեց, իրենց ոամկութեանը մէջ հզօր եւ ազդու :

— Վախ, կը հառաչէր խեղճ մայրը ձեռքը դլխուն զարնելով, ընտոր աս տու – նէն ներս մտանք ··· առաջուան աղքա – տութիւննիս ասկէ աղէկ էր, աղջիկս : Ինչ ըսեմ ան Թագէոս աղային քի սեպէպ եղաւ ···

Պահ մը, անոնք մտածեցին ձգել փախ – չիլ այդ չարաչուք տունէն սակայն, վե – րահաս խեղութեան մը մտածումը կա – սեցուց իրենց այդ արհամարհական ժես – դը : Աս չենքէն դուրս, ի՞նչպէս պիտի ապրէին :

— Մնանք, աղջիկս մնանք, պնդեց լը – ուացարարուհին : Դուրս էլլանք նէ անո – քի կը մեռնինք··· ալ հիմա հոս չէ աս չափիսընը· ո՞ւրկէ կը վախնանք· մարը ըսես ցնդեր ցնորեր է··· մնանք, մնանք, աղջիկս··· նայինք վերջերնիս ի՞նչ կ'ըլ – լայ ·սած օղորմած է· սիրտ առ, եավ – րում, մի մտմտար, բան չիկայ ···

Ու մնացին հոդ, ու ամէն բան, արա – բածներէն սկսեալ մինչեւ առարկաները , ամէն վայրկեան դժբախտ աղջկան կը յի – չեցնէին իր արատաւորման յետին ման – րամասնութիւնները, երազի մը պէս ապ – րուած կեանքին դառն եւ անդութ դըր – ուագները, չկասկածուած անարդութեան մը պարագաները : Եւ հպարտութեան զգացումով մը, որուն արդէն կը պար – տէր իր դժբախտութիւններուն մեծագոյն մասը, Սոֆի, իր սուր ցաւերէն կրծուե – լով հանդերձ, ներքնապէս, հզօր ճիգեր կ'ընէր իր երեւոյթէն բան մը կասկածել չտալու օտարներուն :

Ըստ սովորութեան, հանըմին կ'ընկե – րանար նորէն սեղանին, ընդունելութեան, եկեղեցին, եւ այցելութիւններու : Բայց, հակառակ իր ճիգերուն իր դէմքը պատող տխրութեան հովը, աչքերուն տարտամ , հեռաւոր, ցաւագին պչնումը, չարժում – ներուն դանդաղութիւնը կը մատնէին փոթորկալից ներքնաչխարհը՝ անդութ եւ դեհիկ հետաքրքրութեան մը խուզար – կումին :

Եւ տոքթորին մեկնումէն յետոյ ամիկ եւ ապուչ վայրահոլութիւններու անյա – տակ ծրարը բացուեցաւ նորէն :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար·)

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ (Էմ Էռ Փէ) ազգային կոմիտէն իր վերջին ժողովին մէջ պահելով հանդերձ իր օժանդակութիւնը կառավարութեան, մտահոգ է վարչաձեւին ներկայ յեղաշրջումէն : Քոլէն խօսելով Զօրավարին քաղաքականութեան մասին կ'ըսէ . — «Մեր գործունեայ ներկայութեամբ կառավարութեան մէջ պէտք է առաջքն առնենք արկածախնդրութիւն մը որուն տէրերը ժողովրդավարներ պիտի չըլլան այլեւս : Վարչաձեւը չի կրնար միայն Ֆրանսայով, անոր մեծութեամբ եւ աւանդութիւններով զբաղիլ, պէտք է նաեւ զբաղի Ֆրանսացիներով եւ տայ անոնց միջոցներ որպէսզի ներկայացուին իշխանութեան մօտ » :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ խօսակցութիւն մը ունեցած են : Քննած են Գերմանիան շահագրգռող հրատապ խնդիրներ ու այս առթիւ հրապարակած՝ զեկոյց մը, ուր Պերլինի եւ Գերմանիոյ միացման մասին կը յայտարարեն, թէ հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ :

Սրտի անհուն կսկիծով կը հաղորդենք որ Դամասկոսէն Փարիզ փոխադրուած փոքրիկն՝ ԿԱՐՕ ՇԷՐՊԷԹՃԵԱՆ

(Զորս տարեկան)

մեռաւ Շաբաթ առաւօտ յետ սրտի ծանրը գործողութեան մը :

Տարաբախտ պզտիկը Փարիզի Սէն Միշէլ հիւանդանոցը զրկուած էր ասկէ վեց շաբաթ առաջ, գործողութեան ենթարկուելու համար եւ արժանացած Փարիզահայ գաղութին անվերապահ սիրոյն ու գուրգուրանքին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի (Մարտ 17) , ժամը 14ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ ,

10 bis, Rue Thouin, PARIS

(Métro Cardinal Lemoine)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սերգօ Սիմոնեան յաջողութեամբ անցուցած է Փարիզի բժշկական համալսարանի էքսթերնայի մրցումը :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբ. Տիկին Նարկիզ Քիպրիթճեանի մահուան առթիւ իր զաւակներուն, թոռներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն :

Մասնաճիւղս շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Յակոբ Տոլպաշեանի որ ազնուիրաբար յանձն առաւ իր կառքը տրամադրել թոյլ տալով որ ընկերուհիները ներկայ ըլլան (Պօքէռ) յուղարկաւորութեան : Նոյնպէս խորին շնորհակալութիւններ՝ այն բոլոր նուիրատուներուն որոնք թէ նիւթապէս եւ թէ ուտելիքներով սատարեցին հիւանդանոցներուն մէջ պատսպարուող հիւանդներուն, մեր կողմէ անոնց այցելութեան առիթով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Թաժոյեան կը նուիրեն տասը Ն. Ֆ., Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Յակոբ Էզիկեանի մահուան առթիւ :

×

Պ. Օննիկ Թարաքճեան կը նուիրէ տասը Ն. Ֆ., ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ :

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Փավիյօն Տոփինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը , օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի , Սալ Քատէի մէջ :

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը, Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 15ին ,դպրոցին մէջ :

Կարեւոր օրակարգ :

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ : Ժամը 18ին կը սկսի թէյասեղանը, որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Խաչուհիներու ամուսինները, հաճելի օր մը անցընելու համար :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը.Մ.ի կողմէ :

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին : Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :

(Փառք Էքսփոզիսիօն) :

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը :

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Գործաւորուհիներ կ'ուզուին տունը եւ աշխատանոցի մէջ, կանանց եւ երախայի ֆօնֆէքսիոնի համար : Դիմել. —

MARIKA COUTURE

4, RUE ST. SAUVEUR, PARIS 2

TÉL. CEN. 05-76

Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար : Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅ · ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (215 – 216), ճոխ եւ հետաքրքրական բովանդակութեամբ . —

Համբոյրը բժշկութեան մէջ (Խմբ). — Էկզեմայի մասին (Տոքթ. Բամպուքճեան) — Սոխը եւ իր սննդական արժէքը (Տքթ. Մանուկեան). — Գիտութեանց Ակադեմիա Հայաստանի. — Մեր շնչած օդը (Տոքթ. Նաւասարդ). — Արուեստական ցրտաթմբիր (Տոքթ. Գալուստեան). — Սրտի տագնապներու շուրջ (Փրոֆ. Լընէկր). — Արեան փոխարինիչները (Փրոֆ. Ֆրոմ). — Եւ սիրեցի Հայաստանը (Ակադեմական Պիոտրովսկի) — Քունը եւ մահը (Տոքթ. Աշճեան). — Ստոծանին եւ իր փորձանքները (Տոքթ. Այվազեան). — Տղաս ջղային է (Տոքթ. Տիաթքին). — Արուեստական սերնդագործութիւն (Տքթ. Պանծալի). — Ինչո՞ւ վիժում կ'ունենան կիները (Տոքթ. Ասքանազ). — Լուսնոտներու (սարալը) մասին (Շ. Նարդունի). — Արուեստական շնչառութիւն (Խաչուհի). —

Տարեկան բաժանորդագրութեան պայմաններն են Ֆրանսա 15 Ն. Ֆ. (1500), արտասահման 20 Ն. Ֆ. :

Մամուլին յանձնուած է Յունուար – Փետրուարի թիւը, որու մէջ շատ հետաքրքրական յօդուած մը, — Էշը ··· բժշկութեան մէջ (պատմական, գրական, գիտական ծանօթութիւններով) :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ . — Տարեկան 15 նոր Ֆրանք (1500 Ֆրանք) : Արտասահման 20 նոր Ֆրանք (2000 Ֆր., երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր Ֆրանք (3750 Ֆր.) :

Ch. Aïvazian

Au journal HARATCH

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի խումբին կողմէ :

Կիրակիր, Մարտ 20, ժամը 16էն 24 :

167. RUE MONTMARTRE ի շքեղ սրահներուն մէջ : MÉTRO RUE MONMARTRE

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Attractions

Ճոխ պիւֆէ Անակնկալներ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս , Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :

ԵՐԳ , ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Պիտի ներկայացուին նաեւ հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ. :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը :

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20 : Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ , հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35 :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ. — Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս) : Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի :

Նիս. — Շահան Զօտեան

Վալանս. — Արսէն Տէր – Սարգիսեան :

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան :

Տէսին. — Սարգիս Առաքելեան :

Լիոն. — Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան :

Վիէն. — Մուշեղ Մուրատեան :

Պոռտօ. — Կ. Տօնէրեան :

Սէն Շամոն. — Ս. Ընտրիկեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ :

Ապրիլ 3ին

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

×

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 10ին, Կիրակի, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութը 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կղմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷԶԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր .	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՄԱՐՏ
//
VENDREDI
18 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8751 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4552

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԵՒԵՐՔԱԿԱՆ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դեմոկրատ կառավարութեան տնտե – սական սանձարձակ քաղաքականութիւնը անհանգստեան դուռն էր հասցուցած Թուրքիան :

Ամերիկայի տուած հարիւր միլիոնաւոր տոլարները 1947էն ի վեր՝ չէին կրցած հաւասարակշռել ելեւմուտքը : Պետական դանձը դարձած էր դանայեան տակառ մը : Զեղծումները եւ կաշառակերութիւն – ները օրէ օր ծանրացուցեր էին կացու – թիւնը : Առեւտրականները չէին կրնար վճարել արտասահմանի հայթայթիչնե – րուն ունեցած իրենց պարտքերը, կառա – վարութիւնը արգիլած ըլլալով օտար դրամներու գնումը :

Արդիւնքն եղաւ այն, որ դուրսէն ապ – րանք չմտաւ Թուրքիա, ներածումները բոլորովին դադրեցան եւ տարիներով եր – կիրը զրկուեցաւ ապրուստի անհրաժեշտ կենսական նիւթերէ : Սեւ չուկան զոր – ծունէութեան լայն ասպարէզ դտաւ : Շա – հատիրութիւնը իր ծայրագոյն աստիճա – նին հասաւ : Գինները աստիճանաբար բար – ձրացան : Դրամին գնման կարողութիւնը պակսեցաւ : Ստեղծուեցաւ անել կացու – թիւն մը, որմէ օգտուեցան ընդդիմադիր կուսակցութիւնները՝ դեմոկրատները վարկաբեկելու եւ աժան ժողովրդակա – նութիւն չահելու համար :

Մենտերէսի կառավարութիւնը յամառ – օրէն դիմադրեց եւ տեղի չտուաւ : Կիպ – րոսը օգնութեան հասաւ իրեն : Ամբոխին ազգայնամոլ զգացումները հրահրեց՝ մոռցնել տալու համար երկրին մէջ տի – րող թշուառութիւնն ու պետական դան – ձին դատարկութիւնը :

Արտաքին ուժեր ալ օգնութեան հասան Աթլանտեան Ուխտի իրենց դաշնակիցին : Եւրոպա, մանաւանդ Ամերիկա գումար – ներ տրամադրեցին սննդանիւթերէն փրկե – լու համար զայն :

Թրքական դրամը արժեզրկելէ վերջ, դեմոկրատ կառավարութիւնը տնտեսա – կան նոր քաղաքականութեան մը հետե –ւեցաւ : Ներածումները արտօնեց մասնա – ւոր պայմաններու տակ : Օտար դրամա – դլուխի դիմաց՝ հանրօգուտ, մեծածախս ձեռնարկներու համար — գործարաններ – րու, ամբարտակներու կառուցում, եւն : Ամերիկա եւ Գերմանիա դրամական նոր աջակցութիւններ խոստացան անցեալ ամիս :

Անոնցմէ ետ չմնալու համար այժմ Հորհրդային Միութիւնն ալ կը խառնուի կարաւանին, վերադառնալով իր հին սէ – րերուն : Չէ՞ որ Լէնինն էր ամէնէն առաջ ձեռք կարկառողը Թուրքիոյ, որ 1918ին մահուան դուռն էր հասած : Մոսկուայի դրամական, ռազմական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութեան չնորհիւ է որ յաղողած էր քէմալական չարժումը :

1925ի բարեկամական դաշնագրէն ետք 8 Հոկտեմբեր, 1937ին առեւտրական դաշնագիր մըն էր կնքուած Թուրքիոյ եւ Հորհրդ. Միութեան միջեւ :

Մարտ 14ին Անգարայի մէջ Հորհրդա – յին դեսպանն ու Թուրք արտաքին նախա – րարը ստորագրեցին յաւելուած մը այդ դաշնագրին, որով ներկայ տարուան ըն – թացքին 21 միլիոն տոլարի առեւտրական փոխանակութիւններ պիտի կատարուին երկու երկիրներու միջեւ :

Այս չէ ամէնը : Դիւանագիտական չըր – ջանկները կը կարծեն թէ Մոսկուա դր – րամական մեծ վարկեր առաջարկած է Անգարայի՝ 2,5 առ հարիւր տոկոսով, մինչ արեւմտեան պետութիւնները հա – րիւրին հինգ տոկոսով դրամ փոխ կու – տան :

Լեհ կառավարութեան հետ եւս կըն – քուած է համաձայնագիր մը՝ 1960ի ըն – թացքին 22 միլիոն տոլարի առեւտրական փոխանակութիւններ կատարելու համար Թուրքիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ :

1953 Մայիս 30ին Կրէմլին պաշտօնա – կան ծանուցագրով մը՝ յանուն Հայաս – տանի եւ Վրաստանի՝ կը յայտարարէր հանդիսաւորապէս թէ ոչ մէկ հողային պահանջ ունի Թուրքիայէն :

Այժմ նիւթական լայն աջակցութիւն ընծայելով դեմոկրատ կառավարութեան, անգամ մը եւս ցոյց կուտայ իր համակ – րութիւնը հանդէպ իր հարաւի դրացիին :

Ո՞ւր պիտի յանգի այս սիրաբանու – թիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ՅՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ — ԱՏԸՆԱՒՈՒԸՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԻՐ ՏԵՍԱԿԵՑՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ, ԿԸ ՄՆԱՅ ԱՆՅՈՂԴՈՂՈՂ

ՈՒՇԱԴՐԱՒ ԵՐԿՈՒ ՅԱՋՈՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուշինկթընի երթալու առեն, Արեւ – մտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Ատըն – աուըը պատճառներ ունէր մտածելու թէ Մ. Նահանգները տրամադիր են զիջում – ներու վնով լուծել՝ Պերլինի եւ Գերմա – նիոյ հարցերը :

Ուշինկթընի մէջ, առջի օրուան երկու ժամ տեւող պաշտօնական ու միեւնոյն առեն մտերմիկ խօսակցութեանց ընթաց – քին Ատընաուըը յաջողեցաւ համոզել Մ. Նահանգներու նախագահը որ Արեւ – մուտք, անյողդողդ մնայ իր տեսակէտ – ներուն վրայ :

Յօսակցութեանց արդիւնքը կարելի է նկատել միացեալ զեկոյցին տուն տուող մտքերը որ առաւելապէս Ատընաուըրի սրտին կը խօսին : Արդարեւ՝ Պերլինի հարցին մասին զեկոյցը կը յայտարարէ, թէ արեւմտեան Պերլին պէտք է պահէ իր ազատութիւնը եւ գօտիին մէջ բնակող Պերլինցիներուն կ'ինկնայ որոշել իրենց նախընտրած գոյավիճակը, այլ խօսքով ինքնորոշման կատարեալ իրաւունք մը ապահովել արեւմտեան պերլինցիին :

Մեկնաբանելով վերեւ յիշուած յայտա – րարութիւնը. Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարած է թղթակից – ներուն . — « Հաւատացած եմ որ պեր – լինաբնակ Գերմանացիներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը թեր պիտի արտայայ – տուի ներկայ գոյավիճակի չարունակու – թեան, որով Վերին ժողովին պիտի կա – րողանանք յայտարարել Խրուշչեւի թէ իր ծրագիրը Պերլինի մասին, պաղ ընդունե – լութեան արժանացած է նոյնինքն՝ ժողո – վուրդն » :

Իր կարգին՝ նախագահ Այզընհաուըր, ուշագրաւ մտքեր յայտնած ու պարզած է Արեւմուտքի տեսակէտները, ընդհանրա – պէս միջազգային հարցերու եւ յատկա – պէս Գերմանիոյ եւ Պերլինի խնդիրներուն առընչութեամբ :

Ջինեւթափութիւն .— Ըսած է թէ Ա – րեւմուտքի ծրագիրը աւելի կատարեալ, գործնական եւ ամբողջական է : Անգամ մը ար համաձայնութիւն գոյանայ այս հարցին չուրջ անհրաժեշտ է որ ժողովր – դինաստան իր կարգին հրաւիրուի ժրնեւ կամ այլուր :

Պերլին .— Ցառաջիկայ Վերին ժողո – վին պատրաստ է քննելու հարցը, պայ – մանաւ որ խնդրոյ առարկայ չդառնան Ա – րեւմուտքի օրինական իրաւունքները Ա – րեւմտեան գօտիէն ներս : Ոչ մէկ զիջում այս ուղղութեամբ : Անգամ մը եւս չեշ – տած է թէ Գերմանիոյ նախկին մայրա – քաղաքի գոյավիճակին չուրջ տրուելիք ամէն վճիռ կապուած պէտք է ըլլայ Գեր – մանիոյ ընդհանուր հարցին :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

ՔՈՐՍԻԿԱՅԻ « ՏԱՐԱԴԻՐՆԵՐԸ » ԿԸ ԲՈՂՈՔԷՆ

Շորեքշաբթի օր նախարարաց խոր – հուրդէն ետք տեղեկատուութեանց նա – խարարը՝ Թեռնուատ յայտարարեց թէ ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ Խրուշչեւի այցելութեան յայտագրին մասին ինչպէս յայտնած է արտաքին նախարարը :

Ցստակ է սակայն թէ Մոսկուա քանիցս մերժած է Փարիզի առաջարկած ծրա – գիրը եւ միայն Հինգշաբթի առտու յայտ – նի եղած է թէ Խրուշչեւ ընդունած է վերջին ծրագիրը : Ցարդ յայտնի չէ սա – կայն թէ Փարիզ որքան տեղի տուած է խորհրդային վարչապետին փափաքնե – րուն :

Վարչապետին այցելութեան առթիւ Ֆրանսացի եւ խորհրդային մասնագէտ – ներ խորհրդակցութիւններ պիտի ունե – նան առեւտրական փոխանակութեանց չուրջ : Ֆրանսա քարիւղ կը գնէ Խորհ. Միութենէն որ Ֆրանսա չի մտներ այլ ըստ առեւտրական համաձայնութեանց կը ծախուի եւրոպական ուրիշ երկիրներ . — Ինչպէս՝ Իտալիա : Ցարդ Ֆրանսայի եւ Խորհրդ. Միութեան առեւտրական փո – խանակութիւնները 47 միլիարդ կը հաս – նէին : Ռուսերը կ'ուզեն Ֆրանսայի ծախել հինգ տարուան մէջ տասը միլիոն թոն քարիւղ, անոր փոխարէն գնելով ճար – տարարուեստական ապրանքներ որոնց պէտքը ունին :

Այս առաջարկը չատ մը բարդութեանց դուռ կրնայ բանալ մանաւանդ ներկայիս, խնդրոյ առարկայ ընելով Ֆրանսայի քարիւղի քաղաքականութիւնը :

× Վատիկան միչտ ղէմ կը մնայ Ռը – րուշչեւի քարոզչական այցելութեանց : Լ'Օպսեռվաթոռէ Տելլա Տօմենիքա, որ Վատիկանի կիսապաշտօնական չարաթա – թերթն է կը գրէ . — Ֆրանսացի կաթո – ղիկէները պիտի աղօթեն լուութեան եկե – ղեցիին համար, իրենց չարչարուած եղ – բայրներուն համար, ցոյց պիտի տան ի – րենց հաւատքին վճռականութիւնը եւ ի – րենց կամքը՝ պահպանելու՝ իրենց եւ բոլորին համար խղճի ազատութիւնը՝ որ մարդուս հիմնական առաջին իրաւունքն է » :

Թերթը կը չարունակէ . «Պ. Խրուշչեւի դիւանագիտութիւնը մասնաւորաբար զանգուածներուն ուղղուած է : Աւելի ժո – ղովուրդին կը դիմէ քան մեծերուն » : « Խրուշչեւ համոզուած է որ իր անձնա – կան աչխատանքը աւելի օգտակար է « դատին » քան համայնավար կուսակ – ցութեանց քարոզչութիւնը որոնք միօրի – նակ, բիւզանդական եւ տեսական են ա – զատ երկիրներու մէջ եւ չեն կրնար հա – մոզել » :

× Քորսիքա պարտադիր արձակուրդի տարուան գաղթականները բողոքագիր մը ղրկած են ներքին նախարարութեան, ուր կ'ըսեն .— Ի տես մեր պարտադիր բնա – կութեան երկարաձգման, կը խնդրենք որ մեզի վերադարձնէք մեր բնականոն կեան – քը : Խորապէս վրդովուած ենք որ մեր բնտանեկան, ընկերային եւ արհեստական կեանքը կախում ունի Խրուշչեւի անհան – դստութիւններէն» :

Այս հաւաքական հեռագիրը ստորա – գրած են. Փհանոյի, Իլ Ռուսի, Ավիդոյի եւ Փոռթոյի տարագիրները :

Այս կացութեան դէմ բողոքած են նաեւ ռումանական կազմակերպութիւններ, ինչպէս վիաստարաններու, լրագրողներու եւ մարդկային իրաւանց ռումանական միութիւնները :

× Կանոնիկոս Քիւ, Տիժոնի քաղաքա – պետը միչտ որոշած է ընդունիլ Հորհր – դային վարչապետը, հակառակ Ցրան – սայի եպիսկոպոսութեան բռնած դիրքին :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՇԸ

ՊԻՏԻ ՉԱՑՆԱՄՓՈՒԻ

Վարչապետ Խրուշչեւի Փարիզ այցե – լութեան օրերուն, Ֆրանսական ձայն ու պատկերասփիւռի կայանները երաժչտա – կան յայտագիրներու չարք մը պիտի տան՝ նուիրուած խորհրդային արուես – տին :

Ցրանց 1 կայանը սկսած է եւ մինչեւ ապրիլ 2 պիտի տայ, ժամը 16,45էն 17,15, խորհրդային ձայնասփիւռի ար – ձանագրած զանազան հանրապետութեանց ժողովրդական երգերը, որոնց կարգին հայկական երգեր :

Ցրանց 3 ուղղակի պիտի սփռէ, կիրա – կի Մարտ 27՝ երեկոյեան ժամը 9ին, Ա. – րամ Խաչատուրեանի երաժչտական փա – ռատօնը որ կը կատարուի Փլեյէլի մեծ սրահին մէջ, երգահանին անձնական ղե – կավարութեամբ : Ցայտագիր. — Համա – նուագ թիւ 2 : Դաչնակի Քոնչերթօ : եր – կու քաղուածք՝ «Սպարտակոս» եւ «Գայ – եանէ» պարախաղերէն :

ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻ – ՐԱԿԸ ՎԱԼԵՐԻԱՆ ՁՕՐԻՆ ԿԸ ՑԱՅՏԱՐԱՐԷ

« Ա. » ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՄԲՈՄՋԱԿԱՆ Է ՊԻՏԻ Է ԸՆԴՈՒՆԻԼ ԿԱՄ ՈՉ ԻՐ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՆԸ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էին ժընեւի մէջ «տաս – ներու » (ապաղինութեան) ժողովը բաց – ուեցաւ, առջի օր : Առաջին նիստին նա – խագահած է Պուլկարիոյ պատուիրակը, Թարապանով :

Արեւմուտքի ծրագիրը (տես Յառաջ, Մարտ 17) ներկայացուցած է Անգլիոյ պատուիրակը, Օ. Կոր :

Դոնփակ նիստէն ետք, խորհրդային պատուիրակ՝ Վալերեան Զօրին յայտա – րարած է մամուլի թղթակիցներուն .—

Ա) Խրուշչեւի ծրագիրը ձեւով եւ խոր – քով ամբողջութիւն մը կազմէ ուստի կա – րելի չէ մասնաւորել զայն : Պէտք է ըն – դունիլ իր ամբողջութեանը մէջ :

Բ) Այս ծրագիրով կ'ուզենք պնդաթա – փել բոլոր այն երկիրները որոնք կորի – զային ռումբերու պահեստ չունին : Գա – լով ունեցողներուն՝ չորրորդ տարիէն սկսեալ կրճատել պահեստները :

Գ) Միջազգային «Հսկիչ եւ ոստիկան» մարմնի մը հաստատման չուրջ գոհացած է պատասխանելով .— «Կատարեալ հրա – կողութիւն մը » :

Արեւմուտքի բամբերը խուսափած է իր կարծիքը յայտնելէ :

կ'ըսեն նաեւ թէ երբ իրեն սպառնացած են որ Վատիկանը կրնայ գլխուն փորձանք – ներ տեղացնել, Տիժոնի 80ամեայ քաղա – քապետը ըսած է . — Ես ալ ձեր թափօր – ները կ'արգիլեմ Տիժոնի փողոցներուն մէջ » :

× Խրուշչեւի այցելութեան կազմակեր – պիչ մարմինը 800 միլիոն (հին Ֆրանք) պահանջած է ծախքերու համար : Ելե – մտական նախարարութիւնը յանձնած է վեց հարիւր միլիոն : Անցողակի յիչենք թէ Անգլիոյ թագուհիին այցը Ֆրանսայի արժած էր՝ 150 միլիոն Ֆրանք :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

•

Ականաւոր ռուս խորհրդապաշտ բանաստեղծ Անտրէյ Բելի (Պորիս Բուգաեւ) 1929 թուին գարնանը այցելեց Հայաստան: Հաւանաբար այդ նրա երկրորդ այցն էր: 1928 թուին Մոսկուայում լոյս տեսաւ Ա. Բելու « Քամին Կովկասից » գիրքը: Մինչ այդ նրանից առանձին հատուածներ «Կովկասեան տպաւորութիւններ » վերնագրով հրատարակուեցին « Կրասնայա Նով » ամսագրում (1928 թիւ 4, էջ 73 – 113): Նոյն թուականին Բելի տպագրեց «Հայաստան » ակնարկը («Կրասնայա Նով, 1928 թիւ 8, էջ 214 – 258): Իր տպաւորութիւնների մասին Ա. Բելի գրել է նաեւ նամակներում :

1927 թուականին , երբ Ա. Բելի այցելեց Երեւան, քաղաքը շինարարական փայտամածների մէջ էր, նրա արտայայտութեամբ՝ «վերակառուցման քառսում»: Բանաստեղծը դեգերում էր բազմադարեան քաղաքի խուլ, ծուռումուռ նրբանցքներում, սքանչանում հինաւուրց անկիւններով, կանաչազարդ բակերով , դարպասների նետաձեւ մուտքերով ,ճարտարապետական հնագեղ զարդերի մնացորդներով :

« Այս ամէնը միասին վերցրած , — գրում է նա, որպէս հայ – պարսկական թաղամասերի դարաւոր կենցաղով զօդուած արուեստի պատճէն, աչք է շլացնում :

Ուզում ես գոչել .

— Նայեցէք հապա, այդ զարդարուեստը պէտք է անյապաղ թաքցնել, ծածկել թասակով, որ փուլ չգայ մէկնումէկի կոշտացած մատների հպումից :

Բայց իմ խոհերն են պատասխան տալիս :

— Փուլ չի գայ: Չկայ առաւել հաստատուն թասակ, քան երկինքը: Նեցուկը հողն է: Եւ նրանք դարէ ի դար գանձեր են կերտել բնութեան ամբողջ արհեստանոցով մէկ, որի արտադրանքը թանգարանային արժէքներ են: Լուածածուկ պատի փոշու տակից կը յառնեն նորանոր գոհարներ «Թամանեան ոճով » :

Ա. Բելիի վրայ մեծ տպաւորութիւն թողեց Հայաստանի լեռնային բնութիւնը: Նա գրում է, որ հայկական բնանկաբը տեսնելու վարժութեան համար ինքը պարտական է Սարեանի արուեստին: «Ես տեսել էի Հայաստանը, արդէն երկու օր, — խոստովանում է բանաստեղծը,—բայց առաջին անգամ տեսայ Սարեանի կտաւների վրայ: Յետագայում դրանք դուրս բերի փողոց, տարայ դաշտ, որպէսզի այնտեղ զարգացնեմ ինձ մատուցուած վարպետութիւնը, տեսնելու կարողութիւնը»: Բելին առհասարակ շատ ջերմօրէն է խօսում Մարտիրոս Սարեանի, նրա « մեղմ եւ իմաստուն ժպիտի » մասին :

Նրա հետ զրուցելիս Սարեանն ասել է.

« Ակադեմիկոս Թամանեանը հայկական նոր կառոյցների համար մշակել է սքանչելագոյն ոճ, հին ձեւերից վերցնելով լաւագոյնը, յարմարեցնելով դրանք ընթացիկ իրականութեանը : Նայեցէք հապա Երեւանի ելեկտրակայանին, նրբագեղութեան եւ պարզութեան հրաշք է: Թեքնիք բոլոր մասերը տրուած են կենտրոնացման, փոքր տարածութեան եւ այնպիսի ձեւերի առկայութեամբ, որոնք ասես օրկանապէս հողից են վերընձիւղուած » :

Իր նամակում Ա. Բելի խօսում է այն մասին, թէ իրեն որքան են յուզել Հայաստանի անցեալը, ճարտարապետական հին յուշարձանները, թէ դրանք որքան « խորն են ազդել » , որքան հարուստ նիւթ են տուել խորհրդածութիւնների : Սակայն ռուս բանաստեղծին սակաւ չյուզեց նաեւ նոր Հայաստանը: Նա տեսաւ, թէ ինչպէս է կառուցւում հանրապետութեան մայրաքաղաքը, ինչպէս է փլուզւում այն ամէնը, ինչ հնացել է, խարխլուել, տեսաւ, թէ հողաշէն տների փոխարէն ինչպէս են վեր խոյանում հոյատեսիլ շէնքերը :

« Հայաստանում ինձ հիացնում է կառուցման պաթոսը», — գրում է Բելին : Նա զմայլանքով է խօսում Թամանեանի « Հոյակապ կառոյցների », «Թամանեանի ոճի» մասին, որը, Բ. Բելու խօսքերով « վեր է խոյացնում գալիքը եւ այնտեղ հմտօրէն դրսեւորելով հին հայկական ճարտարապետութիւնը, կերտում է մեծ վաղուայ պատկերը »:

Պէտք է միայն ափսոսալ, որ ռուս բանաստեղծը չտեսաւ Հայաստանի ճարտարապետութեան նուաճումները յետագայ տասնամեակներում , չտեսաւ նոր Երեւանը :

Ստորեւ տպագրւում է մինչեւ այժմ չհրապարակուած այդ նամակներից մէկի այն հատուածը, որ վերաբերում է Հայաստանին :

Կուչինօ, 30 Օգոստոս 1929

« ... Վերադառնալով եւ յետադարձ հայեացք նետելով անցած չորս ամսին՝ ես հասկացայ, որ այս տարի առաւել ուժեղ տպաւորութիւններ ինձ տուել է Հայաստանը: Թէեւ աւելի քան երեք շաբաթ մենք նստած մնացինք Երեւանում , այնուհանդերձ թէ Երեւանը եւ թէ մեր երեք շրջագայութիւնները (առանձնապէս դէպի Աշտարակ , Գառնի ու Գեղարդ) մեզ խորապէս ազդեցին: Ազդեցին հնադարեան յուշարձանները : Ինչպէս Պոկովի անցեալն է Ձեր էութիւնը ծայրէ ծայր համակել, այնպէս էլ ինձ ու Կ. Ն.ին (հաւանաբար Կ. Բոգդաեւան իր կինը) այս տարի յուզեց Հայաստանի անցեալը, յատկապէս ճարտարապետութիւնը : Երեւանում ամբողջ ժամանակ մեր շուրջը հեղեղուած էր հանրային գրադարանից բերած գրականութեամբ : Կարդում էինք, կարդում, կարդում : Եւ յանգում էինք մեզ ապշեցնող եզրակացութիւնների, որոնց մասին երկու խօսքով չեմ պատմի: Ամբողջ ժամանակ յաղթահարում էինք Ստրչիկովսկու «Հայերի ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան » (գերմաներէն) գրքի երկու վիթխարի հատորը: Ստրչիկովսկին ճարտարապետութեան պատմագէտ – տեսաբանների մէջ նոյնիսկ փիղ չէ, այլ մամութ, ոչ թէ արտաքին խոշորութեան իմաստով, այլ նիւթի հետազօտման տեսակէտից եւ տրամադրութիւնից, որ գերազանցում են այն ամէնը, ինչ ասուած է այդ ասպարէզում :

Ահա նրա երկու հատորի աղքատիկ ամփոփագիրը: Նա եւրոպական ճարտարապետութեան համար նախաձեւ է որոնում՝ ոճերի ձեւափոխութիւնները ճիւղազատելու նպատակով : Գոթական ձեւափոխութիւնը պէտք է ճեղք առաջացնել ձեւի եւ տարազներու : Մասնաւորապէս , եւրոպական մտահորիզոնը եւս նեղ է ճարտարապետութեան մէջ: Այն սահմանափակւում է Միջերկրական ծովով : Ստրչիկովսկին ճեղք է որոնում դէպի արեւելք : Բացայայտելով Բիւզանդիայի արմատները սուրիական ստեղծագործութիւններում, նա խորամուխ է լինում Պարսկաստանի մէջ: Եւ ցոյց է տալիս , թէ ինչպէս արդէն մեր թուականութեան երրորդ դարի մօտերքում սկսել է բիւրեղանալ քիմիական այն համադրութիւնը , որը ներկայացնում է արեւմուտքի ճարտարապետութեան ամբողջ պատմութեան նախաձեւը երեք հիմնական ձեւափոխութեամբ՝ կատարուած միաժամանակ երեք շրջանում: Դրանք այն ժամանակուայ Հայաստանի շրջաններն են: Նախաձեւը հայ եկեղեցին է (կամ Որմիղդին ձօնուած տաճարների ձուլուածքը՝ գմբէթը քառակուսու վրայ): Բայց այն, ինչ հին Հայաստանի համար աշխարհագրական ոճ է, Եւրոպայի համար ոճերի փոփոխման պատմութիւն է, քանի որ մի ձեւը ազդակ է հանդիսանում ռոմանական ոճի համար:

ԿԱՄՍԱՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

*

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք , ծանօթ ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեան շատ շահեկան դասախօսութիւն մը տուաւ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին մէջ : Կը ներկայացնենք ամփոփուած ձեւով . —

— « Խօսիլ ծաղրանկարչութեան մասին, երգիծական գծագրութեան , այդ այնքան նուրբ, այնքան երանգաւոր արուեստին մասին, յանդուգն ու դժուար գործ էր ... սակայն յօժարեցայ խօսիլ , որովհետեւ նախ՝ չափազանց կը խօսի սրտիս, եւ յետոյ, ինչ որ աւելի կարեւոր է, պիտի փորձեմ փրկել այսօր այն մեծ որբը, զոր ծաղրանկար կ'անուանենք :

Անմիջապէս ըսեմ թէ մեր հայ իրականութեան մէջ ծաղրանկարը շատ քիչ տեղ գտած է եւ նկատուած է արուեստներուն անկարեւորը, որովհետեւ, իմ կարծիքով, քարիքաթուրա բառին հայերէն թարգմանութիւնը սխալ կատարուած է , եւ այս է պատճառը, որ սխալ հասկցուի ծաղրանկարչին գործը :

Քարիքաթիւրը , որ ծաղրանկար թարգմանուած է, իրականին մէջ չի ծաղրեր, այլ իր չափազանցուած գիծերով կը հեգնէ, կը կրթէ ու կ'ուրախացընէ, առանց վիրաւորելու :

Այս հակիրճ ուսումնասիրութեան մէջ, պիտի փորձեմ բացատրել , թէ

Ա) Ի՞նչ է ծաղրանկարը :

Բ) Անոր ծագումը :

Գ) Ի՞նչ պէտք է հասկնալ երգիծական գծագրութիւն ըսելով :

Դ) Անոր զանազան ձեւերը :

Ե) Խնդուքին պատճառները :

Զ) Շարժ (չափազանցուած նկար) :

Է) Քննադատական , հեգնող գծագրութիւն (տեսէն սաթիրիք):

Ը) Անոր դերը ընկերային եւ քաղաքական կեանքին մէջ :

Թ) Մեծ վարպետները:

Ժ) Թերթերու, պարբերաթերթերու եւ մամուլին բերած բաժինը :

ԺԱ) Ծաղրանկարիչը :

ԺԲ) Եւ ծաղրանկարչութեան դերը՝ առհասարակ »:

Այս թուումները ընելէ ետք, արուեստագէտ – դասախօսը շեշտեց, թէ հակառակ ծաղրանկարին ներկայիս վայելած այնքան ժողովրդականութեան , շատերու կողմէ սխալ հասկցուած է ան եւ կարծուած՝ միայն ծիծաղի միջոց: Սակայն ունի նաեւ շինիչ ու դաստիարակիչ կողմ մը, զոր պէտք է ճանչնալ, ծաղրանկարչութեան իսկական արժէքը հասկնալու համար: Ապա յիշեց իտալերէն քարիքաթուրա բառին Ֆրանսացի արուեստագէտներու կողմէ երգիծական գծագրութիւն բառերով փոխադրումը եւ որդեգրումը՝ իբր այդ : Այս առիթով զայն բաժնեց եօթը գլխաւոր ճիւղերու, որոնց մասին ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ :

Պ. Աճէմեան, այս նշումները կատարելէ ետք, անցաւ խնդուքի պատճառներուն, մէջբերումներ ընելով բազմաթիւ մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու ու գիտնականներու կարծիքներէն: Այս առիթով, մերթ ընդ մերթ յիշեցուց ոճերը ծանօթ արուեստագէտներու, որոնք կ'աշխատէին սա կամ նա սկզբունքին վրայ, ստեղծելով իւրայատուկ ոճ մը՝ իւրաքանչիւրին համար :

Իր բանախօսութեան այս մասը վերածած ըլլալով եօթը ստորաբաժանումներու, Պ. Աճէմեան դասաւորեց զանոնք հետեւեալ ձեւով, իւրաքանչիւրին մասին տալով մանրամասն ծանօթութիւններ, ծագումէն մինչեւ մեր օրերը, անոնցմէ իւրաքանչիւրէն նմոյշ մըն ալ ներկայացնելով :

Երգիծական գծագրութիւնը, այսպէսով, Պ. Աճէմեան իր դասախօսութեան մէջ բաժնեց հետեւեալ ճիւղերուն .

1.— Շարժ կամ ծաղրանկար, որ բընութիւնը կը պատկերացնէ չափազանցուած ձեւերով :

2. — Քննադատական գծագրութիւն (սաթիր), որ կը հեգնէ, կը քննադատէ ու կը պարսաւէ եւ որուն ազդեցութիւնը կը տարածուի բարոյական եւ ընկերային գետնի վրայ :

3.— Այժմէականութեան գծագրութիւնը (տեսէն տ'ամթիւալիթէ), որուն մասնաւոր դերն է թերթերու եւ հանդէսներու մէջ առօրեայ հարցերը մեկնաբանել :

4.— Ծիծաղաշարժ գծագրութիւնը (տեսէն քոմիկ), որ կը պատկերազարդէ երգիծաթերթերը եւ որուն նպատակն է զուարճացնել ընթերցողը :

5.— Երեւակայական գծագրութիւնը (տեսէն ֆանթեզիստ) ,որ զուարճալի է եւ սրամիտ, ուր ներշնչումը կամ երեւակայութիւնը կը խաղան գլխաւոր դերը :

6.— Կենդանի գծագրութիւնը (Տեսէն անիմէ):

7.— Պատկերազարդումի գծագրութիւնը (տեսէն տ'իլլիւսթրասիոն):

Ապա խօսեցաւ, այս եօթը ստորաբաժանումներէն ետք, ծանուցումի գծագրութեան մասին, որուն պայմաններն ու պահանջները նշեց , ինչպէս եւ կատարած դերը՝ արուեստի եւ առեւտրական ձեռնարկներուն մէջ :

Պ. Աճէմեան իր դասախօսութեան Բ. մասը յատկացուցած էր ծաղրանկարչութեան վարպետներուն եւ զանազան երկիրներու երգիծական թերթերուն: Այս

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գիւղական Ասպետութիւն

- CAVALERIA RUSTICANA -

•

Պառաւ Նունցիայի որդին՝ Թուրիտտու Մակկան զինուորութենէն նոր վերադարձած, կոկուած ու զարդարուած, հրացանաձիգներու համազգեստով, գլխուն դրած կարմրագոյն գլխարկը, ամէն կիրակի կը ճեմէր գիւղին գլխաւոր հրապարակին վրայ :

Դեռատի աղջիկները իրենց աչքերուն տակէն կը նայէին անոր, երբ քիթերնին իրենց վերարկուներուն մէջ կոխած կը շտապէին հասնելու պատարագին :

Զբօսաշրջիկներու ահագին բազմութիւն մը ճանճերու նման կը բզզային անոր շուրջը:

Թուրիտտուն կը ծխէր իր ծխամորճը , որուն վրայ նկարուած էր թագաւորը, ձիուն վրայ աշտանակած, կենդանի հայեացքով :

Լուցկին վառելու համար կը քսէր իր տաբատին ետեւի մասին, մէկ ոտքը այնպէս մը բարձրացնելով որ կարծես թէ մէկը աքացի մը տուած ըլլար իր մէջքին:

Հակառակ այս բոլորին, սակայն, ագարակապան Անճելոյի աղջիկը՝ Լոլան ոչ եկեղեցին էր եւ ոչ ալ կ'երեւար իրենց բակի դրանը առջեւ :

Պատճառը այն էր որ Լոլան ամուսնացած էր Լիկադիացի Ալֆիոյի հետ, որ կը պարապէր բեռներու փոխադրութեամբ եւ իր ախոռին մէջ ունէր չորս ազնուացեղ ջորիներ :

Թուրիտտուն տեղեակ էր այս բանին եւ կը ցանկար, ինչ որ ալ պատահէր, առաջին առթիւ իսկ Լիկադիացիին աղիքները դուրս թափել : Առ այժմ , սակայն, այդ ուղղութեամբ բան մը ըրած չունէր եւ կը բաւականանար միայն ' գեղուհիին պատուհաններուն տակ դեգերել եւ երգել իր գիտցած բոլոր երգերը :

— Երեւի Նունցիայի որդին ուրիշ գործ չունի, կ'ըսէին դրացիները: Ամբողջ գիշերները սոխակի նման երգերով կ'անցընէ :

Թուրիտտուն վերջապէս անգամ մը դիպուածով պատահեցաւ Լոլային, որ կը վերադառնար Մատոննա – տէլ – Փերիգոլոյի ուխտագնացութենէն :

Թուրիտտուն նկատելով, գեղուհին ո՛չ գունատեցաւ եւ ոչ ալ կարմրեցաւ, իբր թէ արտասովոր բան մը պատահած չըլլար :

— Երջանիկ է ձեզ տեսնելու բախտը ունեցողը, ըսաւ Թուրիտտուն շռայլ մեծարանքով մը:

— Ա՛, Թուրիտտու, ինծի ըսին որ դուք այս ամսու սկիզբին վերադարձած էք :

— Իսկ ինծի ուրիշ բաներ ալ ըսին, պատասխանեց Թուրիտտուն : Ճի՞շդ է որ դուք ամուսնացեր էք կառապան Ալֆիոյի հետ :

— Այդ Աստուծոյ կամքն էր, պատասխանեց Լոլան, թաշկինակին ծայրերը ծնօտին վրայէն կապելով :

— Այդպէս կամեցեր էր Աստուած ուրեմն, որ ես այնքան հեռու տեղերէ վերադառնալով, այդպիսի հրաշալի նորութիւններ պիտի լսէի, Լոլա:

Խեղճ երիտասարդը հնար եղածին չափ կ'աշխատէր իր հպարտութիւնը պահել, բայց շուտով ձայնը ընդհատուեցաւ եւ գլուխը երերցնելով հետեւեցաւ մանկամարդ կնոջ, որուն գլխարկին ծոպերը կը տատանէին ուսերուն վրայ :

Լոլան թէեւ կը խղճահարէր տեսնելով Թուրիտտուի տխուր դէմքը, սակայն փաղաքշական խօսքերով երիտասարդը սփոփելու արիութիւնը կը պակսէր իրեն :

— Թուրիտտու, լսեցէք, ըսաւ վերջապէս Լոլան, թոյլ տուէք որ հասնիմ ընկերուհիներուս: Ի՞նչ կ'ըսեն դիւղին մէջ եթէ զիս տեսնեն ձեզ հետ :

ՃԻՈՎԱՆՆԻ ՎԵՐԻ

(1 Շար.)

ԱԿՎՇՆՈ ԴԱՎՅՈՎՈՒ

ՊՈՒՐԵ ԵՎԱԳՈՒՆ

—o—

Գ.

ՊՈՂՈՍԻ ՄԱՀՎԱՆԸ

Լուսամուտներուն վրայի վարագոյրները դեռևս չէին բացուած, երբ Ակվշնո Դավոյեանի տունը սկսաւ լեցուիլ հարևաններով, որոնք ցաւակցութեան եկած էին։ Ամէնքն ալ ուզում էին տեսնել Ակվշնոյին, որ ամբողջ գիշեր չէր քնացել։ Ոմանք ձեռքերը կ՚ի՛ր ծալած՝ կանգնել էին պատերի տակ, ոմանք էլ նստել էին աթոռների վրայ։ Ամէնքն էլ լուռ էին, ոչ մի խօսք չէին ասում։ Ամէնքն էլ նայում էին Ակվշնոյին, որ ոտքի վրայ էր, ձեռքերը ծալած, կանգնել էր պատուհանի առաջ եւ նայում էր դէպի դուրս։ Նա ոչ մի խօսք չէր ասում, ոչ մի շարժում չէր անում։ Նա կարծես ոչ ոքի չէր տեսնում, ոչ ոքի չէր լսում։ Նա նայում էր դէպի դուրս, դէպի ամպամած երկինքը, դէպի ամպերի մէջ թաքնուած արեւը, դէպի ծառերի գագաթները, որոնք ծածանւում էին թեթև քամու հովից։ Նա նայում էր դէպի հեռուները, որոնք ծածկուած էին մառախուղով։ Նա նայում էր դէպի ամէն կողմ, ուր որ նայում էին իր աչքերը։ Նա նայում էր ամէն կողմ, ուր որ նայում էին իր աչքերը, բայց ոչ ոքի չէր տեսնում։ Նա ոչ ոքի չէր տեսնում, որովհետեւ նրա աչքերը ոչ մի բան չէին տեսնում։ Նրա աչքերը ոչ մի բան չէին տեսնում, որովհետեւ նրա աչքերը լի էին արցունքով։ Նրա աչքերը լի էին արցունքով, որովհետեւ նրա սիրտը լի էր վշտով։ Նրա սիրտը լի էր վշտով, որովհետեւ նրա հոգին լի էր ցաւով։ Նրա հոգին լի էր ցաւով, որովհետեւ նրա մայրը մեռել էր։

Ակվշնոյի մայրը մեռել էր։ Նա մեռել էր առաւօտեան ժամը վեցին։ Նա մեռել էր առանց որեւէ հիւանդութեան նշան ցոյց տալու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ ցաւ զգալու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ բան ասելու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին տեսնելու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին կանչելու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ներողութիւն խնդրելու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ներողութիւն տալու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին հրաժեշտ տալու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ողջունելու։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ասելու, որ սիրում է նրան։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ասելու, որ ինքն էլ սիրում է նրան։ Նա մեռել էր առանց որեւէ մէկին ասելու, որ ինքն էլ սիրում է նրան, որովհետեւ նրա սիրտը լի էր վշտով։ Նրա սիրտը լի էր վշտով, որովհետեւ նրա հոգին լի էր ցաւով։ Նրա հոգին լի էր ցաւով, որովհետեւ նրա մայրը մեռել էր։

Ակվշնոյի մայրը մեռել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր։ Նա մեռել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր, որովհետեւ նա ծնուել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր։ Նա ծնուել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր, որովհետեւ նա ամուսնացել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր։ Նա ամուսնացել էր, երբ նա ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր, որովհետեւ նա ամուսնացել էր Ակվշնոյի հետ։ Նա ամուսնացել էր Ակվշնոյի հետ, երբ Ակվշնոն ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր։ Ակվշնոն ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր, երբ նա ամուսնացել էր Ակվշնոյի հետ, որովհետեւ նա սիրում էր Ակվշնոյին։ Նա սիրում էր Ակվշնոյին, երբ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Կի ՄՈԼԷ տեմոքրասի 60ի մէջ, կը գրէ վերջին դէպքերու առթիւ. — Պէտք է յայտնենք մեր մտահոգութիւնը եւ մեր ընդդիմութիւնը ի դէմ որոշ յեղաշրջման մը: Սահմանադրութիւնը չի գործադրը-ուիր: Յառաջդիմութիւնը դէպի նախա-գահական վարչաձեւը կը շեշտուի: Ատ-լանտեան աշխարհի բաժանումը կը ծան-րանայ եւ այն համաձայնութիւնը զոր տուած եմ հանրապետութեան նախագահին աւելի եւս զղջացնել կուտայ ինծի գոր-ծելակերպերու մասին տարակարծու-թիւնները: Կը վախնամ նաեւ որ դէպի միացեալ Եւրոպա յառաջացումը, որուն այնքան կապուած եմ, դանդաղանայ՝ եւ նոյնիսկ կենայ: Ելմտական, ընկերային տնտեսական քաղաքականութիւնը մեծ եւ արդար դժգոհութիւն յառաջ բերին: Ա-ւելի ծանր է այն յուսախաբութիւնը որ ստեղծուեցաւ Զօրավարին Ալժերիա այ-ցելութեան առթիւ: Կարելի չէ, ինչ կ'ըսեմ, իրաւ չէ որովհետեւ քանի ան-գամներ հակառակը ըսած եւ գրած է որ տը Կոլ հաւատայ զինուորական յաղթա-նակի մը: Բայց կասկածը կը մնայ: Պէտք է որ սահմանադրութիւնը գործադրուի, եկեղեցւոյ եւ պետութեան բաժանումը դարձեալ օրէնք դառնայ, Ալժերիոյ հա-մար, կրակը դադրեցնելու հրաւէրը միշտ ի զօրու մնայ, նորոգուի, ճշդուի: Ամէն բան կարելի է տակաւին բայց այլեւս պէտք չէ թոյլ տալ ոչ մէկ սխալ »:

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Սէնեիի յանձ-նուած է Իտալիոյ նոր կառավարութեան կազմութիւնը, որ Ղը փորձէ քիչ մը ձախ բնոյթ ունեցող դահլիճ մը կազմել:

ՄԱՌԵՇԱԼ ՊՈԿՏԱՆՈՎ մեռած է: Յա-բական եւ խորհրդային բանակներու մաս կազմած էր եւ համաշխարհային Բ. պա-տերազմին մասնակցած էր Պերլինի պա-շարման, 64 տարեկան էր:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Օհաննէսեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրենՇաւիլի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Սրբուհի Սուրեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վ. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հո-գաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ըս-տացած է վեց աթոռ եկեղեցւոյս համար Սեւռանաբնակ Տէր եւ Տիկին Քէպապ-ճեանէն իրենց զաւկին Արթիւրի ողջ ա-ռողջ Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— *Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագ-րուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:*

Նիս.— *Շահան Զօտեան*

Վալանս.— *Արսէն Տէր – Սարգիսեան:*

Կրընոպլ. — *Վ. Բաբախեան:*

Տէսին.— *Սարգիս Առաքելեան:*

Լիոն.— *Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:*

Վիէն.— *Մուշեղ Մուրատեան:*

Պոռտօ.— *Կ. Տօնէրեան:*

Սէն Շամոն.— *Ս. Ընտրիկեան:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒՒ

Երիտասարդ կին մը կամ օրիորդ մը, կարէ հասկցող իբրեւ վանտէօզ – մանիւ-թանսիոնիսթ:

ԴԻՄԵԼ՝

CONFECTION DE PARIS
19, BLD. ST. DENIS. PARIS 3'

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լօզանէն Սաթենիկ Օհաննէսեան (Թիֆ-լիսցի) կը փնտռէ իր հայրը՝ Սարգիս Օհաննէսեան Ակոբօֆ, (դերձակ), որ 1930ին Փարիզ էր (Պէքոն լէ Պրիւյէռ), Սաթենիկի կնքահայրը եղած է Տոքթ. Ամատեան: Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սե-րունդի, *Սալ Քատէի մէջ:*

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը, Կիրա-կի, 20 Մարտ, ժամը 15ին, դպրոցին մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Ժամը 18ին կը սկսի թէյասեղա-նը, որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Խաչուհիներու ամուսինները, հաճելի օր մը անցընելու համար:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա-շակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ էնվալիտ:

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Պիտի ներկայացուին նաեւ հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակ-ուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս-նաճիւղերուն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմ-նին կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց ե-րախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խոր-հրդանշող զգեստներով կամ միայն գլու-խով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը:

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողու-թենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բա-րենպատակ ձեռնարկներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու հա-մար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

AU BEAU NOYER

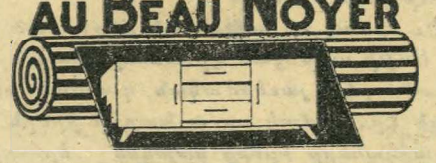

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի խումբին կողմէ:

Կիրակիր, Մարտ 20, ժամը 16էն 24:

167. RUE MONTMARTRE ի շքեղ սրահներուն մէջ: MÉTRO RUE MONMARTRE

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Attractions

Ճոխ պիւֆէ *Անակնկալներ*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Ապրիլ 3ին

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, *Պէյրութ* 1959, *Ա. Հատ.*	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, *Պէյրութ* 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, *Պէյրութ*, *կզմ.*	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, *Փարիզ*, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, *Բ. հատ. Փարիզ*, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ *Ա. հատորը, վիեննա*, 1922, *պատկերազարդ եւ կազմեալ*	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, *Գահիրէ*, 1959 . . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, *Պէյրութ*, 2 *հատոր* .	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եդիա Գասպարեան, *Գահիրէ*, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստա-տեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՐՏ

SAMEDI 19 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8752 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4353

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ԴԵՄՈԿՐԱՏ" ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն Տիկին Ռընէ Փիէր. Կոսէն, որ անցեալ տարի զզուելի գրութիւն մըն էր ստորագրած Նիս – Մաթէնի մէջ: Հալած իւղի պէս կլլելով իր մէկ թուրք բարեկամին յերիւրածոյ պատմութիւնը, գրեր էր, որ խորհրդային Հայաստան բնակող Հայ մը իր բոլոր կալուածներն ու շարժուն գոյքերը ծախելով գոհարեղէն էր գնած: Եւ որպէս զի կարենար ապահով կերպով եւ առանց մաքս վճարելու անցնիլ Թրքական սահմանէն, ամենայն պաղարիւնութեամբ ճեղքեր էր իր նորածին զաւկին փորը, անոր մէջ տեղաւորելու համար գոհարեղէնները: Ու այս արարողութիւնը տեղի էր ունեցեր ընտանիքի բոլոր անդամներու ներկայութեան ...

Ժամանակին ծառացանք այս ճիւաղային պատմութեան դէմ, մատնանշելով որ տիկինը զոհ էր գացած Թրքական քարոզչական մեքենայութեանց:

Մեր հայրենակիցներու բողոքները վերջապէս զգաստութեան բերեր էին Տիկին Կոսէն, որ Տիժոնի Պիէն Փիւպլիք Թերթին մէջ աւելի առարկայական յօդուած մըն էր հրատարակած Թուրքիոյ մասին:

Աշխարհաշրջիկ լրագրողը վերջերս կրկին այցելեր է Պոլիս եւ Պիէն Փիւպլիքի մէջ ստորագրած է «Անաստազիա եւ պաշը-պօզուքները» խորագրով նոր գրութիւն մը, ծաղր ու ծանակի ենթարկելով, պարզապէս խայտառակելով Թուրքերը, դեմոկրատ կառավարութիւնն ու «ժողովրդավարական» վարչաձեւը:

Տիկինը ամէնէն առաջ կը յարձակի գրաքննութեան վրայ, որ կը կաշկանդէ մտքի ազատութիւնը:

Ի՞նչպէս կարելի է «դեմոկրատ» կոչել երկիր մը, — կը հարցնէ — ուր մամուլը ազատ է, եւ ուր սակայն Թերթի խմբագիրները բանտն են ...:

Ու ծիծաղելին այն է, որ իր «պաշը-պօզուք» բարեկամը ամենայն լրջութեամբ յայտարարեր է.

— Ա՛հ ոչ, Տիկին, գրաքննութիւն չկայ մեր երկրին մէջ:

«Պաշըպօզուք»ը պետական պատասխանատու պաշտօնատար մըն է, որուն գրասենեակին մէջ տեղի ունեցեր է խօսակցութիւնը:

Տիկինն է, որ կը պատմէ.

«— Ի՞նչ է ձեր երկրին քաղաքական ուղղութիւնը... հարցուցի ցանկալի լրջութեամբ:

= Կարդացէ՛ք մեր նախագահին ճառը, պատասխանեց այս խոհեմ պաշտօնեան, որ խօսքը փոխելու համար առաջարկեց սուրճ մը առնել:

— Ի՞նչ է Թուրքիոյ տնտեսական ծրագիրը զալիք հինգ տարիներուն համար...

= Ինչպէս որ կ՛ըսէր մեր նախագահը իր ճառին մէջ...: Շաքարը շա՞տ կ՛ուզէք թէ չափաւոր:»

Հակառակ լրագրողի իր ճարպիկութեան, տիկինը չի յաջողիր որեւէ տեղեկութիւն քաղել Թուրք պաշտօնեայէն, որ կը մերժէ քաղաքական կամ տնտեսական հարցերու մասին խօսիլ, ոչ իսկ վիճակագրական ծանօթութիւններ տալ:

Յուսահատ, կ՛որոշէ գէթ քանի մը լուսանկարներ քաշել Ոսկեղջիւրէն, որ գարշահոտ կոյուղի մըն է դարձած: «Լուսանկարները այն մեծ առաւելութիւնն ունին, որ կը թաքցնեն հոտերը ...»:

Սակայն իր չար բախտէն յանկարծ դէմը կը ցցուի ոստիկան մը, որ «ապահովաբար Թուրքերէն լեզուով սոսկալի բաներ կ՛ոռնար»:

Լուսանկարիչը անպայման լրտես մըն է Թուրքերուն համար: Օտար Թղթակից մը, որ լուսանկարներ կը քաշէր, քարա-քոլ տարուած է: Մարդը ի զուր ուզեր է հասկցնել թէ Թրքական ո՛չ մէկ օրէնք կ՛արգիլէ լուսանկարելը: Պատասխաներ են իրեն, որ լուսանկարելը արտօնող օրէնք ալ չկայ ...:

Դեռ ուրիշ բաներ ալ կը պատմէ Տիկին Կոսէ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՅՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ 287 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԳՐԱՒՈՐ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՇԱՊԱՆ – ՏԷԼՄԱՍԻ

Առջի օր, Ազգային ժողովի դիւանը, Խորհրդարանի բացառիկ նստաշրջանի մը գումարումը պահանջող 317 դիմումնագիրներ ստացած էր: Վերջին պահուն, սակայն, խնդրարկուներէն 21 անձեր, տեղի տալով իրենց կուսակցութեան՝ Միութիւն Նոր Հանրապետութեան (Իւ-էն-էռ) նախագահին ճնշումին, խնդրած են որ չեղեալ նկատուին իրենց դիմումնագիրները: Մնացեալ 296էն՝ 9ը անվաւեր յայտարարուած են ու մնացած են 287 դիմումներ:

Ինչպէս գրած էինք (Յառաջ, Մարտ 11) Սահմանադրութեան թիւ 29 եւ 30 յօդուածներու տրամադրութեան համաձայն՝ հանրապետութեան նախագահը յատուկ հրովարտակով խորհրդարանը բացառիկ նիստի կը հրաւիրէ եթէ երբեք «որոշ օրակարգի մը համար Ազգային ժողովի անդամներուն մեծամասնութիւնը» նման բաղձանք մը ներկայացնէ, կամ վարչապետը փափաքի:

Արդ՝ մեծամասնութիւնը գոյացած եւ օրակարգի միակ հարցը ճշդուած է — հողագործութեան հարց —: Ի՞նչ պիտի ըլլայ սակայն, հանրապետութեան նախագահին դիրքը: Պիտի ստորագրէ՞ արտակարգ նիստի գումարման հրովարտակը թէ ոչ:

Ինչպէս յայտնի է տը Կոլ սկիզբէն դէմ գտնուած է խորհրդարանը բացառիկ նստաշրջանի մը հրաւիրելու գաղափարին, այդ մասին վարչապետ՝ Տըպրէ անուղղակի արտայայտուեցաւ արդէն:

Օրէնսգէտներու կարծիքով տը Կոլ չի կրնար մերժել նման փափաք մը, քանի որ սահմանադրութեան թիւ 29 եւ 30 զոյգ յօդուածները յստակ կը ճշդեն Հանրապետութեան նախագահին պարտաւորութիւնները, նման պարագաներուն:

Այս յօդուածները սակայն կարեւոր թերի մը ունին, չեն ճշդեր թէ հանրապետութեան նախագահը ե՞րբ պէտք է ստորագրէ ժողովի հրաւիրող հրովարտակը: Այս փափուկ կէտը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Արդարեւ Շապան Տէլմաս, յանուն Ժողովի դիւանին տեղեկագիր մը ղրկած է տը Կոլի ուր կը յայտնէ կացութիւնը եւ 287 երեսփոխանի պահանջը: Ոչ ոք սակայն կրնայ ստիպել տը Կոլին որ անմիջապէս ժողովի հրաւիրէ եւ նախագահը կրնայ ուզածին չափ երկարաձգել այս խնդիրը, ինչպէս կը յայտնուի: Արդէն ոմանք կը պնդեն որ պատճառ մը չկայ որ տը Կոլ չյետաձգէ արտակարգ նիստին բացումը քանի որ «բացառիկ պարագաներ ստեղծուած են:»

Արդարեւ՝ Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութիւնը, տը Կոլի Անգլիա մեկնումը ու վերջապէս Զատկական տօները «վաւերական» եւ «օրինական» պատճառներ են բացման թուականը ձգձգելու:

Այլ թէքնիք պատճառներ ալ կրնան ըստիպել որ չգումարուի բացառիկ նիստը:

Յամենայն դէպս, Էլիզէի շրջանակները դիտել կուտան, որ եթէ տը Կոլ այս կամ այն պատճառաբանութեամբ ուզէ իր տեսակէտը պարտադրել եւ դէմ երթալ սահմանադրութեան, ապա ստիպուած պիտի ըլլայ հրապարակով արտայայտուիլ եւ բացատրել թէ ինչո՞ւ դէմ է մեծամասնութեան մը փափաքին:

Անդրադառնալով իրերու այս կացութեան, Փարիզի առաւօտեան թերթերէն՝ «Օռօր» կը գրէ. —

«Այն ինչ որ կ՛ուզեն 287 երեսփոխանները, — վիճաբանութիւն մըն է, ուր կառավարութեան ծրագիրները պիտի քննուին եւ անոնց մասին քուէարկութիւն պիտի կատարուի .... Չենք կրնար հասկընալ, թէ ինչպէս կարելի է խուսափիլ խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրելէ: Ի մտի բերելով անշուշտ որ ոչինչ կ՛արգիլէ զօրավար տը Կոլին որ իր հրովարտակին կցէ պատգամ մը եւ պահանջէ սահմանադրութեան վերամշակումը»:

Ներկայիս նախ կը սպասուի տը Կոլի գրաւոր պատասխանին Ազգ. Ժողովի նախագահ՝ Շապան Տէլմասի:

Հինգշաբթի օր արդէն Շապան – Տէլմաս տեսնուեցաւ նախ Տըպրէի, ապա տը Կոլի հետ բայց ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրաւ խօսակցութեանց բնոյթին մասին:

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Սրտի խոր ցաւով կը հաղորդենք ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի մահը որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 2·30ին Մոնմորանսիի հիւանդանոցը, ուր կը գտնուէր քանի մը օրէ:

Մեր ողբացեալ ընկերը բնիկ Շատախցի էր (Վասպուրական) շուրջ 64 տարեկան:

Եղած էր Փրկութեան Կոմիտէի քարտուղար Հայաստանի մէջ, վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ, աշխատակցած է Դաշնակցական մամուլին, գլխաւորաբար՝ Յառաջին:

Տակաւին առիթը կ՛ունենանք խօսելու իր մասին:

Մեր ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Տէր Թովմասեանի և Օր. Ֆ. Շէօհլէյեանի:

×

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ցաւով կը հաղորդէ ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, Մոմոնրանսիի մէջ:

×

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը կ՛ողբայ ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒՆԱՅԹԸՏ ՓՐԵՍԻ համաձայն Փետրուարի կիսուն «Ալժերիոյ առժամեայ կառավարութիւնը» ուզած է պատուիրակ մը ղրկել Փարիզ, շփումներ ստեղծելու համար բայց տը Կոլ մերժած է:

ՀԵՐԹԸՐ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը իր կառավարութեան «մտահոգութիւնները» յայտնած է Հարաւային Քորէայի նախագահական ընտրութեանց առթիւ ի գործ դրուած «օրինազանցութիւններուն» համար: Արդարեւ՝ հանրապետութեան նախագահի ընտրութեանց ընթացքին սպաննուած են 10 եւ վիրաւորուած 43 անձեր: Սիկման Ռի, 85 տարեկան, կաթողիկէ թունդ հակահամայնավար, երրորդ անգամն է որ կ՛ընտրուի հանրապետութեան նախագահ: Ընդդիմադիրները կը մերժեն ընդունիլ ընտրութեանց վաւերականութիւնը:

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆ Իսրայէլի վարչապետը Լոնտոն հասած է: Օդակայանին մէջ պատասխանելով կարգ մը Թղթակիցներու հարցումներուն, յայտարարած է, թէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը «մտահոգիչ» է: Երեք հիմնական պատճառներ թուած է առաջին՝ արաբ եւ իսրայէլ տարակարծութիւններ, երկրորդ՝ Նասրի եւ արաբ վարիչներու ներքին խուլ հակամարտութիւնը, երրորդ՝ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող դրժուարութիւնները:

ՍԷԼՎԻՆ ԼՕՅՏ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը անդրադառնալով Ժընեւի զինաթափութեան ժողովին յայտարարած է «իսկական զինաթափութիւն կը նշանակէ բոլոր տեսակի զէնքերու փճացում, այս իմաստով արեւմուտքի ծրագիրը աւելի գործնական եւ իրապաշտ է»:

ԱԹԷՆՔ հասած է Եուկոսլաւիոյ փոխնախագահը՝ Մ. Թոտորովիք: Կը կարծուի թէ կ՛ուզէ բարելաւել յոյն – եուկոսլաւ յարաբերութիւնները:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ «Ուալ Սթրիթ» թերթին համաձայն Արեւմուտքը կը պատրաստէ նոր ծրագիր մը Պերլինի եւ Գերմանիոյ համար: Ըստ թերթին՝ նոր ծրագիրն է՝ Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան գօտիները «ազատ քաղաքի» մը վերածել, որուն հսկողութիւնը պիտի կատարեն Արեւմուտք եւ Արեւելք հաւասարապէս: Ազատ երթեւեկ պիտի հաստատուի քաղաքին եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, իսկ ՄԱԿի դէտերը պիտի հսկեն կարգ ու կանոնին եւ օրէնքի տրամադրութեանց ճշգրիտ գործադրութեանց վրայ: Գերմանիոյ համար ծրագիրը կը նախատեսէ հանրաքուէ մը կազմակերպել երկու Գերմանիաներուն մէջ հարցնելու համար ժողովուրդին որ «մէկ թէ երկու դաշնագիրներ կ՛ուզեն ստորագրել երկրորդ պատերազմի յաղթականներուն հետ»:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտպանութեան նախարարը՝ Շթրաուըս յայտարարեց, թէ Արեւելեան Գերմանիան զէնքի տակ կը պահէ կէս միլիոնի հասնող զօրաբաժիններ: «Կամաւոր» ոստիկաններուն թիւը՝ 200·000ի իսկ քաղաքային կռիւներու համար մարզուածներուն թիւը 300·000 կը հասնին: Այս զօրագունդերը զէնքի տակ կը պահուին որպէսզի հարկը ներկայացած պահուն զինու զօրութեամբ տապալեն Արեւմտեան Գերմանիան:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը յայտարարեց, թէ գնդապետ Նասր այս ամառ Յունաստան պիտի այցելէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պաշտպանութեան նախարարը, Կէյթձ յայտարարած է, թէ Մ. Նահանգներուն «կորիզային ուժը, եւ զանոնք փոխադրելու կարողութիւնը բազմաթիւ անգամ աւելի է Խ. Միութեան ունեցածէն ու կարողութենէն»:

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը Փարիզի մէջ գործածուելու համար որոշած է աւելի արդիական, հանգստաւէտ եւ մեծ հանրակառքեր շինել: Հիները կամաց – կամաց գործածութենէ պիտի հանուին:

ՅՈՒՇԵՐ ՑԱՆՈՒՑԻՐ,

ԿԱՐԴԱ ԵՒ ԱՆՑԻՐ

«Կարմիր Մահիկ»ի Կիւլ Նիհալ նաւը, հազարէ աւելի հիւանդներ ու վիրաւոր զինուորներով լեցուած, իրիկնադէմին խարսխեց Հայտար Փաշայի նաւահանգիստը: Շոգենաւին մէջ տակաւին՝ կը տեսնենք խայտաբղէտ բազմութիւն մը քարափին վրայ: Իրարանցում եւ ոգեւորութիւն: Տօնանմա՞ (հրավառութիւն) կայ արդեօք: Հոն են հրշէջ խումբը՝ իրենց պսպղուն սաղաւարտներով, զինուորական նուագախումբ մը, զանազան միաւորներու դասակներ՝ ծովային ու հետեւակ, ոստիկան եւ ոստիկան – զինուորներ, բազմութիւն մը կիներու եւ այրերու: Թերթերու ցրուիչներ բարձրաձայն կ՚աւետեն լուրը, — Պոլիս կը ժամանեն հարիւրաւոր գերիներ՝ անգլիացի եւ Ֆրանսացի: Հուռա՛, հուռա՛, եաշասը՛ն: Հարց կուտանք իրարու.— Ուրկի՞ց այդքան գերի: Թուրք սպաները ապշած, դրեթէ զայրացած կը մրմնջեն. «Այսքան ալ չափազանցութիւն չըլլար, պէ ճանըմ, եօթը գերին հարիւրներու վերածել»: Ու կը վերյիշեմ Նասրէտտին Հօճայի առակներէն մին, այնքան խօսուն:

Կառքերով մեզ կը փոխադրեն Գատը – Գիւղ, Մօտա, ծովեզերեայ գեղեցիկ եւ ընդարձակ ապարանք մը: Անգլիացի Վիթալին «քէօշք»ն է, որ Թուրքերէն գրաւուած՝ վերածուած է գերման Մատամ Պռօնզէռ փաշային «զապրթան Նեքաաթ – հանէսի»ի — սպաներու ապաքինարան: Պռօնզէռ փաշան ես ոչ տեսայ, ոչ ալ անունը կարդացի թերթերու մէջ կամ այլուր:

Նոյն նաւով Պոլիս ժամանած 10 – 12 սպաներ կը հանգստանանք հիւրանոցը, բազկաթոռներու վրայ: Մեր մէջ կը գտնուին տեղակալներ, հարիւրապետներ եւ հրամանատար մը:

Ներս կը մտնէ միջին տարիքով, սպիտակամորթ եւ գեղադէմ տիկին մը, բարձրահասակ «շվայսթըրի» (Քոյր) մը հետ: Շնորհալի եւ ծիծաղադէմ՝ մեզի բարի գալուստ կը մաղթէ եւ Ֆրանսերէն լեզուով զանազան հարցումներ կ՚ուղղէ բոլորիս, առանձին առանձին: Թէ զինուորական աստիճանով եւ թէ տարիքով ամէնէն փոքրն եմ ես: Տիկինը կ՚երեւի յուսախաբ միւսներուն անտարբեր եւ ոչ արտայայտիչ դէմքերէն, դարձեալ կը դիմէ ինծի. — «Ամէնէն փոքրն էք, բայց ամէնէն լաւը կը խօսիք, այսուհետեւ մեր եւ միւս սպաներուն միջեւ յարաբերութիւն պահողը դուք պիտի ըլլաք»... կ՚ըսէ ու կը մեկնի:

40 – 50 մահճակալներ տեղաւորուած են ապարանքին ընդարձակ դահլիճին մէջ՝ մաքուր եւ հանգստաւէտ: Սնունդ, բժշկական խնամք կատարեալ ու Մատամ Պռօնզէռ տէր ու տիրական ապաքինարանին: Անհամբեր կը սպասէինք Կիրակի – ներուն, ճաշակելու համար, ի շարս այլ կերակուրներու, պատուական բրինձով փիլաւ ու խոշաֆը: Սպիտակ ֆռանճելա հացը մանաւանդ, երբ, այդ օրերուն, Պոլսոյ բնակիչները պոչ կը կապէին ըստանալու համար իրենց բաժինը, տեղական բարբառով «փոփոթան», խառնուրդ մը աւելի կուտի, թռչնակերի, բակլայի եւ լուբիայի:

Ապաքինարանին բարի յոյն բժիշկը ամէն առտու կ՚այցելէ հիւանդներուն ու կը յանձնարարէ հարկ եղած դարմանումը կամ եթէ առողջացած են, «թապուրճի» (բանակ ղրկել) կը գրէ: Ու ահա այն ըսպաները, որ վայրկեան մը առաջ դեռ ոտքի էին ու կը շաղակրատէին, բժիշկին գալը հազիւ նշմարած՝ իրենց անկողիններուն մէջ կը մտնէին եւ «շատ հիւանդ» կը ձեւանային, որովհետեւ այդ յարկէն դուրս՝ իրենց կը սպասէր կռուի ճակատը կամ թերեւս մահը: Մատամ Պռօզէռին շեշտակի մէկ նայուածքը, սակայն, բաւական կ՚ըլլար որ կարճ կապէին իրենց «հիւանդութիւնը»:

Իրիկուն մը, ուշ ատեն, բաւական կազդուրուած սպաները թղթախաղով զբաղած էին, երբ ննջարան մտաւ բարձրահասակ մէկը: Մահճակալիս մէջէն իմացայ որ անունս կուտայ: Մարդը եկաւ մօտս եւ յայտնեց թէ հրաման ունի Մատամին կողմէ՝ զիս քննելու: Մատամին անձնական բժիշկը՝ Տօքթ. Տավուտն էր:

Կը զգամ որ իսկապէս շփացած եմ ես այստեղ: Երկու բժիշկները — Յոյնը եւ Հրեան — մրցումի ելած են զիս դեղերով խեղդելու: Իսկ շվայսթըր Մառիան ու Տիկին Պռօնզէռ փոխն ի փոխ կը մարձեն ռիւմաթիզմով տառապող ծունկերս, եւ ուրիշ հոգածութիւններ, որոնք կը զլացուէին Թուրքերուն, նախանձ ու զայրոյթ պատճառելով անոնց:

Բաւական լաւացած՝ պտոյտ մը կը կատարեմ ապարանքին մէջ: Ճոխ մատենադարան մը, լեցուն զանազան լեզուներով գրուած հատորներով: Կ՚առնեմ անգլերէն գիրք մը ու կը սկսիմ թղթատել անկողնիս մէջ: Ցանկարծ Տիկինը ներս կը մտնէ, կը մօտենայ ինծի եւ նայելով գիրքին կը հարցնէ թէ բաւական կը հասկընա՞մ Ֆրանսերէնը: Անգլերէն կը պատասխանեմ: Կ՚ապշի, Թուրք մը անգլերէ՞ն: — Բայց ես Թուրք չեմ, Հայ եմ:

Խօսակցութիւնը անգլերէնի փոխելով.

— Ես ալ անգլերէնը աւելի լաւ կը խօսիմ, այսուհետեւ անգլերէնով կ՚ընենք մեր խօսակցութիւնը: Գերմաներէն ալ գիտէ՞ք:

= Ոչ:

Տիկինը, կատարեալ Տեւտոն, կը փըրփրի, կը կատղի: Կրակ ու բոց կը ժայթքին աչքերէն: Կարծէք ծանր յանցանք մը գործած եմ ու իր ազգային արժանապատուութիւնը վիրաւորած: Ո՞ւր է այնքան հեզահամբոյր ու հաճոյակատար կինը: Կատարեալ օձ մը:

— Թուրքերէն, հայերէն, անգլերէն ու Ֆրանսերէն գիտէք եւ գերմաներէն չէք գիտեր: Ահաւասիկ փաստ մը որ դուք Հայերդ չէք սիրեր Գերմանացիները, հակառակ՝ մեր յաջողութեան: Ուրեմն Թուրքերը իրաւունք ունէին որ ձեզ ջարդեցին:

Պաուզա, պիտի ըսէր դերասանը: Կարկամած եմ: Չեմ կրնար պատասխանել: Քրտինքներու մէջ կը լողամ: Կարելի՞ է, երեւակայելի՞ք բան է, որ գիտակցութիւնն ու խիղճը չկորսնցուցած մէկը, կին մը մանաւանդ, յանդգնի այդքան ահաւոր յայտարարութիւն մը ընելու, արդարացնել ոճիրը, զոհը դնելով դատապարտեալի աթոռին վրայ: Մայրական իր աչքերուն առջեւ չպատկերացա՞ն խողխողումը անմեղ մանուկներուն, միլիոնաւորներու կացնահարումը, եաթախանը: Թերեւս իբրեւ թունդ հայրենասէր Գերմանացի կը մտածէր թէ պատերազմ է, եւ յաղթելու համար ի գործ դրուած բոլոր միջոցները՝ ներելի: Սակայն ինչպէ՞ս հաշտեցնել համատարած ջարդը զինուորական գործողութիւններու առընչութեամբ, հարց կուտամ ես ինծի:

— Մատամ, կ՚ըսեմ, հայերէն գիտեմ, որովհետեւ մայրենի լեզուս է, Թուրքերէն գիտեմ, որովհետեւ պետութեան լեզուն է: Ֆրանսերէնն ու անգլերէնը սորված եմ շնորհիւ անոնց միսիոնարներուն, որ ձրի վարժարաններ բացած էին մեր քաղաքին մէջ, (վերջին մասը ճիշդ չէր): Եթէ դուք՝ Գերմաններդ ալ վարժարան ունենայիք, պատճառ պիտի չունենայի ձեր լեզուն ալ չսորվելու: Գալով պետութեան դաւաճանելու խնդրին, ահա ես եւ հայ երիտասարդութիւնը, որ բանակին մէջ կը ծառայենք:

Տիկինը քիչ մը մտածելէ վերջ.

— Կը փափաքի՞ք գերմաներէն ալ սորվիլ:

Փորձա՛նք: Ճակատէն նոր վերադարձած եմ: Աչքիս առջեւն են տակաւին, ամէնօրեայ ռմբակոծումները, վիրաւորներուն հռնդիւնը, սպաննուած զինուորներուն սառած աչքերը: Դժոխք մը, ուր կեանքին կառչած էի մազէ թելով մը եւ մահէն մազապուրծ՝ ժամանակի մը համար կ՚ուզէի մոռնալ՝ հանգստաւէտ ու խաղաղ այս վայրին մէջ, երէկի մղձաւանջային օրերը, հայ ժողովուրդին ու սիրելիներուս աքսորն ու ջարդը եւ հազարումէկ մտածումներ եւ ահա... գերմաներէն սորվիլ: Այս էր պակաս: Կըրնա՞մ մերժել:

— Այո, անշուշտ, եթէ կ՚ուզէք:

Հիւանդապահուհին կանչելով.

— Շվայսթըր Մառեա, ձեր վրայ պարտականութիւն կը դնեմ, որպէսզի գերմաներէն դաս տաք այս սպային, երբ ներեն ձեր միջոնցերը:

Ներս կը մտնէ շվայսթըրը, ձեռքը բռնած անգլերէնէ – գերմաներէն «Մեթոտ Պեռլից» մը:

Ու դասաւանդութիւնը կը սկսի: Տաս իսթ այն ման, եւն. եւն., որոնք կը կարդամ ու կը թարգմանեմ առանց դժուարութեան՝ շնորհիւ անգլերէնիս:

— Դուք գիտէք մեր լեզուն, սակայն չէք ուզեր խօսիլ, կը յանդիմանեն զիս «վարժուհիս» եւ Տիկին Պռօնզէռ:

Հարկ կ՚ըլլայ որ ամբողջ պերճախօսութիւնս թափեմ, բացատրելու համար թէ շնորհիւ անգլերէնի նմանութեան է որ կը կարդամ ու կը հասկնամ գերմաներէնը: Պատճառ չունիմ ստելու: Հասաւ Թուրքերուն Շէքէր պայրամը: Տիկինը առտուն կանուխ ննջարան մտաւ, խոշոր ծրար մը շաքար դրկած: Մեր յարաբերութիւնները պաղած էին այդ դէպքէն ի վեր:

— Առէք այս ծրարը եւ սպաներուն բաժնեցէք շաքարը, բայց դուք շատ առէք, ըսաւ:

— Կը բաժնեմ, բայց ես չեմ առներ, ես Թուրք չեմ, իրաւունք չունիմ ատկէց ուտելու:

Քէն ըրած էի: Ժպտեցաւ եւ մեղմօրէն:

— Առէք, առէք, մոռնանք անցեալը:

Սառոյցը հալած էր: Խղճի խա՞յթ մը ունեցաւ արդեօք, չեմ գիտեր:

Դեռ երկար ժամանակ, մինչեւ ապաքինարանէն մեկնումս, վայելեցի իր բարիքները, Ի մէջ այլոց աշխատեցաւ եւ յաջողեցաւ ամսուան մը օդափոխութիւն առնել ինծի, ինչ որ պզտիկ բան չէր: Ուրիշներ հարիւրներով ոսկի կաշառք կ՚առաջարկէին այդքան ժամանակաշրջանի համար:

ՇԱՐԱ

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Միւսը՝ գոթական, երրորդից դուրս է ցցւում Վերածնութեան գմբէթը: Նախաձեւի այս երեք փոփոխումները, Եւրոպայում, հարկաւ, անդամատուում են բազմաթիւ ձեւափոխութիւններով: Բայց բոլոր տարբերակների նիւթը այն համաձայնութիւնն է, որը պարզորոշ շօշափելի է հայկական յուշարձաններում (Անիում, Աշտարակում, Վանում, Էջմիածնում եւ այլուր): Օրինակ Լեոնարդոյի հաւաքատետրի ուրուագծերը, որոնք բարձր համադրութիւն են, մի այլ տեսակէտից՝ ձեւափոխուած վերակառուցումն են այն բանի, ինչ Հայաստանում կամ արդէն տրուած է, կամ կիսատրուած (դուրս է գալիս արգանդային վիճակից): Ինքնըստիքեան, հասկանալի է, որ արաբական հնածանօթ ոճը, իր վերակենդանացմամբ հանդերձ, առաւել ուշ ժամանակաշրջանի երեւոյթ է եւ ծագում է հայկական նախաձեւից: Ինքը՝ արաբական ոճը Պարսկաստանի համադրութիւն է:

Ցիշեցէք, 5րդ մշակոյթից 6րդին անցնելիս, այս վերջինը՝ վեցերորդը կը վե-

---

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գիւղական Աստեցութիւն

•

— Ճշմարիտ է, պատասխանեց Թուրիտտու, այժմ երբ արդէն Ալֆիոյի կինն էք, որ իր ախոռին մէջ կապուած չորս ջորիներ ունի, պէտք չէ որ այլեւս բամբասանքներու տեղի տաք: Իսկ իմ խեղճ մայրս, զինուորութեանս ընթացքին, ստիպուեր է ծախել մեր մոխրագոյն ջորին եւ մեծ ճամբուն վրայ մեր ունեցած խաղողի այգիին մէկ մասը: Այո, անցան գնացին այն երջանիկ ժամերը եւ հիմա ձեր միտքն անգամ չէ մնացած թէ երբ մենք ատենօք պատուհաններուն տակ կը փսփսայինք իրարու եւ թէ մեր բաժանման առիթով ինծի նուիրեցէք այս թաշկինակը: Միմիայն Աստուած գիտէ թէ որքան արտասուք եմ թափած այնքան հեռուները երթալուս համար, ուր մեր հայրենիքի անունն անգամ դժուար է լըսել: Էհ, մնաք բարով, Լոլա, մեր մէջ ամէն հաշիւ փակուած եւ վերջ տրուած է մեր բարեկամութեան:

×

Լոլան հարուստ կառապանին կինն էր, կիրակիները կ՚ելլէր իրենց տան պատըշգամը եւ ձեռքերը այնպէս մը կը դնէր կուրծքին վրայ որ ամէնքը տեսնէին ամուսնոյն իրեն ընծայած մատանիները:

Թուրիտտուն կը շարունակէր ճխամորճը բերնին եւ ձեռքերը գրպանը դրած փողոցները շրջագայիլ եւ անտարբեր դիտել աղջիկները, եւ սակայն ներքուստ, ինքզինքը կ՚ուտէր որ Լոլայի ամուսինը այնքան ոսկիի տէր էր եւ այդ պատճառով իսկ երբ ինք Լոլայի մօտէն կ՚անցնէր, այս վերջինը այնպէս մը կը ձեւացնէր թէ զինքը չէր տեսներ: Այս հանգամանքը սաստիկ կը գրգռէր Թուրիտտուն որ կը մտածէր որեւէ ձեւով իր վրէժը լուծել:

Ալֆիոյի տան դէմ կը բնակէր օղեվաճառ Կոլան, որ միեւնոյն ժամանակ գինեգործ էր եւ մեծ հարստութեան տէր: Ունէր հասած աղջիկ մը: Թուրիտտուն թէ խօսքով եւ թէ գործով ամէն ինչ ըրաւ եւ բարեկամութիւն հաստատելով Կոլայի հետ, սկսաւ յաճախել անոր տունը եւ անուշիկ խօսակցութիւններ ունենալ այդ վերջնոյն մաստաղատի աղջկան հետ:

— Ինչո՞ւ Լոլայի մօտ չէք երթար եւ անոր հետ այսպիսի անուշ բաներու մասին չէք խօսիր, կը հարցնէր Սանթան:

— Լոլան այժմ տիրուհի է դարձած եւ ամուսնացած է թագակիր անձի հետ...

— Մենք ուր, թագակիրները ուր...

— Դուք հարիւր Լոլա կ՚արժէք, եւ ես այն գիտեմ որ ձեր եղած տեղը ես ոչ թէ Լոլայի, այլ նոյնիսկ հրեշտակի մը վրայ պիտի չնայէի, որովհետեւ, Լոլան արժանի չէ նոյնիսկ ձեր կօշիկին կապերը քակելու, այո, արժանի չէ...

— Երբ աղուէսը խաղողին չկարողացաւ հասնիլ...

— Ըսաւ՝ որքան գեղեցիկ ես դու իմ խաղող:

— Է՛յ, Թուրիտտու, ձեռքերդ քեզի քաշէ:

— Ի՛նչ, կը վախնաք որ ձեզ ուտեմ:

— Ոչ թէ ձեզմէ, այլ ձեր Աստուծմէն ալ չեմ վախնար:

— Ո՛, կը ճանչնամ ձեզ, ձեր մայրը Լիկադիացի է: Զարմանալի կերպով կռուազան արիւն ունիք: Ախ, ձեզ աչքերովս իսկ կ՚ուտէի...

— Գիտեմ, աչքերով իսկ կ՚ուտէք, եւ նոյնիսկ փշրանք մը անգամ չի մնար, իսկ առայժմ, առանց որ ձեզի նեղութիւն ըլլայ, այդ փունջը վերցուցէք գետնէն:

— Ձեր սիրոյն համար, ոչ միայն ատիկա, այլ ամբողջ տունը կը բարձրացնեմ:

— Սակայն, շատախօսութիւնը փոր չի կշտացներ:

— Եթէ հարուստ ըլլայի, Սանթա, պիտի ցանկանայի անպայման ձեզի պէս մէկը ունենալ իբր կին:

— Անկասկած, Լոլային պէս չեմ կըրնար թագակիրի մը հետ ամուսնանալ, սակայն, ես ալ իմ կարգիս օժիտ մը ունիմ, եթէ միայն Աստուծոյ կամքով արժանանամ մէկուն...

— Գիտեմ, գիտեմ որ հարուստ էք:

— Էհ, եթէ գիտէք, ուրեմն շուտով հեռացէք, որովհետեւ հայրս ուր որ է կու գայ, իսկ ես ամենեւին չեմ ցանկանար որ հայրս զիս բակին մէջ տեսնէ ձեզ հետ:

Հայրը արդէն սկսած էր կասկածանքով նայիլ իր աղջկան վրայ, սակայն, այս վերջինը այնպէս կը ձեւացնէր, իբր թէ ոչինչ կար տարօրինակ: Հրացանաձիգին գլխարկին ծոպերը շատ դիւր էին եկած Սանթային եւ շարունակ կը տարուբերէին անոր աչքերուն առջեւ:

Երբ հայրը յաճախ Թուրիտտուի ետեւէն կը փակէր իրենց տանը դուռը, աղջիկը, ընդհակառակն, իսկոյն կը վազէր պատուհանը բանալու, և հոն, ամբողջ գիշերը փսփսուք տեղի կ՚ունենար տղուն հետ, այնպէս որ բոլոր դրացիները սկսած էին այդ մասին խօսիլ:

— Խելքս պիտի թռցնեմ, կ՚ըսէր Թուրիտտուն, քուն, ախորժակ, ամէն ինչ կորսնցուցած եմ:

— Սուտ կը խօսիս:

— Կը փափաքէի Վիքթոր Էմմանուէլի զաւակը ըլլալ, որպէսզի կարենայի ամուսնանալ քեզի հետ:

ՃԻՈՎԱՆՆԻ ՎԵՐԿԱ

(2 Շար.)

ԱԿՎԱՆԻ ԴԱՍԱՎՈՐԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Ա ՄՈՎՍԵՍԻ

Գ.

Իսկզբան հերոսը իսկապես վհատություն էր զգում, երբ իմանում էր, որ ինքը ոչ միայն ձախողակ է, այլեւ ամենաանշնորհք մարդը աշխարհում։ Ամեն անգամ, երբ նա ուզում էր ինչ-որ բան անել, ամեն ինչ ավելի էր խճճվում։ Ամեն անգամ, երբ նա ուզում էր ինչ-որ բան ասել, նրա խոսքերը ավելի էին շփոթեցնում լսողներին։ Ամեն անգամ, երբ նա ուզում էր ինչ-որ բան անել, ամեն ինչ ավելի էր փչանում։ Ամեն անգամ, երբ նա ուզում էր ինչ-որ բան ասել, նրա խոսքերը ավելի էին շփոթեցնում լսողներին։ Ամեն անգամ, երբ նա ուզում էր ինչ-որ բան անել, ամեն ինչ ավելի էր փչանում։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն :

Ապրիլ 9, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Հայ Ազգ. Միութեան
Նախագահ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Ֆրանսերէն խօսք կ'առնէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՄԱՔՍՈՍԵԱՆ :

Կը խօսին ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ : ՎԵՐԱՊ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, եւ ՊԱՊԵԱՆ վարդապետ :

Օրուան բանախօս՝ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ :

Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ Վալանսի եւ չրջակայից հայ գաղութին բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց ներկայութեամբ, յարգանքի տուրքը մատուցանեն մեր մէկ միլիոնէ աւելի անթաղ նահատակներուն, եւ ոգեկոչեն անոնց անմահ յիշատակը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ՄԱՐՏ, ԺԱՄԸ 16

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻԻՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ
ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը պրօսա – չրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդու – թիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր ա – ռաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻԻՆ
Օրերը չուտ կ'անցնին, ցանկը չուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝
Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais
Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)
Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար : Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան :
1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
TÉL. 927 01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Երիտասարդ կին մը կամ օրիորդ մը, կարէ հասկցող իբրեւ վաճուէօզ – մանիւթանսիոնիսթ :
Դիմել՝
CONFECTION DE PARIS
19, BLD. ST. DENIS. PARIS 3e

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ
Լօզանէն Սաթենիկ Օհաննէսեան (Թիֆլիսցի) կը փնտռէ իր հայրը՝ Սարգիս Օհաննէսեան Ակոբօֆ, (դերձակ), որ 1930ին Փարիզ էր (Պէքոն լէ Պրիւյէռ), Սաթենիկի կնքահայրը եղած է Տոքթ. Ամատեան : Դիմել Յառաջի վարչութեան :

ՍՐՃԱՐԱՆ-ՃԱՇԱՐԱՆ
Գ Ա Ռ Ն Ի Կ
(ՏԻՒՄՄԷՃԵԱՆ)
Արեւելեան մասնաճիւղեր
Խնամուած կերակուրներ
66, Rue de Bonnel, LYON (3e)
TÉL. 60-37-92
Բաց է ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի օրերը :
Լաւագոյն ընդունելութիւն, ապահովուած է բոլոր յաճախորդներուն :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :
Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սե – րունդի, Սալ Քաւէի մէջ :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲ
Մեծ համերգ
ԿԻՐԱԿԻ՝ ՄԱՅԻՍ 15
Կը խնդրուի չխաչաձեւել

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Կապոյտ Ծաչի Կրճնոպլի մասնաճիւղին Թէյասեղան – ընդհանուր ժողովը, Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 15ին, դպրոցին մէջ :
Կարեւոր օրակարգ :
Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ : Ժամը 18ին կը սկսի Թէյասեղանը, որուն սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Ծաչուհիներու ամուսինները, հաճելի օր մը անցընելու համար :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա – շակերտուհիներու կողմէ :
Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Րիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :
Հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր : Երգախառն պատկեր :
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ :
Պիտի ներկայացուին նաեւ հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր :
Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ. :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
OUVRIÈRES DOMICILE
spécialiste du Chemisier,
Belle Fabrication
Tél. : COM. 42-42

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY
Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի խումբին կողմէ :
Կիրակի, Մարտ 20, ժամը 16էն 24 :
167. RUE MONTMARTRE ի շրջեղ սրահներուն մէջ : MÈTRO RUE MONMARTRE
Գեղարուեստական խնամուած բաժին
Attractions
Ճոխ պիւֆէ *Անակնկալներ*

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt
Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչիք», «քարսքի»
Bar Américain

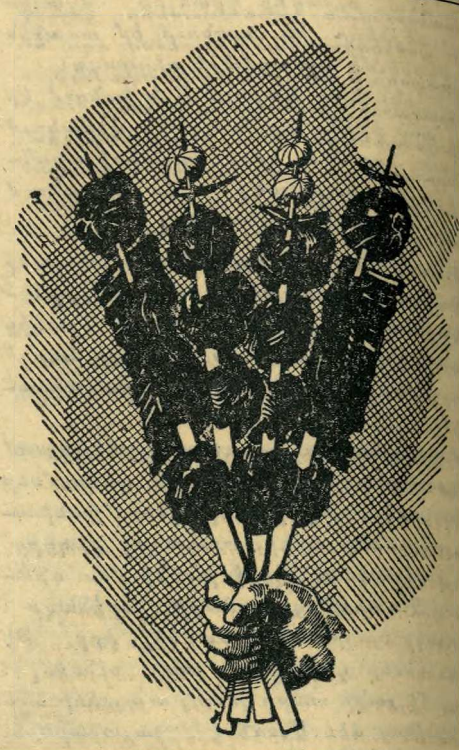

Établissements G. HAGOPIAN
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
10, Rue du Caire, PARIS 2e **Tél. : CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

★

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՓԱՆԱԿ

ԿԸ ՄԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԼ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE ՄԱՅ ՍԻՒԻՍ MAILLE SUISSE

ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ÉCOSSE

ԲԱՄՊԱԿԷ ՀԻՒՍՈՒԱՄՔՆԵՐ՝

ՊՈՒՔԼԷԹ BOUCLETTE ՊԱՆԼՈՆ BANLON

●

ՋԱՆԱՋԱՆ ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳՈՑՆՈՎ ԹՐԻԿՈՑԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՋԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

★

ԿԸ ՄԱԽԷ ՆԱԵՒ ՋՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՋԱՆ 2-28, 2-40, ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐ
ԵՒ
ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԳԻՒՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 20 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8753 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4554

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ո՞վ չի ճանչնար հայ ժողովուրդի կանացի այս մեծագոյն կազմակերպութիւնը, որ իր ճիւղերը տարածած է չորս ցամաքամասերու վրայ, մեր մայրերը, քոյրերն ու աղջիկները համախմբելով գաղափարականի մը շուրջ, որ միանգամայն բարեսիրական է ու հայրենասիրական :

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը զարթօնքի նոր շրջան մը պիտի բանար արեւմտահայութեան համար : Ապտիւլ Համիտի դաժան բռնակալութեան կը յաջորդէր խաբուսիկ ազատութիւն մը, որ լիովին պիտի օգտագործուէր հայ ազատատենչ ժողովուրդին կողմէ :

Ահա այդ վերածնունդի օրերուն է, որ հեռաւոր Ամերիկայի մէջ 1910ին հիմը կը դրուէր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, Հայ Կարմիր Խաչին, կնքահայրութեամբ անզուգական հռետոր եւ հանրային գործիչ Է. Ակնունիի :

Յիսուն տարի անցած է ուրեմն իր հիմնարկութեան թուականէն ի վեր :

Կէս դարու բեղնաւոր եւ արդիւնալիր գործունէութեան վաստակով բեռնաւոր է որ անիկա կը ներկայանայ մեզի այսօր :

Երկար ատեն Հ. Յ. Դ. Հայ Կարմիր Խաչ անուան տակ գործելէ վերջ, պայմաններու բերումով դարձած է «Հայ Օգնութեան Միութիւն», անխախտ պահելով իր սկզբնական, հիմնական նպատակները :

Հ. Օ. Մ.ը իր 165 մասնաճիւղերով եւ 12.000 անդամուհիներով հզօր կազմակերպութիւն մըն է, որ նախախնամական դեր կը կատարէ ազգապահպանման մարզին մէջ :

Կեդրոնն է Պոսթըն : Ունի 12 Շրջանային Վարչութիւններ հետեւեալ վայրերու մէջ.— Հար. Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Թրակիա – Մակեդոնիա, Եգիպտոս, Երուսաղէմ, Ամման, Հայֆա, Իրան, Իրաք, Լիբանան եւ Սուրիա :

Ամէն շրջան իրեն յատուկ անուն ունի : Հ. Օ. Մ.ը Ֆրանսայի մէջ կը կոչուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ՝ Օգնութեան Խաչ, Յունաստանի մէջ՝ Գթութեան Խաչ, Եգիպտոսի մէջ՝ Հայ Կազդուրման Խաչ, Իրաքի մէջ՝ Հայ Կարօտելոց խնամակալութիւն եւայլն : Բոլորն ալ ունին նոյն ծրագիրը եւ կապուած են նոյն կեդրոնին :

1960 թուականը յայտարարուած է Հ. Օ. Մ.ի յոբելենական տարի :

Ներկայ տարուան ընթացքին բոլոր շրջաններու մէջ տեղի պիտի ունենան փայլուն հանդէսներ, կիսադարեան յոբելեանի առթիւ :

Շատ ընդարձակ է Հ. Օ. Մ.ի գործունէութեան դաշտը :

Առաջին աշխարհամարտի ընթացքին Ամերիկահայ Կարմիր Խաչը խնամած է վիրաւորներ եւ օգնած որբերուն : Զինադադարին աշխատանոցներ հիմնած է Պոլիս եւ Յունաստան, ուր եւ ստանձնած է որբերու խնամատարութիւնը :

Հայաստանի անկախութեան օրերուն հագուստ եւ դեղօրայք ղրկած է Հայաստան, Պոլիս, Սուրիա, Յունաստան, Պուլկարիա եւ Իրան, միաժամանակ նուիրուելով որբերու ազատագրութեան սրբազան գործին :

Հ. Օ. Մ.ը չէ սահմանափակուած միայն որբերու, աղքատներու, աղէտեալներու եւ հիւանդներու օգնութեամբ :

Անիկա անհուն զոհողութիւններ ըրած է կրթական մարզին մէջ : Ո՛չ միայն հայ լեզուի դասընթացքներ բացած է Ամերիկայի մէջ, այլեւ նիւթ. մեծ օգնութիւն հասցուցած է Յունաստանի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր դպրոցներուն, Պէյրութի եւ Հալէպի ճեմարաններուն : Օգնած է Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ հայ կարօտ ուսանողներու : Աջակցած է ԱՆՉԱյի միջոցաւ Գերմանիայէն ազատագրուած հարիւրաւոր ընտանիքներու : Կարեւոր գումար մըն ալ ղրկած է Խորհրդ. Հայաստան՝ Շիրակի աղէտին առթիւ (1926) :

Ողջունելով Հայ Օգնութեան Միութեան յիսնամեակը, աւելի բարգաւաճում եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք հայ իգական սեռի այս մեծ կազմակերպութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՅՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ Է»
Կ'ԸՍԵՆ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏԸ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ – ՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

Ինչպէս կը սպասուէր Հանրապետութեան Նախագահը գրաւոր նամակով մը, ուղղուած Ազգային Ժողովի նախագահ՝ Շապան – Տելմասին կը մերժէ խորհրդարանը բացառիկ նստաշրջանի մը հրաւիրել ու իր նամակով կը բացատրէ թէ ի՛նչու :

Ստորեւ տը Կոլի նամակին գլխաւոր մասերը :

«Կշռելով հանդերձ դիմումնագրող երեսփոխաններուն պահանջը որ պատկան իշխանութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ զբաղին հրատապ հարցով մը, ինծի համար վիճելի չէ որ իրենց բանաձեւած հարցը արդիւնքն է արհեստագիտական խմբակցութեան մը ճնշումին : Ինչ ալ ըլլայ այս խմբակցութեան ներկայացուցչական կարեւորութիւնը, տնտեսական մասնաւոր շահերու վերաբերեալ, ըստ օրէնքի քաղաքական ոչ մէկ որակում կամ պատասխանատուութիւն ունի :

« Չեմ կարծեր որ խորհրդարանի բացառիկ նիստի մը գումարումը որ նման բնոյթ մը ունեցող «հրաւէրներու» վրայ հիմնուած ըլլայ եւ յենուած՝ ծանօթ ցոյցերու, համապատասխանէ մեր նոր հիմնարկութեանց ոգիին եւ նոյնիսկ սահմանադրական կանոնին որ կը դատապարտէ որեւէ «հրամայական» :

« Ղեկավարած ըլլալով կառավարութեան աշխատանքները, որ սահմանադրական կոմիտէին հետ գործակցաբար մշակեց սահմանադրութիւնը, իրաւունք ունիմ մտածելու, թէ ճիշդ այս տեսակ ճնշումներուն առաջքն առնելու համար է, ինչպէս նաեւ ճշդելու համար անոնց նիստերուն տրամաբանական տարեկան շրջան մը որ սահմանադրութեան յօդուածը կը նշէ թէ բացառիկ պարագաներու մէջն է միայն եւ այն ալ հանրապետութեան նախագահին պատասխանատուութեան տակ որ յատուկ հրովարտակով մը կը հրաւիրուի Խորհրդարանը բացառիկ նստաշրջանի :

Ապա տը Կոլ կը յիշէ իր նամակին մէջ որ, եթէ Դեկտեմբերի նստաշրջանէն ետք խորհրդարանը երկու անգամ բացառիկ նիստի հրաւիրուեցաւ, կառավարութեան առաջարկին վրայ էր որ հրովարտակները ստորագրուեցան :

Տը Կոլ չի հաւատար որ նոր բացառիկ նիստ մը կրնայ արդիւնքի մը յանդիլ. «իրականին մէջ, այն մեծ փոփոխութիւնները որոնք պիտի վերանորոգեն Ֆրանսական հողագործութիւնը եւ այդ ձեւով, ուղղակի նպաստեն Ֆրանսայի վերականգնումին կրնան միայն կատարուիլ գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութեանց գործակցութեամբ եւ կրնան միայն քուէարկուիլ իրենց արժանավայել պայմաններուն մէջ » :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Կիրակնօրեայ թիւով, այս սիւնակին մէջ, սովորութիւն դարձած է նմոյշներ տալ Հայաստանի լաւագոյն ու թարմ բանաստեղծութիւններէն : Այս անգամ, նոյն այս սիւնակին մէջ, նմոյշ մը՝ օրուան ... հիւանդութենէն, որ աւելի փոխանցիկ է քան կրիփը : Հայաստանէն արտասահման կ'անցնի այդ հիւանդութիւնը, արտասահմանէն Հայաստան՝ վարակելով ամէն գրոց – բրոց կամ յանգաբան :

Տարօրինակ է, բանաստեղծութիւնը մեր մէջ յանգաբանութիւն էր ժամանակ մը : Հիմա... հանքաբանութիւն է, — բանաստեղծը իր ներշնչման հանքը կը գտնէ՝ մտնելով ուրիշին բանաստեղծութեան գիրքին մէջ : Այսպէս յանգը դարձած է հանք, իսկ հանքը... իմաստը փնտռեցէք Մխիթար աբբահօր բառարանին մէջ :

Տարափոխիկ ու մահացու այս հիւանդութեան մասին գաղափար մը տալու համար, կ'առնենք Սողոմոն Տարօնցիի հետեւեալ գրութիւնը, որ հրատարակուած է Գրական Թերթին մէջ (26 Փետրուար) .—

— « Հայպետհրատը լոյս է ընծայել Արտաւազդ Յովակիմեանի Շաւիղ վերնագրով բանաստեղծութիւնների ժողովածուն : Չխօսելով գրքոյկի առաւելութիւնների եւ թերութիւնների մասին, հարկ եմ համարում նշել մի երեւոյթ, որքան տը գեղ, նոյնքան պախարակելի :

Յովակիմեանը դիմել է ուղղակի արտագրութեան : Այսպէս, իմ Ամպրոպից յետոյ ժողովածուի մէջ (լոյս տեսած 1948 թուականին), 92րդ էջում տպագրուած է 1923 թուականին գրուած իմ այս բանաստեղծութիւնը . —

Ի՛նչքան եարեր սիրեմ,
Ի՛նչքան սարեր սիրեմ,
Սիրած եարերի մէջ,
Սիրած սարերի մէջ —
Դո՛ւ ես իմ մեծ եարը
Բոլոր եարերի մէջ,
Հանց Արարատ սարը,
Բոլո՛ր սարերի մէջ :

Յովակիմեանը «որոշ փոփոխութիւններով » արտագրել է 1958 թուականին (ինկուպացիան տեւեր է տասը տարի).

Ի՛նչքան եարեր սիրեմ ,
Ի՛նչքան սարեր սիրեմ,
Դո՛ւ ես միակ եարըս ,
Սիրած եարերի մէջ,
Ինչպէս Մասիս սարը
Բոլոր սարերի մէջ :

(Շաւիղ, էջ 41) :

Բնաւ միտք չունենալով վիրաւորած լինել պատանի բանաստեղծին, ամենայն անկեղծութեամբ խորհուրդ կուտայի այսուհետեւ չդիմել արտագրութեան , որ բոլոր դէպքերում դատապարտելի է » :

Հայաստանի մէջ, ինչպէս կը տեսնուի, շա՛տ քնքուշ է հիւանդութեան անունը , — արտագրութի՛ւն : Արտասահմանի մէջ, սոսկալի անուն մը ունի նոյն հիւանդութիւնը, — բանագողութի՛ւն :

Ախտանշանները կը մնան նոյնը :

Իսկ դարմանո՞ւմը : Ով որ գիտէ դարմանումին ձեւը, թող իմացնէ մեզի , — պատրաստ ենք հրատարակելու ... արտագրութեամբ կամ բանագողութեամբ, ի պէտս հայ գրականութեան , իբրեւ պրոֆիլակսիա :

ԱՐԱՋ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ուղղուած նամակով մը, Սէն նահանգի անկախ երեսփոխան՝ Վերոն հարց կը դնէ, թէ «վերին ժողովի» ընթացքին, որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ Մայիս ամսուն, արդեօ՞ք նոյն միջոցները ի գործ պիտի դրուին «կասկածելիներուն» հանդէպ, եթէ այո, այդ պարագային աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր որ «պարտադիր արձակուրդի» մեկնողներուն այժմէն իսկ ըսէին թէ Ապրիլ մէկին սկսած իրենց բնականոն կեանքը վերստին պիտի ընդհատուի՝ Մայիս մէկին :

ԹՈՒՐՔԻԱ դժգոհ է «Եւրոպայի վեցերէն» այս վերջիններուն Թուրքիոյ հանդէպ բռնած դիրքին առիթով : Նման յայտարարութիւն մը ըրած է Անգարայի օտար դեսպաններուն՝ Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆաթէկ Զորլու :

ՍՊԱՆԻՈՅ շինութեան նախարարը՝ Արէզ հրաժարած է դահլիճէն : Կը կարծուի, թէ դէմ է Ֆրանքոյի ներքին քաղաքականութեան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ արուեստական արբանեակը՝ «հետախոյզ Ե.», 1.609.000 քլմ. ծիր մը կտրած է ու արդէն իսկ գիտական կարեւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ :

ՌԵԿԱՆԻ մէջ պայթած Ֆրանսական հիւլէական ռումբին ուժը 60էն 70 քիլօթոն էր, այսինքն Հիրոշիմայի մէջ արձակուած Ամերիկեան ռումբէն 3 – 4 անգամ աւելի ուժեղ : Պետութեան արժած է՝ 10էն 15 միլիառ :

ՍՊՈՒԹՆԻԿ Գ. իր վերջին ժամերը կ'ապրի : Արդարեւ՝ մօտ ժամանակէն անջրպետին մէջ պիտի տարրալուծուի : Արձակուած էր, 1958 Մայիս 15ին :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ շրջանակները պատճառներ ունին կարծելու , թէ Խրուշչեւ տը Կոլը Խ. Միութիւն պիտի հրաւիրէ, պաշտօնական շրջագայութեան մը համար : Հանրապետութեան նախագահը 1944 Դեկտեմբեր 10ին Մոսկուա գտնուած է :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը՝ Կէյթձ Եւրոպա կուգայ « քննելու համար Ատլանտեան Ուխտի զինուորական խարիսխները» : Մարտ 30ին ներկայ պիտի ըլլայ Ուխտի պաշտպանութեան նախարարներու նիստին :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Մոսկուա վերադարձած է : Ինչպէս գրած էինք դումի պատճառով Սեւ Ծովի մօտերը գիւղ մը մեկնած էր, կազդուրուելու :

ՕԴԱՆԱՒ մը պայթած է Օհայոյի (Մ. Նահանգներ) մօտերը, պատճառ դառնալով 63 ճամբորդներու մահուան :

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կ'ողբայ մահը իր վեթերան ընկերոջ՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

եւ այս տխուր առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Տէր Թովմասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

×

Հ. Յ. Դ. Դիւան Թանգարանի յանձնախումբը ցաւով կը ծանուցանէ՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահը :

× Վրացական Ազգ. Կեդրոնի նախագահ՝ Նօյ Ցինցացէ իր եւ խորհուրդին անունով ցաւակցութիւն կը յայտնէ՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՍԵԱՆԻ

—o—

Է·

Հայկական վաստակ մըն է Վաստակոց Գիրքը, իբրեւ կիլիկեան հայերէնի վկայութիւն, — մեր նախնեաց թողած ժառանգութեանց մէջ՝ առաւել եւս թանկագին անով որ պատմական – կրօնական նիւթերու յաճախանքէն ու կրկնագրու – թիւններէն կ'ազատէ մեր լեզուն :

Եւ սակայն, « նորութեամբ եւ ճոխութեամբ բառից»՝ հայ մատենագրական պարտէզին բացառիկ այս բերքը քիչ է ուսումնասիրուած, չըսելու համար թէ ուսումնասիրուած չէ«որպէս արժանն է»:

Գէորգ Պալաթեցի, մէկը այն «գպիրներէն», որոնք հայկական համայնագիտական ծաղկափթթումին (փլորէգոն) առաջին բողբոջները կը համարուին Պոլսոյ մէջ, տպագրութեան համար կը պատրաստէ Վաստակոց Գիրքի ձեռագրի ըն – տիր օրինակ մը՝ բառագիտական ցուցակ մը դնելով չալակը :

Աւելի ետքը, Ալիշանին կը վիճակի զայն հրատարակելու բախտը, մէկ աչքովը հայերէն ձեռագիրներու, իսկ միւս աչքովը՝ յունարէն օրինակի մը բաղդատութեամբ զբաղած :

Այնուհետեւ արագ ակնարկներ Վաստակոց Գիրքին վրայ ,— Ն· Բիւզանդացի , Հ· Ղեւոնդ Ցովնանեան եւ ուրիշներ : Անոսեան, այս անուններուն կարգին, ցոյց կուտայ նաեւ հայ եւ օտար հեղինակու – թիւններ՝ ուղեցոյց աղբիւրագիտութեան :

×

Վաստակոց Գիրքը ուսումնասիրելու համար, պէտք է ճամբայ ելլել բաղդատական չափոցն ի ձեռին :

Թէ հայերէնը թարգմանութիւն է ա – րաբերէնէ, վիճելի չէ, (Բաամալեան կը վերագրէ Մխիթար Հերացիի՝ առանց լուրջ ապացոյցի) : Բայց եւ այնպէս գործին խմբագրութեան ամբողջական պատմութիւնը կրնայ օգտակար դառնալ՝ լուսաբանելու համար հայերէն թարգմանութեան կարգ մը խրթնաբանութիւնները , սխալ ուղղութիւն չտալու համար բառերու իմաստաբանական որոնումներուն :

Ուստի, հարկ է քրքրել Նաբաթեան երկրագործութեան մատենագրութիւնը (Իսկ – Վահ՛չհահ ունի գործ մը այս նիւթին նուիրուած) : Աբեւմուտք տակաւին նոր կը հետաքրքրուի Արաբներու հետաքրքրութեանց ծիրով(*),— Հաճի Խալֆա ետ չէ՝ խօսելու համար Արիստոտէլի երկրագործական ծանօթութեանց մասին :

Ցունական երկրագործութեան պատմութեան մէջ՝ Անատոլիոս կը ներկայանայ իբրեւ պատ մը, մինչդեռ Նաբաթեան աւանդութեանց յիշատակութիւնը կը հատատէ թէ Անատոլիոս ... դուռ մըն է :

Հեղինակ մը չէ Անատոլիոս, — Ցոյն կամ Ասորի : Այլ հաւաքող մը, եթէ ոչ ընդօրինակող մը : Զուգորդ անունն իսկ , Վինդանիոս , կը մատնէ կարծես թէ երկրորդ գլուխ մըն է՝ դրուած նոյն մարմինին վրայ, ձեռագրական չփոթութեան մը մեղքով : Նոյն չփոթութեան կարելի է կապել Փոտի վկայութիւնը, որ անճահ աճում մը կուտայ զուգորդ անուան ,Վինդանիոսը վերածելով Վինդանիոնիոսի , մինչ ընդհակառակն Արաբները կը գլխատեն նոյն անունը՝ ըստ Տիւվալի (Աստրական գրականութիւն, էջ 280),— Պար Պահլուլ կը գրէ Իանիոս (= Իօնիոս) , իսկ Իպն – ալ – Ալամ՝ Իունիոս, ասկէ՝ Անասեան կ'ենթադրէ թէ արաբերէն մէկ կէտի չփոթութեամբ կը դառնայ Պօնիոս :

Անատոլիոսի կամ այլ հեղինակներու այս գործը մեզի հասած է նաեւ կասխանոս Բասոսի անուամբ : Անատոլիոս, Պէյրութցի, իսկ կասխանոս, Բիւթանացի , ժամանակակից են , — Գ· կամ Դ· դար : Ո՞վ է յառաջընթաց : Կասխանոսի գործին մէջ հատուածներ կան Անատոլիոսի գործէն, պէ՞տք է հետեւցնել թէ յառաջընթաց է Անատոլիոս , — ո՛չ : Հինը այն է որ Նաբաթեան աւանդութիւննե՞ր կը բերէ , — ո՛չ : Կասխանոս յաճախ դիցաբանական դրուագներ կը յիշատակէ, հոով – մէական ծանօթութիւններ կը բերէ , մեր չրջանէն (բիւթանական) վկայութիւններ կուտայ, ուրեմն նո՞ր է , — ո՛չ : Զգո՛յշ ընդօրինակողներու մեղքերէն : Պէտք է խոստովանիլ թէ դժուար է լուծել հարցը : Անատոլիոսի եւ Կասխանոսի գործերուն մէջ անանուն ընդօրինակողներ կը չփոթեցնեն մեզ : Նոյն տաչտին մէջ հաց են թխած ցորենի եւ գարիի ալիւրով :

Կասխանոս մեզի կը հասնի նաեւ Փրանսերէն թարգմանութեամբ մը, Քոնսթանթինոփոլ ան – ուամբ :

Թարգմանութիւնը կատարած է իրաւաբէտ Անթուան Փիէռ եւ առաջին անգամ տպագրած 1543ին, Փուաթիէ քաղաքին մէջ: Գործը այնքան յաջողութիւն կը գտնէ որ 1545ին կը հրատարակէ երկրորդ տպագրութիւն մը, նոյն քաղաքին մէջ :

Անգտանելի են այս հրատարակութիւնները : Այս գիրքը ընդօրինակած եմ գրե – թէ ամբողջութեամբ, — տաժանելի՛ աշխատանք, որովհետեւ լեզուն հին է, ուղղագրութիւնը հին, տպագրութիւնը հին : Եթէ միայն ա՛յս ըլլար ընդօրինակածս, կ'ըսեն աչքերս՝ ցաւագին պատմութիւն մը յիշելով յանկարծ :

Այս ծանր աշխատանքները կատարած եմ՝ պարզապէս ստուգելու համար կարգ մը հայերէն բառերու նշանակութիւնը կամ խրթնաբանութեանց իմաստը՝ բաղդատութեան եղանակով :

Ահաւասիկ միջնադարեան, եթէ կ'ուզէք կիլիկեան հայերէնի բառ մը , — Թորխ : Այս բառը երկու անգամ գործածուած է Վաստակոց Գիրքին մէջ (էջ 72 եւ 174) : Ըստ Գէորգ Դպիրի՝ կը նշանակէ «չորացեալ ծառ» : Այդպէս ալ իւրացուցած է Ս· Մալխասեան : Արդ, Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը կը գրէ բրուճ ֆուպէ :

Ահաւասիկ խրթնաբանութիւն մը · — Հազարը մարդն է, Ֆրանսերէն՝ լէթիւ : Այս տունկին բժշկական յատկութեանց մասին խօսելով՝ Վաստակոց Գիրքը կը գրէ· « Եւ հազարին դիտնականքն մեռելոտեաց մահիճք են անուանեալ » :

Ըստ Ալիշանի մեկնութեանց՝ յունարէն վրումա (կերակուր) բառը կարդացուած է սքրամա (մահիճ), եւ հազարը կոչուեր է « մեռելի անկողին»՝ փոխանակ կոչուելու «մեռելի կերակուր»:

Հազարը ոչ մեռելի անկողին է, ոչ ալ մեռելի կերակուր: Ո՞վ չի յիշեր Եսի – փուլէյի մատողը, երբ... եաղլը՛, եաղլը՛ կը պոռային պարտիզպանները, եւ ուտողը կը զովանար ու կը թարմանար :

Ուրկէ՞ կուգայ սխալը :

Հազարը, ի հնումն, ծանօթ էր իբրեւ բանջարեղէն մը, որ օժտուած էր բուժական բազմատեսակ յատկութիւններով : Ծգոստոս կայսրը կը տառապէր մելամաղձոտութեամբ, ու բժիշկը զայն բուժեց հազար կերցնելով առաւօրէն :Արիւնկալ կայսրը, Դիոկղետիանոս, այնքան կը սիրէր հազարը, որ իր կեանքին վերջին տխուր օրերը կ'անցընէր հազար մըշակելով, տպահովաբար մոռնալու համար իր թափած ծով արեան տեսիլքը : Գաղիանոս, որ կը կոչուի Հիպոկրատ Երկրորդ, իր յողնատանջ աշխատասիրութեանց հետեւանքով՝ անքնութեան դատապարտուած , դիչերային իր նեղութիւններէն ազատեցաւ եւ սկսաւ քնանալ խաղաղօրէն՝ հազար ուտելով ամէն դիչեր : Ու վերջապէս , աստուածուհին Անահիտ թաղեց իր սիրականը, Ադոնիս , հազար տնկուած արտի մը մէջ, որպէսզի քնանայ յաւիտենական խաղաղութեան մէջ՝ սիրոյ հրայրքը մոռցած :

Այսպէս, ուրեմն, հազարը ծանօթ էր հինէն ի վեր՝ իբրեւ բանջարեղէն մը, որ ոչ միայն կը քնացնէ , այլ եւ կը մարէ այրութեան մոմը , սեռային բոլոր կրակները: Եղաւ ժամանակ մը, երբ Պիթագորասի աշակերտները հազարին կը վերագրէին ներքինի դարձնելու զօրութիւն մը :

Տեսակ մը դեղ... ողջ մեռել դարձնելու :

Ահա թէ ինչո՛ւ դիտնականները, ինչպէս կը գրէ Վաստակոց Գիրքը, «մեռելոտեաց մահիճ» կամ «մեռելներու կերակուր» անուանած են հազար անգամ ան – մեղ հազարը:

×

Անասեանի Մատենագիտութեան դնա – հատանքը ըրի, գործէն նմոյշ մըն ալ տուի : Այժմ կը մաղթեմ որ երբեք չպակսի իր եռանդը, չպակսի իր աչքերուն

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ

ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Արտասահմանի հետ մշակութային կապի ընկերակցութեան նախագահը, Տիգրան Գրիգորեան, անցեալ Նոյեմբերին , Սամսոնի (Զիլի) գտնուած է ուր պատմամբ կը տեղեկանայ թէ այդտեղ կապրի մեծատաղանդ Սիրանոյշի դուստրը Աստղիկը : Գրիգորեան տեղացի Հայերուն օգնութեամբ կը յաջողի գտնել Աստղիկ Կիրակոսեանի հասցէն՝ Լոս Ալիաղոս փողոցի մէջ տուն մը, ուր ան կը բնակի իր տղուն, հարսին ու թոռնիկին հետ : Զրոյցի ժամանակ հիւրը կը պատմէ թէ որքան մեծ եւ խոր յարգանք կը վայելէ Սիրանոյշի անունը համայն հայ ժողովուրդին կողմէ : Ի նշան երախտագիտութեան, տանտիրուհին անոր կը ծանօթացնէ Սիրանոյշի արշիւները, զոր ինքը մօրը մահէն ի վեր տարիներ շարունակ խնամքով պահպանած է : Ասոնք շատ արժէքաւոր փաստաթուղթեր են : Գրիգորեան կը խնդրէ ու համաձայնութիւն կը ստանայ որ Սիրանոյշի արշիւը փոխադրուի հայրենիք :

Արշիւին մէկ մասը արդէն կը գտնուի Երեւան :

1909 Թուականին Բաղուի մէջ Հայ մարդասիրական ընկերութիւնը նախապատրաստական աշխատանքներէ ետք, Ցունուար ամսուն կը կատարէ տաղանդաւոր դերասանուհիին յոբելեանը : Ըստ տացուած նիւթերուն մէջէն է ընկերութեան յոբելենական յանձնաժողովի նպատակաւորութեամբ, ուր կը տեղեկացուի թէ յոբելեանը տեղի կ'ունենայ Նիկիտին եւ բայրներու կրկէս–թատրոնին մէջ :

Սիրանոյշի նկատմամբ թատերական հասարակութեան ունեցած անսահման սիրոյն ու յարգանքին մասին կը պատմեն բազմաթիւ այն ողջոյնները որոնք կարդացուած են յոբելեանի օրը : Ստացուած նիւթերու մէջ են ռուսական թատերախումբի, Հայոց ազգագրական ընկերութեան խորհուրդին, «Մշակ»ի խմբագրութեան, «Մեղու» աշխատանքի տան ընկերութեան, Բաքուի բնակող Վանեցիներուն, Թեհրանի Թատերասիրաց ընկերութեան, Թիֆլիսի Հայոց տրամատիկ

լոյտը, որպէսզի կարենայ վերջացնել արշիւները : Ցետոյ, — երեւանի մատենադարաններուն ներած չափով, անչուշտ,— կը փափաքի որ ամբողջացնէ իր մատենագիտութիւնը՝ օտար աղբիւրներու մատենացոյցը եւ նիւթացնելով, այնքան որ վաղուան բանասէրը կարօտ չմնայ օտար մատենագիտութեանց :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջ)

(*) Ռ· Պլիար կը գրէ թէ երկրագործութեան ոչ մէկ նուաճում գաղտնիք կը մնար Արաբներուն (Լ'Ակրիքիւլթիւր տան լ'Անթիքիթէ , էջ 87):

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԱՍՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

- CAVALLERIA RUSTICANA -

•

— Շատախօս :

— Աստուածամայրը վկայ, որ ես քեզ հացի պէս կ'ուտէի :

— Շատախօս :

— Պատուովս կ'երդնում :

— Օ՛հ, մայրի՛կ ...

Լոլան , որ ամբողջ դիչերը, ուհանի ծաղկամանի մը ետեւ պահուրտած , մըտիկ կ'ընէր անոնց խօսակցութիւնը, երբեմն կը չառագունէր, երբեմն ալ կը դունաթափուէր :

Վերջապէս , անգամ մը, խօսքը Թուրիտուին ուղղելով, ըսաւ ·

— Այդպէ՞ս, ուրեմն այլեւս հին բարեկամներուն բարեւ — աստծու բարին չկայ ...

— Այո, պատասխանեց երիտասարդը, ա՛խ քաչելով , երջանիկ է ձեզ հետ տեսնուելու բախտ ունեցողը :

— Եթէ այդքան կը փափաքիք տեսնուիլ հետս, դիտէք արդէն թէ ո՞ւր կը բնակիմ, պատասխանեց Լոլան :

Թուրիտուս այնուհետեւ չատախ սկսաւ տեսակցիլ Լոլային հետ, այնպէս որ Սանթան երբ ամէն անգամ կը նկատէր այդ բանը, բարկութեամբ կը փակէր իր պատուհանը :

Դրացիները ժպտելով մատնացոյց կ'ընէին Սանթան եւ հրացանաձիգը եւ անոնց անցքին՝ կը չարժէին իրենց գլուխները :

Իսկ Լոլայի ամուսինը, իր ջորիներուն ետեւն ինկած , կը չրջէր տօնավաճառները :

— Կիրակի պիտի երթամ խոստովանելու, այս գիչեր երազիս մէջ սեւ խաղող տեսայ :

— Զգէ, ի սէր Աստծոյ, դեռ սպասէ , կ'աղաչէր Թուրիտուն :

— Ոչ, Զատիկը արդէն մօտեցած է եւ ամուսինս անպատճառ պիտի հարցնէ թէ ինչո՞ւ չեմ խոստովանած :

— Ահ, կը մրմնջէր Լոլայի աղջիկը՝ Սանթան, իր կարգին ծնկաչոք սպասելով նոյն քաւարանին առջեւ ուր Լոլան իր մեղքերը կը քաւէր , ահ, արեւս վկայ , երբեք չէի ցանկանար որ քաւութեան արժանանայիր դուն ...

Վերջապէս Ալֆիօն քսակը լեցուն, վերադարձաւ իր ջորիներով, իր կնոջը ձեռք մը զեղեցիկ տօնական նոր հագուստ բերելով :

— Շատ լաւ էք ըրած որ ձեր կնոջը նուէր էք բերած, ըսաւ դրացուհի Սանթան, որովհետեւ, ձեր բացակայութեանը, ձեր կինն ալ իր կարգին մեծ հոգ կը տանէր տունը զարդարելու համար :

Այս խօսքերը մեծ տպաւորութիւն գործեցին Ալֆիոյի վրայ եւ դէմքը այլայլեցաւ :

— Կրողը տանի ձեզ, բացագանչեց ան, ինչպէս կը տեսնեմ, հաճելի չեմ ես ձեր աչքերուն, բայց ես այդ աչքերը կը հանեմ, որպէսզի լալ իսկ չկարողանաս :

Գետինն անցնիք դուք ձեր ամբողջ դերդաստանով ....

— Ես լալու սովորութիւն չունիմ, պատասխանեց Սանթան: Զլացի նոյնիսկ այն օրը, երբ իմ սեփական աչքերովս տեսայ որ պառաւ Նունցիայի տղան Թուրիտուս. դիչերանց մտաւ ձեր կնոջ մօտ :

— Շատ բարի, պատասխանեց Ալֆիօն, չնորհակալ եմ ձեզմէ ...

×

Լոլայի ամուսինն վերադարձէն ի վեր , Թուրիտուն այլեւս յանցաւոր կ'երեւէր փողոցները :

Անիկա իր ձանձրոյթը կը փարատէր դինետան մէջ, բարեկամներու հետ նըստած :

Զատկի նախընթաց իրիկունը, անոնց առջեւ դրուած էր երչիկով լեցուն սամանը, երբ ներս մտաւ Ալֆիոն :

Թուրիտուս երբ տեսաւ Ալֆիոյի հեռուէն իր վրայ սեւեռած հայեացքը , հասկցաւ թէ խնդիրը ի՞նչ բանի մէջ կը

կայանար, եւ իսկոյն իր ձեռքի պատառաքաղը դրաւ երչիկի ամանին մէջ :

— Ալֆիօ, չըլա՞յ թէ որեւիցէ գործ ունենաս ինծի հետ, ըսաւ Թուրիտուն :

— Մասնաւոր բան մը չունիմ, Թուրիտուս, սակայն, երկար ժամանակ է քեզ չեմ տեսած, ուստի փափաքեցայ քեզ հետ խնդրի մը մասին, որուն ինքդ լաւ տեղեակ ես :

Թուրիտուն նախ բաժակ մը չինի ընկերոջ, ապա ալ վերարկեց Ալֆիոյին, սակայն այս վերջինը մերժեց, ետ մղելով իրեն առաջարկուած բաժակը :

Այն ժամանակ, Թուրիտուն ոտքի ելլելով, ըսաւ·

— Ալֆիօ, ես պատրաստ եմ :

Ալֆիօ, իր ձեռքը դնելով Թուրիտուի ուսին, ըսաւ ·

— Եթէ բարեհաճիս վաղը առաւօտ դէպի Թզենիներու անտառը՝ կանգերիայի մենք առիթը կ'ունենանք մեր գործին մասին խօսելու :

— Լուսաբացին սպասէ ինծի մեծ ճամբուն վրայ, միասին կ'երթանք :

Այս խօսքերուն վրայ, չիրար համբուրեցին, ինչ որ կը նշանակէր թէ մնացած մարտի հրաւէրը ընդունուած էր :

Թուրիտուս իր ախոռները մտաւ, Ալֆիոյի ախանջը, այդպէսով ուրախացնելով իր խոստանալով չդրժել իր խօսքին վրայ :

ՃԻՈՎԱՆՆԻ

(3 Շար·)

կան ընկերութեան եւ այլ կազմակերպութիւններու եւ մասնաւոր անձերու ողջոյնի ջերմ խօսքերու բնագիրները, որոնցմէ շատերը խնամքով եւ ճաշակով նկարազարդուած են: Այդ նկարազարդումներուն մէկ մասը կատարած է նկարիչ՝ Խաչատուր Յուսիկեանը :

Երաժիշտ Անտոն Մայիլեանը, որ Սիրանոյշը անուանած է « Հայ բեմի շքեղազարդ, ոսկելար քնար», յոբելեանի առթիւ դերասանուհիին նուիրած է «Նոր հորիզոններ» երգը :

Յուզիչ է Աստրախանի դպրոցի աշակերտներուն 1901 Ապրիլ 29ի շնորհաւորական խօսքը ուղղուած Սիրանոյշին :

Ստացուած նիւթերուն մէջ կան փոքրիկ, տարբեր գոյներով թերթիկներ : Ասոնցմով հասարակութիւնը ողջունած է Սիրանոյշի բեմ յայտնուիլը: «Կեցցէ Սիրանոյշը», «կեցցէ հայ բեմի ծաղիկը » , «կեցցէ Սիրանոյշը՝ Հայոց բեմի զարդը» գրուած է ասոնց վրայ: Այդ ինքնատիպ թռուցիկներէն մէկ քանիին վրայ գրուած են նաեւ Սիրանոյշին նուիրուած քառատողեր: Ստացուած է նաեւ այն թղթապանակը, որ յոբելեանի առթիւ Սիրանոյշին նուիրած են Թիֆլիսի Հայոց տրամատիկական ընկերութիւնը եւ այլ նիւթեր:

Լուսանկարներէն ուշագրաւ է յատկապէս այն նկարը, որ կը պատկերէ Սիրանոյշը յոբելենական հանդէսի ժամանակ: Սիրանոյշը բարձր գնահատած է հանճարեղ հայ դերասան Պետրոս Ադամեանը: Այդ կը վկայէ Ադամեանի դիմանկարը, որ ստացուած լաւագոյն նիւթերէն մէկն է :

Ուշադրութեան արժանի են նաեւ Սիրանոյշի բազմաթիւ դերակատարումներու լուսանկարները, որոնք առնուած են տարբեր ժամանակամիջոցներուն :

Սիրանոյշի վերաբերեալ այդ նիւթերը ուղարկելով Հայաստան, Աստղիկ Կիրակոսեանը շատ շնորհակալ գործ կատարած է :

Ինչպէս վերեւ յիշուած, այնպէս ալ պարբերական մամուլին մէջ Սիրանոյշի մասին տպագրուած նիւթերը եւ միւս փաստաթուղթերը, որոնք ստացուած են դերասանուհիի դուստրէն, կը ցուցադրուին Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ՝ հարստացնելով Սիրանոյշի բաժինը :

Հ. ԱՂԱՄԻՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Խորհրդային վարչապետին Ֆրանսա այցելութիւնը պատեհ առիթ մը կը նը-կատուի, որպէսզի Ֆրանսայի դարաւոր եւ հարուստ մշակոյթը , իր բազմաթիւ ստորագելիներով, ճանչցուի եւ ժողովրդականացուի՝ Խ. Միութեան մէջ : Արդարեւ՝ ցուցահանդէսներ, գեղարուեստական երեկոներ, գրքերու հրատարակութիւններ իրարու կը յաջորդեն :

Լենինկրատի աշխարհահռչակ «Էրմիդաժի» թանգարանին մէջ բացումը կատարուած է Քալոյէն մինչեւ Թուլուզ-Լօթրէք Ֆրանսական փորագիր եւ վիմագիր նկարներու ցուցահանդէսին : 335 պատմական եւ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող այս նկարները ղրկուած են Ֆրանսական թանգարաններէն: Յիշատակութեան արժանի պաստառներ են՝ Ժաք Քալոյի փորագրութիւնները: Քլօտ Լօրէնի ժանտաջուր նկարները եւ վերջապէս՝ Ժիլի, Տըմարթօ եւ Էօժէն Տըլաքրուայի վիմագրութիւնները :

Կարեւոր բաժին մը յատկացուած է 19րդ դարու երկրորդ կէսի ստեղծագործութիւններուն: Այս բաժնին մէջ պատուաւոր տեղ կը գրաւէ Թուլուզ Լօթրէքը:

Համայնավար յեղափոխութենէն ի վեր երկու հարիւր գրական երկեր Ֆրանսերէնէ թարգմանուած ու հրատարակուած են խորհրդային յիսուն ժողովուրդներու լեզուներով եւ շուրջ 200 միլիոն տպաքանակով :

Դասականներէն՝ Վոլթէրի գործերը արժանացած են երկու յաջորդական հրատարակութիւններու եւ տպաքանակը հասած է՝ 1·657·000 օրինակի : Տիտրոյի ամբողջական երկերը հրատարակուած են 38 անգամ, իր կարգին՝ Ժան Ժաք Ռուսօ արժանացած է մեծ ժողովրդականութեան :

Պալզաքի ամբողջական գործերու բազմաթիւ հրատարակութիւնները կը հասնին հազար հատորներու :

Արդի գրողներէն՝ Արակոնի, Մարսէլ Փանեոլի, Ժան Անույի, Էլիւարի , Վէրքորի, Սէնթ Էքզիւփէրի , Սարթրի , Մորիաքի, Սականի եւ այլ Ֆրանսացի գրողներու եւ թատերագրողներու երկերը թարգմանուած են: Ասոնց գտած ընդունելութիւնը ընթերցող հասարակութեան մէջ եղած է աննախընթաց :

Ֆրանսական բարձրարուեստ մշակոյթին համար հպարտութեան արդար պատճառ մըն է այն երեւոյթը , որ Մոսկուայի պետական գրադարանին 2ուկէս միլիոն հասնող օտար գիրքերուն եւ պարբերաթերթերուն մէկ վեցերորդը Ֆրանսերէն է եւ 10·000 ընթերցողներ կանոնաւորապէս կը կարդան ու կը հետեւին Ֆրանսական գրականութեան ու արուեստին :

Վերջին տարիներուն ուսումնասիրական երկիր հրատարակուած են, նուիրուած յայտնի գրողներ եւ մտածողներ՝ Ռապըլէին, Վիկթոր Հիւկոյին, Մերիմէին, Զոլային , Ժիւլ Վերնին, Անաթոլ Ֆրանսի , Ժորժ Սանի, Պերանժէի եւ Մարթէն տիւ Կարի :

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ խորհրդային ժողովուրդներուն մէջ վառ է սէրը հանդէպ արեւմտեան մտքին եւ արուեստին՝ ընդհանրապէս, եւ Ֆրանսական մշակոյթին՝ մասնաւորապէս :

Ո՞Վ ՀԵՂԻՆԱԿԱԾ Է «ԾԻԾԵՌՆԱԿԸ »

●

ԽՄԲ.— Յաճախ կը վիճին թէ··· բանագողութիւն է «Ծիծեռնակը», ինչպէս կարգ մը այլ հայերէն երգեր : Երուանդ Շահազիզ երկար ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Էջմիածին» ամսաթերթին մէջ՝ (1947, Յունուար – Փետրուար եւ Մարտ – Ապրիլ), ուր կը քննէ «Ծիծեռնակ» երգին հեղինակութեան հարցը, — Դոդոխեա՞նն է «Ծիծեռնակին » հեղինակը թէ թարգմանութիւն է : Շահազիզ կը ներկայացնէ յայտնուած բոլոր կարծիքները, թէ ի՛նչ պայմաններու տակ գրուած եւ եղանակաւորուած է «Ծիծեռնակ»ը, որու հեղինակ կը համարի Գէորգ Դոդոխեանը: Այս առթիւ կուտայ նաեւ օտար լեզուով գրուած բանաստեղծութիւններ ծիծեռնակին նուիրուած. —

— Սակայն չենք կարծեր թէ Դոդոխեան թարգմանած ըլլայ անոնցմէ մէկը ու միւսը , եւ այդ մասին չենք կրնար անոր յայտարարութիւնները նկատի չառնել: Այս, թարգմանութիւն չէ «Ծիծեռնակ»ը, այլ նմանողութիւն կամ զօրեղ ազդեցութեան տակ դրուած: Անշուշտ Դոդոխեանը կարդացեր կամ լսեր է այսպիսի ոտանաւոր մը եւ ուժգնապէս ազդուելով անկէ, նմանողաբար յօրիներ է իր «Ծիծեռնակը», դնելով անոր մէջ հայրենասիրական բովանդակութիւն եւ տալով անոր օտարութեան մէջ տանջուող հայրենասէր Հայու սրտի զեղումի բնոյթ:

Այստեղ միայն խնդիր կրնայ ըլլալ թէ յատկապէս ո՞ր հեղինակէն եւ անոր ո՞ր ոտանաւորէն կամ երգէն ազդուած էր ան ու նմանողաբար գրեր էր երգը : Կը կարծենք թէ այդ օտար երգը գտնելու համար ալ շատ հեռու պէտք չէ երթալ : Դոդոխեան ինքը ըսեր էր Սիմէոն Բաբիեանին եւ Յովհ. Սպենդիարեանին թէ ինքը սովորութիւն է ունեցեր յաճախելու Գերմանացիի մը գարեջրատունը, գարեջուր խմելու համար եւ այնտեղ լսեր է երկու , մէկը նուագող, միւսը երգող , Պաշկիրցի ռազմիկներու «Մաքլաշքա , Մաքլաշքա » երգը: Այդ երգին եղանակը այնքան սիրուն է եկեր անոր, որ ան ցանկացեր է սորվիլ երգին իմաստն ու բովանդակութիւնը: Եւ Պաշկիրցիները աղճատուած ռուսերէնով թարգմաներ են զայն :

Մաքլաշքա կը նշանակէ լաստ: Վոլկա գետի վրայ բանող պանդուխտ Պաշկիրը այդ խօսքերով դիմեր է լաստին , որ լողայ, երթայ իր հայրենի երկիրը ու պատմէ իր հօր, թէ ինչպէս դառն է իր կեանքը եւ ինչ նեղութիւններ կը կրէ օտարութեան մէջ :

Այդ երգը ազդեր է անոր վրայ ոչ միայն իր եղանակով, այլեւ բովանդակութեամբ : « Ուսանողներս, կ՛ըսէ ան , ամէնքս ալ օտարութեան մէջ էինք ու նեղութիւն կը կրէինք , երբ երգը տրամադրեց ինծի, ես տուն վերադառնալով նստայ ու գրեցի մէկ անգամէն «Ծիծեռնակ»ը եւ գրելու միջոցիս այտերէս արտասուքներ կը հոսէին,— հայրս շատ կը սիրէի »:

Իսկ, ինչո՞վ պէտք է բացատրել «Ծիծեռնակ»ի բովանդակութեան հետ միասին եւ անոր մէջ գտնուած մէկ քանի խօսքերու եւ դարձուածքներու նմանութիւնը, օրինակ,Կոլցովի գործածած խօսքերուն եւ դարձուածքներուն հետ :

Այս նմանութիւնը ակներեւ է, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ միեւնոյն զգացումներու արտայայտութիւնը տարբեր մարդոց մէջ առաջ կը բերէ նոյն արտայայտութեան ձեւը, լեզուի միեւնոյն ոճերու եւ բառերու գործածութիւնը :

Մենք գիտենք թէ փոխառութիւնները կ՛ըլլան զանազան տեսակ, երկ մը կրնայ բառացի թարգմանուիլ, ազատ թարգմանուիլ, միեւնոյն բովանդակութեամբ գրուիլ եւ նմանցուիլ : Եւ նմանութիւնը կրնայ մինչեւ իսկ հեղինակի կամքէն անկախ ըլլալ : Հեղինակը կրնայ կարդացած կամ լսած ըլլալ որոշ բովանդակութեամբ երգ, բանաստեղծութիւն եւ մինչեւ իսկ մոռնալով զայն՝ իր սրտի ու մտքի մէջ տպաւորուածը արտայայտել բոլորովին անկախ, անգիտակցաբար, իսկ Դոդոխեանը իր «Ծիծեռնակ»ը գրելու ատեն ըստացած տպաւորութիւնը արտայայտեր է անմիջապէս, իր լսածին տպաւորութեան տակ :

Այս բոլորը աչքի առջեւ ունենալով , կը հասնինք վերջնական եզրակացութեան .—

«Ծիծեռնակ» երգը մեր ձեռքը հասեր է իր սկզբնական խմբագրութեամբ մէկ երկու աննշան եւ ոչ էական փոփոխութիւններով:

«Ծիծեռնակ»ը Գէորգ Դոդոխեանի սեփական հեղինակութիւնն է :

«Ծիծեռնակ»ը իր նիւթով եւ եղանակով Պաշկիրական Մաքլաշքա – Մաքլաշքա երգի նմանողութիւնն է :

ԳԵՂԵՑԻԿ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

★

Անգլիացի 19 տարու մեքենագրուհի մը, Ճէյն Կաննէթ, վերջերս Լոնտոնի մէջ ամոսնացած է 26 տարու Ամերիկացիի մը՝ Զարլզ Տիքսընի հետ: Երբ նորապսակ զոյգը Նիւ Եորք հասած է, դեռատի տիկին Տիքսըն զարմանքով տեսած է, որ խումբ մը լրագրողներ եւ լուսանկարիչներ՝ զիրենք պաշարած եւ իրեն զանազան հարցումներ ուղղելով զիրենք լուսանկարել սկսած են: Նախկին մեքենագրուհին ի վերջոյ տեղեկացած է, թէ Զարլզ որ իրեն անորոշ կերպով ըսած էր թէ «թերթերէ կ՛ապրի», իրականութեան մէջ զաւակն է Ամերիկայի մէջ հանրածանօթ Տիքսընի, որ տէր է 22 թերթերու եւ վեց ձայնասփիւռի կայաններու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (156)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Հանըմը այս նամակին հիման վրայ պատասխանեց լուացարարուհիին , փըրկարար լուրի մը համար իրեն դիմած ատենը ···:

Աղջիկդ բան մը չունի եղեր, Կիւլիւկ, տոքթորը անանկ կ՛ըսէ կոր: Դուք տոքթորէն աղէ՞կ գիտէք :

Որպէսզի ուրիշ բժիշկի դիմէր, դրամ հարկաւոր էր, ու Կիւլիւկ հանըմ դրամ չունէր: Ծայրայեղութեան մղուած , խեղճ կինը մտածեց Աղքատախնամին դիմել բժիշկի դեղի համար:

Բայց ի՞նչպէս ընէր, ո՞վ պիտի հաւատար թէ ինք դրամ չունէր, ամիրայի մը տունը սպասարկելով հանդերձ : Մանաւանդ որ իր աղջիկը ամիսներով ամիրայի մը թոռան նախանձելի գուրգուրանքին առարկան եղեր էր, իշխանուհիի մը հպարտ ու ճոխ կեանքը ապրելով :

Բայց եւ այնպէս Կիւլիւկ հանըմ առտու մը սեւ վարշամակը գլխուն ծածկելով կամաց մը եկեղեցի գնաց, Աղքատախնամին գրասենեակը, ստանալու համար քննիչին ստորագրութիւնը կրող այն թուղթը, որով աղքատ հիւանդները կը ներկայանային ընկերութեան մասնաւոր բժիշկին : Մարդը դեռ հոն չըլլալով , լուացարարուհին բակը սպասեց, ցուրտէն ու ցաւէն դողդղահար:

Տաճարն ի վեր նայելով աղօթքներ քրթմնջեց, պաղատեցաւ Հայր Աստուածէն սկսեալ մինչեւ յետին սուրբին : Յետոյ մարդը եկաւ , խոժոռ կախերես մէկը, հազալով թքնելով, եւ աճապարանօք մտաւ սենեակ· քննիչին կերպարանքէն Կիւլիւկ հանըմ սարսափեցաւ: Վայրկեան մը վարանեցաւ դրանը առջեւ, բայց աղջկան վիճակը մտաբերելով, դուռը հրեց ներս մտաւ :

— Բարի լուս, Գառնիկ աղա, ըսաւ :

Գառնիկ աղա, բարեւը առնելէ առաջ, կնոջը երեսը նայեցաւ :

— Աստծու բարին, մրմռաց, քիթ բերան ծռմռելով, առտուն կանուխ ի՞նչ է ան :

Այս Գառնիկ աղան կարեւոր մարդ մըն էր Հ··· գիւղին մէջ, տարիներէ ի վեր Աղքատախնամին քննիչը, քիչ մը գրեթէ ամէն բանը ըլլալով: Առաջ չուկան ձեռքի վրայ բան ծախող էր· ետքը, ձեռքի բաները չուկան նետելով, թաղականի մը հովանաւոր մարմինին տակէն սպրդած եւ Աղքատախնամին վրայ ինկած էր գիշակերի հեւքով: Նախ հաւաքիչ ըրած էին զինքը: Բայց որովհետեւ Գառնիկ աղա ախորժակի եւ սուր հոտառութեան տէր մարդ էր, որքան որ ալ գոհ մնացած էր հաւաքչութենէն, իր անձնուիրութեան անսահմանութիւնը հասկնալու համար քննիչութեան պաշտօնն ալ շալկեր էր անձնուիրաբար:

Այս վերջին զբաղումը յետին ծայր համեղ գտած էր: Իբրեւ քննիչ, իր ձեռքն էր ուզած մարդը աղքատ ընել, ուզած մարդը չընել : Ով որ իրեն դրամ տար , անիկա աղքատ կ՛ըլլար եւ Աղքատախնամէն նպաստ կ՛ընդունէր : Հակառակ իր այս անարգ զեղծագործութեան Գառնիկ աղա հեղինակաւոր անշահախնդրութեան համբաւ մը կը վայելէր: Տարիներու ընթացքին մէջ, Աղքատախնամի վարչութիւններ փոխուած, ինկած ելած էին, Գառնիկ աղա հոն ցցուած մնացեր էր , իբրեւ ընկերութեան սիւնը՝ որուն վրայ կառուցուած ըլլար ամէն բան :

Ասանկով, Գառնիկ աղա նոյնիսկ եկող գացող խնամակալներէն աւելի ազդու հեղինակութիւն մը ձեռք բերած էր, եւ բոլոր որոշումները չէին կրնար առանց անոր հաւանութեանը գործադրութեան դրուիլ :

Աղքատախնամի անդամները, իրենց հազուադէպ ժողովներուն մէջ, նոր կարգադրութեան մը մասին խորհելէ վերջը , Գառնիկ աղան կը կանչէին

— Գառնիկ աղա, աս ասանկ ընենք կը մտածենք կոր, դո՞ւն ինչ կ՛ըսես, դուն աս գործերուն խուռտն ես :

Եւ «խուռտը » նշանակալից կերպով կը խորհրդածէր, սիկառ մը կը քաշէր , մուխերուն կը նայէր եւ յետոյ յանկարծ սեղանին քշելով աթոռը ·

— Էֆէնտիմ , աղէկ ամա··· կը սկսէր:

Անդամները երկիւղածութեամբ մտիկ կ՛ընէին անոր բացատրութիւնները, առարկութիւնները եւ կարծիքները, եւ շատ անգամ կը պատահէր որ «խուռտը» ժամերով կատարուած խորհրդակցութիւնները մէկ ջուրով լուար եւ իրմէ բըխած նոր առաջարկը, լաւագոյնը, միաձայնութեամբ ընդունուէր, դրուատիքներու առատ բաշխումով :

— Աֆէրիմ , Գառնիկ աղա, ապրիս , աղքատները թող խըյմէթ գիտնան քի ատանկ պապա մարդու մը ինկեր են :

Իրաւ է որ ամէն մէկ ասանկ ժողովէ դուրս ելլելուն, դիւային քմծիծաղ մը կը շարժէր Գառնիկ աղային աղէբեկ պեխերուն տակ :

— Աւանակնե՛ր , կը մրմռար մարդուկը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Տը Կոլ չի հաւատար նաեւ որ ծառայած կ'ըլլայ Հանրապետութեան խորհրդարանը ժողովի կանչելով եւ կ'եզրակացնէ — « Կասկած չունիմ որ այս խորհրդածութիւնները նկատի պիտի առնուին այն երեսփոխաններուն կողմէ որոնց դիմումը հաղորդեցիք ինծի: Գալով ինծի, նկատի առնելով հանդերձ իրենց օրինական փափաքը՝ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ լուծելու Ֆրանսական հողագործութեան ծանր հարցերը, պարտք չեմ զգար խորհրդարանը ժողովի հրաւիրելու: Այդ ժողովը, այն պայմաններուն մէջ ուր ուզուած է, ոչ կը համապատասխանէ հիմնարկութեանց այն ոգիին զոր պարտիմ յարգել տալ, ոչ ալ հանրային իշխանութեանց կանոնաւորութեան որուն պատասխանատու եմ յանուն ժողովուրդին կամքին եւ սահմանադրութեան բնագրին »:

Յստակ է Զօրավարը կը մերժէ ժողովը չորս պատճառաբանութիւններ ներկայացնելով: Նախ կը պնդէ որ 287 երեսփոխանները ճնշումի տակ ըրած են այդ դիմումը: Ըստ Զօրավարին, բացառիկ նիստը չի համապատասխաներ հիմնարկութեանց ոգիին: Զօրավարը կ'ուզէ ազատ ըլլալ ժողովը հրաւիրելու իր ուզած ատենը եւ վերջապէս նիստին առարկայ ըլլալիք խնդիրները համապատասխանեն սահմանադրութեան թիւ 40 յօդուածին որ դէմ կ'արտայայտուի նոր ծախքերու:

Երեսփոխանները վրդովուած են եւ արմատականները կ'ըսեն թէ « պետական հարուած մըն է»:

Շաբաթ առաւօտ մամուլը խստօրէն կ'արտայայտուէր տը Կոլի մասին:

Օռռո.— Տը Կոլի պատճառաբանութիւնները համոզիչ չեն:

Ֆիկառօ.— Հանրապետութեան Նախագահին դերը այնպէս ինչպէս սահմանադրութիւնը որոշած է, իրաւարարի դեր կատարել է ոչ թէ որոշում կայացնել:

Լիպեռասիոն.— Բացարձակ միապետութիւն է:

Կուսակցական խմբակցութեանց մէջ, դժգոհութիւնը մեծ է:

Բոլորը որոշած են դժգոհութեան բանաձեւ մը ներկայացնել Ազգ. ժողովի յառաջիկայ նիստին (Ապրիլ 29):

Կի Մոլէ այս մասին կը յայտարարէ թէ տը Կոլի որոշումը անտեղի է: Կա'մ պէտք է ընդունէր 287 երեսփոխաններու կամքը եւ խորհրդարանը նիստի հրաւիրէր, կամ թէ այս մեծամասնութիւնը ներկայացուցչական պիտի չնկատէր (այս է պատճառաբանութիւնը) այդ պարագային պէտք է լուծէր Ազգ. ժողովը:

Փօլ Ռենօ կ'ընդունի որ սահմանադրութիւնը ազատ կը թողու նախագահը որ ինչպէս ուզէ այնպէս տնօրինէ:

Ժաք Տիւքլօ կը գտնէ որ խորհրդարանը ոչ մէկ իշխանութիւն ունի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչը, շնորհակալութեամբ ստացած են ընկեր Նազար Նազարեանէն (Քոթ Սէնթ Անտրէ) 20 Ն. Ֆ., Կապոյտ Խաչի նպատակներուն համար: Տասը Ն. Ֆ. Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր ողբացեալ կնոջ մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արամ Զաքրեանէ քսան Ն. Ֆ. իր կնոջ Տիկին Աստղիկ Զաքրեանի մահուան քաասունքին աթիւ:

×

Մարսէյլի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ զումարները հանգուցեալ Ոսկիան Քէնտիրեանի մահուան քաասունքի հոգեհանգիստի առթիւ:

Այրի Տիկին Ա. Քէտիրեան տասը Ն. Ֆ. եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ տասը Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի տարածման, Պ. Լ. Քէնտիրեան տասը «Յառաջ»ի տարածման, տասը Ն. Ֆ. Մշակութային Տան:

Հանգուցեալ Շուշանիկ Գրիգորեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Յ. Օհանեան քսան Ն. Ֆ. տեղւոյս ազգային դպրոցին եւ հինգ Ն. Ֆ. եկեղեցւոյ պայծառութեան: Տէր եւ Տիկ. Հայրապետեան տասը Ն. Ֆ. Մշակութային Տան:

Այս առթիւ Կրօն. Ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գրիգորեան ընտանիքին:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն եւ իր ընկերները, Ֆ. Կ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Բ. Բարսեղեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ֆրէզ Ժագ, Ֆրէզ Լիլի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ա. Բարսեղեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Շ. Բարսեղեանի, Տէր եւ Տիկին Մ. Մուրատեանի եւ զաւակներուն, իրենց սիրելի հօր, մեծ հօր, խնամիին եւ ազգականին ողբացեալ ընկեր ՆՇԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ (Վանեցի):

×

ՎԻԷՆԻ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից Բարսեղ Բարսեղեանին եւ Ժաքօ Ֆռէզեանին եւ ազգականներուն հայրենակից Նշան Մուրատեանի դառնակսկից մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մարսէյլի Կեդր. վարչութեան, չքաւոր ընտանիքներուն համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ շնորհակալութեամբ ստացած է Ն. Ֆ.ով հետեւեալ նուէրները. Ողբացեալ Այրի Տիկին Ռեփեկա Գասպարեանի մահուան առիթով՝ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Ղազարոս Գասպարեանէ քսան, Արսէն Նորոյեանէ տասը եւ Տիկին Զպլաքեանէ հինգ (եկեղեցիին եւ հայերէնի դասընթացքին):

— Լիոնաբնակ Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Մուրատեանէ՝ իրենց զաւկին զինուորական ծառայութենէ վերադարձին առիթով քսան: 1

× Կը փնտռուին.— Թիֆլիսէն Մարիամ Խաչատուրեան՝ իր որդիները Երեմ եւ Աւետիս: Երեւանէն Աննա Մազմանեան Կոստանդինի՝ քոյրը Աշխէն Վէմեան Կոստանդինի: Երեւանէն Սրբուհի Առաքելեան՝ Արցուշ Աւետք Առաքելեան: Երեւանէն Հայկանոյշ Նալպանտեան՝ Մառի, Ղազարոս, Հռիփսիմէ Գեղամ Տէր-Օհանեանները: Սէն Շամոնէն Խաչիկ Սէֆէրեան՝ Ալթունեան Օհաննէս: Դիմել եկեղեցի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լօզանէն Սաթենիկ Օհաննէսեան (Թիֆլիսցի) կը փնտռէ իր հայրը՝ Սարգիս Օհաննէսեան Ակոբօֆ, (դերձակ), որ 1930ին Փարիզ էր (Պէքոն լէ Պրիւյէռ), Սաթենիկի կնքահայրը եղած է Տոքթ. Ամատեան: Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով:

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ:

Կիրակի, 27 Մարտ, ժամը 16էն 24, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲ

Մեծ համերգ

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՄԱՅԻՍ 15

Կը խնդրուի չխաչաձեւել

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Ապրիլ 3ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թ. Թովմասեան կը փնտռէ մօրաքրոջ աղջիկը Աննա Գալայճեան (ծնած Աղնաւուրեան) մէկ տղայ ունի, անունը՝ Սերոբ, մէկ աղջիկ՝ Լուսին որ ամուսնացած է Ասլան Ամիրեանի հետ, ամէնէն փոքր տղուն հետ եւ հաւանաբար Հալէպ կամ Գամըշլի կը գտնուին, բոլորն ալ բնիկ Տիգրանակերտցի: Լուր ունեցողներէն գրել՝

THOMASSIAN CHAUSSURES

54. BD. DU NORD - LA ROSIÈRE, MARSEILLE 12

« Արեւելք»էն կը խնդրուի արտատպել:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկեր:

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Պիտի ներկայացուին նաեւ հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

Bail à céder

Ռիւ տ'Ապուքիրի մօտ տրամադրելի է 170 քառ. մեթր տարածութեամբ յարկաբաժին մը Գ. յարկ, հինգ սենեակ, խոհանոց, գրասենեակ, մուտք: Կրնայ աշխատանոցի ծառայել «հիւսուածեղէն, քօնֆէքսիոն, լէնժըրի): Մատչելի պայմաններ, վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

NADJARIAN

324, RUE ST. MARTIN - TÉL. ARC. 71-59

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ կին մը կամ օրիորդ մը, կարէ հասկցող իբրեւ վանտէօզ - մանիւթանսիոնիոթ:

ԴԻՄԵԼ՝

CONFECTION DE PARIS

19, BLD. ST. DENIS. PARIS 3e

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

Կ + Ո + Ն + Ի

Ա + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՄԱՐՏ
MARDI
22 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8754 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4555

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՍՔԸ

ԻՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱԳԻՏԸ

Տիկին Ռընէ Փիէր – կոսէ իր նոր ամբողջութեան ընթացքին խորապէս ատումնասիրած է Թուրքիան ու Թրքա – կան բարքերը :

Իր յօդուածը ծայրէ ծայր հեգնանք ու ծաղրանք է :

Գանի մը յատկանշական դէպքեր կը յիշէ, ցոյց տալու համար, որ գրաքննու – թիւնն ու լրտեսութիւնը ո՛րքան ի պատ – ուի են Մկնաէրէսի «դեմոկրատ» հանրա – պետութեան մէջ :

«Վոսփորի ափերուն վրայ օտարականը ի յառաջագունէ քիչ մը կասկածելի է, լուսանկարի գործիք ունենալ քէ ոչ : Դեռ երկու տարի առաջ իրաւունք չունէր ձայնասփիւռի վրայ մտիկ ընելու զնդա – խաղի պարզ մրցում մը : Ձայնասփիւռի գործիք մը ունենալը հեռուները կը տա – նէր ձեզ : Եւ տակաւին այսօր ալ թղթա – տարի վարչութիւնը արտասահմանէն հա – տած կամ արտասահման զրկուած նա – մակները սկզբունքով եւ բնական կերպով 15 օր վար կը դնէ » :

Ֆրանսացի լրագրող մը պատմեր է ի – րեն, որ ամէն իրիկուն մազ մը կը զե – տեղէր իր զրասենեակի կզպանքին մէջ : Յաջորդ առաւօտ կը նկատէր, որ «իր» ոստիկանը իրմէ առաջ անցած էր արդէն զրասենեակէն : Այնուհետեւ այլեւս բաց կը ձգէ եղեր իր գզրոցները :

Հիլթըն պանդոկը բնակող Ամերիկացի մը թաչկինակ մը առնելու համար սեն – եակը մտած ատեն տեսեր է, որ մէկը հանդարտօրէն կը խուզարկէր իր դարա – կը : Մարդը առանց նեղուելու, «ներե – ցէք» կ'ըսէ քաղաքավարօրէն եւ դուրս կ'ելլէ բարեւելով ...

Պանդոկին մէջ պաշտօնական լրտես մը կայ, որ նոյն թիկնաթոռին մէջ նստած իր պարտականութիւնը կը կատարէ : Հա – մակղեստով, ոստիկան մը կառքիդ մէջ կը նստի՝ երբ չարժավար մը կանչես քա – ղաքէն դուրս պտոյտի երթալու համար :

Տիկին Կոսէ սրամտօրէն կը հեգնէ մե – ծամտութիւնը Թուրքերուն, որոնք աշ – խարհի բոլոր մեծ մարդերուն եւ լաւ բա – ներուն տէր կանգնիլ կ'ուզեն :

Օրինակ, համալսարանի պատմութեան ուսուցիչը կ'ուզէ հաւատացնել թէ Ա – տիլան Թուրք էր եւ հերոս ասպետ մը, որ Սէնթ Ժընըվիեւի հանդէպ կնամեծա – րութիւն ցոյց տուաւ ....

Եթէ խօսիք գինուորականի մը հետ, պիտի ըսէ ձեզի թէ մեզը որ Խորհրդային Միութիւնը տակաւին չի յարձակիր Թուրքիոյ վրայ, որպէսզի անիկա առիթ ունենար ամբողջովին բնաջնջելու կարմիր բանակը Անատոլուի այսինչ պզտիկ կիր – ճին մէջ, որ յատկապէս պատրաստուած է այդ նպատակին համար ...

Իսկ եթէ բանասէր մը ունենաք ձեր առջեւ, անիկա պերճախօս կերպով պիտի ըսէ ձեզի թէ Թուրքերէնը մարդկութեան «Արեւ – լեզու»ն է, որ ծնունդ տուած է բոլոր միւս լեզուներուն ...

Տիկինը կարդ մը յատկանշական օրի – նակներով կը ծաղրէ նոր Թուրքերէնը, որ Ֆրանսերէն լեզուէն փոխ առնուած բառերը կը գրէ Աթաթիւրքի հեղինակած հնչական ուղղագրութեամբ :

Փողոցին մէջ կը տեսնէ բեռնակիրներ, որոնք երկուքի կքած՝ իրենց կռնակին վրայ կը կրեն կաղնեփայտէ մահճակալ մը, սնուցիչներու բուրգ մը, նոյնիսկ դաշնակ մը :

Թուրք առաջնորդը այս դեղեցիկ առիթը կ'օգտագործէ՝ ըսելու համար որ

— Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը աչ – խարհի ամէնէն մարդասիրականն է : Ե – րեւակայեցէք որ անիկա միակն է, որ օ – րէնքով մը արգիլած է բեռնակրի մը 250 քիլոյէն աւելի բեռ կրել ...

Ֆրանսուհի լրագրողը «պաշրպօզուք» – ներու մասին իր այս հեգնական գրու – թիւնը վերջացնելու համար կը պատմէ հետեւեալը : Կառավարութիւնը մեծապէս աւելցուցած ըլլալով պետական մենաշը – նորհի բոլոր առարկաներու — ծխախոտ, լուցկի, թէյ, ոգելից ըմպելի — գիները, դիւերային կապելայի մը մէջ հետեւեալ փոխասացութիւնը կատարուած է երկու «երգասաց»ներու միջեւ : Առաջինը ըսեր է·

— Ինքգինքս Վոսփոր պիտի նետեմ :

= Այդպէս բան չընես, կը թելադրէ միւսը : Գնա՛ ճաչէ : Հաց, կարագ, պա – նիր, վրայէն աղուոր ումպ մը օղի : Պըղ – տիկ սուրճ մը : Գլանիկ մը : Եւ փառք տուր Տիրոջ, որ գլխուդ վրայ տանիք մը ունիս :

— Ճիշդ այդ պատճառաւ է, որ կ'ու – զեմ Վոսփոր նետուիլ : Տունէս հանեցին գիս երկկ· չէնքը կը փլցնեն նոր պողո – տայ մը բանալու համար :

Շատ լաւ գիտէր, որ սուրճ չկայ : Ցետոյ ո՞վ է այն քաջը, որ դեռ կրնայ օղի, կարագ, պա – նիր կամ գլանիկ գնել հիմակուան դիւնե – րով :

Ցաջորդ օրը կապելան փակուեր է երեք ամսուան համար : Լրտեսները իրենց գոր – ծը կատարեր էին :

Ահա՛ թէ ինչպէս կը ներկայացնէ Տիկին Կոսէ այսօրուան Թուրքիոյ իրական դի – մագիծը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԵԱՆ ԲՈՒՆ ԱՂԲԻՒՐԸ ԱՆՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ

Միջազգային կարծիքը համոզուած է, թէ վերջ ի վերջոյ Ժընեւի մէջ Արեւմուտք համաձայնութեան մը պիտի գան՝ զինաթափութեան շուրջ : Նախա – գահ Այզընհաուըր, խորհրդաժողովի նա – խօրեակին յայտարարեց, թէ «երկար եւ յոգնատանջ աշխատանքով կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել ապագինումը» :

Բայց երկու կողմերն ալ պիտի սպասեն Մայիս 16ի Փարիզի Վերին ժողովի ար – դիւնքին : Այս հաշուով Ժընեւի մէջ նա – խապատրաստական աշխատանք մըն է որ կը կատարուի :

Այսուհանդերձ պէտք չէ ենթադրել, թէ Ժընեւի մէջ երկու կողմերն ալ նոյ – տած են միայն երեւոյթները փըր – կելու համար : Պատճառներ կան մտածելու եւ հաւատալու որ երկու պլոէներու ներկայացուցիչներն ալ իրա – պէս կը ձգտին վերջնական համաձայնու – թեան մը, որովհետեւ· —

Ա.— Ոչ մէկ ճակատ կ'ուզէ երկու կող – մերուն համար հաւասարապէս աւերիչ, համաչխարհային երրորդ պատերազմ մը :

Բ.— Ներկայ խելագար զինարշաւը կր – նայ օր մը պայթիլ եւ ներքին ողջակիզ – ման պատճառ դառնալ :

Գ.— Եթէ վերջ չտրուի զինարշաւին, ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ ուրիշ պե – տութիւններ, իրենց կարգին պիտի չգին – ուին : Այս պարագային աշխարհը զինա – թերանոցի մը պիտի վերածուի :

Դ.— Երկու կողմերուն վրայ, հաւա – սարապէս, ծանր կը ճնշէ զինարշաւը :

Ե.— Հակառակ Մարքսի տեսական վարդապետութեան թէ երկու աշխարհնե – րու բախումը անխուսափելի է, Խրուշ – չեւ, այսուհանդերձ համոզուած է, թէ Արեւելք – Արեւմուտք բախում մը անկա – րելի եւ վտանգաւոր է :

Զ.— երկու ճակատներն ալ ուժեղ են :

Արդ՝ իրերու այս վիճակին մէջ ինչո՞ւ կը ձգձգուի բաղձալի համաձայնութիւնը :

Մ. Նահանգները չեն հաւատար Խոր – հրդային Միութեան անկեղծութեան ու ասոր համար կը պահանջեն որ «մէկազ – գային հսկող ոստիկան մարմին մը» կազ – մուի քննելու համար թէ երկու կողմերն ալ ճշգրտօրէն կը նատաբե՞ն թէ ոչ իրենց ստանձնած յանձնառութիւնները : Խ. Միութիւնը իր կարգին թերահաւատ է Մ. Նահանգներու անկեղծութեան : Այսու – հանդերձ դէմ է «փոխադարձ հսկողու – թեան» գաղափարին :

Մ. Նահանգները «բաց» ընկերութիւն մըն են : Զինուորական նպատակներու յատկացուած վարկերը կը քուէ – արկուին հրապարակաւ, ընդդիմադիրնե – րը բեմերէն եւ մամուլէն կ'արտայայտը – ւին ու վերջապէս Խ. Միութեան համար Ամերիկա գաղտնիք չունի : Ինչ որ պէտք ունին գիտնալու արդէն տեղեակ են ու ազգային ալ շատ դիւրութեամբ կրնան ուզածնին իմանալ : Մ. Նահանգներուն կողմէ արձակուած ամէն հրթիռ, չին – ուած որեւէ տեսակի զէնք հրապարակաւ կ'իմացուի, կը ծանուցուի :

Նոյնը չէ պարագան Խ. Միութեան հա – մար որ «փակ» ընկերութիւն մըն է : Զը – կան ընդդիմադիրներ, պիւտճէները դաղտնի կը մնան, մամուլը կառավարու – թեան հակակշռին ենթակայ է :

Ասոր համար է որ Խ. Միութիւնը, հա – կառակ իր փափաքին վերջ դնելու իրեն այնքան սուղի նստող զինարշաւին, կը մերժէ «փոխադարձ հսկողութեան» գա – ղափարը :

Խ.ՄԻՈՒԹԻՒՆ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԵՐԻԿեԱՆ ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Ժընեւի զինաթափութեան ժողովին, Խ. Միութիւնը ընդունեցաւ հետեւեալ եր – կու ամերիկեան առաջարկները, որոշ վե – րապահութեամբ :

Ա.— Առ այժմ առկախ ձգուին արգի – լումը, ստորերկրեայ այն պայթումնե – րուն որոնց չարժային թրթռացումի լայ – նարձակութիւնը՝ 4,75 աստիճանէն ստո – րադաս է : (Ակատիրի շարժը 5·5 էր) :

Բ.— կողմերը ուսումնասիրեն եւ ճշդեն թէ ինչ միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ ստուգել եւ երեւան հանել ամէն ձեւի եւ տեսակի փորձերու կատարումը :

Այս հաշուով վիճելի կը մնայ միայն «փոխադարձ հսկողութեան»պարագան որ պէտք է կատարուի 4,75 աստիճանէ վեր պայթումներուն համար :

Խ. Միութիւնը, սակայն կարեւոր պայ – ման մը դրած է, այն է՝«ցորչափ կարելի չէ ընդհանրացնել արգելքը եւ հսկողու – թիւնը, պետութիւնները յանձնառու կ'ըլ – լան, 4·75 աստիճանէն վար, ստորերկր – եայ որեւէ փորձ չկատարել » :

Ինչպէս կը տեսնուի, առանց ընդունած ըլլալու ընդունելու տարօրինակ ձեւ մըն է այս :

Արդարեւ՝ եթէ արեւմուտքը ընդունի Խորհրդային այս վերջին առաջարկը պի – տի նչանակէ թէ, բոլոր այն պայթումնե – րը որոնք կարելի է ստուգել պէտք չէ հսկողութեան եւ քննութեան տակ առնել, իսկ երկրորդական պայթումները եւս քն – նութեան եւ հսկողութեան չեն կարօտիր քանի որ երկու կողմերն ալ կը խոստա – նան նման փորձեր չկատարել :

Խորհրդային պատուիրակը՝ Ձարափկին իր առաջարկը ներկայացուցած է հետեւ – եալ խորհրդածութիւնը ընելով · — «Բա – րի կամեցողութեան արարք մըն է որ կ'ընենք » :

Արեւմուտքի կարծիքով՝ վստահու – թեան ղեղծում մըն է :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի իրիկուն Ֆրանսական հեռատե – սիլին «երաժշտութիւնը և դուբ» հաղոր – դումի ընթացքին, խօսնակը տեսակցու – թիւն մը ունեցաւ Արամ Խաչատուրեանի հետ :

Վարպետը դաշնակի վրայ նուագեց Անտանթինօ, կարճ կտոր մը փոքրերու համար, ապա պատասխանեց կարդ մը հարցումներու :

— Ի՞նչ կը պատրաստէք ներկայիս, վարպետ :

= Զորս ռափսոտիները, մէկը՝ դաշնակի եւ նուագախումբի, մէկը՝ ջութակի, մէ – կը թաւջութակի, մէկն ալ դաշնակի, ջութակի եւ թաւջութակի :

— Որո՞նք են խորհրդային արդի երա – ժշտութեան ձգտումները :

= Դեղեցիկ երաժշտութիւն մը յօրի – նել : Դեղեցիկ թեմաի վրայ ալ՝ ազգային եւ ժողովրդական ներշնչումով :

Արամ Խաչատուրեան կիրակի իրիկուն մեծ յաջողութիւն ունեցաւ Շաթլէի մէջ, ուր ղեկավարեց իր ջութակի քոնչերթօն (սոլիսթ՝ Լէոնիտ Քոգան) : Արիթը կ'ու – նենանք ուելի մանրամասնօրէն խօսելու Արամ Խաչատուրեանի եւ իր գործին մասին :

ԸՆԿ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ողբացեալ Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի յուղարկաւորութիւնը կը կատար – ուի այս Ջորեքշաբթի ժամը 16ին, Փարի – զի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոն – մորանսիի գերեզմանատունը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն իր կոմիտէներու եւ խումբերու անունով կ'ողբայ մահը վեթերան ընկեր՝ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի եւ այս առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ ող – բացեալ ընկերոջ ընտանիքին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր· վարչութիւնը կ'ողբայ իր երէց ընկերոջ՝ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի կսկծալի մահը եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԸ ՄՈՆՏի Պոլսոյ թղթակիցը կը հաղորդէ, թէ Թուրքիոյ մէջ ծայր տը – ւած եհամիսլամական գաղափարներու իրրեւ ապացոյց կը յիշէ որ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ բարեկամութեան մարմնին նախագահը հրաժարած է, իսկ երկրի զա – նազան քաղաքներուն մէջ կազմուած են «Ալժերիոյ ազատագրութեան օգնող մարմիններ » : Շարժումը մասնաւոր զոյն ստացած է Քոնիայի եւ Էրզրումի մէջ, ուր մահմետականութիւնը խոր արմատ ձգած է տեղացի Թուրքերուն մէջ : Լրա – դրողը կը հաստատէ թէ յիշեալ կազմա – կերպութիւնները կը ձգտին օգնել բոլոր «մահմետական երկիրներուն» իրրեւ եղ – բայրակիցներ : Շարժման ղեկավարներն են «Տեմոքրաթներ» այսինքն կառավա – րութեան դլուխ գտնուող կուսակցու – թեան անդամներ :

Միջին Արեւելքի մէջ ուժերու հա –ւասարակշռութիւնը պահելու նպատակով կը կարծուի, թէ Անգլիա Իսրայէլի պիտի հայթայթէ կարեւոր քանակութեամբ ար – դիական զէնքեր, մասնաւորաբար հեռա – վար հրթիռներ :

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

—o—

Ա.

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Խորհրդային Միութեան մէջ 1939ին կազմակերպուեց հերթական մարդահամար, որի արդիւնքները սակայն չհրապարակուեցին: Ուղիղ քսան տարի յետոյ, 1959ի Յունուարին անցկացուեց նոր մարդահամար, որի նախնական մի քանի արդիւնքները Խորհրդ. Միութեան կառավարութեան առընթեր կենտրոնական վիճակագրութեան վարչութեան կողմից հրապարակուեցին երկու նուագում՝ անցեայ տարուայ Մայիսին («Ս. Հ.», 12 Մայիս 1959) եւ այս տարուայ Փետրուարին («Ս. Հ.», 4 Փետր.): Իր կարգին Հայաստանի վիճակագրական վարչութիւնը Յուլիս 16ին հրապարակեց մի հաղորդագրութիւն 1959ի մարդահամարի նախնական արդիւնքների մասին Հայաստանում, առնելով իր տեղեկութիւնները նոյն պաշտօնական աղբիւրից:

Կենտրոնական վիճակագրական վարչութեան Փետրուար 4ի հաղորդագրութեան մէջ ասուած է, որ արդէն աւարտուել է մարդահամարի մանրամասն արդիւնքների առաջին մասին մշակումը, «որը բնութագրում է բնակչութեանը ըստ կրթութեան, ուսման, ազգութեան ու մայրենի լեզուի, ինչպէս նաեւ ըստ սեռի, տարիքի եւ ընտանեկան դրութեան» («Ս. Հ.» 4 Փետր.): Նոյն վարչութեան 1939ի Մայիսին հրապարակուած հաղորդագրութիւնը տալիս է տեղեկութիւններ Խորհրդային Միութեան, ազգային հանրապետութիւնների, ինքնավար հանրապետութիւնների, երկրամասերի (կրայ), մարզերի եւ վարչական այլ միաւորների կենտրոն հանդիսացող քաղաքների բնակիչների թիւի մասին: Վերջապէս Հայաստանի վիճակագրական հաղորդագրութիւնը պարունակում է տեղեկութիւններ Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր թիւի մասին, ինչպէս նաեւ մանրամասնութիւններ առ այն թէ այդ ընդհանուր թիւից ո՞րչափը ապրում է քաղաքներում, քաղաքատիպ աւաններում եւ որչափը՝ Հայաստանի առանձին շրջաններում:

Վերոյիշեալ երեք հաղորդագրութիւնների տուած տուեալներից մեզի համար, ամենահետաքրքրականը անշուշտ նրանք են, որոնք վերաբերում են Հայերի ընդհանուր թիւին Խորհրդ. Միութեան, Հայաստանի եւ միութենական միւս հանրապետութիւնների եւ մասնաւորապէս դրացի Վրաստանի եւ Ադրբէջանի մէջ: Շահեկանութիւնից զուրկ չէ նաեւ համեմատական ճշդորոշումը Հայերի եւ Խ. Միութեան միւս ազգութիւնների կրթական մակարդակի: Բնականաբար առաջին հերթին մենք կանգ կ'առնենք այդ տեղեկութիւնների վերլուծման վրայ:

Բայց նախքան դրան անցնելը, աւելորդ չենք համարում տալ մի քանի լրացուցիչ տեղեկութիւններ 1959ի մարդահամարի մասին, առնելով Հայաստանի վիճակագրական վարչութեան պետ Հ. Մարտիրոսեանի յօդուածից՝ տպագրուած «Ս. Հ.»ի անցեալ տարուայ Յուլիս 16ի թիւին մէջ:

1959ի մարդահամարը, գրում է Մարտիրոսեանը, մեծապէս տարբերւում է նախկիններից: Գլխաւոր տարբերութիւնն այն է, որ 1959ի մարդահամարի թերթիկը շատ աւելի հարցեր է պարունակել, քան մինչեւ այդ կազմակերպուածները: Այսպէս, օրինակ, մինչ նախկին մարդահամարի թերթիկները սահմանափակուել են բնակչութեան գրագիտութիւնը որոշելով, անցեալ տարուայ մարդահամարի ժամանակ, առաջին անգամ լինելով, մարդահամարների պատմութեան մէջ, կատարուել է կրթական մակարդակի բնորոշումը, ընդորում հաշուառման են ենթարկուել տնտեսական առանձին ճիւղերի մէջ աշխատողները, ինչպէս նաեւ ճըշդուել է Խորհրդային Միութեան եւ առանձին հանրապետութիւններում աշխատող ճարտարագէտների, բժիշկների, տեխնիկների, գիւղատնտեսների, ուսուցիչների եւ գիտական աշխատողների թիւը: Մանրամասն տեղեկութիւններ են ձեռք բերուել տղամարդկանց եւ կանանց թիւի մասին ըստ առանձին վարչական միաւորների (երկրամաս, մարզ, շրջան եւայլն), ազգային հանրապետութիւնների, քաղաքների, գիւղերի, ինչպէս նաեւ զանազան ազգութիւնների եւ հասարակական խմբերի:

Վերջին մարդահամարի առանձնայատկութիւններից մէկն էլ այն է, որ հաշուի է առնուել առկայ եւ մշտական բնակչութեան թիւը: Այս հարցի պատասխանի միջոցով կարելի է, օրինակ, ճշդել թէ առ 15 Յունուարի 1959ին Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր թիւի ո՞ր մասն են կազմում ժամանակաւորապէս մեր հայրենիքում գտնուողները եւ ո՞ր մասը՝ նրա մշտական բնակիչները: Ինչպէս կը տեսնենք յետոյ, վիճակագրական վարչութեան այս տարուայ Փետրուար 4ի հաղորդագրութեան մէջ տրուած է մարդահամարի օրը Հայաստանում գտնուող Ռուսների թիւը: Արդ, յայտնի է, որ բոլոր Ռուսները Հայաստանի մշտական բնակիչներ չեն: Նրանց մի մասը եկել է մեր հայրենիքում ժամանակաւորապէս աշխատելու համար: Այդ կարգին են պատկանում զանազան մասնագէտներ, տեխնիկներ, որակեալ բանուորներ, որոնք պարբերաբար Հայաստան են գալիս նոր գործարանների համար, Ռուսաստանից ուղարկուած բարդ մեքենաների վրայ աշխատելու, մինչեւ որ տեղական կադրերը վարժուեն բանեցնելու այդ մեքենաներն ու սարքաւորումները: Իրենց առաքելութիւնը կատարելուց յետոյ նրանք յետ են դառնում Խորհրդ. Միութիւն: Այս կարգի եկուորներից են, օրինակ, Աղստաֆա – Երեւան գազամուղի վրայ աշխատող այն Ռուսները, որոնց ջանքերի շնորհիւ կառուցուեց վերջերս Ղարադաղ (Ադրբէջան) — Աղստաֆա — Երեւան գազամուղը: Հայաստանում կան, սակայն, նաեւ մշտական բնակութիւն հաստատած Ռուսներ: Դրանց թիւին են պատկանում նախ այն աղանդաւորները (Մալականները), որոնք մեր երկիրն են եկել մօտ մէկ դար առաջ եւ բնակութիւն են հաստատել մի քանի գիւղերում (Ելենովկա, Սիմէոնովկա, Բազար – Չայ, եւայլն), ինչպէս նաեւ զանազան պաշտօնեաներ, մասնագէտներ ու բանուորներ, որոնք վերջնականապէս տուն – տեղ եղած են Երեւան, Լենինական, Կիրովական, Ղափան եւ որոնք Ռուսաստան վերադառնալու մտքից ընդմիշտ հրաժարուած են: Հետաքրքրական է, անշուշտ, իմանալ այս երկու կարգի Ռուսների թիւը: Դժբախտաբար մարդահամարի թերթիկի այդ հարցի պատասխանը չէ հրապարակուած վիճակագր. վարչութեան վերոյիշեալ հաղորդագրութիւնների մէջ:

Բնակչութեան հաշուի առնելը ըստ առկայ եւ մշտական բնակիչների ներկայացնում է, ինչպէս նշում է Մարտիրոսեանը, նաեւ այլ կարգի անհրաժեշտութիւն: «Աշխատանքային ռեսուրսները (աղբիւրները) պլանաւորելիս, մասնագէտների կադրեր պատրաստելիս, բնակարաններ, դպրոցական շէնքեր եւ հիւանդանոցներ կառուցելիս հարկաւոր է հաշուի առնել տուեալ վայրում մշտապէս ապրող բնակչութիւնը: Իսկ եթէ պլանաւորւում են առեւտրի ու հասարակական սննդի ծաւալը, ներքաղաքային ու քաղաքամերձ տրանսպորտը (փոխադրական միջոցները), կոմունալ տնտեսութիւնը, կապի միջոցները (թղթատարութիւն, հեռախօս եւայլն), ապա այստեղ վճռականը հանդիսանում է առկայ բնակչութիւնը, որին այդ հիմնարկները պէտք է սպասարկեն» («Ս. Հ.», 16 Յուլիս 1959 թ.): Վերջապէս 1959ի մարդահամարի առանձնայատուկ մէկ կողմն է նաեւ այն, որ հաշուառման են ենթարկուել այնպիսի քաղաքներ եւ աւաններ, որոնք 1939ի մարդահամարի ժամանակ Հայաստանի քարտէզի վրայ չկային: Դրանց թիւին են պատկանում Քաջարանը, Դաստակերտը, Ագարակը, Թումանեանը, Լուսաւանը եւայլն:

Այս ընդհանուր տեղեկութիւններից յետոյ 1959ի մարդահամարի մասին, անցնենք այժմ թուական տուեալներին եւ առաջին հերթին Հայերի թիւին Հայաստանի մէջ եւ միութենական միւս հանրապետութիւնների մէջ:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ԱՆԴԱՍՏԱՆ" ԵՒ "ԱԿՕՍ" ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Բ. ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՀԱՏՈՐԸ

"ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ"

★

Ութ տարուան շրջանէ մը ետք, Գրականութեան եւ Արուեստի պարբերագիրը «Անդաստան» հրապարակ հանեց իր 11րդ թիւը, սովորականին պէս ճոխ ու բովանդակալից:

Առաջին թիւը լոյս կը տեսնէր 1952ին հետեւեալ բանաձեւով. — «Փնտռել ներդաշնակութիւնը հայ հոգիին՝ արդի ժամանակներու մեծապարփակ համադրութեանց մէջ: Անցեալը, ներկան եւ շրջանները որ պիտի գան: Բայց իրականութիւնը ներկայինն է անժխտելի կերպով:

«Դարուս զարհուրելի հրաշալիքներուն, գլխապտոյտ վերիվայրումներուն եւ սանձարձակ գիտութեան եւ աւերին դէմ, Բանը, բանաստեղծութիւնը թող բարձրանայ իր արժանի պատուանդանին: Հայ հոգին թող լոյս աշխարհ գայ իր կենսալիր ճառագայթումով, հայրենիքի եւ օտար հորիզոններու վրայ, իր ինքնուրոյն դիմագծով, յանուն ընդհանուր ներդաշնակութեան»:

Բայց յստակ էր նաեւ իր ախտաճանաչութիւնը, որ աւելի քան երբեք կը շեշտուի հետզհետէ. — «Արտասահմանի հայ բազմութիւնները, աշխարհի չորս հովերուն ցրուած, լծուած են իրենց նիւթական գոյութիւնն ու բարօրութիւնը ապահովելու արշաւին: Քաղաքակրթական ոստաններուն մէջ նստած, անոնք ինքնագոհ անտարբերութեամբ կը ժխտեն մշակութային ու հոգեկան ամէն արժէք:» Եւ այս տագնապին ախտաճանաչումը ամէնէն դառն իրականութիւնն էր եւ է այսօր ալ:

Շնորհիւ բանաստեղծ խմբագրին նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններուն սակայն, ութ տարիէ ի վեր, դանդաղօրէն բայց հաւատարիմ հետեւողականութեամբ, կը շարունակուի «Անդաստան»ի հրատարակութիւնը, Գրականութեան եւ Արուեստի նուիրուած, հետզհետէ իր դերին աւելի գիտակցութեամբ եւ միշտ հաւատարիմ իր հիմնական նպատակին, ինչպէս Սփիւռքի զանազան կեդրոններու մէջ լոյս տեսնող բազմաթիւ մշակութային եւ մտաւորական նման ձեռնարկներ: Ներկայ նիւթապաշտ ժամանակներուն մէջ գրականութեան, արուեստի եւ առհասարակ գեղեցկութեան զգայութիւնն ունենալու է գերազանցապէս, տալու համար ժողովածուներ, որոնց մէջ ժամադրուած են մասնաւորաբար Փարիզահայ գրագէտներ ու մտաւորականներ:

Ժամանակին խօսած ըլլալով նախորդ հատորներուն մասին, մեր յուշատետրը պիտի նուիրենք վերջին թիւին:

Սկսինք բանաստեղծութիւններէն:

Արդի մեր բանաստեղծները, շատ քիչ բացառութեամբ, իմացական մարզանքներու կը հետեւին գերազանցապէս: Կրթուի թէ անոնք իրարու հետ կը մրցին արդարացնելու համար իրենց մէկ գրչեղբօր արտայայտութիւնը, որուն համաձայն նախ «բանաստեղծութիւն մը արձակի վերածել, մեռցնել է զայն: Ըսել բան չհասկնալ բանաստեղծութենէ: Ըսել է կեանք մը բաժնել ինքն իրմէն: Արդարեւ ի՞նչ կ'ուզէք որ տայ բանաստեղծը ձեզի: Բանաստեղծը բան չի տար: Բան չըսեր: Ան իր ըսելիքը ըսած է ձեւի մէջ, ձեւով մը եւ բանաստեղծութիւնը այդ ձեւն իսկ է:»

Այնտեղ ուր մեր քնարահարներէն ոմանք, ինչպէս Ահարոն եւ Բիւզանդ Թափալեան, երիտասարդ ու ալեզարդ բանաստեղծներուն ուժը, կորովը ու եռանդը կ'երգեն, այնքան լաւատեսութեամբ, նոյն օրերու կարգախօսներուն արձագանգ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գիւղական Ասպետութիւն

- CAVALLERIA RUSTICANA -

●

Թուրիտտուի բարեկամները, թողլով երշիկները, մէկիկ մէկիկ դուրս ելան անձայն ու անշշուկ եւ ընկերացան իրենց բարեկամին՝ մինչեւ իր տունը, ուր ամէն օր, մինչեւ կէս գիշեր, պառաւ Նուցեան, աչքերը ջուր կտրած կը սպասէր իր տըղուն վերադարձին:

— Մայրիկ, ըսաւ Թուրիտտուն, կը յիշե՞ս, երբ զիս զինուոր կը տանէին, այն ժամանակ կը մտածէի թէ մի գուցէ ես այլեւս չկրնամ վերադառնալ: Այժմ, մայրիկ, համբուրէ զիս ինչպէս այն ժամանակ, որովհետեւ վաղը պիտի մեկնիմ աւելի հեռուները:

Առաւօտուն կանուխ, Թուրիտտուն առաւ իր պողպատեայ դաշոյնը, որ զինուորութեան մեկնած օրը պահած էր խոտերուն մէջ, եւ ճամբայ ինկաւ դէպի Կանցերիա:

— Ով Աստուածամայր, ո՞ւր կ'երթաս այդպէս շտապով, աղիողորմ ձայնով հարցուց Լոլան իր ամուսնոյն, երբ այս վերջինը կը պատրաստուէր դուրս ելլել:

— Այստեղ եմ, շատ պիտի չհեռանամ, պատասխանեց Ալֆիոն, սակայն դուն աւելի ուրախ կ'ըլլայիր եթէ ես ամենեւին չվերադառնայի ...

Լոլան, միայն գիշերաշապիկով, ծունկի գալով մահճակալին առջեւ, գետնին վրայ, սկսաւ աղօթել, շրթունքներուն սեղմած այն աղօթագիրքը որ ստացած էր Ֆրան – Բանարտոնի սրբավայրերէն, կարդալով անոր մէջ գտնուած բոլոր Ավէ – Մարիաները ...

×

— Յարգելի Ալֆիօ, ըսաւ Թուրիտտուն, իր ուղեկցին հետ քիչ մը ժամանակ կողք կողքի ճամբայ կտրելէ ետք, Աստուած ալ գիտէ որ մեղքի տէր եմ, եւ ես ինքզինքս կը մորթէի, սակայն տունէն դուրս ելած ժամանակ աչքիս ընկաւ մեր պառաւը որ հաւաբոյնը դիտելու պատրուակով, ելած էր զիս դիտելու թէ ո՞ւր կ'երթամ. կարծես թէ անոր սիրտը բան մը կը զգար: Եւ Աստուած վկայ, որ ձեզ չան նման կը սատկեցնեմ միայն անոր համար որ պառաւս չվշտացնեմ:

— Շատ բարի, պատասխանեց Ալֆիօն բաճկոնակը հանելով, պիտի կռուինք, ինչպէս որ հարկ է:

Երկուքն ալ ճարտար մենամարտողներ էին:

Առաջին հարուածը տուողը եղաւ Թուրիտտուն եւ կը պատրաստուէր իր կարգին ընդունելու հակառակորդին հարուածը:

Դէպի իրեն ուղղուած հարուածը ճարտարօրէն ետ մղելով, Թուրիտտու դաշոյնը իջեցուց այս անգամ Ալֆիոյի մէջքին:

— Ա՛հ, Թուրիտտու, յիրաւի դուն վճռած ես զիս մորթել:

— Արդէն ըսի ձեզի, մեր պառաւը տեսնելէս ետք, կարծես շարունակ կանգնած է աչքերուս առջեւ:

— Ուրեմն, աչքերդ լաւ բաց, բացագանչեց Ալֆիօն:

Եւ բոլորովին կծկուած, որպէսզի կարողանայ ձախ ձեռքով վէրքը բռնել, Ալֆիօն, մէկ կողմէն աչքերը չորս բացած հսկելով, իսկ միւս կողմէ աջ ձեռքը գետին քսելով, ակնթարթի մը մէջ ափը լեցուց աւազով եւ սրսկեց հակառակորդին աչքերուն:

— Ահ, մռնչեց Թուրիտտուն կուրացած, պիտի մեռնիմ:

Յուսահատական ոստումներ ընելով դէպի ետ, անիկա կ'աշխատէր ազատիլ, սակայն Ալֆիօն հասնելով ետեւէն, երկրորդ հարուածով մը անոր փորը ճեղքեց եւ ապա երրորդ մը իջեցուց կոկորդին:

— Ահաւասիկ, երեք եղաւ, ատիկա իմ տանս զարդարանքին համար էր: Այժմ, մայրդ այլեւս հաւերուն նայելու պէտք պիտի չունենայ ...

Թուրիտտուն երերտկալով քանի քայլ եւս, ինկաւ ծառերուն տակ, քայլ կոյտի մը պէս գետին խորտակուելով:

Փրփրալից արիւնը կը խրխռար կոկորդին մէջ եւ չկրցաւ մինչեւ արտասանել՝

«Ա՛խ, մայրիկ ...»:

ՃԻՈՎԱՆՆԻ ՎԵՐ

(4 եւ վերջ)

ԱԿՎԱՆՈՒ ԴԱՀՃՈՒՄՈՎ

ՎԱՀԱԺԱՅ ԴՈՒՐՅԱՆ

—o—

ՄՈՆՈԴՐԱՄ

Ը.

Ա Ր Վ Ե Ս Տ Ո Վ

Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Մ Ա Ս

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ, իրեն ի պատիւ տրուած ճաշի մը ընթացքին յայտարարած է, թէ «Արեւմտեան պետութիւնները պէտք է հարիւր առ հարիւր միացած մնան այլապէս Խրուշչեւ անյողդողդ պիտի մնայ իր տեսակէտներուն վրայ: Գերմանիոյ հարցը միջազգ. կարեւոր խնդիր մըն է, որ պէտք է լուծուի, այլապէս բաղձալի խաղաղութիւնը չենք ունենար»: Խրուշչեւի մասին ըսած է — «լաւ դերասան մըն է, միշտ կը կրկնէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը, սակայն երբ հարցը կուգայ Գերմանիոյ կը զլանայ տալ այդ իրաւունքը»:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, Սալ Քատէի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ-Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր-Սարգիսեան:

Կրընոպլ.— Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական գասախօսութիւնը այս Զորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քատէի սրահը, Ֆոլքլորիք երեկոյ, նուիրուած Լիբանանի կեանքին, ուր լուսարձակով ցոյց պիտի տրուին տեղական տեսարաններ: Կը խօսի՝ Պ. ՇԷԽՈՒԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ գերապայծառ Մաքլուֆ: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (215 – 216), ճոխ եւ հետաքրքրական բովանդակութեամբ. —

Համբոյրը բժշկութեան մէջ (Խմբ). — Էկզեմայի մասին (Տոքթ. Բամպուքճեան) — Սոխը եւ իր սննդական արժէքը (Տքթ. Մանուկեան). — Գիտութեանց Ակադեմիա Հայաստանի. — Մեր շնչած օդը (Տոքթ. Նաւասարդ). — Արուեստական ցրտաթմբիր (Տոքթ. Գալուստեան). — Սրտի տագնապներու շուրջ (Փրոֆ. Լընէկր). — Արեան փոխարինիչները (Փրոֆ. Ֆրոմ). — Եւ սիրեցի Հայաստանը (Ակադեմական Պիոտրովսկի) — Քունը եւ մահը (Տոքթ. Աշճեան). — Ստոծանին եւ իր փորձանքները (Տոքթ. Այվազեան). — Տղաս ջղային է (Տոքթ. Տիաթքին). — Արուեստական սերնդագործութիւն (Տքթ. Պանծալի). — Ինչո՞ւ վիժում կ'ունենան կիները (Տոքթ. Ասքանազ). — Լուսնոտներու (սարալը) մասին (Շ. Նարդունի). — Արուեստական շնչառութիւն (Խաչուհի). —

Տարեկան բաժանորդագրութեան պայմաններն են Ֆրանսա 15 Ն. Ֆ. (1500), արտասահման 20 Ն. Ֆ.:

Մամուլին յանձնուած է Յունուար-Փետրուարի թիւը, որու մէջ շատ հետաքրքրական յօդուած մը, — Էշը ... բժշկութեան մէջ (պատմական, գրական, գիտական ծանօթութիւններով):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան 15 նոր Ֆրանք (1500 Ֆրանք): Արտասահման 20 նոր Ֆրանք (2000 Ֆր., երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր Ֆրանք (3750 Ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Այրի Տիկին Զարուհի Տէր Թովմասեան, Այրի Տիկին Քլօթլիտ Պէրպէրեան, Օր. Ֆլորա Շէօհլէեան, Այրի Տիկին Էլիզ Եշղիպէկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պատարոֆ եւ զաւակը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Զորեքշաբթի կէս օրէ ետք ժամը 16-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոնմորանսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ:

Կիրակի, 27 Մարտ, ժամը 16էն 24, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՂԱՐԱՆ
ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ
46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լափայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ-վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն:

25 Մարտ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն: Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Բիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանէն Առաքելեան ընտանիքը կը փնտռէ իր զաւակը Ավետի Արգուշ Առաքելեանը, ծնած 1924ին, Կոտայք շրջանի Գոխտ գիւղէն որ 1948 Ապրիլին իբրեւ զինուոր մեկնած է եւ ըստ իր ծնողաց, այժմ Ֆրանսա կը բնակի:

× Հայաստանի Ստեփանաւանի շրջանի Գառգառ գիւղէն Զաքար Մխայէլ Սահակեան կը փնտռուի իր մօր Վարդիշաղի, քոյրերուն Սիրանուշ, Հրանուշ, Վարդանուշ, եւ եղբայրներուն Խորէն եւ Արտաշի կողմէ:

×

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ.— Պ. Քէսթէքեան Աւետիս նամակ ունի Ֆիլատէլֆիայէն, (Ամերիկա):

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15, Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

×

Նուիրատուութիւններ եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկներուն՝ Պ. Հայկ Գըրըքճեան 200 Ն. Ֆ., իր կնոջ մահուան քառասունքին առթիւ, Պ. Վահրամ Մոստիչեան տասը Ն. Ֆ., Տիկին Սուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Ապրիլ 3ին

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը:

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւ հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
«ԾԱԽՈՒ Է»	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութ 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ-ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959,	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՄԱՐՏ
MERCREDI
23 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8755 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4556

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Այսօր հողին ենք յանձնում մի զուտ, իրական Հայ, որ իր կեանքը նուիրեց, Հ. Ց. Դաշնակցութեան միջոցով, հայ ժո – ղովուրդին :

Մի Հայ, որ նկուն ու վիտ իր կազմին մէջ պարփակել էր անհատնում կորով, բոլորանուէր աշխատանքի հրայրք եւ ան – սասան հաւատքի մթերք :

Սահակ Տէր Թովմասեան մէկն էր այն աչքառու Դաշնակցականներից, որ ամբողջ իր էութեամբ, ապրեց ծառայելու հրայր – քով : Իր պատանութեան հասակից մին – չեւ իր յեղակարծ մահը իր գործերի, խօսքերի, զրուքիւնների եւ բոլոր ապ – րումների առանցքը ծառայութեան եւ իր ժողովուրդին օգտակար լինելու տենչն էր :

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը նրանից յա – ճախ պահանջեց աւելին քան նա կարող էր տալ : Նետուեց նա կեանքի բոլոր մարզերի մէջ, ուր պայտականութիւնն ու կարիքն էին կանչում : Նա չարչարուեց, տառապեցաւ եւ մաշնուեց զրկանքի, բայց երբէք չընկրկեցաւ խոչընդոտի եւ դժուարութեան առջեւ :

Նա տուաւ իր կուսակցութեան եւ իր ժողովուրդին այն ամէնը, որ ունէր : Տը – ւաւ գորովով ու ողեւորութեամբ, տը – ւաւ առանց վարանումի, եւ սակարկու – թեան : Տուաւ, որովհետեւ նախ՝ տալ Հայութեան, նրա ազատագրութեան դա – տին, իրեն համար վերագոյն վայելք էր, տալ՝ նրա համար նշանակում էր ոչ թէ մնաս իր անձի համար, այլ վերագոյն չափ թէ՛ իր հոգու լիացումին եւ թէ հայ ժողովուրդի յաղթանակին, Հայութեան երազի կենսագործումին :

Զորս ամիս առաջ, սրտի անակնկալ մի տագնապ զգեստեց Սահակին : Բոլորս չմեցինք, երկիւղ կրելով, որ Սահակը պիտի չկարողանայ յաղթահարել հար – ուածի ուժգնութիւնը եւ պիտի դատա – պարտուի անզործութեան : Նրա համար անաշխատութիւնը մահ էր, մահ, որ իր չունչը պիտի չկտրի, բայց իր հոգին ան – վերջ պիտի կոծի. իր մարմնի խլրտումը պիտի պահի, բայց չարժուելու նախա – ձեռնութիւնը պիտի կաշկանդի :

Մինչեւ վերջին պահը Սահակը յոյսով էր պարարուն : Պիտի ապաքինի այս ժա – մանակաւոր անկարութիւնից եւ նորէն նետուի ստեղծագործ աշխատանքի :

Այնքան հզօր էր Սահակի մէջ աշխա – տանքի մղումը. այնքա՜ն անհնարին էր իր հաւատքը Հայութեան հանդէպ. այնքա՜ն վառ էր իր մէջ ծառայելու կրակը :

Բոլշեւիզմն անգամ վերահասու էր այն ամէնի ու աննուաճելի ուժին, որ Սա – հակի լոյս մարմինը ապրեցնում եւ հո – գին դիեցնում էր : Դա Հ. Ց. Դաշնակ – ցութեան ոգին է, ազատութեան եւ ան – կախութեան անվերջանալի բխումը :

Ոգին է բոլոր անոնց որոնք Սահակի նման իրենց կեանքը նուիրեցին մեծ գա – ղափարականին՝ Հայրենիքի ազատագր – ման :

Սահակների մարմինը մենք պիտի թա – ղենք այսօր, բայց ոչ ոք չի կարող թա – ղել այն ոգին որ մեզ համար կենարար եւ անմահ է, իսկ բռնապետութեան հա – մար դերեզմանափոր :

Սահակի մահը զառնակսկիծ կորուստ է, որ մեզ չի հաչմի ոգրի եւ յուսալքու – մի ներդործութիւնով, այլ մի նոր խրա – խոյս ուժերը մէկտեղելու, համակարգե – լու եւ միասնաբար գրոհելու վերջին վճ – ռական ճակատամարտի համար :

Ե. Խ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՖՐԱՆՍԱ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑԸ

ԱՅՑՍՕՐ՝ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

Խորհրդային վարչապետը Փարիզ կը հասնի այսօր, Չորեքշաբթի առաւօտ ժա – մը 11ին (Օռլիի օդակայանը) :

Նոր ժամանակացոյցը որոշ փոփոխու – թիւններ կը նախատեսէ հինին վրայ : Արդարեւ՝ Խրուշչեւի պահանջին վրայ ընդունած են Խորհրդային վարչապետին այցելութիւնները դէպի Լիոն եւ Նանսի — ինչպէս յայտնի է երկու քաղաքներու քաղաքապետները մերժած էին ըն – դունիլ՝ Խրուշչեւը — ընդունած է նաեւ Սալոն որ Փրովանսի այցը, ուր Ֆրան – սական օդատորմը, ի պատիւ հիւրին, պինուորական ընդունելութիւն եւ տո – ղանջք պիտի կազմակերպէր :

Երկրորդ փոփոխութիւնը որ աչքի կը զարնէ այն ազատ ժամերն են, զորս Խը – րուշչեւ պիտի կարենայ օդտագործել այ – ցելելով եւ մասնակցելով Ֆրանս – Խորհրդային Միութեան եւ Աչխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութեան (համայնա – վար) կազմակերպած ցոյցերուն ուր ան – չուչտ պիտի կարենայ ընել իրեն «սիրելի» յայտարարութիւնները :

Ստորեւ՝ նոր ժամանակացոյցը :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 23, առաւօտ ժամը 11 Խրուշչեւ Օռլիի օդակայանը կը հասնի եւ ճաչի կ'ընդունուի՝ Էլիզէի մէջ : ժամը 15ին ծաղկեպսակ կը դնէ անծանօթ պինուորին զերեզմանը (Էթուալ) յետոյ Մօն Վալերիէն :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ.— Խօսակ – ցութիւններ եւ այց՝ Լենինի տունը : Երե – կոյեան՝ Օվերա, ներկայ կ'ըլլայ Քար – մէնի ներկայացման :

ՇԱԲԱԹ.— Կը մեկնի՝ Պորտօ, Թարպ, Լաք եւ Փօ :

ԿԻՐԱԿԻ.— Առլը, Նիմ եւ Մարսէյլ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— Մարսէյլ եւ Տիժոն :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— Վերտէօն, Ռենս, Է – փէրնէ եւ Լիլ :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ.— Ռուպէ եւ Ռուան :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Փարիզ՝ ընդունելու – թիւն խորհրդային դեսպանատան մէջ : Երեկոյեան՝ Ռամպույէ կը մեկնի :

ՈՒՐԲԱԹ.— Առաւօտեան կ'այցելէ Ռը – նոյի գործարանները : Կէսօրէ վերջ՝ Ռամպույէ :

ՇԱԲԱԹ.— Այց՝ Վերսայլի պալատը : Վերջ՝ Ռամպույէի խօսակցութեանց :

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 3.— Մեկնում Օռլիի օդակայանէն դէպի Մոսկուա :

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՑԱՅՏՈՒԿ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ Ֆրան – սական հեռատեսիլը յատուկ նկարասըփ – ռումներ պիտի ընէ . —

Չորեքշաբթի, Մարտ 23.— ժամը 11, Օռլի, 14·50 Էթուալի եւ Մօն Վալերիէնի հանդիսութիւնները :

Ուրբաթ, 25 Մարտ. — ժամը 19ին, Փավիյօն Տօֆինի մէջ, դիւանագիտական մամուլի ընդունելութիւն եւ ասուլիս : 19,55ին՝ օփերայի ընդունելութիւն :

Շաբաթ 26.— 17·15 Լաքի այց :

Երկուշաբթի 28, ժամը 17, լրագրական տեղեկագրութիւն՝ Թըվրէ Շամպերթէ – նէն :

Շաբաթ, Ապրիլ 2, ժամը 18·45, վեր – սայլի այցելութիւն, ապա լրագրական ա – սուլիս Ռամպույէի մէջ :

Կիրակի, 3.— ժամը չէ տղուած : Մեկնում Օռլիէն :

× *Անգլիական մամուլը մեծ տեղ կու տայ այս այցելութեան : Տէյլի Թելէ – կրաֆ կ'ընդունի անոր պատմական մեծ կարեւորութիւնը, բայց մտահոգ է Ֆը – բանսացի ժողովուրդին մէկ մասին՝ և.— «Ի. զարու Զախին մեծ քարոզիչին » չը – փումներէն եւ համախոհութենէն : Թեր – թին կարծիքով Խրուշչեւ պատրաստ է «յարդանքի տուրք մը բերել Ֆրանսայի անցեալին եւ խանդարել այս երկրին ա – պագան » :*

× *Քորսիքայէն 33 հոգի որոնք պար – տաղիր արձակուրդի էին տարուած վե – րադարձան իրենց տունը : Մեծ մասը Լիոն, Փարիզ եւ Նանսի կը բնակին : Ինսք տուած են ոչ մէկ ցոյց ընել եւ օրը 2 անգամ ոստիկանատուն ներկայանալ :*

«ԻՄԱՆԻԹԷ»Ի ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Շաբաթ օր կը գրաւուէր «Իմանիթէ»ի մէկ բացառիկ թիւը, որ հրատարակած էր «Օտէն գործադուքիւն» վերնագրով յօդուած մը : Այս թիւին մէջ գաղտնի տե – ղեկագիր մը կը վերագրուէր. Զօրավար Անտրիու Կուտիսաթըրի : Այս առթիւ նա – խագահ Այզընհաուըրի անձնական քար – տուղարը բացարձակապէս կը հերքէ այդ տեղեկագիրը որ «զուտ երեւակայութիւն» է եւ «համայնավար քարոզչութիւն » :

Իւմանիթէ կը գրէր մանաւանդ որ ա – մերիկեան տեղեկագիրը կ'ամբաստանէր Ալժերիոյ բանակի ֆրանսացի սպաներէ կազմուած գաղտնի ընկերութեան մը ան – դամները որ մտադրութիւնն ունեցած են սպաննելու կամ Այզընհաուըրը կամ Խը – րուշչեւը , այն յոյսով .— «որ պարտա – դրեն յարձակումին զոհ պետութեանը միւսին վրայ յարձակիլ» :

Միւս կողմէ Մօրիս Օտէն կոմիտէն բո – ղոքած է «Իմանիթէ»ի այդ թիւին (Շա – բաթ) գրաւման դէմ, յայտարարելով թէ ձեռք առնուած այդ միջոցը «ցոյց կու տայ որ խնդապէս խմբակցութիւն մը կայ որ կ'ուզէ խեղդել խնդիրը եւ պաշտպանել ենթական եւ իր մեղսակիցները » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարական տագնապը կը շարունակուի : Սէնեի, հրաժարեալ վարչապետը, որուն վերստին պաշտօն յանձնուած էր կազմելու նոր դահլիճ մը, անգամ մը եւս իր հրաժարականը ներկա – յացուց : Հանրապետութեան նախագահը՝ կրոնքի անմիջապէս պաշտօն յանձնեց՝ Ֆ. Թամպրոնիի որ աշխատի կազմել նոր դահլիճ մը : Կը կարծուի թէ այս վերջինը պիտի փորձէ «աշխատանքի», դահլիճ մը կազմել ու ընտրութիւնները պիտի յետա – ձգէ երկու տարիով : Նոր թեկնածուն Տեմօ – Քրիսթիանիներու կեդրոն – ձախ հոսանքին կը պատկանի :

Աիելի քան 5000 կամաւորներ արձա – նագրուած են Գահիրէի մէջ, «կռուելու համար Ֆրանսայի դէմ Ալժերիոյ ըմ – բոստներու կողքին » յայտարարեց Գահի – րէի ձայնասփիւռի խօսնակը :

«ԷՔՕ Տ'ԱԼԺԷՐ» տնօրէնը՝ Ալէն տը Սերինեի որ ձերբակալուած է անուանար – կութեան դատ բացաւ կի Մոլէի դէմ : Սերինեի կ'ըսէ թէ ընկերվարական պա – րագլուխը ճառի մը ընթացքին յայտա – րարած է թէ ինք մլիառներ փոխադրած է Լատին Ամերիկա :

ՉԱՆ ՔԱՑ ՉԷՔ, երրորդ անգամն ըլ – լալով Հանրապետութեան նախագահ ընտրուած է, Սզդ. Զինաստանի : Շահած է ձայներու 98·14 առ հարիւրը :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութեան հրա – էրով տասը թուրք փոխ – նահանգա – պետներ, Փարիզ հասան Շարաթ : Մէկու – կէս ամիս հիւրը պիտի ըլլան Ֆրանս.պե – տութեան : Ամսուն սկիզբը նոյնքան թիւով Ֆրանսացի փոխ – նահանգապետ – ներ՝ Թուրքիա կը մեկնին :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի նոր թագուհին՝ Ֆա – րահ Տիպա, առաջին անգամ ըլլալով եւ իրանեան նոր տարուան առթիւ ճայ – նասփիւռէն ճառ մը խօսած է, հրաւիրե – լով Պարսկուհիները որ զօրավիգ կ'անդ – նին երկրի յառաջդիմութեան : Պարսկա – կան զահը ժառանգորդի մը կը սպասէ աչնան :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

*

Կ'ողբանք մեր սիրելի, անխոնջ եւ վաստակաւոր գործիչ՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի

դառնահոգի մահը :

22 Մարտ, 1960 Հ. Ց. Դ. ԲԻՒՐՕ

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն իսը վշտով կ'ողբայ վաղաժամ մահը՝ յեղափոխական՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի, եւ իր ցաւակցու – թիւնները կը յայտնէ Տիկին Տէր Թով – մասեանի, եւ սփիւռքի բոլոր Դաշնակ – ցականներուն :

×

Ֆ. կապ. Խաչի կեդր. Վարչութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Զարուհի Տէր Թովմասեանի եւ ընկերու – հի Ֆլորա Շէօհլէյեանի հանրային գոր – ծիչ եւ Միութեանս գործօն անդամ՝

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի

կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :

×

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի մահ – ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նը – ւէրներ՝ Մշակոյթի Տան :—

Հ. Ց. Դաշնակցութեան Կ. Կոմիտէ	400
Հայկ Սէրէնկիւլեան	100
Հրանտ Սամուէլ	50
Յովիկ եւ Պետրոս Եղիազարեան	50
Խաչիկ Մկրտիչեան	50
Պետրոս Զապուքճեան	30
Գրիգոր Փափազեան	30
Ստեփան Իշխիբէկօֆ	50
Կապոյտ Խաչ	100
Ընդ. գումար	Ն. Ֆ. 860

ԸՆԿ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ողբացեալ Ընկեր Սահակ Տէր Թովմաս – եանի յուղարկաւորութիւնը կը կատար – ուի այսօր Չորեքշաբթի ժամը 16ին, Փարիզի Մ. Ց. Ով. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոնմորանսիի գերեզմանատունը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԳԸ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌՈՎ

Ինչպէս գրած էինք (Յառաջ, Մարտ 18) Ֆրանսական ձայնասփիւռը, կայան Ֆրանս 1, ամէն օր ժամը 16·45էն 17·15, սկսած է սփռել Խորհրդային Հանրապե – տութեանց երգերուն նուիրուած, արձա – նագրուած երաժշտութեան 15 յայտա – դիրներու չարք մը :

Շարքը բացուեցաւ, Բ. օր, Հայաստանի երգերով : Դաշնակի, նուագարանի ընկե – կերակցութեամբ, յաջորդաբար տրուե – ցան եօթը մեներգ, խմբերգ եւ գործիա – կան վերածումներ. — « Երգիր ինձ հա – մար», «Վարդը», «Կռունկ», «Ուրախու – թեան պար», «Խարեկամութեան երգը», « Միծեռնակ» եւ ի վերջոյ՝ Երեւանի երգ – չախումբով, Թաթուլ Ալթունեանի ղեկա – վարութեամբ, «Ես իմ անուշ Հայաստա – նիս» :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Բ.

Խորհրդ. Միութեան բնակչութեան ազգային կազմը, մայրենի լեզուն եւ Սով. Հայաստանի սահմանների հարցը :

Կենտրոնական վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ ասուած է, որ «մարդահամարի ժամանակ բնակչութեան ազգութիւնն ու մայրենի լեզուն գրի են առնուել մարդահամարի ենթարկուածների սեփական յայտարարութիւնների հիման վրայ :Երեխաների ազգութիւնը գրի է առնուել ծնողների յայտարարութիւնների հիման վրայ » («Ս. Հ.» 4 Փետրուար 1960 թ.) : Պէտք է ասել որ միակ ճիշդ սկզբունքն է, որով առաջնորդուել են մարդահամարի կազմակերպողները, որովհետեւ եթէ ծննդաբանութիւնը ի նկատի առնէին, դժուար պէտք է լինէր խառն ամուսնութիւններից ծնուածների ազգութիւնը ճշդելը եւ միւս կողմից այս կամ այն ազգութեան թիւի վրայ պիտի աւելանային այնպիսիները, որոնք իրենց չեն համարում այդ ազգութեան զաւակներ: Օրինակ, Անրի Թրուայաները պիտի գրանցուին որպէս Հայեր եւ ոչ թէ Ռուսներ, ինչ որ ճիշդ չէր լինի :

Ըստ 1959ի մարդահամարի Խորհրդային Միութեան ամբողջ բնակչութեան թիւը եղած է 208·827·000 (*): Առաջին տեղը իրենց քանակով գրաւում են Ռուսները, որոնց թիւն է 114·588·000: Ռուսներից 99·8 առ հարիւրը, իր մայրենի լեզուն համարում է ռուսերէնը: Այնուհետեւ գալիս են Ուկրայինցիները (36·981-000), Բելոռուսները (7·829·000), Ուզբէկները (6·000·400), Թաթարները (4·969-000), Ղազախները (3·581·000), Ադրբէջանցիները թիւով 2·929·000, որոնցից Ադրբէջաներէնը համարում են իրենց մայրենի լեզուն 97·6 առ հարիւրը, ՀԱՅԵՐԸ՝ թիւով 2·787·000, որոնցից հայերէնը համարում են իրենց մայրենի լեզուն 89·9 առ հարիւրը եւ Վրացիները թիւով 2·650·000, որոնցից Վրացիները համարում են իրենց մայրենի լեզուն 98·6 առ հարիւրը:

Այսպիսով, Խորհրդ. Միութեան մէջ Հայերի ընդհանուր թիւը 137·000ով աւելի է, քան Վրացիներինը եւ 142·000ով պակաս, քան Ադրբէջանցիներինը: Դրա փոխարէն մինչ Հայերի ընդհանուր թիւից աւելի քան տասը առ հարիւրը հայերէնը չի համարում իր մայրենի լեզուն, Վրացիներից մայրենի լեզուն չգիտէ միայն 2·6 առ հարիւրը եւ Ադրբէջանցիներից՝ 3·6 առ հարիւրը :

Մայրենի լեզուն կորցրած Հայերի բարձր տոկոսը տխուր եւ մտահոգիչ մի երեւոյթ է, որովհետեւ մեր համրանքի տասը առ հարիւրը, որ կ'անէ 278·700 հոգի, կորցնելով մայրենի լեզուն, վաղ թէ ուշ ապազգայնանալու են ձուլուելով այն ազգութիւնների հետ, որոնց լեզուն դառել իրենց համար մայրենի լեզու: Այսպէսով մեր թուական առաւելութիւնը Վրացիների նկատմամբ պիտի վերանայ :

Խորհրդային Միութեան 2·787·000 Հայերից Սովետական Հայաստանում ապրում են 1·552·000 հոգի, իսկ 1·235·000 հոգի բնակւում են Խորհրդ. Հայաստանից դուրս: Ուրեմն Խորհրդային Միութեան Հայերի ընդհանուր թիւի կէսից մի քիչ պակասը ապրում է իր հայրենիքից դուրս :

Ոչ մէկը Խորհրդային Միութեան այն ազգութիւններից, որոնց համար բոլշեւիկները ստեղծել են ազգային հանրապետութիւններ, չի գտնւում Հայերի վիճակի մէջ: Այդ բոլոր ազգութիւնները իրենց ճնշող մեծամասնութեամբ ապրում են իրենց հանրապետութիւններում :

Ահաւասիկ այդ մասին վերջին մարդահամարի պերճախօս թիւերը, որ առնուած են Խորհրդ. Միութեան կենտրոնական վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութիւններից .

Խորհրդային Միութեան մէջ բնակուող 114·588·000 Ռուսներից ՌՍՖՍՌի (Ռուսաստանի ռեսպուբլիկայի) սահմաններից դուրս ապրում են միայն 16·743·000ը 36·981·000 Ուկրայինցիներից՝ 5·129·000ը, 7·829·000 Բելոռուսներից՝ 1·387-000ը, 2·650·000 Վրացիներից՝ միայն՝ 92·000ը, 2·929·000 Ադրբէջանցիներից՝ 448·000ը, 3·551·000 Ղազախներից՝ 826·000ը, 10·004·000 Թուրքմէններից՝ միայն ութսուն հազարը, 1·397·000 Տաջիկներից՝ 346·000ը, 974·000 Կիրգիզներից՝ 137·000ը, 6·004·000 Ուզբէկներից 976-000ը, 2·326·000 Լիտվացիներից՝ 175-000ը, 1·400·000 Լատիշներից միայն 102·000ը, 969·000 Էստոնցիներից՝ միայն՝ 96·000ը, 2·214·000 Մոլտաւացիներից 327·000 եւ կրկնենք նորից 2·787·000 ՀԱՅԵՐԻՑ միայն 1·552·000ը :

Ցարական կենտրոնացած կայսրութեանը բոլշեւիկները հակադրեցին պետութեան կազմակերպութեան իրենց սիստեմը, ստեղծելով Խորհրդ. սոցիալիստական հանրապետութիւնների միութիւն: Միութենական հանրապետութիւնները կերտուեցին ազգութեան սկզբունքի հիման վրայ: Ինչո՞ւ : Որովհետեւ ասում էին բոլշեւիկները, այդ ձեւով միայն կարելի էր ապահովել ազգային մշակոյթի զարգացումը եւ ազգային առանձնայատկութիւնների ու նկարագրի գոյատեւումը: Հայաստանը եւ միայն Հայաստանը, ինչպէս տեսանք վերի թիւերից, բացառութիւն կազմեց: Այն ստեղծուեց այնպիսի մի ձեւով, որ կարող էր ապահովել Խորհրդ. Միութեան Հայերի կիսից միայն մի քիչ աւելիին ազգային մշակոյթի զարգացումը եւ ազգային նկարագրի (պերսոնալիտէի) պահպանումը :

Բայց կարելի՞ էր Հայերի համար տարբեր տնօրինութիւն անել, քան որ արուեցաւ :

Այո, կարելի էր, եթէ միայն կեդրոնի իշխանութիւնները կամենային :

Թէ ի՞նչ տնօրինութիւն կարելի էր անել, այդ մասին շատ է խօսուել ու գրուել, որով նորից երկարօրէն կանգ առնել դրա վրայ աւելորդ ենք համարում :

Մեզնից խլուել է Ախալքալաքը, որի բնակչութեան 75 առ հարիւրը կազմում էին Հայերը եւ տրուել է Վրացիներին, որոնք աննշան փոքրամասնութեամբ ապրում էին այդ գաւառի հիւսիսային մասում : Մեզնից խլուել եւ Վրաստանին են միացուել հայկական Շուլաւերը եւ Հայաստանի ու Վրաստանի բնական սահմանը կազմող Խրամ գետի հարաւը ընկած հողերը :

Դարձեալ մեզնից խլուել ու Ադրբէջանին են տրուել հայկական Ղարաբաղը եւ Գանձակից հարաւ ընկած շրջանը : Վերջապէս Նախիջեւանը, որ ընդհանուր սահմաններ չունի Ադրբէջանի հետ, որից բաժանուած է հայկական Զանգեզուրով եւ արեւելքից, հիւսիսից ու արեւմուտքից շրջապատուած է Խորհրդ. Հայաստանով, կապուել է Ադրբէջանին եւ ոչ թէ Հայաստանին :

Եթէ « Լենին – ստալինեան ազգային իմաստուն քաղաքականութիւնը » արդար գտնուէր Հայերի նկատմամբ եւ կցէր վերոյիշեալ գաւառները Հայաստանին, ըզգալիօրէն կ'աւելնար Խորհրդ. Հայաստանի Հայերի թիւը, կ'ընդարձակուէին նրա սահմանները եւ հնարաւորութիւններ կը ստեղծուէին վերաբնակեցնել Հայերով Շարուրի, Նախիջեւանի եւ Գողթանի այն հայկական գիւղերը, որոնց բնակիչները ջարդուեցան եւ քշուեցան Ադրբէջանցիների կողմից: Մասնաւորապէս Վրաստանին միացուած Ախալքալաքի եւ Բողդանովկայի շրջանները եւ Բորջալուի նախկին գաւառի հարաւային մասը եթէ միացուէին Հայաստանին, կարելի էր Վրաստանից սիստեմատիկաբար քշուող Հայերին տեղաւորել այնտեղ, որոնք միանալով այդտեղի Հայերի հետ կը կազմէին մի շօշափելի համրանք եւ այսպէսով կ'աւելացնէին Խորհրդ. Հայաստանի Հայերի թիւը եւ կ'ընդարձակէին մեր «մինուճարի» սահմանները: Այսպէսով Հայկական Խորհրդ. Սոցիալիստական ռեսպուբլիկան ոչ թէ միայն անունով, այլ իրապէս կը դառնար գոնէ հայկական այնպիսի հանրապետութիւն, որպէս որ են միութենական միւս հանրապետութիւնները :

Վերջացնելու համար մեր այս յօդուածը պիտի կատարենք մի փոքրիկ շեղում մեր նիւթից, տալու համար հետեւեալ տեղեկանքը : Բերիայի հաշուեյարդարից յետոյ մեծ տարածում ստացաւ պատմական այն խոտանը, թէ Խորհրդային կարգուսարքի բոլոր աղաղակող թերութիւնների պատճառը Բերիան է եղել : Այդ խոտանը, որ Սփիւռք ներմուծուեց Հայաստանից գլխաւորապէս տուրիստների միջոցով, ներկայումս մեծ չափով օգտագործւում է արտասահմանի չէզոք մամուլի կողմից : Ինչ վերաբերում է Հայաստանի սահմանների հարցում մեր նկատմամբ գործուած անարդարութեան, պէտք է ասել, որ Բերիան այդ խնդրում առանձին դեր չի կատարել : Գործուած անարդարութեան հեղինակը հանդիսանում է Ստալինը :

Ահա թէ ինչ է ասում այդ մասին բոլշեւիկեան աղբիւրներից առնուած պատմութիւնը :

Անդրկովկասի խորհրդայնացումից անմիջապէս յետոյ Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբէջանի — տուեալ դէպքում գլխաւորապէս Բաքուի — ներկայացուցիչների ժողով՝ քննելու համար անդրկովկասեան նորակազմ հանրապետութիւնների սահմանների հարցը: Այդ ժողովին ներկայ էր Ստալինը: Հարցի քննութիւնը բուռն վիճաբանութիւններ առաջ բերաւ Հայերի, Վրացիների եւ Ադրբէջանցիների միջեւ եւ բոլորի համար ընդունելի լուծում գտնել կարելի չեղաւ : Ժողովը ի վերջոյ ստիպուեցաւ ընդունիլ Բաքուի ներկայացուցիչների բանաձեւը, որով առաջարկւում էր յետաձգել հարցի քննութիւնն ու լուծումը, տրուած լինելով որ ազգայնական տրամադրութիւնները դեռ եւս բաւականաչափ զօրաւոր են Անդրկովկասեան բոլշեւիկների մէջ եւ այդ պատճառով էլ կարելի չէ ներկայ ժողովում լուծել սահմանների հարցը (*) : Շարունակութիւնը յայտնի է: Վրացի եւ Ադրբէջանցի նացիոնալիստ ղեկավարներին այնպէս էլ կարելի չեղաւ յետագայում ինտերնացիոնալիստներ դարձնելով եւ Անդրկովկասեան հանրապետութիւնների սահմանների խնդիրը ստացաւ ոչ թէ ինտերնացիոնալիստական, այլ նացիոնալիստական այն լուծումը, որ ծանօթ է մեզ բոլորիս :

Անշուշտ այս կարգի անարդար լուծումը չէր կարող խուլ տրտունջների տեղի չտալ, որոնք պիտի հասնէին Ստալինի ականջին: Եւ ահա վերջ տալու համար այդ տրտունջներին եւ նաեւ ոմանց զուր յոյսերին, Ստալինը 1936ին, երբ արդէն տիրացնել էր մենատէր իշխանութեան, արտասանեց, նոր սահմանադրութեան հռչակման կապակցութեամբ, իր յայտնի ճառը որով հեգնում էր նրանց, ովքեր «սիրում են խօսել միութենական հանրապետութիւնների սահմանների վերաձեւումների մասին» եւ դրաւ տապանաքարը այն հարցի վրայ, որ թաղուել էր Թիֆլիսի ժողովում եւ որին ինչպէս ասացինք, մասնակցում էր ինքը՝ իբրեւ բոլշեւիկեան կենտրոնի ներկայացուցիչ :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այս եւ միւս բոլոր թիւերը կլոր թիւեր են, հարիւրները չեն նշդուած :

(*) Այս ժողովի եւ նրա կողմից ընդունուած Բաքուեցիների բանաձեւի մասին մենք ժամանակին գրել ենք «Հայրենիք»ի մէջ, առնելով մեր տեղեկութիւնները Անդրկովկասեան երկրամասային կոմիտէի (կրայկոմի) պաշտօնաթերթ «Զարեա Վոստոկա»յից :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԶԱՊԷԼ

Պարզ անուն մը, առանց նոյնիսկ մականունի :

Պարզ ու համեստ, ինչպէս եղած է նաեւ իր կեանքն ու գործունէութիւնը :

Իմ երկար պրպտումներուս ընթացքին, չկարողացայ հանդիպիլ Զապէլ անունին կցուած մականունի մը: Այսուհանդերձ, գտած եմ փաստեր, որոնք կ'ապացուցանեն թէ Զապէլը եղած է Արեւելահայ Թատրոնի փնտռուած ու սիրուած դերասանուհիներէն մին:

Ծնած ու մեծցած է Թիֆլիզ: Բազմալեզու եւ բազմացեղ այդ քաղաքին մէջ, Զապէլ իր երիտասարդական օրերէն իսկ հրապուրուած է բեմով եւ անվերապահ ու անշահախնդիր սիրով մը փարած է անոր տախտակներուն :

Երբ մեծ Ադամեանը անցաւ Կովկաս եւ ապա շրջեցաւ բովանդակ Ռուսաստանը, իր հսկայական վերելքի ընթացքին, կողքին ունեցաւ հաւատարիմ ուղեկից մը, գործակից մը ու խաղակից մը, յանձին Զապէլին :

Այս պարագան կը փաստէ դերասանապետ Արմէն Արմէնեանը, որ «Վաթսուն տարի հայ բեմի վրայ» իր հատորին մէջ կը գրէ . —

« Զապէլի անունը անխզելիօրէն կապուած է մեր մեծ Ադամեանի դերասանական կեանքի ու գործունէութեան հետ, լինելով նրա հաւատարմագոյն եւ համեստ ուղեկցուհին ու խաղակիցը: Եթէ նա գրած լինէր իր յուշերը, մենք անտարակոյս շատ հետաքրքիր մանրամասնութիւններ իմացած կը լինէինք հանճարեղ արուեստագէտի մտերիմ կեանքի բնորոշ գիծերի մասին» :

Ըսինք թէ Զապէլ սիրուած ու փնտռուած դերասանուհի մըն է եղած: Իր արժանիքը սակայն չի սահմանափակուիր այսքանով: Զապէլ դերասանական ընտանիքին մէջ համարուած է նաեւ պարտաճանաչութեան, համեստութեան, աշխատասիրութեան եւ անձնուիրութեան լաւագոյն տիպար մը:

Իբրեւ փաստ, կարելի է նշել որ Զապէլ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին ո՛չ միայն մէկ անգամ իսկ չէ բացակայած փորձերէն, այլ եւ նոյնիսկ վայրկեան մը ուշացած ալ չէ: Այս տողերը ընթերցողներուն չափազանցութիւն թող չթուին: Ժամանակակից քրոնիկագիրները կը հաստատեն թէ այս տիպար ու համեստ դերասանուհին ամէն ատեն ալ փորձի եկած է ամէնէն առաջ եւ միշտ ալ մեկնած է ամէնէն վերջը: Ըսուի թերեւս թէ փորձի ուշ կամ կանուխ գալը եւ կամ այդ փորձերուն մշտական ներկայութիւնը ոչինչ կրնայ աւելցնել դերասանի մը արժանիքին ու տաղանդին վրայ, եւ սակայն, պէտք է գիտնալ թէ թատրոնը ըլլալով հաւաքական գործ մը, դերասանին պարտաճանաչութեան եւ անձնուիրութեան զգացումները իրենց որոշ ազդեցութիւնը կ'ունենան ընդհանուր գործին յաջողութեան վերաբերմամբ :

Բացառիկ խառնուածքի տէր դերասանուհի մըն է եղած Զապէլ: Իր մարմնաւորած բոլոր դերերը արտակարգօրէն ըզգացած ու խորապէս ապրած, եւ իր դերակատարութեանց ընթացքին յաջողած է բոլորովին ձերբազատուելով իր եսէն, մտնել իր մարմնաւորած տիպարին խորը:

Համեստ ու խոնարհ այս դերասանուհիին կեանքը եղած է անխառն ու անշահախնդիր գործունէութեանց շարան մը:

Եթէ ոչ միակը, գոնէ առաջինն է եղած Զապէլ, որ գրեթէ չնչին վարձատրութեամբ, աւելի յաճախ առանց որեւէ վարձատրութեան մասնակցած է յօգուտ աշխատաւորներու տրուած ներկայացումներուն Թիֆլիզի Ավճալա եւ Հաւլաբար թաղամասերուն եւ կամ ժողովրդական Տան մէջ :

Դարձեալ դերասանապետ Արմէն Արմէնեան իր յուշերուն մէջ կը բերէ հետեւեալ վկայութիւնը, որը միայն պատիւ ու յարգանք կը պարտադրէ անմոռաց Զապէլի խնկելի յիշատակին .—

« ... 1921 – 22 թուականներին, յիշում եմ, երբ մեր դերասանները կառքեր, ավտոներ էին պահանջում Հաւլաբարի բանուորական ակումբի ներկայացումներին համար, Զապէլը, չնայած անձրեւին կամ ձիւնին, ձեռնափայտը մի ձեռքին, կապոցը միւսին, մութ փողոցներով բարձրանում էր Հաւլաբարի զառիվերը եւ անտրտունջ գալիս ու խաղում »:

1908ին երբ Թուրքիոյ մէջ սահմանադրութիւն հռչակուեցաւ, Արեւելահայ Թատրոնի Թուրքիա մեկնող առաջին թատերախումբը եղաւ Աբէլեան – Արմէնեան թատերախումբը, որ այնքան փառաւոր ընդունելութեան մը արժանացաւ իր ատենին :

Այդ խումբին մաս կը կազմէ նաեւ Զապէլ :

Անձնուէր ու պարտաճանաչ դերասանուհին այդ խումբին մէջ կ'ունենայ օրինակելի գործունէութիւն մը:

Օրինակ, Տրապիզոնի մէջ տրուած ներկայացման մը ընթացքին, Զապէլ յանկարծ ծանր կերպով կը հիւանդանայ :

Բժշկական անմիջական միջամտութեան մը անհրաժեշտութեան առջեւ, խումբին ղեկավարները կը դիմեն տեղւոյն լաւագոյն բժիշկներուն, որոնք բոլորն ալ միաձայն կը յայտարարեն թէ դերասանուհին բացարձակ հանգիստի պէտք ունենալով, չի կրնար յաջորդ դիշերուան յայտարարուած ներկայացման մասնակցիլ հակառակ պարագային կրնար կեանքը վտանգի ենթարկուիլ :

Կ'ուզեն ներկայացումը յետաձգել վասնզի բոլորովին անկարելի էր Զապէլը փոխարինել ուրիշով մը:

Խօսքը տանք դարձեալ Արմէնեանին —

« Տրապիզոնում մնացինք մօտաւորապէս տասը օր, տալով մի շարք յաջող

ԱՐԻՒՆԻ ԳՒՑՈՒԱԾԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՅՈՎՍԷՓ ՂԱՊԱՆՑԻ

Գ.

Ֆիդիչը ոտքի ելաւ, ամբողջ մարմինը դողդողաց, ու ձայնը դողդոջուն, կ՚ելլար ու կ՚իջնար.

— Ես որո՞ն պիտի հարցնեմ, ո՞ւր պիտի գտնեմ զինքը, որ ինծի ըսէ թէ ինչո՞ւ ինծի հետ այսպէս վարուեցաւ, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն բան կորսնցուցած եղայ, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ դժոխք, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ ատելի, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ ցաւ ու տանջանք, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ մահ ու ոճիր...

Ան ուզեց շարունակել, բայց ձայնը կտրուեցաւ, ու ինքն ալ ինկաւ աթոռին վրայ, ձեռքերը ծոցը դրաւ, ու սկսաւ ծանր ծանր շունչ առնել։

Ցեղը նոյն տեսարանը կը կրկնէր։ Ան ալ ինկած էր աթոռին վրայ, ձեռքերը ծոցը դրած, ու ոչ մէկ խօսք կ՚արտասանէր։ Ան ալ կը մտածէր, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ կորսնցուցած էր, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր ատելի, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր ցաւ ու տանջանք, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր մահ ու ոճիր...

Ան ալ ոչ մէկ խօսք կրցաւ արտասանել։ Ան ալ ինկաւ աթոռին վրայ, ձեռքերը ծոցը դրաւ, ու սկսաւ ծանր ծանր շունչ առնել։

Ֆիդիչը ոտքի ելաւ, ամբողջ մարմինը դողդողաց, ու ձայնը դողդոջուն, կ՚ելլար ու կ՚իջնար.

— Ես որո՞ն պիտի հարցնեմ, ո՞ւր պիտի գտնեմ զինքը, որ ինծի ըսէ թէ ինչո՞ւ ինծի հետ այսպէս վարուեցաւ, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն բան կորսնցուցած եղայ, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ դժոխք, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ ատելի, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ ցաւ ու տանջանք, ինչո՞ւ ինծի համար ամէն ինչ դարձաւ մահ ու ոճիր...

Ան ուզեց շարունակել, բայց ձայնը կտրուեցաւ, ու ինքն ալ ինկաւ աթոռին վրայ, ձեռքերը ծոցը դրաւ, ու սկսաւ ծանր ծանր շունչ առնել։

Ցեղը նոյն տեսարանը կը կրկնէր։ Ան ալ ինկած էր աթոռին վրայ, ձեռքերը ծոցը դրած, ու ոչ մէկ խօսք կ՚արտասանէր։ Ան ալ կը մտածէր, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ կորսնցուցած էր, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր ատելի, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր ցաւ ու տանջանք, ինչո՞ւ ինքն ալ ամէն ինչ դարձած էր մահ ու ոճիր...

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, Սալ Քատէի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, Խըրիմեան վարժարանի վերանորոգման առթիւ, կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի յարգանս դպրոցին անձնուիրաբար աշխատողներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր օժանդակող հայրենակիցներուն:

Այս Կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Իսիի գաղութը եւ բոլոր կազմակերպութիւնները: (Զեկուցում հոգաբարձութեան կողմէ):

Գեղարուեստական յայտագիր:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան:

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քատէի սրահը, Ֆոլքլորիք երեկոյ, նուիրուած Լիբանանի կեանքին, ուր լուսարձակով ցոյց պիտի տրուին տեղական տեսարաններ: Կը խօսի՝ Պ. ՇԷԽՈՒԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ գերապայծառ Մաքլուֆ: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանէն Առաքելեան ընտանիքը կը փնտռէ իր զաւակը Ավետի Արգուշ Առաքելեանը, ծնած 1924ին, Կոտայք շրջանի Գոխտ գիւղէն որ 1948 Ապրիլին իբրեւ զինուոր մեկնած է եւ ըստ իր ծնողաց, այժմ Ֆրանսա կը բնակի:

× Հայաստանի Ստեփանաւանի շրջանի Գառգառ գիւղէն Զաքար Մխայէլ Սահակեան կը փնտռուի իր մօր Վարդիշաղի, քոյրերուն Սիրանուշ, Հրանուշ, Վարդանուշ, եւ եղբայրներուն Խորէն եւ Արտաշի կողմէ:

×

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ.— Պ. Քէսթէքեան Աւետիս նամակ ունի Ֆիլատէլֆիայէն, (Ամերիկա):

Փնռտուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15, Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

Այրի Տիկին Զարուհի Տէր Թովմասեան, Այրի Տիկին Քլօթլիտ Պէրպէրեան, Օր. Ֆլորա Շէօհլէեան, Այրի Տիկին Էլիզ Եշղիպէկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պատարոֆ եւ զաւակը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոնմորանսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբ. Տիկին Մաքրուհի Գալֆայեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գըտնուիլ:

×

Տէր եւ Տիկին Լուսպարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Դանիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Դանիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հերբոյեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ կեղեցւոյ մէջ, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը:

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7ին, Ռեժանի վերեւը: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

Bail à céder

Բիւ տ'Ապուքիրի մօտ տրամադրելի է 170 քառ. մեթր տարածութեամբ յարկաբաժին մը Գ. յարկ, հինգ սենեակ, խոհանոց, գրասենեակ, մուտք: Կրնայ աշխատանոցի ծառայել «հիւսուածեղէն, ֆօնֆէքսիոն, լէնժըրի): Մատչելի պայմաններ, վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

NADJARIAN

324, RUE ST. MARTIN - TÉL. ARC. 71-59

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն:

29 Մարտ, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն:

Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Գ. Դասախօսութիւն

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը Ա. շրջան սկիզբէն մինչեւ Պերլինի դաշնագիրը (1878):

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն:

Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ:

Կիրակի, 27 Մարտ, ժամը 16էն 24, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Ապրիլ 3ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Բիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պէլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տռամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆի

Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը:

Տոմսերը կը ծախուին միայն Հրանդ Բալուեան գրատունը 43 բիւ Ռիշէ Փարիզ, Հեռ. ՓՌՕ. 25 – 46:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ՄԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
24
ՄԱՐՏ
//
JEUDI
24 MARS
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8756 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4557

ՕՐՈՒԱՆ ՖՕՍՓԸ

ԴԻՄԱԿՆԵՐԸ Կ'ԻՅՆԱՆ

Երկար տարեն «դեմոկրատ»ի կեղծ փետուրներով զարդարուելէ եւ ազատ աչքարհի ժողովրդավար պետութիւնները խաբելէ վերջ, Թուրքիա սկսած է ցոյց տալ իր իսկական դիմագիծը :

« Հանրապետական» Թուրքիան իր հիմնարկութեան օրերէն սկսեալ քանիցս փնտռել տուաւ Սուլթաններու բռնապետական վարչաձեւը :

Մուսթաֆա Քէմալի բարենորոգումներըը մնացին ձեւական : Ներքին մէջ Թուրքը մնաց Թուրք՝ պոլսէն մինչեւ Էրզրում ու Վան : Գլխարկները փոխուեցան, սակայն գլուխները մնացին նոյնը :

Վերջին տարիներու ընթացքին կրօնական մոլեռանդութիւնը ծայր տուաւ Ադնանդէս Մենտերէսի ժողովուրդին մէջ, վերակենդանացնելով մինչեւ օսմանեան կայսրութեան նախկին մայրաքաղաքի ուսումնական տարերը :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը աչք գոցելով, անուղղակի քաջալերած եղան չարժումը : Մէջտեղ ե՛ն նոյնիսկ աղանդաւորները , որոնք մեծ յաջողութիւն գտան երկրին ամէն կողմը :

Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս ինքն ալ խլամ ջերմ հաւատացեալ մըն է, ինչպէս իր գլխաւոր հակառակորդը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ, Հալք կուսակցութեան վարիչ ծեր աղուէսը :

Ֆրանսայի հանդէպ իրենց համակրութիւնը ցոյց տալու համար Թուրքերը հիմնած էին «Ֆրանսա–Թուրքիա» բարեկամութեան խմբակցութիւն մը :

Փարիզի ճայնասփիւռն ալ «Մշակութային փոխանակութեանց» գծով երկու տարիէ ի վեր իր ծրագրին մէջ տեղ տուած է «Վոսփորի արձագանգներ»ուն, 15 օրը անգամ մը քառորդ ժամ յատկացնելով Թրքական «արուեստ»ին եւ «մշակոյթ»ին :

Արդ, վերջին տեղեկութեանց համաձայն, «Ֆրանսա – Թուրքիա» բարեկամական խմբակցութեան փոխ – նախագահը հրաժարած է : Ֆրանսայի դէմ չարժում մը առաջ եկած է Թուրք պաշտօնական եւ մտաւորական շրջանակներուն մէջ: Իսլամական արիւնը սկսած է բորբոքիլ Թուրքիոյ երակներուն մէջ :

Գոնիայի դեմոկրատ երեսփոխանը նախաձեռնարկ եղած է՝ էրզրումի եւ Գոնիայի ուրիշ ութ երեսփոխաններուն հետ՝ կազմելու բարեկամական նոր խմբակցութիւն մը, որուն նպատակն է սերտացնել յարաբերութիւնները Թուրքիոյ եւ իսլամ ու ափրիկեան պետութեանց միջեւ :

Թուրք թերթերը մեծատառ վերնագիրներով կը հաղորդեն կազմութիւնը այս խմբակցութեան, որուն նպատակն է , բան հրատարակուած ծրագրին, ամէն կերպով աջակցիլ Ալժերիոյ՝ որպէսզի ա–նիկա տիրանայ անկախութեան : Մասնաւորապէս պիտի օժանդակէ Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատին : Միաժամանակ կապեր պիտի հաստատէ Թունուզի եւ Մարոքի հետ :

Նոր խմբակցութիւնը հրապարակաւ կ'այպանէ Ֆրանսայի հետապնդած քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ մէջ :

«Մոնտ»ի Քղթակիցը , որ այս լուրերը կը հաղորդէ, կ'աւելցնէ թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որուն ձեռքն է կառավարութիւնը, ցարդ պաշտօնապէս լուռ կը մնայ հանդէպ այս ձեռնարկին, որ մասնաւոր — այսինքն անհատական — հանգամանք կը ներկայացնէ : Կառավարութիւնը իր այս դէրքին պատճառ ցոյց կու տայ, ի մէջ այլոց, կրօնական զգացումներն ալ՝ մանաւորապէս Բամանդէս Մենտերէսի զգացումները՝ մանաւանդ այս օրերուն :

« Այդ պատճառով, ոմանք հարց կու տան թէ այս չարժումը չի՞ կրնար ունենալ այնպիսի հետեւանքներ, որոնք կը

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՒ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԴԻՄԱԻՈՐԵՑԻՆ ՋԻՆՔԸ ՕՌԼԻԻ ՄԷՋ

Իլեուչին – 18 օդանաւով՝ Խրուչչեւ ժամը ճիչդ 11ին ժամանեց Օռլիի օդակայանը ուր իրեն դիմաւորելու եւ բարի գալուստ մաղթելու գացած էին Հանրապետութեան նախագահը՝ տը Կոլ եւ վարչապետ՝ Տըպրէ, կառավարութեան անդամները :

Աւուր պատշաճի կարճ արարողութենէ մը ետք, խորհրդային վարչապետը իրեն կողքին ունենալով Զօրավար տը Կոլը եւ շրջապատուած վաթսուն հեծեալ պատուոյ պահակախումբով մը Փարիզ առաջ – նորդուեցաւ : Շքախումբը անցաւ թիւ 7 «Ազգային » ճամբէն, Քաշանէն, Արքէօյէն , Մոնրուժէն ապա զօրավար Լըկլերքի, Մէնի, Մոնփառնասի, եւ Ինվալիտի կարեւոր պողտաներէն եւ ժամը ճիչդ 12ին հասաւ՝ Քէ տ'Օրսէ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԿԻՆԸ ԿԸ ՀԱՅԱՏԱՏՈՒԻՆ ԻՐԵՆՑ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Խրուչչեւ եւ կինը հաստատուեցան Քէ տ'Օրսէի Թագաւորական յարկաբաժիններուն մէջ, որոնք ինչպէս միշտ ճաշակով կահաւորուած են: Արդարեւ՝ 18րդ դարու արժէքաւոր գորգ մը, զարդարուած Ֆրանսայի Թագաւորներու զինանշանով մը փռուած է տախտակամածին վրայ : Պովէի որմազորգեր կը զարդարեն պատերը: Աչխատանքի գրասենեակը յարդարուած է 18րդ դարու ճաշակով (Լուի Ժե·ի ոճով կահկարասի, Շարտէնի երկու նկարներ եւայլն) : Տիկին Խրուչչեւի յարկաբաժինը եւս, յարդարուած է, 18րդ դարու ոճով եւ արժէքաւոր իրեղէններով ու կահ – կարասիներով :

Քառասուն հիւրերու ներկայութեան մտերիմ ընթանակի մէջ ճաշ մը տրուեցաւ՝ տը Կոլի կողմէ ի պատիւ հիւրին, Էլիզէի մէջ :

ԱՆՆԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՇԻՐԻՄԻՆԱՒՋԵՒ

Ժամը 15ին, Խրուչչեւ եւ Հանրապետութեան նախագահը Շան զ'Էլիզէի պողոտայէն Հասան Անծանօթ Զինուորի չիրիմը, ուր ընծայուած զինուորական պատիւներու մէջ Խորհրդային վարչապետը ծաղկեպսակ մը դրաւ, հուսկ Խրուչչեւ մեկնեցաւ Մոն–Վալերիէն ուր կը հագչին վերջին պատերազմին գնդակահարուած Ֆրանսացի 18 հերոսներ : Վարչապետին կ'ընկերանար՝ Թոխպուլէ, նախկին ռազմիկներու նախարարը :

ԺԱՄԸ 18ԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻՆ

Մինչեւ ժամը վեց, ոչ մէկ պաշտօնական արարողութիւն: Հաւանական է որ Խրուչչեւ իր ժամանակը անցընէ հանգըստանալով : Ժամը վեցին, արտաքին նախարարութեան պալատին մէջ, ընդունելութիւն մը պիտի տրուէր Փարիզի օտար դիւանագիտական մարմնի անդամներուն :

ԺԱՄԸ 20ԻՆ ՃԱՇ ԷլԻԶԷԻ ՄԷՋ

Պաշտօնական ճաշին պիտի մասնակցէին, դահլիճի անդամները, Հասարակապետութեան վարչապետները, ինչպէս նաեւ պետական եւ զինուորական կարեւոր անձնաւորութիւնները որմէ ետք բազմահարիւր հիւրեր իրենց խնդակցութիւնները պիտի յայտնեն Էլիզէի հիւրանոց – ներուն մէջ :

ԻՆՉՈ՞Ի ԱՅՍ ՀՐԱՒԷՐԸ

Շատեր կուտան այս հարցը՝ ինչո՞ւ այս հրաւէրը: Ինչո՞ւ տը Կոլ Խրուչչեւը հրաւիրեց, ինչո՞ւ Խրուչչեւ ընդունեցաւ այս հրաւէրը :

Տը Կոլի պատճառները յստակ են: Նախ չուզեր Այզընհաուըրէն եւ Մաքմիլընէն ետ մնալ: Վերին ժողովէն առաջ, տը Կոլ կ'ուզէր որ ինք ալ գլուխ գլխի տեսնուի խորհրդային վարչապետին հետ : Տը Կոլ կ'ուզէր նաեւ Խրուչչեւի ցոյց տալ Ֆրանսան ինչպէս որ է, հասկնալ թէ կարելի՞ է միջազգային հասկացողութեան գետին մը ստեղծել Ռուսերուն հետ :

Խրուչչեւ իր կարգին կարեւոր պատճառներ ունէր: Գլխաւորը այն է որ խորհրդային վարչապետը կ'ուզէ համոզել տը Կոլը որ Ֆրանսայի չահը Ֆրանքեւզեր – ման գործակցութեան մը մէջ չէ : Արդարեւ Խորհրդ· Միութեան սպառնացող մեծագոյն վտանգը զօրաւոր արեւմտեան Գերմանիա մըն է՝ Արբանեակ Չեխոսլաւաքիոյ, Լեհաստանիեւ Հունգարիոյ դիմաց: Ասոնք , Խրուչչեւ գիտէ , երկիրներ են որոնք ցարդ չեն կորսնցուցած հեռաւոր ազատագրման մը յոյսը :

Խրուչչեւ կ'ուզէ ներկայանալ զանգուածներուն որպէսզի իր մէջ տեսնեն «ժողովուրդի մարդը»: Կ'ուզէ իրական զաղափար մը ունենալ վարչաձեւին ամրութենէն եւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին պարզել ապազինման եւ խաղաղեցման իր այնքան սիրելի տեսակէտները: Կան անշուշտ ուրիշ յատին մտքեր , որոնք բանաձեւուած չեն: Տարակոյս չկայ, նաեւ որ տը Կոլ յանդուգն քայլ մը առած է իր ժողովուրդին ներկայացնելով «խորհրդային հրապոյրը»: Պատճառն այն է որ տը Կոլ վրատահ է թէ Ֆրանսան հարկ եղածին չափ զօրաւոր է եւ վտանգ չկայ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽԻՍՏ ՄԻԶՈՑՆԵՐ ՁեՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ

16·000 ոստիկանները եւ ապահովութեան ուժեր պաշտօն ունին, մինչեւ Ապրիլ 3, հսկելու Խրուչչեւի վրայ, որպէսզի ոչ մէկ վտանգ պատահի իրեն : Շարժուն այս ուժը պիտի փոխադրուի վայրէ – վայր : Պորտոյի մէջ հինգ հազար պիտի լլլայ ասոնց թիւը, Մարսէյլ՝ 4000 , Լիլ՝ 2800 , Փարիզ 2700 , իսկ Սէն է Ուազ՝ ութ հազար : «Շրջուն ոստիկանութիւն» մը որոշուած է ի գործ դնել : Այսպէս՝ Մարսէյլի մէջ գործի լծուած – ները, յետագային պիտի փոխադրուին՝ Լիլ, մինչ ուրիշներ Տիժոնի վրայով Ռուան պիտի ղրկուին :

Փոխադրութիւնները պիտի ըլլան արագ : Մասնաւոր չղեկաւքեր եւ օթոքառներ նախատեսուած են :

Մասնաւոր ջոկատ մը Մարթինիքէն յատկապէս Ֆրանսա հասած է :

Ապահովութեան ուժերուն պիտի աջակցին 30·000 զինուորականներ , որոնք պիտի հսկեն ճամբաներուն եւ չղեկաւքի դիծերուն վրայ :

Փարիզի մէջ, արձակուրդի բոլոր արտօնութիւնները ետ առնուած են եւ տասը հազար ոստիկաններ յաւելեալ հսկողութիւն պիտի կատարեն: Տանիքներուն վրայ պահակ պիտի կանգնին հրչէջները :

Ճամբաներու կողքին հաստատուած ապահովութեան ուժերու « հեռաւորութիւնը » մէկ մեթրէն մինչեւ 2·50 մեթր պիտի ըլլայ :

Գաղտնի ոստիկաններ եւս պիտի գտնուին ամբոխին մէջ: Որոշ վայրերու մէջ մէկ գաղտնի ոստիկան պիտի հսկէ հինգ – վեց պատուհաններու վրայ :

« ՀԻՒՐԸ »

Ֆրանսայի հանրային կարծիքը աւելի քան երբեք բաժնուած է այս այցելու –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Խորհրդային եւ Ֆրանսական փառերգները ողջունեցին Խրուչչեւը որ Իլլ – 18էն իջաւ ժամը ճիչդ 11ին: Բարի գալուստ մաղթելով, Զօր· տը Կոլ ըսաւ· — Ուրեմն եկաք, չատ գոհ ենք, կը ներկայացնէք մեծ երկիր մը որու հետ կողք կողքի եղանք ամէնէն զարհուրելի պատերազմին մէջ : Ձանուն երկրի մը որ կ'ապրի մտահոգ աչխարհի մէջ, ձեզի բարի գալուստ կը մաղթեմ : Ահաւասիկ, դուք կեանքոտ եւ գործունեայ, լի ծրագիրներով, եւ պատրաստ խօսելու հարցերու մասին որոնք կը վերաբերին Ռուսիոյ, Ֆրանսայի եւ աչխարհի » :

Վարչապետ Խրուչչեւ անմիջապէս պատասխանելով չէշտեց · — Ոտքս դնելով Ֆրանսայի հողին վրայ, շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեր հրաւէրին համար: Ուրախութեամբ ընդունեցայ ձեր հրաւէրը: Վստահ եմ որ մեր հանդիպումը պիտի նպաստէ խաղաղութեան :

Խրուչչեւ իր ճառը վերջացուց ըսելով · — Կեցցէ՛ Ֆրանսան, կեցցէ՛ Ֆրանքեւ – խորհրդային բարեկամութիւնը, կեցցէ՛ խաղաղութիւնը աչխարհի մէջ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ – ՄԻԿՈՅԵԱՆ տարակարծութիւն մը ծագած է ըստ խօսակցական Քոնթիճիէնթալէ գործակալութեան : Համաձայն այս աղբիւրին որ կը մասնագիտանայ համաչխարհական հարցերու մէջ, անհամաձայնութիւն մը կայ Կրեմլինի ղեկավարներու միջեւ տը Կոլի մասին: Մէկ կողմը՝ Խրուչչեւ, Կրոմիքօ եւ Փարիզի դեսպանը՝ Վինոկրատով որոնց կարծիքով տը Կոլի դիրքը միշտ զօրաւոր է, եւ Ֆրանսայի համաչխարհական կուսակցութեան յաջողութեան տուեալները օրէ օր կը պակսին : Այս պատճառով Խրուչչեւ կ'ուզէ «բարեացակամ չէզոքութիւն » մը պահել ալժերական հարցին մէջ, այն յոյսով որ տը Կոլ իր կարգին կը հեռանայ Աթլանտեանէն : Գալով Միկոյեանի որուն համակարծիք են նաեւ Սուսլով եւ Արիսթով, տը Կոլի ջանքերը հաւասարակչռութիւնը պահելու վարչաձեւին տապալումին պատճառ պիտի ըլլան, ուրեմն աւելի լաւ է զօրավիգ կանգնիլ համաչխարհական կուսակցութեան (Ֆրանսական) որ կրնայ իր շարքերը ճոխացնել շատ մը դժգոհներով :

Գիւթրոնի հասած լուրերու համաձայն, խռովութիւններ ծագած են Իրաքի մէջ եւ բանակը կրակ բացած է բազմութեան վրայ որ Քասըմի դէմ ցոյց կ'ընէր : 20 վիրաւոր եւ 6 մեռեալներ կան :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

Հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ Գութահիրէեն · —

« Ձեր ցաւակցութիւնները ՍԱՀԱԿի դառն կորուստի առթիւ » :

« ՅՈՒՍԱՒԵՐ »

×

ՊՈՐՏՈՅԻ Հ· Յ· Դ· Մուրատ խումբը սրտի խոր ցաւով կ'ողբայ մահը իր վեթերան ընկերոջ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի :

×

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութիւնս խոր կսկիծով կ'ողբայ Ազգ· գործիչ հրապարակագիր, քաջ մարտիկ եւ վեթերան հայրենակից՝ տոքթր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի մահը : Կեդր· վարչութիւնը յանուն Փը – րանսաբնակ Վասպուրականցիներու, վշտակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Տէր Թովմասեանի, Օր· Շէօվլէյեանի , եւ ընտանեկան պարագաներու ու իր ղաղթարակից ընկերներու :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Գ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ըստ կենտրոնական վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան առ 15 Յունուար 1959 Թ. Խորհրդային Միութեան մէջ ապրում են 2·787·000 Հայեր, որոնցից Հայաստանում 1·552·000 հոգի, որ անում է մեր հայրենիքի ընդհանուր բնակչութեան 88 առ հարիւրը, Վրաստանում՝ 443·000 (11 առ հարիւր), Ադրբէջանում 442·000 (12 առ 100), ՌՍՖՍՌում 256·000 (0·2 առ հարիւր), Թուրքմէնական հանրապետութիւնում (Ասխաբատ)՝ 20·000 (1,3 առ հարիւր), ընդհանուր գումար 2·713·000: Հանելով այս վերջին թիւը Խորհրդային Միութեան մէջ ապրող Հայերի 2·787·000 թիւից, կը մնայ 74·000 հոգի, որոնք այն Հայերն են, որ ցրուած ապրում են Ուկրայինայում (Օդեսա, Խրիմ), Մոլդաւիայում (Քիշինեւ), Ուզբէկստանում (Թաշքէնտ) եւ այլն եւայլն, որոնք չեն նշուած վիճակագրական վարչութեանէ հաղորդագրութեան մէջ(*):

Խորհրդային հանրապետութիւններից եւ ոչ մէկում հիմնական ազգաբնակչութիւնը այնպիսի բարձր տոկոս չի կազմում, ինչպէս Հայաստանում (88 առ հարիւր): Այսպէս օրինակ Վրաստանում Վրացիները կազմում են ընդհանուր բնակչութեան 63·3 առ հարիւրը, Ադրբէջանում, Ադրբէջանցիները կազմում են 67,1 առ հարիւրը, Ուզբէկստանում՝ Ուզբէկները 62 առ հարիւրը, Կիրգիզական հանրապետութիւնում Կիրգիզները կազմում են իրենց ռեսպուբլիկայի ազգաբնակչութեան 40,5 առ հարիւրը, Խառնիխացիները՝ 72,9 առ հարիւրը և միայն Լիտվիայում ու ՌՍՖՍՌում Լիտվիացիների եւ Ռուսների տոկոսը մօտենում է Հայերի տոկոսին, կազմելով առաջինում՝ 79,3 առ հարիւր, իսկ երկրորդում՝ 83,2 առ հարիւր:

Որքա՞ն է Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր Թիւը: Կենտրոնական վիճակագրական վարչութեան հրատարակած երեք տեղեկութիւններում մէջ են բերուած երեք տարբեր Թիւեր: «Ս. Հ.»ի անցեալ տարուայ Մայիս 12ի Թիւի մէջ հրատարակուած հաղորդագրութեան մէջ Հայաստանի բնակչութեան Թիւը ցոյց է տրուած 1·768·000, նոյն Թերթի այս տարուայ փետրուար չորսի Թիւի մէջ տպուած հաղորդագրութեան համաձայն այդ Թիւն է 1·763·000, իսկ Հայաստանի վիճակագրական վարչութիւնը, որ իր տեղեկութիւնները առել է նոյն աղբիւրից, Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր Թիւը ցոյց է տալիս 1·767·825 («Ս. Հ.»16 Յուլիս 1959): Տարբերութիւնը Թէեւ մեծ չէ, բայց նման դէպքում անթոյլատրելի է:

Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր Թիւից, ինչպէս ասացինք, 1·552·000ը Հայեր են 88 առ հարիւր, 108·000ը կամ 6,1 առ հարիւրը Ադրբէջանցիներ, 56 հազարը կամ ընդհանուր բնակչութեան 3,2 առ հարիւրը Ռուսներ եւ 26·000ը կամ 1,5 առ հարիւրը Քիւրտեր: Ի դէպ Քիւրտերի ընդհանուր Թիւը Խորհրդ. Միութեան մէջ 59·000 է:

Ընդհանուր գումարը այսպիսով անում է 1·742·000, որ պակաս է Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր Թիւից (1·763·000) 21 հազարով: Այս 21·000ի մէջ մտնում են Աւորիները, Յոյները, Ուկրայինները եւ այլն, որ չեն նշուած վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ:

56·000 Ռուսների մէջ չեն մտնում Հայաստանում գտնուող Խորհրդային բանակի այն անդամները, որոնք չեն զօրակոչուել Հայաստանի մէջ:

(*) Խորհրդային մեծ հանրագիտարանը (Բ. հրատարակութիւն, 1950) հետեւեալ Թիւերն է տալիս Հայերի բանակի մասին: Խորհրդ. Միութեան մէջ, ըստ այդ հանրագիտարանի ապրում են 2·400·000 Հայեր, որոնցից Հայաստանում՝ 1·067·000, Վրաստանում՝ 383·000, Ադրբէջանում՝ 335·000, ՌՍՖՍՌում եւ Միութեան միւս հանրապետութիւններում՝ 329·000: ԸՍ-փիւռքի Հայերի Թիւը նոյն հանրագիտարանը հաշւում է 1·200·000:

Հայաստանի վիճակագրական վարչութեան Թիւնը իր հաղորդագրութեան մէջ («Ս. Հ.» 16 Յուլիս 1959) համեմատութեան մէջ է դնում 1926ի Դեկտեմբեր 17ի, 1939ի Յունուար 17ի եւ 1959 Յունուարի 15ի մարդահամարների տուեալները Հայաստանի ընդհանուր բնակչութեան Թիւի մասին, ցոյց տալու համար տեղի ունեցած փոփոխութիւնները կամ աւելի ճիշդ աստիճանական աճը: Նոյն նպատակով վիճակագրական վարչութիւնը համեմատում է երեք մարդահամարների ժամանակ նաև ձեռք բերուած տուեալները քաղաքային եւ գիւղական բնակչութեան, ինչպէս նաեւ քաղաքների եւ քաղաքատիպ աւանների բնակչութեան Թիւի մասին:

Ըստ 1926ին կատարուած մարդահամարի Հայաստանի բնակչութեան Թիւը առ 17 Դեկտեմբեր եղել է 881·290 մարդ: 1939ին, ըստ Յունուար 17ի մարդահամարի Հայաստանի բնակչութեան Թիւը բարձրացել է 1·282·338, իսկ 1959ի մարդահամարը հասել էր 1·767·825ի: Ուրեմն 1926ից մինչեւ 1959ի Յունուարը Հայաստանի բնակչութիւնը աճել է 886·535 մարդով: Այս յաւելումը արդիւնք է արդեօք ազգաբնակչութեան բնական աճի Թէ արտաքսմանէն եւ Խորհրդային Միութեան միւս երկիրներէն Հայաստան եկածների, հաղորդագրութեան մէջ չէ նշուած: Չպէտք է մոռանալ որ 1926ի եւ 1959ի միջեւ ընկած ժամանակամիջոցում տեղի է ունեցել Ներդաղթ Սփիւռքից Հայաստան ինչպէս նաեւ արտագաղթ Հայաստանից Խորհրդային Միութեան միւս հանրապետութիւնները:

Հայաստանի վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ նշուած են նաեւ այն փոփոխութիւնները, որ տեղի են ունեցել Հայաստանի քաղաքային եւ գիւղական բնակչութեան Թիւի մէջ: 1926 Թ. 881·290 բնակիչներից քաղաքներում ապրել են 449·117 հոգի (51 առ հարիւրը), իսկ գիւղերում 432·173 (49 առ հարիւրը): 1939ին ընդհանուր բնակչութեան 1·282·338 Թիւից քաղաքներում ապրել են 366·447 հոգի (28·6 առ հարիւր) եւ գիւղերում 915·891 (71·4 առ հարիւր): 1959ին բնակչութեան 1·767·825 Թիւից քաղաքային բնակչութիւնը եղած է 883·405 (50 առ հարիւր), իսկ գիւղականը՝ 884·420 (50 առ հարիւրը):

Հաղորդագրութեան մէջ տրուած է այնուհետեւ Թիւը քաղաքների եւ քաղաքատիպ աւանների, ինչպէս նաեւ Հայաստանի աւանձին շրջանների բնակչութեան: Հայաստանի քաղաքների Թիւը ըստ հաղորդագրութեան 14 է, իսկ քաղաքատիպ աւաններինը՝ 22: Իրականի մէջ Հայաստանում կայ միայն չորս քաղաք՝ Երեւան, Լենինական, Կիրովական եւ Դիլիջան, որ վերջերս միայն քաղաքի վերածուեց: Սրանք իսկական քաղաքներ են այն իմաստով, որ ունին իրենց ուրոյն քաղաքապետութիւնները (քաղաքային Սովետի գործադիր կոմիտէները) եւ նաեւ կուսակցական քաղաքային կոմիտէները, որոնք կապուած են անմիջապէս կեդրոնի՝ Երեւանի հետ: Բոլշեւիկեան լեզուով այս քաղաքները կոչւում են ռեսպուբլիկական ենթակայութեան քաղաքներ: Միւս քաղաքները շրջանային կենտրոններ են, որոնց գործադիր կոմիտէները հանդիսանում են Գործ. Կոմիտէները նաեւ շրջանի համար, ինչպէս նաեւ կուս. կոմիտէները կոչւում են շրջանային կոմիտէներ: Այս վերջին կարգի քաղաքներից են Էջմիածինը, Ղափանը, Ալավերդիինը, Հոկտեմբերեանը, Քալաշրանը, Գորիսը, Մտեփանաւանը, Արթիկը, կամոն (նախկին Նոր-Բայազետը եւ Հրազդանը (նախկին Ախտան):

Վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ նշուած է վերոյիշեալ երկու տիպի քաղաքների բնակչութեան Թիւը 1939ին եւ 1959ին: Մենք մէջ կը բերենք Հայաստանի քաղաքների բնակիչների Թիւը ըստ վերջին՝ 1959ի մարդահամարի, փակագծի մէջ դնելով 1939ի Թիւերը:

(*) 1939ի բնակչութեան 204·214 Թիւից 1959ին Երեւանի բնակչութիւնը հասել է 509·203ի: Այդ տեղի ունեցաւ սակայն, ոչ Թէ բնականոն աճի հետեւանքով այլ գլխաւորապէս շնորհիւ այն հանգամանքի, որ վերջին մարդահամարի նախօրեակին Հայաստանի իշխանութիւնների որոշումով Երեւանին կցուեցաւ Շահումեանի (նախկին Բերիայի) շրջանը, Քանաքեռը և մի շարք այլ գիւղեր:

Երեւանի բնակիչների Թիւը առ 15 Յունուար 1959 Թ. եղել է 509·203 (*): (204·214), Լենինականինը՝ 108·440 (67 հազար 729), Կիրովականինը՝ 49·086 (17·607), Դիլիջանինը՝ 11·493 (5296), Էջմիածնինը՝ 19·820 (9783), Ղափանինը՝ 19·348 (8511), Ալավերդիինը՝ 16·805 (10·010), Հոկտեմբերեանինը 15·008 (5639), Քալաջրանինը, որ առաջ դասուած չէր քաղաքային բնակավայրերի շարքում՝ 11·493 (1110), Գորիսինը՝ 10·421 (5571), Մտեփանաւանինը՝ 9835 (6057), Արթիկինը՝ 9220 (5761), Կամոյինը՝ 8858 (8277) եւ Հրազդանինը (Ախտայինը) 7894 (4162):

Քաղաքատիպ աւաններից ըստ 1959ի մարդահամարի, Սպիտակի բնակչութեան Թիւն է 8804, Իջեւանինը՝ 7709, Արտաշատինը՝ 7368, Մեւանինը՝ 6487, Արարատինը՝ 5486, Սիսիանինը՝ 3899, Լուսաւերտինը՝ 3657, Պէմզաշէնինը՝ 3602, Ախթալայինը՝ 3224, Արզնիինը՝ 3242, Մեղրիինը՝ 3135, Շամլուղինը՝ 2901, Թումանեանինը՝ 2682, Լուսաւանինը՝ 2385, Դաստակերտինը՝ 2350, Ջերմուկինը՝ 2085, Ագարակինը՝ 1639, Նոր Հաճընինը՝ 1426, Ազիզբէկովինը՝ 1184, Ախթ-Պէմզայինը՝ 1139, Ծաղկաձորինը՝ 1057 եւ Քոլագերանինը՝ 863:

Հայաստանի վիճակագրական հաղորդագրութեան մէջ տրուած է նաեւ չբրջանառութեան մէջ ապրող բնակչութեան Թիւը քսան 1939 եւ 1959 մարդահամարների: Այդ Թիւերից պարզւում է որ մինչ քաղաքների եւ քաղաքատիպ աւանների բնակչութեան Թիւը 1939ի հետ համեմատած 1959ին աճել է, չբրջաններից մէկ քանիսում հակառակն է տեղի ունեցել: Այսպէս, օրինակ, Ազիզբէկովի չբրջանի բնակչութեան Թիւը 1939ին եղել է 18·258, իսկ 1959ին՝ 13·453, Ամասիայի բնակչութեան Թիւը 1939ին եղել է 14·911, իսկ 1959ին՝ 12·860, Ղուկասեանի բնակչութեան Թիւը եղել է 1939ին 17·413, իսկ 1959ին՝ 10·085, Ապարանի չբրջանի բնակչութեան Թիւը 1939ին եղել է 36·213, իսկ 1959ին իջել է 23·139ի, Աղինի չբրջանի բնակչութեան Թիւը 1939ին եղել է 21 հազար 241, իսկ 1959ին՝ 17·784, Ախուրեանի բնակչութեան Թիւը 1939ին եղել է 34·369, իսկ 1959ին՝ 32·405:

Հայաստանի Վիճակագրական Վարչութիւնը վերոյիշեալ չբրջանների բնակչութեան Թիւի նուազումը բացատրում է նախ նրանով, որ լեռնային սակաւահող չբրջաններից շատ գիւղերի բնակիչներ վերաբնակեցուել են «կազմակերպուած ձեւով» ցածրադիր չբրջաններում եւ երկրորդ՝ որ քաղաքային բնակչութիւնը աճել է որոշ չափով այդ չբրջանների գիւղական բնակչութեան հաշուին:

Կայ եւ մի երրորդ պատճառ, որ ի զորու է մասնաւորապէս Ազիզբէկովի եւ Ղուկասեանի չբրջանների համար եւ որի մասին Հայաստանի Վիճակագրական Վարչութիւնը «մոռացել է» յիշատակել: Այդ պատճառը վերոյիշեալ չբրջանների ադրբէջանական բնակչութեան ներգաղթն է, որ տեղի է ունեցել 1939ի եւ 1959ի միջեւ ընկած ժամանակաչբրջանում: Հայաստանի իշխանութիւնները չյայտնեցին այդ խիստ բնորոշ իրադարձութեան մանրամասնութիւնները եւ մենք այնպէս էլ չիմացանք Թէ ընդամէնը քանի՞ հոգի Հայաստանի քաղաքացի ադրբէջանցիներից ներգաղթեցին Ադրբէջան: Այսքանը միայն ասուեցաւ, որ մասնաւորապէս Ազիզբէկովի չբրջանից այդ ներգաղթը եղած է այնպիսի մեծ Թիւով, որ չբրջանը դատարկուել է այն աստիճան, որ այլեւս կարելի չլինելով պահել այն իրրեւ առանձին չբրջան, միացուել է դրացի Միկոյեան չբրջանին, որի կենտրոնը մնացել է Միկոյեան (նախկին Քէչիքէնդ) աւանը, իսկ միացեալ չբրջանը կրել է ադրբէջանցի կոմունիստ Ազիզբէկովի անունը:

Ամէն անգամ երբ Սփիւռքից նոր ներգաղթ կազմակերպելու մասին խօսք է լինում, Հայաստանի ղեկավարները ասում են որ այդ հարցը իրենց «սեղանի վրայ է», բայց բնակարաններ չկան: Ադրբէջանցի հայրենադարձները, անշուշտ, իրենց բնակարաններն էլ հետներնին չտարին եւ չէ՞ր կարելի արդեօք նրանց դատարկած գիւղերում ու տներում վերաբնակեցնել հայրենադարձներ Սփիւռքից:

Բնականաբար ադրբէջանցիների դատարկած գիւղերը այնպէս էլ դատարկ չմնացին: Հայաստանի կառավարութիւնը տեղաւորեց այնտեղ նոր բնակիչներ: Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս կատարուեցաւ այդ — ոչ մէկ խօսք այդ մասին խորհրդահայ Թերթերի

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

1954էն ի վեր, ամէն տարի կանոնաւորաբար տեղի կ'ունենան Փարիզի մէջ Ազգերու Թատրոնի Թատերական ելոյթները, որոնց ընթացքին բազմաթիւ ազգերու լաւագոյն Թատերախումբերը կը ներկայանան ընտրուած երկերով:

Այս տարի պիտի մասնակցին 18 ազգերու 22 Թատերախումբերը, որոնք մինչեւ 13 Յուլիս պիտի տան 28 ներկայացումներ:

Ազգերու Թատրոնի այս տարուան եօթներորդ չբրջանին, փարիզեան Թատերաշէրը հասարակութիւնը բախտը կ'ունենայ տեսնելու մեծ ողբերգակ – դերասան Օրսոն Ուէլսը, որ հատուածաբար ներկայանայ Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը»ի Շէյլոքի դերով: Արդարեւ, կատարելագործման մակերպութեան տնօրէնը երկար ատենէ ի վեր բանակցութեան մէջ է աշխարհածանօթ արուեստագէտին հետ, անոր մասնակցութիւնը ապահովելու համար, քանի որ նոր փայլ մը պիտի ընծայէ անտարակոյս Ազգերու Թատրոնի յոյժ օգտակար ձեռնարկին:

Մեծ հատանականութիւն կայ նոյնպէս որ Ռուս յայտնի Թատերագէր Զեխովի ծննդեան հարիւրամեակին զուգադիպող Ազգերու – Թատրոնի այս եօթներորդ Թատերաշրջին «Բալաստան»ը եւ «Երկու Քոյրերը», որոնք արդէն ծանօթ են Փարիզեան բեմերուն եւ չատ գնահատուած Ֆրանսական հասարակութենէն:

Անգլիական, գերմանական, իտալական Թատերախումբեր, ինչպէս նաեւ ակամտիւնաւեան եւ Պալէեան երկիրներու եւ մինչեւ հեռաւոր ափրիկեան ժողովուրդներու Թատերախումբերը պիտի ներկայանան իրենց հեղինակներուն երկերով եւ իրենց Ֆոլքլօրով:

Անցեալ երեքշաբթի դիշեր տեղի ունեցաւ բացումը Ազգերու Թատրոնին: Այս պատիւը վիճակուած էր այս տարի Քոթ տ'Իվուարի երիտասարդ Հանրապետութեան, որ 1958 Սեպտեմբեր 4էն ի վեր իր նախագահին՝ Պ. Հուֆուէ Պուանեի առիթով չանգիւն չնորհիւ տիպար մէկ ազգամը կը հանդիսանայ Ֆրանսական Հասարակապետութեան մեծ ընտանիքին:

Քոթ տ'Իվուարի ազգային կազմը ներկայացուց ժողովրդական պարերու դղրիկ փունջ մը:

Փոքրիկ Թմբուկներու համաչափ զարկերուն ընկերակցութեամբ Պաուլէ – Ա-ճէմիլէ պարախումբը ներկայացուց պատերազմիկ սեւամորթներու դիւցազնական պարերը, որոնց ընթացքին երիտասարդ խափչիկները ցոյց տուին արտակարգ ճկունութիւն եւ մարմնի ներդաշնակ չարժումներ, որոնք իրենց նահնական բնոյթին մէջ իսկ կը պարփակէին արուեստի մանրակրկիտ ոճ մը:

Այնուհետեւ, բեմ եկան Քոթ տ'Իվուարի Տապուէ չբրջանի պարողները որոնք ներկայացուցին Մեսի պարը: Այս պարը նոյն չբրջանի ժողովուրդին ազգային պարը ըլլալով, խափչիկ արուեստագէտները տիրացած էին անոր իւրաքանչիւր քայլերուն գաղտնիքին, որ կը պահանջէ որոշ ճկունութիւն եւ արտակարգ ճկունութիւն եւ խելացնոր արագաչարժութիւն:

Ուրիշ պարախումբ մը, միշտ բազկացած Ասափչիկներէ, ներկայացուց եօթերորդ պարախումբին պարերը, որոնք խորհրդանշէին ահաւոր դուպար մը եւ բեմ գլխանի վիշապներու եւ արիւնապնդ պայքար՝ այլ գաղաններու դէմ:

Բոլոր այս պարերը կը կազմէին խորհրդաւոր եւ տարօրինակ տեսարան մը, որոնք սակայն հրաշալի մէկ արտա-

---

մէջ: Միայն անուղղակիօրէն հասկացուեցաւ, որ նոր բնակիչներ այնպիսի մի քանակութեամբ տեղաւորուեցան Ազիզբէկովի չբրջանում, որ կարելի եղաւ այն եւս բրից բաժանել Միկոյեանի չբրջանից եւ վերականգնել իրրեւ առանձին չբրջան 1957ի աշնանը, երբ Հայաստանում գտնուում էին կուսակցական չբրջանային կոնֆերանսներ, «Ս. Հ.»ի մէջ կարդացինք, որ ոչ Թէ մէկ, այլ երկու զոյգ կոնֆերանսներ են տեղի ունեցել, մէկը Ազիզբէկովի եւ միւսը Միկոյեանի չբրջանում, եւ ընտրուել են երկու չբրջանների համար առանձին չբրջկոմներ:

Այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ ադրբէջանցի հայրենադարձների 1957ի ձգած տեղերի վերաբնակեցումը արդէն աւարտուած է եղել:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԱԿՎԱՅԱԿԱՆ ԱՂՋԻՒ

ՏՈՆՈՐԱԿԱՆ

—o—

Գ.

Ա Մ Ո Ւ Ս Ի Ն

ՏԻԿՈՒՀԻ ԴՈՒՍԻՆ

Ի՞նչ է խորհուրդը այդ ժպտուն դիմագիծին, որ ինձ կը հետաքրքրէ այսքան։ Ինչո՞ւ ամէն անգամ որ կը հանդիպիմ անոր, ես ալ կը ստիպուիմ ժպտիլ։ Ինչո՞ւ ամէն անգամ որ կը տեսնեմ զայն, ես ալ կը մոռնամ ամէն ինչ, ու կը մնամ անոր նայելով։ Ինչո՞ւ ամէն անգամ որ կը մտածեմ զայն, ես ալ կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

— Ներողութիւն, տիկին, որ ձեզ կը նեղացնեմ, ըսաւ ինծի ծանօթ ձայն մը։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը սիրեմ այդ աղջիկը։ Ան ինծի համար ամէնէն սիրելի էակն է աշխարհիս վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը հետաքրքրուիմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը հետաքրքրուիմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը հետաքրքրուիմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

— Ներողութիւն, տիկին, որ ձեզ կը նեղացնեմ, ըսաւ ինծի ծանօթ ձայն մը։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը սիրեմ այդ աղջիկը։ Ան ինծի համար ամէնէն սիրելի էակն է աշխարհիս վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը հետաքրքրուիմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը հետաքրքրուիմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը մտածեմ անոր վրայ։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

Ես ալ ինչպէս դուք, կը զգամ, որ ինչ-որ բան կը պակսի ինծի, եթէ չտեսնեմ զայն։ Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ... Ինչո՞ւ ...

— Ներողութիւն, տիկին, որ ձեզ կը նեղացնեմ, ըսաւ ինծի ծանօթ ձայն մը։ Ես ալ ինչպէս դուք, կը սիրեմ այդ աղջիկը։ Ան ինծի համար ամէնէն սիրելի էակն է աշխարհիս վրայ։

թեան առթիւ: Ոմանք խանդավառուած են, ոմանք՝ վրդովուած՝ ոմանք՝ անտարբեր, կան նաեւ ուրիշներ որոնք բարեմիտ յոյսն ունին թէ նման հանդիպումներ միշտ օգտակար են խաղաղութեան համար :

Շատ մը կարծիքներու կարգին շահեկան է «Փարի – Փրէս»ի հետեւեալ յօդուածը «Հիւրը» խորագրին տակ.— «Պ. Խրուշչեւ Ֆրանսա կուգայ : Հիւրն է Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին եւ կառավարութեան: Ուրեմն հիւրն է՝ Ֆրանսայի :

« Մեզմէ ամէն մէկը, իբրեւ անհատ, ազատ իր կարծիքն ունենալու, իրաւունքն ունի սիրելու կամ ատելու այն վարչաձեւը զոր կը ներկայացնէ : Կրնայ, եթէ ուզէ ծափահարել Պ. «Խ.»ն, բայց կրնայ նաեւ խուսափիլ կամ յայտնել իր լռութեամբ թէ չի մասնակցիր » :

« Բայց իբրեւ քաղաքացի, ամէն Ֆրանսացի պարտի յիշել որ «ընկեր Խրուշչեւը» չէ զոր կ'ընդունինք մեր հողին վրայ, այլ մեծ ժողովուրդի մը կառավարութեան վարչապետը. ժողովուրդ մը որուն հետ հին եւ բարեկամական կապեր ունինք: Այս տեսակէտով, Պ. Խրուշչեւի հետ պէտք է սիրալիր կերպով վարուիլ :

« Որեւէ անտեղի ցոյց, ըլլայ թշնամական ըլլայ խանդավառական պէտք չէ տեղի ունենայ: Ֆրանսան պէտք է այս առթիւ ցոյց տայ, ինչպէս անցեալին ցոյց տուաւ, թէ չափահաս և պատուաստուած երկիր մըն է »:

× Ծանօթ է որ բաւական վիճաբանութիւններ եղան Փարիզի Հասարակաց փոխադրութեան (Թէ Սէ Էռ Փէ) տնօրէնութեան եւ իշխանութեանց ու սենտիքաներու միջև, հանրակառքերը դրօշազարդելու մասին: Ի վերջոյ Չորեքշաբթի առաւօտ բոլոր հանրակառքերը դրօշազարդուած էին մէկ կարմիր, մէկ եռագոյն, բայց կան նաեւ բազմաթիւ հանրակառքեր որ երկու Ֆրանսական եռագոյն դրած են միայն ... :

———o———

« ՓՐԱԻՏԱՅԻ » Լոնտոնի թղթակիցը Նեքրասով, իր կարծիքը տուած է. միջազգային հրատապ կարգ մը հարցերուն շուրջ, «Տէյլի Սքէչ»ի մէջ հրատարակուած յօդուածով մը.— «Արեւելեան Գերմանիոյ «ազատագրման» վերաբերեալ ամէն յայտարարութիւն անհեթեթութիւն է» ըսած է ան: Յառաջիկայ Վերին ժողովի մասին վեց սկզբունքներ թուած է, զորս պէտք է նկատի առնուին: 1) Անհրաժեշտ է գիտնալ թէ մէկ վերին ժողովով կարելի չէ լուծել միջազգային առկախ հարցերը : 2) Ապազինումը բանալին է վերջ տալու ներկայ միջազգային լարուածութեան, նոյնպէս միակ միջոցն է առաջքն առնելու միջազգային աղէտի մը: 3) Զինաթափութեան բանալին վերջ տալն է կորիզային զէնքերու փորձերուն : 4) Վերջին պատերազմէն առկախ մնացած կարգ մը հարցեր պէտք է լուծուին, այս իմաստով անհրաժեշտ է ի մտի ունենալ թէ երկու գերման պետութիւններ գոյութիւն ունին: Անհրաժեշտ է նաեւ համոզել Ատընաուրը որ ընդունի Արեւելեան Գերմանացիներու իրաւունքները, այնպէս ինչպէս Արեւմտեան Գերմանացիներունը : 5) Համայնավար Չինաստանի մը գոյութիւնը եւ անոր արձանագրած յարաճուն վերելքը պէտք է նկատի առնուի: Ամերիկա պէտք է «խոհուն» քայլ մը առնէ այս մասին: 6) Վերին ժողովը պատճառ պէտք է դառնայ որ ստեղծուին փոխանակութիւններ, մասնաւորապէս անհատներու :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Մեծ համերգ

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՄԱՅԻՍ 15

Կը խնդրուի չխաչաձեւել

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ (Անկէն)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբ. Տիկին Մաքրուհի Գալֆայեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գըտնուիլ :

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ առանց անդամներու թիւը նկատի առնելու:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35 :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը.Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :

(Փառք Էքսփոզիսիօն) :

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը :

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40

(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

ԿՈՒՋՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

ՍՐՃԱՐԱՆ-ՃԱՇԱՐԱՆ

ԳԱՌՆԻԿ

(ՏԻՒՅՄԷՃԵԱՆ)

Արեւելեան մասնաճաշեր

Խնամուած կերակուրներ

68, Rue de Bonnel, LYON (3e)

TÉL. 60-37-92

Բաց է ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի օրերը :

Լաւագոյն ընդունելութիւն, ապահովուած է բոլոր յաճախորդներուն :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն :

29 Մարտ, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն :

Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Գ. Դասախօսութիւն

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ:

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը Ա. շրջան սկիզբէն մինչեւ Պերլինի դաշնագիրը (1878) :

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն:

Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ :

Կիրակի, 27 Մարտ, ժամը 16էն 24, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, Խրիմեան վարժարանի վերանորոգման առթիւ, կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի յարգանս դպրոցին անձնուիրաբար աշխատողներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր օժանդակող հայրենակիցներուն :

Այս Կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Իսիի գաղութը եւ բոլոր կազմակերպութիւնները: (Զեկուցում հոգաբարձութեան կողմէ) :

Գեղարուեստական յայտագիր :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ :

ՀԻՆԳՇԱԲ. ՄԱՐՏ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Փավիյօն Տոֆինի մէջ

Փափաքողները կրնան ծպտել իրենց երախաները Լա Ֆոնթէնի առակները խորհրդանշող զգեստներով կամ միայն գլուխով եւ արտասանել տալ անոնց իրենց ծպտումին համապատասխան առակը :

Որբերու Օգն. Մարմինը քաջալերուած նախորդ տարիներու իր գտած յաջողութենէն կը յուսայ որ այս անգամ եւս հանրութիւնը պիտի քաջալերէ զինքը, օգտակար հանդիսանալով Միութեան բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Բիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ »Ը

Կը ներկայացուի Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ :

Ապրիլ 3ին

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7ին, Ռեժանի վերեւը: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան :

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան :

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան :

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան :

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան :

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան :

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

Tourist Romea France

Organisation Internationale de Voyages

10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine

Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360

TÉL. ANJ, 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Représentant à Marseille : VOYAGENCE

31, La Canebière Marseille TÉL.: 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը :

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960

NOM PRENOM

ADRESSE VILLE

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՄԱՐՏ

VENDREDI 25 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8757 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4558

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԸ

Փարիզի ժողովուրդը վերապահ ընդունելութիւն մը ըրաւ խորհրդային թիւ 1ին : Միայն, ինչ որ անսպասելի էր, Շան զ'Էլիզէի վրայ քանի մը հազար հոգի համախմբուած կը ծափահարէին :

Երկու հարիւր հիւրերու ներկայութեան տեղի ունեցած պաշտօնական ճաշի ընթացքին, ուր Հանրապետական պահակախումբի նուագախումբը Խաչատուրեանի Գայիանէն նուագած է, երկու պետական անձնաւորութիւններ բաժակաճառեր արտասանած են :

ՏԸ ԿՈԼ.— Պարտիմ յիշել թէ Խորհրդային Միութիւնը եւ Ֆրանսան իւրաքանչիւրը կանգնած է աշխարհը բաժնող երկու հակոտնեայ ճակատներէն մէկուն մէջ: Ամէն մարդ գիտէ թէ ի՞նչու եւ ի՞նչպէս, սակայն հասած ենք տեղ մը ուր մեզմէ իւրաքանչիւրը չուզեր որ այս հակամարտութիւնը քանդումի մը տանի մեզ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ.— Իր պատասխանին մէջ շեշտած է. — « Ներկայիս հարցը հետեւեալ ձեւով կը ներկայանայ : Եւրոպա պիտի շարունակէ՞ ապրիլ զինուորական եւ պատերազմական մղձաւանջի մը մէջ թէ ոչ օրինակը պիտի տայ խաղաղ գոյակեցութեան մը :

«Համոզուած ենք որ Եւրոպա կրնայ եւ պէտք է դառնայ խաղաղ գոյակեցութեան եւ արդիւնաւէտ գործերու գօտի մը ու վերջապէս պէտք է ստեղծուի հաւաքական ապահովութեան ազդու միջոց մը Եւրոպայի համար :

« Մեր երկու երկիրներու, ինչպէս աշխարհի բոլոր ժողովուրդներն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն : Պէտք է արդարացնենք իրենց յոյսերը : Համոզուած ենք, թէ պէտք է վերջ մը դնել վերջին պատերազմէն մնացած հետքերուն, այս իմաստով անհրաժեշտ է որ հաշտութեան դաշնագիր մը ստորագրուի՝ Գերմանիոյ հետ»:

Յատկանշական է որ առաջին օրէն իսկ, Խրուշչեւ քաղաքականութիւն սկսաւ ընել: Առաջին ճառը զոր արտասանեց Օռլիի մէջ, անսպասելի կերպով երկար էր եւ քաղաքական բնոյթ ունէր: Կէս օրէ ետք, ընդլայնելով առաւօտուն ըսածները, խօսեցաւ երեք հարցերու շուրջ՝ Գերմանիա, ապազինում, համայնավարութիւն: Խրուշչեւ ըսաւ նաեւ թէ Ֆրանքեւխորհրդային համաձայնութիւն մը երկրորդ պատերազմին առաջքն առած կ'ըլլար: Խորհրդային վարչապետը շեշտեց նաեւ թէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ է որ Ռուսերը համայնավարութիւն սորված են, ատոր համար ալ շատ երախտապարտ են, բայց Գերմանները եւ Ֆրանսացիները չեն կրցած օգտագործել այդ գաղափարները:

Կարճ ճառ մը խօսած է նաեւ Մոն Վալերիէնի մէջ: Երբ Թրիպուլէ ըսաւ. — Հոս 4500 գնդակահարուածներ կան, Խրուշչեւ պատասխանեց, Քիէվի մէջ 70000:

Հինգշաբթի առտու Խրուշչեւ եւ տը Կոլ երկու ժամ պիտի խօսէին Գերմանիոյ մասին :

ՖՐԱՆՍ. ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ Ն. ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Խորհրդային վարչապետին Փարիզ ժամանումին առթիւ տեղական մամուլը կը ներկայացնէ Ֆրանսացի ժողովուրդին տեսակէտները ու այս կապակցութեամբ կ'ընէ նաեւ կարգ մը խորհրդածութիւններ :

« ՋԳՈՒՇԱՆԱԼ ԹԱԿԱՐԴԷՆ »

Այս խորագրին տակ, «Ֆիկառօ»ի մէջ՝ Լ. Կապրիէլ Ռոպինէ կը գրէ. —

« Ինչպէս գրած էինք այս սիւնակներուն մէջ, մէկը կը հիւրասիրենք, ուրեմն պէտք է հիւրասիրենք արժանավայել ձեւով, բողոքները ժամանակավրէպ են :

« Այն Ֆրանսացիները որոնք կ'ուզեն իրենց զգացումները յայտնել, թող ընեն լռութեամբ եւ բացակայութեամբ :

« Համայնավար ամբոխը ամենուրեք զօրակոչի ենթարկուած է: Նախընթացը չունեցող ճիգ մը տարուած է բոլոր այն վայրերուն մէջ ուրկէ «Խ.»ի կարաւանը պիտի անցնի: Համայնավար կուսակցութիւնը ամէն ինչ ի գործ դրաւ, որպէսզի ամենահեռաւոր անկիւններուն մէջ իսկ ծուարած շարքայիններն ու համակիրները համախմբուին :

Բաղձալի էր ու միշտ բաղձալի որ խորհրդային ղեկավարին եւ հանրապետութեան նախագահին միջեւ տեղի ունենան խօսակցութիւններ, Վերին ժողովի նախօրեակին :

Ինչ որ սակայն ցաւալի եւ անհաճոյ պիտի նկատուի— ի դէպ բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէդժբախտաբար այդպէս ալ պիտի ըլլայ — այն է թէ Խրուշչեւի շրջագայութիւնը, հոս եւ գաւառ, պիտի վերածուի մուրճ ու մանգաղի փառատօնի մը: Ասկէ պիտի օգտուի միայն եւ բացառաբար համայնավար կուսակցութիւնը :

«Անոնք որոնք (համայնավար շարքայիններուն ալ ուղղուած է մեր խօսքը) պատրաստ են թակարդը իյնալու այս իբր թէ « խաղաղ գոյակեցութեան » սատարող այցին առթիւ («Իւմանիթէ» եւ իր արբանեակները անդադար այդպէս կը կրկնեն) կը յիշեցնենք ընկ. Իլիչեւի վերջին յայտարարութիւնը :

Այս ազդեցիկ անձը որ «Լը Մոնտ»ի Մարտ 13ի հաստատումով «կարեւոր աթոռ մը ունի կեդրոնական կոմիտէի ըսպայակոյտին մէջ» Աժիթբիւրոյի (շարժում եւ քարոզչութիւն) պետն է եւ ներկայիս մաս կը կազմէ Խրուշչեւի շքախումբին եւ միշտ ըստ Լը Մոնտի «կարեւոր պաշտօն ունի»:

« Միջազգային նոր պարբերաթերթ»ի Նոյեմբերի թիւին մէջ (էջ 16 – 17) Իլիչեւ կը գրէր.

« Մտածել թէ խաղաղ գոյակեցութիւնը դուրս կը ձգէ պայքարը, կը նշանակէ ոչինչ հասկնալ ընկերային բարեշրջումի օրէնքներէն: Թող շատախօսները եւ միւս խառնակիչները իրենց հաշւոյն ապրին : Կարելի չէ խաղաղ գոյակեցութիւն մը ստեղծել երկու տարբեր գաղափարաբանութիւններու միջեւ, ինչպէս որ կարելի չէ եղած ու կարելի պիտի չըլլայ հաշտեցնել՝ լոյսն ու խաւարը»:

« Առանց մեկնաբանութեան: Թող Խրուշչեւ գիտնայ որ իր գործը գիտակից եւ լաւատեղեակ Ֆրանսացիներու հետ է: Այս է մեր միակ բաղձանքը »:

« Օռոռ» իր Մարտ 23 թիւին մէջ, ի մէջ այլոց կը գրէ. —

« Ֆրանսացիները իրենց մեծամասնութեանը մէջ անդրդուելի հակահամայնավարներ են: Ինչո՞ւ :

« Որովհետեւ իրենց աչքին համայնավարութիւնը անմարդկային մենատիրական իրաւակարգ մըն է: Անմարդկային, որովհետեւ ան գիտակցաբար կ'ուրանայ մարդկային անհատականութիւնը, մինչ Ֆրանսացիին համար, որ ժառանգած եւ սնած է քրիստոնէութեան եւ յեղափոխութեան գաղափարներով, յարգանքը հանդէպ մարդ – անհատին առանցքը կը կազմէ ամէն քաղաքակրթութեան :

« Այն ինչ որ կը ներկայացնէ համայնավարութիւնը, ազատ քաղաքացիին համար չէ, ինչպէս որ ենք մենք, ու ճիշդ ասոր համար կ'ատենք համայնավարութիւնը »:

Իր կարգին առաւօտեան թերթերէն՝ « Քոմպա » խմբագրականի մը մէջ, ի մէջ այլոց կը գրէ.

« Պ. Խրուշչեւը առիթ պիտի չունենայ նոր Ֆրանսայի ժողովուրդին բազկերակը

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթի օր ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, տեղի ունեցաւ մեր տարաբախտ վեթերան ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը :

Ընկեր Սահակի դագաղը եռագոյնով եւ ծաղկեպսակով ծածկուած, դրուեցաւ եկեղեցւոյ ատեանը :

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան կը նախագահէր Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկոպոս՝ իր շուրջն ունենալով քահանայից դասը: Օր. Աստղիկ Առաքելեանի «Տէր Ողորմեա»ն յուզումով ունկնդրուեցաւ բոլոր ներկաներուն կողմէ,— գաղափարակից ընկերներ, բարեկամներ, հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, որոնք եկած էին յարգանքի իրենց վերջին տուրքը տալու ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի :

Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Կաթ. Պատուիրակը որ հայրենակիցն է մեր ողբացեալ ընկերոջ: Սերովբէ Եպիսկ. յիշեց թէ ամէն անգամ որ կը թաղենք որոշ սերունդի մը պատկանող անձ մը, անոր հետ կը թաղենք ոգի մը, կը թաղենք աւանդութիւն մը: Վասնզի Սահակ կը պատկանէր այն սերունդին, որ իր ոգին բերած էր հայրենիքէն, Վանայ լեռներէն, Խրիմեաններու շունչին տակ մեծցած : Սահակ իր ամբողջ կեանքովը ծառայած է հայրենիքին: Իր այդ հայրենանուէր ոգին թող վարձատրութիւն գտնէ յաւիտենական հանգիստի մը մէջ: Ազնիւ եւ լայնախոհ նկարագիր մը ունէր, քրիստոնէական ոգի մը »:

Կաթ. Պատուիրակը մխիթարութիւն մաղթեց ողբացեալին այրիին եւ ընտանիքին եւ աղօթեց Սահակ Տէր Թովմասեանի յաւիտենական հանգիստին համար:

Բժ. Երուանդ Խաթանասեան խօսեցաւ յանուն՝ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնին, Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէին եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին: Յիշեց ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի հանրային եւ կուսակցական կեանքը, շեշտելով թէ մեր վերջին քառասուն տարիներու պատմութեան մէջ, ունեցած է իր կարեւոր բաժինը, եւ մասնակցած է բոլոր շարժումներուն : Սահակ Կովկասէն մինչեւ Փարիզ գործօն դեր կատարած է հանրային եւ կուսակցական կեանքի մէջ, որովհետեւ այնպէս էր իր նկարագիրը եւ չէր կրնար ուրիշ բան ընել : Ընկեր Տէր Թովմասեանը խօսող մէկը չէր այլ՝ գործող: Պէտք է մօտէն ճանչցուէր որպէսզի հասկըցուէր անոր նկարագիրը եւ Իաշնակցականի ոգին:

Մոնմորանսիի գերեզմանատան մէջ խօսք առաւ ընկ. Խ. Մկրտիչեան որ վեր հանեց Սահակի մէջ կուսակցականը որ հաւատարիմ մնաց իր սկզբունքներուն մինչեւ վերջը, ջատագովեց անոր յեղափոխականի խառնուածքը: Յանուն Նոր Սերունդի՝ յարգանքի խօսք ըրաւ ընկեր Օննիկ Ալթունեան, յիշելով թէ նոր սերունդը ինչ կը պարտի Սահակին, եւ խօսք տուաւ որ երիտասարդները պիտի քալեն միշտ Սահակներու ճամբէն:

Յուղարկաւորութեան ներկայ էին ամերիկեան եւ կովկասեան միութիւններու ներկայացուցիչներ, Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետը եւ Հայկ. Միութեանց ներկայացուցիչներ: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին ընտանիքէն զատ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն մարմինը և Կ. Կոմիտէն, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, Յառաջի խմբագրութիւնը եւ ուրիշներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՒՆԱՄՐՐԻԿԻ մը հետեւանքով, որ տեւեց քանի մը օր Պոսթընի շուրջ, «Հայրենիք» օրաթերթը լոյս չտեսաւ երկու օր, Մարտ հինգին եւ վեցին: «Հայրենիք»ի վարչութեան պաշտօնեաներէն ոմանք չեն կրցած խմբագրատուն հասնիլ հեռաւոր արուարձաններէն: Թղթատարական Վարչութիւն ալ հեռաձայնով հաղորդած է թէ իր պաշտօնեաները չեն կրցած գալ իրենց գործին գլուխը, այնպէս որ պիտի չկարողանան կատարել թերթին առաքումը :

« ՀԱՅԵՐ ԵՒ ԱԼԶԱՍՑԻՆԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ », այս խորագրին տակ երեկոյեան թերթերէն՝ « Ֆրանս – Սուար » կը գրէ. « երկար ժամանակէ ի վեր առկախ մնացած հարց մը կայ Փարիզի եւ Մոսկուայի միջեւ: Արդարեւ բաւական թիւով հայ կիներ եւ երախաներ որոնք Խ. Միութիւն կը բնակին եւ Ֆրանսացի քաղաքացի նկատուած են, կ'ուզեն վերադառնալ: Կան նաեւ Սիպերիա աքսորուած Ալզասցիներ որոնք 1941էն 1945 Գերմանացիներուն կողմէ բռնի զինուորագրուած ու յետագային գերի ինկած էին Ռուսերուն ձեռքը: 1956ին Մոլէ եւ Փինօ փորձեցին զբաղիլ այս խնդրով, կը սպասուի կարգ մը ազատագրումներու: Հոն գտնուողներու բուն թիւը վէճի նիւթ է:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ հանրապետութեան մէջ քանի մը օր առաջ, արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան, հանրապետութեան կարգ մը քաղաքներուն մէջ, սեւերու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ, որուն պատճառաւ սպաննուած են 80 եւ վիրաւորուած 150 հոգի Սեւերը կը բողոքեն իրենց հանդէպ գործադրուած « ցեղային խտրութեան» դէմ :

ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ թեկնածու կը նկատուի երիտասարդ Քիւրտ մը որ թուրքերէն կը գրէ : Եաշչար Քեմալ, 35 տարեկան, հայրը իր աչքերուն առջեւ սպաննուած է Թուրքերուն կողմէ, մզկիթի մը մէջ :

ՆԱՅՈՒԱԾՔԻՆ ՄԷՋ՝ ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ԿԸ ԳՐԷ ՓԱՐԻ – ՓՐԷՍ, ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսական մամուլը լայն տեղ կուտայ Արամ Խաչատուրեանին, իր նուագահանդէսներուն առթիւ: «Փարի – Փրէս» հրատարակելով նկարը, տակը կը գրէ. — Ամբողջ Հայաստանը իր նայուածքին մէջ: Յիշելով անոր կենսագրութեան քանի մը գիծերը, կը շեշտէ թէ Արամ Խաչատուրեան գլխաւորաբար ներշնչուած է հայկական ժողովրդական երգերէն: Ամէն ինչ շատ լաւ էր եւ Ֆրանսացի լրագրողը չվերջացնէր ըսելով թէ «Խաչատուրեան հեղինակն է հայ ազգային փառերդ... Պեպոյի »:

Նուվէլ Լիթերէր շաբաթաթերթը չորս սիւնակի վրայ յօդուած մը հրատարակած է « Խաչատուրեան Փարիզի մէջ », ուր Վեռա Վօլման շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ Խաչատուրեանի եւ անոր տեսակէտներուն մասին արդի երաժշտութեան վերաբերեալ :

Կարգ մը ընթերցողներու գոհացում տալու համար, կը յիշեցնենք թէ Մարտ 27ի երաժշտական երեկոն նուիրուած Արամ Խաչատուրեանի գործերուն, զորս վարպետը ինք պիտի ղեկավարէ, պիտի ձայնասփռուի ուղղակի Ֆրանսա Գ. կայանէն նոյն ժամերուն (Կիրակի ժամը 21): Հաւանական է որ նոյն յայտագրով երրորդ նուագահանդէս մը եւս տրուի :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Դ.

ՀԱՑԵՐԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

1.

Սովետական Վրաստանը կազմուած է բուն Վրաստանից (Թիֆլիսի և Քութայիսի նախկին նահանգներից), Աբխազիայի, Ազարիայի (Բաթումի շրջանի) ինքնավար հանրապետութիւններից եւ Հարաւ – Օսեթիայի ինքնավար մարզից: Այդ տե – սակէտից Խորհրդային Վրաստանը բոլո – րովին տարբերւում է Հայաստանից: Մեր երկրում ազգային փոքրամասնութիւննե – րը շնչին թիւ են կազմում եւ միւս կող – մից նրանցից ոչ մէկը համախումբ չի ապրում Հայաստանի ծայրամասում, այնպէս որ անկարելի է վարչական ինք – նավար միաւորումներ կազմել նրանցից: Ամենամեծ թիւ կազմողը Հայաստանի փոքրամասնութիւնների մէջ Ասորբէջան – ցիներն են (108·000), բայց նրանք էլ ապրում են ցրուած Հայաստանի քաղաք – ներում եւ շրջաններում, որով կարելի չէ նրանցից ինքնավար հանրապետութիւն կամ մարզ կազմել:

Վրացիների թիւը Խորհրդ. Վրաստա – նում ըստ վերջին մարդահամարի 2·558 – 000 է, որ անում է այդ հանրապետու – թեան ընդհանուր բնակչութեան 63·3 առ հարիւրը: Վրաստանի ազգային փոքրա – մասնութիւնների շարքում առաջին տեղը գրաւում են Հայերը, որոնց թիւն է 443·– 000 կամ ընդհանուր բնակչութեան 11 առ հարիւրը: Հայերից յետոյ գալիս են Ռուսները՝ 438·000 (10·8 առ հարիւր), ապա Ասորբէջանցիները՝ 157·000 (3·9 առ հարիւր), Օսերը՝ 141·000 (3·5 առ հա – րիւր), Ցոյները՝ 73·000 (1·8 առ հա – րիւր), Աբխազները՝ 71·000 (1·8 առ հա – րիւր), Ուկրաինցիները՝ 52·000 (1·3 առ հարիւր), Հրեաները՝ 52·000 (1·3 առ հարիւր) եւ Քիւրտերը՝ 16·000 (0·4 առ հարիւր):

Հայերը ըստ 1917ի Կովկասեան պաշ – տօնական տարեցոյցի տուեալների, ապ – րում էին հոծ բազմութեամբ Թիֆլիս քա – ղաքում եւ կազմում էին այդ քաղաքի բը – նակչութեան համեմատական մեծամաս – նութիւնը: Հայերի թիւն էր Թիֆլիզում 129·568, Վրացիների 69·563ի դիմաց: Թիֆլիսի գաւառում, ըստ նոյն տարեցոյ – ցի, ապրում էին մօտ 134·000 Հայեր: Արեւելեան Վրաստանի երկու ղլխաւոր քաղաքների, Թելաւ եւ Սղնախ քաղաք – ների բնակչութեան ճնշող մեծամասնու – թիւնը նոյնպէս Հայեր էին, որոնց մեծ մասի մայրենի լեզուն վրացերէնն էր: Ի միջի այլոց Թելաւցի էր նաեւ Հայաս – տանի կոմկուսի կենտր. կոմիտէի երկա – րամեայ առաջին քարտուղար Արութինո – վը, որ նոյնպէս հայերէն չգիտէր: Ճըն – շող մեծամասնութիւն էին կազմում Հա – յերը նաեւ Ախալցխա քաղաքում եւ Բոր – ժոմում: Սակաւաթիւ Հայեր ապրում է – ին նաեւ Բաթումում: Աբխազիայում (Սոխում քաղաքում եւ շրջակայ դիւղե – րում) ապրում էին 20·743 Հայեր:

Ինչ վերաբերում է Ախալքալաքի գա – ւառին, ըստ նոյն տարեցոյցի, հայ բը – նակչութեան թիւը այդ գաւառում 82·275 էր (հաշուելով դրա հետ Գորի գաւառի հարաւային մի քանի գիւղերի հայ բնակ – չութիւնը), Թաթարներինը՝ 8·300, Վր – րացիներինը՝ 7428, Ցոյների եւ Ռուսնե – րի թիւը՝ 7759: Ախալքալաքին արեւել – քից սահմանակից Բորչալուի գաւառ Հա – յերի թիւն էր 64·000, Ցոյներինը՝ 11·000, Ռուսներինը՝ 9500 եւ Վրացիներինը՝ մի – այն 1·150:

Անշուշտ ոչ Թիֆլիս քաղաքի, ոչ Բա – թումի, ոչ Թելաւի ու Սղնախի եւ ոչ էլ Սոխումի շրջանի կցումի մասին Հայաս – տանին խօսք լինել չէր կարող: Խօսք լի – նել չէր կարող նաեւ այդ շրջաններում ապրող Հայերի համար ինքնավար մարզ եւ կամ մանաւանդ ինքնավար ռեսպուբ – լիկա ստեղծելու մասին: Բայց ինչ վեր – բերում է Ախալքալաք գաւառին եւ Բոր – ժալուի հարաւային հողամասին, որոնք սահմանակից են Հայաստանին եւ որոնց բնակչութեան ճնշող մեծամասնութիւնն էին Հայեր էին, դրանք կարող էին եւ պէտք է որ միացուէին Հայաստանին: Ուշագրաւ է որ ռուսական յեղափոխութեան առա – ջին ամիսներում Վրաստանի ղեկավար կուսակցութեան (սոցիալ – դեմոկրատ) ներկայացուցիչները նոյնպէս կանգնած էին այն տեսակէտի վրայ, որ ազգային տերիտորիաների սահմանները ճշդորոշե – լիս պէտք է առաջնորդուել էթնիկական սկզբունքով, որ միակ դեմոկրատական սկզբունքն է: Եւ ելնելով դրանից նրանք չէին առարկում այն բանի դէմ, որ Ա – խալքալաքի գաւառը կցուի Հայաստա – նին: Դրան դէմ էին միայն Վրաստանի նացիոնալ – դեմոկրատական կուսակցու – թեան ներկայացուցիչները, բայց այդ կուսակցութիւնը առանձին դեր չէր կա – տարում վրացական կեանքում իր կողմ – նակիցների չնչին քանակի պատճառով: Դէպքերը սակայն յետագային այնպիսի ընթացք ստացան, որ յաղթանակեց Վրաց նացիոնալիստների տեսակէտը եւ Ախալ – քալաքի գաւառը միացուեց Վրաստանին:

Հայ քաղաքական գործիչները, որոնց կարգին նաեւ Հայաստանի խորհրդայ – նացման սկզբի շրջանի բոլշեւիկ հայ ղե – կավարները երբեք չհաշտուեցան դրա հետ: Մեր երկրորդ յօդուածում յիշատա – կեցինք Ստալինի ներկայութեամբ տեղի ունեցած Թիֆլիսի ժողովի մասին, որ – տեղ բուռն վէճեր տեղի ունեցան Հայերի եւ Վրացիների միջեւ անդրկովկասեան նորակազմ հանրապետութիւնների սահ – մանների ճշդորոշման չուրջը: Այդ հար – ցի վերջնական լուծումը ինչպէս ասա – ցինք յետաձգուեցաւ, բայց իրերի վիճակը (սթաթու քուօ՝ չարունակուեց գոյա – տեւել եւ Ախալքալաքի ու Ծրամ պետի հարաւում ընկած հայաբնակ հողերը, որ այդ ժամանակ գրաւել էին Վրացիները ընդմիշտ կցուեցան Վրաստանին: Եւ որ գլխաւորն է հայկական այդ հողերի վերջնական կցումը Վրաստանին, որ տե – ղի ունեցաւ բոլշեւիկների օրով եւ Ստա – լինի բարեհաճութեամբ, կատարուեցաւ վատթարագոյն ձեւով: Վատթարագոյն այն իմաստով, որ այդ հողերը զարձան իրրեւ Վրաստանի սոսկական գաւառներ որով եւ այդտեղ ապրող հայ բնակչու – թիւնը զրկուեցաւ նոյնիսկ այն տարրա – կան առաւելութիւններից, որ ներկայա – ցնում են ազգային փոքրամասնութիւննե – րի համար բոլշեւիկների ստեղծած ինք – նավար ռեսպուբլիկաները եւ ինքնավար մարզերը:

Ի՞նչպէս են այժմ տեղաբաշխուած Խորհրդ. Վրաստանում ապրող 443·000 Հայերը: Կենտրոնական վիճակագրական վարչութիւնը, դժբախտաբար, չէ հրա – տարակել այդ մասին իր տրամադրու – թեան տակ եղած տուեալները, որով մե – զի համար դժուար է այդ վերին աստի – ճանի հետաքրքրական հարցին ստոյգ եւ հանգամանօրէն պատասխան տալ: Այս – քանը, սակայն, կարող ենք ասել, որ Վրաստանի Հայերը չարունակում են ապ – րել վերը նշած վայրերում, եւ այդ տե – սակէտից առանձին փոփոխութիւն տեղի չի ունեցել 1917ից յետոյ: Դրա փոխարէն կատարուել է մէկ ուրիշ կարեւոր փոփո – խութիւն, նուազել է հայաբնակ քաղաք – ների եւ շրջանների հայ ազգաբնակու – թեան թիւը եւ զգալիօրէն աւելացել է Վրացիների թիւը: Փոխուել է ուրեմն հայ եւ վրացի բնակչութեան թուական յարաբերութիւնը: Եւ չնորհիւ վրացի ղեկավարների ձեռք առած միջոցառում – ների, Վրաստանի մամուլում լոյս տեսած տեղեկութիւններից յայտնի է, օրինակ, որ Թիֆլիսում ներկայումս մեծամասնու – թիւն են կազմում ոչ թէ Հայերը, այլ Վրացիները: Եթէ այդ քաղաքի բնակչու – թիւնը, որ 1917ին 344·629 էր, բարձրա – ցել է 1939ին 519·000ի եւ 1959ին հասել է 694·000ի, կարող ենք անվարան ասել որ այդ ամբ տեղի է ունեցել չնորհիւ վրացի նորաբնակների: Հայերի թիւը Թիֆլի – սում համեմատած 1917ի հետ աւելի չուտ պակսել է եւ ոչ թէ աւելացել:

Նոյնը կատարուել է նաեւ Ախալցխայի նկատմամբ, որի բնակչութիւնը մինչեւ ռուսական յեղափոխութիւնը իր ճնշող մեծամասնութեամբ Հայեր էին: Այսօր այդ քաղաքը այն աստիճան լցուեր է վը – րացի վերաբնակիչներով, որ Վրաստանի աշխարհագրութեան դասագիրքը համա – րում է այն վրացական հին քաղաքներից մէկը եւ նրա բնակչութեան մասին գրում է. «ասում է բաղաֆային բնակչութեան թիւը եւ վրացիների հետ միասին այն – տեղ ապրում են Ռուսներ, Հայեր եւայլն» (էջ 170), Հայերը գալիս են Վրացիներից եւ Ռուսներից յետոյ...

Վրաց բոլշեւիկները, սակայն, յատուկ աշխատանք են տարել Ախալքալաքը վրա – ցացնելու ուղղութեամբ: Նախ գաւառը բաժանել են երկու շրջանների՝ Ախալքա – լաքի եւ Բոգդանովկայի եւ ապա յամառ եւ սիստեմատիկ կերպով վերաբնակեցրել են այդ երկու շրջաններում Վրացիներ, այդպիսով նաեւ Ախալքալաքի գաւառում վրացական մեծամասնութիւն ստեղծելու եւ այս ձեւով Ախալքալաքի հարցը միան – գամ ընդ միշտ լուծելու նպատակով:

Ինչպէս ասացինք վերը, Թիֆլիսի, Ախալցխայի եւ Ախալքալաքի մասին մեր ասածները առել ենք Վրաստանի Թերթե – րից: Պէտք է, սակայն, ճշդենք, որ այդ փափուկ հարցերի մասին վրացական մա – մուլը, բնականաբար, բացորոշ կերպով չէ որ գրում է, այնպէս որ վերի մեր հաստատումները եղրակացութիւններ են՝ հիմնուած յաճախ անուղղակի փաստերի վրայ: Այսպէս, օրինակ, մինչդեռ Վր – րաստանի խորհրդայնացման սկզբի տա – րիներում Թիֆլիսի հայ բնակչութիւնը ներկայացնում էր լայնօրէն քաղաքի զա – նազան ընտրովի մարմինների մէջ (քա – ղաքային սովետ, քաղաքային սովետի գործադիր կոմիտէ, կուսակցական քա – ղաքային կոմիտէ, թաղային կուս. կո – միտէներ եւայլն), պատերազմից յետոյ այդ ընտրովի մարմինների մէջ Հայերի անունի ամ բնաւ չենք հանդիպում եւ կամ շատ քիչ ենք հանդիպում: 1934ին Թիֆլիսի քաղաքային կուս. կոմիտէի քարտուղարութիւնը վարում էր մեզի ծանօթ Գ. Արութինովը, որ ծագումով Հայ էր: Մէկ ուրիշ Հայ եղած է այդ ժամանակաշրջանին Թիֆլիսի քաղաքա – պետ: Հայերը լայնօրէն ներկայացուած էին նաեւ քաղաքային սովետում եւ կու – սակցական կոմիտէում: Պատերազմից յետոյ հետզհետէ նուազել սկսաւ Հայ ներկայացուցիչների թիւը յիշեալ մար –

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԸ

Քանի մը շաբաթ առաջ, առտու մը, կանուխ արթնցայ՝ ու քնաթաթախ աչքիս մէկը բացած՝ նայեցայ սեղանիս վրայ քթքթացող ժամացոյցին: Եօթը քսան րո – պէ կ'անցնէր: Ուրախացայ: Պատուհանէն ներս յորդող լոյսը արդիւնելու համար վար քաշեցի վարագոյրը, ու միւս կողմիս դառնալով քնացայ:

Մէկ կտոր քնանալը լաւ բան է, բայց արթննալ, ժամացոյցին նայիլ՝ ու, — օխ, դեռ երկու կամ երեք ժամ քնանալու ժամանակ ունիմ» ըսել ինքն իրեն ու աչ – քերը գոցելը՝ աւելի լաւ բան է: Մէկը լօխռում ուտելու կը նմանի, միւսը՝ ագի – տէ չաքարի, վայելքը երկար է:

Պիւր՛նկ – պո՛նկ, լսեցի դրան զանգա – կին ձայնը քունիս մէջէն՝ ու ժամացոյ – ցին նայեցայ. եօթուկէան էր:

Կռնակիս բան մը առի՝ ու դժգոհու – թեան բառեր ծամծմելով, գացի դուռը բանալու:

Ոստիկան մըն էր:

— Բարի լոյս, օֆիսըր:

— Բարի լոյս, աս տունը քանի՞ ընտա – նիքնոց տուն է, երկո՞ւ թէ երեք:

— Երկու:

— Հապա դրան առջեւ երեք աղբաման կայ ...

— Այո օֆիսըր, կառքերնիս զոյգ է, բայց աղբամանը, կառքի չափ սուղ բան մը չըլլալուն ...

Ըսի ու զղջացի:

Մարդը այնպէս ծուռ ծուռ նայեցաւ աչքերուս մէջ որ զղջացի. հիւմըր չու – նէը ...

— Տէրը դո՞ւն ես այս տունին.

— Այո, այսինքն, ես կը կարծեմ թէ ես եմ տէրը, իսկ տան վրայ առնելիք ունե – ցող դրամատունը, կը կարծէ թէ ինք է տէրը...

Քիչ մը առաջուան աւր ու անբարեա – ցակամ նայուածքը նորէն կրկնուեցաւ, ու ես նորէն զղջացի: Չէ՛, մարդը հիմըրէ զուրկ էր, բոլորովին զուրկ ...

Գրպանէն կանաչ տետրակ մը ու մա – տիտ մը հանեց:

— Քեզի կոչնագիր մը պիտի տամ:

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ ըրի հակօրինական ...

— Դրան առջեւի աղբամաններուն ծած – կոցները չեն դրուած:

Վիզս երկարեցի ու իր լայն ուսերուն վրայէն նայեցայ տան առջեւ հացիի չու – քին տակ կարգով չարուած երեք աղբա – մաններուն:

Մարդը իրաւ էր, բաց էին բոլորն ալ: Տնտնալու ժամանակ չէր. ձեռքս դրի դրելու համար բացած էջին վրայ ու ըս – եուանդով.

— Օֆիսըր, սըր, խնդրեմ, մի դրկր մենք միշտ կը դոցենք, գոց կը պահենք, բայց երէկ գիշեր, երբ աղբա – հաւաքին համար դուրս՝ ծարին տակ դե – րինք, մոռցեր ենք... Անշուշտ որ ցաւ – լի է, բայց կը խոստանանք այսուհետ քիչ մը աւելի ուշադիր ըլլալ, չմեղանչել օրէնքին դէմ ... հաւատացէք օֆիսըր, մենք միշտ օրինապահ ենք եղած... Մի – այն թէ, երէկ գիշեր, երբ Տիկինը զա – նոնք դուրս դրաւ, մոռցեր է վրանին գո – ցելը:

Ըսի՝ ու նորէն զղջացի ...

— Ըսել կ'ուզես թէ այս ծանր աղբա – մանները դուրս դնելու գործը կնոջդ վր – րա՞յ ես ձգած ...

— .....

Գրել սկսաւ:

— Անունդ:

— Օֆիսըր, հազիւ կիսով չափ լեցուն են անոնք՝ ու բան մը դուրս չի կրնար թափիլ ...

— Անունդ:

— Արամ:

— Առաջի՞ն թէ երկրորդ անունդ է Ա – րամը:

— Առաջին անունս է:

— Երկրո՞րդը:

Ըսի: Գրեց, վերջացուց: Թուղթին ա – ռաջին կէսը, չորսով չորս մատնաչափ կտոր մը, տուաւ ինծի, միւս կէսն ու զբ – րիչը դրաւ գրպանը ու կռնակը դարձուց: Ես տեղս մնացի քարացած: Երկու քայ – առաւ՝ ու դարձաւ եւս:

— Երեքի տեղ՝ մէկ աղբաման գրեցի: Ծունիս մէկին, ժամը տասին դատարան եղիր:

— Աղէկ:

Բարկացեր էի: Դուռը չառաչելով փա – կեցի եւեւէն:

Պիւր՛նկ – պո՛նկ, վերստին հնչեց զբ – րան զանգակը:

Դուռը նորէն բացի՝ նայելու համար մինչեւ վիզը խաչած խեցգետնի պէս կոր – մրած ոստիկանի դէմքին:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հիմա ի՞նչ անքաւելի մեղք գործեցի, — ըսի ես դրեթէ պո – ռալով:

— Փոխանակ չնորհակալ ըլլալու, որ երեքի տեղ միայն մէկ աղբաման գրեցի, դուռը անկրթօրէն փակեցիք եւեւէս ...

— Ի՞նչ կ'ակնկալէիք, կ'ուզէիք որ ե – րախտապա՞րտ ըլլայի աննչան թերացման մը ի խնդիր զիս դատարան քաշելուդ

ՅՈՒՆՈՒՍՆԵՐ Է ՍԵՒԱՀՈՖԻ ՀԱՄԱՐ

ՇԵՖՖԻԼԴ Ա.— «ՅՈՒՆՈՒՍՆԵՐ, ՍԻՐԵՔ ՔՈՅ ԱՆԿԱԽ ԲՈՒՆԱԿԻՉ ԵՍ»

Ֆիլմին հետաքրքրական է, որ նկարահանված է «Մոսֆիլմ»-ի և Ուկրաինական կինոարվեստի միջազգային ստեղծագործական միավորման համատեղ ուժերով։ Ռեժիսորը Ալեքսանդր Ստոլպերն է, օպերատորը՝ Վիկտոր Ռումյանցևը, նկարիչը՝ Վիտալի Ռիժովը, կոմպոզիտորը՝ Վիսարիոն Կոստանդին։ Գլխավոր դերերում հանդես են գալիս Ալեքսանդր Ֆենոգենովը, Ալեքսանդր Ֆատյանովը, Ալեքսանդր Ֆրոլովը, Ալեքսանդր Ֆրոլովը, Ալեքսանդր Ֆրոլ

չափելու: Միայն թող գիտնայ, թէ այս նոր Ֆրանսան՝ կայ, ազատ եւ հպարտ, գոռոզ իր անցեալով, ապահով իր ապագային »:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

« Պայմանաւ որ Խրուշչեւը մահափորձի չենթարկեն» խորագրին տակ՝ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» (պահպանողական) հետեւեալ հաստատումները կ'ընէ. —

« Ոչ ոք, ի մասնաւորի Ֆրանսացի պետական մարդիկը եւ հասարակութիւնը չեն մոռցած 1934ին Մարսէյլի մէջ կատարուած մահափորձը Եուկոսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորին վրայ: Նախընթացը ահաւոր էր, իսկ կրկնութիւն մը աւելի ահաւոր պիտի ըլլայ:

« Նման վտանգ մը միայն տարագիրներէն չի գար: Ֆրանսացի քաղաքացիներուն մէջ եւս մեծ է թիւը անոնց՝ որոնց զգացումները, այս այցելութեան առթիւ, բորբոքած են ու պատրաստ ստանձնելու մեծ զոհողութիւններ բողոքի համար:

« Թէ այս զոհողութիւնը մինչեւ մահափորձ մը կազմակերպելու կրնա՞յ մղել զիրենք, Ֆրանսական կառավարութեան կը մնայ ճշդել: Մէկ բան յստակ է, որ մահափորձը պատասխան մը չէ այն դրժուարութեանց որոնց առջեւ կը գտնուինք »:

Նիւ Եորք Հերըլտ.— « Թերեւս չափազանցութիւն ըլլար ըսել, թէ Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ, քառասուն միլիոն Ֆրանսացիներ 40 միլիոն տեսակ կարծիք յայտնեցին: Խրուշչեւ պիտի նկատէ անշուշտ թէ միատեսակ մտածող ժողովուրդի մը երկիրը չէ որ կ'այցելէ: Այս երեւոյթը չի բացատրուիր միայն Խրուշչեւի անձով, այլ արդիւնք է Ֆրանսացի ժողովուրդին իւրայատուկ նկարագրին, որ դարերով սնած ու դաստիարակուած է ազատութեան եւ անկաշկանդ արտայայտուելու սկզբունքներով: Խրուշչեւ պատեհութիւնը պիտի ունենայ ըմբռնելու եւ գնահատելու ազատութեան մթնոլորտը, որ այնքան սիրելի է Ֆրանսային: Ատիկա մթնոլորտն է մեծ սուրբերուն, մեծ թագաւորներուն, մեծ յեղափոխականներուն եւ մեծ իմաստասէրներուն: Ի վերջոյ, անհաւանական չէ որ Խորհրդային վարչապետը ինքն ալ այս մթնոլորտը շինիչ և նպաստաւոր գտնէ, յստակ եւ շինարար մտածելակերպի մը համար »:

Զուտ Տէօյչէ Ցայթունկ. — Գերմանիոյ դէմ, Խրուշչեւ Ֆրանսան նկատի ունի: Կ'ուզէ ազդել տը Կոլի վրայ այդ ուղղութեամբ: Ի վերջոյ, ազդեցութեան մէկ միջոց կայ որ միշտ գործ կը տեսնէ Ֆրանսայի մէջ. — Գովել Ֆրանսական մշակոյթը... »:

Galerie Bassano

9, Rue Grégoire des Tours

ԺՈՐԺ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՄԻՆՉԱԻ ԱՊՐԻԼ 6

Bail à céder

Բիւ տ'Ապուքիրի մօտ տրամադրելի է 170 քառ. մեթր տարածութեամբ յարկաբաժին մը Գ. յարկ, հինգ սենեակ, խոհանոց, գրասենեակ, մուտք: Կրնայ աշխատանոցի ծառայել «հիւսուածեղէն, ֆօնֆէքսիոն, լէնժըրի): Մատչելի պայմաններ, վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

NADJARIAN

324, RUE ST. MARTIN - TÉL. ARC. 71-59

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Մեծ համերգ

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՄԱՅԻՍ 15

Կը խնդրուի չխաչաձեւել

×

Նախկին Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 10ին, Կիրակի, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ Եւրոպայի ընդհանուր ներկայացուցիչ Ռոպըրթ Ֆ. Քէլլի (Միւնիխ) ցաւակցական հեռագրով մը իր եւ Կոմիտէին անդամներուն խոր համակրանքը կը յայտնէ ողբացեալ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ընկերներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն՝ իրենց կորուստին առթիւ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն եւ ընկերները կ'ողբան մահը վեթ. ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ, եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» Շրջ. կոմիտէն եւ Նոր Սերունդի «Շաւարշ Միսաքեան »խումբը, կ'ողբան մահը վեթերան ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ եւ այս տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Տէր Թովմասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարաշի Հայր. Միութենէն յիսուն Ն.Ֆ. Տիկին Պէրպէրեանի միջոցաւ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի « Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին, կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հրանդ Գալֆայեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր տառաբախտ կնոջ՝

ԹԵՐԵԶ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

(ծնեալ Ալթունեան), մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

AU BEAU NOYER

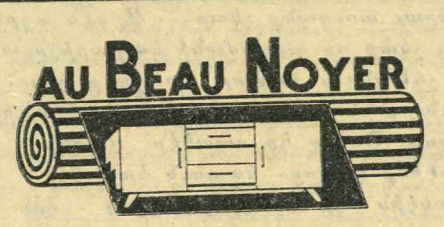

Salles de séjour — Penderies - literie

Chambres - cosys — Cuisines laquées

Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES

15, AV. A. MORIZET

Boulogne - Billancourt

Métro : MARCEL SEMBAT

Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Գ. Դասախօսութիւն

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ:

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը Ա. շրջան սկիզբէն մինչեւ Պերլինի դաշնագիրը (1878):

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն:

29 Մարտ, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն:

Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ:

Կիրակի, 27 Մարտ, ժամը 16էն 24, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, Խրիմեան վարժարանի վերանորոգման առթիւ, կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի յարգանս դպրոցին անձնուիրաբար աշխատողներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր օժանդակող հայրենակիցներուն:

Այս Կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Իսիի գաղութը եւ բոլոր կազմակերպութիւնները: (Զեկուցում հոգաբարձութեան կողմէ):

Գեղարուեստական յայտագիր:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին, ընկերուհի Տիկին Ազնիւ Գազազեանի բնակարանը, 6 Բիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ (6), Բ. յարկ, մէթրօ Օտէօն: Օրակարգ.— Շրջաբերականներու ընթերցում, պարահանդէսի հաշուեքննիչին զեկուցումը, նաեւ կարեւոր ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ առանց անդամներու թիւը նկատի առնելու:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէրին համար կ'ուզուի այր եւ կին մը յարմար աշխատանքներու համար: Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

TÉL. 927 01-72

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Բիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը.Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան:

Կրընոպլ. — Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պղտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13 – 14 եւ 18 – 20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս ԹՌԻԻտէն 27 – 35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ

SAMEDI 26 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8758 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4559

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ ուսուցչութիւնը շահաբեր եւ գրաւիչ ասպարէզ մըն է :

Ուսուցիչը այդ երկիրներուն մէջ ո՛չ միայն գոհացուցիչ թոշակ կը ստանայ, այլ կ՛ապրի հանգստաւէտ պայմաններու մէջ :

Ծնունդին, Զատիկին, տօնական այլ օրերուն եւ ամառուան արձակուրդին — երբ դպրոցը փակ է — ուսուցիչն ու ուսուցչուհին չեն աշխատիր, սակայն կը ստանան իրենց ամսականները, առանց զեղչի : Իրենց ազատ օրերը կրնան օգտագործել՝ գրքեր կարդալու եւ աւելի զարգանալու համար :

Ու երբ հասնին որոշ տարիքի մը, հանգստեան թոշակ կը ստանան :

Իսկ մեր մէ՞ջ :

Պետութիւն չունինք, որպէսզի կարենանք նման պայմաններ ապահովել մեր ուսուցիչներուն եւ ուսուցչուհիներուն : Տարագիր ենք : Գաղթական :

Մեր դպրոցները մենք է որ կը շինենք — առանց պետական օժանդակութեան : Մեր ուսուցիչներն ալ մենք է որ կը վարձատրենք — շատ համեստ պայմաններով :

Արեւմտեան երկիրներու մէջ կրթութիւնը ձրի է եւ պարտադիր : Պետութիւնները իրենց տարեկան ելեւմուտքին մէջ կարեւոր զումարներ կը յատկացնեն դպրոցներուն համար : Կը հոգան բոլոր ծախքերը : Աշակերտն ու աշակերտուհին ոչ մէկ սանթիմ կը վճարեն դպրոցին՝ իբրեւ կրթաթոշակ : Աղքատները դասագրքերն անգամ ձրի կը ստանան : Ամէն տարի դպրոցի համար նոր շէնքեր կը շինուին :

Մեր դպրոցները — Միջին Արեւելքի մէջ — կը պահուին շնորհիւ ծնողներու զոհողութեանց եւ կարգ մը բարեսիրական ընկերութեանց նիւթական օժանդակութեան :

Ուսուցչի տով ունինք, պարզապէս անոր համար, որ կրթական ասպարէզը հրապուրիչ չէ մեր մէջ : Անձնազոհ եւ հայրենասէր մտաւորականներն են միայն, որ կը նուիրուին ուսուցչութեան :

Սակայն ժամանակի հոլովոյթով գաղափարական այդ մարդոց թիւն ալ կը պակսի հետզհետէ : Ներկայ հիւլէական, նիւթապաշտ դարուն մէջ մարդիկ չեն ուզեր ապերախտ ասպարէզ մը ընդգրկել՝ թշուառ կեանք մը քաշկռտելու համար : Քիչ աշխատանքով շատ դրամ շահելու եւ հանգստաւէտ պայմաններ ապահովելու մասին կը մտածեն :

Կարելի չէ մեղադրել այդպէս մտածողները :

Ի՞նչ ընել սակայն՝ դարման տանելու համար այս ցաւին, որ նոր չէ եւ տասնեակ տարիներէ ի վեր մամուլի նիւթ է դարձած, առանց հիմնական լուծումի մը յանգելու :

Ուսուցիչ պատրաստել :

Ի՞նչպէս սակայն :

Ի՞նչ խայծ տալ հաւանական թեկնածուներուն : Ի՞նչով հրապուրել զանոնք :

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համալսարանները ուսանողնե՞ր դրկել՝ որպէսզի մանկավարժական բարձրագոյն կրթութիւն ստանան, յետագային մեր հայկական դպրոցներուն մէջ տնօրէն կամ մասնագէտ ուսուցիչ դառնալու հեռանկարով :

Այս նպատակին կը ձգտի կոչը, զոր Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հրատարակեց վերջերս սփիւռքի թերթերուն մէջ :

Յոյսեր կա՞ն յաջողութեան :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԸ

ՃԱՌԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ

Հինգշաբթի, ծանրաբեռնուած յայտագիր մը ունեցաւ՝ Խրուշչեւ : Առաւօտ ժամը 10ին խօսակցութիւն Էլիզէի մէջ, հանրապետութեան նախագահին հետ : 13·30ին ճաշ՝ Մաթինեոնի պանդոկին մէջ : 15·52ին՝ Օթէլ տը Վիլի մէջ ընդունելութիւն եւ ճառ : 17·25ին՝ այց Առեւտրական սենեակ ու կարծիքներու փոխանակութիւն : Վերջապէս 20·15ին Քէ տ՝Օրսէի մէջ պաշտօնական ճաշ :

Խրուշչեւի ճառերը իրարմէ շատ չեն տարբերիր : Արդարեւ՝ Էլիզէի թէ Օոլիի (առաջին օրը), Հօթէլ տը Վիլի թէ Մաթինեոնի մէջ Խորհրդային վարչապետը միշտ ծանրացաւ «Գերման զինուորապաշտութեան», «վրէժխնդրութեան» եւ «ազդայնամոլութեան» վրայ : Անշուշտ Էլիզէի գլուխ գլխի խօսակցութեանց ընթացքին՝ Խրուշչեւ փորձեց ցոյց տալ Հանրապետութեան նախագահին, Գերման ապագայ վտանգը : Զօր. տը Կոլ, իր կարգին բացատրեց խորհրդային վարչապետին թէ «իր մտավախութիւնները անտեղի են որ արեւմտեան Գերմանիան անդարձ կերպով կապուած է ժողովրդավար սկզբունքներու եւայլն :

ՃԱՌԵՐԸ ՄԱԹԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Տըպրէ.— «Ձեր այցելութենէն ետք, իրերու կացութիւնը պէտք չէ նոյնը մնայ : Խաղաղութիւնը, ըստ երեւոյթին պարզ բառ մըն է : Բառ մըն է որ ոչ ոք պիտի բացատրէր եւ սակայն խաբող եւ երկդիմի է : Արդարեւ՝ խաղաղութիւնը, այն որ կը փափաքի ազատ քաղաքացին, միայն պատերազմի վերացումը չէ : Խաղաղութիւնը ասկէ աւելին է : Անիկա հաստատումն է միջազգային կարգ ու սարքի մը, ազգերու միջեւ որոշ ներդաշնակութեան մը եւ գործակցութեան մը » :

Խրուշչեւ պատասխանած է ըսելով թէ «պէտք է որ Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն միանան խաղաղութեան պահպանման ի խնդիր : Այս համագործակցութիւնը չի նախատեսեր հրաժարումը իրաւակարգէ մը եւ գաղափարաբանութենէ մը ...

«Մեր երկու երկիրներուն միջեւ գործակցութեան շրջանակը սահման չունի : Մեր շահերը իրարու հակոտնեայ չեն : Անհրաժեշտ է որ ոչ - յարձակողական համաձայնագիր մը կնքուի մեր միջեւ » :

ՓԱՐԻՋԻ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Տըվրէյն.— « Փարիզ մեծ կարեւորութիւն կուտայ ազգերու հասկացողութեանց : Կղզի մըն է ան ուր կը փչէ մտքի եւ հոգիի չորս հովերը :

Խրուշչեւ իր սովորութեան համաձայն մանրամասնօրէն կը թուէ Խ. Միութեան տեսակէտները միջազգային հարցերուն շուրջ : Աւելին՝ կ՛աշխատի դպչիլ ժողովուրդին տկար եւ զգայուն թելին ու կը խօսի «Փարիզի գրաւումէն», «Ստալին - կրատի մէջ գերման ջոկատներու պարտութենէն եւ կը շեշտէ .— «Ուր որ ալ ըլլանք, առանց ծամծմելու կ՛ըսենք թէ վտանգաւոր է քաջալերել Արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորապաշտութիւնը » :

Խրուշչեւ օրուան երրորդ ճառը՝ արտասանեց առեւտրական սենեակը ուր փոխանակութեանց մասին խօսեցաւ : Անգամ մը եւս ծանրացաւ Գերմանիոյ զինուորապաշտութեան վրայ : Առաջին անգամ ըլլալով յիշեց ռուսական առած մը. — գէշ խաղաղութիւն մը լաւ կռիւէ մը աւելի լաւ է » :

Երեկոյեան Քէ տ՝Օրսէի մէջ ռուսական ճաշ մը տրուեցաւ ի պատիւ տը Կոլի եւ այս վերջինը առաջին անգամ ճաշակեց Հայաստանի Քոնեաքը : Ճաշացուցակին մէջ կար. — Քավեար, Փիրոշքի, Պորջ,

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

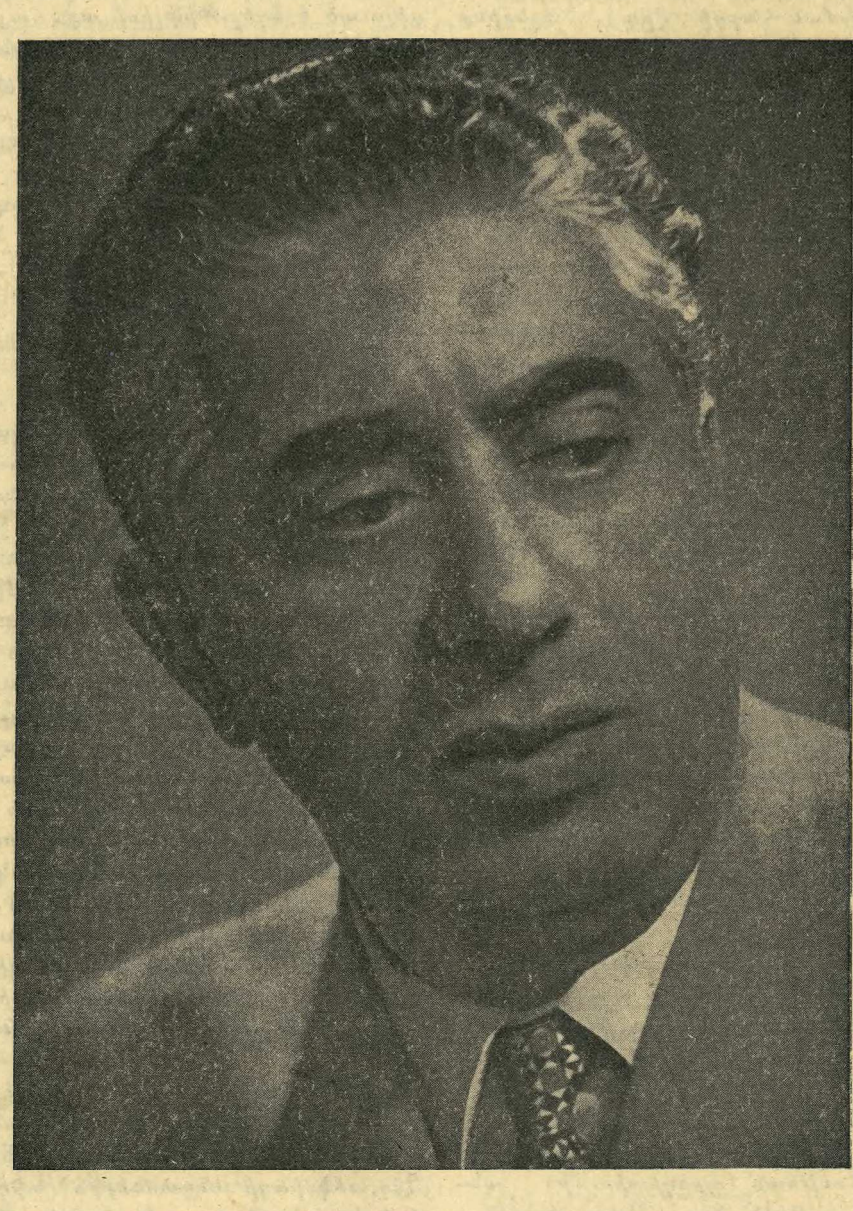

ՎԱՐՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

Մեր ձայնաւոր մշակոյթին, մեր նուագային երաժշտութեան մեծ վարպետ՝ Արամ Խաչատուրեանի Փարիզ զալուստով, Արուեստից արդար չաստուածները ազգային հպարտութեան նոր ժամեր եւ օրեր կուտան Հայերուս :

Թանկագին զուգադիպութեամբ, հայ ծնած ու մնացած աշխարհահռչակ երգահանը ատենին կը հասնի Լոյս Քաղաքը, իր հայ արուեստագէտի անկեղծ եւ բուռն ցեղային հպարտութեան զգացումով՝ վերջնապէս խղճալի դարձնելու այդ ըզգացումը նուաստ համարողը : Իր հօրենական արիւնով հպարտ երաժիշտ, իր փառաւոր ճպոտը դաս է հայամոռաց Ֆըրանսաբնակ գրիչին ... :

Արամ Խաչատուրեան, միջազգային արժէք եւ արուեստագէտ իր գործով, լրիւ Հայ է իր խօսքով : Բաւ է մայրենի լեզուով խօսիլ՝ հայրենի զգացումով տեսնուիլ հետը, որպէսզի նոյն մօր եւ հօր զաւակներու սրտի կապով, հարազատ եղբօր զգայնութեամբ, գուրգուրանքով ու մտերմութեամբ վերաբերի իր մօտ գացողին հետ :

Մեր հանդիպումներուն ընթացքին, իր խօսքերով եւ պարբերաբար լուռ պատասխաններով, ամէն վայրկեան նոր փաստ մը տուաւ իր Հայու մտայնութեան, խառնուածքին եւ զգացումներուն :

Վարպետին իսկ խօսքով, ժողովուրդ մը մեծ է իր մշակոյթին ազգային խորութեամբ եւ մեծութեամբ : Այդպէսով մեծ է հայ ժողովուրդը . եւ իր ազգային մեծ մշակոյթին մէջ, հայ երգը կենսական եւ անբաժանելի տարր է եղած :

Մեր աշուղներուն, սազանդար երգիչներուն բերնով դարէ դար ապրած, Մեծն Կոմիտասի աննախընթաց վաստակով վերջնապէս փրկուած հայ երգը, իր դարերով հասուն եւ հաղարամեայ ցանքին փառաւոր հունձքին է հասած :

Ամէն ցանք իր հողը կ՛ուզէ : Դարերով մեր ժողովուրդը իր երգին ցանքն ըրած էր հայրենի հողին վրայ, բնական է եւ արդար որ հունձքը այսօր հայրենիքի մէջ կատարուի : Արամ Խաչատուրեան, այդ փառաւոր հունձքին ամէնէն հասուն եւ ոսկեղէն հասկն է :

Վարպետին անձնական ստեղծումներով եւ իր գիտութեան առաջնորդութեամբ, Հայաստանի մէջ ծնած է, եւ հոն լայնօրէն կը շնչէ ու կը գործէ հայկական երաժշտութեան «դպրոց» մը : Եղանակի ներշնչումով, շարագրութեան ձեւերով զուտ ազգային, այդ դպրոցին մշակած հայկական երաժշտութիւնը միջազգային նուաճումի ճամբուն մէջ է արդէն : Վարպետին հաւաստումով, Հայաստանի մէջ այժմէն իսկ կան արդէն տասնեակ մը տաղանդաւոր երաժիշտներ, որոնց գործերը ունին միջազգային արժէք :

Շնորհիւ հայրենիքի մէջ արմատացած եւ մշակուած ազգային երաժշտութեան, մեր մշակոյթին ձայնաւոր մարզը երթալով միջազգային արժէքի կը տիրանայ : Շուտով, Խաչատուրեանի եւ իր աշակերտներուն գործով, հայ նուագը մարդկային ընդհանրական մշակոյթի գանձին գոհարներէն մէկը պիտի ըլլայ :

Աշխարհացրիւ Հայութեան կեանքին եւ վերապրումին համար, հայ երգին դերը մեծ կրնայ ըլլալ ապագային :

Շաղալէն եկող անձրեւէն եւ փոթորիկէն ետք, իր եօթը լուռ գոյներով երկնակամար ծիածանը՝ աշխարհները իրարու կը կապէ : Իր եօթը ձայնաւոր գոյներով, հոգեկամար հայկական երաժշտութիւնը՝ հայրենիքէն ներս ու դուրս ապրող Հայերը իրարու կապող հրաշալի ծիածանն է այսօր :

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Դ.

ՀԱՅԵՐԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

2.

Նախորդ յօդուածում կանդ առնելով ի միջի այլոց Սորհրդ. Վրաստանի Հայերի տեղաբաշխման հարցի վրայ, նշեցինք այն փոփոխութիւնները, որ 1917ից յետոյ տեղի է ունեցել հայաբնակ քաղաքների եւ շրջանների հայ եւ վրացի բնակիչների թուական փոխյարաբերութեան մէջ : Ցենուելով թիֆլիսի թերթերի տեղեկութիւնների վրայ, մենք ցոյց տուինք, որ վրաց կոմունիստների կողմից ձեռք առնուած մի շարք միջոցառումների հետեւանքով, հայկական մեծամասնութիւն ունեցող քաղաքներում եւ շրջաններում ստեղծուել է եւ ստեղծւում է վրացական մեծամասնութիւն: Հայաբնակ հողամասերը ազգայնացնելու երկրորդ փուլը բնականաբար պիտի լինէր այնտեղի բնակիչների ազգայնացումը, այսինքն Հայերի ձուլումը Վրացիների հետ: Այդ ուղղութեամբ եւս աշխատել են վրաց կոմունիստները:

Բայց միթէ՞ Վրաստանում իսկապէս տարուել է այդ կարգի քաղաքականութիւն ազգային փոքրամասնութիւնների, որով նաեւ Հայերի նկատմամբ :

Մեր կարծիքով այս հարցին չի կարելի դրական պատասխան տալ, յենուելով միայն զանազան լուրերի ու զրոյցների վրայ: Իրրեւ միակ անառարկելի աղբիւր կարող են ծառայել խորհրդային վկայութիւնները, խորհրդային թերթերում զրուածները:

Այդ աղբիւրին էլ մենք պիտի դիմենք :

1956 *թուականի աշնանը տեղի ունեցաւ Վրաստանի կոմ. կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտէի պլենումը, որտեղ զեկուցումով հանդէս եկաւ կենտկոմի առաջին քարտուղար եւ ներկայումս Սորհրդային Միութեան կենտրոն. կոմիտէի նախագահութեան (պրեզիտիումի) անդամութեան թեկնածու Մժաւանաձէն : Ահաւասիկ նրա մի քանի մերկացումները Վրաստանի ազգային փոքրամասնութիւնների (հայ, աբխազ եւ օս)նկատմամբ վրացի կոմունիստների տարիներ շարունակ վարած քաղաքականութեան մասին (*) :*

Վրացի կոմունիստները (Մժաւանաձէն իր մերկացումները անել կարենալու համար ասում է . «Բերիան եւ նրա կամակատարները») «դիտաւորեալ կերպով վարելով աքխազ, հայ եւ օս բնակչութեան ազգային կուլտուրայի լիկվիդացման (մշակոյթի հաչուեյարդարման)գիծ, դրսեւորուել իսկ արհեստական կերպով բորբոքում էին գժտութիւն Վրացիների եւ մեր ռեսպուբլիկայում բնակւող միւս ազգութիւնների մարդկանց միջեւ, իրականացնելով նրանց (ազգային փոքրամասնութիւնների՝ Ա. Խ.) բռնի ասիմիլացումը (ձուլումը) (« Զարեա Վոստոկա» 23 Օ-գոստոս 56 թ.) :

Փոքրամասնութիւնների ազգային մշակոյթի հաչուեյարդարի ենթարկելու համար ի՞նչ էր պէտք անել առաջին հերթին: Գոցել անչուչտ նրանց դպրոցները եւ հայ, աբխազ ու օս մանուկներին ստիպել, որ յաճախեն վրացական դպրոցներ եւ մոռանան այսպիսով իրենց մայրենի լեզուն: Այդտեղից էլ սկսեր են վրացի կոմունիստները: «Վրաստանի մէջ, գրում է կենտկոմի օրգան «Զարեա Վոստոկա»ն (9 Օգոստոս 56 թ.) իր խմբագրական յօդուածում, «ոտնակոխում էին Աբխազների, Օսերի եւ Հայերի ազգային շահերը, գոցելով նրանց դպրոցները » : Հայոց լեզուի գործածութեան դէմ եղած են նաեւ այլ կարգի սահմանափակումներ: « Այն շրջաններում, ասել է իր ճառի մէջ Մժաւանաձէն , որտեղ ապրում է հայ կամ ազերի բնակչութիւն, շատ քիչ են ցուցադրւում կինոնկարներ (շարժապատկերներ) նրանց մայրենի լեզուով » :

Միեւնոյն ժողովի մէջ Աբխազիայի ներկայացուցիչը «յարուցեց այն կարեւոր հարցը, գրում է «Զարեա Վոստոկան»(20 Օգոստոս 56 թ.) , թէ պէտք է դասախօսական պրոպագանդան կազմակերպել ոչ վրացի ազգաբնակչութեան մէջ նրա մայրենի լեզուով»: Ուրեմն Աբխազիայի , Հոզդանովկայի եւ Վրաստանի այլ շրջ – ջաններում ապրող Հայերի համար դա – սախօսութիւնները կատարուել են ոչ թէ հայերէն , այլ վրացերէն: «Մինչեւ վերջին ժամանակներս , գրում է «Սովետական Վրաստան» թերթը (20 Հոկտեմբեր, 56 թ.), Թիֆլիսում գրեթէ բոլորովին դասախօսութիւններ չէին անցկացւում հայ, ադրբէջանցի եւ ռուս բնակչութեան շրջանում նրանց մայրենի լեզուներով»: Դասախօսութիւնները կարդալը արգիլուած է եղել Թիֆլիսի այն հայ բնակչութեան համար, որ մեծամասնութիւն էր կազմում այդ քաղաքում մինչեւ 1917 թուականը եւ նոյնիսկ յետագայ մի քանի տարիներում : « Բերիայի յանցաւոր գործունէութեան եւ նրա վարած նացիոնալիստական (ազգայնական) քաղաքականութեան հետեւանքով , գրում է«Զարեա Վոստոկա» (21 Հոկտ. 56 թ.), հայ գրողները Վրաստանում աշխատում էին անբարեյաջող պայմաններում , նրանց երկերը հազուագիւտ դէպքերում էին հրատարակւում »:

Հալածանքները Հայերի դէմ կատարուել են նաեւ տնտեսական դետնի վրայ : Նացիոնալիստական քաղաքականութեան հետեւանքով «Վրաստանի որոշ շրջաններ, ասում է Մժաւանաձէն, գտնուեցին արտօնեալ դրութեան մէջ, երբ միւսներ – րը, մասնաւորապէս լեռնայինները ընկան խիստ ծանր տնտեսական վիճակի մէջ , որը մինչեւ օրս դեռ յաղթահարուած չէ» («Զարեա Վոստոկա» 23 Օգոստոս 56 թ.): Այդ ոչ – վրացական լեռնային շրջաններից մէկն է նաեւ Ախալքալաքի շրջանը, որի ներկայացուցիչը՝ ոմն Բլրց – եան նոյն ժողովում «կանգ է առնում հակակոնտեսային այն խաղաքականութեան ծանր հետեւանքների վրայ, որը ժողովրդի թշնամի Բերիան վարում էր յատկապէս ոչ – վրացական բնակչութիւն ունեցող լեռնային շրջանների նկատմամբ» («Զարեա Վոստոկա» 23 Օգոստոս 1956 թ.):

Թիֆլիսում դոյութիւն է ունեցել (այժմ էլ դոյութիւն ունի) Վրաստանի գրողների միութեան հայկական սեկցիա : Այդ սեկցիայի անդամներին արգիլուած է եղել կապ հաստատել եւ չփումներ ունենալ Վրաստանի միւս մասերում (Ա. – խալքալաք, Աբխազիա) Հայերի հետ:Արգիլողը եղել է միշտ Բերիան, որ լիկվիդացիայի ենթարկուեց 1953ի ամառը: Բայց զարմանալի բան: Այնպէս է դուրս գալիս, որ գժտութիւն գնալուց յետոյ էլ նա չարունակել է իր հալածանքները Վրաստանի Հայերի դէմ : Այսպէս , օրինակ , 1953ից մինչեւ 1956ը, այսինքն ամբողջ երեք տարի նա չարունակել է արգիլել Վրաստանի գրողների հայկական սեկցիայի անդամներին Աբխազիա գնալ եւ չփումներ ունենալ այնտեղի Հայերի հետ: Եւ առաջին անգամ միայն 1956ին հայ գրողների սեկցիային արտօնուում է բրիգադ (գրողներու խումբ) ուղարկել Սոխում, Մեբելտա եւ Աբխազիայի հայ գիւղերը , այնտեղ հայերէն լեզուով գրքական երեկոյթներ կազմակերպելու եւ դասախօսութիւններ կարդալու համար :

« — Ա՛ս առաջին անգամ է, որ Մեբել – դացիները հանդիպում են գրողների հետ», ասել է այնտեղի ուսուցիչներից մէկը, ոմն Գուրուներեան, որ եւ ցանկութիւն է յայտնում, գրում է Սովետական Վրաստանը (19 Հոկտեմբեր 1956 թ.) , որպէսզի Վրաստանի հայ գրողները յաճախակի այցելեն Աբխազիայի հայաբնակ գիւղերը» :

Աբխազիայում կայ հայկական գաղութ որ կազմուած էր Տրապիզոնից գաղթած Հայերից : Այնտեղ կային ցարի ժամանակ հայ դպրոցներ: Վրացի կոմունիստները գոցել են այդ դպրոցները, ստիպելով հայ երեխաներին յաճախել վրացական դպրոցներ, որտեղ բոլոր առարկաները, դասաւանդւում են վրացերէնով :Աւելին՝ նրանք ամէն կարգի արգելքներ են յարուցել հայ լեզուի դործածութեան դէմ : Գաղութի կապերը կտրել են Թիֆլիսի հետ, որտեղ գործող հայ գրողների սեկցիային արգիլուել Աբխազիա գնալ եւ չփում ունենալ այնտեղի հայ աշխատաւորութեան հետ: Եւ այս այլանդակութիւնները կատարուել են տարիներ շարունակ , հայ ժողովրդի հայր Ստալինի գիտութեամբ ու բարեհաճ թոյլտուութեամբ :

Վրացի բոլշեւիկների կատարած վերոյիշեալ այլանդակութիւնները անհաւատալի են, բայց , դժբախտաբար անվիճելի իրողութիւններ են, տրուած լինելով որ վերոյիշեալ բոլոր փաստերը առնուած են Վրաստանի կենտկոմի առաջին քարտուղարի զեկուցումից եւ նոյն կենտկոմի պաշտօնաթերթերի (Զարեան Վոստոկա , Սովետ. Վրաստան) մէջ լոյս տեսած տեղեկութիւններից :

Վերոյիշեալ բոլոր մերկացումները կատարուել են, ինչպէս ասացինք, 1956ի աշնանը Վրաստանի կոմ. կուսի կենտրոնական կոմիտէի պլենումում (լիակատար նիստում), որ դումարուել է չոկելու համար Վրաստանի նախկին ղեկավարների թոյլ տուած սխալները: Բոլշեւիկները եթէ խոստովանում են կուսակցութեան կողմից թոյլ տուած սխալները, այդ անում են այն դէպքում եթէ այդ սխալները կատարուել են անցեալում եւ կատարուել են հաչուեյարդարի ենթարկուած կամ ասպարէզից քչուած նախկին ղեկավարների կողմից: Մերկացնելով իրենց նախորդների գործած սխալները, իշխանութեան տիրացած նոր ղեկավարները, դրանով ուզում են ասել, որ իրենք վարելու են ուղիղ քաղաքականութիւն : Ճիշդ այդպէս պէտք է հասկանալ եւ բացատրել նաեւ Ստալինից ու Բերիայից յետոյ Վրաստանի իշխանութեան տիրացած Մժաւանաձէի ելոյթը :

Բայց իրականին մէջ չ՞ոտ բան է փոխուած Վրաստանի Հայերի վիճակի մէջ այն օրից սկսած, երբ երկրի իշխանութիւնը անցաւ Մժաւանաձէի ձեռքը : Ճշմարտութեան դէմ մեղանչում կը լինէր եթէ անվերապահօրէն դրական պատասխան տայինք այդ հարցին :

Նախ կենտկոմի վերոյիշեալ պլենումը , որ , ինչպէս ասացինք, դումարուել էր չոկելու համար Վրաստանի նախկին կենտկոմների թոյլ տուած սխալներն ու թերութիւնները , Ախալքալաքի դաւառի եւ Մրամ դետի հարաւում ընկած հայկական հողերի կցումը չհամարելով սխալ, ոչ մէկ խօսք արել է սահմանների հարցի վերաքննութեան մասին: Պլենումում չի խօսուել նաեւ կառավարական եւ կուսակցական ղեկավար մարմիններից հայ տարրերի արտաքսման մասին: Այդ եւս սխալ չհամարելով, պլենումը որոշել է ոչ մէկ փոփոխութիւն մտցնել կատարուածի մէջ: Վերը արդէն ասացինք, որ Թիֆլիսի քաղաքային սովետի գործադիր կոմիտէի մէջ նաեւ այս տարի ոչ մէկ հայ ընտրուած է: Հայեր չկան նաեւ Թիֆլիսի քաղաքային նորընտիր կուս. կոմիտէի քարտուղարութեան եւ Բիւրոյի մէջ: Ոչ մէկ Հայ ընտրուած է նաեւ երկրի ամենաբարձր մարմնի՝ կենտրոնական կոմիտէի քարտուղարութեան եւ բիւրոյի մէջ: Բիւրոյի վերջին հայ անդամը քչուեցաւ 1953ին եւ այդ թուականից մինչեւ այսօր այլեւս ոչ մէկ Հայ չի առնուած այդ բարձրագոյն մարմնի մէջ:

Գալով կուսակցական աւելի ստորադաս մարմիններին, այո, որոշ, բայց խիստ աննշան փոփոխութիւններ կատարուել են 1956ից յետոյ: Այսպէս օրինակ, այս տարուայ Յունուարին ընտրուած կենտր. կոմիտէի 111 անդամներից երեքը Հայեր են՝ Բարիւգեան, Բլրցեան, Մատոյեան , կենտկոմի անդամութեան 55 թեկնածուներից երկուսը Հայեր են՝ Բուդումեան ու Դուրդարեան: 1953ին կենտ. կոմիտէի մէջ ոչ մէկ Հայ ընտրուած էր եւ միայն երկու հոգի ընտրուած էին կենտկոմի անդամութեան թեկնածուներ :

Գանք ամենակարեւորին՝ Վրաստանի Հայերի գոյատեւման հիմնական գործօնին, Հայ մշակոյթին :

Վրաստան կան բաւական թիւով Հայեր, որոնք կորցրել են իրենց մայրենի լեզուն եւ խօսում են վրացերէն: Ցարական վերջին շրջանի հայկական վերելքի ժամանակ մեծ եւ արդիւնաւէտ աշխատանք կատարուեցաւ այդ Հայերի երեխաներին հայերէն սովորեցնելու Հայոց ծխական դպրոցներում : Ինչ վերաբերում է հին սերունդին պատկանող վրացախօս Հայերին, նրանք կապուած էին Հայութեան հետ եկեղեցու միջոցով: Այս վերջին կապը այլեւս գոյութիւն չունի: Զկայ նաեւ Վրաստանի Հայերի կրթական այնպիսի մի կենտրոն, ինչպիսին էին ցարական շրջանում Վրաստանի թեմական իշխանութիւնը եւ այլ կարգի հայկական ընկերակցութիւններ :

Վերահայերի կրթ. գործի տնօրինութիւնը գտնւում է Վրաստանի կրթական մինիստրութեան ձեռքում, որի բարձր ղեկավարներից (մինիստր, մինիստրի տեղակալներ եւայլն) եւ ոչ մէկը Հայ է : Մժաւանաձէն փոխե՞լ է իրերի այսվիճակը: Ոչ, չի փոխել: Եւ այսպէս հինը չարունակւում է եւ Վրաստանի վիրախօս Հայերը դատապարտուած են դլխովին ձուլուելու Վրացիների հետ :

Ճիշդ է կան հայկական դպրոցներ Թիֆլիսում (որքա՞ն է նրանց թիւը չգիտենք), Ախալքալաքում, Հոզդանովկայի շրջանում եւ Աբխազիայում: Այդ դպրոցները ենթակայ են ոչ թէ հայ կրթական կենտրոնի, որ գոյութիւն չունի, այլ Վրաստանի կրթական մինիսթրութեան : Ինչպէ՞ս է դրուած այդ դպրոցներում Հայոց լեզուի ուսուցումը, որքա՞ն է թիւը այդ դպրոցները յաճախող հայ աշակերտների , չգիտենք: Թիֆլիսում Հայոց լեզուով հրատարակուող թերթի՝ «Սովետական Վրաստան»ի մէջ, որ «օրկան է Վրաստանի Կոմպարտիայի կենտրոնական կոմիտէի, Թբիլիսի կոմիտէի եւ Վրացական ՍՍՌ աշխատաւորների դեպուտատների սովետի » այդ մասին տեղեկութիւններ չկան :

Այդ թերթը, որ սկզբում հրատարակւում էր չաբաթը երեք անդամ եւ յետոյ դարձաւ օրաթերթ, այժմ նորից հրատարակւում է չաբաթը երեք անդամ:

Թիֆլիսում կայ, ինչպէս ասացինք, նաեւ Վրաստանի գրողների հայ սեկցիա, որ մասնաւոր գործունէութիւն չի ցոյց տալիս : Սեկցիայի անդամները , բացառութեամբ ծանօթ գրող Մերուժան Թորոմեանի , « բանաստեղծներ » են : Երբեմն կը հաւաքուեն քննարկելու այս կամ այն գրողի լոյս ընծայած գիրքը: Հայ գրողներ կան նաեւ Աբխազիայում, որոնք կազմել են, ինչպէս ասացինք վերը, Աբխազիայի հայ գրողների միաւորում : Վերջերս այդ գրողները լոյս են ընծայել «Սեւ Ծովեան այգաբաց » անունով ժողովածու, որ խմբագրել է Վրաստանի Գրողների Միութեան սեկցիայի նախագահ Բենիկ Սէյրանեանը :

Թիֆլիսում գործում է նաեւ հայ թատրոն, որի չէնքը գտնւում է մայրաքաղաքի ամենայետ ընկած թաղամասում նախկին Հաւլաբարում :

Ահա այն հայ մշակոյթը, որ «զարգացում է» Վրաստանում եւ որ կոչուած է փրկելու Վրաստանի Հայութիւնը ուծացումից:

Վրաստանի Հայութեան ապագայի մասին ստեղծուած պայմաններում լաւատես լինել չի կարելի :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Հայաստանի թերթերում ոչ մէկ բառ գրուեց այդ պլենումի և Մժաւանաձէի ելոյթի մասին :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՄՄԲ.— Կենսագրական այս տեղեկութիւնները քաղած ենք Կ.Շնիրոնի«Ա. Խաչատուրեան» գիրքին անգլերէն հրատարակութենէն, զոր մեծ վարպետը ապրելու ութիւնն ունեցաւ մեր տրամադրութեան տակ դնել :

Միջազգային երաժշտական աշխարհի դատողութեամբ, Արամ Խաչատուրեանի « Գայիանէ » պարախաղը՝ արդիական արուեստի գլուխ գործոցներու կարգին դասուած է արդէն:

Արդի երաժշտութեան եւ նուագարուեստեան ամէնէն ժողովրդական եւ փայլուն էջը կը նկատուի «Սուրերու պարը » : Երաժշտական հրախաղութեան մը տպաւորութիւնը ձգող եւ ամէն ազգի ունկնդիրը նուագասէրին դիւրահաղորդ այս հայկական էջը, Խաչատուրեանի բազմաթիւ երաժշտութեան ամէնէն սիրուն եւ կորովի նմոյշներէն մէկն է :

Հայ երգահանին ստեղծագործ մտքին, դիտութեան եւ խառնուածքին անձնայատուկ եւ հիմնական յատկանիշը այն է, որ ան իրապէս նոր տարր մը կը ներմուծէ՝ ատենէ մը ի վեր տեղքայլի մասնաւած համանուագային երաժշտութեան մէջ:

Իր դիտութեան մեծ մասը կը պարտի Ռիմսքի – Քորսաքովի փայլուն աշակերտներուն՝ Միխայէլ Կնեսին եւ Միասքովսքի, որոնց աշակերտած է երկար տարիներ :

Խաչատուրեանի մէջ, երաժիշտն ու մարդը անքաժան են իրարմէ եւ դիրար լրիւ կ'ամբողջացնեն .— կեանքի սէր, զօրաւոր կամք, յանդուգն արտայայտութիւն, մեծ զգայնութիւն եւ բուռն յզում, հակադրութեանց նախասիրութիւն, այս բոլորը կան իր երաժշտութեան մէջ եւ հիմնական դիծերն են իր խառնուածքին: Հայ երգահանին գործը « լոյս է եւ ուրախութիւն» կ'ըսէ Պորիս Ազաֆիէֆ :

Արամ Խաչատուրեան ծնած է Թիֆլիս 1903, Յունիս 6ին: Հայրը՝ Եղիա, կազմարար էր: Խաչատուրեան յիշելով իր մանկութեան օրերը կ'ըսէ:— «Թիֆլիսը կը յիշեմ իբրեւ երգի քաղաք մը: Արհեստաւորը որ կ'աշխատէր, փողոցներու մէջ վրացական թթու կաթ, ձուկ եւ պըտուղ ծախողները, ամէն մարդ կ'երգէր»:

Երբ Արամ ութ տարեկան էր, իր ծնողքը կը փոխադրուի կեդրոնի մօտ փողոց մը: Նախորդ վարձակալներէն կը գնեն հին, կէս աւրուած դաշնակ մը: Եւ այդ հին դաշնակը կը ծառայէ Արամի ինքնաշխատութեան: Ուրիշ կարեւոր դէպք մը.— Հայրը գիրքեր կը կազմէր. իշխանուհի Արղութինսկայա – Տոլզորուկայի համար, որ ծանօթ ուսուցիչ էր եւ անմիջապէս Արամը կ'առնէ իբրեւ աշակերտ: Հոն երգի դասատու էր Ղազարոս Աղայեանի որդին՝ Մուշեղ Աղայեան:

Այն ատենէն արդէն Արամ բացառիկ ականջ ունէր եւ բոլոր լսած երգերը կը յիշէր: Ինք է որ դարձեալ կը պատմէ.— «Հայրս եւ մայրս ինծի փոխանձեցին երաժշտութեան իրենց սէրը, մօրմէս սորվեցայ հայկական եւ ատրպէճանեան երգեր: Երբեք պիտի չմոռնամ «Որսկան Ախպէր»՝ հայ տխուր որսորդին երգը զոր կ'երգէր: Տարիներ ետք այդ երգին հիմը օգտագործած եմ Բ. համանուագիս համար (դանդաղ մասը): Հայրս հայկական բոլոր երգերը գիտէր եւ կ'երգէր՝ թառով ընկերանալով:

Հայկական երգին մասին, Վալերի Բրուսով ռուս ծանօթ բանաստեղծը եւ լաւ թարգման մը հայ բանաստեղծութեան, կ'ըսէ.— «Հայկական երգը անմեղ է, հակառակ իր բոցին, կուռ եւ ամփոփ իր արտայայտութեան մէջ: Բանաստեղծին մը արեւելեան՝ իր արտայայտութեամբ, արեւմտեան՝ իր իմաստութեամբ. տխուր է առանց յուսահատութեան, տաք առանց չափազանցութեան: Հայկական ժողովրդական բանաստեղծութիւնը արուեստագէտ ժողովուրդի մը երգերն են»:

15 տարեկանին, Խաչատուրեան լաւ դաշնակահարի համբաւ ունէր: Ցաճախ երգողներու կ'ընկերանար: Սկիզբը իր մեծ եղբայրները Սուրէն եւ Վաղինակ իրենց հօրը հետ կազմարարութիւն կ'ընեն: Բայց շուտով Սուրէն եղբայրը կ'երթայ Մոսկուա, թատրոնով զբաղելու: 1921ին կուգայ Թիֆլիս եւ Արամը իր հետ կը տանի Մոսկուա, որպէսզի մայրաքաղաքին մէջ կատարելագործէ իր ուսումը:

Արամ կ'ապրի իր մեծ եղբօր տունը:

Թիֆլիսի առեւտրական դպրոցէն ետք, Խաչատուրեան կը հետեւի Մոսկուայի համալսարանի դասերուն եւ 1922ին կ'ընդունուի գիտութեանց ճիւղը... իբր ուսանող կենսաբանութեան:

1922ին, 19 տարեկան էր երբ բարեկամներու թելադրանքով Արամ կը ներկայանայ Եւկենիա Ֆապիանովա Կնեզինայի որ երաժշտական դպրոց ունէր:

Կնեզինա ունկնդրելէ ետք երիտասարդ եւ տաղանդաւոր Արամը, զայն կը դնէ թաւջութակի դասարանը: Իր ուսուցիչները եղած են Բիշկով եւ Բորեսեաք: Քանի մը տարի ետք Խաչատուրեան կը մասնակցի դպրոցին հրապարակային հանդէսներուն: Երբ 1925ին, դպրոցին մէջ կը բացուի յօրինումի դասարան մը, Կնեզինայի դիմումով Խաչատուրեան կը մտնէ այդ դասարանը: Հոն կը հետեւի դասական երաժշտութեան՝ Պախ, Պեթովըն, Շոփէն, Լիսթ, Կլինքա, Չայքովսքի, Պոռոտին, Մուսրոսկի, Բալագիրեւ եւ Ռիմսի – Քորզաքով: Կը սկսի գործիական կտորներ գրել: Երիտասարդ Խաչատուրեան կը կրէ նաեւ Տըպիւսիի եւ Ռավելի ազդեցութիւնը: Ապրելով հանդերձ ռուսական միջավայրի մէջ, Խաչատուրեան իր կապը երբեք չէ խզած իր հայրենիքին՝ Հայաստանի հետ: Գործօն դեր ունի Մոսկուայի Հայ Տան մէջ, կեդրոն եւ ժամադրավայր հայ արուեստագէտներու եւ ուսանողներու:

Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Խաչատուրեան կը լսէ հայ մեծ երգիչը՝ Շարա – Դալեան որ կ'երգէ ժողովրդական երգեր եւ հայ մեծ դասականին՝ Կոմիտաս վարդապետի գործերը:

Երբ մեծերը կը լսէ, Խաչատուրեան մը տահոգ է իր մասին եւ պահ մը կը յուսալքուի: Իր այս վախը կը յայտնէ Սբեն – տիարեանին որ կը պատասխանէ.— «Կը վախնաս որ խեղճ երգահան մը ըլլաս, բայց ես հաւատք ունիմ քու ձիրքերուդ վրայ, գիտեմ որ մեծ արուեստագէտ մը պիտի ըլլաս: Նախ պէտք է սորվիս, ուսումնասիրէ՛ ռուս դասականները, քու իսկ ժողովուրդիդ երաժշտութիւնը եւ աշխատէ՛, աշխատէ»:

1929ին կը պատրաստուի Երաժշտանոցի մուտքի քննութեան: Գարնան կը յաջողի քննութիւնները, հիացում պատճառելով ուսուցիչներուն: Նոյն ժամանակ կը շարունակէ արտադրել եւ կը դաշնաւորէ հայկական երգեր:

Միասքովսքիի դասարանին մէջ, Խաչատուրեան կը հանդիպի Նինա Մաքառովայի՝ դաշնակահարուհի եւ յօրինող, որուն հետ բարեկամանալէ ետք կ'ամուսնանայ: Իր երկրորդ կինն է: Առաջինը, վաղամեռ Հայուհի մը, իրեն տուած էր աղջիկ զաւակ մը, այսօր 29 տարեկան: Երկրորդ ամուսնութենէն ունի մանչ մը:

1936ին գրած է Սունդուկեանցի «Պեպօ» խաղին շարժանկարի վերածումին երաժշտութիւնը: Երգերը շատ շուտ ժողովրդական կը դառնան. երբ քանի մը տարի յետոյ Խաչատուրեան Երեւան կ'երթայ, կը լսէ որ ագարակի մը մէջ բանուորները խումբով կ'երգեն Պեպոյի իր գրած եղանակը եւ կը հարցնէ. «Ի՞նչ է ձեր երգածը». կը պատասխանեն «Հայկական հին ժողովրդական երգ մը»:

1939ի գարնան, Խաչատուրեան երկար ճամբորդութիւն մը կ'ընէ իր հայրենիքը՝ Հայաստան: Իր նպատակն է ուսումնասիրել հայկական ժողովրդական երգերը: Մօտ վեց ամիս կը մնայ հոն, աշխատելով, հայ արուեստագէտներու հետ տեսնուելով, եւ այդ միջոցին կը գրէ «Երջանկութիւն» պարախաղը:

Խաչատուրեանի այցը Հայաստան իրեն կուտայ կենդանի տպաւորութիւններու հարստութիւն մը: Հայ երաժշտութեաս եւ մշակոյթին հետ իր հաղորդութիւնը, իսկական դպրոց մը եղած է իրեն համար կամ ինչպէս ինք կ'ըսէ, «Երաժշտութեան երկրորդ ուսումնարան մը»: Օր չէր անցներ առանց լսելու հայկական երգ մը: 1939ին Խաչատուրեան Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի անդամ կ'ընտրուի: Նոյն տարին կը ստանայ Խորհրդային Միութեան բարձրագոյն պատիւը՝ Լենինի շքանշանը:

Երեւանի մէջ կը ծանօթանայ եւ կը բարեկամանայ Աւետիք Իսահակեանի, Մարտիրոս Սարեանի, Յարօ Ստեփանեանի եւ Արմէն Տիգրանեանի հետ:

×

«Ամբողջ կեանքս ջանացած եմ ստեղծել իմ հարազատ եղանակներս, իմ հարազատ ներդաշնակութիւններս ու կըշռոյթներս, նուագախմբումի իմ հարազատ նշանաբաններս: Ուզած եմ միշտ հնարումով յօրինող մը ըլլալ: Կեանքիս նպատակն է իմ անձնական խօսքս ըսել երաժշտութեան մէջ»:

1950ի Դեկտեմբերին Խաչատուրեան կ'այցելէ Իտալիա: Հռոմի մէջ կը լսէ Մառիօ Փեռակալլոյի դաշնակի քօնչերթօն եւ կը ծանօթանայ տոտեֆափոնիֆ երաժշտութեան: Կը ծանօթանայ իտալացի երաժիշտներու՝ Ֆրանչէսքօ Մալիփիէռօ, Կոֆրետօ Փեթրասի: Խաչատուրեան ստէպ կը պտըտի Քօլիզէումի մէջ եւ ի տես Հռոմի փառաւոր կայսերական անցեալը պատմող այդ հնամեայ քարերուն, ներշնչումը կ'ունենայ «Սպարտակոս» պարերգին:

1954ի ամառը Խորհրդ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը, Խաչատուրեանի կուտայ «Ժողովրդական արուեստագէտի» տիտղոսը:

1955ին կ'երթայ Ֆինլանտա եւ կը տեսնուի 90ամեայ Սիպելիուսի հետ:

1956ին Խաչատուրեան կրկին երկար պտոյտ մը կ'ընէ Հայաստան, ուր բազմաթիւ նուագահանդէսներ կուտայ:

1957 ամրան Խաչատուրեան կ'այցելէ Լատին Ամերիկայի երկիրները, կնոջը հետ: Երեք ամիս կը մնայ Հարաւային Ամերիկա եւ կ'այցելէ Ուրուկուէյ, Արժանթին եւ Պրազիլիա: Կը ղեկավարէ 12 նուագահանդէսներ:

Կը բաղձայ օփերա մը գրել պատերազմներէն, ջարդերէն միշտ վերապրած, աշխարհացրիւ հայ ժողովուրդի ճակատագրին՝ անոր տառապանքներուն, եւ նուաճումներուն վրայ: Իր սրտին շատ խօսող այս ծրագիրը իր ապագայ ստեղծագործութեանց գլխաւորներէն մէկը կը նկատէ:

«Ինծի համար կ'ըսէ Խաչատուրեան, յօրինողը ստեղծագործ անձ մըն է, իր ժողովուրդին զաւակը, իր ժամանակին մարդը որ բան մը ունի ըսելիք եւ գիտէ թէ ինչպէս պէտք է ըսէ...»:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՊԱՐԱԽԱՂԵՐ

Երջանկոթիւն.— 3 արար, գրքոյկ՝ Կ. Յովհաննէսեան: Առաջին ներկայացում 1939, Սեպտեմբերին, Երեւան:

Գայիանէ.— 4 արար, գրքոյկ՝ Դերցավին: Առաջին ներկայացում 1942, Պերմ: 1957ին, Մոսկուայի Պալշօյ թատրոնին մէջ պարախաղը ներկայացուեցաւ նոր բեմադրութեամբ մը՝ Պլեթինովի գրքոյկին համաձայն:

Սպարտակոս, գրքոյկ՝ Վօլկով, չորս արար: Առաջին ներկայացում 1956, Լենինկրատ: 1957 Նոյեմբերին՝ Փրակա, 1958 Մարտին Մոսկուայի Պալշօյ թատրոնը:

ՆՈՒԱԳԱԽՄԲԱՅԻՆ

Առաջին համանուագ.— 3 մաս, 1934:
Երկրորդ համանուագ.— 4 մաս, 1943:
Համանուագային քերթուած, 1947:
Պարարշարք.— 1933:
Գայիանէ պարախաղէն՝ 3 շարք, 1943:
Երաժշտական շարք, Լերմոնթովի, «Մասքարատ» թատերախաղին համար, 1940:
Վալէնցիայի Այրին, երաժշտական շարք Լոփ Տէ Վէկայի կատակերգութեան համար, 1949:
Յիշատակի տաղ առ Լենին, 1949:
Սթալինկրատի նակատամարտը, 1950:
Հանդիսաւոր քերթուած, 1952:
Վալս – Քոնսեր, 1955:

ԵՐԳԻ ԵՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

Երեք երգ, հայ բանաստեղծներու խօսքերով (քերթուած – հէքեաթ – խանդերգ) 1944:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Տաղ առ Սթալին, 1938:
Տաղ ցնծութեան, միջնազիլ ձայնի եւ երգչախումբի համար:

ՔՈՆՉԵՌԹՕ

Դաշնակ եւ նուագախումբ, 3 մաս, 1936:
Ջութակ եւ նուագախումբ, 3 մաս, 1940:
Թաւջութակ եւ նուագախումբ, 3 մաս, 1946:

ՍԵՆԵԱԿԻ ՆՈՒԱԳ

Երբեակ, դաշնակ, ջութակ եւ քլարինեթ, երեք մաս, 1932:
Կրկնակ ֆիւկ, լարային քառեակ, 1932:

ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Քերթուած.— 1927:
Պար, 1927:
Թոքքաթա, 1932:
Հաւաքածոյ, մանկական կտորներու, 1946:
5 Կտոր, Օթելլօ Ֆիլմի համար, 1955:
4 Կտոր, Մաքպեթ Ֆիլմի համար 1955:

ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Պար, 1926:
Երգ – քերթուած, 1929:
Սոնաթա, 1932:

ԵՐԳ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿ

Երգեր (Պուլվար Գոգոլի վրայ, Պարսկաստանի աղջիկները, Հարիւրապետ Կասթելլօ, Պալթեան ծով, Քեզի կը սպասեմ, Ինչի՞ կ'երազեն մանուկները, Իմ Մայրենիք, Հայկական խումի երգ, Երջանկութեան գորգը, Սիրտին երգը):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Մասքարատ, 1940:
Կրեմլինի զանգակատունը, 1942:
Խորունկ նախատեսութիւն, 1943:
Մաքպեթ, 1955:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

Պեպօ, 1935:
Զանգեզուր, 1938:
Պարտէզը, 1938:
Սալավաթ Եովայեվ, 1939:
Գերի թիւ 217, 1945:
Ռուսական հարցը, 1948:
Վլատիմիր Իլիշ Լենին, 1949:
Ծննդավայր ունին, 1949:
Սթալինկրատի նակատամարտը, 1949:
Գաղտնի առաքելութիւն, 1950:
Ծովակալ Ուշաքով, 1953:
Նաւերը կը խորտակեն մարտկոցները, 1953:
Սալթանաթ, 1955:
Օթելլօ, 1955:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Գրեցինք թէ ամերիկացի զինուորները ինչ ձեւով «կը զբօսնուն» Թուրքիոյ մէջ, մինարէ բարձրանալով երբեմն:

Այս մէկ զինուորը, լաւ մը գինովնալէ ետք, փոխանակ մինարէ բարձրանալու, մագլցեր է վարչապետին բնակարանը, ինչպէս կը կարդանք Պոլսոյ թերթերուն մէջ.—

Մարտ 11ին, ամերիկեան «Ֆօրէսթալ» սաւառնակիրի ծովայիններէն մին, որ գինով էր, Փարք Օթէլի մէջ փորձեց վարչապետին յարկաբաժինը մտնել: Դէպքը հետեւեալ պարագաներուն տակ տեղի ունեցած է:

Գինով ծովայինը, որ Փարք Օթէլի մէջ սենեակ մը վարձած էր, կէս գիշերին կը յիշէ թէ պէտք է նաւ վերադառնար: Կը փորձէ բանալ սենեակին դուռը եւ գինով ըլլալով, չի յաջողիր: Կ'որոշէ պատըշգամէն քովի սենեակը անցնիլ եւ այդ ճամբով դրուս ելլել: Սակայն քովի սենեակը մաս կը կազմէր վարչապետ Մէնտէրէսի յարկաբաժնին: Երբ ծովայինը պատշգամը կը ցատկէ, կը ձերբակալուի երկու գաղտնի ոստիկանի կողմէ եւ կը յանձնուի Ամերիկեան ծով. ոստիկանութեան:

Ամերիկացի հրամանատարը այս ցաւալի դէպքին առթիւ ներողութիւն խնդրեց վարչապետէն:

×

ԱՌԿԱԽ ԿԱՄՈՒՐՋ ՎՈՍՓՈՐԻ ՎՐԱՅ

Վոսփորի առկախ կամուրջին հիմնարկէքը մեծ հանդիսութեամբ պիտի կատարուի Իսթանպուլի ազատագրութեան տարեդարձին, Հոկտեմբեր 6ին:

Նոր կամուրջը պիտի ունենայ 1373 մեթր երկարութիւն եւ 17·78 լայնք: Մէկ ոտքը պիտի գտնուի Պէյլէրպէյիի եզերքէն հարիւր մեթր բացութեան վրայ, իսկ միւս ոտքը Օրթագիւղ:

Կամուրջին պողպատեայ ոտքերը պիտի ունենան 158 մեթր բարձրութիւն: Կամուրջին վրայ երթեւեկի համար չորս ճամբայ պիտի գտնուի, իւրաքանչիւր ճամբու լայնքը պիտի ըլլայ 3·63 մեթր:

Կամուրջէն անցնող փոխադրական միջոցներէն կառաբարձ նաւու տոմսակին փոխարժէքը պիտի գանձուի, իսկ անոնք որ քալելով կ'անցնին պիտի վճարեն 25 ղրուշ: Կամուրջին երկու ծայրերը պիտի գտնուին հեռատեսիլի գործիքներ, որոնց միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ հակակշռել գանձումի գործը:

Ծանօթ է թէ առկախ կամուրջները դիւրաւ կը վնասուին հովերէն: Այս պատճառով Վոսփորի կամուրջին մաքէթը փորձուած է Ուոշինկթընի «հովի թիւնէլ»ին մէջ եւ փորձը ցոյց տուած է թէ այս կամուրջը պիտի կարենայ դիմադրել ամէնէն սաստիկ հովերուն:

Իսկ Ղալաթիոյ նոր կամուրջին համար ալ պատրաստութիւններ կը տեսնուին:

ԶԱՆԱԶԱՆ.— ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

ԱՄԷՆԷՆ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻՆ

Ֆրանսական թերթ մը, մրցում մը կազմակերպած է իր ընթերցողներուն միջեւ, անոնց առաջարկելով որ սարսափ ազդող պատմութեան մը համար լաւագոյն նիւթը գտնեն: Ստացուած են բազմաթիւ նիւթեր՝ որոնց մէջէն առաջնութիւնը շահած է հետեւեալ նիւթին հեղինակը.— Ջրածին ռումբերով տեղի ունեցած պատերազմէն ազատած վերջին մարդը նըստած է իր սենեակին մէջ: Ցանկարծ՝ դուռը կը բացուի եւ կը յայտնուի տանտիրուհին, որ անմիջապէս կը պահանջէ սենեակին յետնեալ վարձքերը, սպառնալով այլապէս, զայն դուրս հանել տունէն:

Ամբակում նամակ մը կը ստանայ իր նշանածէն: Կարդալ չգիտնալով՝ կ'երթայ խնդրել գիւղին վարժապետէն, որ կարդայ բարձրաձայն, բայց խփելով ականջները, որպէսզի կարդացածը միայն Ամբակում իմանայ:

ձուկ, բաղ եւն.: Իբրեւ ըմպելի՝ վօտկա, Վրաստանի ճերմակ գինի, Հայաստանի ֆոնեաֆ: Բաժակաճառեր խօսուեցան այս առթիւ ալ :

× Նախորդ իրիկուն չահեկան հանդի – պում մը եղած է էլիզէի մէջ Խրուշչեւի – Մոլէի եւ տը Կոլի միջեւ: Երբ առաջինը ըսած է Մոլէի «միշտ նոյն դէչ բնաւո – րութիւնը ունի՞ք» եւ Մոլէ կը հաստա – տէ, տը Կոլ անմիջապէս կը միջամտէ «տեսաք, ինք իր բերնով ըսաւ եւ ինծի հանդէպ ալ չատ կարծիք կը փոխէ », բայց Մոլէ կը պատասխանէ անմիջա – պէս.— « Ես ինքզինքս միշտ հաւատարիմ կը մնամ , զօրավար »:

× Անգլիական մամուլը լայն տեղ կու տայ տը Կոլ – Խրուշչեւ հանդիպման: Ո– մանք գոհ, ոմանք դժգոհ, «Տէյլի Մէյլ» նոյնիսկ, Լորել եւ Հարտիի կը նմանցնէ երկու պետական պարագլուխները :

× Ֆրանսացի մը մերժած է առջի օր հանրակառք նստիլ որովհետեւ ... Թչնա– մի պետութեան մը դրօշակը կար վրան :

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅԵՐՈՎ ԿԸ ԶԲԱՂԻՆ...

Երէկ արձագանգ հանդիսացած էինք «Ֆրանս – Սուար»ի մէկ լուրին հայրենիք ներգաղթաց Հայերու վերադարձին մա – սին: «Լը Մոնտ»ի Մարտ 25ի թիւին մէջ, Թերթին մասնաւոր թղթակիցը՝ Ալէնդիլե– ման, Պոնէն, աւելի մանրամասնօրէն կը ծանրանայ այս հարցին վրայ . — Յոգ – ուածին խորագիրն է.— « Ըստ գերման ճամբորդի մը, Ֆրանսայէն ներգաղթած Հայերը կը յուսան որ Զօր. տը Կոլ իրենց ի նպաստ միջամտութիւն մը պիտի ընէ»: « Արեւմտեան մը , որ անհատական ճամ– բորդութիւն մը ըրած է Հայաստան , ա– ռիթներ ունեցած է խօսելու Ֆրանսայի հայ գաղութին անդամներուն հետ որոնք 1947ին, որոշած էին վերադառնալ իրենց նախնեաց երկիրը: Ծանօթ է որ երբ Փի– նօ, այն ատեն արտաքին նախարար, երե– ւանէն անցաւ, չատ մը կամաւոր ներ – գաղթողներ իրեն դիմեցին դժգոհութիւն յայտնելով այն միջոցներուն դէմ որոնք կը գործադրուէին իրենց հանդէպ : Կ'ու– զէին որ Ֆրանսական կառավարութիւնը միջամտէ խորհրդային կառավարութեան մօտ ձեռք ձգելու համար, իրենց մեկնու– մին ատեն խօսք ուրուած վերաբերումը եւ նաեւ արտօնութիւն ստանալու համար Ֆրանսա վերադառնալու: Ֆրանսական մամուլին սեփական թղթակիցները ակ– նատես եղած էին սրտաճմլիկ տեսարան – ներու եւ խօսած չատերու հետ : Պ. Փի– նօ, այն ատեն միջամտեց Երեւանի իշխա– նութեանց եւ Մոլոթովի մօտ (այն ատեն՝ արտաքին նախարար) Ֆրանսահօս հայ ընտանիքներու համար. բայց կիսկատար պատասխաններ ստացաւ: Երեւանի հան– դիպումին միակ արդիւնքը բացասական եղաւ: Բոլոր Հայերը որոնց նկարը հրա– տարակած էր չաբաթաթերթ մը, բացի մէկ հատէ, ոստիկանութեան կողմէ հե – տապնդուեցան եւ աշխատանքի կայաններ ղրկուեցան : Անոնց ազգականներէն 3000 հոգի յայտնած են խնդրանքներ հասցնել Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատունը, բայց այս վերջինը անկարող է ընդ առաջ երթալու իրենց դիմումին հակառակ ա – նոր որ, ըստ միջազգային օրէնքին 1947– ին ներգաղթողները , հարկ եղած ձեւա – կերպութիւնները չեն կատարած Ֆրան – սական հպատակութենէն հրաժարելու համար եւ միչտ Ֆրանսացի նկատուած են :

« Միչտ նոյն աղբիւրին համաձայն , Ֆրանսական ծագում ունեցող հայ գա – դութը. (ՄՄԲ.— Ընդգծումը մեր կող – մէ) մասնաւոր հսկողութեան ենթար – կուած է եւ կ'ապրի նախնական պայ – մաններու մէջ, խորհրդային քաղաքացի – ներու միջինէն չատ վար : Անոնց տեղա– փոխութիւնները սահմանուած են եւ խոր– հրդային ընկերութեան հետ իրենց ան – հաղորդութիւնը մեծ յուսալքում մը ա – ռաջ բերած է իրենց մօտ եւ կը թարգմանուին ծայրայեղ արտայայտու – թիւններով, փախուստի յուսահատ փոր– ձերով : Կարելի է երեւակայել, թէ այս մթնոլորտին մէջ, ինչ արձագանգ գտած է Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութիւնը : Անկէ կը յուսան իրենց կեանքին բարելա– ւումը, տեսակ մը «ինքնորոշում» որպէս զի դուրս ելլեն աքսորէ մը որուն դատա– պարտուած են իրենց չափազանց վստա – հութեան պատճառաւ : Ամէնքը տը Կոլի վրայ կը հաշուեն, որ Խրուշչեւի հետ խօսի այս մասին եւ գնդէ անոր մօտ որ– պէսզի մարդկային եւ ազնիւ լուծում մը գտնէ »:

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ժան եւ Քոլէթ Այանեան վեց ամսուան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Գրիգոր Այանեանի :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին, ընկերուհի Տիկին Ազնիւ Գազազեանի բնակարանը, 6 Բիւ Սէն Սիլվեսթր, Փարիզ (6), Բ. յարկ, մէթրօ Օտէօն : Օրակարգ.— Շրջաբերականներ – րու ընթերցում, պարահանդէսի հաշուե– քննիչին զեկուցումը, նաեւ կարեւոր ըն– թացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլալ :

ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, Խը – րիմեան վարժարանի վերանորոգման առ– թիւ, կազմակերպած է թէյասեղան մը , ի յարգանս դպրոցին անձնուիրաբար աշ– խատողներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր օ – ժանդակող հայրենակիցներուն :

Այս կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սը– րահին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հրանդ Գալֆայեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա– տարուի իր տատարախտ կնոջ՝

ԹԵՐԵԶ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ալթունեան), մահուան քառա – սունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն :

29 Մարտ, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20·30ին: ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷի մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցել ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դի – տանէն :

Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԷՐ

★

Այրի Տիկին Արմենուհի եւ Պ. Լ. Քէն– տիրեան Ոսկիան Քէնտիրեանի մահ – ուան քառասունքի առթիւ«Յառաջ»ի տա– րածման համար կը նուիրեն տասնական Ն. Ֆ.:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդի Շաւիղի խումբին կողմէ :

Կիրակի , 27 Մարտ, ժամը 16էն 24 Շաւիղի դպրոցի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պու– ֆէ :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկաս– եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

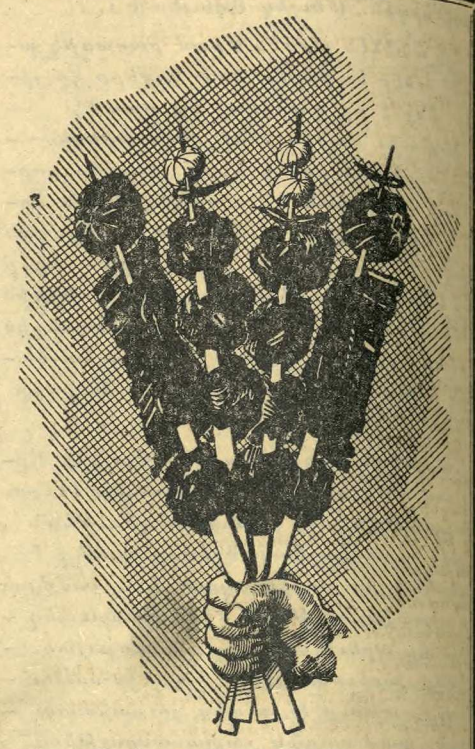

Établissements G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻԻՆ

10, Rue du Caire, PARIS 2· **Tél. : CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

★

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾԱԴԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱԴԱՆԱԿ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE ՄԱՅ ՍԻԻՍ MAILLE SUISSE

ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ÉCOSSE

ԲԱՄՊԱԿԷ ՀԻՒՍՈՒԱԾՔՆԵՐ·

ՊՈՒՔԼԷԹ BOUCLETTE ՊԱՆԼՈՆ BANLON

●

ՋԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ ԹՐԻԿՈՅԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

★

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵԻ ՋՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2·28, 2·40, ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1·26, 1·40

ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐ

ԵՒ՝

ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԳԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 27 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8759 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4560

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

Մենք ալ հրատարակեցինք Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան «Կազմական Կանոնագրութիւն»ը «Համալսարանական կրթաթոշակներ»ու մասին: (Յառաջ, Մարտ 3):

Գովելի է ձեռնարկը եւ շնորհաւորութեան արժանի:

Ունինք բազմաթիւ ուսումնատենչ երիտասարդներ եւ աղջիկներ — մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ — որոնց նիւթական պայմանները թոյլ չեն տար հետեւելու բարձրագոյն կրթութեան: Նոյնիսկ իրենց ապրած երկիրներու համալսարաններուն մէջ:

Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը չի ճշդեր թէ տարեկան քանի՞ ուսանող — ուսանողուհի պիտի կրնան օգտուիլ իր յատկացնելիք կրթաթոշակներէն: Կը յուսանք թէ թիւը սահմանափակուած չէ եւ ներկայացող այս պատեհ առիթէն պիտի կրնան օգտուիլ բոլոր անոնք, որ կը լրացնեն պահանջուած պայմանները:

Պայմաններէն առաջինն է ունենալ հայկական ծագում: Թեկնածուին հպատակութիւնը նկատի պիտի չառնուի:

Այս պայմանը կարեւոր է: Սփիւռքի Հայերը հարիւրին ութսուն համեմատութեամբ — թերեւս աւելի — դարձած են քաղաքացի իրենց բնակած երկիրներուն: Մեծ թիւ մը չեն կազմեր այլեւս անոնք, որ տակաւին «հայ գաղթական»ի ինքնութեան թուղթ ունին իրենց գրպանը: (Ֆրանսան է որ ամէնէն շատ «հայ գաղթական» ունի):

Օտար հպատակութիւն ստացած Հայերը իրենց բնակավայրի քաղաքացիներուն հաւասար իրաւունքներ կը վայելեն եւ մեր մամուլը յաճախ արձագանգ կը դառնայ յաջողութեանցը հայկական ծագումով ուսանողներու եւ ուսանողուհիներու, որոնք պետական կրթաթոշակ կը ստանան՝ այս կամ այն համալսարանին մէջ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար:

Ուստի կը կարծենք թէ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը իր «Կազմական Կանոնագրութեան» մէջ յօդուած մը պէտք է աւելցնէր՝ Նախապատուութիւն տալու համար անոնց, որոնք դեռ «հայ գաղթական» են, հետեւաբար եւ չունին պաշտպան պետութիւն մը, որ ձրի կրթաթոշակ տրամադրէ իրենց:

Կը յուսանք որ Հիմնարկութեան «Ընտրող Յանձնաժողով»ը բարեացակամ նըկատողութեան կ'առնէ այս պարագան:

Կրթաթոշակները կը յատկացուին իբր փոխատուութիւն, որ «հատուցանելի է՝ ըլլա՛յ դրամով, ուսման լրումին յաջորդող հինգ տարիներուն ընթացքին, ըլլա՛յ հայկական կամ բարեսիրական հաստատութիւններու մատուցուած ծառայութիւններով»:

Ուսման բոլոր ճիւղերը ընդունելի են, բայց նախապատուութիւն պիտի տրուի այն թեկնածուներուն որոնք կը փափաքին պատրաստուիլ մանկավարժական ասպարէզին եւ յանձնառու կ'ըլլան պաշտօնավարելու հայկական դպրոցական հաստատութիւններու մէջ (յօդուած 2):

Թեկնածուն իրեն կատարուած փոխատուութիւնը հատուցած պիտի համարուի, եթէ Հայկ. վարժարանի մը մէջ պաշտօնավարէ այնքան տարի որքան տեւած է իր ուսանողութեան շրջանը: Անկէ վերջ ազատ պիտի ըլլայ իր ուզած գործն ընելու:

Ուսուցիչ պատրաստելու, կրթական մշակները քաջալերելու որոշ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը: Սակայն պաշտօնավարութեան շրջանին այս ձեւով սահմանափակումը վտանգաւոր է եւ լիովին չի կրնար ծառայել առաջադրուած նպատակին:

Եթէ թեկնածուն երեք տարի մանկավարժութիւն ուսած է բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ, երեք տարի հայկ. դպրոցի մը մէջ դասաւանդելէ վերջ իրաւունք պիտի ունենայ հրաժեշտ տալու ուսուցչական ասպարէզին: Եւ պարտքը հատուցած պիտի ըլլայ:

Այսպիսի պայմաններով չէ որ պիտի կրնանք հայ ուսուցիչներ պատրաստել եւ ապահովել մեր վարժարաններու ապագան:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը իսկապէս նախապատուութիւն պէտք է տայ այն թեկնածուներուն, որոնք յանձնառու կ'ըլլան — պատուոյ վրայ — ամբողջովին նուիրուելու կրթական ասպարէզին:

Այդ պարագային իսկապէս օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլայ հայ ազգին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳԱՒԱՌ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ի՞ՆՉ ԱՐԴԻՒՆՔ ՊԻՏԻ ՏԱՅ ԽՐՈՒՇՉԵՒ-ՏԸ ԿՈԼ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկու պետական դէմքեր, երկուքն ալ իրենց իւրայատուկ նկարագիրներովը, առաջին անգամն ըլլալով, Հինգշաբթի, դէմ դիմաց նստան Էլիզէի մէջ ու խօսեցան Ֆրանսան եւ Խորհրդային Միութիւնը շահագրգռող միջազգային կարգ մը հարցերու շուրջ:

Անտարակոյս, միջազգային քաղաքական դէտերը ուշի ուշով հետեւեցան ու դեռ ժամանակ մը եւս պիտի հետեւին՝ Խրուշչեւի Ֆրանսա այցին ու այս առթիւ այս վերջինին խօսակցութիւններուն՝ հանրապետութեան նախագահին հետ:

Առաջին իսկ առթիւ յայտնի եղաւ որ Խորհրդային վարչապետին համար Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ գործակցութիւնը, զինուորական թէ տնտեսական, «անբաղձալի երեւոյթ» մըն է: Արդարեւ՝ Էլիզէի իր գլուխ գլխի տեսակցութեան ընթացքին Խրուշչեւ բազմաթիւ անգամներ կրկնած է թէ ինչ մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ «զինուորապաշտ Արեւմտեան Գերմանիան»: Խորհրդային վարչապետը քաջ ծանօթ է Ֆրանսայի դարաւոր զգացումներուն եւ տրամադրութիւններուն Գերմանիոյ հանդէպ: Մասնաւորապէս այս վերջին պատերազմին՝ Ֆրանսա իր մորթին վրայ զգաց «զինուորապաշտ» եւ «ցեղապաշտ» Գերմանիոյ վտանգը: Ժողովրդական հանդիպումներու ընթացքին, ինչպէս նաեւ ամէն առիթով՝ Խրուշչեւ կը կրկնէ, կը յիշեցնէ վերջին մեծ պատերազմը եւ այս ձեւով Ֆրանսացի քաղաքացիին մէջ պիտի թարմացնէ դառն յիշատակներ: Ասկէ՝ պիտի օգտուի միայն եւ բացառաբար ինքը՝ այսինքն Խորհրդային Միութիւնը:

Օռլիի օդակայանին մէջ, թէ Հոթէլ տը Վիլի (քաղաքապետարան) ընդունելութեան ընթացքին ի գործ դրաւ այս «հոգերանական քաղաքականութիւնը»: Յայտուն օրինակ մըն է Խրուշչեւի այն յայտարարութիւնը, թէ «Փարիզը գրաւող գերման երեք զօրաբաժինները բնաջնջեցինք Ստալինկրատի առջեւ»:

Խորհրդային վարչապետը, սակայն, նկատի պէտք է առնէ որ արեւմուտքի համար այսօրուան Գերմանիան Հիթլերական չէ եւ շատ բան կայ փոխուած Գերմանիոյ ներքին կարգ ու սարքին եւ մտայնութեան մէջ: Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ շահերը հասարակաց են:

Ամէն պարագայի մէջ երկու տեսակցութիւնները ոչ մէկ արդիւնք տուին:

Տը Կոլ վճռական մնաց եւ Խրուշչեւ գոհ չէ: Կը կարծուի թէ Ռամպույէի յառաջիկայ խօսակցութիւնները աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան: Ուրբաթ օր տը Կոլ եւ Խրուշչեւ ոչ Գերմանիոյ, ոչ Պերլինի մասին խօսեցան այլ՝ հիւլէական պայթումներու եւ ապազինման: Կ'ըսուի թէ այս տեսակցութիւնը «սիրալիր» եղած է:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ. «ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ ՖՐԱՆՍԱՆ ԲԱԺՆԵԼ ԻՐ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԷՆ»

Ուրբաթ, Խորհրդային վարչապետը, կարգ մը շահեկան յայտարարութիւններ ըրաւ, դիւանագիտական մամուլի ճաշին ընթացքին, Փավիյօն Տօֆին:

Այցելութեան նպատակը.— «Չենք ուզեր Ֆրանսան իր դաշնակիցներէն բաժնել, նման միտումով մը հոս չեկանք: Առած մը ունինք որ կ'ըսէ. «աւելի լաւ է հարիւր բարեկամ ունենալ, քան հարիւր ռուբլի»: Յառաջիկայ վերին ժողովին համար կարեւոր է որ հասարակաց լեզու մը գտնենք: Այն տեսութիւնը թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար զինարշաւը անխուսափելի է, ի վերջոյ մեզի կը տանի դէպի՝ պատերազմ»:

Ալժերիա.— Մեր տեսակէտը յստակ է, սակայն հոս չենք եկած այդ մասին խօսելու, այսուհանդերձ եթէ տը Կոլ փափաքի՝ կը խօսինք: Տը Կոլի Սեպտեմբեր 16ի յայտարարութիւնը ինքնորոշման շուրջ. մեր կարծիքով լաւագոյն լուծումն է: Ինչ կը վերաբերի գաղթատիրական քաղաքականութեան՝ դէմ ենք ու համոզուած որ այդ երեւոյթը պիտի չքանայ»:

Հիւլէական ակումբ.— «Չենք գիտեր թէ ի՞նչ ըսել է այդ ակումբը: Այսուհանդերձ պատրաստ ենք քննելու կորիզային զէնքերու հարցը՝ Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ»:

Թերան երկիրներու օգնութիւն.— «Պատրաստ ենք գործակցելու ՄԱԿի երկիրներու հետ: Եթէ զինաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը գոյանայ, կարեւոր գումարներ կարելի պիտի ըլլայ տրամադրել»:

Գրաքննութեան շուրջ.— «Հաւանաբար այս հարցին շուրջ տարբեր ըմբռնումներ ունինք: Կ'ըսէք թէ ձեր երկրին մէջ գրաքննութիւն չկայ: Հարցուցէք Ֆրանս - Փրէս կամ Հըրսթ մամուլի գործակալութեանց թղթակիցներուն, արդեօք կրնա՞ն իրենց տէրերուն անհաճոյ յօդուածներ գրել: Մոսկուայի մէջ գրաքննութիւն չկայ: Մեր թղթակիցները ազատ են ամէն բան գրելու, բացի սուտ բաներէ:

Գերմանիա եւ Պերլին.— «Խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել եւ վերջակէտ մը դնել վերջին պատերազմի հետքերուն: Եթէ մեր ճիգերը ապարդիւն անցնին, ստիպուած՝ առանձին դաշնագիր մը պիտի կնքենք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, այս պարագային՝ Գերմանիոյ շուրջ եղած նախկին բոլորհամաձայնութիւնները չեղեալ պիտի նկատուին: Օրուան անըսպասելի հարցումը ըրած է Եւրոպա թիւ 1ի թղթակից Ժորժ Լըրուա (Թօփաքեան): «Եթէ լրագրող ըլլայիք ի՞նչ հարցում պիտի ընէիք Խրուշչեւին».— «Ահա հարցում մը որուն մասին երբեք չեմ մըտածած — ըսած է Խրուշչեւ ու ապա աւելցուցած է — պիտի հարցնէի.— «Ինչո՞ւ այդքան քիչ տեղ կուտաք ձեր գաղափարներու քարոզչութեանց — եւ Խրուշչեւի պատասխանը պիտի ըլլար — որովհետեւ համոզուած եմ որ մեր գաղափարականը յաղթական դուրս պիտի գայ»:

ԱՅՑ՝ ԼԵՆԻՆԻ ՏՈՒՆԸ

Ուրբաթ օր Խրուշչեւ կ'այցելէ ՐիւՄարի - Ռոզի Լենինի բնակած տունը: Զին-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց պոյքոթի ենթարկել Ֆրանսական ապրանքները եւ ոչ մէկ ներածում ընել:

ՄԱՔՄԻԼԸՆ անակնկալ կերպով Ուոշինկթըն մեկնեցաւ: Լոնտոնի դէտերուն կարծիքով Նախագահ Այզընհաուըրի հետ պիտի քննէ զինաթափութեան շուրջ, խորհրդային նոր առաջարկները:

ԹԱՄՊՐՈՆԻ որուն պաշտօն յանձնուած էր կազմել Իտալիոյ նոր դահլիճը, յաջողած է գործակիցներ հաւաքել ու հանրապետութեան նախագահին ներկայացուցած է իր կազմած ցանկը:

Արտաքին նախարարութիւնը կը յանձնէ նախկին վարչապետ՝ Սէնեի: Մնացեալ բոլոր անդամներն ալ իր կուսակցութեան կը պատկանին՝ այսինքն Տէմօ-Քրիսթիանի:

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ, Գերմանիոյ վարչապետը՝ Թոքիօ հասած է: Պիտի տեսակցի Հիրօհիթօ կայսեր հետ:

ՓԱՆՔՈՎԻ կառավարութիւնը (Արեւելեան Գերմանիա) նամակով մը Արեւմտեան Գերմանիոյ կ'առաջարկէ որ յառաջիկայ վերին ժողովին «երկու» պատգամաւորութիւններ երթան Փարիզ ու իւրաքանչիւրը ներկայացնէ իր կառավարութեան տեսակէտները:

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը Ուոշինկթընի մէջ յայտարարած է թէ պատերազմի ընթացքին բուն թշնամին՝ Խորհրդ. Միութիւնն էր: Քասթիէլլա աւելցուցած է՝ եթէ Սպանիա չէզոք մնացած չըլլար մահացու հարուած մը տուած կ'ըլլար Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ընդհ. քարտուղարին յայտարարութիւնները մեծ դժգոհութիւն պատճառած են Լիբանանի: Գրքոյկի մը մէջ նախատեսած է թէ արաբական դաշնակցային միութիւնը երեք միլիոն 238·614 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն պիտի ունենայ եւ 74 միլիոն 866·453 բնակիչ: Լիբանանի նախարարներէն՝ Թաքլա եւ Ճեմայիլ իրենց զարմանքը յայտնած են այս առթիւ շեշտելով թէ Պ. Հասունա (Լիկային քարտուղարը) արաբ պետութեանց կարծիքը առա՞ծ է նման յայտարարութիւններ գրելէ առաջ:

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առաջարկած է Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան որ 350 միլիոն րուբլիի վարկ մը բանայ Եփրատի վրայ ամբարտակի մը շինութեան համար:

ԼԸ ՄՈՆՏԻ Մարտ 25ի թիւը գրաւուեցաւ Ալժէի մէջ: Թերթը տեղեկագիր մը հրատարակած էր, Յունուար 24ի դէպքերուն մասին:

ԺԱՔՈՒ, այն փաստաբանը որ եօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր Ժընեւի ատեանին կողմէ փորձած է ինքզինքը կախել: Կը յուսան փրկել:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՃԱՌԻ անդամ ընտրուեցաւ Հանրի տը Մոնթերլան: Շնորհիւ 15րդ յօդուածին այս վերջինը ոչ մէկ այցելութիւն տուաւ նախօրօք, ոչ ալ պաշտօնապէս թեկնածու ներկայացաւ: Գրաւեց Սիքֆրիտի աթոռը:

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԸՆԿԵՐ ՄԽՕ

Ազդակի Մարտ 24ի թիւէն ցաւով կ'իմանանք ընկեր Գրիգոր Մխիթարեանի (Մխօ) յանկարծական մահը որ տեղի ունեցած է, Մարտ 23ին, Թեհրան:

Մեր ողբացեալ ընկերը կուսակցական կարեւոր պաշտօններ վարած է Արեւելքի մէջ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Դ.

Ե.

ՀԱՅԵՐԸ ԱԴՐԲԷՋԱՆՈՒՄ

Ադրբէջանի խորհրդային հանրապետութիւնը բաղկացած է բուն Ադրբէջանից, Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետութիւնից եւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզից: Այս վերջինիս բնակչութեան ճնշող մեծամասնութիւնը կազմում են Հայերը, որով Ադրբէջանի Հայերի մի մասի համար ստեղծուած է ինքնավար մարզ, մինչդեռ Վրաստանի Հայերը մինչեւ անգամ այն հոդամասում, ուր կազմում են մեծամասնութիւն, (Ախալքալաք), միացուել են Վրաստանին իբրեւ սոսկական հպատակներ:

Ադրբէջանի բնակչութեան ընդհանուր թիւն է 3·698·000, ըստ 1960 թ. փետր– ուար 4ի թերթերում տպուած վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան: Նոյն վարչութեան 1959ի Մայիս 12ի հաղորդագրութեան մէջ Ադրբէջանի բնակչութեան թիւը ցոյց է տրուած 3700–000:

Այդ ընդհանուր թիւից Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետութեան բնակչութեան թիւն է 142·000, իսկ Լեռնային Ղարաբաղինը 131·000:

Ադրբէջանցիների թիւը Ադրբէջանում (Նախիջեւանը եւ Լեռնային Ղարաբաղը ներառեալ) 2·481·000 է որ անում է ընդհանուր ազգաբնակութեան 67·1 առ հարիւրը:

Ադրբէջանի Ազգային փոքրամասնութիւններից առաջին տեղը գրաւում են Ռուսները, որոնց թիւն է 515·000 կամ ընդհ. բնակչութեան 13·9 առ հարիւրը, ապա գալիս են Հայերը, որոնց թիւն է 442·000 կամ ընդհանուր բնակչութեան 12 առ հարիւրը: Միւս փոքրամասնութիւնից ներից հաղորդագրութեան մէջ յիշուած են միայն Լեզգիները, թիւով 98·000, կամ բնակչութեան 2·7 առ հարիւրը:

Ինչպէ՞ս են տեղաբաշխուած Հայերը Ադրբէջանում: Կենտրոնական վիճակագրական վարչութիւնը, դժբախտաբար, չէ հրատարակել այդ մասին իր տրամադրութեան տակ եղած տուեալները, որով է վիճակի չենք ստոյգ թիւերով նշել թէ Ադրբէջանի ո՞ր քաղաքում կամ շրջանում ի՞նչ թիւ են կազմում Հայերը: Պէտք է ենթադրել որ Հայերը այժմ էլ աւելի կամ պակաս համամասնութեամբ բնակուում են Ադրբէջանի այն մասերում, ուրտեղ բնակուում էին 1917ից առաջ: Այդ թուականից յետոյ ծանօթ դէպքերի հետեւանքով որոշ փոփոխութիւններ սակայն տեղի են ունեցել Հայերի տեղաբաշխման մէջ Ադրբէջանում: Այսպէս, օրինակ, Նուխի քաղաքի եւ շրջակայ գիւղերի Հայերը կոտորուել են եւ կոտորածից փրկուածները տեղափոխուել են Հայաստան: Կոտորուել է Նախիջեւանի նախկին զաւառի Հայերի մեծ մասը: Պէտք է ենթադրել, որ զգալիօրէն նուազել է Հայերի թիւը նաեւ Բաքու եւ Գանձակ քաղաքներում:

Հայերի թիւըԱդրբէջանում զրեթէ նոյնքանէ որքանվրաստանում, բայց Հայերի մասնակցութեան չափը այդ հանրապետութեան քաղաքան – կուսակցական եւ մանաւանդ տնտեսական կեանքում շատ աւելի է, քան Վրաստանում: Նախ Ադրբէջանում, ինչպէս ասացինք, գոյութիւն ունի Հայկական մի փոքրիկ օջախ՝ լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը, որի մասին քիչ յետոյ: Բայց լեռնային Ղարաբաղից բացի, Հայերը ներկայացուած են նաեւ Ադրբէջանի կառավարական եւ կուսակցական ղեկավար մարմիններում, ինչպէս նաեւ որոշ շրջանների վարչութիւնների մէջ:

Վերջերս տեղի ունեցած կուսակցական համագումարի ղեկավար բոլոր մարմինների մէջ ներկայացուած են Հայ կոմունիստները: Այսպէս օրինակ, հինգ հոգի ընտրուել են կուսակց. համագումարի նախագահութեան մէջ (Վրաստանում ոչ մէկ Հայ), մէկ հոգի ընտրուել է ան– դամ համագումարի քարտուղարութեան, մէկ հոգի՝ խմբագրական յանձնաժողովի մէջ եւ մէկ հոգի մանդատային յանձնա– ժողովի անդամ:

Ադրբէջանի վերջին կուս. համագու– մարի կողմից ընտրուած կենտրոնական կոմիտէի մէջ կան ութ Հայեր, կոմիտէի անդամութեան թեկնածուներից 7 հոգի Հայեր են, իսկ վերստուգիչ յանձնաժո– ղովի մէջ հայ անդամների թիւն է երեք: Վրաստանում առաջ ոչ մէկ Հայ չէր ընտրուում կենտր. կոմիտէի մէջ: Ստալինի մահից յետոյ, երբ Հայերի դէմ յարուցած հալածանքները մի քիչ մեղմացան, այս տարուան համագումարի կողմից ընտրուած կենտրոնական կոմիտէի մէջ առնուել են երեք Հայեր, կենտկոմի անդամութեան թեկնածուներից Հայեր են երկու հոգի եւ վերստուգիչ յանձնա– ժողովում ընտրած են նոյնպէս 2 հոգի:

Ամենագլխաւորը սակայն այն է, որ Ադրբէջանի ամենաբարձր ղեկավար մարմնի մէջ՝ կենտրոնական կոմիտէի բիւրոյում, ինչպէս եւ առաջ նաեւ այս տարի իրրեւ լիազօր անդամ ընտրուած է մի Հայ՝ Փ. Առուշանով, իսկ Վրաստա– նում 1953ից յետոյ ոչ մէկ Հայ է ընտրուում այդ բարձր մարմնի մէջ:

Ինչպէս Վրաստանի նոյնպէս եւ Ադրբէջանի մայրաքաղաքի բնակչութեան ըզգալի մի մասը Հայեր են: Թիֆլիսում Հայերի թիւը անհամեմատ շատ աւելի է, քան Բաքում: Հակառակ դրան Թիֆլիս քաղաքի, ղեկավար մարմնի՝ քաղաքային կուս. կոմիտէի մէջ ոչ մէկ Հայ ընտրուած է, մինչդեռ Բաքուի քաղկոմի երեք անդամներից մէկը Հայ է (Քարամեան): Թիֆլիսի Թաղամասային կուս. կոմիտէներից միայն մէկի (Հալաբարի) քարտուղարը Հայ է, իսկ Բաքուի մէջ Հայ քարտուղարներ ընտրուած են մէկ քանի Թաղամասային կոմիտէների մէջ:

Քանի որ Թուական տուեալները չկան հրատարակուած Հայերի տեղաբաշխման մասին Ադրբէջանում, սխալ չէր լինի ե. Թէ Հայերի մասնակցութիւնը կուսակցական եւ կառավարական մարմինների մէջ ընդունէինք իրրեւ ուղեցոյց որոշելու համար այն հարցը Թէ, լեռնային Ղարաբաղը չհաշուած, Ադրբէջանի ո՞ր մասում Հայեր են բնակուում եթէ ոչ մեծամասնութեամբ, դէթ զգալի թիւով:

Առաջին տեղը, այդ տեսակէտից, բռնում է անշուշտ, Բաքուն, որտեղ, ինչպէս տեսանք, Հայերը կուս. ղեկավար մարմինների մէջ ներկայացուած են հարկ եղած չափով: Բաքուից յետոյ գալիս է Գանձակը (Կիրովաբադը): 1930ին այդ քաղաքի բնակչութեան Թիւը եղել է 99·000, այժմ, ըստ Յունուարեան մարդահամարի տուեալների, այդ Թիւը բարձրացել է 116·000ի: Հայերի Թիւը Գանձակում, 1917ից յետոյ զգալի չափով պակսել է, բայց այդ քաղաքում նոյնպէս մնացել են որոշ քանակութեամբ հայ բնակիչներ: Այդ պարագան հաշուի առնելով, Գանձակի քաղաքային կուսակց. կազմակերպութեան վերջին կոնֆերանսը իրրեւ քաղաքային կոմիտէի երրորդ անդամ ընտրել է Ղուլեան անունով մի հայ կոմունիստ: Պէտք է ենթադրել որ բաւականաչափ Հայեր կան նաեւ Խանլարի շրջանում, որտեղ շրջանային կոմիտէի առաջին քարտուղարը Հայ է (Ն. Դաւթեան): Հայ է նաեւ Ն.Տ.կայանի գլխաւոր ճարտարապետը, ինչպէս եւ Հայերից են կոլտնտեսութիւններից մէկ քանիսի նախագահները: Այն պարագան, որ Դաշքեսանի շրջանային կոնֆկրանսը Շրջ. կոմիտէի երկրորդ քարտուղար է ընտրել մի Հայի (Ս. Դաղեան), հիմք է տալիս ենթադրելու որ այդտեղ նաեւ բաւականաչափ հայ բնակչութիւն է մնացել: Ամենայն հաւանականութեամբ բաւական հոծ բազմութեամբ Հայեր մնացել են նաեւ Ղարաբաղի այն մասում, որ ընկած է լեռնային Ղարաբաղի մարզի եւ Գանձակի միջեւ եւ որ մաս պիտի կազմէր այն Հայաստանին, որի սահմանները ճշդորոշուած են Հայաստանի պատուիրակութեան քարտէզում:

Գանք այժմ լեռնային Ղարաբաղին: Նորից վերարծարծել այն հարցը, որ հայկական ճնշող մեծամասնութիւն ունեցող այդ հողամասը արդար կը լինէր միացնել Հայաստանին եւ ոչ Թէ իրրեւ ինքնավար մարզ Թողնել Ադրբէջանի գերիշխանութեան տակ, աւելորդ ենք համարում: Անիրաւութիւնը կատարուած է եւ այժմ ի նկատի պիտի ունենանք փաստական վիճակը:

Ըստ Խորհրդային Միութեան վերջին մարդահամարի լեռնային Ղարաբաղի ընդհանուր բնակչութեան Թիւը առ 15 Յունուար, եղած է 131·000: Քաղաքային բնակչութիւնը հաշւում է 27·000, իսկ գիւղականը՝ 104·000: Լեռնային Ղարաբաղի մայրաքաղաքն է Ստեփանակերտը (նախկին Հաֆիբէկնդ գիւղը), որ 1939ին ունեցել է 10·000 բնակիչ, իսկ 1959ին այդ Թիւը հասել է 20·000ի: Մնացած 7 հազարը պէտք է ենթադրել որ Շուշի քաղաքի բնակիչների Թիւն է, որովհետեւ ուրիշ քաղաք լեռնային Ղարաբաղում չկայ:

Մարզի բնակչութեան ազգային կազմի մասին տեղեկութիւն չկայ վիճակագրական վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ: Ցայտնի է, սակայն, որ լեռնային Ղարաբաղի բնակչութեան ճնշող մեծամասնութիւնը Հայեր են եւ միայն մի փոքր Թիւը կազմում են Ադրբէջանցիները: Հայերի ձեռքին են գտնուում մարզի սովետական եւ կուսակցական մարմինները: Ադրբէջանցիների մասնակցութիւնը մարզի վարչութեան մէջ չատ աննշան է: Լեռնային Ղարաբաղի մարզային գործադիր կոմիտէի նախագահը Հայ է (Շահրիմանեան): Մարզային կուս. կոնֆերանսի կողմից ընտրուած առաջին եւ երկրորդ քարտուղարները (Ն. Շահնազարով եւ Ս. Աբրահամեան) նոյնպէս Հայեր են, իսկ երրորդ քարտուղարը՝ (Բ. Իբրահիմով) Ադրբէջանցի է: Կոմսոմոլի մարզային կոմիտէի վերջերս ընտրուած երեք քարտուղարներից երկուսը Հայեր են, իսկ մէկը Ադրբէջանցի, Լեռնային Ղարաբաղը բաժանուած է հինգ շրջանների, որոնց – ցից միայն մէկի Մարտակերտի շրջկոմի երեք քարտուղարներից մէկը Ադրբէջանցի է: Միւս բոլոր շրջանների կուս. կոմիտէների քարտուղարները Հայեր են:

Լեռնային Ղարաբաղում հրատարակուում է Սովետական Ղարաբաղ անունով Թերթ, որ արտասահմանում չի ստացուում: Ուրիշ ի՞նչ հրատարակութիւններ կան հայկական այդ օջախում, չգիտենք: Մարզի մայրաքաղաքում Ստեփանակերտում գործում է պետական հայկական դրամայի Թատրոն, որի ընթացիկ տարուայ խաղացանկում կան Ա. Քաջէորեանի «Վարդանը»ը (ըստ Դէմիրճեանի վէպի), Գ. Տէր Գրիգորեանի «Գարնան անձրեւը», Վահարզատէի «Խեղճ»ը, Վ. Մանուէլեանի «Այդիների երգը», Լեր– մոնտովի «Դիմակահանդէս» եւ այլ Թատերակներ: Ստեփանակերտի Թատրոնում հանդէս կը գան Վ. Փափազեանը եւ Հր. Ներսիսեանը: Ընթացիկ Թատերաշրջանում Թատրոնը ներկայացումներ տուել է Բաքուում, Սումգայիթում, Կիրովաբադում, Դաշկեսանում: Թատրոնի գլխաւոր բեմադրիչն է (ռեժիսէօր) ռեսպուբլիկայի վաստակաւոր արտիստ Ի. Յովհաննիսեանը, արտաքին ձեւաւորում կատարողը՝ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Մ. Սաղեանը:

Իրրեւ եզրակացութիւն պիտի ասենք, որ լեռնային Ղարաբաղի Հայերը զոնը – ւում են նոյն վիճակի մէջ ինչ որ Խորհր. Հայաստանի Հայերը: Զուլման վտանգ նրանց չի սպառնում:

Տարբեր է, սակայն, պարագան Ադրբէջանի մայրաքաղաքում ապրող Հայերի: Ճիշդ է Ադրբէջանցիների հետ ձուլուելու վտանգից զերծ են Բաքուի եւ առհասարակ Ադրբէջանի միւս շրջաններում ցրուած Հայերը, բայց մասնաւորապէս Բաքուի Հայերը ենթակայ են այդ կարգի վտանգի, որ գալիս է ուրիշ կողմից: Բաքուի Հայերը եւ մանաւանդ այսպէս կոչուած բարձր դասակարգին պատկանողները հակամէտ են ենթարկուելու ռուսական մշակոյթի ազդեցութեան, իրացնելու ռուս լեզուն եւ վերջին հաշուով ձուլուելու Ռուսների հետ: Ճիշդ է Բաքուի մէջ կան նաեւ Հայկական դպրոցներ, բայց մայրաքաղաքի հայ բարձր եւ նոյնիսկ միջին դասակարգի Հայերը զբաղասում են իրենց զաւակները ուղարկել Բաքուում գործող ռուսական դպրոցները, որտեղի ընթացաւարտների գործածական լեզուն դառնում է ռուսերէնը: Դիմագրաւել այդ վտանգին Բաքուի հայ դրողները եւ մշակութային գործիչները ի վիճակի չեն, տրուած լինելով որ նը – րանք որակական եւ քանակական տեսակէտով ցած մակարդակի վրայ են գտնուում: Ոչ հայերէն լեզուով հրատարակուող «Կոմունիստ» օրաթերթը, որ ի դէպ իր որակով չատ աւելի բարձր է, քան Վրաստանի եռօրեայ «Սովետական Վրաստանը», ոչ Ադրբէջանի գրողների միութեան հայկական սեկցիան, որի ազատ գործունէութեան դէմ կառավարական ոչ մէկ արգելք գոյութիւն ունի, չեն կարող դիմագրաւել ռուսացման այն վտանգը, որ սպառնում է Բաքուի Հայերի որոշ մասին:

Ա. ՄՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Ազբքանդրիոյ մէջ էր որ հանդիպած էի մեր մեծ եւ սքանչելի կաթողիկոսին. 1950ի գարնան էր, եւ ան ելեւոպա կ'երթար՝ Անթիլիասի իր վանքին համար ատեաներ ունենալու: Այդ միջոցին ան դեռ ունէր իր ամբողջ մտաւորական եւ դեղարուեստական համայքը:

Երբ այդ օրէն քիչ մը աւելի քան մէկ տարի վերջ Լիբանան եկայ, անիկա արդէն հիւանդ պառկած էր: Իր հիւանդութիւնը տեւեց երկար՝ անոր կեանքին ամէն մէկ օրը դարձնելով հոգեվարքի տառապանք մը: Լիբանանի մէկ ծայրէն միւսը տարածուած էր անոր հիւանդութեան լուրը, եւ ժողովուրդը կը տառապէր իր հետը:

1951ի ամառը, ան անցուցած էր իր դիւղը՝ Ըռնէթ Շաւանի մէկ վիլլային մէջ: 1952ի ամառը նաեւ, երբ ես ալ կը գտնուէի նոյն գիւղը, վարձեցին իրեն համար, զեղեցիկ, հանդարտ տուն մը, գիւղին եկեղեցիին կողքին: Բայց այդ օրէն երկու չաբաթ ետքը, Անթիլիասի վանքին իր սենեակին մէջ մահացած էր: Քովը ունենալով իր հաւատարիմ հիւանդապահուհին, որուն ըսած էր իր վերջին խօսքը՝ «Ազիզ ...» նոյն իրիկունը գիւղին մէկ խոնարհ տղայէն լսեցի կաթողիկոսին մահը: Վայրկենաբար, կարծես կարմիր եւ սեւ ամպերու թանձրութիւն մը պատեց աչքերս: Թախիծը գրկեց հոգիս: Աչիկա տեւեց երկու չաբաթ, պիչեր եւ ցերեկ:

Կաթողիկոսը անթաղ մնաց երկու չաբաթ: Կը սպասէին Հայաստանէն գալիք պատուիրակներուն: Ան պառկած կը մնար իր մեծդի դազաղին մէջ, եկեղեցիին մէջտեղը: Նոյն իսկ օր մըն ալ առին տարին, ուսամբարձ, Պէյրութի եկեղեցին մեծ բազմութեամբ: Ականջ կը խորհէի խոնարհ մահերուն վրայ ...

«Laissez-moi m endormir du sommeil de la Terre..»

Մովսէսի փափաքը՝ Ալիբէյտ տալ վիւյիի տողերով:

Բայց այսպէս էր: Ամէն օր անհամար ժողովուրդ կուգար կ'անցնէր իր զաւակին առջեւէն: Ծաղիկներ կը հսկին իր վրայ, խոշոր մոմերու մէջտեղ: Բուրվառներ կը բուրէին իր չուրջը ...

Բայց ինչ ալ ըլլայ, կաթողիկոսը իր մարդ մեռած էր ...

×

Իր թաղումէն ետքն էր, որ օր մը գացի Անթիլիասի վանքը:

Եկեղեցին գրկուած էր, տասը չոմիկներու անթառամ բազմութենէն: Եւ եկեղեցիի քով, անոր պատին չատ մօտիկ՝ կաթողիկոսին շիրիմը:

Կրած տպաւորութիւնս ճնշիչ եղաւ: Աւաւասիկ մարդը, եւ իր ոչնչութիւնը:

Անոր գերեզմանը, հողի դիպուած կոյտ մըն էր, վրան, արդէն թառամած ծաղիկներով: Հարաւի հեղգուցիչ արեւը կ'իյնար վրան, գոլորշիելով լեցուն մթնոլորտին մէջ: Շիրիմին եռեւը, քովիկը, ուրիշ մխած եւ կորսուածներու գերեզմաններ: Առջեւի կողմէն, ճամբան, որկէ մարդիկ կ'անցնէին չարունակ, քիչ խաչակնքելով:

Եկեղեցիին պատին տակ, ցաւի չափ մը հոգիին խորը, պառկած էր վանքի ծեր չունը: Անիկա Թերեւս ամէնէն իրական սգաւորն էր՝ իր մեռած տիրոջ:

Անցայ ես ալ, այդ չիրիմին առջեւէն, մարդկութեան ոչնչութեան գաղափարին տակ կքած: Բայց կաթողիկոսը բարկրելով՝ հոգիս մէջ:

×

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ

Կաթողիկոսին Թաղումին համար, Թիֆլիսս եկան Հայաստանէն երեք պատուիրակներ: Անոնց առաջնորդն էր Եղիշէ արքեպիսկոպոս մը: Երկրորդը՝ Մաշտոցեան համալսարանէն փրոֆէսօր մը, իսկ երրորդը՝ երիտասարդ մը, որ ի՞նչ հանգամանք ունենալը երբէք չկրցայ:

Էջմիածնայ եպիսկոպոսին հանդիպած էի Անթիլիասի մէջ, կաթողիկոսին մօտիկին չատ մօտիկ, իր ընդունարանին մէջ: Անկէ կրած տպաւորութիւնս զօրաւոր եղաւ եւ մխիթարիչ: Իր Թոլորտին մէջ իմաստիկ եւ անկեղծ վերաբերմունքը գիս:

Ասեցանք երկար Հայաստանի գէ

ԱԽՎԱՆ ՂՎԱՆՅՎԱՆ

ՎԱՅԱՐԱԿ ՂԱՆԱ ԲԱԽԱՅԻՆ

ՊՈԼՈՎՑԻՆ

Գ.

Ալեզան եղավ ծանր մելամաղձոտ վիճակ մը, ինչպես միշտ որ ինքնասպանության մտադրություն մը կը հասունանար։ Ամբողջ գիշեր չքնեցին։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան ոտքի վրա էր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը քալեր սենյակին մեջ, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը ծխեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը խոսեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը լսեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը մտածեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը տառապեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը տանջվեր, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը մեռներ, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը հարություն առներ, ինչպես ընկերները։ Ամբողջ գիշեր ալ Ալեզան կը ծն

քը հիւրասիրելու գացած էին Ֆրանսայի համայնավար պարագլուխներու ամբողջ շքախումբը՝ Թոռէզ, Տիւքլօ եւ ուրիշներ: Խրուշչեւ եւ Թոռէզ ողջագուրուած են ռուսական ձեւով այսինքն բերան բերանի համբուրելով ...:

× Քէ տ'Օրսէի մէջ Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Խրուշչեւ ուշագրաւ յայտարարութիւն մը ըրած է, «Ֆրանսա եւ խորհրդային բարեկամութեան» անդամ ներկայ ծերակուտականներուն: Սովորականին պէս յարձակելէ ետք Գերմանիոյ եւ Ատընաուըրի վրայ, աւելցուցած է, թէ Սթալին իրաւունք ունէր դաշնագիր մը կնքելու Գերմանացիներուն հետ, 1939ին: Այս առթիւ ամբաստանած է Անգլիան եւ Ֆրանսան հաւասարապէս որ փորձեցին Հիթլերը Խորհրդային Միութեան դէմ հանել:

Խրուշչեւ Ուրբաթ օր այցելեց նաեւ Մոնէի պալատը ուր Ֆրանքեւռուս պատմութեան դասի մը արժանացաւ ... Մալրոյի կողմէ:

× Երկու կիներ Տիկին Խրուշչեւին դիմած են առջի օր երբ Լուվրի թանգարանը կ'այցելէր, առաջինը Հայուհի մը՝ Փօլին Պ..., 19 տարեկան որ փորձած է նամակ մը տալ որուն մէջ կը խնդրէ որ Հայաստան գտնուող մեծ քոյրը կարենայ Ֆրանսա գալ, արձակուրդի: Երկրորդը՝ նացի նախկին նախարար Շեռի աղջիկը որ հօրը ազատագրումը կը խնդրէ:

× Օրէ օր կը լսուին պաշտօնական այցին անպաշտօն մասերը: Առջի օր երբ Խրուշչեւ ընդունած է դիւանագիտական մարմինը, ամէն մէկ դեսպանին խօսք մը ունեցած է, երբեմն սրամիտ: Ցունաստանի դեսպանին ըսած է «եղբայր ենք Յիսուսի մէջ» եւ աւելցուցած է «անշուշտ դուք բերիք մեզի քրիստոնէութիւնը եւ շատ երախտապարտ ենք»:

× Ուրբաթ իրիկուն օփերա գացին Քարմէնի ներկայացման:

× Խրուշչեւ Շաբաթ օր Պորտօ, Լաք եւ Փօ մեկնեցաւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

ԳԱՀԻՐԷ.— Մարտ 23, ցաւակցութիւններ մեր վեթերան ընկերոջ դառն կորուստին առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏՈՍԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷ

×

ԳԱՀԻՐԷ, Մարտ 23: Կ'ողբանք Սահակի կսկծալի կորուստը:

ՆԱԹԱԼԻԱ ԼԱԶԵԱՆ

×

ՊՈՍԹԸՆ, 23 Մարտ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ սիրեցեալ վեթերան ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ ձեզի, Տիկին Զարուհիին եւ Օր. Ֆլորիային:

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷ

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 23 Մարտ.— Ընդունեցէք մեր խոր ցաւակցութիւնները Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ: Ողբացեալը անկեղծ հայրենասէր մըն էր եւ անձնուիրաբար կը գործակցէր բոլոր անոնց հետ, որոնք կ'աշխատին իրենց ժողովուրդներու ազատագրման համար:

Ամերիկեան կոմիտէին կողմէ ՍԱՐՃԸՆԹ, ՔԻՒՆԻՀՈԼՄ, ՓԷՉ, ՈՒԻԼԵԸՄՍ

×

ՄԻՒՆԻԽԷՆ եւս Ամերիկեան կոմիտէի իր բարեկամները ցաւակցական հեռագիր մը ուղղած են ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն եւ իր ընկերները կ'ողբան վաղաժամ մահը ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Տէր Թովմասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն յարգանքով կը խոնարհի յեղափոխական գործիչ եւ վեթերան ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի թարմ հողակոյտին առջեւ եւ խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն:

×

ՆԻՍ.— Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Զավուշ» խումբը խոր վշտով կ'ողբայ վաղաժամ մահը ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի եւ կը խոնարհի վաստակաւոր ընկերոջ յիշատակին առջեւ:

×

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն եւ Փոնտը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբը իրենց խոր վիշտը կը յայտնեն վեթերան ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի անակնկալ ու դառն մահուան համար: Ցաւակցութիւններ Տիկին Տէր Թովմասեանի, Օր. Ֆլորա Շէօհլէեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

×

ՄԻՒՆԻԽ, 21 Մարտ.— «Ազատագութիւն» ռատիօկայանի Հայկական խրմբագրութեան բոլոր աշխատակիցներիս խոր կսկիծ եւ անսահման վիշտ պատճառեց, մեր առօրեայ աշխատանքի հետ հոգատար գուրգուրանքով ու բարի խորհուրդներով միշտ կապուած, ջանասէր հանրային գործիչ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՆՄԱՍԵԱՆի վաղաժամ մահը:

Մեր սրտաբուխ ցաւակցութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որին զոհաբերութեամբ ծառայեց հանգուցեալը իր բովանդակ կեանքի ընթացքում:

Ամբողջ հոգով բաժանում ենք հանգուցեալի համայն սգակիր պարագաների կսկիծն ու ողբը:

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, ողբացեալին ընտանիքին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Աննիկ Սարաճեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի դառն կորուստին առթիւ, 30 Ն. Ֆ.:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութիւնը Կիրակի Մարտ 16ին կէսօրէ ետք գումարեց իր տարեկան ընդհ. ժողովը: Վարչութիւնը իր երկու տարուան շրջանը լրացուցած ըլլալով նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ կազմով՝

Նախագահ՝ Պ. Տիգրան Սթամպուլեան, քարտուղար՝ Պ. Սիսակ Սիսլեան, փոխքարտուղար՝ Պ. Խորէն Աւագեան, գանձապահ՝ Պ. Կարապետ Մարանճեան, հաշուապահ՝ Պ. Վարդան Բաբախեան, խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Միշէլ Նալպանտեան եւ Երուանդ Մարաշլեան:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ Միութեանս նոր հասցէն՝ Ս. Սիսլեան, 17, Քուր ժան ժօռէս, Կրընոպլը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԸՆԿԵՐ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ընկեր Գ. Իփէկեանի մահուան ութերորդ տարեդարձի առթիւ Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Իփէկեան եւ զաւակները 15 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան եւ 15 Ն. Ֆ. Կապոյտ Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն:

29 Մարտ, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20·30ին: ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն: Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ.:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Salle des Fêtes de Sarcelles - Places de XI Novembre

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ** ԱՐԾԻՒԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ Կառ տիւ Նոռէն ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի կըսկըծալի մահուան առթիւ Ատրինէ եւ Վահէ Մանուկեան յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արամ Զաքրեանէ քսան Ն. Ֆ. եւ Տիկին Ս. Սարգիսեանէ տասը Ն. Ֆ., ողբ. Տիկին Աստղիկ Զաքրեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Նոյն առթիւ Պ. Արամ Զաքրեանէ տասը Ն. Ֆ. Ժանթիյի հայկական դպրոցին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի

Պ + Ա + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը դրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՐՏ

MARDI 29 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8760 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4561

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ՊՈՌՏՕ, ՓՕ, ՆԻՄ, ԱՌԼ ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԵՐԱՊԱՀ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

«ՇԱՏ ՑՈՅՑ ԿՈՒՏԱՔ, ՇԱՏ ԿԸ ԿԵՐՑՆԷՔ» ԿԸՍԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Շաբաթ, ժամը 7·25 անց, Խորհրդային վարչապետը եւ Տիկին Խրուշչեւ կը թողուն Քէ տ'Օրսէի իրենց յարկաբաժինները եւ էր – Ֆրանսի «Քառավէլ»ով կը մեկնին Պոռտօ : Թեթեւ անձրեւ մը կը տեղար երբ ժամը 10·20 անց Պոռտոյի օդակայանը կը հասնին, ուր զիրենքդիմաւորելու գացած էին Ազգ. Ժողովի նախագահ եւ քաղաքապետ՝ Շապան Տելմաս, նահանգապետ՝ Պրէթ եւ ուրիշներ : Օդակայան թէ այլուր քիչ ժողովուրդ կար դիմաւորելու համար Խորհրդային վարչապետը : Նշմարելի եղած է դրօշակներու պակասը, պատուհաններէն շատեր փակ մնացած են : Միայն պատմական արժէք ներկայացնող թատրոնի շէնքին շուրջ հաւաքուած են՝ մօտ երեք հազար հոգի : Առաւօտեան թերթերէն «Ֆիկառօ»ի թղթակիցը հետեւեալ ուշագրաւ նկարագրականը կ'ընէ . — «Թատրոնի շէնքին մօտն ենք, կը հաշուենք, հազիւ երեք հազար հոգի, մէկ կողմը «կարմիրներ» որոնք ըստ սովորութեան « կեցցէ՛ Խրուշչեւ », «կեցցէ Խորհրդային Միութիւն» կը պոռան : Անդին , «աջակողմեաններ » որոնք անդադար «Փեշտա, Փեշտա՛» կը կրկնեն : Երբ օրուան հերոսը կ'երեւի , երկու խումբերը ալ աւելի կը սաստկացնեն իրենց աղմուկը : Սակայն Խրուշչեւ մտադրած է նկատի չառնել այս երեւոյթը եւ կը շարունակէ ժպտելով յառաջանալ » :

Պաշտօնական այցելութիւններէ, եւ կէսօրուան ճաշէն ետք՝ Խրուշչեւ ինքնաշարժով օդակայան կը մեկնի ու միշտ իր տրամադրութեան տակ գտնուող « Քառավէլ»ով կը հասնի Թարպ : Ժամը 18ին Ֆրանսայի հիւրը եւ իր շքախումբը կը հասնին Լաք : Հոս եւս պաշտօնական այցելութիւններ կազմակերպուած էին իրեն ի պատիւ : Արդարեւ Խրուշչեւին ցոյց կը տրուի Մուրենքսի գեր – արդիական բնակութեան շէնքերը, ինչպէս նաեւ 230 հեկտար տարածութիւն գրաւող Լաքի բնական կազի զտարանները (Եւրոպայի ամէնէն արդիականն ու մեծը) : Տպաւորութիւնը մեծ կ'ըլլայ քանի որ Խրուշչեւ կը յայտարարէ՝ «Ուրախ եմ երբ կը հաստատեմ թէ ինչպէս նոր Ֆրանսան կը ծաղկի » :

Ժամը 19·10 անց Խրուշչեւի շքախումբը կը հասնի՝ Փօ : Հոս եւս զինքը կ'ընդունին արժանավայել ձեւով, թէեւ ժողովուրդը շատ վերապահ դիրք բռնած է : Արդարեւ՝ ապահովութեան ուժերը պահանջած էին որ ճամբու եզրին պատուհաններու եւ պատշգամբներուն վրայ զետեղուած ծաղիկի թաղարներն իսկ վերնան՝ անշուշտ առ ի ապահովութիւն :

Տոհմիկ տարազներով զգեստաւորուած պատանիներ եւ երիտասարդներ կը ներկայացնեն սովորութիւն դարձած նուէրներ՝ մագաղաթ մը որուն վրայ դրոշմը ուած է Հանրի Դ.ի դիմանկարը, մետաղ մը՝ քաղաքի զինանշանով պատկերազարդուած : Գառնուկ մը, շիշ մը գինի, պանիր եւայլն : Երեկոյեան ճաշէն ետք Խրուշչեւ կը տեղաւորուի Փոյի պատմական դղեակին մէջ :

Կիրակի՝ ժամը 10·15 անց Խորհրդային վարչապետին օդանաւը կը հասնի՝ Իսթրը : Հոնկէ մինչեւ Նիմ երկարող ճամբու ընթացքին Խրուշչեւի շքախումբը կանգ կ'առնէ՝ Փիշկիւ եւ Առլ : Փիշկիւի մէջ իրեն ցոյց կը տրուի արդիական ջրհաններ եւ ջուրի մատակարարման կեդրոններ, իսկ Արլի մէջ տեղացի ժողովուրդը՝ տեղական տարազներով զինքը կը դիմաւորէ՝ խանդավառ ցոյցերով : Նիմ՝ «կարմիրներու քաղաքը» հակառակ իր մականունին այնքան ալ բացառիկ ընդունելութիւն մը չի վերապահեր : Թերեւս տեղատարափ անձրեւն էր պատճառը : Ցամենայն դէպս՝ քաղաքապետարանին շուրջը հաւաքուած են՝ 5000 հոգի : Հոս եւս պաշտօնական ճաշ եւ քանի մը այցելութիւններ, հուսկ Խրուշչեւ կը մեկնի՝ Մարսէյլ :

ԿՌԻԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ հասնելէն քանի մը ժամ առաջ, միջադէպ մը պատահած է քաղաքին մէջ : Շաբաթէն Կիրակի լուսնալու գիշերը, պատերու վրայ ծանուցում փակցնողներու երկու խումբեր, որոնք քաղաքական տարբեր տեսակէտներ ունէին կռիւ մը սկսած են, զէնքով եւ դանակով : Մէկ հոգի մեռած է, 38 տարեկան, անդամ Աշխատանքի ընդհանուր դաշնակցութեան (ՍԷ ԺԷ ԹԷ) :

Բայց Մարսէյլ տաք ընդունելութիւն մը ըրաւ Խորհրդային թիւ 1ին : Մօտ ութ հազար հոգի կ'ողջունեն Խրուշչեւ որ կ'ընդունուի ծերակուտական – քաղաքապետ՝ Կասթոն Տէֆէռի կողմէ :

Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին : Մարսէյլ միշտ վախով կը յիշէ Ալեքսանտրը : Աջակողմեան ծայրայեղ տարրերը ձերբակալուած էին : Խրուշչեւ Մարսէյլ հասաւ Կիրակի իրիկուն եւ կը տեղաւորուի նահանգապետարանը : Ժողովուրդը կը սկսի հաւաքուիլ եւ Խրուշչեւ կանչել : Խորհրդային վարչապետը պատգշամը կ'երեւայ եւ գլխարկով կը բարեւէ : Ոմանք կ'ըսեն թէ մօտ 200·000 հոգի հաւաքուած էր, «Քոմպա» յիսուն հազար կ'ընդունի, հաստատելով հանդերձ թէ 10 Մարսէյլցիներ իր թղթակիցին ըսած են թէ ոչ մէկ պաշտօնական հիւր այնքան մարդ կրցած էր հաւաքել, եւ «Քոմպա» կ'աւելցնէ թէ այդ 10 Մարսէյլցիներն ալ չեն կրնար համայնավար ըլլալ :

Երկուշաբթի , առաջնորդութեամբ Տէֆեռի Խրուշչեւ պիտի շարունակէ Մարսէյլի պտոյտը եւ կէսօրէն ետք պիտի հասնի՝ Տիժոն ուր զինքը պիտի ընդունի թաղապետական խորհուրդը : Ծանօթ է որ Կանոնիկոս Քիռ հակառակ նախապէս յայտարած ըլլալուն որ «Պապ կամ ոչ պիտի ընդունի խորհրդային վարչապետը» : Շաբաթ օր ստիպուեցաւ տեղի տալ : Արդարեւ Տիժոնի ծերունի քաղաքապետը, որ անկախ երեսփոխան է որոշած էր ոչ միայն ընդունիլ Խրուշչեւ այլեւ զայն համբուրել ռուսական ձեւով, հակառակ Եկեղեցիին բռնած դիրքին Խրուշչեւի հանդէպ : Նոր ճնշումներ եւ մանաւանդ սպառնալիքներ (բանադրութիւն) ստիպեցին Կանոնիկոսը որ տունը նստի այն յոյսով որ Խրուշչեւ դուռը կը զարնէ . . . :

Խրուշչեւ արդեօ՞ք յոգնած է թէ դժգոհ : Առջի օր ուզած է շրջապտոյտին յայտագիրը թեթեւցնել : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն յոգնած է, իսկ ուրիշներ կ'ըսեն որ դժգոհ է որովհետեւ շատ բան ցոյց կուտան եւ շատ կը կերցընեն :

× Լիպուրնէն Պոռտօ երկարող 15 քիլոմեթր ճամբուն վրայ անծանօթներ գամեր թափած էին արգելք հանդիսանալու համար այն հանրակառքերուն որոնք հանդիսականներ պիտի փոխադրէին Խրուշչեւը ողջունելու համար : Հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուեցան կանոնաւորելու համար երթեւեկը :

× Էնվալիտի պարտէզին ցանկապատերուն խորհրդային դրօշակները եւ զինանշանները վար առնուած են անծանօթներու կողմէ :

× Ապրիլ 3ին իրենց տունը պիտի վերադառնան «պարտադիր արձակուրդով» Քորսիքա տարուած «կասկածելիները » :

Օրը Օրին

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

— Դուն լրագիր կը կարդա՞ս . . .

— Երբեմն . . .

— Հայերէն լրագիրներ ըսել չեմ ուզեր . . . Ամերիկեան, անգլիական , փրանսական թերթերը աչքէ կ'անցընե՞ս . . .

— Երբ անոնք աչքիս առջեւէն անցնին, ես ալ իրենց վրայ, սանկ մը կը նայիմ . .

— Կարդացածդ կը հասկնա՞ս :

— Կէսը կը հասկնամ, կէսը չեմ հասկընար . . .

— Հասկցած կէսդ կը մարսե՞ս :

— Ո՛չ, ամբողջութեամբ . . .

— Ուրեմն օրուան անցուդարձին մասին ինծի չափ գաղափար չունիս . . .

— Ի հարկէ՛ չունիմ . . . Դո՛ւն ո՛վ, ես ո՛վ . . . Դուն քաղաքագէտ ես . . .

— Ուրախ եմ որ այդքան մը բան գիտես իմ մասիս . . . Մեր Ակումբին մէջ , ես ծանօթ եմ իբրեւ միջազգային գործերու մասնագէտ ու լաւատեղեակ մէկը . . . Հիմա, գանք բուն հարցին . . .

— Օ քէյ . . .

— Դուն գաղափար ունի՞ս թէ սա վերջին հինգ տարուան մէջ, Ամերիկան ի՛նչ տուեր է Թուրքին :

— Մէկ, երկու միլիոն մը տուած ըլլալու է . . .

— Վա՛յ քեզ քաղաք . . . Բարեկա՛մ, այս առատաձեռն հօրեղբայրը , 1955էն մինչեւ 1959ի վերջը, Թուրքին տուեր է 584 միլիոն տոլար . . .

— Ինչո՞ւ տուեր է . . .

— Ինծի՛ հարցուր . . . Տուեր է որ Թուրքը ոտքի ելլէ . . .

— Ոտքի վրայ չէ՞ր, արդէն . . .

— Ոտքի վրայ չէր, բայց ելաւ՝ շնորհիւ այս հօրեղբայրին եւ ուրիշ հօրեղբայրներու . . . Դուն լուր ունի՞ս որ 1947էն ասդին , Թուրքը ինչ «քաշեց» այս կողմերէն . . .

— Չեմ գիտեր . . .

— Ե՛ս քեզի ըսեմ — Միայն Ամերիկայէն 2000 միլիոն տոլար . . . . Ա՛լ ուրիշներէն «քաշած»ներուն հաշիւն ալ չեմ տար . . .

— Պռավօ՛ Թուրքերուն : Վարպետ մարդիկ են եղեր . . .

— « Վարպետ » կ'ըսես կ'անցնի՞ս . . . Տաղանդաւո՛ր, հանճարե՛ղ ժողովուրդ է եղեր . . .

— Այո՛, լաւ մուհալլէպի կը շինէ . . .

— Դուն ուզածիդ չափ խնդա՛ իր վրայ, բայց Թուրքը իր գործը գիտէ . . .

— Մենք ալ մե՛ր գործը գիտենք . . .

— Ողբա՛մ զքեզ, միամիտ ժողովուրդ . . . Քեզի կ'ըսեմ Թուրքը տաղանդ ունի , հանճար ունի . . .

— Այո՛, առաջնակարգ ռճրագործ է եւ մարդասպան . . .

— Աղէկ որ դուն ըսիր . . . Մարդը ռճիր գործեց, ժողովուրդներ կոտորեց, կողոպտեց , քանդեց , աւերեց, առեւանգեց, այրեց, փճացուց, գացած տեղը արիւն սփռեց եւ այս բոլոր չարիքները գործելէ ետքն ալ ելաւ, առանց խպնելու, առանց ամչնալու, մուրացկանութեան սկսաւ . . . Բախտն ալ անա՛նկ բաց է որ դիմացը ելլողը ձեռքը գրպանը կը տանի :

— Ատոր մէջ գաղտնիք մը ըլլալու է . . Մեր խելքէն վեր խնդիր է . . .

— Թերեւս քու խելքէդ վեր է, բայց իմ խելքէս վեր չէ . . . . Ես ատոր գաղտնիքը գիտեմ, բայց չեմ ըսեր . . . Հիմա , ես եկած եմ ուրիշ գործով մը . . . Սա նամակը ինծի համար կը թարգմանե՞ս . . .

— Ի՞նչ նամակ է . . .

— Վեհաժողովին պիտի զրկեմ եւ մեր ազգին համար քանի մը միլիոն պիտի պահանջեմ . . .

— Պիտի «խնդրես», ըսել կ'ուզես . . .

— Ո՛չ, պիտի պահանջեմ . . . Առնելիքուոր ենք 1915էն ի վեր . . . Իբրեւ կանխավճար, սանկ, 100 միլիոն մը տան, մեր գործը կը տեսնուի . . .

— Ես այդ նամակդ չեմ թարգմաներ , բայց քեզ պարապ տեղը այստեղ բերած չըլլալու համար, քեզի տամ կարեւոր բան մը . . . Այսինքն հասցէ մը . . .

— Ի՛նչ հասցէ . . . Ես վեհաժողովին հասցէն ալ գիտեմ, թուականն ալ — Փարիզ, Մայիս 16 . . .

— Իմ տալիք հասցէս այդքան հեռու չէ — « Միջազգային Յիմարանոց — Հայկական Յարկաբաժին : Խենթ Աբրահամի սենեակ . . .

— . . . . . ?

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ քրտական շրջանակները կը հաստատեն թէ հարիւրաւոր Քիւրտեր ձերբակալուած են Թուրքիոյ մէջ, անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր : Դատապարտեալները Պոլսոյ զինուորական բանտը կը գտնուին : Որեւէ ճշգրիտ ամբաստանութիւն չէ եղած ասոնց դէմ , կը կարծուի թէ ձերբակալուած են որովհետեւ քրտական գաղտնի կազմակերպութեան մը կը պատկանին, որուն նպատակն է մշակութային որոշ ինքնավարութիւն մը ձեռք ձգել Թուրքիա ապրող 2էն վեց միլիոն Քիւրտերու համար : Փարիզի քրտական ազգայնական շրջանակները կ'ըսեն նաեւ թէ Թուրքիոյ իրենց գաղտնի կազմակերպութիւնը երկար յուշագիր մը զրկած է ՄԱԿի Մարդկային Իրաւանց Լիկայի յանձնախումբին որուն մէջ կը բողոքեն թէ ոչ մէկ ազատութիւն ունին, ըլլայ արտայայտութեան , ըլլայ մշակութային Թուրքիոյ մէջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Մաքմիլըն Ուոշինկթըն կը գտնուի : Երկուշաբթի կէսօրին տեսակցած է՝ Նախագահ Այզընհաուըրին հետ : Ցարդ ոչ մէկ պաշտօնական զեկոյց հրապարակուած է : Ցայտնի է սակայն որ երկու պետական դէմքերը քննութեան պիտի առնեն խորհրդային վերջին առաջարկները, զինաթափութեան շուրջ : Կը կարծուի թէ երկու երկիրներու տեսակէտները նոյնն են : Դէտերու կարծիքով պիտի համաձայնին երկու կէտերու շուրջ : Ա) Ստորերկրեայ փորձերու արգիլումի չորս տարուան ժամանակաշրջանը իջեցնել երկու կամ մէկ տարուան : Եթէ որեւէ համաձայնութիւն չգոյանայ, իրենց վերապահել փորձերը վերսկսելու իրաւունքը : Բ) Պնդել որ հրսկողութեան սահմանուած քննութիւններու թիւը՝ բարձրանայ : Խորհրդային Միութիւնը կ'առաջարկէ տարուանհամար չորս կամ աւաւելագոյնը հինգ քննութիւններ :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Արեւմ. Գերմանիոյ վարչապետը տեսակցած է Ճափոնի կայսեր հետ : Մամուլի հաւաքոյթի մը ընթացքին յայտարարած է թէ վերին ժողովէն առաջ անհրաժեշտ է որ համաձայնութիւն մը գոյանայ զինաթափութեան շուրջ : Այս առթիւ Գերման վարչապետը հաւաստիքներ տուած է թէ Արեւմտ. Գերմանիան պիտի ձգտի օգնել Ճափոնի որ այս վերջինը կարենայ Հասարակաց Շուկայի մաս կազմող երկիրներուն հետ իր առեւտրական կապերը՝ զարգացնել :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթը՝ Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօ Մուսոլինիի եւ Պիոս ԺԲ. Պապի թղթակցութիւնը կը հրատարակէ : 1940 Ապրիլ 24ին Պապը անձնական նամակ մը կը զրկէր Առաջնորդին չեշտելով թէ ամէն ինչ ընէ որպէսզի պատերազմի մը փորձանքէն ազատէ իտալացի ժողովուրդը : Ութ օր ետք, Մուսոլինի կը պատասխանէր — « Եկեղեցւոյ պատմութիւնը ինծի սորվեցուց թէ պէտք չէ երբեք ընդունիլ խաղաղութիւն մը , որեւէ գնով » : Յունիս 10ին, Իտալիա պատերազմի կը մտնէր :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

(Չ. եւ վերջին մաս)

ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ

Կենտրոնական վիճակագրական վար-չութեան հաղորդագրութեան Ա. գլուխը յատկացուած է այն տուեալներին, որոնք վերաբերում են Խորհրդ. Միութեան բնակչութեան կրթական մակարդակի որոշումին: Վերջին մարդահամարի թուական տուեալները համեմատութեան մէջ են դրուել ցարական ժամանակուայ մարդահամարների տուեալների հետ՝ ցոյց տալու համար այն նուաճումները, որ ձեռք են բերուել Խորհրդային Իշխանութեան տարիներին: Թուական տուեալների իւրաքանչիւր մէջմերումից յետոյ կատարուած մեկնութիւնները այնպիսի մի վրան բաց պրոպագանդային բնոյթ ունեն, որ կարող են կասկածի ենթարկել այդ թիւերի ճշտութիւնը:

Կրթական մակարդակի վերաբերեալ մարդահամարի թիւերը վերաբերում են գլխաւորապէս Խորհրդային Միութեան: Միայն առաջին գլխի 4րդ ստորաբաժանումի մէջ տրուած են թուական տուեալներ բնակչութեան կրթական մակարդակի մասին ըստ միութենական հանրապետութիւնների: Այս թիւերն էլ, կարծում ենք, հետաքրքրականութիւն կը ներկայացնեն մեր ընթերցողների համար, որովհետեւ մեր այս վերջին յօդուածն էլ որոշեցինք նուիրել այդ թուական տուեալներին եւ նրանց մեկնաբանութեան:

Կենտրոնական վիճակագրական վարչութիւնը միութենական հանրապետութիւնների բնակչութեան կրթական մակարդակի մասին 1959ի մարդահամարով ձեռք բերուած տեղեկութիւնները համեմատութեան մէջ է դրել 1939ի մարդահամարների տուեալների հետ՝ ցոյց տալու համար այդ ժամանակամիջոցում տեղի ունեցած փոփոխութիւնը կամ աւելի ճիշդ՝ ձեռք բերուած յառաջադիմութիւնը:

Նախքան թիւերին անցնելը, պիտի յայտնենք, որ նրանք վերաբերում են լրիւ բարձրագոյն կրթութիւն ունեցողներին եւ միջնակարգ (երկրորդական) ու ոչ լրիւ միջնակարգ կրթութիւն ունեցողների քանակի ճշտորոշմանը:

Սկսինք լրիւ բարձրագոյն կրթութիւն ունեցողներից: Մենք մէջ կը բերենք վերջին այսինքն 1959ի մարդահամարի թիւերը, փակագծի մէջ զետեղելով 1939ին կատարուած մարդահամարի համապատասխան թիւերը:

Խորհրդային Միութեան մէջ լրիւ բարձրագոյն կրթութիւն են ունեցել հազար մարդու վրայ 18 հոգի, (1939ին վեց հոգի), ՌՍՖՍՌում (Ռուսական հանրապետութիւնում) 18 (6), Ուկրայինայում՝ 17 (7), Բելոռուսիայում՝ 12 (4), Ուզբեկստանում՝ 13 (3), Ղազախստանում՝ 12 (5), Վրաստանում՝ 38 (11), Ադրբէջանում՝ 21 (7), Լիտվիայում՝ 13 (2), Մոլտաւիայում՝ 10 (3), Լատվիայում՝ 21 (7), Կիրգիզիայում՝ 13 (2), Տաճիկստանում 10 (2), ՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ 28 (6), Թուրքմենստանում 13 (3), Էստոնիայում՝ 21 (8):

Այսպէս ուրեմն լրիւ բարձրագոյն կրթութեան տեսակէտից Վրաստանը գրաւել է միութենական հանրապետութիւնների շարքում առաջին տեղը թէ 1959ին (հազարի վրայ 38) եւ թէ 1939ին (հազարի վրայ 11):

Հայաստանը 1959ին (հազարի վրայ 28) գալիս է Վրաստանից (հազարի վրայ 38) անմիջապէս յետոյ, գրաւելով միութենական միւս բոլոր հանրապետութիւնների շարքում երկրորդ տեղը: 1939ին Հայաստանը (հազարի վրայ 6), լրիւ բարձրագոյն կրթութեան տեսակէտից հաւասար է եղել Խորհրդային Միութեան (հազարի վրայ վեց), յետ է մնացել Վրաստանից (հազարի վրայ 11), Էստոնիայից (հազարի վրայ ութ), ՌՍՖՍՌից (Ռուսական հանրապետութիւնից), Ուկրայինայից, Ադրբէջանից եւ Լատվիայից (բոլորն էլ հազարի վրայ 7):

Միջնակարգ եւ ոչ լրիւ միջնակարգ (երկրորդական) կրթութիւն են ունեցել Խորհրդային Միութեան մէջ ըստ 1959ի յունուարեան մարդահամարի տուեալների հազար մարդու վրայ 263 հոգի (1939ին հազարի վրայ 77), ՌՍՖՍՌում՝ 263 (76), Ուկրայինայում՝ 286 (90), Բելոռուսիայում՝ 225 (65), Ուզբեկստանում՝ 234 (39), Ղազախստանում՝ 239 (60), Վրաստանում՝ 315 (113), Ադրբէջանում՝ 261 (73), Լիտվիայում՝ 175 (64), Մոլտաւիայում՝ 186 (4), Լատվիայում՝ 344 (140), Կիրգիզիայում՝ 227 (32), Տաճիկստանում՝ 214 (27), Հայաստանում 289 (81), Թուրքմենստանում՝ 256 (46), Էստոնիայում՝ 304 (129):

Լրիւ եւ ոչ լրիւ կրթութեան տեսակէտից առաջին տեղը գրաւել է 1959ին Լատվիան (հազարի վրայ 344), երկրորդ տեղը՝ Վրաստանը (հազարի վրայ 315), երրորդ տեղը Էստոնիան (հազարի վրայ 304), չորրորդ տեղը՝ Հայաստանը (հազարի վրայ 289): Ադրբէջանը (հազարի վրայ 261) գրաւել է ութերորդ տեղը:

Այսպէս ուրեմն լրիւ եւ ոչ լրիւ կրթութեան տեսակէտից Հայաստանը ըստ 1959ի յունուարեան մարդահամարի, գրաւելով չորրորդ տեղը (հազարի վրայ 289), յետ է մնացել Լատվիայից (հազարի վրայ 344), Վրաստանից (հազարի վրայ 315) եւ Էստոնիայից (հազարի վրայ 289), բայց առաջ է անցել Խորհրդային Միութենից եւ միութենական միւս բոլոր հանրապետութիւններից:

Ըստ 1939ի տուեալների, լրիւ եւ ոչ լրիւ կրթութեան տեսակէտից, առաջին տեղը գրաւել է Լատվիան (հազարի վրայ 140), երկրորդ տեղը՝ Էստոնիան (հազարի վրայ 129), երրորդ տեղը՝ Վրաստանը (հազարի վրայ 113), չորրորդ տեղը՝ Ուկրայինան (1000ի վրայ 90) եւ հինգերորդ տեղը Հայաստանը (հազարի վրայ 81): Ադրբէջանը (հազարի վրայ 73) գրաւել է ութերորդ տեղը:

Այսպիսով Հայաստանի բնակչութեան կրթական մակարդակը լրիւ եւ ոչ լրիւ միջնակարգ կրթութեան տեսակէտից ցած է եղել Լատվիայից, Էստոնիայից, Վրաստանից, Ուկրայինայից եւ բարձր է եղել Խորհրդային Միութեան եւ միութենական միւս հանրապետութիւնների բնակչութեան կրթական մակարդակից:

Վերջացնելու համար կարեւոր ենք համարում հետեւեալ լուսաբանութիւնը տալ: Կրթական մակարդակը ցուցանշող թիւերը վերաբերում են միութենական հանրապետութիւնների ամբողջ բնակչութեան, այսինքն ներառեալ նաեւ ազգային փոքրամասնութիւնները: Արդ, կան հանրապետութիւններ, որոնց ազգային փոքրամասնութիւնները մշակութային տեսակէտից հաւասար են եւ երբեմն էլ բարձր են այդ հանրապետութիւնների բուն բնակիչներից եւ միւս կողմից նրանք երբեմն բաւականին մեծ տոկոս են կազմում: Բնականաբար այս պարագան պիտի մեծացնէր այդ հանրապետութիւնների կրթական մակարդակը ցուցանշող թիւերը: Այսպէս, օրինակ, Ղազախստանի ազգային փոքրամասնութիւններիշարքում յառաջադէմ մշակոյթ ունեցող ազգերի՝ Ռուսների, Ուկրայինցիների, Բելոռուսների, Լեհերի ընդհանուր թիւն է 4·937·000, Ղազախների եւ ասիական յետամնաց ազգութիւնների 4·238·000ի դիմաց: Բնականաբար առաջին կարգի ազգային փոքրամասնութիւնները չէին կարող չազդել Ղազախստանի ընդհանուր բնակչութեան կրթական մակարդակը ցուցանշող թիւի վրայ, այդ թիւը աւելի բարձրացնելու ուղղութեամբ: Նոյնն է նաեւ Կիրգիզիայի պարագան, որտեղ 837·000 Կիրգիզների կողքին ապրում են 761·000 Ռուսներ եւ Ուկրայինցիներ: Լատվիայի փոքրամասնութիւնները, թիւով 775·000, բաղկացած լինելով Լատիշներից, բարձր են կամ նրանցից ոչ ցածր մշակոյթ ունեցել Ռուսներից, Բելոռուսներից, Լեհերից, Հրեաներից, Լիտվացիներից եւ Ուկրայինացիներից, չէին կարող նուազեցնել այդ հանրապետութեան ընդհանուր բնակչութեան կրթական մակարդակը ցուցանշող թիւը:

Գալով Անդրկովկասեան մեր դրացի հանրապետութիւններին, Վրաստանի համար պիտի ասենք որ չնչին է թիւը ազգային այն փոքրամասնութիւնների (Թաթարներ, Քիւրտեր), որոնք աւելի յետամնաց են Վրացիներից եւ ընդհակառակն ղղալի թիւ են կազմում ազգային այն փոքրամասնութիւնները (Ռուսներ, Հայեր, Ուկրայինցիներ, Օսեր, Հրեաներ) որոնք յետ չեն մնում Վրացիներից: Այս պարագան նոյնպէս չէր կարող դրական ազդեցութիւն չունենալ Վրաստանի բնակչութեան կրթական մակարդակի բարձրը ցուցանիշի վրայ: Նոյնը պիտի ասենք նաեւ Ադրբէջանի մասին, որտեղ 3·698·000 բնակիչներից 957·000ը Ռուսներ եւ Հայեր են այսինքն Ադրբէջանցիներից մշակութապէս աւելի բարձր աստիճանի վրայ կանգնած ազգեր:

Այդ կռուի մէջ Մարտինի ուժերը եռ-ռոշումը հետզհետէ ամրանում էին: Նա հաստատ հաւատում էր իւր գերարուեստական տաղանդին եւ մնացած աշխարհի վրայ նայում էր սառնարիւն եւ քաղաքրտ:

— Էլ ի՞նչ որդի է, որ կամենում է հարստատ մօրը թողնել եւ գնալ խեղկատակ դառնալ, հարցնում էին ազգականները:

— Այդ ինչ տարօրինակ սէր է, որ ձգտում է ինք ժողովրդականացնել եւ իմ բարութեան միակ ճանապարհը փակել, մտածում էր Մարտինը:

Նա զղում էր, որ իւր ազգականների մեծամասնութիւնը ճանաչելով նրա կատարեալ անսասանութիւնը, վաղուց արդէն հեռացել է նրանից եւ բնաւ չէր ցաւում, միայն թէ վտանգաւոր ճանապարհը ուղեւորուելիս, նա ամենայն սիրով իւր հետ կը տանէր մայրական օրհնութիւնը: Սակայն, եթէ ստիպուած պիտի լինիս առանց նրան գոհանալու, փոյթ չէ: Նա յաղթանակ տարած կը վերադառնայ, նրան գրկաբաց կը դիմաւորեն:

Փախչելու միտքը նրա մէջ մարմնացել էր: Ազատութեան համար նա կը հրաժարուի հայրենիքից, ընտանիքից, եկեղեցուց, բոլորից ...

ՖՐԻՋԻԱ

(1 Շար.)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԵՒ ԹԵՂՐԱՆԻ ԻՐԵՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Մեր արդի պատմութեան մէջ քիչեր են-ղած են որ աւելի աննպաստ եւ աւելի դժնդակ պայմաններու տակ՝ տուած ըլլան աւելի ծրագրուած, աւելի տեւական, աւելի մեծ եւ աւելի ազգօդուտ արդիւնք քան Մեծն Մխիթար Սեբաստացին:

Արդարեւ, ժէ. դարուն վերջերը թուրք պարսկական պատերազմներու հետեւանքով Հայոց Աշխարհը աւերակ դարձած էր եւ հայ ժողովուրդին վիճակը խիստ անմխիթարական էր, այն աստիճան որ կրելի է ըսել թէ գրեթէ գոյութիւն չունէր, երբ նախախնամութիւնը նոյն ժողովուրդին ծոցէն հանեց ուրիշ Մեսրոպ մը, որ լոյս եւ գիտութիւն պիտի սփռէր իր ազգին մէջ, — ատիկա Մխիթար Մեսեբաստացին էր:

Ամփոփելով իր գործը, կրնանք ըսել թէ Մխիթար Աբեմաուտքին գիտութիւնը մտցուց Հայոց մէջ եւ միեւնոյն ժամանակ՝ Հայոց մշակոյթը վերակենդանացուց եւ զայն ծանօթացուց արեւմուտքին:

Ու Մխիթարի արժանընտիր յաջորդները, ընթանալով իրենց հիմնադրին զծած ճամբէն, անխոնջ այլ կանոնաւոր աշխատանքով մաքրեցին եւ մշակեցին լեզուն, ուսումնասիրեցին եւ պրպտեցին մեր պատմութիւնը եւ մեր աշխարհագրութիւնը: Ու մասնաւոր պէս գուրգուրալով մեր նախնեաց թողուցած ժառանգութեան վրայ, ամենուրեք եւ ամէն միջոցով պահածացուցին մեր փառաւոր անցեալը եւ այսպիսով անկիւնաքարը դնելով ազգին մեր վերածնունդին:

Քիչ ժամանակէն Սուրբ Ղազարի լուսատու կեդրոնին հմայքը եւ ազդեցութիւնը անցաւ հայկական բարձրաւանդակը եւ անցնելով Կովկաս՝ ամբողջովին տարածուեցաւ բովանդակ Հայութեան ամէն խաւերուն մէջ:

Հայրենասիրութիւն քարոզեցին:

Ազգասիրութիւնը ստացաւ նոր իմաստ մը, նոր նպատակ մը, նոր ձեւ մը:

Ամբողջ սերունդներ, թէ՛ արեւմտեան Հայաստան, թէ՛ արեւելեան Հայաստան — սկսելով Աբովեանէն, Պէշիկթաշլեանէն ու զալով մինչեւ Ահարոնեան, Իսահակեան, Զօպանեան ու Զարենց — ամբողջ սերունդներ ներշնչուեցան Մխիթարեաններու համատարած կայծէն:

Ասիկա մեծ մասամբ կրնանք ըսել նաեւ Մխիթարեաններու մասին, որոնք եր-բեմն օղակի պէս նրան կապում էին ա-զատ անցեալի հետ:

Գիչերը պատած խաւարի մէջ գնացքը թնդիւններով սլանում է առաջ, իսկ երիտասարդի մտքերը աւելի արագ են թռչում:

Նա համոզուած է, որ ապագայում նրան պատերազմալից դաժան կեանք է սպասում, բայց եւ այնպէս չնչում է իրրեւ ծանր լուծից ազատուած մի մարդ: Նրա դրացին՝ արտաքուստ մի վայրենի սեւամօրուս սլինքոր, հեռաւոր աշխարհի իւր արկածալից կեանքից առասպելներ է պատմում:

Նաւով նա օտար երկիր էր ուղեւորուել, բայց համոզուելով, որ ապրելու համար այնտեղ եւս աշխատանք է պէտք, հիմա վերադառնում է հայրենիք, հարստացած միայն այդ աւելորդ վշտալի դիւտով:

— Հոգ չէ, մտածում է մեր երիտասարդը: Աւելի լաւ: Այդ իմ բաղձանքս էր:

Ինքնաւորութեան հաւասար նրան ուրախութիւն էր տիրել: Նրան ոչ մի գին թանդ չէ երեւում այդ ցանկալի ազատութիւնը գնելու համար: Մտօք նա պատկերացնում է վերջին օրերի նահատակութեան ժամերը, մաշող կռուի ամիսներն ու տարիները: Այժմ ամէն ինչ վերջացած է եւ քանի նա աւելի է տանջւում, որքան նա աւելի է ճանաչում իրեն դատաւորի մարտիրոս, այնքան աւելի քիչ է դիւրատում նրան զարհուրելի միտքը՝ մօր յիշատակը, որ անքուն գիշերներ որբացած դառն արցունքներ է թափում մոլորուած որդու վրայ:

×

— Ես պիտի դերասան դառնամ ...

Այդ բառերը վառօդի տակառի մէջ ընկած կայծի նման բռնկեցրին խաղաղ գերդաստանի անդորը կեանքը: Մեր դատում մարդիկ չափազանց լուսամիտ դատաւոր ունեն բեմական արուեստի մասին եւ վերին աստիճանի համբերող են, երբ որ խնդիրը հարազատներին չէ վերաբերում:

Մարտին Ֆօյլրատը՝ մինչեւ այդ ժամանակ ծնողաց փայփայած եւ երես տրուած սիրելին, յանկարծ իւր առջեւ թշնամու մի զունդ նկատեց:

Ի՞նչպէս կարող էր առաջինի որդու եւ յառաջադէմ աշակերտի գլխում մի այդպիսի յեղափոխական զզուելի միտք ծագել: Նախախնամութեան ձայնին կամ իսկական դեղարուեստական կոչման ոչ ոք հաւատ չէր ընծայում եւ ահա սկսուեց մօր եւ ազգականների կատաղի ճակատամարտը ընտանիքին վտանգ սպառնացող արատի դէմ:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՇԱՏ ԷՈ ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ

Ձմեռնային ցուրտ գիշեր է:

Ձիւնապատ ամայի դաշտերով աղմկալից սլանում է երկաթուղու գնացքը, որի չորրորդ կարգի վերջին վագոնի ամենախուլ անկիւնում, յատակի վրայ՝ կծկըւած, գունատ մի երիտասարդ է նստած: Նրա նորաձեւ հանդերձը պերճախօս փաստ է, որ նա այլ կեցութեան է սովոր եւ բախտի ծանր հարուածն է միայն նրան ձգել աղքատ դասի մուրացկանների շրջանը:

Նա զուրկ է նոյնիսկ մի անտուկից, նոյնիսկ մի աղքատիկ կապոցից, որ ունի մեծամասնութիւնը իւր գլուխը թեքելու համար: Բայց մի բոպէ զէթ նա չէ մտածում տանը պատրաստած տաք անկողնի մասին: Նրան նոյնպէս չէ զզուեցնում նեղ տարածութեան զարչելի ածխահոտը, ինչպէս նաեւ իւր կասկածաւոր ուղեկիցների կոպիտ խօսակցութիւնը: Նա միայն զզում է, որ վաղուց փայփայած գաղափարը վերջապէս իրականացել է, որ նա այժմ փախստական է, եւ եռեւից սրել է նաւի առագաստները, աւերել կամուրջը եւ կտրել չղթաները, որոնք երբեմն օղակի պէս նրան կապում էին ազատ անցեալի հետ:

Նա համոզուած է, որ ապագայում նրան պատերազմալից դաժան կեանք է սպասում, բայց եւ այնպէս չնչում է իրրեւ ծանր լուծից ազատուած մի մարդ: Նրա դրացին՝ արտաքուստ մի վայրենի սեւամօրուս սլինքոր, հեռաւոր աշխարհի իւր արկածալից կեանքից առասպելներ է պատմում:

Նաւով նա օտար երկիր էր ուղեւորուել, բայց համոզուելով, որ ապրելու համար այնտեղ եւս աշխատանք է պէտք, հիմա վերադառնում է հայրենիք, հարստացած միայն այդ աւելորդ վշտալի դիւտով:

— Հոգ չէ, մտածում է մեր երիտասարդը: Աւելի լաւ: Այդ իմ բաղձանքս էր:

Ինքնաւորութեան հաւասար նրան ուրախութիւն էր տիրել: Նրան ոչ մի գին թանդ չէ երեւում այդ ցանկալի ազատութիւնը գնելու համար: Մտօք նա պատկերացնում է վերջին օրերի նահատակութեան ժամերը, մաշող կռուի ամիսներն ու տարիները: Այժմ ամէն ինչ վերջացած է եւ քանի նա աւելի է տանջւում, որքան նա աւելի է ճանաչում իրեն դատաւորի մարտիրոս, այնքան աւելի քիչ է դիւրատում նրան զարհուրելի միտքը՝ մօր յիշատակը, որ անքուն գիշերներ որբացած դառն արցունքներ է թափում մոլորուած որդու վրայ:

×

— Ես պիտի դերասան դառնամ ...

Այդ բառերը վառօդի տակառի մէջ ընկած կայծի նման բռնկեցրին խաղաղ գերդաստանի անդորը կեանքը: Մեր դատում մարդիկ չափազանց լուսամիտ դատաւոր ունեն բեմական արուեստի մասին եւ վերին աստիճանի համբերող են, երբ որ խնդիրը հարազատներին չէ վերաբերում:

Մարտին Ֆօյլրատը՝ մինչեւ այդ ժամանակ ծնողաց փայփայած եւ երես տրուած սիրելին, յանկարծ իւր առջեւ թշնամու մի զունդ նկատեց:

Ի՞նչպէս կարող էր առաջինի որդու եւ յառաջադէմ աշակերտի գլխում մի այդպիսի յեղափոխական զզուելի միտք ծագել: Նախախնամութեան ձայնին կամ իսկական դեղարուեստական կոչման ոչ ոք հաւատ չէր ընծայում եւ ահա սկսուեց մօր եւ ազգականների կատաղի ճակատամարտը ընտանիքին վտանգ սպառնացող արատի դէմ:

ԱԿՎՃՆՈ ՂՎՑՈՎՈՂ

ՎԱՀԱԳՆ ՂՈՂՈՑ

Ա Մ Ո Վ Ս Յ Ա Ն

Գ.

— Ոչ, չէ՛, ինձի՛, չէ՛, որ ես չեզ ըսի. ինչպե՞ս ես ինձ ձգտիս, ինչպե՞ս ես ինձ կը սիրես, եթե չեզ ինձ ոչինչ չտամ։ Ես ինչպե՞ս կրնամ ապրիլ, եթե չեզ չտեսնեմ։ Ես ինչպե՞ս կրնամ ապրիլ, եթե չեզ չսիրեմ։ Ես ինչպե՞ս կրնամ ապրիլ, եթե չեզ չպաշտեմ։ Ես ինչպե՞ս կրնամ ապրիլ, եթե չեզ չհամբուրեմ։ Ես ինչպե՞ս կրնամ ապրիլ, եթե չեզ չգրկ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

Սրտի խորունկ ցաւով կ'ողբանք մեր ընկերոջ սիրելի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահը :

Այս առթիւ յայտնում ենք մեր ցաւակցութիւնները, Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին, Տիկին Տէր Թովմասեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն : ԿԱՅԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, *Սալ Քատէի մէջ :*

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին : Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբ. ընկերուհի Տիկին Նարկիզ Քիրպիթճեանի մահուան առթիւ զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

Մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Զարուհի Տէր Թովմասեանի եւ ընկերուհի Շէօհլէյեանի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի կսկիծալի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընկ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն, փոխան ծաղկեպսակի 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, նոյնպէս 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ ողբացեալ ընկ. Գ. Բալայեանի յիշատակին Գերասիմ Բալայեան սրահին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նորայր Սահաթճեանէ եւ Օր. Նուարդ Սահաթճեանէ 100 Ն. Ֆ. իրենց սիրեցեալ քրոջ Օր. Արուսեակ Սահաթճեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Վարդանուշ Գրիգորեանէ 50 Ն. Ֆ., իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ :

ԳԻՆԵՋՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի « Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին, կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ :

Գեղարուեստական բաժին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլքուռ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ : Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան (Փարիզէն), իրենց մասնակցութիւնը կը բերէ Տէր եւ Տիկին Մուրաւէլեանի պարախումբը, Վալս Էմփէրիալ, Ֆրէնջ Քանքան եւ հայկական պարերով : Ինչպէս նաեւ Թարարէն Հաբէլեան եղբայրներ պիտի նուագեն ու երգեն հայկական եղանակներ :

Ընտանեկան ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Իվ Գասպարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Փըթի տ'Արպուայի բուժարանի հիւանդներուն եւ 10 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի, իր ողբացեալ հօր՝ Գէորգ Գասպարեանի յիշատակին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ : Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր : Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ. :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն :

29 Մարտ, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20·30ին : ՓԱԼԷ Տ'ՕՐՍԷԻ մէջ :

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ստանալով հրաւիրատոմսեր եկեղեցւոյ դիւանէն : *Մասնակցութեան բաժին 10 Ն. Ֆ. :*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia	**Salle Rameau**
Rue d'Alger	

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգներ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Salle des Fêtes de Sarcelles - Place du XI Novembre

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՐԾԻՒԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ
ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ. — Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ *Կառ տիւ Նոռէն* ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Զորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը : Կը խօսի Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթը՝ « Արմէն Տիգրանեան եւ իր Դաւիթ Բէկ օփերան» : Պիտի տրուի այս ներկայացման երաժշտութիւնը ամբողջութեամբ : Նիւթը երկար ըլլալով պիտի սկսինք ճիշդ որոշուած ժամուն :

Galerie Bassano
9, Rue Grégoire des Tours
ԺՈՐԺ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ
ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 6

ՀԱՅԱԾԷՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարող՝ Վատիկանի ձայնասփիւռէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս Վրդ. Սեթեան՝ Տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի : Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը :

Այն ծնողքները որոնք կ'ուզեն արձանագրել տալ Կապ. Խաչին, Դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Մարսէյլի քաղաք *Տիկին Թութէլեանի, 4 Ռիւ Փարմանթիէ, Պոմոն, Տիկին Տօլպաշեանի 23 Պուլվ. տը Պօմոն, Տիկին Շալճեան Սէն Ժերոմ :*

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ : Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին : Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :

(Փառք Էքսփոզիսիօն) :

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը :

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը :

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն :

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու :

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ - վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն - 12, 15·30 - 20 :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՐՏ

MERCREDI 30 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8761 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4562

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանդիսաւոր եւ մեծավայելուչ ընդունելութիւնը, որուն կը շարունակէ առարկայ դառնալ Նիքիթա Խրուշչեւ, ցոյց կու տայ անգամ մը եւս թէ Ֆրանսա ի՛նչպէս գիտէ մեծարել իր հիւրը, — մանաւանդ երբ անիկա աշխարհի ճակատագիրը վարող երկու մեծ երկիրներէն մէկուն անվիճելի պետն է :

Ժամանակ առաջ նախապատրաստական աշխատանքներ էին կատարուած եւ բոլոր մանրամասնութիւնները ուսումնասիրուած : Ոչ մէկ բան բախտին էր ձգուած :

Ժողովրդավար, ազատ երկիր է Ֆրանսան :

Ատոր ապացոյցը տեսնուեցաւ այս առթիւ ալ : Պաշտօնական հանդիսութեանց եւ կուսակցական կանխորոշուած ցոյցերուն զուգընթաց՝ ժողովուրդը յաճախ իր անտարբերութեամբ եւ երբեմն ալ ներքին զգացումներու հրապարակային արտայայտութեամբ ցոյց տուաւ թէ ի՛նչ կը մտածէր :

Ամէն հոսանքի պատկանող թերթեր ալ ազատօրէն հրապարակեցին իրենց տեսակէտները, պատշաճութեան սահմաններուն մէջ, — մանաւանդ երբ հակամարտ դիրքի վրայ կը գտնուէին :

Այս ճակատին վրայ յատկանշական էր ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Կի Մոլէի յօդուածը Փոփիւլէր Տիմանշի մէջ (27 Մարտ) :

Ողջո՛յն, Կոսփոտին Խրուշչեւ» խորագրով այդ գրութեան մէջ նախկին վարչապետը հրապարակաւ կը. կրկնէ ինչ որ չորս տարի առաջ ըսած էր իրեն Մոսկուայի մէջ, գլուխ գլխի տեսակցութեան մը ընթացքին : Ահա՛ թէ ինչ կը գրէ .

« Գիտէք թէ իբրեւ ժողովրդավար եւ ընկերվարական, մենք կը ժխտենք Խ. Միութեան մէջ հաստատուած վարչաձեւը : Չենք ուրանար 1918էն ի վեր ձեր երկրին կատարած նիւթական յառաջդիմութիւնը : Սակայն բոլորս ալ գիտենք թէ ձեր ժողովուրդը ի՛նչ գինով ձեռք բերած է զայն : Երբեք չենք մոռնար թէ ի՛նչ բիրտ միջոցներով մէջտեղէն վերցուցիք բոլոր ռուս ընկերվարականներն ու դեմոկրատները : Պիտի չմոռնանք թէ ի՛նչպէս ձեր մօտ հաստատուեցաւ փոքրամասնութեան մը բռնատիրութիւնը ընչազուրկներու դասակարգին վրայ, նաեւ թէ ի՛նչպէս բիւրոկրասին յանուն կուսակցութեան դարձած է ամենազօր : Պիտի չմոռնանք նաեւ բռնի աշխատանքի համբարները, ո՛չ ալ՝ Մոսկուայի եւ այլ վայրերու դատավարութիւնները» :

Այս դառն ճշմարտութիւնները իբրեւ նախաբան արձանագրելէ վերջ, Կի Մոլէ ուժգնօրէն կը բողոքէ այն «ճիւաղային խարդախութեան» դէմ, որով բոլշեւիկները իւրացուցած են ընկերվարական բառարանին բոլոր բացատրութիւնները, նոյնիսկ «ընկերվարութիւն» բառը՝ յատկանշելու համար վարչաձեւ մը, «ուր ազատութեան եւ անհատի հանդէպ յարգանքը ջնջուած է Մողոքին առջեւ, որ ձեր պետութիւնն է : Մենք պիտի շարունակենք յայտարարելու, որ ձեր վարչաձեւը պարզապէս տխուր մէկ ծաղրանկարն է ճշմարիտ ընկերվարական ընկերութեան » :

Ընդհանուր քարտուղարը զայրոյթով, եւ դառնութեամբ կը յիշեցնէ թէ ինչպէս Մոսկուա 1920 – 21ին իր ծանօթ 21 յօդուածներով «անպայման հնազանդութիւն» պարտադրել ուզեց Եւրոպայի ընկերվարական կուսակցութեանց եւ հերձուած առաջ բերաւ անոնց ծոցին մէջ, պատճառ դառնալով որ տասնեակ տարիներ ետ մնայ ընկերավարութեան իրականացումը :

Յետոյ կը ծառանայ «միակ կուսակցութեան » սկզբունքին դէմ եւ կը դատապարտէ «նպատակը կ՛արդարացնէ միջոցները» վարդապետութիւնը, ինչպէս նաեւ Լէնինի քարոզած մեթոտները, այն է՝ «դիմել ամէն տեսակ ռազմավարութեան, խորամանկութիւն բանեցնել, երբեմն լռել, երբեմն ալ ծածկել ճշմարտութիւնը» : Ու կ՛աւելցնէ : «Չենք ընդունիր, որ սուտ խօսուի ընչազուրկներուն » :

Կի Մոլէ տակաւին ուրիշ դառն ճշմարտութիւններ ալ կ՛ըսէ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

«ՄԻԱՍԻՆ ԼՈՒՍԻՆ ԵՐԹԱՆՔ» Կ՛ԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ

Խորհրդային վարչապետին գաւառ շրջապտոյտը կը շարունակուի : Խրուշչեւ՝ կիրակին կը վերջացնէր Մարսէյլի Նահանգապետարանին մէջ, ուր իրեն ի պատիւ մտերմիկ ճաշ մը տրուած էր : Տեղական՝ պույապէսը եւ Քասիսի գինին մեծ տպաւորութիւն գործած են հիւրին վրայ, այնքան որ... խանդավառ կ՛երգէ : «Ֆիկառօ»ի թղթակիցը կը գրէ . — «Գաւառի մասնայատուկ կերակուրները եւ մասնաւորաբար Քասիսի գինին իրենց բարերար դերը կատարեցին, այնքան որ պաշտօնական ճաշը փոխուեցաւ խնջոյքի ու տեւեց բաւական ժամանակ : Առաւօտուն, Խրուշչեւ ուշ արթնցաւ » : Երկուշաբթի՝ ծերակուտական – քաղաքապետ, Կասթոն Տէֆէռի հետ կ՛այցելէ՝ Պուլվառ Շաւի վարժարանը : Մարսէյլի քաղաքապետը չի մոռնար շեշտելու թէ նոր դպրոցը, որ շրջանի ամէնէն արդիական ուսումնարաններէն մէկն է, կառուցուած է հոն, ուր նախապէս բանտ մը կար» : «Մենք եւս դէմ ենք բանտերուն» պատասխանած է՝ Խրուշչեւ : Գիտութեանց համալսարանը եւս մեծ տպաւորութիւն ձգած է Խորհրդային հիւրին վրայ : (Իշխանութեանց կարգադրութեամբ ուսանողութեան արձակուրդ տրուած էր ... առ ի նախազգուշութիւն) : Ֆրանսայի հիւրը առիթէն օգտուելով յայտարարած է, թէ «Խ. Միութեան մէջ բժշկութեան ուսումը շատ առաջ գացած է եւ ուսանողներուն մէջ մեծ թիւ կը կազմեն՝ կիները» : Բայց խորհրդային վարչապետը դժգոհ եղած է ուսանող չտեսնելով, միայն երկու երիտասարդ իբրեւ խորհրդանիշ ընդունած են Խրուշչեւը որ կը հարցընէ «քանի ուսանող ունի՞ք» , «3000» կը պատասխանէ Տէֆէռ, «ո՞ւր են 2998 հատը » :

Ժամը 10·15ին Խրուշչեւի շքախումբը հասած է՝ «Հին Նաւահանգիստը» (Վիէօ-Փօր) , ուր իր տրամադրութեան տակ դրուած զբօսանաւով մը պտոյտ մը կատարած է բացերը եւ քննած նաւահանգիստը : — Գերմանացիները փճացուցին այս նաւահանգիստը չէ՞ : Ահ, սարսափելի են Գերմանացիները, մեր նաւահանգիստներն ալ կործանեցին , կ՛ըսէ Խրուշչեւ :

Նաւահանգստին տնօրէնը կամաց մը կը պատասխանէ «չնորհիւ այդ փճացումին է որ այսօր կրցած ենք Միջերկրականի ամէնէն արդիական նաւահանգիստը շինել» : Քաղաքապետարանի մէջ, հիւրին ի պատիւ ընդունելութիւն մը կազմակերպուած է : Արտասանուած են ճառեր ու այս առթիւ իրեն նուիրուած է պատմական սափոր մը :

Յատկանշական խօսակցութիւն մը : Պատասխանելով Խրուշչեւի հրաւէրին , այցելել Խ. Միութիւնը եւ տեսնել թէ ինչ նուաճումներ արձանագրուած են այս վերջին տարիներուն՝ Մարսէյլի քաղաքապետը՝ Տեֆէռ դիտել տուած է . — « Պատրանքներով մի տարուիք, համայնավար չեմ ըլլար», որուն Խրուշչեւ կը պատասխանէ . — « Ամէն բանջարեղէն հասուննալու իր ժամանակը ունի» :

Տեֆէռ կ՛ըսէ նաեւ .— Ծանօթ առածներու համար ձեր ունեցած սիրոյն երկու հատ ընտրեցի ձեզի համար .— Առաջինը՝ պէտք է պոկել գէշ խոտերը բարեկամութեան ճամբուն վրայ : Երկրորդը՝ Զիրար լաւ պէտք է ճանչնալ, զիրար լաւ սիրելու համար» : Տեֆէռ կը շեշտէ նաեւ թէ անշուշտ Խրուշչեւ սորված է Ֆրանսական փառերգը, «այո, կրնամ երգել, կ՛ըսէ Խրուշչեւ որովհետեւ յեղափոխութեան բանուորներուն երգն է » , բայց Տեֆէռ կը ճշդէ .— Ո՛չ ազատութեան եւ հայրենասէրներուն երգն է » :

Յետոյ կը կատարուի նուէրներու փոխանակութիւնը, երբ քաղաքապետը կ՛ըսէ «Լունիք չունինք ձեզի տալու», Խրուշչեւ կը պատասխանէ. «երբ ժամանակը գայ միասին լուսին կ՛երթանք ...» :

«Իսկապէս մարսէյլցի դարձաք, կ՛եզրակացնէ Տեֆէռ » :

Տիժոնի հանգրուանը ոչ մէկ արտակարգ նորութիւն բերաւ : Հակառակ որ Կանոնիկոս Քիռ վերջին պահուն գաղտնի մեկնած էր իր բնակավայրէն, որպէսզի չընդունի Խրուշչեւի այցելութիւնը, ոչ մէկ անհաճոյ դէպք պատահեցաւ : Ժամը վեցի ատենները, ժողովուրդի բաղձանքին ընդառաջելով՝ Խրուշչեւ քաղաքապետարանին պատշգամը ելած է ու բարեւած ներկաները : Իր կողքին եղած է՝ նախկին նախարարը՝ Էտկառ Ֆոռ :

Խրուշչեւի մեկնումէն անմիջապէս ետք, Կանոնիկոս Քիռ իր բնակարանը վերադարձած է : Կարգ մը թղթակիցներու հարցումներուն պատասխանելով ծերունազարդ Կանոնիկոսը ըսած է . — « Զուզեցի որ պատճառ դառնամ միջադէպերու, կը փափաքէի որ ընդունելութիւնը անցնէր, խաղաղ եւ բնականոն » :

Այն հարցումին թէ արդեօ՞ք Պապին ճնշումին տակն է որ վերջին պահուն ետ կեցաւ Խրուշչեւը ընդունելու իր մտադրութիւնէն, Կանոնիկոս Քիռ պատասխանած է . — «Ճիշդ չէ, բաւական լաւ կը ճանչնամ Պապը : Լայնախոհ է » :

Կարգ մը թղթակիցներ կ՛ըսեն թէ Կանոնիկոսը կամովին չէ մեկնած Տիժոնէն, այլ՝ «առեւանգուած է» : Տարակոյս չկայ թէ Տիժոնի միջադէպը նոր տարակարծութեանց դուռ պիտի բանայ Եկեղեցւոյ եւ պետութեան միջեւ : Ի՞նչպէս ընտրել երեսփոխան եւ ապա քաղաքապետ մէկը որուն Եկեղեցին կ՛արգիլէ իր պաշտօնը կատարել : Ֆրանսայի կաթողիկէ շրջանակները բոլորն ալ համաձայն չեն այս արգելքին : Վատիկանի ճնշումը արդար պիտի ըլլար Եկեղեցիէն ներս միայն , կ՛ըսեն շատեր : Բայց ճիշդ է նաեւ թէ կարելի չէ որ քահանայ մը ձեռքը սեղմէ մարդու մը որ «լռութեան մատնած է Եկեղեցին » իր «կայսրութեան» մէջ եւ այնքան տառապանքներու ենթարկած է եւ կ՛ենթարկէ կաթողիկէ քահանաները իր եւ արբանեակ երկիրներու մէջ : « Քիռ հոս չէ ըսած է Խրուշչեւ, բայց նորէն կը համբուրեմ զինքը » :

Գիշերելէ վերջ Տիժոն, երեքշաբթի առտու ժամը 9ին Խրուշչեւ Մէս հասաւ, ուրկէ Վերտէօն պիտի երթար եւ ցերեկին ճաշէր Ռէնս : Կէսօրէն ետք Խրուշչեւ պիտի կարենար այցելել Մօէթ եւ Շանտոնի Շամփանեի գործարանը :

Իրիկունը Խրուշչեւ Լիլ մեկնեցաւ :

× Առաւօտեան թերթերէն՝ «Ֆիկառօ» կը թուէ սխալներ որ գիտակցաբար, կամ անգիտակցաբար ըրած է՝ Խրուշչեւ :

— Նիմի մէջ խորհրդային վարչապետը յայտարարած է, թէ 1800 խորհրդայիններ կռուած են Կարտի մէջ, Ֆրանսացի հայրենասէրներու կողքին : Ճիշդ չէ, ոչ մէկ Խորհրդային կռուած է Ֆրանսացիներու կողքին, ընդհակառակն 300 Վրացիներ նոյն շրջանին մէջ կռուած են՝ Նացիներուն հետ ընդդէմ Ֆրանսացիներուն : Բոլոր Վրացիներն ալ, յետագային «մոլորեալ հայրենասէրներ » նկատուած են Թիֆլիսի խորհրդային իշխանութիւններուն կողմէ :

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ամէն մարդ ոգեւորութեամբ չընդունեցաւ խորհրդային վարչապետին այցելութիւնը, բայց ոչ ոք անտարբեր մնաց : Նախկին վարչապետ Փլեվէն կը գրէ . — «Պ. Խրուշչեւ պէտք է սորվի այս ճամբորդութեան ընթացքին որ համակեցութիւնը պէտք է ըլլայ Խորհրդ. Միութեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի մը միջեւ : Բոլոր փորձերը վերարծարծելու Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հին անհամաձայնութիւնները Ֆրանսացիներու կողմէ կը նկատուին իբրեւ միջամտութիւն պետութեան մը ներքին գործերուն, որուն այնքան դէմ կ՛արտայայտուի Խրուշչեւ ...» : Ժողովրդական Շարժումի նախագահը՝ Քոլէն յայտարարեց թէ . — «Շատ լաւ կը հասկնանք պետական անձնաւորութեանց հանդիպման կարեւորութիւնը վերին ժողովի նախօրեակին, բայց ազգային , քաղաքական կամ բարոյական ոչ մէկ շահ կը տեսնենք երբ համաշխարհային համայնավարութեան պետը զբօսաշրջիկի պտոյտ կը կատարէ մեր երկիրը » :

Կի Մոլէ . — 15 օր անցուցած եմ Խրուշչեւին հետ : Շատ խելացի է եւ ամէնէն նշանաւոր դերասանն է զոր ճանչցած եմ :

Տեփրէօ (ինքնավար – ընկերվարական) Կանոնիկոս Քիռի եղած արգելքը անհանդուրժելի է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ Ժընեւի ժողովին , Արեւմուտք տասը կէտերէ բաղկացած նոր ծրագիր մը ներկայացուց : Ծրագրին տուն տուող մտքերն են ստեղծել՝ զինաթափութեան միջազգային մարմին մը : Երկուստեք հսկողութիւն կատարել : Միջոցներ ձեռք առնել յանկարծական յարձակումներու դէմ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պաշտպանութեան նախարարը՝ Փարիզ եւ Պրիւսէլ այցելած ու տեսակցած է երկու երկիրներու համանուն նախարարներուն հետ : Պելժիոյ եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ միջեւ համաձայնագիր մը ստորագրուած է , ըստ որուն, փոխադարձաբար զինուորական մթերանոցներ եւ կայաններ հաստատելու իրաւունքը պիտի ունենան երկու երկիրներն ալ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ տեղի ունեցան օրէնսգիտական մարմիններու ընտրութիւնները : Ֆրոնտիսի կառավարութիւնը թէեւ ապահոված է ձայներու կարեւոր թիւ մը, այսուհանդերձ ընդդիմադիրները զօրաւոր դուրս եկած են : Ընտրութեանց ընթացքին ծանր միջադէպեր պատահած են :

« ԷՔՕ Տ՚ԱԼԺԷ» երկուշաբթի առաւօտ յայտարարեց, թէ «նկատի առնելով որ Ալէն տը Սերինեի ի վիճակի չէ ընդհանուր տնօրէնի իր պաշտօնը կատարելու , ցաւ ի սիրտ ստիպուած ենք օրէնքի տրամադրութեանց համաձայն ջնջել իր անունը» :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ տասը տարեկան տղայ մը դանակի 26 հարուածներով սպաննած է 9 տարեկան աղջիկ մը : Մանուկներու ատեանին առջեւ յայտարարած է թէ հեռատեսիլէն ներշնչուած էր այդ ոճիրը գործելու համար :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ եւ Մաքմիլըն կը շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները վեհաժողովին եւ Եւրոպայի մասին Քէմփ Տէյվիտի մէջ :

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

... Բայց հին ու նոր քո վէրքերով
կանգնած ես դու կենդանի,
Կանգնած խոհո՛ւն, խորհրդաւոր ճամբին
նորի ու հնի,
Հառաչանքով սրտի խորքից խօսք ես
խօսում աստծու հետ
Ու խորհում ես խորին խորհուրդ
տանջանքներում չարաղէտ,
Խորհում ես դու էն մեծ խօսքը, որ տի
ասես աշխարհին,
Ու պիտ դառնաս էն երկիրը, ուր ձգտում
է մեր հոգին —
Յոյսի՛ հայրենիք,
Լոյսի՛ հայրենիք :

Քու աչքիդ առջեւ բացուած գիրքի այս երկաթագիր տողերուն մէջէն դարերը յարութիւն կ'առնեն, մարմին կ'առնէ աւանդական պատմութիւնը Հայոց, կ'ելլան քու նախնիքներդ՝ իրենց սուրբ գործերով ու բարքերով, կը յայտնուի ժողովուրդը իր ողբերգական ճակատագրով, աղէտներով, յետոյ՝ սխրանքներով, յաղթանակներով, նոր կեանքով, լուսաւոր ապագայով :

Այդ յոյսի եւ լոյսի հայրենիքին հետ մէն մէկ Հայուն ազնիւ միտքն ու սրտի թրթիռը ...

Այս յոյսի եւ լոյսի հայրենիքին հետ կը մեծնայ, կ'ահագնանայ բանաստեղծը, կը կանգնի առջեւդ իր վեհ հասակով : Ան կարողացաւ իր երգը հիւսել ժողովուրդի դարաւոր կեանքի փառահեղպատմութեան հետ, ժողովուրդի սրտին եւ մտքին առկայծումներէն :

Թերթէ քու առջեւդ բացուած գիրքը : Ինչեր չես կարդար անոր էջերուն մէջ, անարատ սիրու տառապանքներ, աւանդական կենցաղ, աւանդապահ բարքեր ու սովորութիւններ, ընդվզումներ, բնութեան ինչպիսի ոգեշունչ նկարագիրներ..

Թումանեանի իւրաքանչիւր տողը ներթափանցուած է ժողովրդայնութեամբ, ժողովուրդի հոգեբանութեամբ, տրամաբանութեամբ, յոյզով, վեհ անաղարտութեամբ, տաք սիրով ...

Բանաստեղծութեան այս արքան, որ իր արուեստի ուժով սրբագործեց Հայուն հոգեւոր կեանքը ու ներաշխարհը, կ'ըսէ — « Բանաստեղծը միայն մարմին է տալիս իր մտքերին ու զգացմունքներին եւ իր ոգեւորութիւնով կենդանութեան շունչ է շնչում նրան, որ նա ապրի մըշտապէս, բայց որ նա թռչի՝ դրա համար նրան թեւեր են հարկաւոր, իսկ թեւեր առնել նա կարող է միմիայն էն կախարդական աշխարհում, որ կոչւում է երաժշտութիւն» :

Այս, թերեւս ճիշդ է այս : Բայց միթէ՞ երաժշտութիւնը մէկ ուրիշ բան է, քան Թումանեանի բանաստեղծական արուեստը : Թումանեանի ողջ բանաստեղծութիւնը ներթափանցուած է երաժշտականութեամբ, անոր բանաստեղծութիւնները ինքնին կ'երգուին : Եւ ահա թէ ինչու անոր գեղարուեստական ժառանգութեան մէջ այնչափ շատ է այն երկերու թիւը, որոնք իրենց արտացոլումը գտած են երաժշտութեան մէջ :

Կ'երգուին, կ'երգուին բառերը, տողերը, տուները, ողջ բանաստեղծութիւնը.. Կ'երգուին այնպէս հեշտ, բնական, որ բանաստեղծ – հեղինակը ինքը մէկ օր յակարծ կ'երգէ իր տողերը մեղեդիի յանգով եւ կը հնչէ երգը բառի ու մեղեդիի միասնութեամբ :

Ա՛խ, ի՛նչ լաւ են սարի վրայ
Անցնում օրերն, անո՛ւշ, անո՛ւշ,
Անրջային, թեթեւասա՛հ,
Ամպ ու հովերն անո՛ւշ, անո՛ւշ ...

Այս, կարծես կը հնչեն ու կը շոյեն մարդուն սիրտը բանաստեղծի անմահ երգերը : Անոնք իրենց մէջ կը մարմնաւորեն շատ նուիրական խոհեր ու յոյզեր, իղձեր ու պատրանքներ, որ դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը գուրգուրացեր է իր սրտի խորքին մէջ : Թումանեանի բանաստեղծութիւնները հայ ժողովուրդի սրտին թրթիռներն են՝ խօսքի շունչը առած :

Թումանեանի արուեստին խոր ժողովրդայնութիւնն է, որ կը յուզէ մեծ Կոմիտասին ու ան կը սկսի գրել հայ առաջին օփերաներէն մէկը՝ «Անուշը» :

Մեր ժողովուրդի հոգեւոր պատմութեան մէջ կայ մէկ փաստաթուղթ՝ տարեգրուած՝ 1908 թուական, Մայիս 24, Էջմիածնէն ուղարկուած՝ Թումանեանին.—

« ... Վաղուց է սկսել եմ եւ բաւական բան գրել քո «Անուշից»... այս ամառուան արձակուրդին պէտք է զբաղուիմ առաւելապէս «Անուշով» : Գրիր, թէ երբ կարող ես մի քանի օրով ինձ մօտ հիւր գալ եւ այստեղ միասին վերջացնենք եւ ես հանգիստ շարունակեմ ...» :

Կոմիտասը կ'ուզէր Թումանեանին հետ միասին կազմել օփերայի գրքոյկը, որպէսզի այնուհետեւ ինքը կարողանայ երաժշտութեան վրայ աշխատիլ : Թէեւ այդ լրիւ չէ յաջողած, սակայն ան կը շարունակէ աշխատանքը : Գրեթէ աւարտած էր «Անուշը», բայց դժբախտ էր անոր ճակատագիրը Սարոյի ու Անուշի սիրոյն, մեծ Կոմիտասի ճակատագրին պէս : Երկա՛ր, երկա՛ր տարիներ «Անուշը» ի սպառ կորսուած կը կարծուէր եւ միայն մէկ էջ իր մէջ կը պահէր յուշը «Անուշի» : Վերջին տարիներուն վերստին մեզ հասան «Անուշից» էջեր, որոնք սակայն համր են դեռ :

Բայց ահա անոր կողքին մէկ «Կաքաւիկ», Կոմիտասեան նրբագոյն ստեղծագործական ձիրքին համարժէք մէկ երգ՝ քնքուշ ու նրբակերտ, կարծես արեւի մանրիկ շողերէն հիւսուած, որ կը փայլատակէ, կը թռչկոտի .

Արեւ բացուեց թուխ ամպերէն,
Կաքաւ թըռաւ կանաչ սարէն,
Կանաչ սարէն՝ սարի ծիրէն,
Բարեւ բերաւ ծաղիկներէն,
Սիրունի՛կ, սիրունի՛կ,
Նախշուն կաքաւիկ ...

Չկայ Կոմիտասի «Անուշը», բայց Թումանեանի «Անուշը» կիսատ չմնաց : Եղաւ մէկ ուրիշը եւ ան Արմէն Տիգրանեանն էր, որ կրկնակի կեանքով ապրեցուց «Անուշը», կենդանութիւն տուաւ անոր՝ կախարդական հնչիւններու զօրութեամբ : Ու գրեթէ կէս դար է ինչ «Անուշը» երգի թեւերով կը ճախրէ մարդկային յոյզերու ու զգացումներու լազուր երկնակամարին ու հանգրուան կ'առնէ մարդու սրտին մէջ :

« Անուշին» մէջ շունչ կ'առնէ բնութիւնը, եւ այդ բնութեան գրկին մէջ ժողովուրդի կեանքը : Դուն կը տեսնես աւանդական կենցաղը հայ ժողովուրդի բարքերն ու սովորութիւնները : Ասոնց կը բախի անարատ սէրը ու կը փշրուի, կը փշրուի ժայռին դպած փըրփըրալի ալիքի պէս եւ դուն կ'ողբաս Սարոյի ու Անուշի հետ, բայց եւ բարձր կը ճախրէ քու հոգիդ անոնց անբասիր սիրոյ թեւերով :

Իսկ երաժշտութիւնը անընդհատ, անվերջանալի երգային մեղեդիներով, ողողուած տարբեր երանգի լոյսով՝ կը յուշեն ունկնդրին, թէ «Անուշը» մեծ սիրոյ քերթուած է, հասարակ մարդոց մեծ ու անարատ յոյզերով տոգորուած սիրոյ քերթուած : Ասոր համար ալ այդպէս անբաժանելի կերպով միաձուլուած են քերթուածն ու երաժշտութիւնը եւ «Անուշ» քերթուած–օփերան անմահութեան ճամբան է բռնած :

Մէկ ուրիշ երգի մէջ ալ (երաժշտութիւն՝ Նիկոլ Գալանդերեանի) բանաստեղծը կարծես իր Անուշի բերանով կը յորդորէ ամէնուն .

Կ'անցնին օրերն, Անուշ ջան,
Կ'անցնի քո հէրն Անուշ ջան,
Ու կը տանի իրեն հետ
Մեր ցաւն ու սէրը, Անուշ ջան ...

Ժողովուրդի սրտի թրթիռները, խոհերը, իղձերը, իմաստութիւնը, լացն ու սխրանքը, կարօտն ու ծիծաղը, ամէ՛ն-ամէ՛ն ինչ արտացոլուած է մեծ բանաստեղծի տողերուն մէջ, իսկ այդ տողերն ալ երաժշտութեան մէջ :

Ահա քնարերգական ու ողբերգական երգը կը խօսի քեզի հետ (երաժշտութիւնը՝ Անտոն Մայիլեանի) —

Ինձ մի խնդրիր, չեմ երգի
Իմ տխրութիւնն ահագին,
Աղեկտուր նրա ձայնից
Կը խորտակուի քո հոգին ...
Ո՛չ, քեզ համար այդպիսի երգ
Երգելու չեմ ես երբեք ...

Անհամար են բանաստեղծի հոգեւոր գանձերը եւ ի զուր չեն ոսկի բառերը (երաժշտութիւն՝ Գուրգէն Ալէմշահի) :

Գանձեր ունեմ անտակ, անծի՛ր,
Ես հարուստ եմ, ջա՛ն, ես հարուստ,
Ծով բարութիւն, շնորհք ու սէր
Ձոխ պարգեւ եմ առել վերուստ ...

Բազմաթիւ են մեծ բանաստեղծին երաժշտականացած երկերը : Կը յորդի երաժշտութիւնը, իսկ այդ զուլալ յորձանքին մէջ կարծէք արեւի ճառագայթներուն տակ նորէն կը լուսաւորուին՝ «Տէրն ու ծառան» (օփերա՝ Ա. Քոչարեանի) ու « Կաքաւի վանքը» (համանուագ քերթուած՝ Գ. Հախինեանի), «Գիքորն» ու «Մի կաթիլ մեղրը» (երաժշտութիւն ողբերգական ներկայացման համար՝ Ա. Տիգրանեանի), «Ախթամարը» (համանուագ – քերթուած՝ Ա. Տէր Ղեւոնդեանի), «Զարի վերջը», «Շունն ու կատուն» (մանկական օփերաներ Դ. Ղազարեանի) եւ շատ այլ ժողովրդական երգեր : Ասոնց մէջ կը շողայ «Ալմաստը», որ բանաստեղծին հանդիպելէն ու անոր քերթուածներուն ծանօթանալու առաջին օրէն սկսեալ հանգիստ չէր տար Աղեքսանդր ըՍպենդիարեանին : Ան էր, որ ըսաւ, թէ « Թումանեանի քերթուածներից առաջացած հիացումից չեմ կարողանում ազատուել, փափաքում եմ ինչքան կարելի է շուտ սկսել Թմկաբերդի իշխանուհու մասին օփերան » :

Այդ 1911 թուականն էր : Սպենդիարեանը առաջին անգամ Թիֆլիս կը գտնուէր, իր հայ բարեկամներուն մօտ : Այդ ժամանակ էր, որ Թումանեանը կ'ըսէ իր բարեկամին .— « Դուք գալիս էք Հայոց բանաստեղծների կենդանի բանաստեղծական գործերը թեւաւորելու, որ նրանք դառնան հզօր ու կատարեալ, կախարդական գործեր ... Ողջունում եմ ձեր վերադարձը... եւ ողջունում եմ ձեզ որպէս մի հարազատի, որ երկար տարիներ օտարութեան մէջ մնալուց յետոյ վերադառնում է դէպի տուն, դէպի իր հայրենի օջախը, հետը բերելով երաժշտութիւնը՝ ամենանուրբն ու ամենասուրբը, ամենաթանկ բանը, ինչ որ կայ աշխարհում ու կեանքի մէջ » :

Տարիներ անցան : Հնչեց երաժշտութիւնը ու սաւառնեցաւ թեւատարած, երբ չկային այլեւս բանաստեղծն ու երգահանը : Կենդանութիւն առած է անոնց գործը եւ նոյնացած եւ խորհրդանշացած է աշուղի խօսքերուն մէջ որ յանուն մարդկութեան կը պատգամէ, թէ՝

Գործն է անմահ, լաւ իմացէք,
Որ խօսւում է դարէ դար
Երնէկ նրան ով իր գործով
Կ'ապրի անվերջ, անդադար ...

Ճշմարիտ էր բանաստեղծը, որ 1912 թուականին, Թիֆլիսի մէջ, Հայոց երաժշտական ընկերութեան բացման առթիւ իր ողջոյնի խօսքին մէջ կ'ըսէր «... Ահա մի հին զրոյց, որ սիրել եմ առանձնապէս, էսպէս է ասում. պատահեց, ասում է, որ մի ժամանակ գազան դարձաւ քընքուշ ու բանական մարդը : Ինչ արինչարին, հնար չեղաւ գազանը նորից մարդ դարձնելու : Վերջը յայտնուեց, որ հնարը միայն երգ – երաժշտութիւն է : Էս զրոյցը շատ երկար է, ես կարճն եմ ասում, բայց որ ասում եմ սիրել եմ առանձնապէս, դրանից էլ կ'իմանաք, թէ ինչ նշանակութիւն եմ տալիս երաժշտութեանը. Թող բացուի վարագոյրը, թող հնչի նրա աստուածային ձայնը եւ գազանը մարդ կը դառնայ » :

Ու երգի – երաժշտութեան անտեսանելի թեւերով կը թռչի Թումանեանի թեւաւոր խօսքը, բոլորին կը պատմէ անցեալը, բոլորին կ'աւետէ լուսաւոր դալիքը : Բոլորը կը յուզէ, բոլորին ոգի կուտայ :

ՑԻՑԻԼԻԱ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ԲԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՇԱՏ ԷՐ ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ

Ազգականները գուշակում էին նրա չար դիտաւորութիւնը եւ այնպիսի աչալրջութեամբ էին հսկում, որ երբ հասաւ օրհասական ժամը, նա ստիպուած էր գրեթէ մերկ փախիլ : Մի քիչ սպիտակեղէն վերարկուի տակ թագցրած, ահա այն հարստութիւնը, որ նա կարողացաւ հայրենի տնից վերցնել :

Անհրաժեշտ էր սառնասիրտ երեւալ, բայց նա մեծաուրախութեամբ կը հրաժարուէր իւր կեանքի մի մասից, միայն թէ կրկին անգամ իւր մօրը վզով փաթաթուէր :

Մի ամբողջ օր նա թափառեց դաշտում, քաղաքից դուրս եւ միայն գնացքը շարժուելիս աննկատելի մտաւ վագօնը, որ բախտ որոնէ :

Մօրը մտաբերելուն պէս արտասուքը նրան խեղդեց, սակայն միայն մի վայրկեան : Մոլեռանդ հաւատքը դէպի իւր վսեմ կոչումը մոռացնել տուեց նրան ամէն ինչ : Եւ երբ շոգեմեքենայի սուլոցը լսուեց, Մարտինը պարզ ըմբռնեց, որ ընտանիքը նրանից հրաժարուել է եւ այլ ուս հալածելու չէ :

×

Վիէննա հասնելուն պէս նա իսկոյն ներկայացաւ Կոնսերվատորիայի տեսչին եւ թոյլտուութիւն խնդրեց քննութեան ենթարկուել ձրիավարժ ընդունուելու համար :

Տեսուչը, որ վերին աստիճանի բարեսիրտ մի անձ էր, ուշադրութեամբ նրան լսեց եւ իւր հաճութիւնը տուեց :

— Ցաւալի է միայն, յարեց նա, որ դուք այդ աստիճան կարճահասակ էք ...

Մարմինը երկիւղից ցնցուեշ : Սա այն զարհուրելի չարագուշակ բառն էր, որ առաջին անգամ տանը արտասանեցին իբրեւ ծանրակշիռ փաստ նրա խակ մտքի դէմ :

Բարոյական եւ նիւթական ծանր զըրկանքների մէջ անցաւ ժամանակը մինչեւ քննութիւնների սկսելը : Վերջապէս հասաւ ցանկալի օրը :

Քննիչները մեծ զուարճութեամբ հետեւում էին երիտասարդի արտասանութեանը եւ երբեմն միայն կատարում էին նկատողութիւններ :

Ի վերջոյ, նախագահը ասաց .

— Բարեկամ, դուք տաղանդ ունիք, եւ այն էլ խոշոր տաղանդ : Ձեր առոգանութիւնը խելացի է, բնական, կրքոտ, միայն ...

— Պարոն նախագահ, յուսահատութեամբ ընդմիջեց նա, ի սէր Աստուծոյ, մի ասէք որ ես կարճահասակ եմ : Ձեզ յայտնի չէ որ յանուն գեղարուեստի ես ամէն ինչ զոհել եմ՝ ընտանիք, գիտութիւն, բարեկեցութիւն... : Հաստատակամութեամբ եւ ոգեւորութեամբ ես կը յաղթեմ խոչընդոտներին. ընդունեցէք ինձ :

Այդ բառերից սրտի աղիողորմ աղերսանք էր լսւում : Դատաւորները փսփսացին : Նա ընդունուեցաւ իբրեւ ձրիավարժ :

×

Այն ժամանակ նա կատարելապէս կենդանութիւն առաւ :

Անսպասելի յաջողութեան տպաւորութեան ներքոյ տանից ուղարկեցին նրա իրերը եւ մասնաւոր թոշակ կապեցին մինչեւ աւարտելը :

Բայց նրա սիրտը այլեւս որբ չէր : Նա մտերմացել էլ իւր ընկերուհիներից մէկի հետ, որը նոյնպէս ոգեւորութեան կայծ էր արտայայտում : Նրանք միասին էին աշխատում, նստում եւ պարապում քաղաքային թատրոնի հեղձուցիչ վերնայարկում, իսկ ազատ ժամերին ապագայի համար երախայական նախամեծեր էին երեւակայում, դափնիների եւ սիրոյ մասին էին երազում :

Երկու ձիգ տարիներն անընդհատ եւ տոկուն աշխատութեան մէջ գլորուեցան :

Քննութիւնները վերջացել են. կարճ ժամանակամիջոցում բոլոր նորաւարները հրաւէր են ստացել : Մարտինի բարեկամուհի Ադան գրպանում նոյնպէս պայմանագրութիւն ունի : Միայն Մարտինին կարծես ոչ ոք չէ նկատում :

Երկար ընդմիջումից յետոյ նա վերստին լսում է չարագուշակ բառերը .

« Այո, եթէ միայն դուք այդ աստիճան կարճահասակ չլինէիք ...» :

ՖՐԷՅՆԴ

(2 Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԱՀԱՅ ՆՈՐԱՎԻՊԱԳԻՐ ՄԸ (1)

Ընդհանրապէս գրողի մը դէմքը կը յատկանշուի , երբ իր վաստակը հատոր – րով մը ներկայանայ ընթերցողներուն : Բազմաթիւ են այն գրողները , որոնք քա– նի մը տասնեակ տարիներու անցեալ ու – նին, բայց իրենց տեղը գրականութեան մէջ անորոշ է :

Այդպիսի գրող մըն է , Իսթամպուլա – հայ գրականութեան մէջ ծանօթ , Վ . Ս . Ծովակ , որուն աշխատանքը գրական քա– նի մը մարզերու մէջ խտացած է : Ան հո– դածութիւնն ունեցած է , որոշ վերնա – գիրներու տակ բաժնել իր տպագրուած կամ անտիպ բոլոր աշխատութիւնները :

Աւրձակ էջեր «վայրկեաններ» խորա – գրով , որոնց մէջ կը գտնենք ընտանեկան յիշատակներ , երիտասարդական իղձեր , կեանքի զուարթ ու թաղծոտ պատկեր – ներ :

Զորս հատորներու մէջ ամփոփուած է պատմուածքներու չարքը : Առաջինը՝ « Գիշատիչ թռչունը», երկրորդը՝ «Մո – խիրի տակ կայծեր», երրորդը՝ «Զուռնե – ւորին բաժինը», եւ չորրորդը՝ «Անել ու– ղի» խորագիրներով :

Աւրձակ էջերու բաժնին կը պատկանին նաեւ «Վիպակ»ները, եւ քանի մը վէպե– րու ուրուագծերը :

Ինչպէս ամէն գրող , Ծովակ ալ փոր – ձած է «թատերախաղեր» իրբեւ հեղինա – կութիւն , թարգմանութիւն կամ նմանո – ղաբար , մեծ մասով անտիպ : «Երբ վա – րագոյրը կը փակուի » (տռամ) , «Տիրու– հի եւ Սպասուհի» (կատակ) , «Մի սպան– ներ» (տռամ նմանող) , «Շղթայ» (տը – ռամ) , «Լուսթիւնը» (զաւեշտ) , «Հա – ւատքը» (տռամ թարգմ.) եւ »«Հեթանոս Սէր (թարգմ.) :

Ամբողջացնելու համար Ծովակի գրա – կանութեան կենսագրութիւնը , արձանա – գրենք որ 1944ին «Ժամանակ» օրաթեր – թին մէջ հիմը կը դնէ «Գրական բաժին»ի մը, որ իրբեւ կիսամսեայ լոյս կը տես – նէր , 150 թիւ , որոնց՝ իրենց աշխատակ– ցութիւնը կը բերէին 14 կին եւ 55 այր գրողներ : Օր մըն ալ կը տիպուի դադ – րեցնել գրական այդ բացառիկները, նկա– տելով որ վեց տարուան ընթացքին թր – քահայ նոր գրականութիւն մը երեւան ե– կած էր , Իսթանպուլահայ Գրականու – թիւն յատկանշական որակումով , Սանուց Միութեան օհաններով եւ գրական չա – թաթերթերով : Ներկայիս այս նոյն աշխատանքը կը կատարէ «Մարմարա» օ– րաթերթին մէջ կիրակնօրեայ բաժիննե – րով , որոնց մէջ կ'երեւին ընկերային նկարներ, վերլուծումներ եւ գրախօսա – կաններ , «Ամպ ու Աւեր» եւ «Երջանկի մէջ» վերնագիրներով : «Օտար ածուներէ քաղուած ծաղիկներ» խորագրով տուած է բազմաթիւ քերթուածներու թարգմա – նութիւնները : Թարգմանած է նաեւ վէ – պերու չարք մը, ժան Ռիչփէնի «Մի ար– քան» : Կի տը Մօփասանի «Կեանքի հեզ – նանքը» : Պլասքօ Իպանէզի «Պուտոյի Զարթօնքը» : Թոլսթոյի աղջկան «Ցիչա– տակները» : Մօրիս Մարթէն տիւ Կառի «Սուրբ Քաղաքը» : Անտրէ Մօրուայի «Ընտանեկան Երջանկը » , եւ Վէռքօռի «Ծովուն Լուսթիւնը » :

Այս ընդարձակ վաստակէն , իրբեւ դիրք վերջերս լոյս տեսաւ «Գիշատիչ Թռչունը » վերնագրով պատմուածքներու հաւաքածոն : Առաջին պատմուածքը հա – մանուն տիտղոսն ունի եւ ամէնէն ըն – դարձակն է :

Մօսէլէ առաջ պատմուածքներու այս հատորին մասին, անդրադառնանք Իս – թամպուլահայ Գրականութեան, տեսնե – լու համար թէ ինչ յատկանիշներով եւ ի՞նչ դործերով կը ներկայանայ ան :

Երեսուն հատորներու չարքով «Երջա – նիկին տարեգիրքը » ամէնէն դրական ե– րեւոյթն էր այդ գրականութեան , ո – րուն երբեմն իրենց աշխատակցութիւնն ալ կը բերէին արտասահմանեան գրողներ իրենց բանաստեղծութիւններով ու ար – ձակներով : Իսթամպուլահայ գրողներէն մատի վրայ համրուողներ միայն իրենց դոյութիւնը զգալի կ'ընէին փոքրիկ հա– տորներով : Վերջին տարիներուն է որ ստուար եւ արձակ գործեր հրապարակ եկան : «Իսթամպուլահայ Գրականու – թեան մէկ Համայնապատկերը» (1958) խտացումն էր գրողներուն ձգտումնե – րուն, երազներուն ու մտայնութեան, իր– բեւ երեսնամեայ իրականացում : Առան – ձին գործեր , ինչպէս՝ Արէգ Տիրազանի «Գազանը Աստուած մը կ'ուզէ» վէպը , Յ . Մնձուրիի «Կապոյտ լոյս» պատմը – ւածքներու հատորը , Վարդան Կոմիկ – եանի «Բարի լոյս, սէր» պատմուածքնե – րու հատորը , աւելի չերտուած ձգտում – ներու արձագանգը կը դառնային : Բա – նաստեղծական սեռը ամէնէն աւելի յա – ջախուած սեռն էր , որուն ներկայիս նը – իրուած է մասնաւոր ամսաթերթ մը :

Վ . Ս . Ծովակին պատմուածքներու հա– տորն ալ այդ գրականութեան աղօտ մէկ արձագանգը կը բերէ : Քառասուն տա – րիներու տքնութենէ ետք , որուն մէկ պատկերը տեսանք արդէն , աւելի ներկա– յանալի հատոր մը կը սպասէինք մեր բա– րեկամէն , թէ իրբեւ բովանդակութիւն , թէ իրբեւ տպագրութիւն : Հոգածու – թեան պակասը զգալի է դժբախտաբար : Անհնամ տպագրութիւն եւ բազմաթիւ վրիպակներ : Նախընտրելի չէ՞ր նիւթե – րու ընտրութիւն մը ընել եւ այնպէս ներ– կայանալ հանրութեան :

Առաջին պատմուածքը օրինակ, որուն տիպարները մէկը միւսին հետ կապ չու– նին : Վեհանոյշի մը եւ Մարթայի մը թղ– թակցութիւնը աւելորդ էր հոն : Ամէնէն աններելին հետեւեալ նախադասութիւնն է , զոր գրելու համար , հեղինակը քիչ մը չըշահայեցութիւն ունենալու էր .— «Այդ ժողովուրդին (կ'ակնարկէ Թուաններուն) բարոյականի մասին լաւ ըմբռնումները, սովորութեանց եւ պատշաճութեանց ա – զատ օրէնքները այնքան անհատականալի եւ տարօրինակ կը թուի մեզ (գրել կը թուին մեզ) , որ չենք նեղուիր առանց բացատու– թեան, արդ ցեղը ... անբարոյական կամ ազատ սրէեան որակել...» (էջ 37) :

Ինչպէ՞ս կարելի է ցեղ մը ... առանց բացատութեան անբարոյական կամ ազատ սէրեան որակել : Ըսելու համար նաեւ թէ . «Անոնք բերին, զինադադարէն առ – դին բոլոր լկտի, բայց սովորութիւնները եւ նորոյթները մեր կիներուն... : Այս ոչ գրականութիւն է , ոչ գեղարուեստ : Ու տակաւին նման արտայայտութիւններ :

Բարեբախտաբար փոքրիկ պատմուածք– ներն աւելի մարդկային եւ յաջող բովան– դակութիւն մը ունին : Ինչպէս «Աքլորա – մարտը», «Ճանապարհ խաչի»ն, «Վայրի ծաղիկները», « Խորտկուած արձանը» , որոնց մէջ կը գտնենք ժողովրդական տի– պարներ, հնակարկատ Պետիկ աղբարը, Գրասենեակի ծառայող Արամը, Թամկոչ Թեւ Սերոբը, Ջրկիր, բեռնակիր ու ձկ – նավաճառ Սահակը :

Մնամքի եւ հոգածութեան պակասը ըզ– գալի է նաեւ նախադասութիւններու կազմութեան մէջ : Լայն չունչ մը առնե– լու է կարդալու համար հետեւեալ նախա– դասութիւնը .— « Ամիսներ ու տարիներ այսպէս մերթ մէկ կողմին, մերթ միւս կողմին համար կը բերէին զոհացումներ, հոգ չէ թէ յաճախ Սինա կ'իյնար մտասե– ւեռ թախիծի մը գիրկը, ականատես դառ– նալով անպատասխանատու եւ ճակատա – գրական երեւոյթներու, որոնց մէջ իր է– պի սիրտը եւ ժամանակի քմահաճոյքին յանձնուած իր յոյզերը կ'ներթային յու – սահատ թեւարախումներով թառիլ փո – թորիկէն դուրս չուած , ծովու թռչուն – ներու նման ժայռերու սեւ ծերպերուն մէջ, սպառումի եւ աղօտ յոյսի մը աղ – ջամուղջը զրկած իր աչքերուն» («Սինա» էջ 124) :

Նոր գրականութեան, նոր արուեստի եւ արդի հայերէնի չունչը կը պակսի Ծո– վակի այս առաջին հաւաքածոյին մէջ , երբ պիտի փափաքէինք ուրիշ կերպով դիմաւորել իր վաստակը :

Քիչ մը հոգածութիւն, չըշահայեցու – թիւն, նուազ չտապղականութիւն դրա – կան արդիւնքներ պիտի տային անկաս – կած :

Կը յուսանք որ իր երկրորդ ժողովա – ծուն գրական յատկանիշներով պիտի ներկայանայ ընթերցողներուն :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՉՀԲԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻԻ :

(1) «ԳԻՇԱՏԻՉ ԹՌՉՈՒՆԸ», հեղինակ՝ Վ . Ս . Ծովակ, Իսթանպուլ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱՆԻՏ

Երեւանի հարաւային արուարձանին մէջ, Մասիսի նահապետական նայուած – քին տակ, իր բազմաթիւ ծխնելոյզներով եւ վարդագոյն տուֆի չէնքերով կանգ – նած է գործարանային թաղամասը : Այս– տեղ արուեստական ձգախէժի հսկայ գոր– ծարանին կողքին, անոր արտադրանքին հիման վրայ, բարձրացաւ «Պոլիվինիլա – ցետատ» գործարանը , որուն արտադ – րանքներուն գուցէ ամենակարեւորը, ինչ– պէս կը յայտարարէ գործարանի տնօրէնն Կորիւն Յուդոյեան, Պոլիվինիլոպիրտն է : Այս նիւթը, զոր մասնագէտները կ'ան – ուանեն «ապագայի նիւթ», իր կարգին կուտայ բազմատեսակ արուեստական գոր– ծատրանքներ :

Ահա այս արտադրանքներէն մէկն է՝ «Երանիտ»ը (Երեւանի թել), մեծաքանչ եւ բուրդէն աւելի յատկութիւններ ներ – կայացնող մանրաթել մը, զոր հնարեց քիմիագէտ՝ Յակոբ Յակոբեան :

«Երանիտ»ի նման մանրաթելի մը գիւ– տը վաղուց կատարուած էր Գերմանիոյ մէջ : Ցետոյ, Ճափոնի մէջ հնարեցին ա– նոր աւելի կատարելագործուած մէկ տե– սակը՝ խիստ գաղտնի պահելով, սակայն, անոր չինութեան եղանակը :

Եթէ Գերմանիոյ մէջ հնարուած այս արուեստական մանրաթելը Ջուրի մէջ կը թուլնար, Ճափոնցիներու գտածը գերծ էր այս մեծ անպատեհութենէն եւ կուտար ճայլոնճեճ աւելի բարձրորակ եւ բամպա – կէն աւելի աժան Ջուրի մէջ դիմացող ըս– քանչելի հիւսուածք մը :

Ճափոնցիներու «Վինիլոն» անուանած այս արտադրանքը, ինչպէս կ'ըսէ դիւ – տարար Յ . Յակոբեան, կը տարբերի իր հնարած «Երանիտ»էն :

Նախ, այս հայկական նրբաթելը, որ ու– նի ճափոնականին բոլոր յատկութիւննե– րը, կը ստացուի արուեստագիտական ա– ւելի պարզ միջոցներով : Եթէ «Վինիլոն»ը բաղկացած է 18 «անցում»ներէ, «երա – նիտ»ինը իջեցուած է 12 «անցում»ներու : «Վինիլոն»ի հիմնական երկարացումնե – րու թիւը եօթը է, հայկականինը՝ չորս : Ճափոնցիներու մօտ, արտադրական եր – կարացումը հում նիւթէն մինչեւ արտա – դրանք , կը տեւէ ութսուն ժամ, «երանի– տ»ինը՝ ընդամէնը միայն 12 ժամ :

Այսպէս, հայկական նրբաթելը կ'արժէ քանի մը անգամ աւելի աժան, իսկ անոր բարձր յատկութիւնները «դիմացկունու – թիւն եւ դեղեցկութիւն — կը դերազան – ցեն ճափոնական նրբաթելին յատկու – թիւնները :

Կը նախատեսուի, յառաջիկայ տարիէն իսկ , Երեւանի մէջ սարքաւորել « Երա – նիտ» կիսագործարանը եւ միաժամանակ կ'աշխատուի բուն գործարանի նախնա – կան յատակագծումներուն :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈՎՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Ո՛հ, եթէ հոն մնացած ըլլային : Շքեղ պիւղանկարի մը վրայ նայող իր անչուք սենեակին կաթսայը կը քաշէր : Հապա ըն– դարձակ պարտէզը իր յորդազեղուն կա – նաչութեամբը, պտղալից, հովանաւոր ու զով ծառերով :

Ու այդ ափսոսանաւ հեչտալի կեան – քէն Սոֆի հիմակ այնպիսի մանրամաս – նութիւններ, աննշան ոչինչ դէպքեր կը յիշէր : Բազմաթիւ տղայական պարապա – ներ այնպէս կարեւոր համեմատութիւն – ներ կը ստանային իրեն համար, որ ա – նոնցմէ ամէն մէկուն վրայ երկար առեն կանգ կ'առնէր, անկէց սփոփանք մը փն – տռելով իր տխուր հոգիին համար, որ սակայն կարծես աւելի եւ աւելի կը դառ– նար, իր կարօտին ու զղջումին կիզա – խորը փայտէ խոչոր դուռը կար, սեւ ու կոնծած : Դուռը բանալու հարկ չեղաւ , վասն զի անիկա, վերին ծխնիէն անջատ– ուած, կոնակի վրայ չըշեր էր, կարծես իր անկումին մէջ հետը վար առնելով նա– եւ պատին մէկ մասը, ուր լայնափեռեկ պատառուածք մը դոյացեր էր : Քարերը երընուած էին՝ հողերու եւ փայտերու խառնուրդի մը հետ : Այս աւերին ի տես, վիշտի չարժումով մը, Սոֆի, ժժգու – նած, դողդոջուն ճիչ մը ունեցաւ :

— Մայրիկ, սա նայէ ինչ է եղեր :

— Հէլպէթ, զաւակս, նայող ընող չի կայ :

Մանկամարդ աղջիկը, երկու կողմէն փէշերը ժողվելով, բարակ ոտուըներովը զգուշութեամբ անցաւ քարերուն վրայէն, պարտէզ մտնելու համար : Մայրը իրեն կը հետեւէր . աղջկան չարժուածքին մէջ տենդ ու անհամբերութիւն կար :

Դռնէն անդին, զրեթէ վազելով գնաց իսկոյն գտնելու իրենց նախկին բնակա – րանը : Անոր առջեւ հասնելով կեցաւ . չնչասպառ, տակնուվրայ, Աղեկէզ ճիչ մըն ալ հոն՝ երկու ձեռքերը այտերուն զարնելով .

— Ա՛խ, ի՞նչ է սա, Աստուած իմ, ի՞նչ է սա ...

Ու կը դիտէր, աչքերը արցունքներով ուռած, բուռն ցաւին տակ արձանացած :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԻՄԱՖԷՇԵԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԼՈՆՏՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նաւասարդեան նորակազմ կոմիտէն ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, ողբացեալին ընտանիքին եւ ընկերներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զրուանդեան 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու, մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այսՇաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ :

ԾՆՈՒՆԴ

Փոքրիկն Այտա Փափազեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր եղբօր՝ Միքայէլի ծնունդը, 25 Մարտ, 1960ին, Իսի լէ Մուլինօ: Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Նոր Սերունդի «Օնպաշեան» սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր եւ Ռոստոմ խումբերու հանդէս – գինեձօնը՝
ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ
Ժամը 15ին :
Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Նիսէն Տիկին Ֆիլօր Փափազեան կը նուիրէ քսան Ն. Ֆ., Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, տաբարախտ Միշէլ Պաղտասարեանի մահուան առթիւ :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին, կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ :
Գեղարուեստական բաժին :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ : Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:
Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Կիւլպէնկ (Կիւլը) սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ իր ֆանթէզիներով :
Մուտքը ազատ է :

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը սիրողներու, կը բեմադրուի՝
«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն
(Կատակերգութիւն 3 արար)
Այս Կիրակի ժամը 15ին, Շամպր տը Քոմերսի ընդարձակ սրահը, 8, Ռիւ Տէ Թրուա Քոնիլ, Պորտօ :

ՍՐՃԱՐԱՆ-ՃԱՇԱՐԱՆ
ԳԱՌՆԻԿ
(ՏԻՒՅՄԷՃԵԱՆ)
Արեւելեան մասնաճաշեր
Խնամուած կերակուրներ
66, Rue de Bonnel, LYON (3e)
TÉL. 60-37-92
Բաց է ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի օրերը :
Լաւագոյն ընդունելութիւն, ապահովուած է բոլոր յաճախորդներուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ
Salle des Fêtes de Sarcelles - Place du XI Novembre
Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՐԾԻՒԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ
ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ. — Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ *Կառ տիւ Նոռէն* ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ: Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :
(Փառք Էքսփոզիսիօն) :
Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ ժիլ Ծօլայի նուագախումբը :
Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ
Թիւ 11, 1960
Խմբագիր՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
Գին՝ 12 Ն. Ֆ., (4 տոլար արտասահմանի համար):
Andastan
46, RUE RICHER. PARIS, 9.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթը՝ «Արմէն Տիգրանեան եւ իր Դաւիթ Բէկ օփերան»: Պիտի տրուի այս ներկայացման երաժշտութիւնը ամբողջութեամբ : Նիւթը երկար ըլլալով պիտի սկսինք ճիշդ որոշուած ժամուն:

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Այն ծնողքները որոնք կ՝ուզեն արձանագրել տալ Կապ. Խաչին, Դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Մարսէյլի քաղաք Տիկին Թութէլեանի, 4 Ռիւ Փարմանթիէ, Պոմոն, Տիկին Տօլպաշեանի 23 Պուլվ. տը Պօմոն, Տիկին Շալճեան Սէն Ժերոմ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլքուռ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ : Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան (Փարիզէն), իրենց մասնակցութիւնը կը բերէ Տէր եւ Տիկին Սուքավէլեանի պարախումբը, Վալս Էմփէրիալ, Ֆրէնջ քանքան եւ հայկական պարերով : Ինչպէս նաեւ Թարարէն Հաբէլեան եղբայրներ պիտի նուագեն ու երգեն հայկական եղանակներ :

Ընտանեկան ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ՀԱՅԱԾԷՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ՝ Վատիկանի ձայնասփիւռէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս Վրդ. Սեթեան՝ Տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի: Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:
Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ
Sté le BOSPHORE ի
ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :
Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ

JEUDI 31 MARS 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8762 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4563

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ"

Ճշմարիտ ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ջատագովէ անհատի եւ ազգերու ազատութիւնը :

Համայնավարութիւնը, որ ըստ Կի Մոլէի, «ընկերվարութեան» կեղծ փետուրներով զարդարուած է, կ'ուրանայ մարդոց եւ ժողովուրդներու այս տարրական իրաւունքը :

Եւ իբրեւ նորագոյն փաստ, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կը յիշեցնէ, որ 1945էն ի վեր Խորհ՝. Միութիւնն է այն միակ պետութիւնը, որ իր սահմանները ընդարձակած է, իր տիրապետութեան ենթարկած է դրացի երկիրներու տասնեակ միլիոներով բնակիչները, իբրեւ «պատերազմական աւար »:

« Մի՛ ըսէք մեզի թէ ենթականերու հաւանութեամբն է որ ըրած էք այդ. արեւելեան Պերլինի եւ Փեշթայի մեռելները ոտքի կը կանգնին՝ հերքելու համար ձեր ըսածը: Կը տեսնէք թէ չենք մոռնար »:

Հակառակ այս բոլոր դառն ճշմարտութեանց, Կի Մոլէ բարիգալուստ կը մաղթէ «Կոսփոտին Խրուշչեւ»ի:

Բարի գալուստը կը մաղթէ՝ անոր համար, որ անիկա Ֆրանսա կուգայ՝ խօսելու համակեցութեան եւ խաղաղութեան մասին :

Խաղաղութիւն կ'ուզէ ամբողջ մարդկութիւնը: Խորհրդային Միութեան շահն ալ կը պահանջէ, որ խաղաղութիւնը չխանգարուի: Եթէ ճիշդ է, որ Մոսկուա իր ներկայ ուժով ի զօրու է ճզմելու իր հակառակորդները եւ աւելի եւս ընդարձակելու իր սահմանները, կ'ըսէ նախկին վարչապետը, նոյնքան ճշմարիտ է, որ արբանեակ ժողովուրդները հաճոյքով պիտի օգտուին ներկայացած առաջին առիթէն՝ թօթափելու համար խորհրդային լուծը :

Կի Մոլէ դիտել կուտայ թէ Խորհրդ. երիտասարդութիւնը օրէ օր աւելի կ'օգտուի մշակոյթէն: Արդ, կրթուած մարդիկ նուազ պատերազմասէր կ'ըլլան: Մանաւանդ եթէ ապրուստի պայմանները բարելաւուին, ժողովուրդները կը դադրին «աշխարհակալներ» ըլլալէ :

Երեւոյթներէն դատելով, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը կ'ըսէ թէ լաւատես է ոչ միայն խաղաղութեան պահպանման համար, այլև կը յուսայ որ խորհրդ. վարչաձեւը հետզհետէ աւելի ազատական պիտի դառնայ: Ու կ'աւելցնէ թէ Խրուշչեւի նախորդները ուզեցին համայնավարութիւնը իրականացնել երկրի մը մէջ, որ տկար ճարտարարուեստ մը ունէր: Ատով կարելի է բացատրել — եւ ոչ թէ արդարացնել — բռնատիրութիւնն ու կեդրոնացումը :

« Վաղը բարօրութիւնն ու մշակոյթը պիտի դատապարտեն ձեզ ազատագրելու մարդիկն ու ժողովրդավարութիւնը » :

Ինչո՞ւ այս հաւատքը: Անոր համար, որ « ձեր ժողովուրդը, որ ցարդ ճանչցած է միայն ցարերու եւ համայնավար պետութեան բռնատիրութիւնը, լռելեայն կը փնտռէ խորունկ ազատագրութեան մը ճամբան : Ու կը փնտռէ այդ ազատութիւնը, որպէսզի ներսէն կարենայ սրբագրել ձեր «ընկերվարական » վարչաձեւը »:

Կի Մոլէ կը շեշտէ թէ Խրուշչեւ իրմէ լաւ գիտէ խորհրդային ժողովուրդներու ազատագրական խուլ շարժումը, որ «անդիմադրելի է եւ աննահանջելի» եւ որ անպայման յաջողութեամբ պիտի պսակուի օր մը :

Ու կ'եզրակացնէ .

« Մենք վստահութիւն ունինք ռուս երիտասարդ եւ հինաւուրց ժողովուրդին վրայ : Այն օրը որ այս ազատութիւնը ձեռք բերուի, ձեր երէկուան եւ այսօրուան հակառակորդները ուրախութեամբ պիտի ընդունին ժողովրդավարական Ռուսիան իբրեւ քոյր ազգ մը :

«Սակայն սպասելով այդ արշալոյսին, թոյլ տուէք հրապարակաւ յայտարարելու մեր համերաշխութիւնը բոլոր անոնց հետ, որոնք ապրեցան ձեր բանտերուն եւ արգելարաններուն մէջ, կամ տակաւին կ'ապրին այնտեղ »:

Այսքան սրտցաւ եւ անկեղծ խօսքերը մեկնութեան չեն կարօտիր:

Ազատատենչ եւ հայրենաբաղձ Հայերը սրտանց կը բաղձան, որ չուշանայ ծագումը արշալոյսին :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՄՈՍԿՈՒԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԻՇՏ ՃԱՌ ԿԸ ԽՕՍԻ ԵՒ ԿԸ ՊՏԸՏԻ

Ինչպէս գրած էինք, Երեքշաբթի Խորհրդային վարչապետը շարունակեց գաւառի իր շրջապտոյտը ու յաջորդաբար այցելեց, Մէս, Վերտէօն, Ռէնս, Էփէրնէ եւ Լիլ :

Մէսի օդակայանէն 80 քիլմ. հեռու գտնուող Վերտէօնի այցելութիւնը Խրուշչեւի համար, անտարակոյս պատմական պիտի դառնայ : Հոս այս հսկայ տարածութեան մէջ առաջին աշխարհամարտի զոհերէն 400·000 Ֆրանսացի, եւ այլ ազգի անծանօթ զինուորներ թաղուած կը մնան, ճիշդ հոն ուր սուին ի ձեռին ինկած են :

Խրուշչեւ լուռ եւ ազդուած բարձրացած է Վերտէօնի յաղթական յուշարձանը եւ պահ մը լուռ դիտած է ամայի շրջապատը: Հոս Ֆրանսացի աղջիկ մը եւ տղէկ մը իրեն հրամցուցած են ծաղկեփունջ մը ու այս առթիւ խնդրած.— «Պ. Խրուշչեւ այնպէս ըրէք որ խաղաղութիւնը տիրէ աշխարհի վրայ »:

Տգեղ տպաւորութիւն ձգած է, երբ Տուօմոնի ոսկրանոցի այցելութեան պահուն «շարքայիններ» բացագանչութիւններ ընել սկսած են: Խրուշչեւի ընկերացող խորհրդային մարդիկը դիտել տուած են թէ «նման բան չէր կրնար պատահիլ իրենց երկրին մէջ»:

Կարելի չէ եղած լռութիւն պարտադրել նոյնիսկ սկսած են «միջազգայինը» երգել ինչ որ մեծ վրդովում յառաջ բերած է: Բոլոր լրագրողները, նոյնիսկ խորհրդային չեն ծածկեր իրենց զայրոյթը :

Ռէնսի մէջ Խորհրդային վարչապետը արժանացած է պատշաճ այլ վերապահ ընդունելութեան մը: Աչքի զարկած է դրօշակներու պակասը:

Կէսօրուան ճաշէն ետք Խրուշչեւ այցելած է Ռէնսի պատմական Մայր Տաճարը, որ ԺԳ.րդ դարու Ֆրանսական ճարտարապետութեան զարդը կը կազմէ: Խորհրդային վարչապետին եւ իր ընկերակիցներուն ցոյց տուած են եկեղեցական արժէքաւոր եւ պատմական անօթներ :

Այցելութեան ընթացքին յատկանշական խօսակցութիւն տեղի ունեցած է. «Զիս Աստծոյ կապել կ'ուզէք», ըսած է Խրուշչեւ որուն Ժաքինօ պատասխանած է. «Պարոն վարչապետ եթէ առիթը ունենայիք լսել թէ տէռմ մը, թերեւս Աստծոյ շնորհքին արժանանայիք»: Թարգմանը բերանը բաց մնացած է եւ կ'ըսուի թէ չէ կրցած թարգմանել, որովհետեւ ռուսերէնի մը «շնորհք» բառ գոյութիւն չունի:

Խրուշչեւի ընկերակիցներէն՝ Իլիչեւ որ Ակիթբիւրոյի պետն է «Սատանայութիւն» ըսած է եկեղեցիին նայելով: Կծու խօս-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Փարիզի երաժշտական մեծ երեկոյթներու միջազգային ունկնդիրներու ընտրանին եւ Հայեր՝ Կիրակի, Մարտ 27ին, ամբողջութեամբ գրաւած էին Փլեյէլի աւագ սրահին 2400 տեղերը, ջուրն իր ակէն ըմպելու, հայ վարպետին գործերը իր իսկ հարազատ մեկնարկութեամբ լըսելու :

Ժամանակակից միջազգային երաժշտութեան ամէնէն ծանօթ յօրինողներէն մէկը եւ ամէնէն անծանօթ երաժշտութիւնը, երկուքն ալ հայ՝ մէկը միւսով հպարտ եւ իրարու վստահած, բեմ կուգային, Հայաստան աշխարհի լուսաւոր երգը տալու՝ Լոյս Քաղաքի դժուարահաճ հանրութեան :

Արամ Խաչատուրեան բեմ բարձրացաւ իրական վարպետներու յատուկ համեստ ժպիտով, իր հուր ու բոց խառնուածքին եւ դեռ չգրած երգերուն կրակը աչքերուն մէջ, իր արուեստով՝ հայ արուեստին նուիրեալի ինքնավստահ քայլերով: Զայն եւ Պատկերասփիւռ կայանի ազգային մեծ նուագախումբը յոտընկայս, 5000 ափերու անգիր եւ անօրինակ կշռոյթով ուժգին ծափերը՝ յարգանքի առաշին ցոյցը կատարեցին վարպետին անձին հանդէպ : Յայտագրին կատարումին ընթացքին, հեղինակ – ղեկավարին քսան անգամ բեմ կանչուիլը եւ յայտագրէ դուրս չորս « կրկին» նուագները, վերջնական վկայութիւնը տուին երաժշտին արժէքին :

Կատարեալ յաջողութիւն մը երգահանին համար: Վաւերական յաջողութիւն մը հայ երգին, որ շնորհիւ Խաչատուրեանի հայաշունչ արուեստին, միջազգային թեւ ու թռիչք առած է այսօր :

Համանուագ թիւ 2: Դաշնակի «քոնչերթօ»: Գայիանէ պարախաղէն հինգ հատուած: Ներշնչումի, գոյնի եւ շարադրութեան խորքով ու ձեւով, աճող հայկականութեամբ հարուստ յայտագիր մը :

Մէկ ժամ տեւող երկարաշունչ համանուագը, փառաւոր է իր ընթացքով եւ կառոյցով : Երկրորդ աշխարհամարտէն ներշնչուած եւ անոր ամէնէն ճակատագրական օրերուն ոգի առնուած, Խաչատուրեանի այս ծաւալուն երկը իր խորհրդաւոր զանկահունչ յառաջաբանէն մինչեւ նոյն զանկերուն յաղթական վերջին շեշտերը ունի թախիծի, վհատութեան, ընդվզումի, վերածնող յոյսի եւ կեանքն ու մահը իրարու հետ հաշտեցնող ապրումներու արտայայտութեան կատարեալ էջեր : Գործ մըն է որուն թաքուն խորութիւնը թափանցելու համար, անհրաժեշտ է մէկէ աւելի անգամներ լսել :

Դաշնակի «քոնչերթօն» իր գիւտաւոր եւ սիրուն նախադասութիւններով, նուագախումբի եւ դաշնակի քնարական եւ ճարտար փոխասացութեամբ, հայ երգը բնորոշող կշռոյթի յանկարծական հակադրութիւններով, Խաչատուրեանի հայկական գործերուն, ապահովաբար ամէնէն մնայուններէն մէկը պիտի ըլլայ :

Գայիանէի պարերը, նազ ու սէր սփռող խաղերով, ցատկան ջուրերու փիւրեզ հունչերով եւ մեր երկրի լեռներու եւ ձորերու արձագանգներով հիւսուած, անմիջապէս եւ ամէնուն մատչելի էջեր են: Երաժշտասէր օտար հասարակութիւնը իր սպասած գեղարուեստական յայտնութիւնն ունեցաւ :

Հայերս աւելին ունեցանք, ցեղային հպարտութեան ապրումով :

Ամէն անգամ որ փառաւոր ճպոտը վե՛ր, վեր կը բարձրացնէր նուագախումբին շեփորներուն յաղթական շեշտ մը պարտադրելու, հայ վարպետին հզօր ցուցամատն էր կարծես որ ներկաներուն եւ ձայնասփիւռի ճամբով հայ երգը ունկնդրող երգի աշխարհին՝ հրաւէր կը կարդար որ «իմանան թէ Հայեր չեն անցեր »:

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— 70 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ —

Ինչպէս սովորութիւն է, հնուց ի վեր Եւրոպայի մէջ, Գրողներու Համաշխարհային Խորհրդաժողով մը գումարուեցաւ 1889ի ամառը Փարիզի մէջ: Արծրունի Թիֆլիսի «հասարակութեան», ուրեմն հայ համայնքի մտաւորականութեան կողմէ ուղարկուած է մասնակցելու այդ ժողովին:

Առաջին անգամ չէր որ Փարիզ կուգար: Այդ թուականէն ճիշդ քսան տարի առաջ, այսինքն 1869ին Արծրունի եկած էր Փարիզ, այն տարին երբ աւարտած էր Հայտելպէրկի համալսարանը եւ վկայուած «դոկտոր փիլիսոփայութեան»: Այստեղ ունկնդրած էր նոյնիսկ Սորպոնի քաղաքատնտեսագիտական դասախօսութիւններուն եւ ներկայ եղած էր ընդհանուր բանախօսութիւններու:

Արծրունի, որ հմուտ էր Ֆրանսերէնի; Փարիզէն գրած էր լուրջ յօդուածներ քաղաքական, տնտեսական, դաստիարակչական նիւթերու առընչութեամբ իբր «Նամակ Փարիզից» Թիֆլիսի «Հայկ. Աշխարհ»ին մէջ, (1869 թիւ 10 եւ շար.): «Մշակ»ի ապագայ խմբագիրը ուսումնասիրած էր այդ ատեն Ֆրանսական դպրոցներու ուղղութիւնը, աղջկանց դպրոց բանալու նորութիւնը, աղջկանց յատուկ արհեստագիտական վարժարաններու ծրագիրները, եւ հաղորդակցութեան մէջ մտած էր նորաբաց աղջկանց վարժարանի տնօրէնութեան հետ, ունեցած էր նամակագրութիւն եւ տեսակցութիւն:

Փարիզի մէջ լսած էր անուանի Ժիւլ Սիմոնի բանախօսութիւնները, որոնցմէ կը յիշատակէ 6 Ապրիլ 1870ի ճառը մամուլի վերաբերմամբ եւ անոր խօսքը սա վերջաւորութեամբ. «Ես կ'առաջարկեմ տպագրութեան յանցանքների վերաբերութեամբ յետագայ միակ յօդուածից բաղկացած օրէնքը.— Չի կայ տպագրութեան յանցանք»: Հարցը կը վերաբերի մամուլի ազատութեան, մամուլի սանձահարման օրէնք հաստատելու շուրջ: Կ'երեւի թէ ներկայ եղած է նաեւ «Ֆրանսիական օրէնսդիր պալատում տպագրական օրէնքի մասին վիճաբանութիւններին», որովհետեւ «Մտքեր յայտնելու իրաւունք», այսինքն ազատ արտայայտութեան յօդուածը գրած է այդ նիւթին պարզաբանութեան համար, իսկ այդ յօդուածին նշանախօսք ընտրած է Էմիլ տը Ժիրարտէնի համբաւաւոր խօսքը. «Ինչքան որ կ'ընդարձակէք մտածելու եւ գրելու իրաւունքը, այնքան կը պակասացնէք ապստամբութեան զօրութիւնը»: Այդ վիճաբանութեանց մասնակցած են եղեր՝ «Էօկիրօս, Պէլլըտան եւ Ժիւլ Սիմօն»:

Գրիգոր Արծրունի, որ իր գաղափարական նուիրումով ազատական եւ բարեշրջական ընկերվարութեան կողմնակից էր, արտայայտուած է նաեւ այդ ատենի Փարիզեան քաղաքային ընտրութեանց ձեւին եւ խորքին մասին: Ռոշֆորի Պրիւսէլ աքսորէն վերադառնալով 18·000 ձայներու ընտրութեամբ Փարիզի մէջ պաշտօնի գլուխ գալը խորհրդածութեան նիւթ ըրած է, եւ ընդգծելով Ռոշֆորի ժողովրդականութիւնը հիմնական ուսումնասիրութեամբ բացատրած է Ֆրանսայի մէջ «ազատ ժողովուելու իրաւունքը եւ սովորութիւնը»:

Ստորեւ կուտամ Գր. Արծունիի ճառը, — պահելով իր ուղղագրութիւնը, այնպէս ինչպէս տպուած է:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻԻ ՃԱՌԸ

«Գրողներու Խորհրդաժողովին» մէջ (1889)

Ես արդէն պատիւ ունեցայ, Պ. նախագահ, ներկայացնել ժողովին իմ կարճ զեկուցումս Ռուսահայոց արդեան գրականութեան մասին, որը եւ տպագրվեց. այժմ թոյլ տուեցէք ինձ, ժողովի փակման րօպէին, աւելացնել այդ զեկուցմանը հետեւեալ խօսքերը: Մի հայ հրապարակախօս – գրողի ներկայութիւնը ձեր շրջանում ապացոյց է, մի կողմից, այն համակրութեան, որը միշտ ունեցել են Հայերը դէպի եւրօպական ամեն տեսակ մտաւոր շարժում, իսկ միւս կողմից ապացոյց է ձեր համակրութեան դէպի Հայերը: Ես արդէն պատիւ ունեցայ ասել իմ կարճ զեկուցման մէջ, որը ներկայացրել. եմ Կօնգրէսի երրորդ յանձնաժողովին, որ ինչպէս չորրոդ դարում Հայերը միակ արեւելեան ազգութիւնն էին, որը խելք ունեցաւ քրիստոնէութիւնն ընդունելու, այնպէս եւ տասնըիններորդ դարում դրանք միակ ազգութիւնն են ամբողջ Ասիայում, որը իր բազմաթիւ դպրոցներով, իր նորահաս գրականութեամբ, իր ազգային թատրօնով, եւրօպական նշանաւոր գրուածքների իր բազմաթիւ թարգմանութիւններով, խելք ունեցաւ հասկանալու եւրօպական քաղաքակրթութեան յարվելու, այդ քաղաքակրթութեան մասնակցելու անհրաժեշտութիւնը: Այժմ Կովկասեան Հայերի մի մեծ խմբի անունից, նմանապէս Հայոց մամուլի մի օրգանի անունից, որը ես ինքս հիմնեցի եւ ղեկավարում եմ 17 տարի շարունակ, ես պատիւ ունեցայ գալ իմ հեռաւոր երկրից, որպէսզի ողջունեմ գրողների միջազգային Կօնգրէսը, որը գումարուած է համակրելի Պարիզում, Ֆրանսիայի համակրելի նախաձեռնութեամբ եւ որին նախագահում է մի հրաշակաւոր մարդ, որը ոչ թէ միայն Ֆրանսիայում, ոչ թէ միայն միջազգային եւրոպական գրականութեան մէջ, այլեւ մեզ մօտ, հեռաւոր Ասիայում՝ կրում է մի փառաւոր անուն: Դուք ինձ պատիւ արեցիք, Պարոններ, մասնակցել տալով ինձ Կօնգրէսի աշխատանքներում եւ այժմ, երբ Կօնգրէսը փակվելու վրայ է, ես կը վերադառնամ հայրենիքս, հետս տանելով ամենագեղեցիկ յիշողութիւններ Ֆրանսիական հիւրասիրութեան մասին, հետս տանելով եւ այն համոզմունքը, որ դուք անուշադիր չէք դէպի Հայոց գրականութիւնն ու Հայերի մտաւոր շարժումը եւ ես թոյլ եմ տալիս ինձ ամենաջերմ տենջանքներս յայտնել, որ Ֆրանսիական հանճարը, միացած միջազգային գիտութեան եւ գրականութեան ամենալաւ ոյժերի հետ՝ մեզ միշտ ղեկավարէ, միշտ փայլէ մեզ համար որպէս ղեկավարող, մի լուսատու փարոս: Իմ համակրութիւնս եւ զգացմունքներս յայտնելուց յետոյ, չեմ կարող ձեզ չը յայտնել եւ ընկերակիցներիս, Կօնգրէսի օտարազգի անդամների անունից էլ ներկայացնում եմ ձեզ մեր բոլորիս երախտագիտութեան զգացմունքը ձեր հիւրասիրութեան համար եւ նրանց անունից էլ ամենաջերմ ցանկութիւններ եմ յայտնում մեր ապագայ Կօնգրէսների աջողութեան համար»:

ՊՐՈՄԵԹԷՈՍԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ԱԴՐԲԵՋԱՆ՝ ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ա.

«Նշանաւոր լեռներ, ծածկուած ամպերով, ոռոգուած արիւնով, ցաւերով զեղուն: Ժամանակներու գիշերէն՝ յափշտակիչ անգղը, որ ընչաքաղց տրամադրութիւններով կը կատղի Պրոմեթէոսի դէմ, կը բզկտէ անոր լեարդը, եւ սակայն, չի յաջողիր արգիլել որ սիրտը դադրի բաբախելէ եւ ամէն օր լեարդը կը վերակենդանանայ»:

Այսպէս է որ կը սկսի «Կովկասը» խորագրուած իր բանաստեղծութիւնը, Ուկրայնացի բանաստեղծ՝ Չեւչէնքօ, ճիշդ այն ժամանակներուն՝ երբ Կովկասի Ապտել Քատերը, իմամ Շամիլ, յամառ կերպով դէմ կը դնէր Ցարին: Նոյն ժամանակներուն՝ Պուշկին գրական նորութիւն մը հրապարակ կը նետէ իր «Կովկասեան Գերին»ով, ուր նախ բանաստեղծութեան, ապա վիպագրութեան շրջապատէն ներս կը մտնէին այս վայրենի լեռնաշխարհը, այդ ժողովուրդներուն հպարտութիւնը եւ վերջապէս այս ցեղերուն առասպելները:

Անցեալի Ռուսերուն համար սովորութիւն դարձած էր Կովկասի մասին խօսիլ՝ երբ Ֆրանսացիները Ալժերիոյ մասին կը խօսէին: Արդարեւ՝ շատերը, Պուշկին, Լերմոնտով, երգեցին Տերեկը, իսկ այսօր, Կովկասի բուժարաններու զբօսաշրջիկները ճանչցած են ու կամ կը ճանչնան հիւսիսային զառիվարը: Բայց, թերեւս միւս զառիվարն է, Անդրկովկասը, որ այս պահուս մեզի կը ներկայանայ իր խորհրդաւոր պատկերովը, երազներու սահմանովը, Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ: Նաեւ իրականութիւն մը՝ գրգռուած Արեւելքի սահմանագլուխին վրայ:

ԿՐԱԿԻ ԵՐԿԻՐ կը կոչուէր Ադրբեջանը՝ հիներուն կողմէ: Այժմ դարձած է քարիւղի հանրապետութիւն մը: Մահմետականներուն համար հաստատումն է Գիրք Ծննդոցէն, Գուրանի մէջ վերարտադրուած, այն գլուխին որ կը խօսի Իսմայէլի մօր մասին: «Եւ Աստուած բանայ տուաւ իր աչքերը եւ ան տեսաւ հոր մը»: Այստեղ է, արդարեւ, որ պէտք է փնտռել սեւ ոսկիին նախապատմութիւնը: «Եւ այս սահմանագլուխին վրայ, ուր Վրացիները բնակութիւն հաստատած են, կը գրէր Մարքօ Փոլօ, կայ աղբիւր մը՝ ուրկէ կը ժայթքի իւղոտ առատ հեղուկ մը, այնքան առատ որ երբեմն հարիւր մեծ նաւեր միաժամանակ եւ դիւրութեամբ կը լեցնէին իրենց շտեմարանները: Այս հեղուկը ուտեստեղէնի գործածութեան չի գար, սակայն լաւ է վառելու եւ քոսոտ կենդանիներն ու մարդերը իւղոտելու, իսկ ուղտերուն վէրքերը եւ իւղատենդերը բժշկելու համար»:

Ներկայիս՝ Ադրբեջան հազիւ թէ Խորհրդային արտադրութեան 30 առ հարիւրը կ'արտադրէ, այսինքն մօտ 40 միլիոն թոն:

80 քարիւղադաշտերու ամէնէն հարուստները գործածութեան մէջ ունին 30էն 40 հորեր): Տնտեսապէս եւ երբեմն ալ հոգեբանօրէն Վենեցուելայէն աւելի Թէքսաս մըն է:

Թերեւս անոր համար որ այդ ծփուն կղզիներուն վրայ հաստատուած մնայուն գիւղերու բնակիչներուն ամսաթոշակը 2000 ռուբլի է, ինչ որ կէս առ կէս աւելի բարձր է այլ ճիւղերու մէջ աշխատող բանուորներու ամսաթոշակէն: Բագու, որ լայնօրէն կ'օգտուի այս երեւոյթէն, ցոյց կուտայ թէ Ասիոյ առանձնաշնորհեալ քաղաքներէն է: Արդարեւ իր լայն պողոտաները, մեծ ու արդիական շէնքերը, որոնք կանգնած են ծովեզերեայ ճեմուղիներու եզերքը, ի դէպ՝ նաֆթի հոտի մէջ թաթաւեալ, կը հաստատեն այս իրողութիւնը:

Սակայն՝ Ադրբեջանը հեռու է «քարիւղի սեւ քաղաքէն»: Ազնեֆթի կողմէ քամուած եւ զտուած, Բագուի քարիւղը երկու զուգահեռ նաւթուղիներով պէտք է հասնի Պաթում, յետոյ նաւերով Աստրախան եւ Քրասնովոտոք, ուրկէ վերստին տարբեր միջոցներով երկրին զանազան շրջանները:

Մօտաւորապէս 2500 քլմ. հեռու կ'երթայ եւ կը սպառի այս քարիւղը: Խորհրդային Միութիւնը կանոնաւոր կերպով աշխատած է որ այս քարիւղի արտադրութիւնը դուրսը սպառի (Ֆրանսա՝ 27 միլիոն տոլարի դրամագլուխ հաստատած էր), սակայն հիմակուընէ իսկ կարելի է վստահացնել թէ հակառակ հաստատուած արդիական ծակիչներուն, Ապշերոնի թերակղզին նուազ կարելիութիւններ ունի քան փոքրիկ Քուէյթի սուլթանութիւնը:

Ինչպէս ամէն քարիւղ արտադրող երկրի մէջ, այստեղ եւս բնակչութիւնը խառնուած է: Նոր հաստատուած Ռուսերը, Թուրք – իրանական Ազերներ կը գերակշռեն արաբ – ազերները, Ռուսերը եւ Հայերը, որոնք հաստատուած են հինէն

ԲԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՇԱՏ ԷՐ ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ

— Դուք տաղանդ ունիք, ասում են թատրոնապետները, ափսոս միայն որ հասարակութիւնը տաղանդի մօտ արտաքին էլ է պահանջում ...

Կրկին անցում են օրեր, շաբաթներ, իսկ Մարտինը դեռ հրաւէր չէ ստացել: Նա ցնորուածի նման թափառում է:

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, միթէ՞ դերասաններն հասակով են գնահատում:

Թոշակը ընդհատուել է: Ազգականները տակաւին յոյս էին տածում ապրուստի դժուարութիւնը կը ստիպէ նրան վերադառնալ հայրենի տուն, իսկ որչափ զըրկանքները ծանրանում էին, նա այնքան սակաւապետ էր դառնում:

Սէզօնը մօտենում էր: Ատան պիտի մեկնէր:

— Մնացիր միշտ բարի, առաքինի եւ ազնիւ, արտասուալից աչքերով հազիւ մրմնջեց Մարտինը, իսկ երբ ես յաղթանակին կ'արժանանամ մենք վերստին կը տեսնուինք:

Եւ մի քանի օր չանցած, ստիպուած, ողորմելի հրաւէր ընդունեց գաւառական բեմի անխօս դերերի:

×

Սկսուեցան հիասթափութեան վշտալի օրերը:

Փոքրիկ բեմերի վրայ տաղանդազուրկ դերասանները միշտ գոռոզաբար են շրջում. կոպիտ ուժը տգէտ ամբոխին հիացմունք է պատճառում: Իսկ Կուլիսի ետեւը մութ անկիւնում մեխուած կանգնած է Մարտինը իր անխօս դերի ցնցոտիներով: Նրա գլուխը վսեմ գաղափարներով է լի, կուրծքը աստուածային կայծի շնորհիւ այրւում է, մինչդեռ նա՝ լռութեան է դատապարտուած:

Խաղալու տենչանքից նա դողում է ամբողջ մարմնով: Նրա վառ պերճախօսութիւնը, արտայայտիչ կրակոտ աչքերը գուցէ մոռացնել կը տան հանդիսականներին նրա արտաքին պակասութիւնը, բայց թատրոնապետը անփորձ տաղանդներից երկիւղ է կրում:

Զիջանելով Մարտինի բուռն թախանձանքներին վերջապէս նրան մի մեծ դեր յանձնեցին գերման ողբերգակ դերասանուհիներից ամէնից բարձրահասակի հետ եւ երբ վերջինս նկատեց իւր խաղակցին, զայրացաւ եւ կամենում էր իսկոյն փախչել.— Գանաններ հետ նա բեմ դուրս չէ գալիս ...

Այն օրուանից Մարտինը միայն ամբոխի հետ է երեւում: Նրա ֆիզիքական եւ բարոյական վշտերին մի նոր ցաւ եւս աւելացաւ. նա սկսեց ինքն իրեն ատել: Նա զգում էր, որ իրան ծաղրում են այնտեղ, ուր նա երեւակայում էր իշխել, բայց չէր կարողանում թողնել այն ասպարէզը, որը նրան անդունդն էր գլոլում:

Միակ անձը, որին նա բորբոքուած վառ նամակներով իր վիշտն էր արտայայտում, դա Ադան էր: Վերջինս պատասխանում էր փաղաքշանքով, մխիթարում էր. իսկ նա չէր էլ նկատում, որ այդ մխիթարանքները հետզհետէ պաղում էին եւ նուազում:

Ոչ մի ասպարէզում մարդ այնպիսի արագութեամբ չէ կորչում, որքան թատրոնական աշխարհում:

Ծերունի դերասանները ընտելացել են իրենց զգեստները գրաւ դնել եւ ազատել, իսկ նոր դերասանի համար այդ քայլը սոսկալի է:

Մարտինը այդ վիճակի բոլոր դառնութիւնը փորձեց եւ ահա զուրկ դրամական միջոցներից, եկել է Վիէննա, ստրուկների այդ մեծահամբաւ հրապարակը, որ գէթ մի կտոր հացի համար պայմանաւորուի:

Արեգակի պայծառ ճառագայթներով լուսաւորուած՝ փռուած է իր հրաշալի գեղեցկութեամբ Ռինգ – Շտրասէն: Զարդարուած պարոններ անցուդարձ են անում. քաղաքային ընդարձակ ստուերաձիգ անտառից լսւում է Շտրաուսի քաղցրահնչիւն Վալսը, իսկ գեղատեսիլ պալատների շարքով, նոյն ճանապարհով, ուր երբեմն զբօսնել է նա երազելու փառքի եւ բախտի մասին՝ աննպատակ շրջում է անարգուած եւ ստորնացած Մարտին Ֆոյրատ, որ վերադարձել թատրոնական գործակալներին զուր այ ցելելուց:

Յուսահատ պատկերացնում է նա իր ապագան: Այժմ, երբ նրա հագուստը մաշել է եւ ինքը նիհարել, նա առաջուանի աւելի է տգեղացել եւ թատրոնապետներ նրան տեսնելուն պէս միայն լռում էին:

Յոգնած՝ նա ընկաւ Ռինգ – Շտրասէն նստարաններից մէկի վրայ եւ մեքենաբար հայեացքը ուղղեց յայտարարութիւների սիւնին:

Յանկարծ նրա այտերը վարդագոյն դարձան, շրթունքները դողացին, սարսուռ զգաց իւր ամբողջ մարմնով օրօրուելով մօտեցաւ սիւնին:

Նա սխալուած չէր. խոշոր տառերով տպագրուած էր այն, որին նրա աչքերը չէին հաւատում: Կրկին անգամ նա կարդաց սակաւաթիւ տողերը. գունատ շրթունքները անզգալաբար շշնջում էին տեւեալ խորհրդաւոր բառերը:

ՖՐԷՅԵՐ

(3 Շար.)

վեր: Այս վայրին մէջ, ուր ատենին քարիւղահանները ցրուեցին մինարէները, ապամահմետականացումը չուտ եղաւ, ըլլայ Շիի, ըլլայ Սւիննի աղանդներուն մօտ: Տնտեսական գիտութիւնը ստեղծեց ընկերային նոր կարգ մը, որ հանդուրժելի դարձաւ, որովհետեւ անհրաժեշտութիւն մըն էր:

Հակառակ Շիրվան Շահի պալատին, Տիվան Ռանէ դատարանին եւ կամ Շահ Աբբասի դամբարանին, Բագու իր աչքերը չի դարձներ դէպի ետ, դէպի հին երկու Ադրբեջանները, ոչ ալ դէպի Շիրվանի խանութիւնը (ազգայնականներուն հըպարտութեան առարկան): Գանձակի (Կիրովապատ) հին մայրաքաղաքին կը նախընտրեն հակադրել Շումկայիդ նոր մայրաքաղաքը: Այժմ, Բագու մէկ միլիոն բնակիչ ունի եւ իր արեւելքցի աշխատաւորներուն համալսարանը Էլ – Ազհարի խորհրդային հակապատասխանն է: Ինչ որ ալ ըլլայ, Բագուի այս գերիշխանութիւնը չորս միլիոն հաշուող հանրապետութեան մը վրայ, լիուլի կ'արդարացնէ Ռուսիոյ գործունէութիւնը: «Մեր գործունէութեան բանալին», կ'ըսէր Ա. Զեքսանդր Ա. 1806ի իր հրահանգներուն մէջ:

Հակառակ անոր որ Ասիոյ համայնավարութեան կեդրոնն է, այսուհանդերձ՝ Բագու զերծ չէ տկարութենէ: Ներքին տկարութիւն, որուն պատճառաւ ստեղծուեցաւ Բագիրովի, ազգայնական անջատողական շարժումը: Կազմակերպչական տկարութիւն, որուն պատճառաւ բազմաթիւ անգամներ վարչական փոփոխութիւններ տեղի ունեցան, որոնք եկան յանգեցան՝ Սեմիչասնիի (Օգոստոս 1959) պաշտօնի գլուխ գալուն, իբրեւ առաջին քարտուղար Արբեջանի համայնավար կուսակցութեան: Արտաքին տկարութիւն, Զըրչիլ Անդրկովկասը կը նկատէր «Խ. Միութեան կակուզ փորը»: Բագուն 1918ին գրաւուած էր Անգլիացի զօրավար Թոմսընէն: 1941 Յունիս 12ին, անգլիական ռմբաձիգներու յարձակման թիրախ պիտի ծառայէր՝ եթէ երբեք Խ. Միութիւնը նոր զիջումներ ըներ Հիթլերին: Սակայն, նոյն ամսոյն 22ին, Հիթլեր կը յարձակէր: Այսպէս է որ քաղաքի բոլոր ռատարի կեդրոնները զետեղուած են քարիւղահաններու կողքին, ամէն մարզական ակումբ ունի իր վայրաչուի փորձագետինները, ու վերջապէս զբօսանաւերու ակումբները իրենց տրամադրութեան տակ ունին՝ ծովառումբ արձակող նաւեր: Բագու գիտէ թէ իր ազդեցութիւնը դէպի Արեւելք առաւելապէս մշակութային է: «Քոմպա»

ՍՏԱՅԱՆՔ

«ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԹՈՄԱՐՁԱՅԻ», գրեց Թորոս Մ. Մատաղճեան, տպարան Տօնիկեան, Պէյրութ 1959:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ հայագիտական ուսումնաթերթ, հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան, Դեկտեմբեր 1959:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՆՐԻ ՏԸ ՄՈՆԹԵՐԼԱՆ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

●

Ֆրանսացի ծանօթ վիպասան եւ թատերագիր Հանրի տը Մոնթերլան, անցեալ հինգշաբթի օր, 29 ձայնի վրայ 24 քուէի ջախջախիչ մեծամասնութեամբ անդամ ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիային, գրաւելով անցեալ տարի մահացած Անմահ՝ Անտրէ Սիկֆրիտի թափուր թողած աթոռը:

Այս յաջողութիւնը որեւէ կասկած չէր վերցներ, տրուած ըլլալով այն հանգամանքը, որ ուրիշ թեկնածու մը՝ Պ. Ֆրանսուա Փիէթրի, վերջին պահուն հրաժարելով Անտրէ Սիկֆրիտի աթոռին իր թեկնածութենէն, զայն փոխադրած էր դարձեալ Ֆէրնան Կրէկի աթոռին:

Այս ընտրութիւնը, սակայն, նոր թուական մը կը բանայ Անմահներու Կաճառին տարեգրութեանց մէջ:

Արդարեւ, առաջին անգամն է որ համբաւաւոր այս հաստատութեան դարաւոր աւանդութիւնները կ'անտեսուին:

Ըստ Ֆրանսական Ակադեմիայի օրէնսդրութեան, Անմահութեան իւրաքանչիւր թեկնածու, որեւէ պայմանով չի կրնար մուտք գործել եւ բազմիլ նուիրականԼոյսի Տաճարին զմբէթներուն ներքեւ, եթէ երբեք չէ լրացուցած աւանդական կարգ մը պայմաններ, անկախ իր տաղանդաւոր եւ կամ աւելին՝ հանճարեղ գրող մը ըլլալու հանգամանքէն:

Թեկնածուն, ուրեմն, նախ քան իր ընտրութիւնը, պարտաւոր է այցելութիւններ տալ իր ապագայ պաշտօնակիցներուն եւ կամ նամակներ գրել անոնց իր թեկնածութեան առընչութեամբ:

Այս անգամ, սակայն, Պ. Հանրի տը Մոնթերլան իրեն համար նուաստացուցիչ գտած է այս պայմաններուն կիրարկումը եւ որեւէ փորձ չէ ըրած այդ ուղղութեամբ: Եւ հակառակ այս բոլորին, մեծանուն մտաւորականը իր ընտրութեան ընթացքին, ստացած է քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը:

Ֆրանսական Ակադեմիայի մշտնջենական քարտուղար Պ. Մորիս Ժընըվուայի պնդումներուն վրայ է միայն որ Պ. Հանրի տը Մոնթերլան խօսք տուած էր չմերժել իր անդամակցութիւնը եթէ ուրիշ ակադեմական մը դնէր իր թեկնածութիւնը, պայման դնելով սակայն որ իր ընտրութենէն ետք էր միայն որ պիտի տար այցելութիւններ իր Անմահ ընկերներուն եւ շնորհակալութիւններ յայտնէր անոնց:

Հիմա, իր ընտրութենէն ետք միայն, նոր Ակադեմականը հետեւեալ ձեւով կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնը:

«... Ի սրտէ շնորհակալ եմ բոլոր այն ակադեմականներուն, որոնք զիս իրենց կողքին հրաւիրելով իրենց համակրանքը արտայայտեցին քառասուն տարիներէ ի վեր շարունակուող իմ վաստակիս ...»:

Եւ սակայն, նորընտիր ակադեմականը, անպարտելի ոսոխ մը պիտի ունենայ իր Կաճառ ընդունելութեան օրը, յանձին Պ. Ֆրանսուա Մորիաքի, որ պիտի արտասանէ ընդունելութեան ճառը: Այս վերջինը սրտնեղած Մոնթերլանի «անկարգապահ» դիրքէն, յայտարարած է.

«... Ընդունելութեան օրը, իմ ըմբռնած ձեւովս ծաղկամանեակ մը պիտի կախեմ պաշտօնակցիս վիզէն ...»:

Այս «սպառնալիք»ին Հանրի տը Մոնթերլան կը պատասխանէ սպանական յոխորտանքով մը՝

«Կը սիրեմ ցուլամարտը ...»: Ծանօթ է այդ սէրը, Մոնթերլան սքանչելի էջեր նուիրած է ցուլամարտին:

×

Հանրի Մելոն տը Մոնթերլան ծնած է 1896 Ապրիլ 21ին, Հռովմէական կայսրութեան տարեդարձին օրը, ինչ որ դիպուած մը չէ իրեն համար, Փարիզէն ոչ հեռու: Իր ուսումը ստացած է Ժանսոն տը Սայիի եւ մանաւանդ Սէնթ Քրուա տը Նէօյիի լիսէներուն մէջ, ուր ստացած է շեշտուած ազնուականութեան մը բարոյական դրոշմը: 18 տարեկանին կը գրէ իր առաջին թատերակը, ուր իր հերոսը կ'ըլլայ պատանի մը որ հակառակ իր մօրկանը թախանձանքին կը մեկնի կռուի դաշտը: Ատիկա իր կեանքին պատմութիւնն է, ինք, որ 1914ի առաջին աշխարհամարտին կամաւոր արձանագրուած ու ծանրապէս վիրաւորուած է:

Պատերազմէն ետք, 1920էն 24 կը գրէ բազմաթիւ երկեր, որոնց մէջ նշանաւոր է «Մահերդ՝ Վէրտէօնի մեռեալներուն համար»ը:

Իր թատերական վաստակը առատ է եղած ու ճոխ: Միակ թատերագիրն է որ Ֆրանսայի Ազգային Թատրոնին (Քոմէտի Ֆրանսէզ) մէջ հաստատուն խարիսխ է նետած, ուր իր բոլոր թատերակները արժանացած են մեծ ընդունելութեան:

«Մեռած Թագուհին», «Սանթիակոյի Տէրը», «Մալաթէսթա», «Պրոսէլիանթ», «Տոն Ժուան», եւ մանաւանդ «Փոռ Ռուայալ»ը, Հանրի տը Մոնթերլանը հռչակած են մեր օրերու ամէնէն փնտրուած եւ ամէնէն շատ խաղացուած թատերագիրը:

Ծանօթ են նաեւ իր վէպերը որոնց գլխաւորն է «Մանկամարդ աղջիկներու» շարքը, ուր հեղինակը իր խիստ եւ սինիք կարծիքը կը յայտնէ կիներու մասին: Մինչ իր վէպերուն մէջ կ'արհամարհէ կիները, իր թատրերգութեանց մէջ ստեղծած է կանացի բացառիկ տիպարներ՝ ինչպէս «Մեռած թագուհին»:

Մոնթերլան կ'ըսէ. — «Լաւ կարգաւորուած կեանքը այն չէ՞ որ երիտասարդութիւնը կը նուիրէ սիրոյ, հասուն տարիքը՝ գրելու, իսկ ծերութիւնը՝ ճշմարտութիւնն ըսելու»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մեր գաղութի կեանքը միօրինակ կ'ընթանայ. տնտեսական գետնի վրայ, գործերը քիչ թէ շատ գոհացուցիչ ըլլալով, գործարանները՝ բանուկ, ձեռնարկներ, որոշ չափով, կուգան եռ ու զեռ ստեղծելու թմրած եւ կամ յոգնած հոգիներուն մէջ:

Զմեռնային եղանակին, գաղութիս մէջ վեց մեծածախս պարահանդէսներ ունեցանք, եւ որոնք շատ մեծ արդիւնք մը չընծայեցին իրենց կազմակերպիչներուն, հասոյթի տեսակէտով: Մասնաւորաբար այս է եղած պատկերը երկու տարիէ ի վեր:

Եղանակի առաջին պարահանդէսը եթէ նկատենք Հ. Մ. Ը.Մ.ի կազմակերպածը: 26 Դեկտ. 1959ին, պէտք է արձանագրենք այս տեղ որ վերջինը հանդիսացաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տուած պարահանդէսը Մարտ 12ին: Երկուքն ալ, քիչ թէ շատ գոհացուցիչ եւ մխիթարական արդիւնքով:

Բայց պարահանդէսներէն դուրս Վիէնի Հայութիւնը ուրիշ մտահոգութիւններ եւս ունեցած է, ազգային համերաշխ կեանքի հետապնդում, մշակութային, դպրոցական եւ մարզական գործունէութիւններ տեղի ունեցան պարբերաբար եւ կամ որոշ ծրագրով:

Առաջին առթիւ, փետրուար 28ին, Կիրակի օրը, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահին մէջ, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէի հրաւէրով, կրցանք ունկնդրել ընկեր Հրանտ–Սամուէլի հրապարակային բանախօսութիւնը:

Մեր յարգելի բանախօսը շատ գեղեցիկ համայնապատկեր մը տուաւ ընդհանուր Հայութեան, եւ ի մասնաւորի Մերձաւոր Արեւելքի մեր ազգակիցներու մասին: Մի առ մի թուեց, վիճակագրական տուեալներով, զանազան գաղութներու կեանքը, յարակից դէպքերով, ըլլան անոնք կրօնական, մշակութային թէ տընտեսական: Սկսաւ Լիբանանէն եւ վերջացուց Յունաստանի Հայութեամբ:

Բանախօսութենէն յետոյ, ներկաներէն ոմանք հարցումներ ըրին ընկեր Հրանտ Սամուէլին, ստացան գոհացուցիչ պատասխաններ եւ ընդարձակ մանրամասնութիւններ զանազան ցաւալի, անախորժ դէպքերու մասին — որոնց թատերաբեմը եղած էր Պէյրութ եւ կամ Երուսաղէմ:

× Ազգ. Ընդհ. Միութիւն.— Գրեթէ երեք տարեկան է մեր Ազգ. Ընդհանուր Միութիւնը, միշտ առժամեայ պիտակով եւ անպաշտօն: Կիրակի Մարտ 20ին, կէսօրէ վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ ընդհանուր ժողով մը — երեւութապէս եւ նոյնիսկ դիտմամբ՝ խորհրդակցական ժողով:

Բայց, ի պատիւ քառասունէ աւելի ներկայ ժողովականներուն ըսենք որ ժողովը աւելի վճռական, եւ տեսակէտով մը աւելի լրացուցիչ դարձաւ: Եթէ պահ մը նկատի չառնենք քանի մը տկար դիտողութիւններ — եւ կամ չափազանց յախուռն առաջարկներ ուղղուած Ազգ. Միութեան առժամեայ վարչութեան հասցէին — ժողովը կարելի է համարիլ արդիւնալից:

Ներկայ հայրենակիցները, զանազան հոսանքներու պատկանող, համերաշխ մթնոլորտի մէջ վերահաստատեցին վարչութիւնը եւ նոյնիսկ լրացուցին թիւը:

Առժամեայ վարչութեան մաս կը կազմեն. — Պ. Պ. Արտ. Զաքարեան, Մ. Ճիկէրճեան, Ս. Գալուստեան, Պ. Ճիհանշահեան, Արմ. Մինասեան, Հ. Թորոսեան եւ Ս. Սուքիասեան:

Այսպէս, 7 հոգինոց վարչութեան հոգատարութեան եւ ջանքերուն յանձնուեցաւ գաղութիս շահերուն հետապնդումը եւ պաշտպանութիւնը, անշուշտ նոր եւ գործօն շրջանի մը համար:

× Հ. Մ. Ը. Մ.— Նոր տարիէն ասդին, մեր տղոց մէջ նոր աշխոյժ եւ կորով մը նկատելի է: Նախնական երերուն եւ տատամսկոտ շրջանէն ելլելով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոտնագնդակի մարզիկները, վերջերս երեք յաջորդական կարեւոր. յաղթանակներով կրցան լաւագոյն դիրքը գրաւել մրցակից խումբերու դասաւորման ցանկին մէջ, շատերուն ուրախութիւն եւ գոհունակութիւն պատճառելով, եւ ուրիշ «դրսէն դիտողներուն»՝ յուսալքում եւ խծբծանք:

Բայց Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, միշտ պատնէշին վրայ է, յարատեւ եւ անվըհատ:

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (163)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

*

Տնակը աւերակի ամէնէն սրտաճմլիկ տեսարանը կ'ընծայէր, որ երբեք դիտուած ըլլայ: Բնութիւնը, ամայութիւնը, ժամանակը մոլեգներ էին անոր վրայ, հաշմեր, յօշոտեր էին զայն:

Կարծես՝ տապարներու մոլեգին յարձակում մը կրած էր: Երդիքը, իր բոլորտիքի կապարէն քակուելով, փլեր էր, իր այդ ծանր անկումին մէջ երկու սենեակներու միջնորմին մէկ մասը իր հետը փլցնելով: Պատերուն ծեփերը, ձիւնէն ու անձրեւէն քրքրուելով՝ թափեր էին, երեւան հանելով սենեակներուն վանդակակերտ կմախքը:

Տախտակամածները, փրցուած ու տարուած, մէյ մէկ խոռոչներ էին՝ լեցուած տանիքին փլածքներովը՝ փայտ՝ հող, կիր, քար խառնիխուռն: Ամբողջ շէնքը, խարիսխէն սարսած, մէկ կողմի վրայ ծռեր էր գինովի մը պէս: Երեւոյթէն այնպէս կարելի էր ենթադրել որ հովի առաջին ուժգին հարուածով մը բոլորովին պիտի կքէին, իյնային, կործանէին մեծանուն ամիրայի մը փարթամութեան այդ յետին նշխարները, որոնց առջեւ հիմա կանգնած, լքուած աղջիկը աննկարագրելի յուզումով կը դիտէր իր մանկութեան այդ օրրանը, նուիրական իրեն համար, սիրելի յիշատակներու խնկաբոյր սրբարան, ուր իր կեանքին երջանկագոյն շրջանը ապրեր էր:

Ամէն բան կը կործանէր հիմակ ուրեմն, իր երազները, յոյսերը, սէրը, իր մարմինը, սիրտը, հոգին, իր սենեակը, տունը, յիշատակները, ամէն բան, ամէն բան կը կործանէր կ'իյնարմիաժամանակ, անողոք եւ ահռելի զուգադիպութեամբ մը:

— Մայրիկ, տես, տես ինչ է եղեր տուներնիս, կը մրմնջէր Սոֆի, աւերակներու այդ տխուր կոյտը ցուցունելով տեսարանին տրտմութենէն, կեցած տեղը կը մնար ափիբերան, կարօտի ինքնաբուխ հառաչանքով մը.

— Էրնէկ հոս անցուցած օրերուս ...

Ու աղջիկը կը մօտենար փլատակներուն, ձեռքերովը շօշափելու համար զանոնք, շէնքէն՝ ծանօթ բեկորներ գտնելու եւ անոնցմով սփոփուելու համար: Իրենց նախկին սենեակէն տեղեր, մասեր կ'ուզէր ճշդել, որոնք բաներ մը ըսէին իր սրտին, որոնց մխիթարութեանը մէջ սուզուէր, մխրճուէր, բայց չէր յաջողեր՝ այդ խառնակութեան մէջ ամէն բան անճանաչ դարձած ըլլալով:

Բայց Կիւլիւկ հանըմ շուտով սթափած էր իր ցնցումէն:

— Սըտեղէն երթանք, աղջիկս, կ'ըսէր, տեսնելով անոր յուզումը ... Նայելով ինչ կ'ըլլայ ...

— Բայց Հոռոփ հանըմե՞նք ուր են գացեր, կը հարցունէր Սոֆի՝ աւերակներու այդ լռութեան մէջէն ապրուած տռամի մը սրտաճմլիկ աղմուկը լսել կարծելով:

— Չիյտեմ, աղջիկս, ով կիտէ ուր կացեր են. ասկէ ելալնուս պէրի հիչ իրարու երես տեսա՞նք... ո՞վ կիտէ, ուր են: Երթանք սըկէ, Սոֆի, կը պնդէր մայրը, ուզելով աղջիկը հեռացնել այդ տխուր վայրէն, ուրկէ անոր կրած յուզումը ակներեւ էր:

Բայց աղջիկը չէր ուզեր հեռանալ, իրեն համար դժուար ըլլալով բաժնուիլ այդ վայրերէն, որոնք անմեղ, խաղաղ, երջանիկ օրերու դրուագները կը պատմէին իրեն հիմակ՝ այնքան բարբառուն տխրութեամբ մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

քեր արտասանած է Բէնսի մէջ ծանր յարձակումներ գործելով բոլորին վրայ: — « Այնքան զօրաւոր ենք որ եթէ մէկը մեր վրայ յարձակի, իրմէ բան չի մնար, չմիանանք Գերմանիոյ դէմ պատերազմ ընելու համար, այլ որպէսզի արգիլենք, որ պատերազմ ընէ»: Եւ խօսքը ուղղելով Ժաքինոյի կը շարունակէ.— «Ասոնք չեմ ըսեր ձեզի դաս տալու համար: Ֆրանսան մեծ երկիր է եւ չեմ կրնար անոր դաս տալ »:

Էփերնէի մէջ Խրուշչեւ այցելած է շամփանեի գործարանները: Այս առթիւ իրեն հրամցուած է 13 սնտուկ առաջնակարգ շամփաներ Բէնսի քաղաքապետարանին մէջ Խրուշչեւ ճառ մը խօսած ու կրկնած է ծանօթ իր յանկերգը: Արդարեւ վերստին ակնարկութիւններ ըրած է Գերմանիոյ «զինուորապաշտութեան», «Ազգայնամոլութեան», «վրէժխնդրութեան»:

Օրուան վերջին հանդրուանը եղաւ Լիլ: 15·000 «հիացողներ» ողջունած են Խրուշչեւը, Լիլի մէջ ըստ Օռոռի:

Խրուշչեւ շատ զուարթ ճաշ մը ունեցած է եւ սկսած է երգել, ապա զինքը առաջնորդած են պատուոյ յարկաբաժինը:

× Կը հաղորդուի որ տը Կոլ յառաջիկայ գարնան Մոսկուա հրաւիրուած է:

———o———

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ապահովութեան գաղտնի սպասարկութիւնները ձերբակալած են որոշ թիւով անձեր որոնք մտադիր էին սպաննել վարչապետ՝ Հ. Մաճալին: Զեռք անցած անձագիրները ցոյց կուտան որ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան քաղաքացիներ են եւ Յորդանան մտած են, Լիբանանէն, գաղտնի ճամբով:

ՋՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ տեսակցութիւն մը ունեցած է՝ Սպանիոյ գահին օրինաւոր ժառանգորդ՝ Պարչելոնայի դուքսին հետ: Խօսակցութեանց բնոյթը չէ ճըշդուած:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ երկու հարիւր կամաւորներ արձանագրուած են ԷՖ Էլ Էնի բանակին մէջ, Ալժերիոյ ազատագրման համար:

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ քաղաքացիները, ինչպէս նաեւ երկրին մէջ բնակութիւն հաստատած օտարականները, այսուհետեւ իրաւունք չունին Ֆրանսական պաքալորէայի քննութեանց ներկայանալու: Յայտարարութիւնը կը շեշտէ, թէ միայն այն օտարականները որոնք բնակութիւն չեն հաստատած կրնան ներկայանալ քննութեաց: Մնացեալները պարտին հետեւիլ Եգիպտական երկրորդական ուսման ծրագրին՝ որ կը համապատասխանէ Ֆրանսական պաքալորէային: Զեւով մը աւելորդ կը դառնան Եգիպտոսի Ֆրանսական լիսէները:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ Յառաջի վերհրատարակութեան 15րդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ նորոգեն 1960 – 1961ի իրենց բաժանորդագրաթեանշրջանը առանց սպասելու անհատական դիմումներու: Կը խնդրենք նաեւ այն բաժանորդներէն որոնք առկախ հաշիւներ ունին կարգադրել զանոնք առանց ուշացնելու:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Հրաւէր Միջմասնաճիւղային ժողովի

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը յառաջիկայ Բշ. օր 4 Ապրիլ ժամը 16 – 18 «Ռեժան» սրճարանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ:

Մասնաճիւղերու պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի « Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին, կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ:

Գեղարուեստական բաժին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Salle des Fêtes de Sarcelles - Place du XI Novembre

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՐԾԻՒԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ. — Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ Կառ տիւ Նոռէն ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Րիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլքուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան (Փարիզէն), իրենց մասնակցութիւնը կը բերէ Տէր եւ Տիկին Մութավէլեանի պարախումբը, Վալս Էմփէրիալ, Ֆրէնջ քանքան եւ հայկական պարերով: Ինչպէս նաեւ Թարարէն Հաբէլեան եղբայրներ պիտի նուագեն ու երգեն հայկական եղանակներ:

Ընտանեկան ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ՄԵԾ ՊԱՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ԱՐԾԻՒ Մարզական Միութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի մեծ սրահին մէջ:

Eddy Warner

Եւ իր նուագախումբը (Փարիզէն)

Cotillons

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թիւ 11, 1960

Խմբագիր՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Գին՝ 12 Ն. Ֆ., (4 տոլար արտասահմանի համար):

Andastan

46, RUE RICHER· PARIS, 9.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia	**Salle Rameau**
Rue d'Alger	

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու, մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այսՇաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ: Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կիւլպէնկ (Կիւլը) սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ իր ֆանթէզիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Այն ծնողքները որոնք կ՝ուզեն արձանագրել տալ Կապ. Խաչին, Դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Մարսէյլի քաղաք *Տիկին Թութէլեանի, 4 Րիւ Փարմանթիէ, Պոմոն, Տիկին Տօլպաշեանի 23 Պուլվ. տը Պօմոն, Տիկին Շալճեան Սէն Ժերոմ:*

ՀԱՅԱԾԷՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ՝ Վատիկանի ձայնասփիւռէն:

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս Վրդ. Սեթեան՝ Տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի: Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը սիրողներու, կը բեմադրուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն

(Կատակերգութիւն 3 արար)

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Շամպր տը Քոմերսի ընդարձակ սրահը, 8, Րիւ Տէ թրուա Քոնիլ, Պորտօ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան: